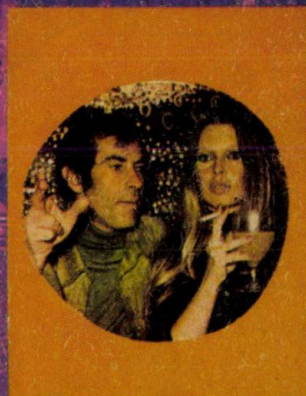

Almanahul

ateneu

NR-2

MUZEUL PRESEI SEVER BOCU
JIMBOLIA
Nr. 14-2

almanahul * ateneu

88

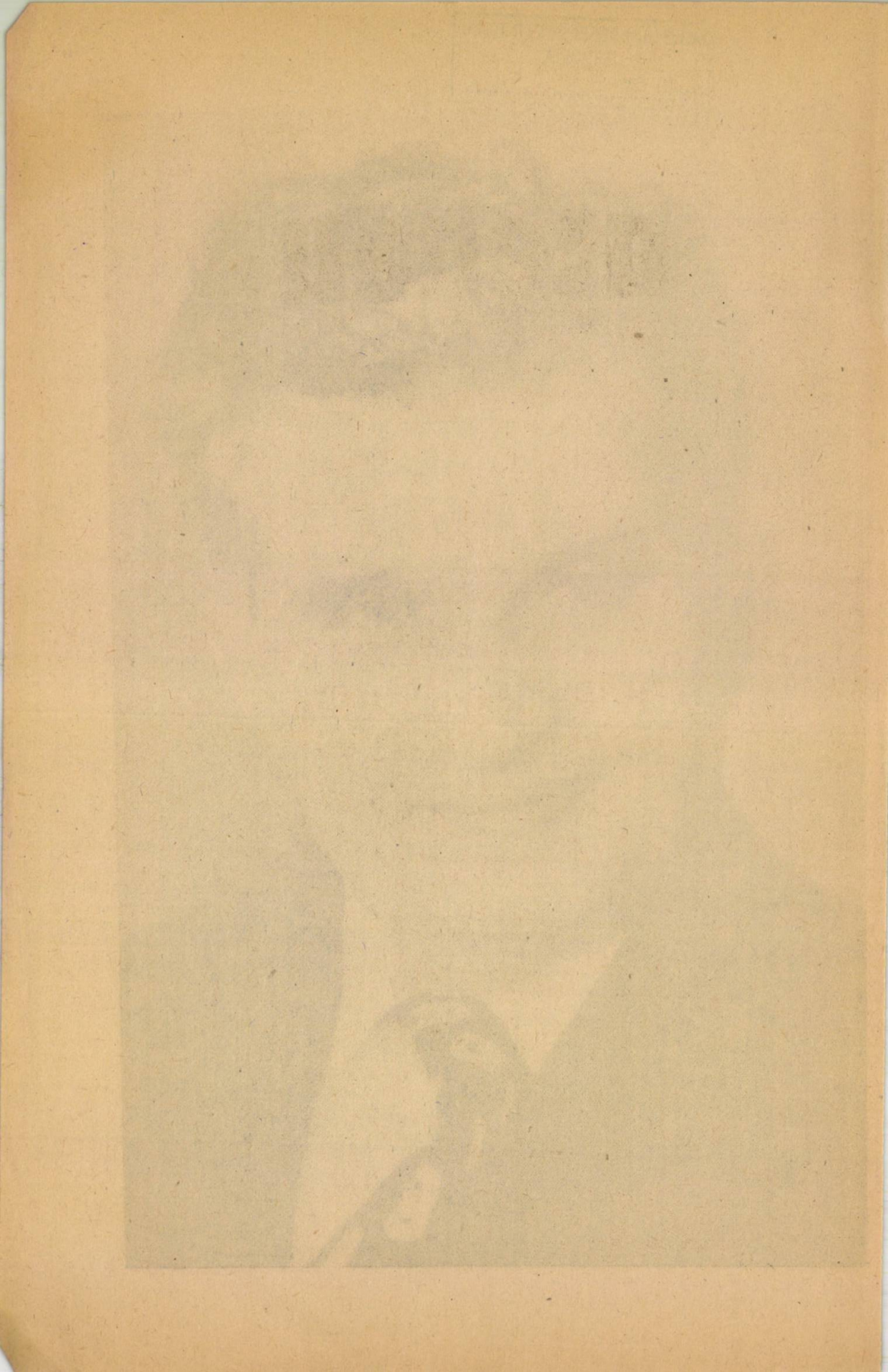
almanahul * ateneu

88

MUZEUL PRESEI SEVER BOCU
JIMBOLIA

Nr.

ALMANAHUL

ateneu

vă propune:

ISTORIE

EROISM ROMÂNESC

ȘTIINȚĂ, ASTRONOMIE

LA FRONTIERELE CUNOAȘTERII

VIAȚA CEA DE TOATE ZILELE

LITERATURĂ, ENIGMA

AVENTURI

DIVERTISMENT

SPORT, REBUS

CALEIDOSCOP

A
T
E
N
E
U

A
T
E
N
E
U

1988

Robert Hood

CONTEMPORANI CU OMUL ȘI EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU

Omul al cărui chip îmi luminează continuu privirea, însoțindu-mi clipă de clipă gândul și făcându-mi inima să bată cu putere din prea-plinul sentimentelor de profundă dragoste și admirație îl am mereu lângă mine, părinte și prieten, pilduitor prin tot ce rostește și făptuiește. Îi simt tăria, îi simt forța spiritului ales, care știe să discearnă că nimeni altul trebuințele adevărate ale țării. Îi admir limpezimea cuvântului și cutezanța faptei, îi ascult îndemnurile și încerc să fac totul așa cum le rostește: cu temei și convingere, cu întreaga măsură a puterii mele care crește, iată, odată cu fiecare împlinire.

Omul acesta se numește Nicolae Ceaușescu și rezonanța numelui său înseamnă, în conștiința noastră, a tuturor, partidul, patria, poporul. Un nume ce dă sensuri noi, unice prin semnificațiile lor, tricolorului pe care — alături și împreună cu conducătorul — l-am înălțat pe culmile cele mai înalte ale idealurilor noastre de devenire socialistă, sinonimă cu progresul multilateral, cu prosperitatea întregii națiuni și manifestarea neîngrădită a demnității umane. O operă unică și inegalabilă prin substanța sa, prin amploarea cuprinderii și adîncimea prefacerilor.

Fiecare epocă o multimilenarei istorii a românilor își are momentele sale de excepție, care ne vorbesc despre profunzimea sentimentelor patriotice, despre rădăcinile viguroase ce ne-au hrănit speranțele și bucuriile, victoriile și statornicia de neclintit pe pămîntul ce l-am primit drept moștenire de la iluștrii înaintași, avînd datoria sacră de a-l transmite mai departe tot mai bogat și mai înfloritor. Dar niciuna nu poate egala în strălucire anii „Epocii Nicolae Ceaușescu“, ce s-a impus în conștiința noastră, a tuturor, prin cutezanța și valoarea faptelor de excepție, prin citorii-simbol care stau mărturie unui drum plin de glorie și împliniri fără precedent. Opțiunea politică pe care partidul, comuniștii, întregul popor și-au exprimat-o în urmă cu mai bine de 22 de ani — la Congresul al IX-lea, a însemnat opțiunea pentru viitor, exprimînd încrederea nețărmurită în revoluționarul ce și-a consacrat întreaga viață și activitate binelui și propășirii patriei, căreia îi slujește cu abnegație și devotament interesele. Vizionar lucid și gînditor profund original tovarășul Nicolae Ceaușescu a așezat pe temeiuri științifice fiecare din acțiunile întreprinse, aplicînd în mod creator adevărurile generale ale materialismului dialectic și istoric, ale revoluției și construcției socialiste, la condițiile specifice, concrete, din țara noastră, proiectînd o Românie a viitorului în care omul — valoare supremă, să trăiască liber și fericit, așa cum și-a dorit-o dintotdeauna și a luptat neconținut pentru aceasta. „Civilizația materială și spirituală superioară“ — așa cum a fost definită de conducătorul partidului și statului nostru, reflectă principiul raționalității ce călăuzește întreaga poli-

tică promovată în tot acest răstimp, ca principal factor al umanizării și perfecționării raporturilor sociale, ale realizării tuturor obiectivelor ce vizează edificarea societății socialiste în țara noastră.

A fi contemporan cu Nicolae Ceaușescu este o șansă istorică ce ne conferă, alături de marile răspunderi pe care le implică participarea nemijlocită la înălțarea ctitoriilor acestei epoci, sentimentul plinar al dăinuirii peste veacuri. Pentru că în tot ceea ce clădim punem suflet din sufletele noastre, iubire și temeinicie, speranță și încredere, certitudine și mândrie, așa cum ne învață să facem cel care ne călăuzește pașii spre comunism. Concepția dialectică, novatoare a secretarului general al partidului și-a pus în mod decisiv și definitiv amprenta pe întreaga strategie a făturii societății noastre socialiste, întemeiată pe marea învățătură revoluționară, creatoare, a clasei muncitoare, strînsa împletire dintre teorie și practică devenind definitorie pentru fiecare dintre demersurile întreprinse, într-o viziune unitară a strategiei progresului cuprinzînd organizarea și conducerea întregii economii, a tuturor celorlalte sectoare ale activității sociale. Edificatoare pentru acest amplu și susținut proces sînt realizările remarcabile obținute în răstimpul celor 22 de ani, România socialistă înfățișîndu-ni-se astăzi ca o țară înfloritoare, industrial-agrară, obiectivele ce urmează să le transpunem în viață în actualul cincinal — așa cum au fost dimensionate de cel de-al XIII-lea Congres al partidului — marcînd trecerea de la stadiul de țară în curs de dezvoltare la cel de țară mediu dezvoltată.

Ctitor de țară nouă, tovarășului Nicolae Ceaușescu îi datorăm concepte originale, elaborate din perspectiva importante misiuni pe care partidul și-a asumat-o în conducerea procesului de inovare a societății. Arhitect politic de geniu și inițiator al tuturor programelor de reconstrucție complexă, fervent militant în favoarea unor transformări care să determine mutații structurale pe toate planurile vieții economico-sociale, secretarul general al partidului a orientat și dirijat în mod strălucit acest proces în care se regăsesc într-o îmbinare organică, cutezanța și talentul, capacitatea de prospectare și de decizie, înțelegerea exactă a necesității. „Acum, la Congresul al XIII-lea, pe baza faptelor, a realizărilor obținute și în acest cincinal, putem afirma cu toată tăria că partidul nostru a procedat just concentrînd forțe puternice pentru industrializarea țării, pentru dezvoltarea agriculturii, pentru progresul general al forțelor de producție. Putem spune că, dacă nu am fi realizat această puternică bază materială, societatea noastră socialistă nu ar fi putut depăși greutățile și influențele crizei economice, societatea noastră socialistă nu s-ar fi putut dezvolta în continuare”. Aprecierea secretarului general al partidului, formulată în Raportul prezentat marelui forum al comuniștilor români desfășurat în noiembrie 1984 se fundamentează pe realități economice, definitorii și edificatoare. Fiindcă, iată ce a însemnat această amplă reconstrucție economică națională: alocarea unui însemnat volum de investiții cu care au fost construite și înzestrate cu utilaje de înaltă tehnicitate și randament, la nivel tehnic mondial, circa 8000 capacități de producție principale, industriale și agrozootehnice, valoarea fondurilor fixe — ca importantă componentă a economiei, ajungînd la 2 780 miliarde lei, din care peste 90 la sută o reprezintă acumulări ale ultimilor 22 de ani. Datorită amplexării pe care au cunoscut-o cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică, au putut fi introduse în fabricație mai mult de 35 000

tipuri de mașini, utilaje, aparate și instalații, fiind totodată aplicate în producție circa 12 000 de tehnologii noi și perfecționate, pe fondul modernizării continue a structurii sortimentale. Au apărut ramuri și unități industriale de vîrf, care valorifică superior resursele proprii de materii prime, între care petrochimia și chimia, construcția de mașini, electro-tehnica și electronica, mecanica fină, s-au dezvoltat și modernizat continuu unitățile industriilor extractivă, energetică, ușoară, alimentară. La rîndul său, agricultura a beneficiat de peste 15 la sută din volumul investițiilor alocate, atenția prioritară acordindu-se dezvoltării bazei tehnico-materiale a acestei ramuri prioritare a economiei naționale, prin introducerea și extinderea mecanizării și chimizării lucrărilor agricole, promovării științei agrobiologice și pregătirii cadrelor, efectuării lucrărilor de îmbunătățiri funciare, în mod deosebit extinderii suprafețelor irigate, care de la 130 000 hectare în 1965 au ajuns, în prezent la peste 3 000 000 de hectare. Aplicîndu-se cu consecvență principiul coordonator al întregii politici promovată de partid, de secretarul general, care situează în centrul atenției, omul, formarea, dezvoltarea și manifestarea plenară a personalității sale, ridicarea necontenită a nivelului său de pregătire profesională și generală, a profilului spiritual, am devenit beneficiarii direcți, nemijlociți ai măsurilor întreprinse pentru creșterea standardului de viață în cei peste 22 de ani fondul de retribuie crescînd de 5 ori, iar retribuiția medie de aproape 3 ori, sporirea veniturilor tuturor categoriilor populației, precum și a producției și diversificării bunurilor de larg consum; pentru finanțarea acțiunilor social-culturale s-au alocat de la bugetul de stat fonduri tot mai mari, care de la 20,9 miliarde de lei au ajuns la 90,4 miliarde lei la sfîrșitul precedentului cincinal.

Datorită preocupărilor statornice ale tovarășului Nicolae Ceaușescu a fost creat un sistem democratic unic, cu totul original în substanță și structură, care asigură participarea întregului popor la conducerea treburilor statului stimulînd, în acest mod, manifestarea spiritului creator și de responsabilitate față de tot ceea ce ține de prezent ca și de proiectarea viitorului.

Hotărîrile celui de-al XIII-lea Congres deschid noi și largi perspective devenirii patriei în perioada celui de-al 8-lea cincinal și pînă în anul 2000, demonstrînd permanența și ascendența unui drum pe care pășim cu sentimentul plin al încrederii ce izvorăște din bucuria de a fi călăuziți, cu aceeași cetezanță revoluționară, de alesul partidului, al poporului, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Dezvoltarea intensivă a economiei, îndeplinirea obiectivelor noii revoluții agrare, întărirea independenței și suveranității patriei, promovarea cu consecvență a principiilor noi de relații între state, amplificarea luptei pentru dezarmare, a contribuției adusă la soluționarea tuturor problemelor cardinale cu care se confrunta comunitatea internațională reprezintă un autentic program politic ale cărui rezolvări au fost date, cu limpezimea gîndului și puterea de argumentare a faptei, de către eminentul conducător al poporului român și marele om politic de renume internațional, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

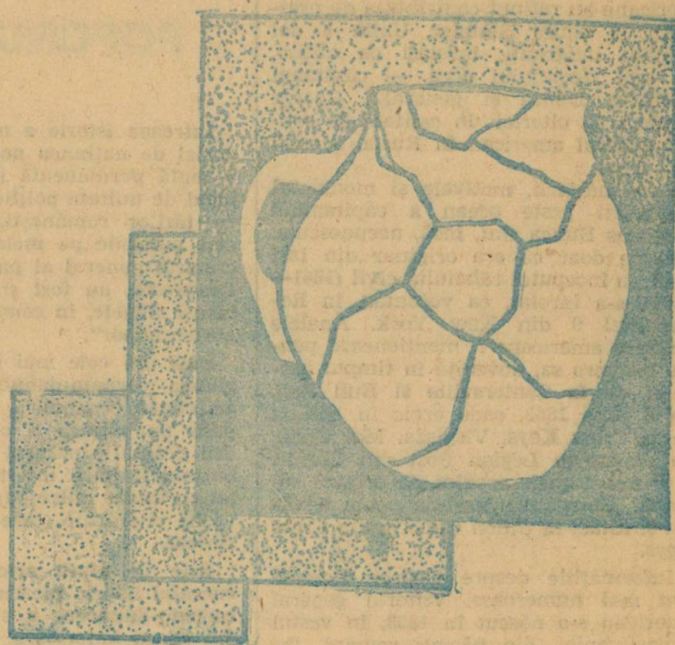
Ne aflăm în pragul aniversării unor evenimente care pentru toți fiii acestei străvechi și glorioase vetre strămoșești, de mult milenară viațuire românească, constituie tot atîtea simboluri ale satisfacției și mîndriei patriotice: împlinirea a 40 de ani de la proclamarea Republicii — la 30 Decembrie 1947, moment epocal pentru istoria noastră contempo-

rană ce a deschis drumul împlinirilor de pînă acum, de astăzi și de mîine, un drum al destinelor libere și fericite pe care ne poartă, cu străluciri tot mai mari, cel ce a dat numele acestei epoci: Nicolae Ceaușescu, conducătorul căruia ne pregătim să-i adresăm, din adîncul inimilor noastre, strămoșeasca urare „La mulți ani“, multă putere de muncă la aniversarea zilei de naștere și a peste cinci decenii și jumătate de nobilă activitate revoluționară.

Noi toți, cei ce trăim și muncim pe aceste mereu mai înfloritoare meleaguri moldovene, îi aducem omagiul cel mai sincer de dragoste și stimă, de admirație și respect pentru grija ce ne-o poartă, pentru sprijinul permanent acordat dezvoltării economico-sociale a ținuturilor scăldate de apele Bistriței, Trotușului și Tazlăului. O identitate nouă, un destin pe măsura aspirațiilor noastre, „rezultat al descătușării energiei și talentului, capacității de creație, venite din satisfacția neasemuită a propriei contribuții la edificarea unei vieți care să rămînă pildă pentru cei ce ne vor urma. Marile ctitorii băcăuane din acest răstimp stau mărturie a grandioasei opere îndeplinite pe aceste locuri, platformele petrochimice de la Borzești și Dărmănești, unitățile reprezentative ale industriei construcțiilor de mașini, energetice, electro-tehnice și de prelucrare superioară a lemnului înălțate la Bacău, Comănești, municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej, modernele complexe agrozootehnice și plantații vitipomicole ori sistemele de irigații construite la Mărgineni, Sascut, Podu Turcului, Oituz, Bogdănești, Filipești și în multe alte localități ale județului, și aceasta enumerînd doar cîteva exemple, ne dau imaginea unei dinamici copleșitoare ce ar părea incredibilă dacă nu ar fi susținute de argumente pe care nimeni nu le poate contesta. În anii ce pornesc către noi din 1965, în județul Bacău au fost investite peste 97 miliarde de lei pentru crearea și dezvoltarea unei industrii moderne, agriculturii, celorlalte domenii economico-sociale, pentru actualul cincinal fiind prevăzute fonduri ce depășesc 26 miliarde de lei. Același răstimp mai înseamnă: creșterea de aproape 6 ori a valorii fondurilor fixe, care în prezent însumează, numai în ramurile de bază, aproape 72 miliarde de lei. La sfîrșitul cincinalului precedent producția globală industrială era de 4,5 ori mai mare în comparație cu cea obținută în urmă cu 22 de ani, iar rodnicia muncii sporise cu mai bine de două ori și jumătate, urmînd ca pînă în 1990 să se dubleze. Producția globală agricolă a crescut cu 248 la sută, însumînd — la sfîrșitul anului 1985, aproape 6 miliarde de lei. La dispoziția populației de la orașe și sate au fost puse aproape 88 000 de locuințe, peste 82 la sută din populație mutindu-se în case noi. Acestea, ca și toate celelalte îndepliniri pe planul dezvoltării economiei, științei, învățămîntului, culturii, sportului, sînt îndepliniri legate nemijlocit de marea operă a ctitorului României moderne, tovarășul Nicolae Ceaușescu, conducătorul căruia îi datorăm zilele senine pe care le trăim, conducătorul căruia îi aducem prinosul recunoștinței și al dragostei noastre neîfărîmurite, omagîindu-i viața și actualitatea exemplară de strălucit militant revoluționar.

Mihai BUZNEA

**I
S
T
O
R
I
E
S
T
I
T
U
I
R
I
I
E
V
O
C
Ă
R
I**

Militanți Români în patrimoniul universal

În ciuda unei prezențe numerice aproape neînsemnată, în raport cu imigranții de alte naționalități sau din alte țări, analele militare și diplomatice americane au reținut contribuția de prestigiu la cauza Statelor Unite a doi români imigranți, înrolați ca ofițeri, în anii războiului civil — căpitanul Nicholas Dunca și generalul George Pomutz și, ulterior, în calitate de consul general american în Rusia, a celui din urmă.

Data nașterii, motivele și momentul emigrării peste ocean a căpitanului Nicholas Dunca sînt, încă, necunoscute. Se știe doar că era originar din Iași și că, la începutul războiului civil (1861—1865), s-a înrolat, ca voluntar, în Regimentul 9 din New York. Analele militare americane îl menționează pentru brayura sa, dovedită în timpul luptelor de la Centerville și Bull Ran. La 8 iulie 1862, cade eroic în bătălia de la Cross Keys, Virginia. Mai tirziu, un American Legion Post din Detroit a primit numele eroului de origine română. Mormîntul acestuia poate fi văzut și astăzi la Union Church, din Cross Keys.

Informațiile despre George Pomutz sînt mai numeroase. Viitorul general american s-a născut în 1828, în vestul Transilvaniei, din părinți români. Intenționînd să se dedice carierei armelor, a făcut studiile de specialitate la Academia militară din Viena și, apoi, la St. Etienne, în Franța. În 1848 intră în conflict cu părinții unei tinere dintr-o familie nobilă, de care se îndrăgostise și cu care intenționa să se căsătorească. Aceștia se opun măriajului și tinărul cuplu se refugiază în Ungaria, unde George Pomutz (de fapt, Gheorghe Pomuță) se înrolează în armata revoluționară a lui L. Kossuth. Conducătorul revoluției maghiare promisese poporului libertate, egalitate, democrație, eliberarea de sub stăpînirea habsburgică. Dar toate într-un sens „restrîns” ! Ceea ce a înțeles, în scurt timp, și tinărul ofițer român. La sfîrșitul anului 1848, după căderea fortăreței de la Komorn, Pomutz, împreună cu soția, se refugiază la Paris, iar de aici în

1918-1988

UNITATEA, O PERMANENȚĂ A ISTORIEI POPORULUI ROMÂN

Întreaga istorie a minunatului pămînt ocupat astăzi de națiunea noastră socialistă a cunoscut o luptă permanentă pentru înfăptuirea marelui ideal de unitate politică și națională. „Ideea unirii țărilor românești, idealurile formării unui stat puternic pe meleagurile Daciei”, arată secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, au fost și sînt „adînc împlintite în însuși singele, în conștiința și spiritul întregului nostru popor”.

Încă din cele mai îndepărtate timpuri în regiunea carpato-danubiano-pontică a înflorit o activitate economică unitară, căreia i-a corespuns una etnică și culturală bazată pe un cadru geografic natural de o rară omogenitate. În bazinul Dunării inferioare s-a format și dezvoltat cu multe milenii înaintea erei noastre o străveche civilizație, care a stat la baza viitoarelor sinteze.

Este în afara oricărei îndoieli că la baza cursului istoric mereu ascendent pe meleagurile carpato-dunărene a stat unitatea etno-culturală din epoca anterioară expansiunii romane.

Civilizația geto-dacilor a fost temelia primei mari unități politice realizate sub conducerea lui Dromichete și mai ales a primului stat dac centralizat și independent condus de marele Burebista. Pornită din zona foarte bine apărată a Munților Orăștiei acțiunea unificatoare a regelui conducător a dus la constituirea unui puternic și întins stat independent și centralizat al dacilor. Acesta se întindea de la pătratul Boemiei și pînă la Marea Neagră, incluzînd în granițele sale și Dionysopolis. Locuitorii acestei așezări au consemnat într-o inscripție contemporană că Burebista ajunge „cel dintîi și cel mai puternic dintre toți regii care au domnit peste Tracia, stăpînind tot ținutul de dincoace și de dincolo de fluviu”. Geograful grec Strabon a scris între altele că „getul Burebista, ajungînd în fruntea neamului său, l-a înălțat atît de mult prin exerciții încît, la cîțiva ani, a făurit un stat puternic și a supus geților cea mai mare parte din populațiile vecine, ajungînd să fie temut și

de romanii". Cu toate acestea el a dispărut în chip misterios de pe scena politică și militară a timpului, la puțin timp după asasinarea lui Cezar în anul 44 înaintea erei noastre. Scurta dar glorioasă conducere a lui Burebista reprezintă prima mare sinteză etnico-militară, politico-culturală din trecutul mai îndepărtat al istoriei neamului nostru pe fondul unei înalte prosperități materiale. Regele Burebista a fost prima noastră mare personalitate care a reușit să unească triburile autohtone dintre Boemia și Marea Neagră și să înfăptuiască întâia unitate politică deplină pe pământul străbun.

Dispariția sa n-a însemnat și fărâmițarea vieții economice, politice și spirituale la strămoșii noștri. Continua dezvoltare a forțelor de producție, progresele economice ale societății dădău determinat constituirea altei mari sinteze politice a acestui popor în fruntea căreia s-a aflat viteazul rege Decebal, căzut în confruntarea cu armatele romane, după ce a organizat o strălucită și îndrăznică rezistență împotriva acestora.

În urma înfringerii și morții lui Decebal țara a devenit provincie romană. Timp de 165 de ani (106—271) viața economică, socială, politică și spirituală a acestor ținuturi a cunoscut o dezvoltare unitară. Civilizația cuceritorilor s-a contopit cu cea a autohtonilor, dând naștere unei sinteze identice în tot spațiul respectiv, originale sub aspectul etnico-cultural, care reprezintă poporul român și civilizația creată de el. Înaintea migrației popoarelor germanice, slave și a celor venite din Asia către aceste zone, neamul românesc constituia o realitate indestructibilă pe continentul european, grupare etnică unitară, care ocupa vasta zonă de la Marea Adriatică la Marea Neagră și din Munții Balcani pînă către regiunile Carpaților pădușoși. Pe măsura dezvoltării forțelor de producție, a triumfului noilor relații de producție feudale și a existenței unor puternice obști de țărani liberi, s-au format primele cnezate și voievoodate, cele dintîi manifestări de organizare politică feudală unitară a societății medievale românești, proces unificatoriu dinamizat prin constituirea celor trei state „gemene” întru românie: Transilvania, Țara Românească și Moldova. De acum încolo istoria noastră a însemnat o continuă devenire pe planul civilizației materiale și spirituale, marcată de personalitățile unor bravi voievozi care și-au înscris numele în cartea de aur a națiunii române în lupta pentru unitatea și independența politică a întregului popor român.

De-a lungul secolelor, în ciuda vicisitudinilor istoriei, a asupririi și exploatării, de către marile puteri militare străine, care-și disputau între ele înțietatea în ceea ce privește stăpînirea poporului și pământului românesc, și în pofida împărțirii sale politice, societatea românească a progresat continuu și în mod unitar afirmîndu-se totodată, ca un factor nestins de civilizație și cultură în această parte a lumii.

S.U.A., la New York. Nu se cunoaște cu ce s-a ocupat în marele oraș american, unde stă trei ani. În 1852, împreună cu soția și alți exilați, pleacă în vestul S.U.A., stabilindu-se, inițial, la Keokuk și, apoi, la New Buda, în statul Iowa. Aici, tinăra familie începe o viață de privațiuni, ce vor fi depășite prin hărnicia, priceperea, calitățile de întreprinzător ale lui Pomutz. Și-a însușit repede și bine engleza, scriind și vorbind, în total, opt limbi.

La Keokuk, de fapt, se stabilise o comunitate de revoluționari, refugiați după înfrîngerea revoluțiilor de la 1848 din Europa. Unul dintre proiectele acestora era cel de a construi un oraș propriu, cu străzi și bulevarde largi, cu clădiri publice în genul celor de acasă, purtînd numele eroilor revoluțiilor naționale. Unele dintre acestea urmau să poarte numele eroilor Revoluției române, așa cum preconizau Pomutz și un alt „daco-roman”, Dragoș, ce-l însoțise și-i era prieten. Dar proiectul nu a trecut de această fază, datorită neînțelegerilor dintre emigranții maghiari și cei de alte naționalități.

O nouă etapă a vieții lui Pomutz și o carieră strălucită vor începe odată cu izbucnirea războiului civil american.

La prima chemare a „nordiştilor” de a se angaja ca voluntar, la 10 octombrie 1861, George Pomutz se prezintă la colonelul Reid, pe care-l ajută la organizarea Regimentului 15 de voluntari din Iowa, la conducerea căruia va ajunge, curînd. În scurt timp, primi gradul de căpitan. Pregătirea sa militară, inteligența și spiritul său întreprinzător se dovediră de un real folos pentru Armata Uniunii. Generalul William Belknap a avut prilejul să aprecieze și să recunoască, în repetate rînduri, cunoștințele, abilitatea și talentul militar ale lui Pomutz. În patru ani, acesta va fi avansat la gradul de general de brigadă. Unitatea sa, devenită una de elită în cadrul Armatei Uniunii, a participat la 41 de acțiuni importante, căpitanul și, apoi, colonelul Pomutz distingîndu-se, în special, în luptele de la Shiloh (unde a fost și rănit), Corinth, Vicksburg, Atlanta și Savannah.

La 23 și 24 mai 1865, președintele Andrew Jackson și generalul Grant treceau în revistă, la Washington, armatele victorioase. Colonelul Pomutz defila în fruntea a ceea ce mai rămăsese din regimentul său. Generalul Sherman, care conducea Armata de

Tennessee, din care făcea parte și Regimentul 15 Iowa, denumea această unitate „perla” armatei sale. În august același an, regimentul în care servea Pomutz este demobilizat la Louisville, în Kentucky.

Pomutz revine în Iowa, unde, la 16 februarie 1866, primește numirea în calitate de consul al S.U.A. în Rusia. La 19 mai, același an, este avansat la gradul de general de brigadă.

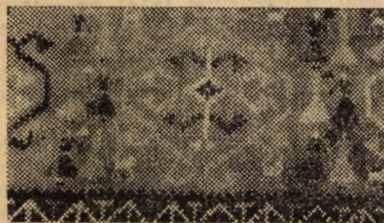
George Pomutz a funcționat ca reprezentant diplomatic al S.U.A. în Rusia timp de 12 ani. Activitatea sa la Petersburg a fost descrisă de ministrul american aici, Curtin, fost guvernator de Pennsylvania, o activitate „fără reproș”, utilă și eficientă. El a întreținut relații cordiale cu marii oameni de stat și generali ai vremii. În timpul serviciului său în capitala Rusiei, a fost promovat la rangul de consul-general, calitate în care a servit țara sa adoptivă până în 1878. După înlocuirea sa la post, nu se reîntoarce în America, rămânând la Petersburg, unde moare, la 12 octombrie 1882, la numai 54 de ani.

În 1890, consulul general american în Rusia, Crawford, a descoperit două geamantane cu lucruri ce au aparținut lui Pomutz. Printre ele, multe documente confirmând activitatea fructuoasă și loială a fostului reprezentant diplomatic al S.U.A.

În 1913, senatorul de Iowa, Albert B. Cummins, reuși să introducă în Congresul american o lege (Senate Bill 775) prin care se prevedea ca rămășițele lui Pomutz să fie aduse în S.U.A., pentru a fi reînchinate în Cimitirul național Arlington, dar izbucnirea primului război mondial a amânat realizarea acestei pioase datorii.

În fiecare an, de Memorial Day, mormântul lui George Pomutz din fosta capitală a țarilor este ornat, cu recunoștință, de continuatorii activității sale pe malurile Nevei.

Gabriel BĂDĂRĂU

Covor cu policantru —
Glăvești—Bacău

Iar vitezele sale oști au stat ca un scut de apărare în fața armatelor otomane, care amenințau cu înrobirea neamurilor din partea răsăriteană și centrală a continentului. Mircea cel Bătrîn, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Ion Vodă în fruntea oștenilor și-au apărât cu vitejie patria și libertatea neamului. Mihai Viteazul s-a distins prin fapte de arme care au provocat invidia multor generali, a unor oameni politici contemporani, dar și admirația urmașilor urmașilor săi. În discuția pe care a purtat-o cu trimisul papal înaintea victoriei de la Șelimbăr el s-a ilustrat ca un luptător demn și conștient intru făurirea unității neamului din care făcea parte. Despre victoriile sale împotriva dușmanilor poporului român s-a vorbit și s-a scris mult și pretutindeni. În unele poeme scrise în limba latină păstrate și azi în Arhivele Secrete ale Vaticanului, pămintul românesc era comparat cu vechea Grecia și se exprima regretul că acest popor nu avea un Homer, care să-i immortalizeze faptele viteazului voievod. Conștient de importanța făuririi unui stat unitar capabil să se opună cu succes dușmanilor amenințându-le mereu hotarele, Mihai Viteazul a unit pentru o scurtă perioadă de timp cea mai mare parte a teritoriilor vechii Dacii. Sub steagurile de luptă ale marelui voievod au alergat viteji din toate colțurile locuite de români. Transilvănenii, menționa un contemporan „își ațintiseră ochii spre dinsul de multă vreme cu credința nădejzii, și îl așteptau ca pe un mîntuitor spre a-i scăpa de tirania aristocraților unguri”. Pe Oituz, Trotuș, Tazlău, Siretul mijlociu, moldovenii l-au întâmpinat cu căciulile în virfurile sulitelor! Cetățile Moldovei și-au deschis larg porțile întâmpinându-l pe făuritorul unității de neam.

Evoluția evenimentelor a demonstrat că unirea de la 1600 a fost opera întregului popor român, impusă ca o necesitate obiectivă internă, organică, a societății românești.

În întreaga epocă ce a urmat glorioasei domnii a lui Mihai Viteazul acesta a devenit simbolul luptei tuturor românilor pentru realizarea unității de neam, erou de baladă, cîntat de poeți, elogiât de istorici, în pagini de fierbinte patriotisme.

Înaltul patriotism al românilor demonstrat pe cîmpurile de luptă cu inamicul a uimit pe mulți generali și istorici străini. Cronicarii și istoricii poloni și maghiari, italieni și francezi au găsit cuvinte de o rară frumusețe la adresa vitejilor noștri înaintași iar generalul Raymond Montecuccoli scria că „geniul națiunii române a găsit mijloacele cele mai potrivite în lupta cu teribilul dușman”, și tot el preciza că arderea în luptă a românilor era întreținută de idealul sfînt al creării unui stat național.

În evul mediu țăranul român a constituit nu numai principalul factor de dezvoltare și progres al societății, făuritorul tuturor bunurilor materiale, principalul apărător al neamului, dar

el a fost păstrătorul marilor idei de unitate de neam. Din generație în generație s-a transmis numele de român, efigie dintru început unificatoare pentru toți cei de-un singe și-o făptură. Călătorii străini din veacurile XIV—XVIII consemnau că locuitorii Moldovei, Transilvaniei și Munteniei nu-și spuneau valahi, moldoveni și nici transilvăneni, ci români. Toți erau mândri de originea lor daco-romană. „Conștiința originii comune daco-romane“, semnalau unii dintre aceștia, „la locuitorii satelor transilvănene este afit de puternică, încît dacă cineva i-ar întreba de unde se trag ei, aceștia toți ar răspunde într-un glas că se trag de la Roma“. Cronicarii moldoveni și munteni, cărturarii transilvăneni aveau să prezinte mai tîrziu în operele lor același evident adevăr istoric.

Conștiința comunității de neam, limbă, cultură, viață economică, ale poporului român din întreg perimetrul carpato-dunărean și-a impus în modul cel mai puternic amprenta în relațiile politice dintre domniile statelor din afara arcului carpatic și voievozii și prinții Transilvaniei.

Pe temeiul comunității vieții economice, al conștiinței etnico-lingvistice și cultural-spirituale s-a dezvoltat și consolidat în mod permanent tendința de unitate politică a neamului. Rășcoala condusă de Horea, Cloșca și Crișan înscrisese pe steagurile sale de luptă nu numai dreptatea socială, ci și unitatea națională prin făurirea mult visatului stat al Daciei.

Concomitent cu dezvoltarea forțelor și relațiilor de producție capitaliste, ideea de unitate națională a întregului neam devine far călăuzitor pentru toate activitățile politice, culturale, revoluționare, ce se desfășurau în teritoriul locuit de români, iar faptele de arme ale bravilor noștri voievozi, care au înscris pagini memorabile în epopeea apărării și în direcția înfăptuirii unității politice devin surse de inspirație pentru artiști, poeți, prozatori, autori dramatici, ziariști, istorici. Conștiința necesității unității naționale a impulsat gîndirea și activitatea desfășurată de Tudor Vladimirescu, a tuturor revoluționarilor democrați de la 1848 a întregii națiuni române în timpul desfășurării procesului revoluționar burghez-democratic, care a acționat cu atîta energie și curaj, hotărîre și demnitate în confruntarea cu forțele reacțiunii interne și externe, tocmai în scopul realizării marelui deziderat de unitate națională. Copleșiți la 1848 de mulțimea armatelor străine, care le-au impus regimul ocupației militare, românii n-au încetat nici o clipă lupta pentru unitate. Problema unirii Moldovei cu Muntenia devine o chestiune internațională în anii 1850—1858, tocmai datorită fermității și abilității cu care au știut să o prezinte guvernelor și reprezentanților națiunilor europene N. Bălcescu, C. Negri și ceilalți revoluționari patrioți. Lupta dusă cu atîta energie de masele populare în interior și de reprezentanții acestora pe tărîm diplomatic au determinat înscrierea problemei în

MIRCEA ELIADE DESPRE NICOLAE IORGA

În 1925, Mircea Eliade avea 18 ani. Portretul pe care îl schița istoricul Iorga nu era însă o evocare juvenilă, oricît de mult entuziasm trăda el. Cel care scrisese pînă atunci **Romanul adolescențului miop** vibra sub impresia personalității copleșitoare a savantului și descifra în ea un model. Portretul său era astfel un mod de a scruta taina unui destin de excepție, gîndind sensul prezenței sale pe tărîmul vast al experienței umane.

Am socotit, de aceea, că evocarea pe care i-o făcea Eliade în paginile unei reviste atît de greu accesibilă acum merită să fie readusă în atenția mai multor cititori. Ea este și prima „întîlnire publică“ cu istoricul. Încîntat de ea, N. Iorga s-a interesat de autor, arătîndu-și simpatia.

Viața de student a însemnat apoi pentru Eliade o altă vîrstă în receptarea marilor valori culturale. Faptul s-a văzut și în cazul lui N. Iorga, pe care nu s-a sfiit să-l judece aspru, poate prea aspru, cum singur a mărturisit ulterior. Cel vizat a răspuns cu iritare. Pentru Mircea Eliade, critica fusese însă necesară. Definirea propriei sale personalități nu s-ar fi putut înțelege fără această „terapeutică“. Geniul istoricului rămînea însă un model, pe care străfundurile conștiinței sale aveau să-l recunoască apoi la vîrsta deplinei împliniri științifice: „De cite ori mă simțeam obosit sau deprimat, îmi era destul să privesc cele citeva zeci de volume de Iorga, pe care le adunasem în rafturile mele, ca să-mi găsesc forțele întregite“.

Șt. LEMNY

IORGA

Sînt oameni pe cari mintea noastră cu greu îi poate înțelege. Ca niște culmi de cremene se înalță deasupra muritorilor de rînd. E ceva în ființa lor care îi desparte de lumea omenească; inspirați parcă de un Duh Sfînt, înzestrați cu puteri nemăsurate, ei își

bat joc de legile firei. Viața lor e numai creație și operele lor, viață fără de moarte. Carlyle i-a numit Eroi. Emerson, Oameni superiori. Nici unul, nici altul nu i-a definit însă cu desulă limpeziciune; pentru Carlyle, și Mahomed de pildă, e un erou, cînd bunul simț și istoria ne sîdește în acest corcîșit numai un isteț norocos și îndrăzneț. Un „erou” carlylian e un geniu; o culme a speței omenești e mai mult decît un geniu, e o năzuință spre supraomul lui Nietzsche. Și toate acestea fără a avea numai decît calitățile geniului.

Un astfel de om e Iorga. Privit din depărtare se arată ca o uzină, ca un oraș în febră, ca o cultură în ascensiune, ca o civilizație. O civilizație iată oine e Iorga. Fără a te apropia de el nu poți explica altfel opera. Pentru că nu un om, nu zece; nu o bibliotecă, nu zece ar fi fost în stare să clădească ceea ce a clădit Iorga. Opera lui Iorga? Cinci sute de volume, zece mii de articole, conferințe, călătorii, polemici, politică? O! Dar aceasta nu-i nimic, decît o manifestare exterioară — și deseori nu excelentă — a devăratului Iorga, a sufletului său. E acest Iorga un om a cărui ființă e zbuciumată de un demon; sufletul său e răsflat de-a lungul spațiului și timpului, mereu ne-

ordinea de zi o Congresului de pace de la Paris din 1856. Reprezentanții puterilor dușmane unirii au reușit să determine congresul să nu adopte o hotărîre fermă în privința Principatelor, deoarece sperau că prin corupție vor reuși să împiedice exprimarea voinței românilor. Poporul român printr-o acțiune fermă a învins manevrele reacțiunii, impunînd anularea alegerilor bazate pe falsuri și abuzuri, exprimîndu-și totodată voința și hotărîrea de a trăi unit. Aceasta a determinat puterile europene autointitulate „protectoare” să adopte hotărîrile cunoscute în august 1858. Organizarea „definitivă” a Principatelor nu dădea satisfacție intereselor naționale, de unitate ale românilor. Națiunea română a găsit în interiorul său capacitatea și mijloacele necesare rezolvării celei mai importante probleme a timpului — unirea Moldovei cu Muntenia. Susținuți de forțele active ale poporului, conducătorii luptei pentru unitate au acționat cu toată energia în direcția alegerii unui singur domn în ambele Principate în persoana cunoscutului revoluționar de la 1848 Al. I. Cuza. Evenimentele politice din 5 și 24 ianuarie 1859 reprezintă triumful voinței națiunii române, unul dintre actele cele mai energice ale sale, prin care a dovedit maturitatea politică necesară înlăturării frinelor, care stăteau în calea progresului național și dezvoltării sale istorice. În anii scurtei, dar glorioasei domnii a lui Alexandru Ioan Cuza au fost înlăptuite reformele sociale, politice, administrative, militare și culturale, care au asigurat dezvoltarea economiei, progresul economico-social, triumful luptei pentru deplină unitate și independență națională. Cu toată importanța sa, actul din 1859 n-a dus la unirea tuturor românilor într-un singur stat. În afara României rămăseseră milioane de români, care îndurau asuprirea națională străină. Această realitate istorică făcea ca problema unității naționale românești să constituie una dintre chestiunile politice interne capitale în cea de a II-a jumătate a secolului trecut.

Acum s-au petrecut schimbări importante în viața socială a țării.

Urmare firească a dezvoltării capitaliste s-a constituit proletariatul ca o clasă de sine stătătoare emanînd direct din rîndurile țărănimii, și preluîndu-i idealurile de unitate națională. Încă de la intrarea sa pe scena politică a țării, noua clasă socială din România a înscris pe steagul său de luptă, pe lângă revendicările sociale de mare importanță, și dezideratul unității naționale. Mișcarea socialistă din România conștientă de menirea sa istorică aprecia actul de la 1859 ca fiind numai începutul procesului de făurire a statului național român unitar, atrăgînd atenția asupra faptului că în fața mișcării muncitorești din patria noastră stătea marea sarcină a realizării „unității tuturor românilor din Dacia”.

Dobrogea — străvechi pămînt românesc
— BASARABI, CETATE ETERNĂ.

După cucerirea independenței naționale mișcarea socialistă din România a editat mai multe ziare și reviste. Unul dintre organele de presă muncitorești purta numele semnificativ de „Dacia viitoare”. Această gazetă a publicat un articol în care se scria între altele: „Vom Dacia așa cum ea fu, fiindcă istoria și dreptul, tradițiunea și plebiscitul, trecutul și prezentul ne dau dreptul de a aspira la o Dacie Română. Acest pământ udat cu sangoale și sudoarea străbunilor noștri, înmulțit cu țărina lor de douăzeci de ori seculară, e al nostru. Vom dar ceea ce este al românului, lui să-i aparțină, ea românii să fie toți liberi și să formeze un stat, iar nu să geamă sub niște dominațiuni străine și vitrege”.

În România și în teritoriile aflate sub dominația imperiilor vecine se dezvoltă continuu o luptă organizată a tuturor forțelor naționale în vederea înlăturării marii injustiții internaționale sub care era ținută națiunea română. În aceste condiții era firesc ca mișcarea în favoarea unității naționale din România și cea din teritoriile asuprite să se întâlnească pe aceeași platformă programatică.

Acestui ideal i-au consacrat pagini de mare patriotism organul „România muncitoare”, „Tribuna”, „Gazeta Transilvaniei”, „Drapelul” care apărea la Lugoj, mai toate cotidienele din București și multe organe de presă din Franța, Italia, Spania, S.U.A. Lui îi consacra versuri O. Goga, G. Coșbuc. Pagini remarcabile i-au închinat Barbu Ștefănescu Delavrancea, Nicolae Iorga, ca și socialistul M. G. Bujor, I. Agârbiceanu, Ion Lupaș. Lupta românilor pentru realizarea statului național unitar se încadra în largă mișcare a popoarelor pentru autodeterminare națională și înlăturarea dominației străine. În lunile octombrie, noiembrie 1918, aceasta a intrat în faza sa hotărâtoare în Bucovina, Banat și Transilvania. Acum s-au pus bazele Comitetului Național Român Central format dintr-un număr egal de membri ai Partidului Național Român și Partidului Socialist din Transilvania.

În focul luptelor revoluționare din Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș și Bucovina, a activităților duse de prizonierii români din aceleași provincii aflați în Italia, Franța, Rusia, organizați în unități militare pentru a participa cu arma în mină pe fronturile susținute de armatele țărilor aliate României, s-a hotărât soarta unității naționale. La Alba Iulia, cetatea istorică a neamului, adunarea națională a românilor a hotărât unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului la patria mamă. La discuțiile pentru încheierea păcii de după primul război mondial s-a constatat, nu fără încercări de subminare, actul unității naționale făcând ca atâtea sacrificii de către întregul popor român.

Partidul Comunist Român, creat în focul marilor lupte sociale, ideologice și politice ce se

liniștit, întotdeauna proaspăt, cu puterea nouă și privirea agită. De aceea spun: nu opera, ci sufletul care a în-sufleșit-o se înalță ca un pisc înnoirat peste cîmpia capetelor noastre. Opera va pieri, ca tot ce-i omenesc, însă sforțarea făcută ca s-o elaboreze rămâne un bun al nostru, ne aparține nouă, omenirii întregi.

Se crede de către cei care nu-l cunosc că Iorga ar fi „tipul intelectualului”. Nimic adevărat; Iorga nu numai că nu e intelectual, dar trece peste limita sentimentului, peste cea a romanticului. E un pătimaș în același timp rafinat și primitiv. E numai sensibilitate, o sensibilitate acum aprinsă, acum potolită. Totul îl impresionează; îi lasă urme în suflet, numai astfel se și poate explica pofta aceea bestială a citi, o poftă puternică ca un instinct vital, care încalcă orice măsură, desfide ziua ca și noaptea, ride de surmenaj, de miopie, de decadență. Credeți oare că Iorga a înghițit biblioteca Laurențiană sau cea Națională, Patrologiile lui Mignet, Acta sanctorum, Biblioteca graeca evi medii, infoliolele medievale, broșurile revoluționare, ziarele, revistele, cărțile, tot numai pentru mândria de a fi un istoric desăvârșit, un savant? Dar adevărații savanți nu sunt niciodată intelectuali; ei lucrează pentru că pătimesc și ei ca orice maniac sau pasionant (sic!). Din punct de vedere psihologic, nici o deosebire nu se află între Mommsen și cutare colecționar de simburile de gutui coapte. Unul a umplut o duzină de cutii albe cu simburile negre și altul a tipărit o duzină de in quarto care alcătuiesc astăzi Corpus inscriptionum latinarum. Amândoi au asudat îndemnați de aceeași stăpânitoare patimă; deosebirea e numai că unul a adus folioase științei iar altul și-a adus epitul de nebun. Aceasta, judecând omeneste; dar cum ar judeca de pildă acele furnici care se prăpădesc după simburile de gutui, coapte sau necoapte?...

De aceea, zic, Iorga — ca toți marii savanți, adevărați savanți — nu e un intelectual. Numai un bărbat care își face datoria cerebrală ca o simplă datorie, fără aprindere, dar și fără dezgust, numai acela poate purta acest titlu. Dacă Iorga a cettit atita hirtie a făcut-o numai pentru că poftele lui îl îndemneau spre ea, voluptatea amănuntului înedit îl chema veșnic printre hirtzoage.

S-a lăudat „vointa” lui Iorga; dar acei domni nu știu ce însemnează

voință. Dacă acest fenomen sufletește ar fi călăuzit pe Iorga să clădească ceea ce a clădit, apoi ar fi fost un om extraordinar, însă numai un om. Dar de ce să pășim printre presupuneri, priviți o singură carte din biblioteca tipărită de Iorga. Vedeți, oare, într-însa ordine, efortare, gândire înfrînată?

Ferească Sfîntul! Orice afară de aceasta. Oare așa scrie un om evoluțional? Dar nu vedeți în slova lui Iorga numai nerv, nu simțiți sub ea demonul tremurător, inspirat? Și cu toate acestea, cărțile lui sunt cărți de știință; o spun doar treizeci și trei de Academii. Da, pentru că Iorga nu confundă pedanteria cu știința, nu găsește necesar cărților de istorie calitățile somnifere și, mai ales, nu ține să-și adune metodic și zgîrcit toate semințele roditoare ce se găsesc risipite în sușul lui. El e conștient de fecunditatea lor neîntîrziată. Și, de fapt, unul din meritele capitale ale lui Iorga este acela de a fecunda mintea cetitorului cu o sumedenie de vederi noi, idei inedite, concepții originale. Prea grăbit ca să aștepte roadele și să le eticheteze cu cele cinci litere ale numelui său, grăbite și ele, Iorga se mulțumește numai să deschidă căi nouă în istorie. Fiecare carte de sinteză publicată în ultimul timp e năpădită cu asemenea semințe. Păcat numai că demonul lui Iorga se szbuciumă prea mult; atîtea pagini innegrite sub pana profetului nu au nici o altă valoare afară de aceea de a fi făcut să-i vibreze sufletul.

Și apoi întreaga operă e pur subiectivă: Iorga se amestecă în toate numai ca să-și poată da părerea asupra tuturor și numai pentru plăcerea de a judeca acele lucruri. Credeți, oare, că-l liniștește opinia publică, care-l sfătuiește blajin sau mitocănește să-și lege o mie și una de oca de oțel de prea nerăbdătoarea-i pană? Dar atunci n-ați priceput nimic din Iorga. Nu vă gândiți la dezmiertările ce primește acest bărbat în suflet atunci cînd așează o nouă carte a sa în bibliotecă sau însemnează un nou articol iscălit de dînsul?

Cum ar mai putea ține seama de sfaturile burghezilor pe care misiunea lui formidabilă îi îngrozește? Știința pierde mult, e drept, prin graba aceasta, dar cîștigă altcineva, cîștigă umanitatea. Oare, adeseori se întîlnește în lume un suflet atît de vast însoțit de calități atît de minunate? Și în locul savantului cu paragrafe lungi și ortografie greșită, academician, miop, cocotșat erudit și numai erudit — noi pre-

desfășurau în România de după primul război mondial, a preluat întreaga mișcare progresistă pentru propășirea și înflorirea patriei, tradițiile revoluționare ale poporului român pentru păstrarea ființei noastre naționale, libertatea și unitatea întregului popor.

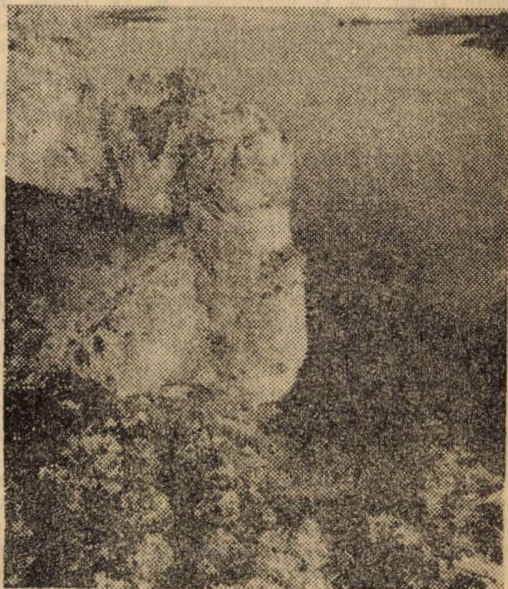
Înfăptuirea marelui act revoluționar de la 23 August 1944 demonstrează capacitatea de organizare a partidului, răspunsul afirmativ al maselor largi populare, a întregii noastre armate la chemarea sa. Sint fapte de o adîncă semnificație în istoria multimilenară a poporului și națiunii române.

Triumful revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944 a deschis perspectiva istorică a construcției socialismului în România.

Succesele remarcabile obținute de poporul român în construcția socialismului au fost dezbătute și analizate la cel de al XIII-lea Congres al P.C.R., eveniment politic de însemnătate cardinală în viața națiunii noastre. În toate documentele de partid elaborate pînă atunci și după aceea, s-a subliniat necesitatea de acțiune unitară, unanimă a întregului popor pe drumul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate.

Acum, la aniversarea a șapte decenii, în 1988, de la înfăptuirea MARII UNIRI, ne stau în față obiectivele însuflețitoare ale consolidării și înfloririi ființei noastre naționale, a patriei române libere, independente și suverane.

Dr. Dumitru ZAHARIA

HIRȘOVA (CARSIM) — ruine de cetate medievală cu bastioane săpate în stîncă

Tradiții ale gândirii istorice românești

Discurs istoric, discurs național

Pînă unde se legitimează o asemenea relație? Dincolo de clișeu lingvistic oarecum la modă, trebuie spus că relația în cauză nu e deloc recentă și că epoca noastră n-a făcut decît să-i atribuie accente noi. Bossuet își lega, la 1681, „discursul asupra istoriei universale” de o viziune teologică despre durată. Secularizarea istoriei e opera secolului XVIII și mai cu seamă a celui următor, cînd apropierea discursului istoric de programul național a putut merge pînă la contopire.

E o remarcă la îndemîna oricui că epoca modernă, mai precis intervalul ultimelor două secole, stă sub semnul istorismului, adică al unei viziuni ce impunea recuperarea tradiției în serviciul edificării sociale. Noțiunea de istorism (unii preferă să-i spună istoricism) comportă sensuri multiple, ceea ce a dus la nesfîrșite polemici în jurul ei. Cea mai răsunătoare privește istorismul german, în care s-a văzut, mai ales de la critica lui Karl Popper (*The poverty of the historicism*, 1957), o cauză a derivei naționaliste, cu urmări catastrofale, din veacul nostru. Începe să se vadă acum și o altă latură a fenomenului. Istorismul n-a fost doar o inflație patriotardă, etnocentristă, șovină, ci un fenomen complex care în anumite zone geopolitice a putut avea urmări funeste, dar care totuși, în altele a condus la trezirea de energii latente în sens creator. Este cazul țărilor române, atunci — pe la jumătatea secolului XVIII — încă prinse în sisteme de dominație ce stînjeneau dezvoltarea lor firească. Sub autoritate habsburgică (Transilvania, apoi Bucovina), otomană (Muntenia, Moldova) sau țaristă (Basarația), ele năzuiau să-și afle libertatea, ca o condiție vitală, iar istoria le ajuta să sprijine pe o experiență anterioară programul lor de viață. Firește, exaltarea trecutului aduce oriunde exagerări și virtuțile militante nu se pot evoca decît în legătură cu tensiuni și conflicte externe. S-a putut vedea, la jumătatea secolului nostru, că asemenea tensiuni au fost de natură să compromită șansele unei revoluții, să o submineze în orice caz. Fapt este că istorismul a însemnat pentru români o directivă resurecțională, ale cărei începuturi se pot fixa înainte chiar de secolul XVIII. Supraviețuirea etnoculturală în această zonă a găsit în legătura cu trecutul un sprijin esențial.

ferăm pe Iorga așa cum este Iorga: posedat de daimon, scriitor, spontan, precipitat, sănătos, entuziasmat, blesstemînd călugărește și urînd tot ce nu-i parte din sufletul său, ființă din forța sa. Egocentrismul acesta, aproape egoist, care copleșește, înăbușă totul, personalități ca și epoci — e o caracteristică a lui Iorga. Aduceți-vă aminte că Iorga este o culme, pe care suieră vîntul și se rostogolesc troienele.

E un munte: și se cade, oare, să vedem dintr-nsul numai vîgăunile?

Și acum, întrebarea capitală: Ce va rămîne din Iorga? O întrebare pe care și-o pun numai acei care nu-l cunosc, care năzuiesc să-l cunoască și la care răspunsul se așterne fulg cu fulg în timpul studiului celor cinci sute de volume, zece mii de articole etc. etc.

Mai întîi, orice om inițiat în istoriografia română își dă seama că peste documentele editate de Iorga (40 000 la număr) nu se mai poate trece de aici înainte; iar cei cari au răsfoit ceva din volumele lui sînt convinși că Iorga, dîndu-și părerea asupra oricărui fapt din istoria neamului nostru, numele lui va fi pomenit vrînd nevrînd de cite ori un nou istoric va cerceta vreun fapt din aceasta, fie că-l va aproba în ipoteza sa, fie că-l va combate.

Și lucrurile acestea se întîmplă și relativ la istoria medievală, contemporană sau chiar otomană în care Iorga a cercetat și a tipărit.

Dar aceasta, la drept vorbind, nu-i lucru mare; Muratori, Rossi, Schlumberger sînt citați regulat în lucrările de arheologie italiană sau istorie bizantină, fără a fi prin aceasta cunoscuți. Din Iorga va rămîne cit va ființa neamul nostru un nume și o operă, ca și la Hajdeu, singurul cu care se poate asemui din țara noastră. Opera sa va fi din ce în ce mai puțin cercetată; dar numele? Și omenirea nu-l va primi geloasă în Panteonul său pe acest sensibil care a citit și a scris cel mai mult dintre toți semenii săi?

(Vlăstarul, Revista Liceului „Spiru Haret”, II, 1925, nr. 3, februarie, p. 4-7).

Oameni care au fost la „Ateneul cultural“

„Violet: de culoarea viorelei“, spune dicționarul.

Violetul lui Bacovia și viorelele lui I. Alecu: întâlnire pe masa redacțională a Ateneului cultural sau, altfel spus, întâlnire în grădinile poeziei băcăoane, acum șase decenii.

În Ateneul cultural nr. 6 din august 1925 Grigore Tabacaru, probabil reluând conferința lui din februarie același an, publică articolul **BACOVIA** din care cităm: „Pentru marele public (Bacovia) nu există, cum nu există pentru profesorii de limba română“.

Ion Alecu, colaborator cu poezii și recenzii la Ateneul cultural și în ziarele locale, a fost profesor de Istorie, nu de limba română... Pe cât știu, n-a scris niciodată despre Bacovia. A scris, în Ateneul cultural nr. 21 din anul 1927 o recenzie admirativă la „Simfonii de seară“ de G. Șt. Cazacu-Delarast în care vorbește și de „versificatori de duzină“ postbelici care „exagerează simbolismul pînă la ridicol“; adică I. Alecu nu condamnă simbolismul, ci exagerările, abuzul. Dar în final, după ce a citat, cu elogii, versuri ce în intenția lui Cazacu-Delarast, admirator al lui Bacovia, trebuie să fi fost bacoviene — „în sufletu-mi e toamnă ca și — afară“ etc., Ion Alecu ne duce cu gândul la profesorii de limba română ai deceniului, vizați de Tabacaru: cere criticarea „cît mai aspră a poeziei morbide și decadente“. S-ar zice că în casa lui Bacovia și Tabacaru era negat Bacovia! Într-adevăr, profesorii de limba română vorbeau, la oră, de Bacovia, dar numai pentru a-l nega, ca **decadent**. Și totuși! Ion Alecu, profesor (de Istorie), care, cum am văzut, nu neagă simbolismul, lasă un culoar — discret — de exceptare a poeziei lui Bacovia, vorbind și în concluzie de „ridicarea poeziei noastre de după război“. Nu de Bacovia e vorba, Bacovia putea fi considerat ca datînd, cu poezia lui, dinainte de război, chiar dacă mai seria și în 1927.

Deficitar ca recenzent, dacă e să vorbim de detectarea valorii de artă, preluînd conținutul și ignorînd expresia, proprietatea versului, I. Alecu poate avea cîștig de cauză la Bacovia pe **plan etic**. Tocmai cunoscîndu-i limi-

Se poate vorbi, de la Miron Costin încoace, de o luptă continuă, adesea dramatică, pentru istorie. Însemnarea anilor, după modelul analist, adică **cronica**, a continuat o vreme paralel cu încercarea de a găsi răspuns la întrebări despre etnogeneză. Miron Costin se întreba „din ce țară au ieșit strămoșii“ moldovenilor. Stolnicul Constantin Cantacuzino proceda la fel, pornind și el de la obîrșie, iar după dinsul Cantemir. Marii cronicari au fost în genere preocupați să afle explicații plauzibile asupra identității noastre etnice. Dacă se iau lucrurile de la început, observă Costin, „mai lesne se înțelege“. Este un principiu de metodă la care istoricii s-au întors mereu, cu unelte mai bune, adîncind și nuanțînd cunoașterea. Insatisfacția în raport cu rezultatele mai vechi explică desigur veșnica reluare a marilor teme, a celei relative la etnogeneză indeosebi, precum și un anume enciclopedism evident încă la Miclescu și Cantemir. Va fi fost la mijloc și o ambiție inaugurativă, cum s-a spus deja? „Enciclopediștii, observă N. Manolescu, cred că pot compensa un gol istoric de cîteva secole printr-un efort intensiv“, ceea ce ar explica poate „risipa“ unui Cantemir în științe, istorie, literatură, muzică, filosofie, ca și adîncimea sondajului întreprins în problema etnogenezei, dîncolo chiar de „vechinea romano-moldo-vlahilor“. Școala ardeleană a împins această ambiție și mai departe, căutînd a fixa noi temelii limbii însăși. Petru Maior mergea pînă acolo încît a susținut că româna „e mama limbii celei latinești“. Se recrea de fapt limba, erudiții latiniști manifestau o certă vocație reformatoare. Ei întocmeau gramatici, lexicoane, sinteze istorice, împingînd cîtezanta pînă la a schimba temelii știute ale unei discipline sau alta. Puritatea limbii și puritatea istoriei trebuiau să meargă împreună și vor fi urmărite timp de un secol pînă la dicționarul lui Massim și Laurean. Limba dintre evul mediu și antichitate dispărea, în studiile lor, pentru a se înfiripa un **continuum** istoric menit să lege pe **români de romani** în ordinea cea mai firească. **Istoria lui P. Maior pentru începuturile românilor în Dacia** e semnificativă sub acest unghi. Autorul polemizează vehement cu adversarii neamului său și se oprea asupra etnogenezei cu gînd pedagogic: „ca văzînd românii din ce viță strălucită sînt prăsiți, toți să se îndemne strămoșilor lor întru omenie și bună cuviință a le urma“.

A imita pe strămoși în cele bune, iată ce trebuia să facă noile generații iar imitarea în cauză era condiționată de studiul istoriei. La 1812, glorificînd **Patria** într-o odă surprinzător de modernă, G. Asachi își stimula astfel compatrioții: „O, români, români ai Daciei, ce purtați un mîndru semn / De-origină, istoria acum fie-ni îndemn?“ O întregă literatură se dezvoltă pe teme istorice, iar autorii provin din medii foarte diverse. S-a putut vedea cît de mult

i-au stimulat pe români prefețele cu suflu patriotic din minile de la Rîmnic, tipăriturile lui Veniamin Costache, predicile unui Leon Lazăr Asachi, tatăl scriitorului, pentru a nu aminti aici decât puține nume. Biserica, școala, mai apoi și oastea națională, repusă în drepturile ei după tratatul de la Adrianopol, participă la instrumentarul regenerării și explică marea difuziune a ideii naționale în deceniile ce au urmat.

Contacte mai strînse cu lumea din afară, reflecția pe marginea textelor produse de ideologia „noului regim” și evenimentele politice au făcut să se înțeleagă mai bine nevoia unei solidarități românești, într-un moment cînd echilibrul european suferea importante mutații. Istoria devine o componentă esențială nu doar a culturii, ci deopotrivă a programelor de reformă. Cine nu-și amintește cît patos istorist manifesta Ionică Tăutul, în deceniul al treilea, el care rivnea să se pună chiar în fruntea programului de reformă dacă va fi ales domn al Moldovei? La alcătuirea faimosului *Supplex Libelus Valachorum*, se știe, au luat parte cărturari de elită, cu interes pentru istorie, care devenise pretutindeni un simbol, un principiu coagulant, generator de nou spirit. Solidaritatea morală se cuvenea să pregătească unirea politică și să o fortifice. „Ca deputat strig în Camera noastră, ca filolog scriu articulele, ca român sfătuiesc și propovăduiesc Unirea, fără de care bine nu vom mai vedea”, scria C. Negruzzi la 23 martie 1839, adresîndu-i-se lui G. Barițiu, transilvăneanul de mare energie care se identificase, peste munți, cu noul ideal românesc. La 30 ianuarie 1840, Kogălniceanu semna prefața unei noi reviste, *Dacia literară*, a cărei finalitate panromânească era limpede. Un popor atît de unitar ca limbă și obiceiuri avea dreptul la o singură literatură. Curînd, același Kogălniceanu evoca în *Arhiva românească* „solia” poporului său, așezînd-o pe temelii istorice. „Să ne ținem de limba, de istoria noastră, cum se ține un om în primejdie de a se îneca de prejina ce i se aruncă spre scăpare. Istoria românească mai ales să ne fie cartea de căpetenie, să ne fie paladiul naționalității noastre. Într-însa vom învăța ce am făcut și ce avem să facem; printr-însa vom prevedea viitorul, printr-însa vom fi români”. Raportarea la progres, conform cu nevoile epocii, însemna apel sistematic la istorie. „Întrebați dar istoria, îndemna Kogălniceanu, și veți ști ce suntem, de unde venim și unde mergem”.

Unde era însă istoria? Cum să se intre în dialog cu ea, cînd lipseau documentele, arhivele bine organizate, studiile de circumstanțier, sintezele? O vastă operație de adunare a surselor era necesară, iar Kogălniceanu se însărcina el însuși concomitent să le publice pe cele narative într-o vastă colecție, *Scriptores rerum Rumanicarum sive Valachicarum*, să pregătească (precum aflăm dintr-o epistolă către C. Hurmuzaki) o istorie a literaturii noastre, pentru a

tele, ca recenziat, vom fi mai în măsură a aprecia gestul lui din anul următor, 1928. Deși opiniile sau, poate, mai exact, gusturile recenzentului, ni-l arată mai aproape de tradiționaliști decât de Bacovia, în 1928 profesorul Ion Alecu, mentorul revistei *Încercări*, a elevilor Liceului Ferdinand I (azi George Bacovia) din Bacău, consimte să apară, sub egida lui, un articol elogios despre poezia lui Bacovia!

Am fost elevul lui Ion Alecu, la „școala superioară de comerț” din Bacău. Profesorul, scund, dezavantajat și de o voce care urca greu — și se modula și mai greu, cu privirile încețoșate, aparent posac, cu un suris de îngăduință la modestele prestări ale elevilor, s-ar fi pretat lesne, la rîndul lui, la ironia elevilor. N-a fost așa. La ora de Geografie ca și la Istorie, Ion Alecu era același narator, bun prozator oral, sobru și egal, curgător și reconfortant (nu știu de ce sau cum de nu era monoton: putea să pară condamnat la monotonie) ca apa curgătoare, viu și natural. Orele lui decurgeau în liniște, plăceau și turbulenților. Mai tîrziu am citit că la Iași, la Liceul Internat, ca pedagog, înainte de 1920, Ion Alecu fusese intratabil... a avut, se pare, o copilărie și o tinerețe de privațiuni și se resimea. Cu pedagogul exigent Ion Alecu nu se împăca un elev neconformist — Pătrășcanu Lucrețiu, care peste zece sau disprezece ani, în *Viața românească*, semnînd Ion Ion, va publica studii imbrățișînd soarta țărănilor — și... crisparea lui I. Alecu descins la Iași din Itești-Bacău.

Nu știu cite poezii a scris I. Alecu. Cunosce numai două, apărute în *Ateneul cultural*. Sînt fără cusur ca finisare de vers și ca gîndire poetică. Și exemplare, ca mărturisire de credință. Sigur că ascultate în concertul poeziei române la 1927... pălesc. Vor merita un loc, oricînd, negreșit, într-o antologie a poezilor băcăuani.

Nu am datarea exactă, pe luni, a numerelor *Ateneului cultural*. Numărul 14 din 1926 trebuie să fi apărut puțin după editarea *Scinteiilor galbene* (în primăvara 1926), deoarece pe coperta interioară citim, ca și la numărul anterior, 13: „A apărut *Scinteii galbene* de G. V. Bacovia. Se cere la autor, Bacău, strada Gimnaziului 7. În numărul următor al revistei, probabil din mai sau iunie, e publicată recenziă Agathe Grigorescu la *Scinteii galbene*. Deci în zilele apariției *Scinteiilor galbene*, tocmai atunci, în numărul 14

al revistei, din aprilie sau mai, Ion Alecu publică poezia **Ad Christum**, care va apărea și în ziarul local **Curentul Bacăului**, semn că n-a trecut neobservată. Caz rar, Bacovia nu are nimic în acest număr, nici poezii nici proză; motiv să credem că a coincis cu apariția **Scînteilor galbene**.

Nu știm dacă Ion Alecu a scris **Ad Christum** chiar în primăvara 1926, cînd tocmai apărea **Scînteii galbene**, ca poezie de întîmpinare: la violetul lui Bacovia, violetul obsesiv, violetul natural, vioarele, ca incîntare, ale lui I. Alecu. Deliberat sau nu, violetul obsesiv și violetul ca incîntare, vioarele, au dialogat.

Expresia în poezia lui I. Alecu nu e căutată, metafora e poezia toată. În poezie Ion Alecu se salvează, nu e deficitar în expresie.

Cealaltă poezie a lui e încă mai laică decît **Ad Christum**. În **Ateneul cultural** nr. 21, din 1927, în același număr în care apare recenzia la **Simfonii de seară**, — **Suferințe**:

„...În van spre cer, cu lacrimi, el fruntea și-o ridică

Cerînd o îndurare, o milă cît de mică...”

Nota de sarcasm, mila „cît de mică”, e discretă, pe cît e de reținut și scrișnetul de revoltă:

(Bacovia: „Apar din nou pîrării pe hăul din cîmpie”.)

„Atuncea își adună gîndirea lui fugară

Și plugul lui pornindu-l oftează lung și... ară.”

S-a bucurat Ion Alecu de binefacerile apariției la Bacău a **Ateneului cultural**; și s-a bucurat **Ateneul cultural** de disponibilitatea largă a lui Grigore Tabacaru tradusă în act de cultură: a cuprins și pe I. Alecu și pe alții, dotați sau nu literar, în jurul lui Bacovia. Cît pentru aria de cuprindere: în numărul imediat următor, în 1925, celui în care revista se deschidea cu editorialul **BACOVIA**, Tabacaru deschide revista cu un editorial intitulat „O gazetă culturală pentru popor”, din care extrag: „Masele populare nu citește, chiar atunci cînd ar avea gustul să citească, deoarece nu au ce să citească”. Între un editorial și celălalt erau depărtați astrale... măsurînd un efort de cuprindere peste fire! Acesta era **Ateneul cultural** de acum șase decenii.

Marcel MARCIAN

nu mai vorbi de sinteza de istorie națională pe care o începuse la Berlin și era dator să o continue. **Cuvîntul introductiv** la cursul de istorie rostit, trei ani mai tîrziu, la Academia Mihăileană, nu e decît o explicitare a acestor idei.

Ne-am pierde în detalii insistînd acum asupra lor. Să reținem numai faptul că deschizînd un asemenea curs la cea mai înaltă școală din Moldova, Kogălniceanu intra în contact și ca pedagog cu viitoarea „elită” a țării, că sistemul de idei formulat atunci exprimă cel mai clar directiva istorică în latura ei bună, care știe să limiteze inflația ideologică și să introducă mereu un coeficient de corecție. A înfierat deci romanomania, punînd accent pe exigența adevărului, pe realitatea concretă, la a cărei înobilare istoriografia era chemată să participe. Cu Cicero și Lucian alături, pleda pentru maximă exigență în cercetarea trecutului, proclamînd adevărul ca principiu incoruptibil al oricărei istorii. „Cea întîi însușire trebuie să ne fie modestia; altmîntrelea, am putea merita aceea ce zice dl. Eliad, că numai națiile bancrute vorbesc neconștient de strămoșii lor, bunăoară ca evgheniștii scăpătați. Să ne scoborîm din Ercul, dacă vom fi mișei, lumea tot de mișei ne va ține”. Aici e miezul critic al discursului, care pe de o parte exalta patriotismul unui auditoriu juvenil, spre a-l pune la treabă, iar pe de alta atrăgea atenția asupra pericolului unei devieri ca aceea reprezentată de puriștii limbii și etnogenezei. Realitatea vie interesează în cel mai înalt grad și numai în raport cu aceasta se poate stabili valoarea actelor noastre. Trecutul, pentru Kogălniceanu, nu reprezenta o valoare în sine, cercetabilă și restituibilă cu metode speciale, ci un instrument al prefacerii curente, un mod de a garanta că schimbările propuse de noua generație nu vor violenta excesiv ansamblul, ci îi vor aduce numai îndreptările necesare. Un coeficient de corecție, aplicabil din mers, iată ce doreau spiritele cele mai lucide din epocă, iar aceasta însemna: reforme bine gîndite, realizabile de sus, fără participarea turbulentă a mulțimii sau mai exact cu participarea ei „de fond”. Este directiva organicistă, în spațiul căreia se situează, alături de Kogălniceanu, ideologia Junimii, iar mai tîrziu N. Iorga și alți gînditori pentru care istoria constituia un cîmp de experiențe valorificabile cu folos. „Cînd revoluțiile încep, civilizația încetează!”. Este remarcă a unui pașoptist, în cunoștință de cauză, dar ea poate fi invocată și ca deviză a unei întregi orientări de motivație geopolitică. Cu cît mai mari se anunțau schimbările, cu atît mai adînc trebuia să fie aruncate ancorele în istorie, ca mijloc de a garanta o anume stabilitate.

Nimic nu e mai caracteristic pentru epocă decît această perspectivă istorică la care erau raportate demersurile cele mai diferite. S-ar zice că o teamă instinctivă de dezechilibru acompaניהa fiecă act cu ecou social și că tradiția

trebuia să constituie un garant, mai ales acolo unde ea se arăta mai fragilă. Și cine n-a crezut că are temeii să-i regrete chiar lipsa? Revoluția franceză îi avertizase pe istorici că nu se poate aboli trecutul, că un regim neașezat pe instituții cu vechi rădăcini nu e viabil. Ceea ce apăruse ca absurd în vechiul regim s-a dovedit mai puternic decât ideologia negatoare. Lucrul acesta Kogălniceanu l-a înțeles de timpuriu, mai ales în mediul german al formației sale, care se confrunța, în deceniul IV, oarecum cu aceleași probleme ca și societatea românească. Problema era deci să nu se intervină arbitrar în cursul evenimentelor, ci pe seama tradiției stabilizatoare, a istoriei ca depozit de experiențe instructive. Nu e de mirare că cei mai de seamă oameni de stat manifestau atîta interes pentru istorie, dacă nu erau și istorici, cum s-a întîmplat în destule cazuri ilustre. Guizot și Thiers n-au fost oare prim-miniștri? Macaulay nu era, în aceeași epocă, și un important personaj politic în regatul insular? Această dublă condiție e și mai evidentă în centrul și sud-estul Europei. R. W. Seton-Watson, care a participat la limpezirea (atît de relativă) a situației în zonă după întîiul război mondial, vorbea chiar de istoricii amintitei zone ca de o forță politică, evocînd nume și circumstanțe în adevăr semnificative pentru această dublă condiție. În fond, e vorba de o preeminență a politicului, impusă de imaturitatea zonei, ceea ce a făcut ca istoriografia să rămînă mult timp într-o poziție ancilară, secundă, și ca profesionalizarea ei să întîrzie. Ranke și Mommsen înșiși, au contribuit, de-a lungul a două generații, la crearea și consolidarea imperiului german, în timp ce F. Palacky aducea, în Boemia, servicii și mai semnificative cauzei naționale. Istoricii români s-au aflat *grosso modo*, în aceeași situație numai că sarcina lor era mult îngreunată geopolitic. Kogălniceanu și-a părăsit sinteza din motive de exigență profesională, însă și fiindcă urmarea trebuia să aducă discursul în plină actualitate. Chiar și primul volum (Berlin 1837) n-a primit dezlegarea domnească decît după unele concesii în text, care l-au făcut apoi pe Bălcescu să-l adnoteze în termeni foarte aspri. Cum să aibă curaj acesta din urmă să-și asume (la rîndu-i) sinteza? Ca și alți istorici, el a preferat să publice documente, să facă reconstituiri de evenimente, fie și monografic, să explice cîteva aspecte de istorie socială, socotind că nu venise încă timpul sintezei. Nu venise, în adevăr, nu doar pentru că cercetările de amănunt erau încă insuficiente, ci și fiindcă sinteza nu putea ocoli marile probleme, iar abordarea lor însemna o navigație imposibilă între Scylla, și Charybda, cum de altfel era conștient și Kogălniceanu la vremea cînd scria *Histoire de la Valachie*. Aceasta nu înseamnă că nu s-au încercat sinteze, fie și la nivel de manual (F. Aaron, I. Maiorescu etc.), numai că un progres însemnat, sub acest unghi, avea nevoie în ade-

De șapte veacuri Bacăul ...

Pe malul drept al Bistriței, în apropiere de confluența ei cu Siretul, în cea de a II-a jumătate a secolului al XIII-lea, a început să prindă contururi clare Bacăul de astăzi. Într-o perioadă scurtă de timp acesta a ajuns un puternic centru economic, stare de lucruri avantajată de trecerea prin zonă a marelui drum comercial, care lega Constantinopolul de orașele de la Marea Baltică și cele de pe litoralul Mării Nordului. Tot pe aici trece și drumul comercial către Europa centrală, prin Transilvania, prin Polonia către nordul continentului. Meșteșugurile și comerțul cu produsele agricole, cu cele rezultate din creșterea vitelor, albinărit, cultivarea viței de vie, a pomilor roșitori au crescut pe măsura slăbirii dominației tătărești, diminuării obligațiilor economice față de hanatele acestora. Formarea statului feudal independent, Moldova, a constituit un cadru economic, politic, militar și juridic internațional în care orașele au progre-

„Siluete de toamnă“

Foto: V. BOGDANET

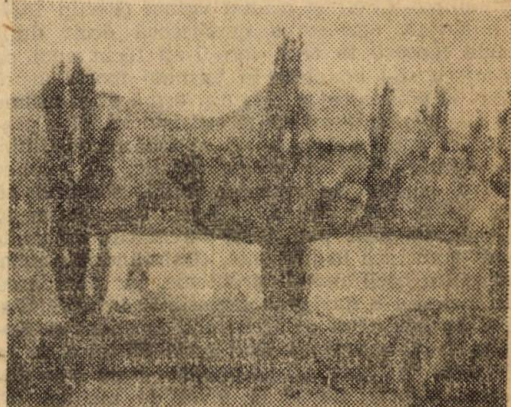
sat mai repede. Centrul meșteșugăresc și comercial așezat pe malul drept al Bistriței, la o mică distanță spre nord-vest de unirea apelor acesteia cu pîrîul Neger (numele existent în documente) a cunoscut o înflorire a vieții economice după anul 1359. Importanța orașului de pe Bistrița a fost cunoscută în mai toată Europa timpului. La 15 aprilie 1400 papa Bonifaciu al IX-lea comunica răspunsul său la o scrisoare trimisă de mai mulți călugări aflați aici. Din scrisoarea papală rezultă că Bacăul era atunci o așezare căreia i se putea atribui denumirea de oraș, în care pulsa o vie activitate economică, care a determinat organizarea unor așezăminte spitalicești și bisericești, atît de rit ortodox, cît și catolic. La începutul domniei lui Alexandru cel Bun așezarea și-a menținut importanța economică și politică. Deși era situat în partea central-sudică a Moldovei, datorită poziției sale de zonă în care se întîlneau negustorii care veneau din Transilvania și vestul Europei cu cei care soseau din Țara Românească și Peninsula Balcanică, precum și acei care aduceau mărfuri din regatul Poloniei și orașele hanseatice sau Rusia, Bacăul devine un important centru vamal. Situația este consemnată în documentul dat de Alexandru cel Bun, în octombrie 1408, dar ea există în perioada anterioară. În momentul în care a devenit tîrg domnesc așezarea de lingă Bistrița inferioară avea în folosință o mare proprietate cunoscută sub numele de ocol, întins și îndepărtat în anumite părți de proprietăți feudale și răzășești.

În decursul timpului, ocolul tîrgului Bacău a fost mereu diminuat. Domnia, pentru a răsplăti buna credință a slujitorilor ei, a donat unor boieri părți din moșia domnească a tîrgului. Unii boieri, care aveau mari proprietăți în ținutul Bacău sau Roman, precum și stareți de mănăstiri au acaparat, prin mijloacele pe care ei le aveau la îndemînă, alte părți din același ocol domnesc. În mai toate cazurile locuitorii tîrgului au rezistat în fața acaparatorilor. Forma clasică de opoziție a fost jalba adresată domnului sau judecățile la divanul țării. Jalbele erau urmate de anchetele efectuate de unii trimiși speciali ai autorităților centrale. Reprezentanții puterii centrale sau ai instanțelor de judecată au întocmit numeroase și succesive rapoarte și planuri în care au consemnat și descris poziția geografică a Bacăului. Toate confirmă precizarea făcută de Dimitrie Cante-

văr de masive acumulări faptice și de restituții fragmentare. Înțelegem astfel de ce tînarul Hasdeu și-a început cariera de istoric cu o dură critică la adresa istoriografiei române și n-a consimțit să procedeze el însuși la întocmirea unei sinteze decît tîrziu și fragmentar. „Omul — fragment“, așa l-a numit, în epocă, A. D. Xenopol, singurul care a îndrăznit să-și asume în întregime o sinteză de istorie națională, convins cum era că fiecare epocă e datoră a-și scrie sinteza cu materialele disponibile și că nivelul ideal de exigență nu se atinge nicicînd.

Fără a se putea despărți de discursul politic, discursul istoric căuta deci să se distanțeze cît mai mult pentru a-și asigura perspectiva necesară unui examen imparțial. O întreagă epocă, dominată de pozitivism, a trăit chiar iluzia unui clișaj categoric între cele două registre ale realului, la noi ca și aiurea, fără să-și dea seama că o ambiguitate funciară legitimează relația dintre ele. A trebuit să vină, în perioada interbelică, o altă generație de istorici care să caute o nouă platformă pentru a defini raportul în cauză. Ea a înțeles că „istoria este inseparabilă de istoric“ și că o notă subiectivă îi este de aceea inerentă. Tot ce putea nădăjdui era un plus de prudență metodologică, o conștientizare cît mai deplină a propriei condiții. În fond, istoria ca disciplină are un destin paradoxal, căci tinde spre autonomie științifică, în timp ce un complex de factori îi impun o dependență evidentă. Nu se poate trage oare și din aceasta un profit? Răspunsul multor istorici e pozitiv și denotă realism în abordarea domeniului. Experiența istoriografiei din epoca regenerării naționale l-a pregătit în bună măsură. S-a putut vedea atunci că discursul istoric nu e neapărat paralel sau divergent față de cel politic și că ele se pot confunda în bună măsură, cu toate îngroșările și distorsiunile aduse de entuziasmul unei resurecții îndelung așteptate.

AI. ZUB

V. CRAIȚĂ-MĂNDRA: „RUSTICĂ“

Pentru a patriei unire - jertfa artiștilor -

Între momentele de seamă, de un profund patriotism, din Istoria Românilor se situează, la loc de frunte, actul măreț al realizării statului național unitar român de la 1 decembrie 1918.

Războiul din perioada 1916—1918 a avut un puternic caracter popular generat de cauza pentru care ostașii români se aveau în luptă. În cadrul acestuia, contribuția scriitorilor români, de la acțiunile de propagandă până la participarea directă pe front, a fost majoră.

Mai întâi, să amintim activitatea prounionistă a unor scriitori în presa timpului. În „Flacăra” din 19 septembrie 1915 se menționa: „Societatea Scriitorilor Români, deplin solidară cu membrii săi Ardeleni, Bucoveneni și Basarabeni, declară că nu se desistă o clipă de la vechea luptă pentru biruința idealului național integral”. Semnificativ rămâne volumul de poezii din 1916 al lui O. Goga, *Cîntece fără țară*. În cuprinsul lui — poezia manifest *Latinitatea strigă din tranșee*. V. Eftimiu publicase cu un an în urmă altă creație asemănătoare — *Cîntecul litinității*. N. Iorga, B. St. Delavrancea ș. a. cutureau România susținând discursuri cu scopul mărturisit, acela al luptei pentru unire. N. Iorga aprecia la 21 august 1916 (la o săptămână după ce trupele române au trecut frontiera, angajându-se în ofensivă din Transilvania): „A sosit un ceas pe care-l așteptăm de peste două veacuri, pentru care am trăit întreaga noastră viață, națională, pentru care am muncit și am scris, am luptat și am gîndit”. În timpul războiului, unii dintre scriitori au fost însărcinați să scrie la ziare cu caracter militar, de propagandă națională și de îmbărbătare a soldaților români de pe front, așa cum sint „Gazeta ostașilor” (N. Iorga, M. Sadoveanu, G. Coșbuc, O. Goga, I. Minulescu ș. a.) și „România”, organ al apărării naționale (B. St. Delavrancea, O. Goga, I. Agârbiceanu, L. Blaga, C. Moldovanu ș. a.). În Iașul devenit, la un moment dat, capitala României acționa, alături de alți refugiați, și autorul Calvarului L. Rebreanu. Frontul nu este vizitat numai de scriitori. G. Enescu, marele muzician, legat de meleagurile băcăuane prin reședința de la Tescani, ridică prin prezența sa activă în numeroase rânduri moralul soldaților.

O pagină de glorie nemuritoare este înscrisă de prezența a numeroși oameni de condei pe frontul necrutător al luptelor din linia întâi.

mir, în a sa Descriere a Moldovei, unde ilustrul cărturar observă că Bacăul era ca o insulă a Bistriței. Descrierile din secolul al XVII-lea prezintă aproape în totalitate așezarea pe malul drept al Bistriței. Unele locuințe și instituții clericale au suferit consecințele furiei riului. În a II-a jumătate a secolului respectiv, sediul episcopiei catolice, neîngrijit de cei ce locuiau în el, a fost ruinat și luat de viitura apei. Pe aici curgea Trebeșul, unit prin canale cu apele pîrului Limpedeș și o parte a Bistriței. Aceste ape reunite se scurgeau pe lângă Bacău în direcția est și apoi sud, mergînd paralel cu Bistrița până la sudul localității, unde primeau apele Negerului, sporite ca volum prin dirijarea unor cantități din cele ale Trebeșului și riului principal al zonei. Unirea laolaltă a acestor cursuri de ape a fost rezultatul eforturilor locuitorilor, impuse de necesitatea sporirii volumului de apă, atît de trebuincioasă morilor. La apus așezarea era în apropierea pîrului Neger, care, din prima jumătate a secolului trecut, separa ocoul tirgului de moșiile Călugăra, proprietatea lui Neculai Rosetagă, Ungureni, proprietatea lui Iordache Catargiu logofăt. Bacăul era înconjurat de apele Bistriței singure sau unite cu afluenții săi Limpedeș, Trebeș, Neger. Orașul ocupa zonă centrală de astăzi, care este o parte mai ridicată și ferită de inundații. Din această așezare pleca drumul către Tirgu Ocna, care trecea peste Neger la vadul Benciu. Călătorul care mergea la Piatra Neamț trebuia să treacă apa Trebeșului pe la vadul Pietrei. Drumul Mare, principală legătură cu nordul și sudul țării, trecea peste Bistrița pe la Gherăești, unde Costache Canta logofăt, proprietarul moșiei, a efectuat în 1840, unele lucrări de regularizare a cursului riului. De abia după 1859, Bacăul începe să se extindă spre vest unde la mijlocul secolului a fost înălțată biserica Sfinții Împărați, iar spre răsărit s-a extins în perioada proclamării și cuceririi independenței naționale, cînd primăria a ocupat terenul necesar deschiderii Bulevardului Unirii. Ulterior s-a construit palatul administrativ la extremitatea sudică.

dr. Dumitru ZAHARIA

Memoria cărților — Cărțile memoriei

Printre comorile artei cucuteniene, scoase la lumină de îndemnarea arheologilor, printre monumentele de arhitectură, istorice și de artă, printre atâtea mărturii ale simțului utilitar și ale bunului gust risipite într-o originală constelație etnografică, printre atâtea străluciri ale minții și înfiorări ale sufletului care luminează și încălzesc ținutul Neamțului, cartea și-a aflat și își păstrează locul ei de cinste. Nu întâmplător Miron Costin și-a încheiat destinul în Cetatea Romanului, nu e întâmplătoare nașterea lui Creangă pe malurile Ozanei, nu e întâmplător magnetismul care-l aducea mereu pe Hogăș în umbra Ceahlăului, cum nu era întâmplătoare preferința lui Sadoveanu pentru casa din preajma Mănăstirii Neamț în momentele sale de reculegere și gestație creatoare. O tradiție cărțurărească seculară s-a dezvoltat viguros și a rodit pe aceste meleaguri, într-un climat care înglobează în formula lui complicată și datele umane, și pulsul istoriei, și configurația naturii, și fibra subtilă a eternității... Numai o investigație atentă și amănunțită poate să discearnă între elementele care au intrat în compoziția și au participat la afirmarea profilului distinct al județului Neamț în mai largul context cultural românesc.

Oricum, cartea — scrisă sau tipărită — și-a adus o contribuție indiscutabilă în evoluția acestui fenomen. Și dacă rădăcinile profunde ale înfloririi slovelor se pierd în adâncul vremii, la anumite nivele rezultatele se lasă observate. După identificarea și cercetarea fondului de carte veche (românească și străină) și manuscrise, ni s-a relevat prezența a mai mult de 12 000 exemplare prețioase, depozitate în biblioteci și colecții. Și, iarăși, mi se pare semnificativ faptul că majoritatea lor se concentrează și se păstrează în incinta unor lăcașuri definitiv înscrise în memoria neamului, ca spații de înnoțire spirituală și trănice cititorii voievodale (Episcopia Romanului și Huseșor, mănăstirile Neamț, Secu, Sihăstria, Horaiața, Agapia, Varatec, Bistrița), precum și în moștenirea lăsată de învățatul umanist G. T. Kirileanu, astăzi găzduită de Biblioteca Județeană din

Lista participanților la Războiul pentru întregirea României poate să înceapă cu oricare dintre acești eroi. Cu **M. Sadoveanu** (1880—1961), concentrat și la Tg. Ocna (jud. Bacău), în perioada 1914—1915 (marcată literar în *Amintirile căprarului Gheorghiiță*) sau cu poetul-căpitan **Nicolae Vulovici** (1877—1916), numit de N. Iorga „cîntărețul luptelor și al biruștelor”, aluzie la cele două înflăcărate cărți de poezie, *Vitejești* și *Stihuri oțelite* publicate. Membru fondator al Uniunii Scriitorilor Români (în 1909) N. Vulovici cade eroic în luptele de la Miercurea Ciuc. La grelele lupte pentru eliberarea acestuia participă și dramaturgul **Mihail Sorbul** (1885—1966).

Asemenea **O. C. Tăslăoanu** („nașul literar” al lui Rebreanu) (*v. Trei luni pe cîmpul de război*, 1915) din 1916 în armata română sau poetul **Aron Cotruș** (1891—1916), luptător pe frontul italian.

La dramatica bătălie de la Turtucaia (1916) au luat parte poezii **George Topârceanu** (1886—1937), **N. Davidescu** (1888—1954) și **Demostene Botez** (1893—1973). Pe alte fronturi au murit eroic criticul literar **Ion Trivale** (1889—1916) la Zimnicea, poetul **Mihail Săulescu** (1888—1916) la Predeal (unde în 1930 i s-a ridicat un monument din inițiativa Societății Scriitorilor din România), poetul **C. T. Stoika** (1892—1916), la Spinul (Argeș), prozatorul **Gh. Brăescu** (1871—1949), ofițer de carieră, este grav rănit în luptele de pe Valea Prahovei și i se amputează un braț iar **Felix Aderca** (1891—1962) străbate în timp întreaga conflagrație.

Frontul din Moldova se înscrie, mai ales prin campania din 1917, în categoria momentelor de referință din glorioasa istorie a poporului român. Faptele eroice ale ostașilor români săvîrșite în „triumful de foc” de la Mărăști-Mărășești-Oituz rămîn neșterse din memoria noastră. Delicatul autor al poeziei *Limba noastră*, basarabeanul **Alexei Mateevici** (1888—1917) se stinge, bolnav de tifos exantematic, contractat în tranșeele frontului. Prozatorul **Gib. I. Mihăescu** (1894—1935) se distinge în luptele de la Mărășești și Muncel. Poetul **Vasile Voiculescu** (1884—1963) activează ca medic militar la Birlad. Criticul și istoricul literar **D. Panaitescu-Perpessiciu** (1891—1971) este rănit grav la mîna dreaptă.

Patriotismul și vitejia, laolaltă cu „sufletul cel mare al Românului” de care vorbea N. Iorga au fost stîlpii de boltă ce au susținut marile victorii repurtate de ostașii români în Moldova lui 1917, ultima dintre ele înregistrîndu-se în zona Oituzului, de pe teritoriul jud. Bacău. **Ion Grămadă** (1886—1917), scriitor (autor al unor schițe cu subiecte din istoria românilor și colaborator la revistele „Junimea literară”, „Luceafărul”, „Neamul românesc literar”) și om de știință, cade eroic la 27 august 1917 la Ciresoaia, secerat de o rafală de mitralieră. **Camil Petrescu** (1894—1957) este rănit grav a treia oară în luptele de la cota 789, de pe dealul

Ungureanului-Oituz (în urma cărora își pierde parțial, auzul, infirmitate care îl va marca întreaga viață) și cade prizonier. Victor Ion Popa (1895—1946), după ce a luat parte la luptele de la Mărășești, este rănit la Oituz. Despre război scrie în romanul **Floare de oțel**, un adevărat jurnal de front.

Printre luptătorii cu arma în mână s-a numărat și **Dimitrie Goga** (născut la Bacău în 1894 — m. 1970), distins profesor, desăvârșit pedagog, un bun autor de manuale școlare și un talentat prozator pentru copii. El participă cu entuziasm, alături de ceilalți ostași români, conștienți de cauza pentru care luptau, la ofensiva Armatei a IV-a în Transilvania, distingându-se în luptele de la Miercurea Ciuc, Mărăști, Mărășești, Oituz. În noiembrie 1916 este rănit pe cimpul de luptă și decorat cu Ordinul „Coroana României”. **Jurnalul de front** al lui D. Goga, prețios document uman al unui combatant din războiul românilor pentru întregirea țării și a unității neamului românesc pe pământurile străbune stă mărturie pentru un erou dintr-o epocă glorioasă.

O serie de precursori ai luptei pentru unire nu au mai apucat să vadă realizarea ei: în 1918 mor B. Șt. Delavrancea și G. Coșbuc, iar în 1919, după o lungă suferință, Al. Vlahuță.

prof. Eugen BUDAU

„Vitralfi de istorie”

Foto: Cornel MIFTODE

Piatra Neamț. Faptul că în aceleași locuri în care se păstrează vechile tipăriți se află și alte importante comori de artă (picturi, veșmîntărie, obiecte decorative, podoabe etc.), și ele conservate veacuri de-a rîndul, trimite cu gîndul la o stare de simbioză grăitoare prin ea însăși.

Insistînd acum numai asupra celor 9 000 exemplare de carte românească (tipărite pînă în anul 1830, limita superioară stabilită de B. R. V. pentru „cartea românească veche”), îmi dau seama că o istorie întreagă s-ar putea alcătui doar urmărind proveniența lor, locurile de imprimare și locurile ultimei escale. Într-o ordine cantitativă, tiparnițele mari (pentru că altele provin și din oficine cu producție medie sau mică) care au furnizat volumele a ajuns pe teritoriul nemțean se succed astfel: Iași, București, Rîmnic, Buda, Brașov, Viena și Petersburg (am lăsat la o parte Neamțul, cu un statut privilegiat în această problemă, asupra lui revenind mai jos). Iată, așadar, un adevărat tablou al relațiilor culturale — un tablou care poate fi detaliat dacă vom încerca să stabilim și modul în care s-au concentrat cărțile pe deținători (de pildă, în biblioteca Episcopiei de la Roman domină tiparnița ieșeană, urmată de aceea din București ș. c. l.: în biblioteca Mănăstirii Secu tiparnița nemțeană o depășește cu puțin pe aceea de la București; dar între cărțile provenite de la parohiile de pe Valea Bistriței, cartea veche de Buda are prioritate ș.a.m.d.). Aceste amănunte închid în ele, de fapt, multe alte realități care mărturisesc despre deplasarea oamenilor, despre orientarea tematică și repartitia titlurilor, despre acoperirea necesităților în anumite perioade, despre preferințe, despre legături oficiale, despre prețuri, despre donații etc. Mecanismele care au dirijat distribuția fondului de carte veche constituie un capitol interesant și captivant.

Apoi nu trebuie scăpat din vedere că acest cumul de valori este produsul mai multor „generații” de tipăriți, înșiruite de-a lungul a trei secole: XVII, XVIII și XIX. Așa se face că dintre cele aproape 2 200 titluri, cite însumează cartea românească veche, o bună parte și chiar unele dintre cele mai reprezentative pentru dezvoltarea culturii noastre, pot fi regăsite în bibliotecile nemțene. E suficient să amintesc aici exemplarele din Cartea românească de învățătură (Iași, 1643) redactată de Varlaam, Noul testament

(Bălgrad, 1644), Biblia lui Șerban Cantacuzino (București, 1688), Psaltirea... pre versuri (Uniew, 1673) și Viața și petrecerea sfinților (Iasi, 1682) — ambele în traducerea lui Dosoftei —, Mărgăritarele lui Ioan Hrisostomul (București, 1691), Alexandria (Sibiu, 1794), Istoria pentru începutul românilor în Dachia de P. Major (Buda, 1812), întâia ediție românească a Descrierii Moldovei de D. Cantemir (Neamț, 1825) etc. Desigur, în consecința unor împrejurări cunoscute (primii protectori ai culturii, deținătorii de tipografii, inițiatorii primelor forme de învățământ organizat ș.a.), cea mai mare parte dintre aceste imprimate au un conținut religios. Dar ele sînt totodată și monumente de limbă literară, și dovezi ale unei reale înclinații filosofice, și surse de informații istorice, și argumente ale dezvoltării artei și tehnicii tiparului. Iar dacă lucrurile au decurs astfel și dacă bibliografia veche reunește, în timp, și multe lucrări laice, cu un caracter cultural accentuat faptul se datorează patronajului de înaltă înțelepciune care a vegheat la achiziționarea sau la realizarea lor. Și e de ajuns să amintesc aici prezența episcopului Melchisedec la Român, a lui Paisie Velicovski și a lui Veniamin Costachi la Neamț sau pe a lui G. T. Kirileanu la Piatra Neamț.

De altfel, înființarea tipografiei de la Mănăstirea Neamț a avut în persoana lui Veniamin Costachi un susținător neobosit. Prin el au fost obținute primele utilaje, au fost calificați primii meșteri și tot el le-a încredințat propriile traduceri spre imprimare. Deși, în comparație cu alte centre tipografice, Neamțul a intrat târziu în circuitul culturii noastre (1807), el s-a împus repede prin acuratețea tehnică și scriitura exemplară a cărților ieșite de sub teascuri. Aceste performanțe sînt legate însă și de bogata tradiție a locului. Pentru că la 1429 Gavril Uric realiza aici vestitul **Evangeliiar slavo-grecesc**, capodoperă a caligrafiilor români (păstrat azi în biblioteca Oxfordului) și orgoliul fiilor cu slove și desene frumos potrivite (exersat fără întrerupere în scriptoria mănăstirii) s-a transmis meșterilor tipografi din secolul al XIX-lea. Așa se face că la Mănăstirea Neamț s-a realizat, în 1821, o **Evangelie** cu dimensiunile cele mai mari văzute vreodată în bibliotecile românești (oglindea: 450 x 320 mm), în tipar policrom, cu peste 400 de ilustrații, fiecare pagină fiind în-

Avînt românesc după marea unire

Într-un climat internațional propice extinderii organizării științifice a producției și a muncii, România, intrată în noua etapă istorică de îndată ce Marea Unire a fost făurită, fapt care reclama soluționarea unor sarcini fundamentale pe plan economic, politic, social și cultural-artistice, a dat curs, după un model propriu, vrednicilor preocupări de a face un pas decisiv în progres. Generația care adusese la biruință ideea de unitate națională dorea acum să direcționeze România spre un ideal constructiv prin excelență, cultural prin esență și productiv prin scop, un ideal imposibil de atins fără a ridica la rangul de realitate problemele de organizare științifică a producției și a muncii, asupra cărora specialiștii români, îndeosebi cei legați de practica industrială, au atras atenția încă de la sfîrșitul secolului trecut. Problema a cîștigat numeroși adherenți, iar propaganda în atare direcție a devenit relativ stăruitoare mai ales în și după criza economică din anii 1929—1933, în pofida faptului că spiritele „îmbibate de prejudecăți” au considerat că era cu neputință de a face din muncă obiectul unei discipline științifice.

Dezbaterile au avut loc oriunde s-a dorit alinierea sau sincronizarea cu civilizația de tip occidental, sprijinite pe convingerea că diferențele nu puteau fi reduse decît printr-un program de modernizare. La împezirea direcțiilor a contribuit, încă din secolul trecut, generația care s-a pregătit la școala Apusului, arie unde a intrat în contact cu ideile avansate ale timpului. Conceptul de modernizare avea să se cristalizeze ca noțiune cu valoare generală concomitent cu delimitarea precisă a componentelor lui într-o dispută ideologică lipsită de simplitate, încît un sociolog american din zilele noastre, preocupat de studierea începuturilor teoriei macrosociologice, rămîne uimit cînd descoperă că imediat după prima conflagrație mondială cîțiva intelectuali români s-au implicat aproximativ în aceleași probleme și că polemica lor „era condusă la un nivel cel puțin la fel de înalt ca astăzi”. În fapt, direcția imprimată judecăților nu trebuie să surprindă, fiind firească și în voită concordanță cu activismul spiritualității românești chiar din epoca modernă, dar, îndeosebi, cu comandamentele majore ale statului național unitar român. După estimări con-

temporane, dezbaterea de după Marea Unire privind dezvoltarea modernă a României era mai importantă din rațiuni practice decît teoretice.

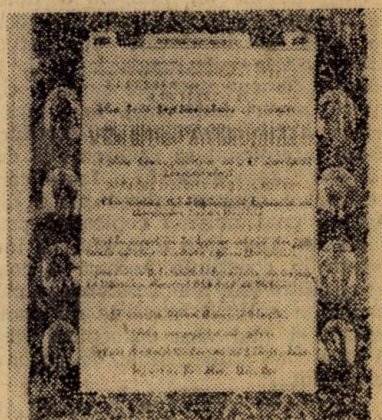
În consecință, s-au fondat institute, asociații și cercuri de studii (Institutul Social Român, Institutul Român de Organizare Științifică a Muncii, Centrul Român de Documentare și multe altele). În noul cadru, chiar unii din adepții liberalismului au făcut conșerii noilor orientări și, ca neoliberali declarați, l-au studiat asiduu pe Keynes. Cîștiga astfel întindere teza că de calitatea modernizării și a organizării, de facultatea de asimilare și de inteligență indivizilor atîrna cantitatea și calitatea muncii și a producției, însuși procesul de raționalizare și progresul.

Organizarea științifică a producției și a muncii, chestiune pe larg dezbătută în toată lumea, a prilejuit apariția unei vaste literaturi. Atunci cînd cititorul, avizat sau nu, o parcurge, el rămîne pur și simplu extaziat de proporțiile neobișnuit de mari ale demersului intelectual de a plasa statul român, cu toate activitățile materiale și spirituale, în rîndul țărilor dezvoltate, o strădanie dorită națională, care avea ca numitor comun aspirația la eficiență. Consultarea literaturii interbelice spre a ridica din uitare comorile judecărilor, unele cu statut de prioritate față de cugetarea universală, relevă autentică dovadă că România era doritoare și datoare să apeleze la forme moderne de exploatare a bogățiilor materiale prin raționalizare, fără de care greu putea avea loc avansul ei într-un context internațional de demaraj economic. Nu mai era cu ptînță ca ea să meargă exclusiv pe calea tradițională, după vechile tipare ale producției și ale muncii, spre a străbate un traseu de efort și de împliniri către care, în mod obiectiv, chema însăși evoluția firească a societății. Totodată, în fața aceleiași literaturi, cititorul neavizat se află descumpănit și neputincios în a înțelege, fără un ajutor, contradicția dintre bogăția ideilor, cu valori și semnificații pozitive și sfera restrînsă a aplicațiilor, ca și caracterul antitetice al comportării statului capitalist.

Astfel spus, examinarea surselor documentare primare de la noi trădează existența unui filon de materie cenușie de o însemnată și de o întindere ce nu se află nici în istoria unor state cu o mai veche tradiție industrială, că gîndirea românească a ținut, pe tărîmul modernizării producției și a muncii, nu numai pasul cu preceptele analoage mondiale, dar că, în unele privințe, a avut și priorități. Tezele privind modernizarea dinamică a statului au traversat deceniile interbelice, multiplicîndu-și an de an argumentele, în covîrșitoare măsură în raport cu ceea ce societatea aștepta. Gîndirea progresistă a sondat în trebuințele sociale, căpătînd valențe de durată și de prestanță. Fiind concor-

cadrată cu ornamente fitomorfe și antropomorfe (matrițele folosite, din lemn de pâr, ieșind tot din mina pricepuților meșteri locali). Am reținut doar un exemplu, cit se poate de edificator pentru nivelul profesional atins în cadrul tiparniței nemțene. Dar nu pot să nu adaug aici și un altul, referitor la calitatea selecției titlurilor abordate: **Scrisoarea Moldovei** din Dimitrie Cantemir, prima traducere în limba română a cunoscutei sale scrieri (**Descriptio Moldaviae**), din 1825. Și ar mai fi de reținut că în anul 1826, în lucrarea **Pentru păzirea celor cinci simțuri**, apar primele două planșe cu conținut științific din biografia românească veche, reprezentînd o eclipsă de soare în sistemul ptolemeic și, respectiv, o secțiune longitudinală în sistemul circulator al omului. În total, pînă în anul 1830, din tiparnița de la Neamț au ieșit 53 de titluri (identificate pînă în prezent), cu un tiraj de peste 35 000 exemplare, ele luînd drumul bibliotecilor de pe întregul teritoriu românesc.

În sfîrșit, această secțiune a istoriei culturale, în care descifrăm un adevărat comportament „social” al cărților (confruntări, respingeri, alianțe etc.), ascunde și o viață particulară, intimă a fiecărui exemplar. Ea se lasă descoperită numai prin parcurgerea filă cu filă a tipăriturii. Mă refer, bineînțeles, la numărul mare de însemnări aflate pe cărțile vechi și care transmit informații despre proprietar, circulație, preț, schimburi, deteriorări, lucrări de restaurare, legătură etc. Cit de aventuroasă poate fi această viață se va deduce din exemplele următoare. Pe fila de gardă a unui **Apostol** (Blaj, 1802), într-o însemnare cu caractere chirilice se menționează: „Această sfîn-

tă carte care se numește Apostol este cumpărată de lăcitorii Schiteani mai înainte de a se face biserica (...) și au încredințat-o această carte și cu alte șasă cărți bisericești preoților de la Râpciune spre păstrare, ca cînd le-a trebui vreodată să fie de față, apoi trecîndu-se vreme nu puțină (...) deci căutînd lăcitorii cărțile la preuții din sat Râpciune socotînd că le au gata, toate precum le-au fost încredințate, și numa pe aceasta o am găsit la preutul Atanasie pe grindă și cunoscîndu-să că este a schiteanilor o am luat și am dus-o la locul ei, eară celelalte șasă cărți, anume Menei pe 12 luni și Liturghie, le-am găsit una la Audia alta la Buhalnița, eară Pinticostariul, Oh-toihul, Ceaslovul, Psaltirea, acestea nu s-au mai aflat pînă astăzi — apoi aceasta findu-i învechită legătura den nouă o am legat, la anul 1835 : noem : 1 erei Grigorie duhovnicul am însemnat să să știe, pentru că singur le-am vinat și le-am adunat". Dar pericolele care pîdesc o carte sînt și de altă natură. Iată, pe fila 116 a unui **Minei pe luna iunie** (Buda, 1805) am descifrat această notă. „Această sfîntă carte luna lui iunie am găsit-o eu preotul Ioan Adam la un călugăr, anume Macarie, de la Schitu Almaș, prădată din vremea bejăniei și l-au răscumpărat jupînul Teodor Grecu (...) de la biserica din Tirgu Neamțului din gios, (...) cu 20 lei amîndouă 1826, august 17", completată de alte cîteva rînduri scrise pe forzatul copertei a doua : „Epitr. Alex. Tomovici spunea că tăietura de la încheietura acestui Minei a fost făcută de turci în timpul năvălirii la 1821 : pr. M. Diaconescu". Și, ca o dovadă de netăgăduit, în cîtorul volumului se păstrează o creștătură adîncă de 4 cm., pe care numai un iatagan o putea face... Sigur, tot pe filele cărților vechi vom găsi și însemnări de natură istorică, altele referitoare la boli, la diverse fenomene naturale (eclipse, cutremure, geruri puternice), la incendii și chiar autobiografii ale posesorilor !

N-am intenționat să realizez aici decît o deschidere sumară, o fantă care să elibereze doar o infimă parte din imaginea unui univers copleșitor prin bogăția lui. Dar care e merită să implanteze în conștiința noastră o convingere dintre cele mai fructuoase : nici o pagină a culturii moderne nu poate fi citită, și mai ales concepută, fără a fi șters mai întîi „colbul de pe cro-nice bătrîne...”

Emil NICOLAE

dant cu imperativele epocii, efortul științific a determinat ca modernizarea să apară ca o emanație prolifică a militantisimului social. Prin aceasta, știința și-a exercitat drepturile și a făcut o tentativă sistematică de așezare modernă a alcătuirilor. Avînd obsesia preciziei și un optimism persistent prin justetea lui, omul de știință și-a păstrat convingerile chiar în anii de impas, în vreme ce factorul politic burghez, intrat în recesiune morală, și-a temperat entuziasmul pînă la dezacord. Gr. Antipa, D. Gusti, V. Părvan, M. Manolescu, V. N. Madgearu, N. Titulescu și foarte mulți alții s-au aflat în primele rînduri pentru a demonstra nu numai că modernizarea era un imperativ, dar că însăși problema raționalizării era legată de modernismul tuturor factorilor de producție, de circulație, de desfacere și de consum, fără de care era inevitabilă accentuarea diferențelor față de Apus.

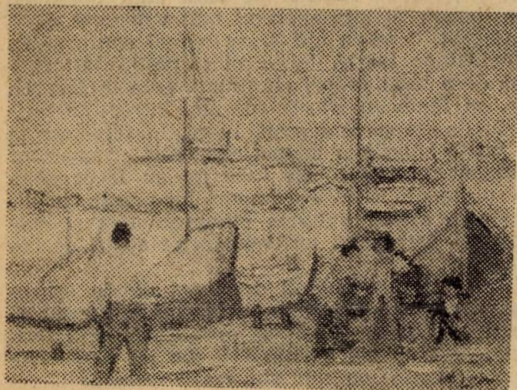
Gînditorii progresiști au demonstrat în felurite forme și în numeroase ocazii că modernizarea și raționalizarea nu au reprezentat un capriciu al timpului, ci o cerință stringentă a societății românești dîrnă să se alinieze cu statele dezvoltate; ambele fenomene izvorau, la noi, dintr-o nevoie profundă neconjuncturală, nu din simpla imitare a ceea ce se realiza peste hotare și aceasta pentru considerentul esențial că, precum aiurea, capitalismul dispunea încă de posibilități de a înfăptui progrese la nivelul forțelor de producție, în ciuda manifestărilor unor tendințe reacționare pe alte planuri. De aceea, tezele românești cuprind o puternică doză de invitare la soluționarea practică a problemelor refacerii și ale dezvoltării economiei naționale. În gîndirea românească, funcția utilitaristă a prevalat.

Fiind conceput în condițiile societății capitaliste, programul respectiv cuprinde și numeroase limite datorate pozițiilor ideologice și de clasă, ca și conservatorismului social în viața politică burgheză. De aici impasul gîndirii și practicii. Impasul era ilustrat și de adevărul că unii contemporani au considerat, exagerînd în bună parte voit spre a legitima alte orientări, știința economiei o palidă și prea încumetată încercare de a grupa fenomene în raporturi cauzale. De aceea, sub pretextul că realitatea economică „e sclava hazardului”, nici nu s-au pronunțat pentru schimbarea experienței capitaliste. Drept urmare, economiștii au căutat salvarea fie în împrumuturi eclecticice, fie în investigații în care, datorită orientării net precumpănitoare spre problemele românești, au și dat contribuții de marcă, originale. Mai mult, deși era conștientă de valoarea practică a organizării științifice, burghezia nu a putut din cauze obiective și subiective, interne și externe, să beneficieze substanțial, în interes de clasă, dar și pentru progresul general al statului, de una din cele mai avansate idei ale perioadei interbelice. Lipsită de o bază materială cores-

punzătoare, gândirea românească, impresionant de fecundă și de variată, nu a putut contribui la raționalizarea și la modernizarea activităților economice și sociale în măsura în care a sperat. Nu e mai puțin adevărat că fără preocupările manifestate, economia ar fi atins o cotă mai joasă pe spirala evoluției sub regim burghez. Aspecte ale sale, mai mult sau mai puțin proeminente, se întilnesc în toate compartimentele vieții statului ajutînd la progresul economic al României, la ajungerea în anii 1938/1939 la punctul maxim al dezvoltării în societatea capitalistă. Faptul a și determinat pe unii contemporani să aprecieze că stadiul economiei românești în 1939 „te obligă la un singur lucru: să recunoști poziția sa solidă”. În tot răstimpul interbelic, economia și-a accentuat caracterul capitalist, facilitînd între altele, creșterea ponderii industriei în structura producției, amplificarea circulației și a schimbului, întărirea puterii marii finanțe, întărirea contradicțiilor între diverse grupări ale ei și monopolurile internaționale, ca și intensificarea exploatarei. Conectate cu împrejurările externe particularitățile enunțate au determinat ca gândirea românească să plaseze cu precădere problemele economice în centrul preocupărilor, fără a subestima însă abordarea amplă, uneori chiar cu răsunset internațional, a unor chestiuni teoretice. Perioada avea să fie tipică diversificării cercetărilor și puternicei confruntări de opinii și de curente, în primul rînd pe tărîmul politicii economice concrete și, abia în legătură cu aceasta, pe planul concepțiilor.

Așadar, cercetarea onestă a epocii interbelice dezvăluie o bogătie de idei și de fapte, cu care România are dreptul să se mîndrească, mîndrie întemeiată pe adevărul că ideea de modernizare și de raționalizare a fost admisă în complexul vieții naționale ca „elementul care determină și influența celelalte manifestări sociale și culturale”.

I. SAIZU

Mihai ZARZU : „Marină”

Cea dintîi participare românească la o reuniune internațională

În 1414 începea la Constanț, în Baden-Württemberg, celebrul conciliu ecumenic ce-și propusese să pună capăt mării schisme a Occidentului. Reuniunea, de anvergură puțin obișnuită pentru acea vreme, a durat pînă în 1418, și a adunat la masa tratativelor prelați de pretutindeni. La conciliul ținut în localitatea de pe malul lacului cu același nume a participat și Grigore Tamblac, „primul reprezentant al literaturii române vechi” (*Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900*, București, 1979). El venise la Constanț în februarie 1418 în calitate de mitropolit al Kiévului, trimis de cneazul Vitold al Lituaniei, dar și ca reprezentant al bisericii ortodoxe din Moldova („Noi presupunem că Grigorie Tamblacu a putut fi împuternicitu a reprezenta la acela sinodu și biserica Moldovei”, Melchisedec Episcopul, *Vieața și scrierile lui Grigorie Tamblacu*, București, 1884).

La conciliul de la Constanț românii au avut și alți exponenți. Konstantin I. Karadja consideră că alături de delegația condusă de Grigore Tamblac și de reprezentanții domnești din Moldova și Țara Românească, și-au trimis soli și tirgurile din Moldova (Suceava, Tirgu Neamț, Roman, Iași, Baia, probabil Orhei, Galați, Bîrlad, Bacău) și Muntenia (Cimpulung, Argeș, Turnu Măgurele). (cf. *Delegații din Țara noastră la conciliul de la Constanț — Baden*, Buc. 1927). Din Transilvania participa episcopul Ioannes din Oradea și, fără îndoială, trimișii burgurilor.

Prezența delegațiilor românești în conciliul de la Constanț (1414—1418), dovedă a interesului suscitit de principalele dunărene pe plan european, înseamnă, practic prima participare românească la o conferință internațională, începutul activității diplomației moldovale în concertul națiunilor.

100 de ani de la moarte:

DORA D'ISTRIA

Cu privire la Dora D'Istria, Elena Ghica pe numele adevărat, au scris entuziaștii români și străinii, de la George Barițiu și Cezar Bolliac la Ionescu Gion și Dimitrie R. Rosetti, de la R. Contembert, Bartolomeo Cecchetti și Carlo Yriarte la Vapereau. I-au difuzat numele publicații ca *Gazeta Transilvaniei*, *Trompeta Carpaților*, *Revista română*, *Dictionarul contemporanilor din România* și scrieri de peste hotare: *Les illustres voyageurs*, *La comtesse Dora D'Istria* (1866), *Bibliografie della Principessa Dora D'Istria* (1868), *Portrets cosmopolites* (1870), *Dictionaire des contemporains* (1870), apoi atâtea reviste din Italia, Grecia, Elveția, Albania, Germania. Un biograf francez, Armand Pommier, în *La Comtesse Dora D'Istria* (Paris, 1863) afirma „Este un geniu gânditor și serios, cu simțul unui veritabil om de stat, un spirit profund și asimilator”. Altul, german, Eric Kurz, o compara cu madame de Staël spunând: „Dar față de aceasta, Dora D'Istria avea o vădită superioritate de caracter și a gândirii”. Italianul Paolo Montegazza îi releva și el statura de cărturar de elită: „Pătrunzătoare, clară, limpede ca scriitorii francezi, cei dinții prozatori ai lumii, ea avea fantezia caldă și stilul maestruos ca femeile din Orient sau ca o italiancă; analiza faptelor istorice cu răbdarea unui german și avea simțul practic al unui englez; era sinceră, niciodată pedantă”. Au rostit despre ea, tirziu după moarte, cuvinte mișcătoare N. Iorga, A. Vasculescu, Magda Nicolaescu Ioan, George Potra. Și totuși, acum, la un veac de la trecerea ei în neființă (Florența, 17 noiembrie 1888), nimeni nu poate contrazice constatarea din 1932 a marelui istoric îndrăgostit de Vălenii de Munte: „Dora D'Istria nu trebuie uitată, cum a făcut-o atâtea vreme incapacitatea mai multor generații de a citi, a înțelege și a respecta o inteligență multilaterală, îndreptată către toate marile întrebări ale timpului”.

Dora D'Istria s-a născut la 3 februarie 1828 la București, în casa părinților Catinca și Mihalache Ghica. Copil precoce, stînd sub supravegherea preceptorului G. G. Papadopoulos, și-a dovedit înclinațiile către muzică și pictură, talentul ieșit din comun în învățarea limbilor străine, dar și simțul

„Romaniiile” populare

Potrivit părerilor exprimate de N. Iorga, trecerea de la regimul administrativ imperial în zonele ocupate de romani, la formele de organizare locală, în cadrul așa numitelor „romanii populare”, a fost consecința unui larg proces de ruralizare, cuprinzînd, fără excepție, toate sferile sociale, instituționale, lingvistice și culturale, proces care a început odată cu intensificarea marilor migrații de populații dintre stepele nord-pontice și cu puternica criză economică și politică a imperiului roman.

Într-adevăr, în perioada secolelor IV–VIII e.n. multe izvoare scrise latine sau grecești pomenesc despre existența unor regiuni locuite de o populație romanică, cu o evidentă viață rurală, organizată în „democrații populare” situate în fostele teritorii romane, ocupate temporar de unele populații bărbare. În contextul acestor informații, în secolul al VI-lea e.n. apar pentru prima oară denumirile de „Romanii”, date unor regiuni cu o populație romanică, a căror amin-tire s-a păstrat pînă în ziua de astăzi, în această situație aflîndu-se și teritoriul vechii Dacii.

La nordul Dunării de Jos, o numeroasă populație romanizată continuase să-și ducă traiul și după retragerea aureliană și, deși intrase și ea într-un larg și ireversibil proces de ruralizare, găsise, ca și autohtonii din alte regiuni ale imperiului, resursele interne și modul propriu de a se reorganiza și rezista aici, în ciuda vicisitudinilor de tot felul, cauzate de marile migrații de populații dinspre stepele răsăritene ale Europei.

După interesantele concluzii publicate de N. Iorga, cercetarea problemei „romanilor populare” a fost multă vreme neglijată.

De abia în ultimele decenii, ca urmare a intensificării cercetărilor arheologice, problema „romanilor populare” de la nordul Dunării de Jos a putut fi reluată, pe baza unor noi date, mai bogate și incomparabil mai valoroase decît în trecut, care au oferit, nu numai confirmarea concluziilor lui N. Iorga, ci și posibilități sporite de a lărgi cadrul chestiunii, prin includerea lor, ca fenomen istoric specific, întregului teritoriu de etnogeneză românească. În felul acesta se poate aborda problema existenței „romanilor populare” și în zonele care nu au făcut efectiv parte din granițele imperiului roman, explicîndu-se astfel unitatea etnolingvistică și culturală a întregului teritoriu locuit astăzi de romani.

Prin urmare, punînd de acord datele arheologice cu cele furnizate de izvoarele scrise, se poate stabili în ce raport s-au aflat, de-a lungul timpului, aceste romanii, fie cu neamurile germanice; fie cu cele slave sau turanice etc.

Astfel, pentru perioada secolelor IV–X e.n. în regiunile de la est de Carpați sînt cunoscute

aproximativ 4500 de așezări și necropole, a căror repartitie geografică și încastrare cronologică oferă largi modalități de a urmări, fie, dinamica locuirii umane în diferite perioade de timp, fie zonele de maximă concentrare de populație. De asemenea, prin numeroase săpături arheologice sistematice, s-a putut cunoaște conținutul real al culturii materiale, aparținând populației daco-romane, romanice și vechii românești, urmărită de-a lungul evoluției ei, în primul mileniu al e.n. precum și elementele originale ale vieții spirituale autohtone, reușindu-se să se precizeze trăsăturile fundamentale dacice și mai ales romane ale civilizației locale, consecință a desfășurării largului proces de romanizare, care cuprinsese treptat, dar ireversibil, în perioada secolelor I—VI e.n. și zonele răsăritene ale vechii Dacii.

Intr-adevăr, ca urmare a cercetărilor arheologice întreprinse la acest est de Carpați, repartitia geografică a acestor descoperiri, studiată pe etape cronologice, relevă o serie de aspecte inedite privitoare la dinamica așezărilor și necropolelor, reușindu-se să se stabilească, de exemplu, că, începând cu secolele III—IV e.n., zonele geografice cele mai populate au fost acelea de podișuri înălțate, împădurite și cu bogate surse de apă potabilă, propice înjghebării unei vieți sedentare legate, în primul rînd, de agricultură, creșterea vitelor și meșteșuguri.

Prin departajările de ordin etno-cultural ce s-au încercat constant, în ultimii ani, ca urmare a analizei atente și exhaustive a vestigiilor arheologice din diferite etape de timp, s-a reușit să se precizeze nu numai difuziunea lor geografică în cadrul teritoriului Moldovei, ci și delimitarea zonelor preferențiale de locuire ale diferitelor grupuri etno-lingvistice.

Astfel, în timp ce în zonele de podișuri înalte, depresiuni intra și extra montane, ca și în regiunile de cîmpie, colinare, altă dată bogat împădurite, elementul demografic autohton este prioritar, locuind îndeosebi microzonele alcătuite din văile unor riuri mai mici, urmele de viață aparținînd migratorilor se concentrează, mai ales, în jurul unor vaduri ale unor riuri mari, precum și pe anumite văi largi, adiacente principalelor cursuri de apă, în zonele de stepă și de cîmpie etc.

Zonele cu concentrare mare de populație romană sînt constant locuite de-a lungul întregului mileniu, putîndu-se observa clar, de la etapă la etapă, evoluția ascendentă a culturii materiale și vieții spirituale autohtone.

O astfel de zonă de maximă concentrare era constituită, în general, din circa 80—100 de așezări, repartizate în subunități geografice bine delimitate (bazinul superior, mijlociu sau inferior al unui rîu mai mare, întreaga vale a unui rîu mai mic, depresiuni intra și extra montane etc.) subunități care nu depășesc decît rareori o suprafață de 2500 kmp. Fiecare din aceste așezări reprezenta o obște satească, alcătuită pe

practic. Așa încît, la 15 ani, putea traduce *Iliada* din greacă direct în germană, la 27 de ani, datorită exersării, de mică, a înotului a reușit să salveze de la înec pe institutoarea surorii sale, iar în 1855, la 28 de ani, să facă o ascensiune alpinistică fără precedent, atîngînd virful Mönch din Alpi, înalt de 4105 metri!

În 1842, Elena Ghica, împreună cu părinții s-a stabilit în orașul Dresda. În 1849, o dată cu instalarea în scaunul domnesc din Iași a unchiului său, Grigore Ghica, s-a reîntors în patrie. Pentru scurt timp însă, deoarece, căsătorindu-se cu prințul rus Alexandru Koltzoff Massalsky, a plecat în Rusia trăind la Moscova și Petersburg pînă în primăvara anului 1855. Atunci a fugit din imperiul țarist dezgustată de obiceiurile propriului său soț și de atmosfera retrogradă de la Curte. A locuit, aproape doi ani, la Lugano și Arau, în Elveția, apoi a călătorit prin Grecia și prin alte țări. În 1860 lua decizia să-și aleagă Italia ca patrie adoptivă. Dintre orașele peninsulei, a preferat Florența, din 1870, cînd a cumpărat de la contele Angelo de Gubernatis o vilă pe Via Leonardo da Vinci — „Vila D'Istria”.

Dora D'Istria s-a manifestat în variate domenii de activitate: istorie, politică, folclor, geografie; a militat, poate ca nimeni altcineva în vremea ei, pentru emanciparea femeii și a popoarelor oprite, s-a arătat devotată cauzelor revoluționare ale epocii, încît Garibaldi însuși o numea „soră întru eroism, un suflet deschis celor mai înalte năzuințe”. Era cunoscută, apreciată și invitată, ca oaspete, în țări europene și asiatice. Era gloriificată de personalități politice de rang înalt, de intelectuali prestigioși.

Ca scriitoare ale cărei lucrări se remarcă prin sobrietate stilistică și rigoare științifică, fără să evite surpriza unor exprimări metaforice și descripțiile colorate artistice — Dora D'Istria a lăsat posterității o bibliografie impresionantă, dificil de reconstituit din cauza risipirii ei în publicațiile din mai multe țări. Apreciez, laolaltă cu vechii cercetători ai vieții și operei ei, că, din tot ce a tipărit, s-ar putea alcătui o suită de circa 30 de volume, cu multe, foarte multe pagini de mare interes. Valoarea scrierilor ei rămîne în primul rînd una documentară. Dintre ele, am găsit cîteva în bibliotecile noastre. O lectură atentă a lor, completată cu ce se poate depista în publicații stră-

ine ca *Illustration*, *Gazette rose*, *Courrier d'Athènes*, *Revue des deux mondes*, *Universo* ilustrato și altele, ar contribui la încheierea unui frumos portret literar al Dorei D'Istria. S-ar întregi, astfel, afirmația aceleiași N. Iorga, care în monografia din 1932 a Magdei Nicolaescu Ioan scria în prefață: „Dar e de uimit câte cunoștințe se adunaseră în mintea acestei excepționale femei și cu câtă ușurință le putea ea scoate în front ori de câte ori era o bătălie de dat. Căci ea a fost o predicatoră de crez luptător. Liberalismul anticlerical a găsit în ea o neobosită apărătoare. Și tot așa dreptul de a trăi al națiunilor”.

Valentin BORDA

Asociația culturală „Mihai Eminescu” din Tescani

Tescani, localitate care a primit pe uniuniștii moldoveni ce s-au adunat la conașul lui Costache Rosetti-Tescanu, unde s-au pregătit evenimente mari din istoria neamului, unde Al. I. Cuza, V. Alecsandri, V. Conta, C. Negri și alții au pus la cale trezirea conștiințelor la 1848 și 1859, unde a funcționat cea mai veche școală de pe valea Tazlăului, a fost și sediul unei asociații culturale a intelectualilor de pe valea Tazlăului. Asociația își desfășura activitatea în localul școlii din Tescani. Ea purta numele celui mai mare poet al românilor Mihai Eminescu și funcționa în baza unui statut care a fost votat la 20 aprilie 1924. Prin activitatea desfășurată asociația trebuia să contribuie la „cultivarea membrilor ei și răspândirea culturii în popor”. Acest nobil țel urma să fie atins prin mai multe mijloace. Se preconiza astfel organizarea de bibliotecă; a asociației școlare și populare, care să conțină cărți din literatura română, dar și universală. Asociația urma să pregătească și să îndrume ținerea unor sezători artistice-literare, serbări publice. Se preconiza, de asemenea, scoaterea unei reviste literare și folclorice ca organ al asociației, înființarea de cămine culturale, muzee, organizarea unor excursii prin zonele pitorești și istorice ale țării, înființarea unor asociații sportive de oină, fotbal etc. Asociația culturală „Mihai Eminescu” își propunea prin statut

principiul confederării unui număr de 50—60 de familii, cu gospodăriile lor, în fruntea cărora se afla un sfat al bătrânilor, condus de un jude sau un cneaz. Obștea avea proprietăți comune (loturi arabile, pășuni, păduri, eleștee), lucrate sau folosite în comun, dar existau și proprietăți private și diferențieri social economice între membrii comunității, diferențieri care se vor accentua cu timpul, consolidând noi relații, de tip feudal timpuriu.

Această obște autohtonă se deosebea net de aceea aparținând populațiilor migratoare, care cunoștea numai proprietatea comună și era alcătuită, exclusiv, pe criterii familiale, gentilice. Una din importante caracteristici ale obștii sătești locale, care o deosebea de aceea gentilică a populațiilor migratoare, era **autohtonismul** ei, adică exista obligația ca orice individ, bărbat sau femeie, de origine străină, acceptat în sinul obștii (prin căsătorii etc.), să devină autohton, învățând limba și acceptând obiceiurile, credința etc. Această caracteristică a facilitat considerabil procesul de asimilare a populațiilor alogene de către autohtoni, constituind, fără îndoială, unul din mijloacele esențiale ale comunităților sătești locale de a supraviețui în condițiile vitregi ale primului mileniu al e.n.

În cursul primului mileniu al e.n. treptat, obștile sătești locale au început să devină teritoriale, adică și-au delimitat tot mai precis spațiul pe care îl considerau ca proprietate, printr-un așa zis „hotar al satului”, care cuprindea nu numai vatra de locuit, ci și proprietățile comune și individuale în totalitatea lor. Caracterul teritorial al obștii autohtone a fost impus și de situația creată prin pierderea temporară a unor terenuri sau zone, luate în stăpânire limitată (temporar) de către unii migratori. În situația când, în zonele cu o mai mare concentrare de așezări, nu existau suprafețe suficiente destinate agriculturii periodice și extensive (ce se practica de obicei de către comunitățile autohtone), caracterul teritorial al obștii vechi românești era necesar și impus ca o măsură, la început temporară, apoi definitivă, de supraviețuire.

În zonele cu o mare concentrare de așezări, viața era organizată după principiile ajutorării colective, astfel că, în scurtă vreme, datorită și condițiilor aparte, determinate de pericolele pe care le prezentau diferitele invazii de populații migratoare, confederarea unor obști era absolut necesară și s-a perpetuat apoi ca o formă de apărare colectivă.

Densitatea populației, organizarea ei aparte, continuitatea neîntreruptă în aceleași vetre de sat, limba și cultura latină, adoptarea de timpuriu și neoficială a creștinismului, relațiile permanente cu imperiul etc., imprimă acestor zone un caracter distinct în ansamblul teritoriului de la est de Carpați și le raportează, neîndoiește, acelor „romanii populare”, atât de clar intuite de către N. Iorga.

Prin urmare, fenomenul apariției acestor „romani” nu este propriu numai teritoriilor ocupate și stăpinite efectiv de către imperiul roman. Asemenea „romani” au apărut, s-au consolidat și au fost cu adevărat viabile, în tot cursul primului mileniu al e.n. și în zonele răsaritene ale vechii Dacii, rămase neocupate de imperiu, dar locuite de o numeroasă populație dacică aflată, prin multiple și permanente contacte, prin captivi și transfugi romani, prin mutații de ordin etno-lingvistic, prin numeroase influențe latine, ca și prin viața spirituală, într-un larg și eficient proces de romanizare, desfășurat aici în cursul secolelor I–VI e.n., cu aceleași rezultate, ca și în restul Daciei.

„Romaniile populare” de la est de Carpați se înscriu astfel, firesc și simplu, în ansamblul fenomenului de continuitate nord-dunăreană, constituind nu numai o dovadă de netăgăduit, despre stăruința elementului etno-lingvistic dacoroman și apoi vechi românesc aici, ci și o mărturie concretă a unității sale cu întreg spațiul de etnogeneză românească.

Asemenea „romani populare”, ca urmare a cercetărilor întreprinse la est de Carpați, au putut fi precizate, pe cale arheologică în multe părți ale acestui spațiu. Ele s-au păstrat ca formă autohtonă de organizare social-economică și politică, până târziu în evul mediu și au fost, în multe cazuri, denumite după zonele geografice în care s-au constituit și au supraviețuit, numele multora din ele păstrându-se până astăzi. Ele apar sub numele de țări, codrii, cîmpuri, ocoale sau cobile și cu aceste denumiri sînt întîlnite nu numai în Moldova și în restul spațiului locuit de români. În regiunile de la est de Carpați, asemenea „romani” au existat în Tara Șipenițului și Vrancei, în Codrii Cosminului, Hertii, Lăpușnei, Hotinului, Tigheciului, Fălciului, în Ocoalele Cîmpulungului, Cîrligăturii și Putnei, în Cîmpurile lui Dragoș, ale lui Vlad și al Perilor, în Cobilele Dorohoiului, Neamțului, Bacăului și Birladului etc.

Existența „romaniilor populare” atestate arheologic la est de Carpați confirmă pe deplin nu numai intuiția lui N. Iorga, dar o și lărgeste considerabil, raportînd fenomenul apariției și stăruinței lor, la întreg spațiul de etnogeneză românească.

Dan Gh. TEODOR

Dobrogea străbună — Pacuiul lui Soare
(turnul de lingă debarcader)

extinderea sferei de influență prin înființarea de filiale. Potrivit statutului, organismul prin care funcționa asociația era un comitet format din 9 persoane, comitet ales de adunarea generală și care urma să se întrunească cel puțin odată la 2 luni. Veniturile asociației urmau să provină din taxa de înscriere, cotizația semestrială, donații în bani, cărți, obiecte, venituri strînse cu ocazia organizării unor serbări. Printre cei care au semnat statutul asociației se număra: V. Mareș, Pintilie Radu, Pia Radu, N. Pricopie, Gh. Comănescu, N. Arhip, Gh. Arion, Eugenia Radu și alții.

Asociația culturală „Mihai Eminescu” își va desfășura activitatea din 1924 până în anul 1948 perioadă de timp în care a căutat să-și realizeze scopul nobil propus. Membrii asociației, în marea lor majoritate învățători, au reușit să înființeze o bibliotecă a asociației care în 1931 număra deja 900 de volume. Cărțile proveneau din donații și prin cumpărare de la diverse edituri. Astfel editura „Cartea Românească” din București trimitea asociației, în chiar anul înființării ei, din publicațiile sale.

Donățiile erau făcute de învățători, conștienți de rolul pe care-l aveau nu numai ca dascăli dar și ca răspînditori ai culturii în rîndurile poporului. Biblioteca asociației culturale urma să suplinească lipsa unei biblioteci populare pentru sîteni, în condițiile în care școala din Tescani deținea o bibliotecă cu peste 800 volume destinate mai ales elevilor. Biblioteca asociației și-a sporit mereu numărul de cărți deoarece și cerințele erau tot mai multe. Din nefericire cea mai mare parte a cărților au fost distruse în timpul celui de al doilea război mondial. În anul 1933, un grup de învățători și intelectuali din Tescani, membrii ai asociației culturale înființează căminul cultural „Liviu Rebreanu”. Din anul 1937 acest cămin se va numi „George Enescu”, după numele celui care în 1931 era ales membru de onoare al comitetului școlar din Tescani, alături de Alice și Constantin Rosetti Tescanu, în semn de omagiu pentru grija pe care au manifestat-o față de școală.

La scurt timp și căminul cultural își va constitui o frumoasă bibliotecă. Între căminul cultural și asociația culturală a existat o permanentă colaborare care s-a concretizat și prin organizarea de serbări și săzătorii culturale „pentru luminarea sîtenilor”.

Eugenia-Mărioara MIHALCEA

Prima școală rurală de pe Valea Troțușului

La jumătatea secolului al XIX-lea instrucția școlară devenise o necesitate din ce în ce mai accentuată, însă accesul la aceasta îl aveau doar fiii celor cu posibilități materiale.

Inițiativa de a se înființa o școală rurală pe Valea Troțușului a avut-o Antonie Dumbravă. Acesta a construit, în anul 1855, pe terenul mănăstirii Bogdana, un local de școală la marginea satului Bogdana. Clădirea era suficient de mare, din cărămidă, cu cerdac, în stilul caselor vechi românești. Școala a fost înzestrată cu mai multe cărți românești scrise cu caractere chirilice, dintre care multe mai erau și în anul 1926 și purtau semnătura lui Antonie Dumbravă.

Primul învățător al școlii a fost Costache Chiric, care a predat până în anul 1858. La 13 septembrie 1858 este numit învățător al școlii Anton Andoniu, care timp de 32 de ani a slujit la aceeași catedră și de numele căruia sînt legate toate înfăptuirile acestei instituții până în anul 1890.

Veneau să învețe a deslusi buchiile copii din satele învecinate, dar și din altele aflate la mare distanță. Astfel, în anul școlar 1858—1859 erau înscriși 53 de băieți și o fată din Bogdana, Livada, Negoiești, Gutinaș, Rădeana, Răcăuți, Jevreni, Buciuni, Cașin, Rîpi, Pătrășcani, Heltiu, Bîlca, Comănești, Sascut, Domnești și Coroiiești.

În anul școlar 1860—1861 erau înscriși 68 de elevi (23 în clasa I-a, 31 într-a II-a și 14 într-a III-a), cei mai mulți avînd între 8—15 ani. După originea socială aceștia erau: 2 fii de boieri, 7 fii de negustori, 2 fii de meseriași, 46 fii de agricultori, 2 fii de salariați și 9 fii de clerici.

La cele trei clase ale școlii în anul 1862—1863 se predau discipline ca: „Diviziunea I: cunoașterea literelor; silabisirea; lectura; formarea literelor după model; scrierea numerelor și calcularea din memorie asupra celor patru lucrări ale aritmeticii cu numere simple. Diviziunea II: lectura; caligrafia și scrierea dictando; din aritmetică cele patru operații simple; din geografie diviziunea Pămîntului în continente și oceane pe hartă fără text; culegeri de animale (insecte), plante și

Memoria pămîntului românesc

TARA ROMÂNILOR DE LA GURILE DUNĂRII ȘI MAREA CEA MARE

Problema existenței românești în Dobrogea în prima jumătate a mileniului al doilea, a constituit o preocupare constantă a istoricilor și cercetătorilor români. Acest fapt apare firesc întrucît, pe de o parte sînt numeroase surse istorice care atestă existența și primordialitatea numerică a românilor, iar pe de altă parte numeroasele descoperiri arheologice făcute pe întreg spațiul dintre Dunăre și Mare aparțin populației românești. Pînă de curînd numărul așezărilor și cimitirelor autohtone datate în sec. IX-X se ridică la peste 30, cele mai multe fiind concentrate de-a lungul Dobrogei.

Făcînd abstracție de primele mențiuni ale vlahilor sud-dunăreni din sec. X-XI, între care o valoare excepțională o are vasul de la Capidava cu inscripția Petre, considerăm, ca și alți cercetători, că prima mențiune scrisă despre populația românească de la Dunărea de Jos se află în scrierea Anei Comnena, Alexiada, în care sînt descrise împrejurările în care a avut loc răscoala cetățenilor de la Dunăre, condusă de Tatos, Satza și Sesthlay. Această informație este extrem de interesantă, deoarece provine de la un contemporan al evenimentelor, ce ne interesează fiind mențiunea: „Apoi bucurîndu-se de oarecare tihnă, au arat pămîntul semînînd grîu și mei”.

Textul Anei Comnena ni se pare a fi revelator în legătură cu populația aflată sub stăpînirea lui Satza. Este o populație rurală, sedentară, capabilă să practice agricultura. Judecînd prin eliminare, populațiile turanice nepracticînd agricultura, devine clar că Ana Comnena a avut în vedere populația locală, adică pe români.

O știre contemporană, provenită de la cronicarul bizantin Skilitas ne transmite amănunte mai ample despre criza stăpînirii bizantine de la Dunărea de Jos în a doua jumătate de sec. XI-lea. Deși restaurată, stăpînirea bizantină a trebuit să facă unele concesii, acordînd o importanță mai mare conducătorilor locali, ce dispuneau de forțe militare importante. Cronicarul Mihail Ataleiates descriînd atitudinea locuitorilor de la Dunărea de Jos ce se răscoală împotriva stăpînirii bizantine spoliatoare, scria: „...începuse să cîrtească și populația pe jumătate barbară care locuia la Istru, căci sînt așezate pe malul acestui fluviu multe și mari orașe, care au adunat într-însele o populație de toate limbile și care întrețin nu puțin oaste”.

În textul scriitorului termenul de populație

pe jumătate barbară apare sub forma de „mixobarbari”, interpretat ca fiind o populație locală, pe jumătate „barbarizată” din punctul de vedere al unui cronicar oficial. Că populația aflată sub denumirea de „mixobarbari” este cea românească rămâne în afara oricărei discuții; foarte probabil este însă și faptul că alături de aceasta se afla și o populație de origine diversă, slavă, turanică, ce s-a integrat curînd în modul de viață al românilor, adoptîndu-le civilizația și mai ales limba.

În secolul al XII-lea știrile despre populația românească se înmulțesc. Cronicarul bizantin Ioan Zonaras relatează că în anul 1148, anul expediției lui Manuel I. Comnenul la Nord de Dunăre, un barcagiu, foarte probabil vlah (adică român) a reproșat împăratului lipsa sa de prevedere, în urma căreia cetatea Demnizikos a fost cucerită de pecenegi și cumani. Mult mai interesantă este relatarea aflată în cronica lui Kinamos, după care în armata imperială se aflau „ba chiar și o mulțime de vlahi”, despre care se spune că sînt „coloni de mult ai celor din Italia”. De unde vor fi fost recrutați Vlăhii din armata lui Manuel Comnenul este greu de precizat. Considerăm încă ca sigură știrea că, cel puțin o parte a lor, să fi provenit din thema Paristrion, adică din Dobrogea.

Din secolul al XII-lea ne mai parvine o informație, foarte interesantă, aflată în opera istorică a lui Nicetas Choniates, privitoare la evenimentele din anul 1164, cînd Andronic Comnenul, vărul lui Manuel I Comnenul și pretendent la tronul Bizanțului, a evadat din temnița în care-l închisese împăratul și s-a îndreptat spre regiunile periferice ale Imperiului: „Dar cînd Andronic a încetat să se mai teamă, și cum scăpase de urmăritori și ajunsese la hotarele Galatiei, către care se repezise ca spre un azil mintuitor, atunci cade în captivitatea Vlăhilor. Căci prins de vlahi, la care ajunsese zvonul despre fuga lui, era dus din nou înapoi la împărat”.

Interpretînd pasajul de mai sus: ni se pare ca admisibil că la prinderea fugarului imperial au participat alți contigente viahe de la sud de Dunăre, din Dobrogea (argumentul că, la vlahi ajunsese zvonul despre fuga lui este decisiv), cît și vlahi locuitori ai Moldovei de astăzi și care, cultural și politic erau dependenți de Bizanț.

Sfîrșitul secolului al XII-lea avea să găsească Imperiul Bizantin în plină disoluție. În anul 1185—1186 se va produce răscoala populației sud-dunărene, în care vlăhii (românii) vor avea un rol de primă importanță. Urmarea directă a acestei răscoale va fi formarea, în centrul și sudul Peninsulei Balcanice a unui stat cunoscut, îndeobște, sub numele de Imperiul româno-bulgar.

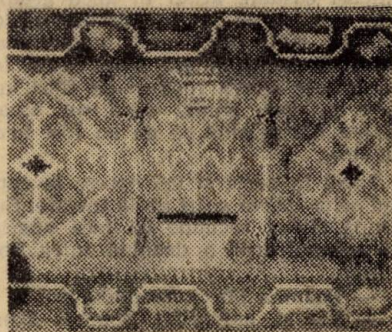
În ce măsură vlăhii dobrogeni au participat la acest act politic este greu de precizat. Crea-

minerale. **Diviziunea III:** lectura din gramatica română; Istoria sacră pe scurt; din aritmetică cele patru operații complexe; Geografia Principatelor Române pe scurt; caligrafia și scrierea dictando. În acel an școlar au frecventat cursurile claselor I-III și s-au prezentat la examen 58 elevi. Pe lângă localitățile citate mai erau elevi din Girbovana, Valea Seacă, Popeni, Pâncesti, Borzești, Slobozia, Gropi, Filipești, Burcioala și Barcea. Examenele de sfîrșit de an erau susținute de elevi în fața unei comisii alcătuită din învățător și notabilitățile comunei precum și părinți. În procesele verbale încheiate după aceste examene se apreciază buna pregătire a elevilor, dar mai ales activitatea deosebită desfășurată de învățătorul Dumbravă, atît cu elevii, cît și în sat.

Numărul elevilor la școala din Bogdana este în continuă creștere, cu toate că după reforma învățămîntului din 1864 apar noi școli și pe valea Trotușului. Se înființează, astfel, școli în 1864 la Rîpi, în 1865 la Mănăstirea Cașin, Cașin, Bogdănești, Căiuți, în 1866 la Onești, în 1870 la Buciumi și altele.

Deși multe din școlile înființate mai tirziu ajung să se dezvolte mai mult, totuși școlii din Bogdana îi revine meritul de a fi una din cele „mai vechi și de căpetenie școli ale județului Bacău”, unde dascăli merituosi, din care amintim, pe lângă Alecu Andoniu, pe Constantin Pislaru, Ion Popa, Maria Tudorache, Valeriu Stupcaru, Alexandru Teodoru și Tinca Irimia, au deslășit tainele cititului și scrisului la peste o sută de generații de copii.

Vilică MUNTEANU

• Covor din Glăvănești—Bacău

PĂSTORIND CU... PĂSTOREL!

(Din amintirile unui editor,
august, -1956)

Nu intru bine în birou și mă cheamă redactorul șef.

— Te rog să iei legătura cu Păstorel și să-i propui să ne scrie o carte. Dacă are ceva gata, comunică-i că îi putem tipări chiar anul acesta.

Nu comentez nimic. Înțeleg că a primit sarcină „de sus”. Mă întorc în redacție și rog secretara de la Uniunea Scriitorilor să-mi dea numărul lui de telefon.

— Alo, casa maestrului Teodoreanu ?

— Păstorel în persoană.

— Vă salut, maestre. Mă numesc Damirescu și lucrez la Editura Tineretului. Aș dori să discut cu dumneavoastră despre o eventuală colaborare.

— Propunerea îmi suride, mai ales că-mi luasem gândul că aș mai fi putut să fiu solicitat de vreo editură.

— Nu vrei să treceți pe la redacție ?

— Aș prefera să treci mata pe la mine. Am putea discuta mai pe îndelete.

— Cu multă plăcere ! Pot să vin chiar în seara asta ?

— Bineînțeles.

— Vă rog să-mi dați adresa.

— Strada Galați numărul 40, o casă mică pe colț. Intri în curte și suni de trei ori.

— Am reținut. Ora 8 vă convine ?

— Perfect.

Ajung la el cu câteva minute înainte, încît pot să mă uit în liniște la clădire. După înfățișare se vede că era destinată unei singure familii. Cei doi imenși castani, aflați în mica grădină din dreapta și care-și desfășoară coroanele mult peste gard, îi accentuează nota de intimitate. Prin fierul forjat zăresc câteva ronduri de flori, mai ales ortensii, multe dacă nu uscate, ofilite din pricină că nu au fost udate la timp.

Intru în curte și mă opresc la capătul celor câteva scări de la intrare. Sun. După câteva secunde își face apariția la geamul ușii o doamnă între două virste.

— Doamna Maria Teodoreanu ?

— Vie și naturală ! Domnul Damirescu, nu ?

— Exact.

rea statului asăneștilor, care în vremea lui Ioniță Caloianul și Ioan Asan al II-lea ajunge la apogeu, devenind principalul factor politic din Peninsula Balcanică, constituie rezultatul colaborării între vlahii sud-Dunăreni și celelalte popoare (bulgari, sirbi, muntenegreni și alții). Totodată, așa cum rezultă din izvoarele istorice, legăturile dintre românii din Nordul Dunării și cei din sud s-au intensificat ajungîndu-se chiar la o alianță militară.

La începutul secolului al XIII-lea, în urma unor tratate cu împărații bizantini, genovezii și venețienii întemeiază sau ocupă numeroase orașe-porturi în Marea Neagră și la gurile Dunării, contribuind la integrarea acestei regiuni în cadrul mai general al comerțului internațional, ce lega Vestul și Nordul Europei cu regiunile mediteraniene și asiatice. Pe lângă genovezi și venețieni, de care vorbesc actele notariale păstrate la Cafa sau Veneția se mai aflau și tătari, greci și poate ruși. Cea mai mare parte a locuitorilor sînt însă români. O știre ni se pare deosebit de relevantă privind existența populației românești în aceste orașe. În actul notarial, redactat de Antonio di Ponzo în perioada 11 august — 30 dec. 1360, se făcea precizarea că Costa Aga din Chilia a recunoscut că a primit de la Angelle di Azaro din Pera doi somoni la greutatea din Chilia. În act se menționează că la tranzacție a participat Odardo Trampa din Chilia care a avut calitatea de martor și interpret. Este evident că Costa Aga era un român ce nu știa limba italiană. Se mai pot da și alte exemple luate din relatările cronicarilor bizantini Laonic Chalcocondil Ducas, Sphratzes precum și de la Leoncleuius.

Putem conchide, așadar, că populația majoritară din aceste orașe-porturi, în sec. XIII—XIV era cea românească. În legătură cu numărul locuitorilor acestor orașe-porturi s-au făcut în ultima vreme estimări verosimile, ele indicînd cifra totală de 60—70 000 de locuitori. Cifra nu este exagerată, ținînd seama de densitatea porturilor și activitatea lor economică remarcabilă. Lumea rurală, cercetată în ultima vreme de arheologi, avea numărul cel mai mare de locuitori. Aceasta apare firesc într-o perioadă de ruralizare generală a populației, în care ocupațiile agricole reprezentau baza economică a modului de producție feudal. Existența unei numeroase populații rurale explică potențialul biologic care a permis popularea porturilor dobrogene. Arheologii au depistat câteva zone de in-

tensă locuire ca: Valea Carasu și Nordul Dobrogei, locuire ce a scos la iveală, pe lângă așezările locuitorilor, tezaure monetare cum sînt cele de la Văcăreni, dealul Bădila, Uzumbair și altele. Populația rurală practica agricultura, pescuitul, creșterea vitelor și apicultura. Surplusul de produse era valorificat în orașele-porturi, în care se înregistrează operațiuni comerciale cu griu de Vicina, pește, ceară, miere, vite etc. Se estimează că numărul populației rurale a Dobrogei, în această perioadă, ajungea la aproximativ 200 000 de locuitori, dintre care circa 20 000 erau turci anatolieni, veniți în centrul Dobrogei în jurul anilor 1241.

În secolul al XV-lea prezența românilor era atestată atît documentar, cît și arheologic. Consemnăm „Țara românilor” de la gurile Dunării, ai căror conducători Dimitrie și Costea se bucurau de prestigiu în fața unor conducători puternici ca regele Ladislau de Anjou al Ungariei și Poloniei, ce era nevoit să încheie un tratat comercial cu ei.

În sec. al XV-lea știrile istorice despre românii dobrogeni se înmulțesc. În afară de Laonic Chalcocondil, la care ne-am referit, cronicarii bizantini Ducas și Sphanțes ne informează despre existența românilor în teritoriul dintre Dunăre și Mare. Amintim de asemenea relatările unor călători precum Ioan de Sultanech, Constantin Mihailovici de Ostrovița (ienicerul sirb), Walerand de Wavrin și alții — precum și informațiile din cronicile interne ale celor două țări românești, Letopiseșul Cantacuzinesc și Croniclele slavo-române.

După ocuparea Dobrogei de imperiul otoman, populația românească a continuat să viețuiască și să-și păstreze etnitatea proprie. Deși colonizarea otomană a fost relativ intensă vechia toponimie românească nu a dispărut. Această toponimie este întîlnită în mențiunile călătorilor străini, în hărți nautice, opere istorice și altele. S-a constatat că la revenirea Dobrogei în cadrul statului național român existau circa 1 260 de toponime românești.

Fără puțință de tăgadă în perioada secolelor X—XV teritoriul dintre Dunăre și Mare, Dobrogea, a fost locuit de români, care au știut, ca și frații lor din Nord, să se adapteze împrejurărilor și să-și păstreze ființa etnică, limba, cultura și civilizația și în această perioadă istorică și după aceea, în timpul ocupației otomane, pînă la reunirea cu România, în urma războiului de independență de la 1877—1878.

Prof. Corneliu POPA

— Pofțiți înăuntru, îmi zice în timp ce deschide ușa masivă de stejar.

Mă conduce printr-un hol, plin de mobilă depozitată claie peste grămadă, pînă în dreptul ultimei camere aflate pe partea stîngă. Aici mă întîmpină cu fața zîmbitoare Păstorel. Este aproape așa cum îl cunoșteam din fotografia reprodușă de G. Călinescu în „Istoria literaturii române”. Trecerea anilor e marcată nu atît prin accentuarea unor riduri, cît mai ales prin argintul din păr.

— Bun venit în casa noastră mai bine zis în camera noastră, îmi spune mucalit. Problema spațiului, după cum vezi. Poate se va rezolva și ea în timp. Deocamdată, deși ne este greu, ne descurcăm. Mai greu e însă cu vecinii. Sînt tare arțăgoși.

În ciuda aglomerării, camera rămîne primitoare. Vasele imense, pline cu gladiole și trandafiri, așezate pe birou, pe măsute stil sau direct pe parchet, trădează o mare dragoste de viață și de frumos.

— Am întîmplător un rubiniu de Nicorești. La un pahar bun impresiile sînt frumoase și se fac repede. Servești, nu?

Doamna Teodoreanu nu așteaptă răspunsul meu și scoate din bufet o sticlă și trei pahare.

— Nu e rece, pentru că e un sacrilegiu să bei vin de la gheață, îmi spune scriitorul în timp ce toarnă în pahare.

— Mă așteptam să începem discuțiile nu cu vin, ci cu o glumă.

— De ce?

— Se spune că majoritatea din cele care circulă sînt făcute de dumneavoastră.

Constantin CHIRILĂ: „Eminesciană”

— Am auzit și eu acest lucru și m-am mîlănit. Și știi de ce? Pentru simplul motiv că mă declară autor de glume proaste, infernal de proaste.

— Dacă s-ar pune pe seama sofului meu numai glumele, încă ar fi bine. Din păcate... suspină adînc soția scriitorului.

— Nu te mai plînge! Mai bine să-l ascultăm pe domnul Damirescu. Apropo, cum vezi matala colaborarea noastră?

— Aș vrea să cunosc mai întîi părerea dumneavoastră!

— Spune-mi, te rog, ți-ar conveni o carte despre gastronomia românească? Am început să transcriu într-un caiet o serie din articolele publicate pe această temă în diferite reviste.

— Îmi pare rău, dar volumul nu merge la Editura Tineretului.

— De ce? Este știut doar că e literatură gastronomică bună, dincolo de valoarea funcțională, îți poate oferi în același timp infinite posibilități să cunoști sufletul omenesc într-o perspectivă adeseori revelatoare, să descoperi o față a lumii pe care altfel nu o poți vedea sau nu o vezi decît întîmplător.

— Sint convinși de acest adevăr, dar vă repet, nu cred că aș putea-o publica în editura în care lucrez. În orice caz rețin propunerea.

— Atunci, te-ar interesa o selecție din schițele apărute în volumele mele de-a lungul anilor?

— Ar fi o idee.

— Dacă și conducerea editurii este de acord, în câteva săptămîni aș transcrie schițele și ți le-aș da spre lectură. Dacă e cazul, pentru unitatea stilistică aș face și unele mici modificări. Și după o pauză: Ulte, am găsit și titlul: „Berzela din Boureni”. Ce zici?

— Foarte bun. Mai ales că e și comercial, lucru de care un editor, vrea, nu vrea, trebuie să țină cont.

— Și acum, pentru că am rezolvat ce-am avut de rezolvat, să mai bem un pahar și să servim ceva din ce ne-a pregătit soția. Vinul, chiar în cantitate mică, fără o gustare devine din prieten dușman.

— Ciuperca? Întreb în momentul în care doamna Teodoreanu ne pune în față un imens platou cu tarte.

— Exact!

— Trufanda!?

— Aș! Începînd din august, spre sfîrșitul lui, și toată luna septembrie le găsești după o zi — două de ploaie în toți codrii, crîngurile și plaiurile

Întîlniri memorabile

CHARLES DE GAULLE

Aproape patruzeci de ani de ziaristică activă și militantă, de, uneori, îndelungate și îndepărtate itinerare de la un capăt la altul al lumii „în interes de serviciu”, mi-am oferit fericitul prilej nu numai de a lua parte la evenimente de neuitat, pe vecie înscrise în memoria mea rațională și sentimentală, ci și de a cunoaște numeroase personalități de frunte ale lumii de astăzi, de a mă afla în preajma lor cu cele mai felurite prilejuri, adesea de a sta îndelung de vorbă cu ele pe cele mai diferite teme ale vieții contemporane.

Totdeauna m-am străduit ca, dincolo de cuvintele roșite cu ocazii festive și, prin firea lucrurilor, convenționale, dincolo de gesturi și atitudini oficiale, să descifrez trăsăturile intime, fizionomia lăuntrică, profunzimile comportării și, mai ales, gîndirii celor care îmi dezvăluiau, astfel, tainele personalității lor.

Socot că a sosit timpul să evoc cîteva — de fapt, un șir destul de lung — dintre aceste figuri remarcabile, oameni de stat, conducători politici, gînditori, savanți, literați, artiști, răscolitori de conștiințe, pe care am avut privilegiul de a-i cunoaște.

Neîndoieînic, în efortul de a le creiona chipurile, de a le schița portretele, m-am bizuit nu numai pe observațiile personale (care pot fi, uneori, înșelătoare), ci și pe documente, cărți, mărturii ale altor personalități, care m-au ajutat să-mi confrunt propriile impresii, să le dau carnația realității, temeinicia și vibrația istoriei. De aceea, cititorul să nu se mire că va găsi, pe alocuri, citate, referiri, extrase din lucrările altor autori care s-au ocupat de aceleași figuri însemnate.

Hotărîrea de a încredința spre publicare primele două portrete din această serie — ce se anunță destul de lungă — almanahului „Ateneu” se datorește stimei pe care o port de mulți ani revistei și almanahului băcăuane. De altfel, e și un motiv sentimental: familia mea se trage din Roman, la o oră de Bacău.

Pe acest cvasilegendar conducător al rezistenței antifasciste a Franței republicane împotriva ocupării țării de către hitleriști l-am cunoscut (da, se poate afirma că l-am cunoscut, căci l-am citit cu pasiune „Memoriile” și m-am adîncit, de-a lungul timpului, în lectura multor cărți despre această personalitate) mult înainte de a-l fi văzut cu proprii mei ochi, de a-l fi auzit cu urechile mele proprii, de a fi atîșat, ca

ziarist, în grupul de presă ce l-a însoțit pe întreg parcursul călătoriei sale în România, în luna mai, frământata lună mai, a anului 1968.

Am citit cu atenție discursurile ținute de de Gaulle la B.B.C., în perioada cînd sintagmele „Franța liberă” ori „Franța combatantă” erau încă simple aspirații, ardente năzuințe, intruchipate de un om care, la rîndul său, intruchipa o idee: aceea că înfringerea de la Dunkerque și ceea ce a urmat — regimul pétainisto-lavalișt de la Vichy, de nuanță fascistă; ocuparea majorității teritoriului francez, instaurarea dominației Gestapoului în toată Franța — nu reprezintă decît episoade efemere, etapele viitoarei sfărîmări zdrobitoare a mașinii de război hitleriste, la care Franța luptătoare este chemată să-și aducă o contribuție importantă. În acele clipe, cum arată istoricul francez Jacques Madaule, „o voință comună, clară, dreaptă, energică unește toate aceste eforturi disperate. Franța există nu numai fiindcă imensa majoritate a francezilor respinge înfringerea, dar și pentru că generalul de Gaulle intrupează toată generozitatea și toate faptele glorioase ale trecutului francez”.

În sus-amintitele discursuri, rostite în împrejurări felurite, m-a frapat faptul că — deși de Gaulle vorbește mereu în numele Franței combatante, al poporului francez ce nu se lasă oprimat, umilit, înjosit, călcat în picioare de cizma teutonă, nu simți emfaza, declamația, afectarea, ci un patos reținut, viguros, izvorit dintr-o inimă curată și o conștiință fermă (de altminteri, de Gaulle este considerat unul dintre cei mai de seamă stilști ai limbii franceze contemporane). Fiecare cuvînt al cuvîntărilor și declarațiilor sale din timpul războiului pare cioplit în marmora unei credințe de nezdruccinat. S-ar putea cita numeroase fragmente din aceste zguduitoare chemări, dar ne vom limita doar la cîteva. La 20 ianuarie 1942, cînd devenise evident că războiul-fulgăr plănuit de Hitler împotriva Uniunii Sovietice se destrămase ca o fantasmă, cînd complexitoare forțe germane fuseseră oprite și decimate în fața Moscovei, generalul de Gaulle își începe discursul rostit la radio Londra astfel: „Nu există francez bun care să nu aclame victoria Rusiei” și îl încheie cu o putere covârșitoare: „Franța care suferă este alături de Rusia care suferă, Franța care luptă este alături de Rusia care luptă. Franța prăbușită în deznădejde este alături de Rusia care a știut să se înalțe din bezna prăpastiei pînă la soarele măreției”. Iar la 23 iunie 1942, într-o declarație publicată de toate ziarele ilegale din Franța, de Gaulle arăta: „Ultimele vâluri la adăpostul cărora inamicul și trădarea acționau împotriva Franței sînt acum sfîșiate. Miza acestui război este limpede pentru toți francezii: independența sau sclavia. Fiecare are datoria sfîntă de a face totul pentru a contribui la eliberarea patriei prin zdrobirea cotropito-

noastre. Tartele pe care le vedeți sînt cu roșiori sau, cum le mai zice, rișcovi. Le-am primit de la o veche cunoștință care locuiește la munte.

— Ciuperca e un dar al pămîntului și o fală a bucătăriei noastre, o completează Pastorel, așa că-ți recomand să mănînci neapărat.

— Le-ai preparat după rețetă proprie sau după o rețetă de-a maestrului.

— Toate rețetele românești de ciuperci au la bază tradiția autohtonă, răspunde scriitorul. Micile diferențieri țin de măiestria celui care reușește să realizeze cît mai bine echilibrul dintre materia primă și adaosurile efectuate în vederea preparării ei.

În cîteva minute dispar aproape toate tartele și nu mult după aceea și vinul din sticlă.

Păstorel continuă însă să-mi vorbească de cîte feluri de micăruri se pot face din sau cu ciuperci, despre Costache Negruzzi și Mihail Kogălniceanu, autori ai unei savuroase cărți de bucate, despre festinuri celebre la care a fost invitat sau și-a invitat prietenii și despre multe, multe altele.

Ne despărțim cu părere de rău că timpul a trecut pe negîndite, dar cu credința reciprocă într-o colaborare de durată.

Grigore DAMIRESCU

• Lucia TRANCOTĂ:
„Structuri vegetale”

Amintiri

Profesorul AETIU HOGAȘ

În pleiada profesorilor de elită ai Liceului „V. Alecsandri” din Galați, se numără, fără îndoială, și profesorul Aetiu Hogaș, fiul marelui nostru prozator Calistrat Hogaș. Personal, față de acest profesor am avut o deosebită afecțiune și considerație pentru calitățile lui de dascăl distins și om de mare cultură, căruia îi datorez opțiunea mea, încă de pe băncile liceului, pentru studiile de arheologie.

Din informațiile pe care le dețin din Monografia Liceului „Vasile Alecsandri”, apărută în 1967 cu prilejul centenarului acestui liceu, rezultă că Aetiu Hogaș a funcționat ca profesor de limbă română la liceul respectiv, în două rânduri (în 1909—1910, și apoi 12 ani, în intervalul (1926—1938). Seria mea l-a avut profesor în perioada 1926—1933, în toți anii studiilor liceale.

Figura lui de dascăl de provincie, cu mici manii, necazuri și curiozități, a fost descrisă de Anton Holban în „Parada dascălilor” în 1931, carte elaborată în timpul scurt cât acesta a funcționat ca profesor de franceză la liceul din Galați, avându-l și seria noastră câțiva ani la această disciplină. Cu toate că talentatul scriitor, decedat prematur în 1935 la București, face în introducere observația că nu trebuie să se recunoască nimeni în această carte, întrucât portretele respective prezintă trăsături ale mai multor dascăli, profesorul Aetiu Hogaș s-a recunoscut în personajul Anibal Ionescu și-mi amintesc că a dat o replică destul de tare unui elev, care l-a întrebat dacă se poate achiziționa această carte pentru biblioteca clasei noastre, Anton Holban, descriindu-l pe Anibal Ionescu se referă la microfobia acestuia, la dorința de a avea ore cât mai multe, (fără să se știe ce făcea cu banii, și de a fi prezent cât mai des în comisiile de examene de absolvire și de bacalaureat), la aversiunea lui față de ciini și alte animale, la interesul lui pentru muzică, cu toate că ar fi declarat că nu i-ar fi plăcut muzica, și încă la alte amănunte, care, după autor, l-ar fi definit ca un „om ciudat”, un om de neînțeles, despre care se spunea că ar fi fost un student eminent cu 30 ani

ruului. Numai victoria va oferi o ieșire și un viitor... Vrem ca acest război, care afectează deopotrivă soarta tuturor popoarelor și care unește democrațiile într-un singur și același efort, să aibă drept consecință o organizare a lumii care să stabilească în mod durabil solidaritatea și ajutorul reciproc al națiunilor în toate domeniile. Și înțelegem ca, în acest sistem internațional, Franța să ocupe locul de frunte, care îi este desemnat prin valoarea și geniul său. Franța și lumea întreagă luptă și suferă pentru libertate, dreptate, pentru dreptul oamenilor de a dispune de ei înșiși, dreptatea și libertatea să câștige acest război, de fapt și de drept, spre binele fiecărui om, ca și al fiecărui stat”.

Neîndoielnic, destule dintre profețiile lui de Gaulle nu s-au îndeplinit (de altfel, nu este singurul ale cărui credințe și asiprații s-au văzut înșelate de realitățile Franței postbelice). Dar rămâne patosul fierbinte, încrederea nestrămutată în resursele nepieritoare ale spiritului, împotriva terfelirii ființei umane de către promotorii opresiunii și ai răului.

Esențial este faptul că — în mijlocul acestui dezastru, pe care unii nu s-au sfiiți să-l numească „apocaliptic” ori chiar „ireparabil”, care a fost înfrângerea din 1940 — s-a găsit un om ca de Gaulle care a stat ca un stejar inflexibil în miezul furtunilor celor mai aprige și, prin forța exemplului său fascinant și contagios, în pofida poreclei persifiante pe care i-o dăduseră vrăjmașii, de „Charles cel-fără-de-țară”, a izbutit, într-un răstimp aproape incredibil de scurt, să reunească în juru-i pe cei mai buni oameni ai Franței. Până la urmă, „fără-de-țară” s-au dovedit venalii trădători de la Vichy, cei care, pentru un blid de linte, își vinduseră fără scrupule patria, iar țara, Franța, a fost personificată, ca de un simbol viu, de omul care, dintr-un modest birou de la St-Stephens House, din Londra, conducea cu neînfricare, trecînd peste toate vicisitudinile rușinosului „armistițiu” pétainist, lupta pentru salvarea națională a unui popor mîndru și demn.

Dar, înainte de a relata despre felul cum l-am cunoscut personal pe de Gaulle, nu pot să nu evoc o figură de o rară luminozitate — căreia, de asemenea, am avut fericirea să-i fiu câteva ore, ba chiar câteva zile, în apropiere — și care se numea Yvonne de Gaulle, soția exemplară a marelui om de stat. Nu voi uita nici o dată, din pătrunzătoarea carte pe care i-a dedicat-o Marcel Julian, un scurt pasaj referitor la „revenirea la normal” a familiei de Gaulle după cumplita perioadă a războiului (dar în perioada cînd bătăliile împotriva naziștilor se întindeau încă din Ardeni pînă în Prusia Orientală). Atunci „Yvonne de Gaulle și-a împlinit exact rolul și locul la umbra soțului său. Pentru el Războiul și Istoria. Pentru ea veghea căminului și așteptarea. Astfel, în toată această epocă,

ea reușește să vegheze ca o leoaică reședința generalului de intruși, îndeosebi de fotografii și de jurnaliști, rămânând, cu un tact excepțional, totdeauna „doamna invizibilă”. Nici o dată Yvonne n-a vrut să fie altceva decât a fost: soția unui mare om de stat, străjerul de neclintit al gândurilor și luptelor sale.

Firește, de mult vă întrebați: de ce autorul ne povestește tot felul de amănunte despre frământata biografie a lui Charles de Gaulle și a soției sale și nu ne evocă mai repede momentele când l-a cunoscut personal pe marele om de stat și conducător de oști? Am socotit că o introducere e necesară pentru a sugera barem într-o oarecare măsură dimensiunile, anvergura, statura politică și morală ale acestui om în care până și adversarii văd o întreagă epocă a istoriei franceze contemporane.

Oare cum am ajuns în preajma lui pentru câteva zile? Simplu, cum ajunge orice ziarist: printr-o „misiune redacțională”. Într-o bună zi am fost chemat la conducerea „Scintei” și mi s-a comunicat că voi face parte din grupul de reporteri ai presei române care îi va însoți pe tovarășul Nicolae Ceaușescu și pe generalul de Gaullé, aflat de câteva zile în vizită oficială în țara noastră, împreună cu soția sa, la Craiova. Din grupul reportericesc mai făceau parte, după cite îmi aduc aminte, prietena mea regetată și de neuitat Catinca Ralea, Ilie Purcaru, Mircea Moarcăș (poate și alții, să mă ierte că nu-i pomenesc, dar, pur și simplu, nu mi-i amintesc...). În aceeași zi ne-am încărcat în încăpătoare și ultrarapida mașină de reportaj a „Agerpresului” și am plecat spre orașul de reședință al Olteniei. În seara aceleiași zile eram de-acum la Craiova, gata să-i așteptăm pe înalții oaspeți ce urmau să sosească a doua zi.

Trebuie să spun, însă, câteva cuvinte despre semnificația, în general a acelei vizite în contextul politic al respectivei perioade istorice. Nu trecuseră nici trei ani de când, la cîrma treburilor de partid și de stat ale României, fusese ales, prin voința unanimă a națiunii, un tinăr și energic om de stat, Nicolae Ceaușescu, care începuse să se afirme tot mai mult pe arena internațională ca o forță înnoitoare, cu idei și aspirații nobile și generoase.

Una dintre primele figuri de anvergură ale vieții europene ce avusese excepțională intuiție de a vedea în tinărul șef de stat al României noi o personalitate de talie internațională a fost tocmai bătrînul, încununatul de laurii atîtor biruințe, conducător al „Franței libere” din timpul războiului, actualul președinte al Republicii Franceze de aproape zece ani. E în recunoașterea aceasta — ca și în acolada prietenească ce a pecetluit-o — o efigie și un simbol ce conferă înalte dimensiuni etice actului istoric înfăptuit atunci.

Prima — și una dintre cele mai covârșitoare — impresii cu care m-a frapat, cînd l-am văzut

Halban, nu se știe la ce meditează. De altfel, în încheierea portretului lui Anibal Ionescu, Anton Holban în „Parada dascălilor” încearcă să caracterizeze în urmă, dar care acum, după Anton personajul respectiv, nu fără oarecare ironie delicată, aproape afectuoasă.

Micile ironii și malițiozități făcute de Anton Holban cu prilejul descrierii lui Anibal Ionescu, nu afectează însă valoarea profesorului Aetiu Hogas, în primul rînd calitățile lui didactice și om de cultură și apoi pe cele de cercetător al literaturii române.

În legătură cu acest din urmă aspect amintesc că profesorul Aetiu Hogas a colaborat la revista „Orizonturi” a Asociației profesorilor secundari din această localitate în care a publicat un excelent studiu, intitulat modest „Considerații elementare asupra lui Ion din Năpasta”.

Critica lui Aetiu Hogas nu este o critică științistă, care caută doar să integreze o realitate literară într-un concept psihopatologic, ci încearcă să vibreze și estetic în fața unei semnificații profund umane, pe care o poate provoca o operă literară, concepută, așa cum subliniază și autorul, printr-o profundă intuiție, fapt relevat și prin trimiterea de către Aetiu Hogas la poezia lui Eminescu „Melancolie”, în care considerațiunea de ordin psihologic pleacă de la vibrația unei sensibilități estetice în fața poeziei.

Aetiu Hogas, a fost un profesor de prestigiu al Liceului „Vasile Alecsandri” din Galați. Unul din foștii săi elevi devotați îi aduce și pe această cale omagiul său pios de recunoștință...

Mircea PETRESCU-DIMBOVIȚA

● „Omui zapeziilor”...

Centenar Iulia Hașdeu

O scrisoare a lui
E. Boutroux către
B. P. Hașdeu

Indată după dispariția mult prea timpurie a fiicei sale, Iulia (2.XI.1869—17.IX.1888), B. P. Hașdeu a adunat scrierile literare ale acestei ființe sublimă și le-a încredințat tiparului. Astfel, sub titlul generic „Oeuvres posthumes” (Paris, Hachette — București, Socec), au apărut în limba franceză, în care a scris autoarea, în anii 1889—1890, trei volume de poezie, proză, teatru, eseuri și cugetări, dintre care numai câteva poeme mai fuseseră publicate; celelalte scrieri erau inedite. Ele pun în lumină un suflet deosebit de sensibil, frământat de tulburătoare întrebări asupra sensului vieții, iubirii și morții, într-o necurmată aspirație către puritate și demnitate.

După ce a ieșit de sub tipar primul volum, în martie 1889, purtând titlul „Bourgeois d'avril”, ales mai de mult de tinăra scriitoare, B. P. Hașdeu l-a trimis în dar lui Emile Boutroux, celebrul filosof francez, autor al unor lucrări de bază în istoria filosofiei, metodologie și filosofia științei (Contingenta legilor naturii — 1874, Ideea de lege naturală în știință și filosofia contemporană — 1895, Studii de istoria filosofiei — 1897, Filosofia lui Kant. Prelegeri la Sorbona între 1865—1897, editat în 1926). Gestul cuprinde în sine un semn de adâncă considerație față de cel care fusese profesorul Iuliei Hașdeu, la Collège de France, personalitate de prim rang a culturii franceze din a doua jumătate a veacului trecut. Boutroux i-a răspuns savantului român printr-o scrisoare calduroasă, în care trasează, cu finețe și comprehensiune, liniile de contur ale unui portret spiritual al celei ce, într-o existență fulgerătoare, a lăsat o operă impresionantă. Hașdeu a inclus scrisoarea ca un fel de prefață la volumul doi din „Oeuvres posthumes” editat la câteva luni după primul și intitulat „Chevalerie” iar într-o notă explicativă, cu care se deschide cartea, precizează următoarele: „Dl. Emile Boutroux, la care fiica mea a urmat cursul de istoria filosofiei germane, a binevoit să-mi adreseze o scrisoare pe care m-a autorizat să o dau

întâia oară, a fost înălțimea sa puternică, dar deloc dominatoare; avea, cred, aproape doi metri. În contrast cu el Yvonne de Gaulle, mignonă și gingașă, părea o figurină de porțelan. Nici o dată însă contrastul între ei nu ți se părea o opoziție antagonică, deoarece totdeauna un magic fluid părea să-i unească, să le coaguleze durabil sentimentele și gândurile.

Se spuneau, în grupul de ziariști, români și francezi (aceștia totdeauna mai slobozi la gură), tot felul de anecdote la problemele pe care le implica gigantismul șefului de stat francez pentru gazde (unele dintre anecdote cu un strat de adevăr, altele fără): ba că i s-a confecționat un pat special la reședința ce-i fusese rezervată, ba că pentru a se urca pe platforma de unde se vedea panorama combinatului chimic se confecționase rapid un lift de o înălțime specială (se pare că ultima dintre anecdote conținea un simbul de realitate).

Altă trăsătură care m-a izbit la această fascinantă personalitate era punctualitatea. Nu s-a întâmplat o singură dată, pe parcursul vizitei, ca de Gaulle să nu o ia înainte, să nu dea exemplul unei impresionante exactități, să nu fie prezent cu cel puțin două-trei minute înainte. Ca și cum era întruparea proverbului francez: „Cine va veni primul, va măcina primul”. Au fost împrejurări, în istorie, cind de Gaulle, într-adevăr a măcinat primul, dar au fost și altele cind, în pofida proverbialei sale punctualități, n-a reușit această performanță (cum vom arăta mai departe).

Rovin acum la momentele vizitei din 1968 a lui Charles de Gaulle în România, vizită cu prilejul căreia, cum am arătat mai sus, am izbutit mai mult timp să-i fiu în preajmă. Un fapt care a stîrnit senzație la vremea respectivă a fost dorința sa de a se reîntîlni cu un vechi coleg al său de la faimoasa școală de ofițeri Saint-Cyr, pe timpul vizitei general în rezervă (după un trecut acoperit de glorie în cele două războaie mondiale) și domiciliat exact la Craiova. Am fost de față la această reîntîlnire și pot afirma, cu mîna pe inimă, că rar mi-a fost dat să văd un om de talia lui de Gaulle (și cînd mă refer la talie, mă gîndesc nu numai la cea... altimetrică, ci și la cea istorico-politică, în primul rînd la ea) exprimîndu-și atît de deschis emoția într-o împrejurare asemănătoare. Parcă se revedea pe sine și parcă-l revedea pe fostul său coleg, în urmă cu aproape 50 de ani, în aulele sau sub porticurile vestitului laborator pentru pregătirea cadrelor ofițerești de înaltă clasă.

Găsindu-mă, prin exercitarea profesiei, în apropierea președintelui Franței, pe parcursul numeroaselor secvențe ale ospetiei craiovene, am rămas cu deosebire impresionat de remarcile sale, pline de elocioasă căldură, cu privire la istețimea nativă și capacitatea de a-și însuși

cunoștințe dintre cele mai bogate, mai diverse, mai complexe.

L-am văzut, la uzinele „Electroputere”, privindu-l captivat pe un tânăr muncitor care mînuia cu ușurință și pricepere, cu o siguranță simplă și tulburătoare, o freză uriașă, care lucra simultan mai multe piese de anvergură. Apoi, l-a felicitat cu patosul specific franțuzesc al generalului care înmîna, grav și solemn, Legiunea de Onoare tinărului ce nu părea prea copleșit.

Un alt moment emoționant al vizitei l-a constituit scurtul popas la Colegiul național „Nicolae Bălcescu” — vechiul lăcaș al învățămîntului craiovean, în care „limba galicească”, predată de profesori români și francezi, a transmis multe din ideile anului 1848, an în care această clădire a fost cel dintîi sediu oficial al guvernului revoluționar provizoriu. De Gaulle era extrem de emoționat în fața acestei mărturii în piatră a legăturilor tradiționale de prietenie dintre popoarele noastre.

O expresie dintre cele mai grăitoare a acestor legături au fost cuvintele rostite de cei doi șefi de stat la marea adunare populară, ce a avut loc, în aceeași zi, în vasta piață din fața Consiliului Popular, în prezența unei mulțimi entuziaste de zeci de mii de eraioveni și sub filfirea mingioasă a drapelurilor celor două țări care împinzeau piața. Eram chiar în spatele celor doi iluștri vorbitori și mi-am dat seama că tot ceea ce spuneau izvoră nu numai din rațiunea de stat, prevalentă în asemenea ocazii, ci, mai ales, din puternicele sentimente de afecțiune ce se statorniciseră între ei în acele cîteva zile. Sub privirile înfiorate de adîncă simțire ale generalului de Gaulle (care, să nu uităm, era o întrupare strălucită a victoriei asupra fascismului, ultimul în viață dintre reputații comandanți de oști învingători în cea de-a doua conflagrație mondială) tinărul și energicul Președinte al României spunea cu adîncă convingere: „Poporul român acordă o atenție deosebită legăturilor cu poporul francez. Prietenia româno-franceză și-a arătat vitalitatea de-a lungul timpului, fiind pătrunsă de spiritul unei adevinți solidarități umane. Se cunoaște, din paginile istoriei, că nu o dată, în vremuri trecute, cetățeni ai patriei noastre au luptat alături de poporul francez — în revoluția din 1848, în timpul Comunei din Paris, în războiul din 1918 — și întotdeauna ei au știut să lupte vitejește, să-și dovedească prietenia trainică ce i-a legat de veacuri și care-i leagă și în prezent”. Drept răspuns, de Gaulle a făcut această declarație istorică: „Franța întreagă iubește și stimează România în totalitatea ei. Aceasta din trei motive care se numesc trecutul, prezentul și viitorul. Trecutul, deoarece în această viață grea — pe care voi, românii, și noi, francezii, am trebuit s-o ducem și care se numește istorie — sentimentele românilor au fost întotdeauna alături de Franța, iar sentimentele francezilor au

publicității” (p. V). Redăm în continuare, în traducere, conținutul scrisorii menționate.

D-lui

B. P. Hasdeu, la București

Paris, 9 aprilie 1889

Domnule,

Vă sînt profund îndatorat pentru expresia stimei ce mi-ați acordat-o, trimîndu-mi „Muguri de april”, opera copilului Dv. drag. Cu emoție am luat cunoștință de detaliile privind viața acestei tinere extraordinare, înzestrată cu o inteligență atît de pătrunzătoare, cu o imaginație atît de vie și de fecundă, cu un suflet atît de frumos și atît de sincer dăruit idealului. Jerba scînteietoare de versuri, oferite de Dv. publicului, mărturisesc cît era de îndreptățită prețuirea adîncă pe care cei apropiați au nutrit-o față de ea, și ce ornament minunat promitea ea să fie pentru nobila sa patrie, de care era atît de profund atașată.

Fie-ne îngăduiț s-o deplîngem și noi, cei aparținînd limbii și literaturii pe care ea le-a iubit atîta; și aceasta ca prinos de recunoștință pentru simpatia ce a nutrit-o pentru țara noastră. De fapt, versurile sale o așează la loc de cinste între poezii noastre. Sînt versuri pline de grația și delicatețea unei creații elevate, realizînd, totodată, calita-

• Vasile DOBRIAN: „Sărbătoare”. 1.

tea supremă a sincerității, versuri în care elanul unei naturi de elită își ia zborul, înălțându-se departe, dincolo de lumea vulgară, incapabilă de a-l păstra și prețui. Vai! Serenitatea sublimă cu care ea a întâmpinat moartea este pe cit de dureroasă, pe atât de admirabilă; căci ea arată ce suflet mare și curajos sălășluia în această ființă îndrăgostită de ideal, în ce măsură ea reunea laolaltă toate perfecțiunile ce conferă vieții nobile și măreție.

Cu stimă,

E. Boutroux

Traducere și notă introductivă:
Marin AIFTINĂ

fost alături de români. Există dovezi nenumărate ale acestui fapt; ele există și la voi, la Craiova — este statuia lui Cuza, căci la emanciparea voastră a participat, la vremea sa, și Franța. Cînd România a devenit liberă și puternică, nici o țară din lume n-a fost mai fericită ca noi, iar cînd România a fost nefericită, nici o țară din lume n-a suferit atât de mult ca noi. Acum, cînd România e liberă, independentă, în plin avînt, nu există nici o țară din lume care să salute acest fapt mai mult ca noi”.

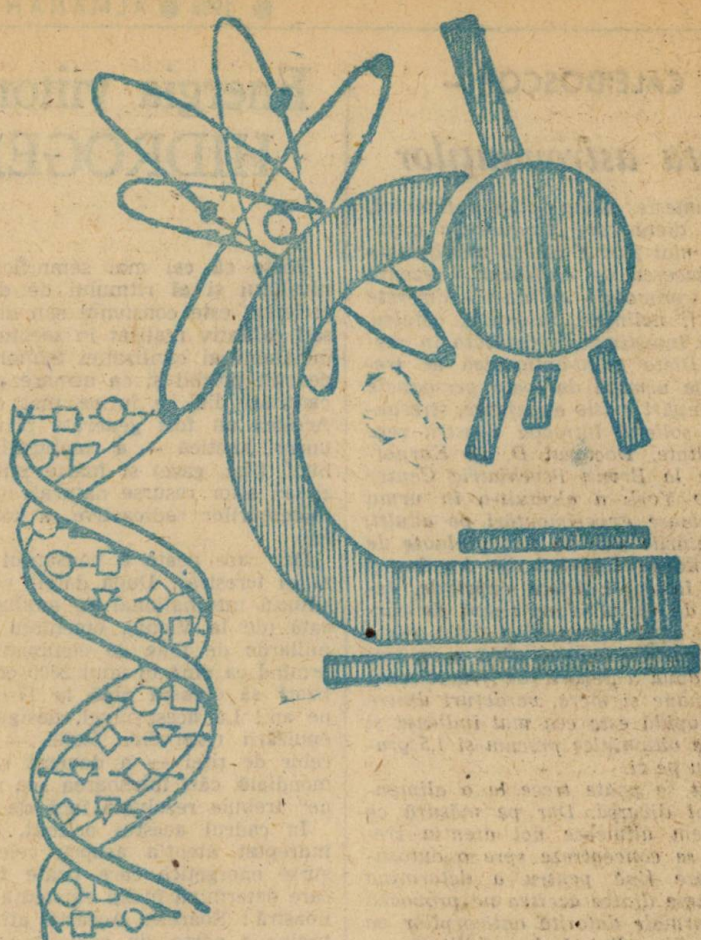
Putem afirma, fără teama de a exagera, că vizita s-a încheiat într-o autentică apoteoză a prieteniei româno-franceze. Au fost clipe ce s-au constituit în adevărate cărămizi pentru edificiul unei prietenii, pe care el o voia statornică și fertilă.

A urmat întoarcerea familiei de Gaulle în Franța. Din păcate, aureola bine meritată a unei vizite de o importanță deosebită pentru viața internațională a fost umbrită de faimoasele evenimente din mai 1968, cînd întreaga Franță a fost cuprinsă de febra mișcărilor studențești, a unor frământări de o anvergură cum țara nu mai cunoscuse de mult. „Rebelul” de altădată, „răsculatul” care, în 1940, tulburase cu o vigoare neasemuită „apele liniștite” ale trădătorilor de la Vichy, era pus față în față cu o nouă generație de rebeli și răsculați, care urmăreau o schimbare radicală la față a societății franceze. Pe zidurile Sorbonei, ale altor instituții superioare de învățămînt și chiar ale unor licee au apărut inscripții anarhiste ca: „Trăiască de Gaulle! (un francez masochist)” sau „Trebuie să porți în tine haosul pentru a aduce pe lume o stea care dănuiește (Nietzsche)”.

Neputînd aduce pe lume „o stea care dănuiește”, de Gaulle își dă demisia, simplu și fără emfază, la 28 aprilie 1969, ora zece și zece minute. Un an și jumătate mai tîrziu, la 9 noiembrie, închide ochii pentru totdeauna în urma unui atac de cord. În după-amiaza zilei de 12 noiembrie 1970, Charles de Gaulle este înmormîntat, cu simplitatea pe care el însuși a cerut-o prin testament, în domeniul familial de la Colombey-des-deux-Églises”. Nouă ani 1-a supraviețuit Yvonne de Gaulle, care și-a petrecut ultimii ani în trista și, totodată, fascinantă singurătate a unor amintiri de neșters.

Victor BĂRLĂDEANU

Aurora Lupașcu, pictoriță „naivă” din județul Galați, propune cîteva frumoase compoziții cititorilor Almanahului „ATENEU”

LA FRONTIERELE CUNOAȘTERII VIAȚA CEA DE TOATE ZILELE

Știință, biologie,
astronomie, medicină-
„O.Z.N.”...-etc.

● CALEIDOSCOP ●

Dieta astronautilor

Se numește dieta oligo-antigenică. Adică o dietă care produce în organism cât mai puține reacții manifestate prin inducerea de anticorpi. Prezența acestora provoacă disfuncții discrete cum ar fi neliniște, insomnie, cefalee, tulburări intestinale, dificultate în respirație. Dieta oligo-antigenică ar trebui să fie urmată de toate persoanele cu preocupări masiv angajante, stresante, care solicită întreaga noastră responsabilitate. Doctorul D. D. Karnofsky de la Bronx Psychiatric Center din New York a alcătuit-o în urma unor serioase experimentări pe adulți, iar cercetările sale au fost preluate de Sick Children Hospital din Londra și aplicate la copii. Dieta cuprinde, în funcție de vârstă, două tipuri de carne albă, vițel sau pasăre, două surse de hidrocarbonate, de pildă orez sau cartofi, două categorii de fructe cum ar fi banane și mere, verdețuri dintre care conopida este cea mai indicată și complexe vitaminice precum și 1,5 grame calciu pe zi.

Treptat se poate trece la o alimentație mai diversă. Dar pe măsură ce introducem alimente noi atenția trebuie să se concentreze spre o autosupraveghere fină pentru a determina care anume dintre acestea ne provoacă stări anormale datorită anticorpilor pe care îi produc. Există și posibilitatea ca anticorpii să fie produși în contact cu unele ingrediente alimentare sau substanțe conservante, cum ar fi acidul benzoic utilizat în preparatele de peste sau conservele vegetale, în băuturi răcoritoare etc.

Dieta este recomandabilă și la copiii alergici.

Cimitire spațiale

Inmormântarea celestă — Fără birocrație — O meserie foarte complexă: preotul-astronaut — Așteptați la rând că-i înghesuia!

„Sufletele defuncților noștri vor eterniza în spațiul nemărginit. Într-adevăr, din acest moment se deschide cimitirul celest. Comprimat în mici capsule metalice cenușa celor dragi va fi înmărcată pe o navetă și proiectată în

Energia viitorului — HIDROGENUL

Poate că cel mai semnificativ indicator al nivelului și al ritmului de dezvoltare a unei societăți, este consumul său de energie. Marele salt calitativ realizat în secolul XX pe drumul inevitabil al civilizației tehnologico-stiințifice a devenit posibil și ca urmare a producerii unor cantități din ce în ce mai mari de energie. Acestea au fost generate prin consumarea — uneori haotică — a combustibililor fosili (cărboni, țiței, gaze) și foarte puțin prin „îmblinzirea” altor resurse naturale (energia apelor, a minereurilor radioactive, a soarelui, a vânturilor).

Dar care poate fi consumul actual al civilizației terestre? După datele comunicate de Institutul internațional de analiză sistemică aplicată (de la Viena), omenirea „arde” anual 10 miliarde de tone de combustibil convențional, urmînd ca pînă în anul 2000 consumul „raționalizat” să crească pînă la 17 miliarde de tone pe an! La acest nivel, desigur că perspectiva epuizării rezervelor fosile — și în special a celor de țiței — a devenit rapid o problemă mondială, căci întrebarea „ce ne vom face mine” trebuie rezolvată încă de pe acum...

În cadrul acestui orizont, cercetătorii și-au îndreptat atenția asupra celei mai puternice surse energetice care poate fi studiată, aceea care determină însăși existența vieții pe planeta noastră: Soarele. Aceasta atît în ideea de a prelua o parte din radiația sa risipită în spațiu (Terra primește doar a 2-a miliardă parte din emisia sa), cît și în dorința de a se reproduce pe Pămînt procesul termonuclear care generează de miliarde de ani imensa sa energie.

Cercetîndu-se această „stea numită Soare”, s-a aflat că în fiecare secundă, în masa astrului fuzionează nucleele atomilor de hidrogen ai unei cantități de 564 tone, pentru a produce prin compresia lor o cantitate de 560 tone heliu. Deci, întreaga radiație complexă a giganticei mase a Soarelui (diametrul său fiind de 1 392 000 km) ar rezulta doar din consumul a numai 4 tone de hidrogen pe secundă!

Specialiștii care făuresc energetica viitorului s-au convins astfel că hidrogenul va fi combustibilul cel mai avantajos, căci 1 gram din amestecul a doi izotopi ai săi — deuteriul și tritiul — va furniza tot atîtă energie cît se preia din 10 000 kg cărbune superior. Chiar și față de uraniul folosit în modernele centrale atomice, utilizarea hidrogenului se prezintă cu avantaje suplimentare:

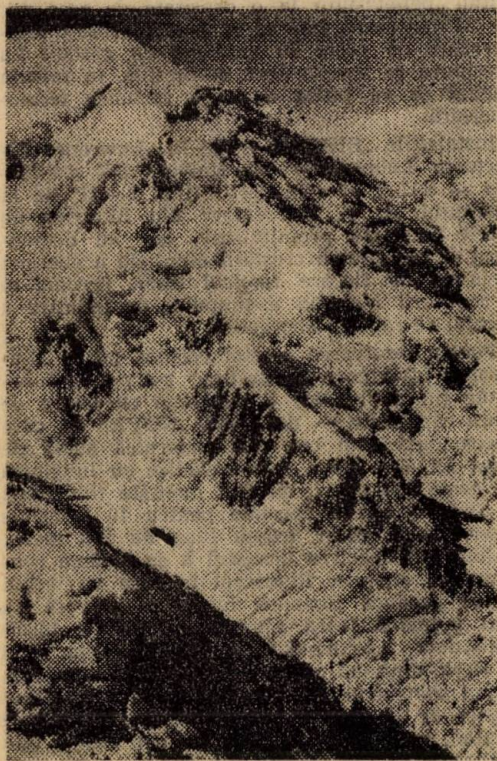
— nu rezultă deșeuri radioactive

— poluarea radioactivă a unei centrale care consumă izotopii hidrogenului este de 100 ori mai redusă față de o atomocentrală; la accidente grave, infestarea radioactivă este cu mult mai restrinsă în spațiu și în timp

— hidrogenul există practic în cantități nelimitate, izotopii săi putând fi extrași în toate zonele globului prin metode industriale mult mai simple.

Există însă o problemă extrem de dificilă: în condițiile terestre, amestecul gazos al celor doi izotopi trebuie să fie adus în stare de plasmă la extraordinara temperatură de 100 milioane de grade, pentru a se amorsa termofuziunea controlată a nucleelor atomice!

Pentru a se evita topirea reactorilor la acest nivel termic, instalațiile experimentale — perfecționate mereu în ultimele două decenii — au folosit îndepărtarea plasmă de pereții camerei de fuziune prin câmpuri magnetice foarte puternice, încâtuișind-o într-o „butelie magnetică”. Relativ recent, s-a comunicat faptul că la cea mai mare instalație „tokamak” de acest

Dorin SPERANȚIA, AFIAP:
Arhitectură montană (MONT BLANC)

spațiu. Inițiativa aparține unei agenții americane, iar faza de proiect a fost depășită; contractul e semnat cu NASA. Noi am reușit să concesionăm acest soi de funeralii pe întreaga Italie, iar din 1987 sîntem în măsură să satisfacem orice solicitare. Deja am primit numeroase comenzi, locurile sînt numărate. Unii preferă pacea eternă în vecinătatea meteoritilor și asteroizilor. Costul funeraliilor în cer se ridică la circa 1500 dolari. Vă stăm la dispoziție!

Este, trebuie să recunoașteți, o declarație cam S. F. Ea a fost făcută de Chiaffredo (frig!) Fantone, subagent al lui Leeds funeral service, filiala engleză a lui Aerospace information and transportation din New York, agenție care asigură clienților înmormîntarea „celestă”. Calitatea și promptitudinea serviciilor, se înțelege, e fără eusur. Cel în cauză trebuie să-și mărturisească dorința în scris din timpul vieții.

„Nici o altă birocrație”, afirmă senin agenția, nu îngreuiază sarcina ambelor părți. După decesul clientului, el poate beneficia de funeralii aici pe pămînt, de diverse grade, conform tarifului; el se poate bucura, de pildă, pentru o înmormîntare de gradul I, de coroane, flori, Messa cantată, car funebru, orchestră; urmează apoi crematoriul, depozitarea cenușii într-un flacon de oșel inoxidabil cu numele și prenumele, anul nașterii și morții, eventual religia, imbarcarea pe navă, trimiterea pe orbită și dispersia în spațiu. Atenție, însă! Dispersia nu înseamnă împrăștierea cenușii „în cele patru vînturi”, ci transformarea în satelit luminescent a unui container cu minimum 100 urne ușor de reperat de pe pămînt. În nava transportoare se va afla un preot-astronaut care celebrează ultimul salut de adio. Dacă satelitul nu se înscrie pe orbită, suma se rambursează clientului, mai precis rudelor defunctului. Agenția se angajează să păstreze, ori de cîte ori i se cere, secretul operațiunilor.

Și cam atît. Și totuși încă.

„Spațiul este cel mai nimerit loc pentru a continua aventura vieții mele”, declară Anna Mirandi, o romantică înscrisă pe lista agenției, printre primele din Italia.

Științifice

O nouă descoperire vine să confirme ipoteza după care civilizații străvechi au înflorit simultan în diverse zone ale lumii. În Kenia a fost scoasă la lumină o așezare megalitică constituită dintr-un aliniament de 19 stâlpi din bazalt, orientați spre anumite stele și constelații. Este vorba despre un observator astronomic de același tip cu celebrul Stonehenge din Marea Britanie. Numit Namoratunga, acest observator datează din secolul al III-lea înaintea erei noastre. Ceea ce îi intrigă pe oamenii de știință este alegerea stelelor și constelațiilor indicate prin stâlpi: Beta din Triunghi, Pleiadele, Aldebaran, Bellatrix, Orion și Kapa din Orion și, în sfârșit, Sirius. Aceste indicații au fost deduse pe baza unghiurilor pe care stâlpii le formează cu solul, constatându-se doar o singură eroare de un grad în cazul stelei Bellatrix. Concluzia oamenilor de știință este susținută și de faptul că tribul kushitilor se folosește încă și astăzi de aceste stele pentru calculele lor astronomice.

Oamenii de știință, constatănd că vântul solar — flux de particule electrizate — oscilează în câmpul magnetic al planetelor emițind unde radio asemenea unei coarde de ghitară care vibrează, au produs o adevărată „muzică a sferelor“.

Plasând un aparat care captează aceste unde pe sonda spațială VOYAGER II au extras cu ajutorul unui microprocesor și al unui sintetizator echivalente sonore. Electronii oferă acutetele, protonii mediile iar ionii, cei mai grei, bazele. Se obțin astfel înregistrări în care note delicate și cristaline, cârpit de păsărele, sonorități profunde și siflante superacute, se combină în motive complexe și captivante. De pildă, câmpul magnetic al lui Saturn îmbină sunetele profunde ale unui quartet de contrabase gigantice cu sunetele zglobi ale unor clopotei. N-ar fi exclus ca în curând aceste partituri să fie interpretate de orchestre celebre.

★

La Institutul Britanic de înregistrări din Londra sînt păstrate peste 300 000 de documente sonore, înregistrări fă-

fel — cunoscută sub numele de „JET“ (Joint European Torus — de la Culham-Anglia) — s-ar fi obținut în fine nivelul respectiv de temperatură, pentru o fracțiune de secundă. Specialiștii nu sînt însă mulțumiți, prin faptul că la acest gen de instalații sînt necesare echipamente foarte costisitoare, precum și consumuri de energie electrică foarte ridicate (JET este construit din 4500 tone de metal, din care numai camera reactorului are 68 tone de oțeluri speciale; sursele electrice totalizează 1 milion de kilovați, pentru a asigura la fiecare experiment cîte zece descărcări în plasmă ale unor curenți electrici de cîte 4 800 000 amperi!).

Din această cauză, grupuri de specialiști s-au dirijat și spre alte soluții tehnice, apelîndu-se în primul rînd la „copilul minune“ care este laserul. O astfel de instalație funcționează în modul următor:

- asupra unei pastile de deuteriu și tritiu solidificat (la temperatura de -269°C), se proiectează „flash“-ul mai multor fascicule laser, producîndu-se astfel la suprafața acesteia un nivel termic de cîteva milioane de grade;
- unda de șoc ce va apăre, va comprima conținutul „pellet“-ului la o densitate de zece mii de ori mai mare, fapt ce va genera brusc o temperatură de peste 50 milioane de grade! La presiunea și temperatura respectivă, în micuța pastilă se va putea declanșa fuziunea termoneucleară.

Instalațiile „SHIVA“ — de la „Lawrence Livermore Laboratory“ al Universității California — S.U.A. și apoi „MISCHEN I—III“ de la Institutul „I. V. Kurchatov“ din Moscova au oferit rezultate promițătoare, dar au demonstrat și necesitatea creșterii esențiale a energiei degajate de fiecare fascicul laser, precum și a reducerii maxime a timpului de aplicare a șocului de radiații energetice.

Pentru rezolvarea acestor cerințe, tot la „Lawrence Livermore Laboratory“ s-a pus în funcțiune (în anul 1985) o instalație cu lasere de mare capacitate — denumită „NOVA“ —, care deocamdată este cea mai puternică sursă de acest fel, din lume. Într-o clădire cu lungimea de peste 200 metri, au fost montate tubulaturi și sisteme optice speciale pentru 10 fascicule laser, pe al căror traseu lung de 250 metri, radiațiile respective urmează a se încălca continuu cu energie. Reactorul în care va trebui să se producă fuziunea nucleelor atomice nu mai seamănă într-un nimic cu camerele toroidale dela „tokamak“, la NOVA acesta fiind o sferă dintr-un aliaj rezistent din aluminiu, avînd diametrul de 4,6 metri și grosimea pereților de 13 cm; în centrul acesteia se aduce „ținta“, care la fiecare experiment este o bilă înghețată — din deuteriu și tritiu —, al cărei diametru este de numai... 6 milimetri. Energia declanșată asupra „pellet“-ului în timp de a sută milioane parte dintr-o secundă (!) este

cu totul impresionantă: valoarea de 100 milioane de kilowați (mai mare decât a tuturor centralelor electrice din S.U.A.) corespunde — ca exemplificare sugestivă — puterii ce ar fi degajată simultan de 100 de rachete pentru nave spațiale!

Fotografiile făcute asupra fazelor tranzitorii ale proceselor fizice produse în interiorul reactorului au demonstrat că la temperatura arzătoare generată la suprafața micii bile și la presiunea milioanei de bari apărută în interiorul acesteia, s-a realizat într-adevăr marea vis al energicienilor de a contopi nucleele de hidrogen pentru a forma nuclee de heliu — cu degajare de neutroni „fierbinți“.

Dar Prometeii moderni nu sînt încă mulțumiți. Și instalațiile de tip NOVA demonstrează un randament energetic scăzut, constatîndu-se mari pierderi sub formă termică pe traseul fasciculelor laser, precum și prin reflectarea radiațiilor de către micuța țintă. Drept urmare, la marele tablou de laboratoare Sandia de lângă Albuquerque (New Mexico — S.U.A.) un grup de specialiști a conceput și a pus în funcțiune la începutul anului 1986 o nouă soluție tehnică — denumită „tunel cu protoni“, — respectiv PBFA-II („Particle Beam Fusion Accelerator“).

Instalația de la Sandia este cu mult mai simplă față de orice „tokamak“, cit și față de NOVA, echipamentul principal fiind montat pe o suprafață avînd diametrul de numai 30 metri. Spațiul circular este separat în trei zone cu pereți etanși: în primul sector se află condensatori electrici alimentați la înaltă tensiune, montați în boxe umplute cu ulei; în al doilea sector se află condensatori intermediari montați în boxe umplute cu apă de răcire; în sectorul central, se află reactorul, care aici este o sferă metalică vacuumată, cu pereți groși de 10 cm și un diametru de numai 1,3 metri;

cute de însuși Edison, Tenyson recitîndu-și poemele, discursurile unor oameni celebri, uruitul formidabil al rachetei Saturn, purtătoarea lui Apollo XI plecînd spre lună, și multe altele.

Una dintre cele mai vechi înregistrări datează de la sfîrșitul secolului al XIX-lea: Brahms executînd la pian unul din Dansurile sale ungare.

★

Despre Picasso se spune că și-a uluit întotdeauna prietenii prin varietatea talentelor sale: mim excelent, admirabil dansator de cadril ba chiar și clown... convingător, așa cum îl arată o fotografie care îl prezintă în compania lui Jean Cocteau. Însă, Picasso a fost și un colecționar pasionat! În proprietatea sa de la Cannes, alături de măști africane, de pălăria de cowboy a lui Gary Cooper, alături de pinzele și ceramicile create de artistul însuși, puteau fi văzute... mai multe mandoline!

★

Deși un compozitor foarte bun, se pare că Maurice Ravel era un dirijor dezastruos. Într-o zi, cînd a fost nevoit să-și dirijeze faimosul său BOLERO, unul dintre instrumentiștii din orchestră i-a spus:

— Maestre, să știți că n-o să vă pierd nici o clipă din ochi! La care, Ravel s-ar fi grăbit să-i răspundă:

— Ba nu, ba nu! Te rog să cînti în ritmul duminale obișnuit! Eu... o să mă străduiesc să te urmez... întocmai!

★

Actrița Kate Nelligan relatează o neuitată lecție de teatru pe care i-a dat-o, la începutul carierei sale, marele John Gieguld. La sfîrșitul unui spectacol în care actrița interpreta un personaj patetic, Gieguld a venit în loja sa și i-a spus:

— Ai fost minunată dar... permite-mi să-ți dau un sfat! Nu mai plînge atît de mult! Riști ca publicul să nu mai plîngă deloc.

A doua zi, povestește actrița, m-am ferit să vărs o singură lacrimă, iar din sală se auzau numai suspine!

● Gheorghe VELEA, „Melancolie“...

Celebrul compozitor *Leo Delibes* scriese muzica de scenă pentru o reluare a operei lui *Victor Hugo*, *REGELE SE AMUZA*. *Mounet-Sully*, interpretul regelui *François I*, nu reușea să cînte exact un anume refren. *Exasperat*, *Delibes* îi spuse:

— Domnule *Mounet*, dar dumneata cînti oribil de fals!

La care, *Mounet-Sully* ripostă cu emfază:

— Dar cine ți-a spus dumitale, domnule *Delibes*, că *François I* nu cînta fals?

Pînă în anul 1959, cînd opera „*Carmin*” de *Bizet* a fost transferată în repertoriul Operei de la *Palais Garnier*, Opera comică din *Paris* a realizat 110 versiuni ale acestei lucrări, adică 2 899 de reprezentații la care se adaugă cele 500 de la Operă. Vestitele *Scala* din *Milano* și *Colon* din *Buenos Aires* au prezentat fiecare mai bine de 20 de versiuni. *Covent Garden* din *London*, 70, iar *Metropolitan Opera* din *New York* 6, în 509 reprezentații. *Nici o altă operă nu a cunoscut atîtea înregistrări integrale!* Numai în franceză peste 30. Au fost turnate mai bine de 10 filme, unele semnate de realizatori de prestigiu internațional: *Cecil B. de Mille*, *Otto Preminger*, *Jacques Feyder* și *Ernst Lubitsch*! *Există chiar și o versiune cinematografică care folosește ca manieră de „exprimare”... umbrele chinezești!* Dar, celor peste 80 de lucrări de diverse facturi avînd ca temă subiectul nuvelei lui *Merimée* li s-a adăugat în ultima vreme și... o bandă desenată! Dacă mai era necesar să se demonstreze popularitatea de care se bucură această lucrare, atunci...

Topografia *Tadjikistanului* au adăugat pe harta ținutului lor un nou lac, descoperit la o înălțime de aproximativ patru mii de metri deasupra nivelului mării, într-unul din defileurile lanțului muntos *Zaversanski*. Colții albaștrui de gheață, pereții întunecați și abrupti ai defileului și pădurea veșnic verde au dat naștere aici unui peisaj unic. Dar, ceea ce dă o notă aparte noii descoperiri este... muzica! Da,

în interiorul acestuia pătrund 36 de tuburi, prin care se transmite șocul unic al descărcării simultane a grupurilor de condensatoare. Principiul funcțional este următorul: cîmpul electric extraordinar de intens produs între polul pozitiv și cel negativ al fiecărui „tun” la șocul descărcării condensatorilor, accelerează puternic fascicule de protoni; particulele respective vor fi dirijate spre „pellet”-ul obișnuit, cu o viteză de 200 km/secundă, comprimîndu-l la o presiune extraordinară. Dacă presiunea astfel produsă se menține prin șocuri continui, neutronii rezultați vor declanșa fuziunea nucleărilor în lanț, eliberînd importante cantități de energie.

Construirea unui reactor industrial bazat pe acest principiu este însă și în acest caz, încă, o problemă de timp. Deși cercetătorii din *Sandia* au sperat să obțină atingerea „punctului de aprindere” în cursul anului 1986, aceștia nu întrevăd totuși realizarea unei centrale energetice echipată cu un astfel de reactor, mai degrabă de zece ani...

Întrecerea pe linie tehnico-științifică între aceste trei tipuri de instalații bazate pe principii funcționale diferite, care tind să conducă la realizarea reactorului industrial al viitoarelor centrale termoelectrice bazate pe fuziunea controlată a nucleelor atomice ale hidrogenului, este în plină desfășurare. Dintre numeroasele instalații experimentale existente, sau care vor mai fi puse în funcțiune în anii următori, va câștiga desigur tipul funcțional care se va dovedi cel mai eficient. Mijloacele materiale din ce în ce mai importante care sînt puse la dispoziția „*Prometeilor moderni*”, indică însă faptul că omenirea secolului *XXI* va rezolva într-o manieră revoluționară problema esențială a asigurării necesităților crescînde de energie, spre binele general al omenirii și progresul continuu al civilizației terestre.

• *Iulia HĂLAUCESCU*,
„Pe dealurile *Grumăzeștilor*”

Problema „O.Z.N.-urilor și a „universurilor paralele“, trebuie să ne dea serios de gîndit!

Cit este oare de mare Universul în care trăim și „dincolo“ de hotarele acestuia, ce ar mai putea fi oare în infinitatea spațiului? Ar mai putea exista oare și... alte universuri?

În prezent, se consideră că cele peste 100 de miliarde de galaxii observabile ar popula un spațiu ce s-ar desfășura pe distanța de ordinul a 20 miliarde de ani-lumină. Fiindcă pentru acest „dincolo“ cele mai moderne mijloace tehnice ale cercetării radioastronomice nu ne pot oferi încă nici un fel de informații, fizicianul american Richard Gott a încercat în anii anteriori să dea un răspuns, prin interpretarea soluțiilor generale ale ecuațiilor ce stau la baza teoriei relativității.

Se știe că prin introducerea în fizica modernă a concepțiilor relativiste, analizele științifice au accentuat geometrizarea tuturor elementelor legate de noțiunea de „spațiu“, însăși masa fiecărui astru fiind concepută ca o curbă locală a spațiului. În paralel, prin introducerea „timpului“ ca cea de a patra dimensiune, noțiunea de „spațiu—timp“ a permis explicarea științifică a multora dintre necunoscutele universului material observat.

În acest context teoretic modern, profesorul R. Gott a cercetat în prealabil tipurile de suprafețe geometrice care rezultă din ecuațiile relativității precum și elementele singulare specifice, plecînd de la momentul inițial al formării Universului — respectiv de la punctul singular $t = 0$ —. Pentru acel moment, interpretarea matematică a indicat un volum nul, dar de o densitate infinită; pentru valori crescînde ale timpului, Universul a fost găsit în plină expansiune, cu o descreștere continuă a densității.

Dar cum orice sistem de coordonate oferă valori pozitive și valori negative în raport cu punctul singular zero, interpretarea soluțiilor sistemului respectiv de ecuații l-a condus pe fizicianul american la constatarea — teoretică, bineînțeles — a existenței a 3 universuri, care nu ar avea nimic comun unul cu altul!

Un prim univers, dominat de prezența și manifestările materiei obișnuite — acela în care trăim privind spre viitor —, este cel situat în zona valorilor pozitive ale timpului,

noul lac s-a dovedit a fi muzical! Fi-pătul păsărilor, zgomotul făcut de pietre la căderea în apa lacului sînt repetate într-un chip bizar de ecou care dă naștere unor puternice acorduri melodice. Acest neobișnuit efect sonor este creat de stîncile brăzdate de fisuri și grote! Lacului i s-a dat de altfel un nume adecvat, KULI ALLO, adică „Lacul ecou“.

Yves Montand spunea despre Edith Piaf:

— În subconștientul ei își dorea mereu să fie îndrăgostită. Cînd se întîmpla așa ceva, era fericită și cînta minunat. Dar cînd se despărțea, era tristă și atunci, de asemenea, cînta minunat!

În casa celebrului scriitor T. S. Eliot, sufrageria era o adevărată bibliotecă. Observînd că majoritatea controverselor se nasc în timpul prînzurilor, se hotărîse să aibă la îndemînă toate cărțile capabile să rezolve punctele litigioase.

Mulți cunosc celebra fotografie a lui Einstein scofînd limba dar puțini știu în ce condiții a fost făcută! Einstein își sărbătorea cea de a 72-a aniversare — era în 1951 — și cu această ocazie Sindicatul internațional al fotografilor de presă l-a trimis pe Arthur Sasse la Princetown (New Jersey) unde se afla savantul. Sasse îl fotografie pe celebrul om de știință în momentul în care se pregătea să se urce în mașină. Interpelîndu-l: „Profesore, vă rog, un suris pentru aniversarea dumneavoastră“, în loc de surîsul așteptat se pomeni cu faimoasa grimasă! Acest clișeu, publicat de mii de ori, i-a adus autorului său un premiu de 500 de dolari. Și probabil, i-a plăcut foarte mult și lui Einstein care a solicitat nouă exemplare, din care unul i l-a dăruit cu de-cație chiar fotografului!

Petru IDRICEANU

Încă un test privind infarctul

Conține 11 întrebări și indică disponibilitatea fiecăruia dintre noi de a face infarct. Ele se referă la: număr de țigări fumate zilnic, vîrstă, presiune arterială, sex, activitate fizică, obezitate, colesterol, agresivitate, fatalism, gene, memorie.

Dacă despre primele șapte știm sigur că influențează în mod direct, în funcție de răspunsuri, posibilitatea declanșării acestui accident vascular fatal uneori, despre ultimele patru nu dispunem de date suficiente de concrete; de aceea am și inclinat să nu le luăm în seamă. Și totuși aici pare a fi noutatea chestionarului care completează factorii de risc mai puțin luați în discuție. Să-i analizăm pe rînd: agresivitatea indică incapacitatea noastră de a ne stăpîni, de a nu reacționa violent într-o anumită situație conflictuală, factor care produce sigur spasme coronare; fatalismul este atitudinea negativă în acceptarea binelui sau a răului, eludarea gimnasticii mentale la fel de utile ca și a celei fizice; genele, factorii ereditari au și ei un cuvînt de spus în accidentele vasculare coronariene — există în familia dumneavoastră cazuri de infarct?; memoria, cu preponderență capacitatea acesteia de a-și aminti obsesiv, persistent, vechi conflicte și stări de inconfort.

Despre ceilalți factori de risc ce să mai vorbim... Astăzi se știe că valorile colesterolului admise ca maxime variază în funcție de vîrstă: sub 2 între 20 și 30 ani, sub 2,2 între 30 și 50 ani, sub 2,4 peste 40 ani; oxidul de carbon rezultat din arderea tutunului produce vasoconstricție coronariană; obezitatea scade rezistența arterelor și crește tensiunea; sexul? Frecvența infarctului la femei este mult mai mică; sedentarismul și vîrsta înaintată sînt sigur factori de risc.

Deci, atenție la 11 factori de risc și nu la 7! Și cîți vor mai fi și nu-i cunoaștem!

Pentru domeniul valorilor negative de timp, evenimentele s-ar produce în sens contrar față de universul nostru; acolo ar domina antimateria (ale cărei particule sînt la fel cu particulele materiei obișnuite, dar au încărcare electrică inversă). De fapt, universul manifestărilor antimateriei ar fi întru totul similar celui al nostru, dar datorită inversărilor simetrice (timp, sarcini electrice), ar fi ca o imagine în oglindă a edificiului cosmic material cunoscut de noi; mai sugestiv spus, dacă un observator de-al nostru ar privi „dincolo”, ar avea senzația că ceasurile merg învers, că oamenii scriu cu mîna stîngă, etc. Din păcate, nici un observator de la noi și nici de la „ei”, nu ar putea privi în spațiul opus. Cele două universuri temporale apar — matematic dedus — ca fiind îngrădite de bariere ce nu pot fi depășite de corpuri materiale sau din antimaterie; dar mai mult chiar, acestea apar ca fiind separate de un al treilea univers, în care timpul își pierde semnificația.

Acest nou domeniu — atemporal —, denumit și „universul tahionilor” (particule care se deplasează cu viteze mai mari decît viteza luminii, a căror teorie relativistă a fost formulată în urmă cu două decenii de dr. Gerard Feinberg — de la Universitatea Columbia-S.U.A. —), ar avea legi fizice mult diferite; în principal, noțiunile noastre de distanță, timp, sau cele de cauză-efect, nu ar mai putea fi valabile. Pentru a înțelege abstractul deducției matematice respective, iată un exemplu: dacă un observator din oricare univers temporal (primele două menționate) asistă la producerea a două evenimente diferite, el are senzația scurgerii unui interval de timp între acestea; în schimb, dacă un observator din universul vitezelor superluminice urmărește cele două evenimente, el va avea impresia că acestea se produc simultan, fiind separate doar de o deplasare instantanee în spațiu!

În interpretarea matematică, limitele-bariere ale celor trei universuri apar ca niște zone în care toate fenomenele se produc cu viteza luminii; aceste bariere nu ar putea fi depășite de nici un obiect sau radiație electromagnetică provenind din universurile temporale, dar nici de vreun element al universului tahionic.

La aceste deducții teoretice ale lui Richard Gott se ridică totuși anumite întrebări: de ce în Spațiul — care a fost dintotdeauna același — s-ar fi separat trei universuri diferite? Cum s-au împărțit oare zonele respective și ce a determinat formarea unor bariere atât de teribile la „hotarele” acestora? De ce să renunțăm la concepția unității manifestărilor energiei și ale materiei, în favorul împărțirii spațiului în „imperii” diferitor forme ale materiei? Nu este oare mai logic să gîndim că în același infinit spațial, ampla capacitate de autoorganizare a materiei și a energiei ar fi condus la formarea acestor universuri într-o coexistență spațială pa-

ralelă, în care structurile materiale respective nu se influențează cu nimic și poate că nici nu se observă reciproc? Caracterul oarecum fantastic al acestei ipoteze depășește oare „posibilul”, sau surclasează doar o inerentă limitare momentană a modului nostru obișnuit de a gândi?

Înainte de a accepta sau a respinge o astfel de prezumție, să apelăm la o selectare și cîntărire a ceea ce se știe despre fiecare ipoteză în parte, astfel cum se procedează la fiecare cercetare obiectivă. Și aceasta este cu atât mai necesară, cu cît nivelul atins de civilizația terestră în acest secol XX a făcut posibilă nu numai pătrunderea pe cale matematic-abstractă în mari taine ale Universului, dar ne-a oferit verificări și aplicări ale unor legități fizice, prin realizări tehnice de înaltă ținută științifică. Dar chiar mai mult decît atât, la nivel cosmic, este normal să concepem faptul că o civilizație avansată care a descoperit treptat principiile fundamentale ale diferitor universuri, să fie capabilă să realizeze și mijloacele tehnice de trecere dintr-un univers în altul — indiferent de ipoteza care va fi constatată ca valabilă.

Dar să vedem în mod sintetic ce știm și ce nu știm deocamdată...

Universul nostru material îl cunoaștem așa cum este; pînă în prezent nu i-au fost stabilite „hotarele” și mai departe de acestea, nu se cunoaște dacă mai există „ceva”, sau — „ce” — ar putea exista...

Despre antimaterie, se știe că s-a format în părți egale cu materia, după marea explozie (big-bang) a „bulei primordiale”, care a proiectat miriadele de particule spre a popula vidul cosmic. Totuși, în spațiul cunoscut de noi, nu a fost găsit pînă acum nici un astru format din antimaterie și nici măcar cantități izolate din aceasta; de aici a rezultat și ipoteza că

ADIO CHELIE

Este o știre care a suscitat un enorm interes în toată lumea. Și de astă dată, descoperirea a fost înîmplătoare, ca în atîtea alte cazuri: un medicament utilizat în tratamentul psoriasis-ului își dovedește eficacitatea în revitalizarea creșterii părului. Rezultatele pozitive sînt în procent de 80 la sută din cazuri, ne asigură Emory University.

Aplicațiile cu Antralină, acesta este numele medicamentului, s-au efectuat odată pe zi, în amestec cu săruri de zinc și acid salicilic, timp de 3 luni, pe un lot de 26 persoane de vîrste variabile cuprinse între 8 și 78 ani; la sfîrșitul intervalului părul a început să crească, iar după un an de tratament totul era O.K. Dar leașul s-a dovedit bun numai în anumite forme de calvitie, îndeobște în cele zonale, provocate de cauze exterioare sau de uzul excesiv al unor medicamente: vitamina A, salicilați, antiparkinson-iene etc.

Adevărata calvitie, denumită și androgenetică, determinată, se pare, de excesul de androgeni, rămîne aproape imună la orice tratament. Se speră că ANTRALINA în asociere cu un anti-androgenic, CIPROTERON și MINOXIDIL aplicat în concentrație de 5 la sută să dea rezultatele așteptate și în calvitia hormonală.

Parfumurile antichității

Prima grevă din istorie a fost întreprinsă în vremea lui Ramses III, pe motive, să le spunem, de... frumusețe! Lucrătorii la necropola Tebei cereau creșterea rației unui unguent care se distribuia regulat ca parte a salariului!

Un expert în chimie și farmacolog, profesorul Giuseppe Donato, este o autoritate mondială în materie de cosmetică antică. El a organizat o expoziție de parfumi greco-romane la Lugano, preparate după rețetele de fabricație rămase de la Pliniu și Dioscoride, un contemporan al lui Nero. Expunerea s-a făcut în vase de lapislazuli și alabastru, după modelul antic. Publicul a rămas deziluzionat de calitatea exponatelor.

Printre ingredientele folosite se numără esențele de rodii, migdale amare stînjenele de Corint (cu care se aroma și vinul), trandafir, tămîie, smîrnă, scor.

• „Zimbiți, vă rog !...”

Foto : CORNEL MIFTODE

fișoară, la care se adăugau alte produse exotice provenite din China și Ceylon. Practic toate ingredientele folosite sînt plante medicinale cu virtuți farmaceutice recunoscute și azi. Cercetările expertului au dus la concluzia că anticii nu cunoșteau procesul distilării și, deci, nici solvențul ideal, alcoolul. În lipsa acestuia se utiliza ca „bază” un ulei special, OMPHACIUM, extras din măslinile crude recoltate în luna august. Supus analizei chimice, acest ulei s-a dovedit complet lipsit de aciditate și, deci, capabil să se conserve vreme îndelungată. Același ulei era folosit și la extragerea esențelor volatile prin macerare sau fierbere îndelungată la temperatura apei. Rezultau parfumuri-unguente imposibil de folosit astăzi, dar utilizate abundent de antici deși ele pătau veșmintele. Dar era important să miroase bine...

Descoperirile savantului au mers destul de departe: grecii și romanii utilizau o pastă de dinți pe bază de sare, orz și miere; sub formă de pudră parfumată utilizau și unele deodorante împăstrăte pe haine și cearșafuri. Iar împotriva ridurilor se ungeau cu o cremă compusă din miere, grăsimi și acetat de plumb (evident toxic!).

„Totul a început, declară specialistul, cu zece ani în urmă cînd la Roma a fost descoperit un mormînt din secolul al II-lea, conținînd corpul unei femei extraordinar de bine conservat; pînă și ochii erau intacti. Alături se aflau mai multe vase cu substanțe aromatice și multe kilograme de tămîie. În două recipiente am recunoscut imediat conținutul: primul cu o pulbere roșie de caolin, rășini și unguent de trandafiri destinat cosmeticii feței; al doilea conținea o tinctură neagră pe bază de săruri de fier și plumb utilizat în sublinierea desenului ochilor și genelor. În celelalte vase identificarea era imposibilă datorită trecerii timpului. A fost o provocare la studiu și m-am gîndit că ar fi interesant să reconstitui acest domeniu impalpabil; a ce miroseau romanii și grecii?”

Astfel, deși romanii se spălau mult, dovadă băile publice, ei nu cunoșteau săpunul, utilizînd o leșie de fag și argila fină. După un astfel de masaj destul de dur erau necesare uleiurile pentru calmarea iritațiilor pielii. Din punct de vedere farmaceutic parfumurile pot fi considerate ca o frecție. În același timp ele combăteau mirosurile eminate de canalele rău construite sau de

antimateria „ar fi emigrat” într-o altă parte a spațiului, pentru a forma „acolo” un alt univers. Această „migrare” apare însă cam ciudată, căci nu se poate explica cum „s-ar fi strecurat” particulele de antimaterie printre cele de materie (cu care se știe că se anihilează reciproc) și s-ar fi dirijat singure spre o altă zonă spațială?

De fapt, fizica modernă a demonstrat faptul că materia obișnuită — și anume nucleonii și mezonii — este formată din asocieri de subparticule elementare (quarci) ale materiei și antimateriei, care coexistă fără a se anihila așa cum se întîmplă cu particulele propriu zise. Această asociere s-ar fi produs încă din primele clipe ale Universului, cînd quama (plasma de quarci extrem de densă și fierbinte a bulei primordiale) proiectată în spațiu, a început să se răcească. Dar chiar mai mult decît atît, conform explicației prezentate relativ recent de profesorul Alan Guth (Massachusetts Institute of Technology), lipsa a peste 90 la sută din materia obișnuită și respectiv lipsa totală a antimateriei constatate în spațiul cunoscut, s-ar datora anihilării primordiale a protonilor și a neutronilor care s-ar fi format inițial numai din materie și respectiv din antimaterie; drept dovadă a valului de energie produs prin acest proces gigantic ar fi acea „radiație-relicvă” cu temperatura de 3°K — descoperită în întregul spațiu (1965).

Ar rezulta deci... că universul din antimaterie nu ar avea cum să existe... antimateria rămasă coexistînd cu materia obișnuită în stricta „intimitate” a Universului „nostru”...

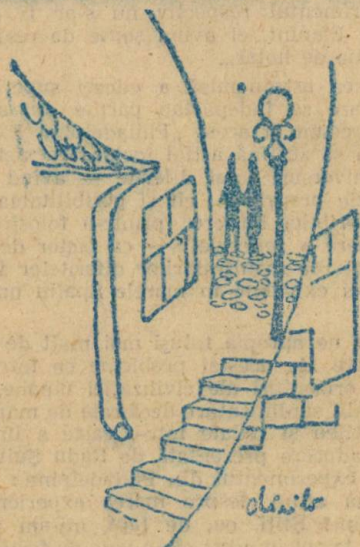
Pentru „imperiul atemporal al fenomenelor superluminice” problemele apar mult diferite. Prin extinderea în domeniul numerelor imaginare a interpretării soluțiilor ecuațiilor teoriei relativității, dr. G. Feinberg a formulat o teorie fizico-matematică unitară a fenomenelor care se produc cu viteze mai mari decît cea a luminii (care pentru Universul nostru este postulată ca limită maximă a oricărui fenomen). Această teorie a fost preluată și dezvoltată în ansamblul concepțiilor prof. R. Gott, atunci cînd a conceput existența celor trei universuri.

Totuși, o adevărată surpriză științifică a fost produsă prin observarea astronomică a îndepărtării reciproce a celor două părți ale quasărului 3-C-279, constatîndu-se o viteză de deplasare a acestora, de zece ori mai mare decît viteza luminii! Deci... în Universul „nostru”, se pot produce fenomene superluminice! Nu cumva cele două „imperii — cel temporal-material al nostru și respectiv cel atemporal, al tahionilor —, coexistă de fapt în cadrul aceluiași spațiu? Dar chiar mai mult decît atît, oare tîră noastră civilizație tehnico-științifică nu a realizat încă nimic pentru a vedea ce se întîmplă „dincolo” de bariera dedusă matematic...

sau poate... alte civilizații mai avansate, nu au demonstrat cumva posibilitatea traversării „hotarelor”?

Deși se spune că marele savant care a fost Albert Einstein s-ar fi oprit în studiile sale doar la fenomenele fizice având ca viteză-limită maximă valoarea vitezei luminii în vid, în ultimul timp s-a reluat în mod repetat faptul că acesta și-ar fi extins cercetările și asupra Teoriei Cîmpului Unificat („Grand Unification Theory” — care să unifice modul de trecere de la o energie la alta, a celor patru forțe fizice fundamentale). Acest lucru a rezultat din contribuția teoretică și prezența sa la realizarea straniului „Philadelphia Experiment”, ce a fost organizat de specialiștii marinei americane în toamna anului 1943. Deși întreaga desfășurare a experienței a fost lăsată între ficțiune și adevăr — datorită secretului inerent cu care a fost înconjurată —, să revenim totuși asupra unora dintre relatările mai interesante ce ar avea caracter de credibilitate:

Sub acțiunea unor puternice cîmpuri electromagnetice concentrate: într-un volum aproape sferic — cu diametrul de peste două sute de metri, vaporul „USS Eldridge — DE 173” (un distrugător-escortor, cu deplasament de 1240 tone) staționat în docul portului Philadelphia, a dispărut subit vederii celor de față; în aceleași momente ar fi apărut la fel de subit în docul portului Norfolk — la o distanță de peste 400 km —, pentru a reveni imediat în docul său. Dacă vaporul a avut de suportat doar o intensă magnetizare, echipajul, care devenise

• Constantin CHIRILĂ, „Singurătate în doi”...

animalele domestice mult prea numeroase în așezările umane. Un anume Pompeiano Nefesto, medic-parfumier din vremea lui Domițian, primise sarcina să înlăture cu arta sa mirosurile neplăcute emanate de cloacele Romei... La Atena, Hipocrat ardea substanțe aromatice pentru a alunga ciurma...

Dar pentru antici parfumurile nu erau doar simple produse de consum cosmetic: parfumurile, în latină PER FUMUM, aveau și o misterioasă utilizare în evocarea zeilor, deci un caracter ritual marcat cu putere magică și evocatoare.

De unde se poate constata că pînă la Nina Ricci a fost cale lungă...

*Albastrul coboară
tensiunea, galbenul
protejează rinichii*

CROMOTERAPIA, o nouă ramură a medicinei ?

- Posibilități terapeutice —
- Aplicații în medicina estetică
- Rezultate spectaculoase

Culorile sînt o sursă de sănătate și frumusețe. Acest adevăr a fost intuit cu secole în urmă, dar abia astăzi s-a putut demonstra științific eficacitatea lui. Un specialist în materie, profesorul Vittorio Blini, afirmă că cercetătorii din acest sector nou al medicinei își pun mari speranțe în terapia cu ajutorul culorilor. De altfel el a denumit Cromoterapia medicina de mîine. „Afirmația mea, susține prestigiosul docent în semiologie chirurgicală, ar putea să pară paradoxală și totuși, în lumina a ceea ce cunoaștem, este o realitate convingătoare. În America cercetările și aplicațiile privind Cromoterapia au luat o mare amploare, ultima noutate fiind tratarea afecțiunilor minore ale pielii. Se merge atît de departe încît un specialist, Quesley, este incredințat că terapia prin culori va înlocui într-o mare măsură utilizarea medicamentelor”.

Binefacerile Cromoterapiei sînt aplicate și în Franța și Germania. În Italia ea este deocamdată sub un circuit mai închis care privește centrele științifice, institutele de înfrumusețare sau care aplică pranoterapia (cu ajutorul bionergiei emise de mîinile pranoterapeutului). Cu trecerea timpului și în

lumina rezultatelor obținute cu acest nou tip de tratament, mai mult decât remarcabile, un Centru de pranoterapie din Milano și-a modificat titlatura devenind „Istituto Bio-cromorelax”.

Întrebat despre eficacitatea curei specifice cu culori, dr. Bertonecello răspunde: „Noi o aplicăm în toate afecțiunile care în general cedează la pranoterapie. În acest sens am plecat de la o constatare foarte simplă: fotografiind cu o aparatură specială bioenergia emanată de miinile pranoterapeutului am observat că aceasta este constituită din fascicule colorate; cu cât mai intense și vii erau culorile cu atât mai eficace s-a dovedit tratamentul. De aici o deducție posibilă: că ceea ce îmbunătățește starea bolnavului consistă în calitatea de a se manifesta prin culoare a bioenergiei. De ce să nu încercăm să amplificăm aceste culori cu ajutorul luminii colorate? Am făcut-o și rezultatele s-au dovedit optime. Într-un singur an am urmărit cu atenție 800 de pacienți cu variate afecțiuni și aproape toți au răspuns pozitiv la tratament. În unele cazuri cu finaluri spectaculoase.”

Cine stabilește calitatea ameliorării afecțiunilor și verifică vindecarea bolnavilor?

„Centrul nostru nu este un centru medical dar lucrăm sub controlul medicilor. Trebuie mereu să avem prezent în minte că deocamdată Cromoterapia și Pranoterapia nu fac parte din medicina actuală științifică, ele sînt doar instrumente care servesc la vindecarea bolnavilor.”

În ce constă o ședință de cromoterapie?

„În expunerea corpului sau a unei părți (natural bolnave) la lumină colorată, pe un timp determinat, în genere 30—40 minute. În același timp pranoterapeutul intervine cu miinile sale pe zona suferindă.”

Care sînt criteriile de alegere a culorilor în funcție de afecțiunile manifestate de bolnavi?

„Există o metodologie bine definită și documentată. Culorile la care se recurge sînt șase: albastru, verde, galben, portocaliu, roșu, violet. Fiecare dintre ele posedă caracteristici specifice care provoacă reacții diferite în organismul expus.”

„Albastrul e o culoare rece; se folosește cu predilecție în stadiile inflamatorii; scade presiunea sanguină, relaxează, favorizează descongestia. Și verdele are un efect relaxant: este util în distoniile neurovegetative, în deze-

de asemenea invizibil — a avut de suferit însă urmări mult mai grave și din această cauză, s-ar fi decis sistarea experimentului, sigilarea întregului dosar și aminarea experienței pentru o etapă viitoare în care cunoașterea științifică să evite periclitarea oamenilor. Astfel, cei rămași în interiorul sferoidului magnetic au relatat senzația că au fost cuprinși de „un îngheț”, nemaiputînd sesiza mediul din jur; ulterior, după revenirea la activități curente, s-a constatat că aceștia pierduseră noțiunea scurgerii timpului; ba chiar mai mult, unii marinari începeau să dispară treptat vederii celorlalți și dacă nu interveneau camarazii prin punerea miinilor pe trupul respectiv, aceștia deveneau invizibili! Vă închipuiți uimirea și disperarea soției și a copiilor unui membru al echipajului, cînd acesta a plecat de acasă direct prin zid, dispărînd pentru totdeauna... De altfel, la timpul respectiv, un ziar din Philadelphia a relatat despre spaima consumatorilor și a chelnerilor din localul „Gin Mill” în care o serie de marinari dispăreau în aer și reapăreau pentru intervale scurte...

Detaliile apariției oarecum simultane a vaporului în două porturi diferite, pierderea noțiunii timpului de către echipaj nu sînt însă întru totul similare deducțiilor teoretice ale prof. R. Gott enunțate pentru universul atemporal? Inteligența creatoare terestră ar fi făcut oare prin această experiență primul pas organizat prin mijloace tehnice pentru „treccrea” dintr-un univers în altul, în cadrul unui același spațiu? Apare ca evident faptul că, dacă cele două universuri nu ar coexista în același spațiu cosmic, experimentul respectiv nu s-ar fi putut efectua pe Pămînt, el avînd șanse de realizare doar în zona de hotar...

Observarea astronomică a vitezei superluminice cu care se îndepărtau părțile quasarului 3-C-279, precum și acest „Philadelphia Experiment”, vin să susțină astfel ipoteza coexistenței a două universuri total diferite — avînd legătați paralele proprii —, cît și posibilitatea traversării „teribilei bariere” printr-o folosire corespunzătoare a „energiei” — ca factor de unificare a tuturor manifestărilor diferitelor forme ale materiei existente în marea Spațiu universal.

Pentru a ne apropia totuși mai mult de straniile aspecte ale acestei probleme ce întredeschide noi orizonturi ale civilizației umane, iată cîteva detalii suplimentare declarate de martorul Carl M. Allen și redată într-o carte a lui Ch. Berlitz (traducere prezentată de Radu Șuiu), cu privire la experimentul din Philadelphia:

„Vreți să aflați despre marea experiență a lui Einstein? Știți, eu, de fapt, mi-am băgat mina pînă la cot în acest cîmp unic de forță care curgea, mai bine-zis, se învîrtea în direcție contrară acelor de ceasornic, în jurul navei experimentale. Am simțit... forța, izbitura acelei for-

te în carnea asta a brațului meu, pe care îl întinsesem în „curgerea” aceea biziitoare, care era atât de materială, că-ți venea să o apuci cu mina și care împingea și vibra. Am văzut cum aerul din jurul navei se rotea ușor, aproape imperceptibil, mai întunecat la culoare decât aerul obișnuit. Am văzut după câteva minute, o ceață verzuie, ridicându-se ca un nor fin. Apoi, nava a dispărut cu totul. Și totuși, forma exactă a chilei și a corpului navei rămăsese imprimată în apă, deplasându-se un timp paralel cu nava noastră. Să încerc să descriu sunetele pe care cimpul de forță le producea în timp ce se învîrtea în jurul distrugătorului?... A început ca un fel de biziit, care s-a intensificat într-un fel de biziit-fosnet, crescînd apoi, ca să ajungă la fel ca zgomotul produs de un torent...”

De fapt, Ch. Berlitz a urmărit cu asiduitate obținerea de amănunte cu privire la acest experiment, datorită convingerii sale (regăsită și la alți autori) că disparițiile misterioase din „Triunghiul Bermudeilor” s-ar datora unor fenomene fizice similare; s-a emis astfel ipoteza că anumite efecte ale magnetismului terestru — sau, mai fantastic, al unor surse artificiale existente pe fundul oceanului din milenii anterioare —, ar produce „interferențe” aleatorii cu factori fizici specifici ai „universului paralel”; drept urmare, navele, avioanele și echipajele surprinse, ar trece accidental în universul atemporal coexistent...

Dar cei care s-au ocupat în mod documentat de anumite probleme situate la frontiera dintre „cunoscut” și „necunoscut”, s-au confruntat și cu o altă ipoteză a aceleiași teme, dar de o amploare mult mai mare. Anumii oameni de știință și cercetători au emis ideea că înseși mereu neînțelesele „obiecte zburătoare neidentificate” ar fi nave cosmice ale altor civilizații, care folosesc „universul atemporal” pentru a se putea deplasa în imensitatea spațiului cosmic. Ar putea să existe care argumente factice care să susțină o astfel de ipoteză?

În seara zilei de 21 oct. 1963, după ora 20,00, numeroasa familie Moreno — care locuiește într-o fermă situată în apropierea localității Trancas (Argentina) — a fost martora unor fenomene insolite, care s-au soldat și cu urmări nedorite. Sesizați de o serie de lumini ce au apărut lângă calea ferată (aflată la cea 130 m de casă), persoanele mature care s-au alertat au identificat treptat prezența a cinci obiecte rotunde ce aveau mici ferestre iluminate și a unui „tub” lung și strălucitor, care stăteau pe sol lângă terasamentul respectiv. Observînd la un moment dat și o lumină verzuie palidă ce staționa în apropierea barierei de intrare în fermă, trei dintre femeile din casă s-au dus să deschidă bariera, crezînd că a sosit camionul unui vecin. Ajunse însă la intrarea fermei, acestea au constatat că slaba lumină verzuie avea dimensiuni mult mai mari; Yolia aprinzînd lanterna în direcția respectivă, cele trei persoane au pu-

chilirele nervoase, în maladiile psihosomatice. Cu galbenul se trece în gama culorilor stimulante. Are o acțiune, blîndă dar foarte utilă asupra rinichilor, asupra ficatului, splinei, pancreasului, a vezicii și glandelor suprarenale. Portocaliul, are un efect stimulant mult mai intens. Este util, în genere, pentru retonifiere dar eficață în particular în afecțiunile respiratorii, astm, în spasmele bronhiilor, rinită alergică. Dacă aceste afecțiuni au o componentă inflamatorie se intervine mai întîi cu albastru pentru a inhiba inflamația, apoi se trece la portocaliu.

Roșul este o culoare stimulantă prin excelență. Ori de cîte ori dispunem de un diagnostic cu date funcționale diminuate (psihice, fizice sau musculare), recurgem la roșu; stimulează circulația sîngvină, secrețiile hormonale; este util abulicilor, apaticilor, persoanelor atinse de semipareză. Trebuie să fim însă atenți cînd utilizăm această culoare în prezența stării de inflamație; căci roșul o amplifică.

Violetul este mai puțin utilizat deoarece favorizează și crește depresiu-

• Constantin CUCOS, „Ascensiune”..

nea psihică, dar este prețios pentru capacitatea sa de acțiune stimulantă asupra hipofizei; îmbunătățește performanțele memoriei și ale procesului de învățare în general; acneea, psoriazisul, vitiligo, precum și alte afecțiuni ale pielii expuse violetului se ameliorează vizibil."

Trebuie să întrebăm o tehnică a-nume pentru ca aceste culori să devină eficiente?

"Culorile au efect curativ prin ele însele. Acționează nu numai cînd sînt proiectate asupra corpului cu o aparatură specializată, dar și cînd ne expunem lor așa cum se prezintă ele în natură. Suficiente persoane obosite, inhibate, depresive, obișnuite a se îmbrăca în culori închise, deprimante și-au regăsit optimismul de a trăi și munci recurgînd la o îmbrăcăminte în culori vivace, pozitive. De multe ori simpatia și antipatia emanată de o persoană se datorează și culorilor hainelor purtate. În unele cantine de întreprindere ale firmelor americane a fost posibilă economisirea combustibilului destinat încălzirii zugrăvind pereții în portocaliu; această culoare crează iluzia unei temperaturi mai ridicate decît a celei reale.

Da, pentru uzul terapeutic este necesar un echipament special. Fiecare culoare conține componentele altor culori. Albastrul, de pildă, poate avea drept componente verzele, galbenul, roșu. Iar proporțiile optime se aleg în funcție de afecțiunea tratată."

Sînt contraindicații?

"Nu. Energia folosită este exclusiv luminoasă, nu conține nici o radiație de tip X sau de alt gen."

Puteți cita cîteva cazuri în care cu ajutorul Cromoterapiei ați obținut rezultate importante?

"Afecțiunile care răspund cel mai prompt acestui tratament sînt: artritele, artrozele, lombosciatica, sciatica. Destui pacienți cu anchiloză articulare și alte dificultăți motrice au reușit să se dea jos singuri din pat și să se îmbrace singuri după o primă ședință de tratament. Claudio era un băiețel de 11 ani cu tulburări cerebrale. A fost adus în stare gravă: nu reușea să compună o frază cu sens logic, nu știa să scrie, nu putea să traseze un cerc sau un pătrat; articulațiile miinilor și picioarelor erau anchilozate. L-am supus tratamentului nostru specific: inundația cu fascicule de lumină roșie. Simultan pranoterapeutul ținea miinile asupra hipofizei și plexului solar. După

tut vedea ca se aflau doar la cca 4 metri de un mare obiect discoidal ce staționa tăcut în aer, foarte aproape de sol; la lumina lanternei, din interior s-a răspuns cu aprinderea unei lumini proprii, ce a iluminat șase ferăstruici laterale. Martorele au descris ulterior obiectul ca avînd un diametru de 9 metri, cu un dom central întunecat, întregul aspect fiind al unei mașini nemaivăzute, construită din metal; partea inferioară a cestuia era învăluită într-o ceață groasă. La scurt timp, o bandă de lumină colorată a început să se rotească în interiorul obiectului, martorele reținînd faptul că sensul de rotire era invers acelor unui ceasornic (!). Mișcarea luminii era însoțită de un bîzuit slab și de îngroșarea ceții din partea inferioară, care începuse să degaje un miros pătrunzător. Jetul de flacără ce a fișnit apoi din straniu obiect le-a împins violent pe martore, făcîndu-le să se rostogolească pe sol, în timp ce obiectul a dispărut brusc. Dora a trebuit să fie spitalizată în ziua următoare, avînd arsuri de gradul doi pe față, miini și picioare..."

A doua zi, în locul unde a staționat discul ce produsese lumina verzuie precum și lîngă calea ferată, au fost găsite o mulțime de sferule sfărîmicioase, cu diametre pînă la 1,27 cm; analizate la Institutul de inginerie chimică din orașul Tucuman, s-au dovedit a fi compuse din 96,48 la sută carbonat de calciu și 3,51 la sută carbonat de potasiu.

Deși ferma familiei Moreno a fost în continuare obiectul unei cercetări prelungite și din partea altor obiecte de zbor dintre cele care inițial staționau lîngă calea ferată (prin intermediul unor străni "tuburi de lumină" care se opreau în aer la diverse distanțe), să ne oprim totuși asupra unor detalii menționate mai sus; putem constata astfel că apar unele asemănări cu relațiile de la "Philadelphia Experiment", cum ar fi: ceața verde, rotirea în sensul invers acelor de ceas, zumzetul însoțitor, dispariția bruscă a navei... Era oare vorba de aceleași fenomene fizice?

Dintre numeroasele observații cu manifestări similare ale străniilor O.Z.N. poate fi citată de exemplu și cea care a avut loc în noaptea de 7 sept. 1972, lîngă micul sat francez Taizé — din Saône et Loire. Spre miezul nopții, geologul Gérard Petit și studentul François Tantot au remarcat la un moment dat, în apropiere, o slabă lucire verzuie, care se desfășura și se contracta oarecum ritmic; iată detaliile din declarația ulterioară a lui F. Tantot: "...am observat la cca 30 metri de noi, pe cîmp, un fel de taburet înalt: o platformă cu patru suporturi avînd aparență solidă, de culoarea verde a frunzelor tinere de tei. Aveam într-adevăr impresia că aceasta era o mașină înaltă de vreo 8 metri. De cum am observat-o, am alergat amîndoi în direcția sa. Cînd am ajuns însă, mai erau doar suportii, care abia se mai observau. Am trecut sub

aceasta și, hop! totul a dispărut dintr-o dată, instantaneu..."

Deci, din nou o stranie mașină zburătoare, învăluită într-o ceață verzuie, care o face să devină invizibilă și imaterială...

Un caz observat de numeroși martori calificați și urmărit simultan de stații radar de la sol (publicat în ziarul sovietic „TRUD” și reluat în presa noastră), a avut loc în vara 1985, în zona central-vestică a U.R.S.S. Echipajul avionului TU 234-A care făcea cursa Tbilisi-Talin a observat — la ora 4,10 dimineața — o stea mare, nescinteietoare, din care la un moment dat a țiguit spre sol o rază de lumină intensă. După ce „steaua” s-a apropiat în mod spectaculos de avion, echipajul a văzut cu uimire cum aceasta s-a transformat într-un nor verde de mari dimensiuni — cu un nucleu mai dens —, care s-a deplasat în tandem cu avionul pe tot restul traseului, la aceeași viteză de 800 km/oră. Radarurile de la aeroporturile din Minsk și apoi din Tallin, precum și echipajul cursei TU-134 care zbura dinspre Lenin-grad, au urmărit cu stupefacție strania prezență zburătoare, ce a dispărut subit la aterizarea avionului sovietic pe aerodromul din Tallin...

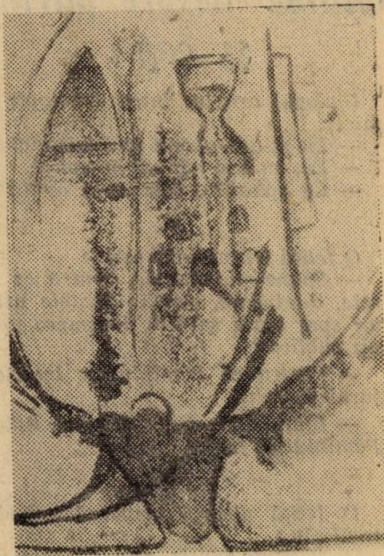
În acest context al relatărilor tulburătoare, care pentru marea majoritate a opiniei publice frizează „fantasticul”, devine evident faptul că atât „problema O.Z.N.” cât și cea a „universurilor paralele” trebuie analizată numai de pe pozițiile cunoașterii științifice moderne, cu eliminarea „captivantului” în favorul discernământului obiectiv. Și aceasta cu atât mai mult cu cât ipoteza sosirii acestor nave uimitoare și a disparițiilor subite într-un alt univers coexistent cu Universul nostru temporal, apare într-adevăr ca fiind plauzibilă. De altfel, se pare că această prezumție este acceptată de mulți oameni de știință documentați în problematica științifică modernă; un bun exemplu este însăși acea exprimare a dr. Carl Sagan — care ne-a purtat de-atâtea ori în spațiu prin serialele sale de televiziune —, privind posibilitatea ca alte civilizații cosmice să fi descoperit de mult timp noi legi fizice, care pentru noi pămîntenii ar fi de domeniul magiei... În orice caz, pentru cei care s-au ocupat în mod realist de manifestările și performanțele uimitoare ale acestor obiecte zburătoare mereu neidentificabile, este evident faptul că navele respective nu se bazează cu nimic pe actuala tehnică spațială terestră; nici chiar cele mai imaginare rachete ale viitorului (termonucleare, fotonice, cu anihilarea combustibilului din antimaterie) nu ar putea transporta imensele cantități de carburanți necesare călătoriilor galactice. De aici, necesitatea descoperirii și aplicării altor legi fizice, care să depășească limitările impuse de „spațiu” și de „timp” așa cum le concepem noi astăzi...

Florin GHEORGHÎA

10 ședințe ameliorarea stării devenise vizibilă iar după al treilea ciclu de ședințe Claudio învățate să scrie, să facă cercul și pătratul, să se îmbrace singur. Rezultate optime obținem și în tratarea hipertensiunii arteriale; cu o singură ședință este posibilă scăderea tensiunii la valorile acceptabile chiar și în cazurile foarte alterate. Dar pentru menținerea valorilor normale este necesar un întreg ciclu de tratament."

Există o explicație științifică a efectelor benefice ale Cromoterapiei?

„Desigur că există chiar dacă este dificilă ilustrarea ei pe înțelesul tuturor, răspunde profesorul Blini. Culoarea e lumină, adică energie radiată sub formă de unde variabile ca dimensiuni, intensitate și frecvență. A fost demonstrat faptul că pielea omului absoarbe ușor aceste energii și le transportă în profunzimea organismului, cu efecte dintre cele mai diverse. Trebuie să știm doar să le controlăm. Procesul de vindecare cu ajutorul Cromoterapiei este posibil datorită prezenței în piele a unor substanțe speciale — pigmenții care sînt adevărate complexe biologice (melanina, porfirina, flavonoidale, carotinoidele etc.). Ele potențează funcționarea receptorilor prin absorbția și transformarea unităților energetice cu care sînt iradiate.

• Doru POGOREANU, „Icar”

Cromoterapia era cunoscută în practică încă din antichitate. Medicii egipteni indicau pacienților cristale minerale de diverse culori în funcție de tipul maladiei de tratat. Celso, în sec. I, în tratatul De medicina recomanda cataplasme roșii pe piele pentru accelerarea vindecării rănilor. Părintele medicinei persane, Avicenna, considera că lumina roșie are efect stimulator asupra circulației, iar cea verde coboară presiunea sanguină. Cromoterapia ca știință medicală a fost fondată de doctorul Edwin B. Babbitt, în 1878, în lucrarea de referință obligatorie The principles of light and colours. În secolul nostru utilizarea culorilor în terapie și diagnostic cunoaște un adevărat salt spectaculos în diverse școli de psihiatrie și psihologie aplicată; Max Luescher pune la punct un faimos test, adoptat și azi, pentru individualizarea pacienților și alegerea culorilor. După părerea mea, conchide profesorul Blini, simpla lumină naturală sau diversele combinații colorate în acțiunea asupra individului uman bolnav ne va releva surprinzătoare mijloace de tratament cu efecte terapeutice dintre cele mai importante.

— DIVERTISMENT —

Glume despre părinți și copii

Dialogul are loc între doi copii mai mici:

- Eu m-am născut la Paris, dar tu?
- Eu, m-am născut la spital.
- La spital?... Dar ce-ai avut?

● O fetiță își întreabă tatăl:

— Spune-mi, tăticle, pentru ce soarele, dimineața, este în spatele uzinei, iar spre seară se află de-asupra grădini publice?

— Pentru că Pământul se învîrte în jurul Soarelui.

— Bine, dar cînd Soarele lipsește, Pământul ce face?

● O fetiță aleargă înspăimîntată după tatăl său:

— Tăticle! Toto este pe cale de a mînca ziarul!

Gustul amar al zahărului

A susține că zahărul (și în speță cel rafinat, industrial, de care dorim a ne ocupa în rîndurile ce urmează) este amar, înseamnă a susține un evident paradox, așadar o părere contrară opiniei generale, adevărului unanim recunoscut, din moment ce se știe că acesta nu numai că nu este amar, ci, dimpotrivă, este chiar simbolul dulcelui. Demonstrînd însă de pe poziții rigurose științifice că zahărul rafinat este implicat, alături de alți factori, în apariția nevrozelor — boli atît de definitorii civilizației noastre — în apariția acelei rugini biologice care strîmtoarează lumenul arterial, împiedicînd nutriția și oxigenarea țesuturilor, rugină ce generează ateroscleroza — boală și mai definitorie a aceleiași civilizații — ca și a altor boli demonstrăm totuși, la figurat vorbind, că zahărul rafinat îi sînt proprii și anume laturi negative, așadar o anume „amăreală”, legată de aspectele menționate mai sus...

Din nefericire însă, „amăreala” ține și de un anume dezacord survenit între alimentația tradițională și cea modernă și, mai precis, dintre Natură și Om. În acest sens, precizăm faptul că speța umană a traversat, în decursul evoluției sale multimilenare, mai multe crize de adaptare ecologică, de o gravitate variabilă, care și-au lăsat amprenta, mai mult sau mai puțin sesizabilă asupra structurilor biologice. Omul este, din acest punct de vedere, rezultatul unei îndelungate evoluții, în decursul căreia pe de o parte lupta pentru existență și, pe de alta, condițiile potrivnice și ostile ale mediului ambiant, l-au supus unui continuu proces de adaptare, proces care nu se va încheia atîta vreme cît va exista viață pe planetă.

Exegeții acestui fenomen complex precizează că dificultățile de adaptare ale omului în fața asaltului tehnosferei, pot fi asemănate din anumite puncte de vedere cu acelea ridicate de asaltul tot așa de brusc al glaciațiunilor, cărora același om a trebuit să le țină piept, pentru a supravieși. Așadar, nu este într-un totuși deplasat de a vorbi despre faptul că și noi, oamenii civilizației mașiniste, înfruntăm o altă glaciațiune, de data aceasta tehnicistă, adaptîndu-ne noilor condiții de existență, așa cum ne-am adaptat cîndva față de rigorile glaciațiunii naturale. Desigur, această adaptare necesită un efort din partea organismului. În ceea ce ne privește, intenționăm în cele ce urmează să abordăm un singur aspect, o singură fațetă din acest complex proces, legat de dezacordul survenit în alimentație pe linia satisfacerii necesităților glucidice, și anume acela dintre ali-

mentația dominată din punct de vedere glucidic cu elemente de acest gen extrase din cereale, zarzavaturi și fructe, și cu acelea proprii zahărului rafinat și produselor sale. Din capul locului precizăm că glucidele, respectiv zaharurile, au reprezentat întotdeauna o componentă fundamentală a alimentației umane. Numai că, în milenii de existență pe care le-am petrecut într-o strinsă comunitate cu natura, aceste substanțe au fost procurate aproape exclusiv din grupul de mare diversitate al cerealelor, legumelor și fructelor.

În paleolitic, care se întinde pe o perioadă de câteva sute de mii de ani, omul a fost culegător, vânător și pescar. În mezolitic a fost crescător, pentru că abia în neolitic s-a devenit agricultor. Domnia civilizației cerealiere, cu debut se pare în mileniul VI de dinaintea erei noastre, se întinde deci până în clipa de față, însumând după cum vedem în jur de 7000 de ani. În tot acest lung interval de timp, oamenii n-au cunoscut zahărul rafinat, această zăpadă albă și dulce care pur și simplu a troienit bucătăria tradițională. Tot în acest lung interval de timp, organismul uman prin multiplele sale mecanisme de digestie și de metabolizare, s-a profilat pentru valorificarea în scop energetic a glucidelor nerafinate, provenind din amidonul cerealelor, ca și pentru acela provenind din legume și din fructe. Alimento cu un mare conținut glucidic și în special hexozic, cum este mierea, au existat în toate perioadele istoriei, dar ele nu au reprezentat totuși nicicând o modalitate curentă de nutriție. Despre miere, de exemplu, se știe că era folosită mai ales în scopuri terapeutice sau în practica diverselor ritualuri religioase sau vrăjitoarești și numai în mod cu totul excepțional ca aliment obișnuit.

Iată, așadar, cum alimentația umană a decurs sub raport glucidic extrem de liniștit, secundată de mecanisme stereotipe de digestie și metabolizare, mecanisme bine consolidate în decursul îndelungatei evoluții. În mod însă cit se poate de brusc, apare pe planetă zahărul rafinat, cu infinita lui paletă de posibilități alimentare și cu irezistibila sa fascinație gustativă, creînd astfel o breșă în comportamentul alimentar uman și un șoc semnificativ pe linie de adaptare. Ceea ce este interesant de știut ține de faptul că toată această uimitoare și radicală schimbare de decor ne-a surprins, iar timpul scurt de desfășurare a schimbării menționate nu a permis încă mecanismelor de adaptare de a intra în mod plenar în acțiune. Așadar, șocul glucidic al zahărului rafinat intră în competiție abia în secolul al XIX-lea, o dată cu instaurarea masinismului pe planetă, moment cînd alimentația glucidică tradițională intră aproape brusc în penumbră.

Cîteva exemple date pe această linie ne vor atesta temeinicia acestei afirmații. Pe timpul

— Nu-i nimic, răspunde tatăl, acela-i ziarul de ieri...

— Cum, Jeannot, ai mâncat toată plăcinta fără să te gîndești și la surioara ta?

— O, ba da, mămică! M-am gîndit, tot timpul, la ea. M-am temut să nu vină înainte de a o termina...

— Nu trebuie, niciodată, să lași pe mîine ceea ce poți face azi, copilul meu.

— Atunci, tăticule, dă-mi și restul de prăjitură pentru că mi-ar place s-o termin de azi...

Tatăl se plimbă cu copilul său prin livadă.

— Tăticule, ce fel de fructe sînt acestea?

— Prune negre, fiul meu.

— Prune negre? Nu vezi că sînt roze?

— Ele sînt roze, pentru că sînt încă verzi...

• Constantin CUCOȘ, „Elocvență”...

— Tăticule, am făcut baie motanului în cadă și acum bănuiesc că-i bolnav.

— Știi prea bine că pisicilor nu le place, de fel, să stea în apă.

— Dar, tăticule, în cadă n-a spus nimic. Doar după aceea cînd am vrut să-l storc pentru a-l usca mai repede...

Fiul, care merge spre șapte ani, se apropie de tatăl său care citește liniștit ziarul, trăgînd din pipă:

— Spune-mi, tăticule, la ce vîrstă te-ai căsătorit?

— La douăzeci și patru de ani.

— Și mămica, la ce vîrstă s-a căsătorit?

— La douăzeci și doi de ani.

După un moment de gîndire, puștiul reluă discuția:

— Ia spune-mi, tăticule, mămica s-a căsătorit cu doi ani mai înaintea ta?...

În curtea unei școli, copiii vorbesc la modul cel mai serios cu putință.

Hélène: Mămica are părul cel mai blond din tot cartierul!

Jean-Pierre: Și mămica are părul cel mai lung din tot orașul!

Laurence: Mămica mea are părul cel mai des din lume!

Nicolas: Și mămica și-ar putea înlocui părul, dar nu-i plac perucile...

Bunicul își întreabă nepotul:

— Ia spune-mi, Alain, în această săptămînă te situezi pe cel mai bun loc din clasă?

— Desigur, bunicule, acum stau cît mai aproape de fereastră...

Întorcîndu-se de la școală, Jacques are o mină tristă.

— Ce ai de nu ești în apele tale? Îl întreabă mama sa.

— Învățătorul s-a îmbolnăvit. A trebuit să plece acasă.

— Și pentru acest lucru îți pare rău? Ce suflet bun ai copile!

— Nu! Sînt supărat pentru că de mîine, cineva va veni să-i țină locul.

lui Napoleon Bonaparte, de exemplu, producția anuală de zahăr rafinat a Franței se ridica la 4000 de tone, pentru ca, aceeași producție să se ridice în 1963 la 2 377 000 tone, în 1973 la 2 950 000, pentru ca în 1983 pragul celor 3 milioane de tone să fie substanțial depășit. În Anglia același consum era de 6—7 kg pe cap de locuitor în 1818, pentru ca să devină de ordinul a 55 kg un secol și jumătate mai tîrziu. În aceeași măsură însă scade în mod logic consumul de cereale, adică a sursei tradiționale pentru satisfacerea necesităților glucidice. Acest consum, care în Italia anilor 1951—1953 era pe zi și pe cap de locuitor de în medie 401 g, scade în intervalul 1963—1965 la aproximativ 365 g. Același fenomen de regresie s-a semnalat și în Franța, unde în același interval de timp se ajunge de la 319 g la 250, iar în Anglia de la 265 g la 215 ș.a.m.d.

Care să fie oare explicația științifică a acestei inversări de opțiuni gustative, de preferințe alimentare? Indiscutabil că ea ține de faptul că dulciurile pe bază de zahăr rafinat sînt mai apetisante, se absorb mai rapid, și tot așa de rapid ne dau o căutată senzație de forță, de bucurie organică, de tonus hedonic. Desigur, nu este nimic rău în asta, numai că din nefericire organismul uman care timp de aproximativ 7 milenii a fost profilat pe metabolizarea glucidelor provenind din cereale, legume și fructe, nu a avut încă timpul necesar pentru a se adapta șocului zahărului rafinat, șoc căruia îi simțim rigorile numai de un secol și jumătate. În această discrepanță, în această întîrziere firească a mecanismelor de adaptare, trebuie căutată sorgintea acestui pernicos rebus biologic concretizat în hipertrofierea patologiei umane pe linie de diabet, arterioscleroză și nevroze. Abuzul de zahăr rafinat este în mod absolut sigur implicat în această hipertrofiere. Și cum din lipsă de spațiu, ne vom concentra cu exemplificările doar asupra rebutului ce revine alimentației umane pe linie de alimentație cu zahăr rafinat, vom preciza că Frederick Banting, laureatul Premiului Nobel pentru descoperirea insulinei, avertiza încă din 1923 asupra faptului că „frecvența cazurilor de diabet a crescut proporțional cu consumul de zahăr rafinat pe cap de locuitor”. Iată explicația faptului că, dacă înainte de anul 1900, numărul cazurilor de diabet se ridica la cifra nesemnificativă de unu la mie, aceeași cifră devine de șapte la mie între 1900—1930, de 14 la mie între 1946—1961, și de peste o sută la mie dincolo de acest ultim prag.

Iată însă că cercetări recente, impută consumului în exces a zahărului rafinat și alte acțiuni nefaste. Potrivit unui specialist britanic în materie de accidente rutiere, doctorul H. J. Roberts autorul unui tratat de referință scris pe marginea acestei teme, somnolența patologică și hipoglicemia rezultînd dintr-un hiper-

Insulinism funcțional (creșterea cantității de insulină din organism), ar fi cauza ignorată a milioane de accidente rutiere, situație de care nu este străin același consum de zahăr rafinat. Cum se explică acest lucru? Simplu. Excesul de glucoză provenit din transformarea rapidă a zaharozei din zahărul rafinat, stimulează producerea de insulină (hormon hipoglicemiant fabricat de pancreas). Aceasta trece în sânge, transformă glucoza în glicogen, produs zaharat mai complex, care este înmagazinat în ficat, ca rezervă. Dacă însă aportul de glucoză în sânge a fost prea brusc, cum este situația în ingestia de zahăr rafinat, secreția de insulină este masivă, proporția de glucoză în sânge scade din acest motiv sub nivelul normal, organismul intrând automat în stare de hipoglicemie, situație ce se exteriorizează prin oboseală, depresie, somnolență, și, implicit, neputință de concentrare.

Tot șocului zahărului rafinat și neadaptării încă a condiției umane în fața acestui șoc, se pare că datorăm și pandemia cariilor dentare, ce caracterizează atât de definitoriu aria țărilor avansate. Spre a ilustra această realitate, vom da un mic exemplu, care ține de faptul că medicii englezi, care i-au examinat în 1932 pe locuitorii de pe insula Tristan de Cuhna, situată undeva pe întinderile din partea sudică ale Oceanului Atlantic, la o bună distanță de Capul Bunei Speranțe, au constatat, firește, uimiți, că nimeni nu era posesorul vreunei carii dentare.

Pe de altă parte, numeroși cercetători pun și la originea unei mari părți a nevrozelor — o altă pandemie a secolului nostru — același abuz de zahăr rafinat, implicat în acest proces, prin lipsa sa de tiamină, respectiv de vitamina B1, element ce intră în compoziția mai multor enzime, constituind coenzima carboxilazei și jucând pe această cale un rol însemnat în metabolismul glucidelor, ca și în funcția sistemului nervos central și periferic. La rîndul său, doctorul Richard Passey, de la Institutul Chester Beatty din Londra, a fondat o interesantă teorie pe tema implicațiilor zahărului rafinat în apariția unor anume forme de cancer. El a constatat în cercetările sale, că frecvența cancerului pulmonar, de exemplu, este de trei ori mai mare în Anglia și în Țara Galilor, ca în Franța, punînd acest decalaj în legătură cu faptul că țigările folosite dincolo de Canalul Mincei, conțin de 17 ori mai mult zahăr, decît cele din Franța. Alți cercetători împing lucrurile și mai departe, susținînd că există relații directe între apărarea imunitară a organismului și aportul de zahăr rafinat, în sensul că acesta din urmă o diminuează, de unde drum liber altor boli, care ne vor crea dificultăți din punctul de vedere al sănătății.

După cum vedem, acest cal troian intruchipat de zahărul rafinat, intrat peste noapte în ce-

La gara Saint-Lazare, o femeie se urcă în tren însoțită de patru copii. Ea încearcă să-și așeze bagajele și să-și instaleze copiii în compartiment. Dar puștii sînt insuportabili: strigă, îngheșuite călătorii, îi calcă pe picioare...

Un bărbat în vîrstă, enervat la culme, i se adresează femeii:

— Nu cunoașteți, doamnă, că atunci cînd întreprinzi o astfel de călătorie trebuie să lași cel puțin jumătate din copii acasă?

— Dar, domnule, eu am procedat întocmai, suspină biata mamă.

De cînd s-a născut, un băiat n-a pronunțat măcar un singur cuvînt. Spre disperarea părinților săi n-a reușit să vorbească nici la doisprezece ani. Din același motiv, cînd a împlinit douăzeci de ani, a fost scutit de serviciul militar.

La douăzeci și opt de ani, într-o după-amiază pe cînd se afla cu mama în vizită la niște prieteni, băiatul — după ce duse la gură ceașca cu ceai — spuse:

— La naiba! Ceaiul n-are zahăr!

— Cum!? spuse mama înlemnită. Vorbești, dragul mamei?! Dar de ce nu ai făcut-o și pînă acum?

— Pentru că, pînă astăzi, totul a decurs foarte bine...

Un țăran bătrîn plînge rezemat de o bornă kilometrică. Un automobilist, coborînd de la volan, îl întreabă:

— Ia spune-mi, omule, de ce plîngi?

— M-a pămuit tata!

— Tatăl dumitale?... Dar ce vîrstă ai, moșule?

— Merg pe 108 ani!

— 108 ani?! exclamă automobilistul. Și, mă rog, ce vîrstă are tatăl dumitale?

— În jur de 130.

— Extraordinar!... Dar pentru ce te-a pămuit?

— Pentru că am scos limba la bu-nicul...

Glume culse și traduse de
ST. ANDRONACHE

Medici și pacienți

/ Mama la telefon :

— Doctore, vino repede, băiețelul este pe cale de a-mi înghiți stiloul!

— Vin, de îndată. Voi fi la dumneata în câteva minute...

— Ce-aș putea face totuși până ve-
niți?

— Să scriești cu creionul!

Mama își duce copilul la un stoma-
tolog ca să-i scoată un dinte. După in-
tervenție, doctorul îi spune :

— Vă costă 90 de franci!

— Cît? Se arată indignată mama.
Ieri mi-ați vorbit doar de 30 de franci!

— Da, doamnă, dar fiul dumneavoa-
stră a țipat atât de tare încît mi-a pus
pe fugă doi clienți.

Un tânăr se destăinuie unui psihiatru :

— Doctore, simt că voi innebuni. În
fiecare dimineață vreau să cumpăr un
biftec pentru pisica mea.

— Fii liniștit, acesta nu-î semn de
nebulie!

— Ea da, doctore... pentru că eu nu
am nici o pisică!

Un profesor prezintă un bolnav unui
grup de cincisprezece studenți :

— Examinați-l și comunicați-mi opi-
nia voastră!

Studenții, fiecare la rîndul său, e-
xamină bolnavul.

— Ei bine, ce ați hotărît? Îl operăm
sau nu? Îl întrebă profesorul.

Studenții sînt, în unanimitate, împo-
triva intervenției chirurgicale.

— Vă înșelați cu toții, le spune pro-
fesorul. Cazul este destul de grav. Va
trebui să-l internez și să-l operez de
urgență.

Auzind această decizie, bolnavul se
ridică spunînd :

— Nicidecum, doctore! Nu veдеști că
sînt cincisprezece contra unul? Ați
pierdut... La revedere! Mă întorc a-
casă...

tatea organismului, nu este chiar atît de ino-
fensiv, pe cît se pare sub raportul influențelor,
sale asupra sănătății și nici chiar așa de dulce,
precum am fi înclinați a crede, motiv pentru
care se impune, de a nu întoarce cu desăvîrșire
spatele Naturii din punctul de vedere al ali-
mentației glucidice, folosind cu precădere re-
sursele tradiționale reprezentate de cereale, zar-
zavaturi și fructe. Să nu uităm, din acest punct
de vedere, că 100 g de zahăr rafinat ne furni-
zează într-adevăr 410 calorii, în schimb nici
o vitamină, în vreme ce o aceeași cantitate de
măr, ne furnizează mai puține calorii (74), în
schimb deține 0,06 mg vitamină B1, 0,04 mg
vitamină B2, și 5 mg vitamina C. Medicul și
scriitorul Vasile Voiculescu, sesizînd această
realitate, precizează următoarele în volumul său
intitulat „Toate leacurile la îndemînă”, apărut
cu aproape 5 decenii în urmă, conceput drept
un dicționar de remedii, și în care se pune pe-
dala pe cele de origine naturistă, următoarele :
„...zahărul acesta de sfeclă, ajuns pe masa noas-
tră a tuturor, e o pricină de mare nesănătate
pentru omenire. Acest zahăr este o plămuire,
o născocire a fabricilor, e un lucru mort.“ La
rîndul său, medicul american, Paul Carton, pă-
rintele fiziologiei pe continentul nord-american
susținea, încă din 1912, că „zahărul industrial
(respectiv cel rafinat — n.n.) nu este un veri-
tabil aliment, ci mai degrabă un condiment de
care trebuie să ne servim cu multă modera-
țiune“.

Dr. Arcadie PERCEK

● „Hora norelor”...

Atenție pămînteni:

Noi plante pentru agricultura viitorului

În procesul evoluției lumii vii pe planeta noastră natura a creat mai bine de zece milioane de specii de plante și animale. Multe au dispărut. Astăzi se cunosc două milioane de specii de viețuitoare dintre care o jumătate de milion de specii sînt plante. Este uimitor cum oamenii și-au concentrat atenția asupra unui număr foarte restrîns de specii pe care le cultivă. Mai puțin de 150 de specii sînt cultivate sistematic, dar și dintre acestea, pe măsură ce s-a dezvoltat agricultura, tendința a fost de a elimina speciile aflate la periferie și de a se concentra asupra unui număr tot mai restrîns de plante de cultură.

Dacă în preistorie omul folosea în alimentația sa un număr de peste 3000 de specii, astăzi numai 15 plante garantează 90 la sută din hrana vegetală a populației lumii. Aceste plante sînt: orezul, grîul, porumbul, sorgul, meiul, seara, orzul, fasolea, soia, arahidele, maniocul, patata (cartoful dulce), cartoful, nuca de cîocos și bananele. Varietatea hranei vegetale pe regiuni este și mai mică, dacă ar fi să ne referim la Asia, unde orezul asigură oamenilor circa 90 la sută din proteine și calorii!

Care au fost calitățile acestor plante și mai ales ale cerealelor, datorită cărora au fost alese și cultura lor atît de larg extinsă? În primul rînd atenția ne este atrasă de un aspect esențial: recoltele mari. În prezent cerealele dau, în lume, între 500 și 7000 kg boabe la hectar în timpul unei perioade de creștere de 3—4 luni. O cantitate de 1500 kg este suficientă pentru a hrăni 5 oameni, considerați ca vegetarieni, în timp de un an. Dacă toate combinațiile dintre cereale și legume sînt în proporții corecte, conform alimentației științifice, omului îi sînt oferite atît cantitatea de proteine (aminoacizi), vitamine, macro și microelemente etc., cît și energia necesară.

Cerealele, plante considerate ca tropical-animale, au ajuns să domine agricultura mondială și datorită marii varietăți, a condițiilor de mediu în care se pot cultiva, incluzînd soluri grele și ușoare, niveluri anuale de precipitații cuprinse între 25 și 200 cm și temperaturi de la 13° la 38°C. Prin lucrările agricole a fost rezolvată problema neutralizării atacului buruienilor, dăunătorilor animali și vegetali, iar plantele de cultură i s-au asigurat condiții favorabile de creștere și dezvoltare.

Fluturi, fluturi, fluturi

Colecția de fluturi din Dorohoi e remarcabilă: cam 200 de mii de fluturi autohtoni și peste trei mii de fluturi exotici. Prin număr și prin raritatea unor exemplare, colecția dorohioiană e între primele din țară.

Cum au ajuns atîta fluturi, la Dorohoi? Prin strădania muzeografilor și prin achiziționarea unor colecții particulare, între care cele mai prețioase sînt cele ale profesorilor Ioan Nemes și W. Weber.

Prima tentație a vizitatorului e să vadă cît de exotice arată fluturii exotici! Am făcut o foarte concisă selecție dintre atîtea exemplare.

Fluturile paradisului. În bătaia luminii, aripile sale se poleiesc, în irizări subtile, cu toate culorile curcubeului.

Fluturii „amari” din Americi au în hemolimfa lor o substanță toxică ce-i face neplăcuți pentru gustul dășmanilor. Și pentru că nu mai au căutare, sînt leneși și violent colorați.

De statutul „amarilor” profită fluturii „dulci” care iau înfățișarea „amarilor” și scapă, trecînd drept necomestibili pentru cei ce i-ar putea vîna.

Arma mimetismului este eficientă!

Un fluture din Africa Centrală imită desăvîrșit o frunză uscată, moartă. Uimitor e desenul „nervurilor” fluturelui-frunză.

Fluturii invizibili — n-au solzi pe aripi. Prin aripile lor, obiectul pe care se așează se vede foarte bine.

Nu știu de ce o specie de fluture exotice seamănă cu capul unei cobre...

Există fluturi mari cît niște păsări. Se pot vedea la Dorohoi fluturi cu anvergura aripilor de 15 și chiar de 20 cm., cu antenele ca niște mici pămînturi. Acești fluturi-păsări (ornitoptere) arată dimorfism sexual: el, care colindă printre ramurile copacilor, e colorat și atractiv; ea, care trăiește printre frunzele uscate de pe sol, unde depune și ouăle, e mai voluminoasă, dar banală...

Ca asemănarea cu păsările să crească, există și fluturi migratori.

Dar vorbind despre fluturi mari, nu-i putem uita și pe cei mici, chiar microscopici. Numai dacă ești avertizat ghicești că în acul de insectar, pe care-l vezi, stă înfipit un fluture minuscul, aproape invizibil.

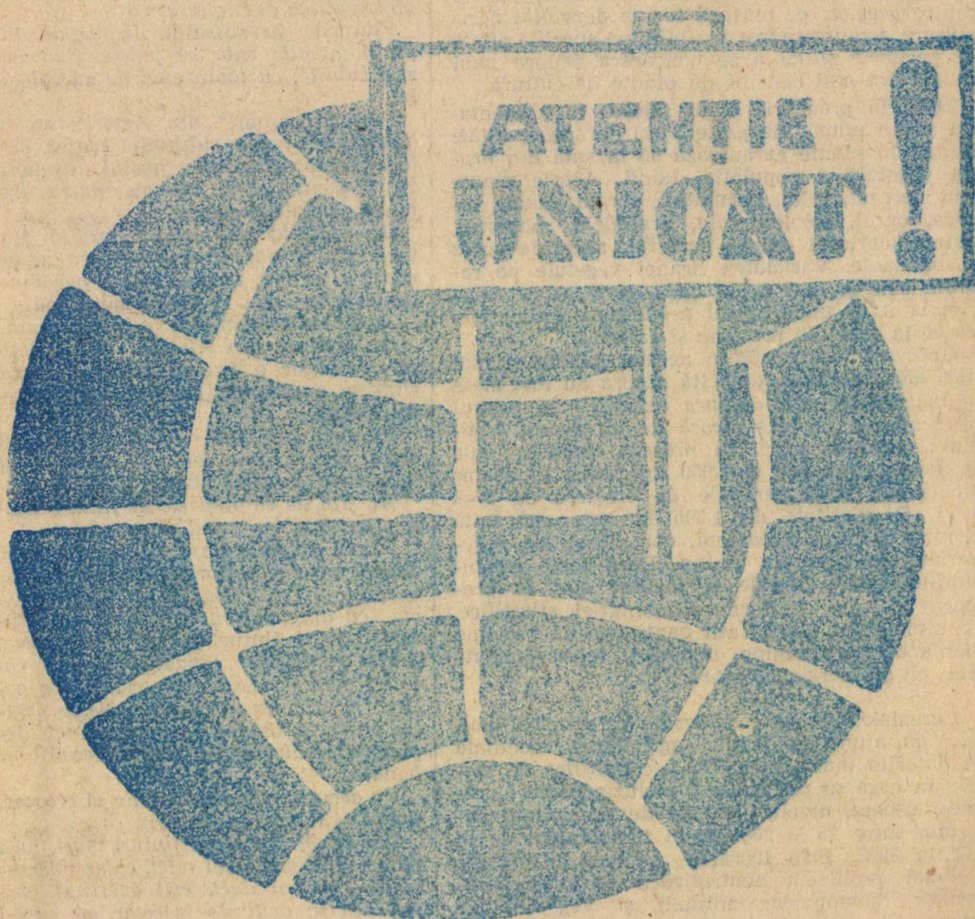
Insectarul „de aur” al muzeului dorohoiian cuprinde tipuri și paratipuri de fluturi autohtoni, pentru prima oară descoperiți și descriși. Deosebit de prețios mi s-a părut *Lycaena Icarus*, un fluture obișnuit, descoperit în pădurea Gorovei, de lângă Dorohoi. Obișnuit numai la prima vedere, pentru că el ilustrează perfect fenomenul ginandromorfismului: caractere masculine și feminine într-un același exemplar. Starea ginandromorfă se poate constata de oricine numai privind aripile, maronii cele din dreapta, albastre cele din stînga.

Colecția dorohoiiană e obiect de admirație, pentru public dar și obiect de cercetare, pus la dispoziția cercetătorilor din toată țara, care găsesse aici și o bibliotecă corespunzătoare.

Dumitru IGNAT

Un alt mare avantaj îl constituie faptul că recoltele de cereale au la cules, un conținut scăzut de umiditate, doar 10—15 la sută apă în conținut, în timp ce legumele și fructele ajung la 80-95 la sută apă. Aceste caracteristici le fac mai rezistente la atacul unor boli și dăunători, mai ușor de transportat și valorificate.

Tuturor acestor avantaje li se opun problemele pe care le ridică mediul ambiant în cultura cerealelor. Aratul cauzează unele neajunsuri grave, incluzînd eroziunea solului și pierderea rapidă a apei de ploaie. Solul arat este supus la eroziune prin apă și vînt. Pe un sol nelucrat apa se scurge de 10-25 de ori mai încet decît pe solul acoperit cu vegetație cultivată,

• Constantin CUCOȘ, „Fără cuvinte”...

care își pierde ușor humusul și substanțele nutritive și pe care le regăsim în riuri și lacuri sub formă de materiale poluante. Scurgerea rapidă a apei contribuie la uscarea solului și pentru ca pierderea umidității să nu afecteze producția acționăm prin udări suplimentare.

Eroziunea solului frustrează plantele anuale de o parte din substanțele nutritive necesare creșterii. Deși degradarea solului este în general lentă de numai 2,5 cm în adâncime la 200-300 de ani ea este mult accelerată pe ogoare, cum este cazul solurilor din SUA unde 2,5 cm în adâncime se pierd în 15-20 de ani. În statul Iowa (SUA) se semnalează pierderea unei jumătăți din grosimea stratului superior cultivabil în cursul unui secol, adică de cînd a început să fie cultivat. Consecința pierderii stratului superior de sol este scăderea productivității. În unele state ale SUA randamentul solului a scăzut în ultimii 100 de ani cu 25-50 la sută la culturile de porumb, soia, bumbac, grâu și ovăz. Menținerea unui randament crescut este realizată pe seama folosirii energiei (îngrășăminte și pesticide), precum și prin folosirea de varietăți de cereale cu productivitate ridicată.

În cadrul procesului de spălare al solului de către apa de ploaie sau de irigații, sint cărate în riuri și lacuri sedimente în cantități de 2 miliarde de tone numai în SUA. Condiționat de aceasta sint drenate anual circa 375 milioane tone de sedimente pentru a menține navigabile apele interioare și deltele și care costă peste 300 milioane dolari pe an. De asemenea, sedimentele stînjenesc serios peștii de apă dulce precum și alte forme de viață acvatică.

Pregătirea terenului pentru însămînțat solicită o cantitate mare de energie — circa 60 de litri de motorină la 1 hectar. La un hectar de porumb combustibilul folosit pînă se obține producția de boabe este de aproximativ 600 litri. Dacă, la acest consum energetic se mai adaugă cel încorporat în substanțele nutritive, destinate solului pentru a-i ridica productivitatea pierdută prin spălare, mai trebuie să adăugăm 100 litri de combustibil la hectar. La acest mare consum de combustibil folosit se mai adaugă permanenta dependență de factorii climatici, boli și dăunători.

Datorită practicării unei agriculturi de tip național, pe glob, astăzi, 5-7 milioane de hectare de teren arabil sint transformate anual în deșert.

Alarmați de numărul mic de plante aflate în cultură ce formează „zidul de apărare” contra foamei și care este destul de fragil, cît și de

Lecția de căsnicie

Liniește, vă rog! Pentru astăzi avem o materie foarte grea: lecția de căsnicie! Astă seară, tau parte la cursuri și studenții din anul întâi, la te uită ce frumos stau! Ochi în ochi, mîna-n mîna... Vorba aia: cu lecția învățată la zi! Uite ce aproape stau unul de altul! Nici nu trebuiau să cumpere două bilete!

Din anul patru mai lipsește cîțiva. Probabil au tras cu ochiul la vecina! Vă rog să luați notițe, pentru că vă scot la tablă și vă pun întrebări. Rugăm soțiile să nu sufle!

Să poștească la tablă, elevul I... Alexandru!

— Prezent!

— Ești căsătorit?

— Căsătorit!

— De cînd!

— De un an!

— Va să zică anul întâi... Începător. Răspunzi la cîteva întrebări?

— Răspund.

— Bun... Ce faci cînd ți lea?!

— Pîtesc o sută.

— De ce?

— Păi duminică e cuplaș și după mei mă duc eu băieții la o bere.

— Și unde-i spui soției c ai fost?

— Îi spun c-am avut sedință.

— Și dacă nu-ți mai dă drumul în casă, ce faci?

— Știi... eu stau la demi-sol. Cohor seara, mă dezbrac, bat la ușă, și cînd deschide nevastă-mea arunc hainele în casă. Doar n-o să mă lase afară în primeneli, că se face de ris.

— Urit din partea d-țale!

— Vă promit că nu mai fac! Ultima oară am pățit-o rău de tot...

— Cînd?

— Cînd a bătut Rapidulețul. M-am întors afumat, am coborît scara și cînd am deschis ușa am aruncat hainele înăuntru.

— Și?

— Și am auzit deodată o voce: „Atențiune, se-nchid ușile! Următoarea oprire, Piața Unirii!”

— Pentru astăzi ai nota doi! Trece te rog în bancă, deoarece începem predarea... Lecția I-a: „Relații culturale în familie”.

Alecandru STRUTEANU

Clubul longevivilor

Cel mai tânăr membru al clubului longevivilor, recent înființat la Harkov (Ucraina), este profesorul Vladimir Nikitin, gerontolog binecunoscut în această republică. El are vârsta de 90 de ani. În prezent, în acest centru industrial al Ucrainei trăiesc aproximativ 3000 de bărbați și femei, a căror vîrstă se apropie de cota o sută sau au depășit-o.

— S-a încetățenit opinia că longevivii trăiesc de regulă în mediul rural, unde aerul este mai curat, există mai puține stressuri, hrana este mai sănătoasă, spune profesorul Nikitin. Dar studiile medicale cu caracter de masă au evidențiat faptul că la Harkov, unde sînt concentrate sute de întreprinderi industriale, există nu puțini longevivi, cetățeni cu vechi rădăcini aici. Astfel, Stephan Bocearov, în vîrstă de 103 ani, a lucrat toată viața ca forțor la o uzină constructoare de mașini, Vasili Dubcealc, în vîrstă de 92 de ani, a muncit ca inginer la o uzină de tractoare, Maria Gunko, în vîrstă de 93 de ani, eare a crescut șase copii, a muncit mai bine de jumătate de veac la fabrica de confecții.

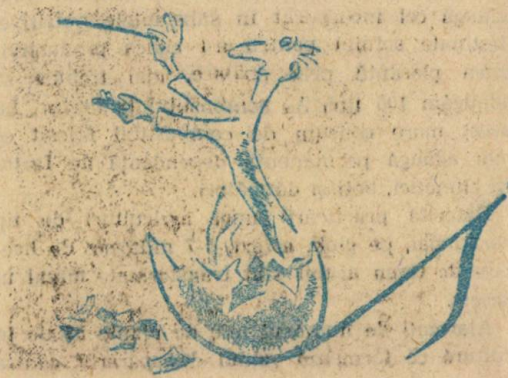
Colaboratorii cabinetului de gerontologie, care s-a înființat pe lângă club, studiază starea, fizică și psihică a tuturor longevivilor din oraș. S-a dovedit că ei au muncit mult și cu plăcere încă din tinerețe, au făcut multă mișcare, s-au hrănit cu mâncărurile tradiționale ale bucătăriei ucrainene, care este preponderent lacto-vegetariană. Ei au preferat tuturor băuturilor ceaiul aromat. Nici unul nu a fumat vreodată. În fișa medicală a multora dintre acești longevivi există pînă acum o singură mențiune: „Practic sănătos”. Majoritatea lor acordă și azi nu puțin timp unei munci pe puterile lor.

Pixul, o mare invenție

A murit la Buenos Aires, în octombrie 1985, Laszlo Biro, inventatorul uitat a ceea ce astăzi a devenit un bun elementar, un fleac al huzunarelor noastre, ceva ușor de pierdut și totuși alit de necesar: PIXUL. Astăzi nu ne mai dăm seama că pixul sau mai exact stiloul cu bilă, a schimbat radical modul

consecințele practicării actualului sistem mondial de agricultură, savanții de pretutindeni încep să se intereseze de noi specii tot mai rentabile, pentru alimentație și industrie, dar care să protejeze solul menținându-i o productivitate cît mai ridicată. Totodată, prin cercetările Academiei naționale de științe a Statelor Unite se estimează că în lume o specie de plantă din zece își trăiește ultimele clipe ale existenței sale și este condamnată la dispariție, iar aproximativ 20 000 sînt trecute în „lista roșie” ce trebuie protejate pentru a se evita o sărăcie iremediabilă a capitalului genetic al lumii vegetale. Datorită acestei pierderi de specii care au loc fără ca multora dintre ele să li se fi cunoscut vreodată virtuțile, prin distrugerea habitatelor naturale și ignorarea măsurilor de protecție, Muzeul de istorie naturală și Grădina botanică din Paris împreună cu Academia națională de științe a Statelor Unite au realizat o listă de 400 de specii de plante de pe toate continentele, pe care le propun spre studiu specialiștilor de a fi cultivate în scopuri alimentare pentru om și animale, dar și ca plante industriale.

Dintre speciile aflate în atenție se disting o grupă de plante perene, în special graminee. Gramineele perene asigură o continuă acoperire a solului protejîndu-l de erodarea prin apă și vînt. Este ușurată pătrunderea apei în sol, spre folosul ulterior al plantelor, care nu mai solicită irigații. Irigarea este o operație care necesită multă energie, aproape de două ori mai mare ca toate celelalte operații cerute de cultură. Plantele perene au o perioadă lungă de creștere și pot immagazina cantități mari de energie solară pe care o depozitează în corpul plantei și în semințe. Aceasta este echivalentă, la unele specii, cu cea a plantelor de cultură. Dacă plantele perene cultivate provin din fondul autohton, ele sînt adaptate din punct de vedere ecologic la cadrul ero-pedo-climatic lo-

● Constantin CUCOȘ, „Dirijoral”..

cal. Și-au dezvoltat mecanisme care să le ajute împotriva bolilor și dăunătorilor. În plus, fiind perene, ele se reproduc cu mare ușurință, fiind necesare cheltuieli minime.

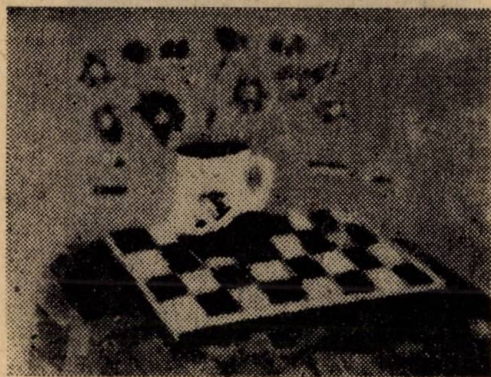
Recoltele pe care le dau unele plante perene sînt comparabile cu cele obținute de plantele anuale. Din experiențele făcute de H. R. Brown, R. M. Ahring și Wes Jackson cu unele plante, s-au obținut recolte de 1000 kg, 2000 kg și respectiv 2500 kg, cu un adaus minim de îngrășăminte și fără pesticide. Speciile experimentate, peste 35 la număr, provin direct din stare sălbatică fără a fi supuse unui program de selecție și ameliorare.

Puține cercetări s-au făcut asupra legumelor perene. Există specii cu un potențial de creștere și dezvoltare deosebit putînd furniza o cantitate mare de masă verde-furaj pentru animale — și de boabe — pentru alimentația umană. Avantajul acestora ar fi și pentru faptul că pot fixa azotul din atmosferă și economisi cantități mari de îngrășăminte.

Fertilizatorii cu azot sînt costisitori în termeni energetici, iar pentru multe culturi costul lor reprezintă pînă la o treime din costul energiei totale necesitate de cultură.

Diversificarea culturilor reduce șansele unor crize alimentare, asigurînd totodată procurarea unei hrane suplimentare.

Din punct de vedere al alimentației, ziua de mîine nu va mai fi operă hazardului. În Islanda, la începutul secolului XIX, cartoful reprezenta baza alimentației umane. Apariția unei boli a cartofului (*Phitophthora infestans*) care a distrus recoltele și imposibilitatea de a compensa cu o altă plantă alimentară, a dus la o depopulare însemnată a țării. În ultimul deceniu, în SUA de două ori recoltele de porumb au fost reduse la mai mult de jumătate în unele state datorită unor boli sau a secetei. Cu mari eforturi situația a fost reechilibrată.

• Ștefan PRISTAVU, „Flori pe tabla de șah”

de a scrie din întreaga lume. Pare incredibil, dar consecințele acestei invenții au fost cu adevărat extraordinare și ea poate fi considerată — și este — una dintre marile descoperiri ale secolului XX. Nici de astă dată n-a fost ușor. Împotriva oricărei noutăți surprinzătoare lucredză continuu și tînașe prejudecățile noastre. Dar cine este inventatorul, astăzi uitat, al pixului?

Numele și prenumele: Laszlo Biro, un maghiar născut la 29 sept. 1899, un om care a practicat multe meserii: pictor, corector, jurnalist, clown, hipnotizator, cronicar de artă. Biro a fost un neliniștit, un iscoditor, iar ideea de a crea un nou mijloc de scriere l-a urmărit din tinerețe; el vede niște copii jucîndu-se cu bile de oșel pe asfalt, lăsînd în urma rostogolirii lor o dîră. A fost începutul, observația inițială și provocatoarea fanteziei, dar nu-i află vreo utilitate. Pînă în ziua în care, ca tipograf, ea se asociază misterios cu un tip de cerneală care se usucă repede. Cele două elemente disparate capătă coeziune. Astfel încolțește ideea posibilității unui nou procedeu de scriere. Cum, însă, greu de răspuns. Intuiția are nevoie de materializare practică și după nenumărate încercări Biro pune la punct un pix gigantic, lung de doi metri, identic celui de astăzi, dar imperfect realizat tehnic. Dar cîntă principiul și el fusese descoperit; invenția era realitate: o sferă mișcîndu-se într-un lăcaș, cu o treime în afară și două înăuntru, cerneala cu lubrifianț continuu. Sîntem în anul 1938 dar Biro n-o poate breveta; el este eвреu și se vede nevoit să emigreze. Franța, Spania, și-n cele din urmă se stabilește în Argentina unde-și continuă cercetările alături de fratele său Georg, de profesie chimist. Dificultățile sînt multiple; bila prezintă imperfecțiuni, cerneala e cînd prea viscoasă cînd prea fluidă. Dar în 1942 „Știloul cu bilă” este prezentat publicului; deși la un preț exorbitant, invenția face vîlvă. Încep vînzările. Peste doi ani „Tîme” anunță lansarea în America a 20.000 de pixuri fabricate de societatea argentiniană ETERPEN. În 1944, mirosînd afacerea, EBERHARD FABER și EVERSHARP se arată interesate de noul și ingeniosul procedeu de scriere și preiau perfecționarea lui tehnică. Înainte însă cu o clipă de a lansa noul produs pe piață — surpriză! La magazinul Gabel's din New-York se vînd deja pixuri de o calitate superioară. Cu ajutorul publicității, (lată con-

deiul de care aveți nevoie !), sînt cumpărate într-o singură zi 8 000 bucăți. Un oarecare Milton Reynolds lucrase mult mai repede decît cele două societăți specializate. Milton făcuse cunoștință cu pixul lui Biro în Argentina și-l pusese urgent în fabricație. Asta avea să-i aducă multe milioane. Pentru cîteva săptămîni pixul devine obiectul momentului, moda zilei. Numai în 1945 se vînd 8 milioane de bucăți. EVERSHARP reușește să obțină monopolul pentru America iar Reynolds este obligat să-și fabrice pixurile în afara Statelor Unite. Biro are și el o parte din venituri.

Pixurile anilor cinzeci sînt destul de imperfecte. O recunoaște și Marcel Bich, francezul care, grație invenției lui Biro, avea să devină milionar și de numele cărui se leagă perfecționarea ulterioară a acestui insolit fel de a scrie: „Depozitul de cerneală curgea, bila agăta hîrtia, urma era neuniformă, elevii se murdăreau încă pe mîini, mînjeau băncile și hainele“. Tot acum începe și contraofensiva producătorilor de mijloace de scriere care își fac public disprețul față de pix. Invenția este în pericol. Bich comandă utilaje de înaltă precizie în Elveția și modifică formula pastei. Pixul produs de Bich poate concura cu succes mijloacele clasice de scris. Acum se numește BIC și arată mult mai atrăgător. Arată ca astăzi.

Numai în doi ani, 1952-53 Bic-ul cucerește lumea. Toată suflarea scrie cu Bic, din SUA pînă-n Țara de Foc, din Japonia pînă-n Alaska. BIC redevine moda zilei cu consecințe în industrie, finanțe, reclamă; BIC modifică pînă și uniforme școlare și rechizitele, reprofilează fabricile de stilouri, cerneală, penițe, sugativă. Bic este stiloul tuturor, așa cum rîvnise să fie stiloul clasic și nu reușise. Bic luptă împotriva prejudecății învățătorilor care țineau cu dinții de supremația cernelei și a focului cu peniță; BIC luptă împotriva birocratiei care nu admite semnătura cu pastă. BIC luptă și învinge.

Neînsemnată în aparență, considerată ca ceva normal, invenția scrierii cu bilă și pastă este una din marile noutăți ale secolului nostru.

Clar și acest articol a fost scris cu pixul...

Prin introducerea în cultură a unui număr mare de specii se asigură o protecție crescută a plantelor împotriva atacurilor din partea bolilor și dăunătorilor, a secetei și înghețului. Cultivarea plantelor perene alimentare sau furajere ar duce la economisirea apei și a energiei fosile (între 1/3 și 1/2 din energia folosită de către cerealele anuale) și ar putea ajuta la menținerea calității terenurilor agricole prin reducerea eroziunii. Utilizarea crescută a leguminoaselor perene ar reduce dependența agriculturii de fertilizările cu azot. Totodată s-ar obține o cantitate tot mai mare de furaje pentru animale. Dacă luăm în considerare faptul că sînt necesare 10 pînă la 100 kilocalorii de material vegetal pentru a se produce 1 kilocalorie de proteină animală, devine evident avantajul folosirii de noi plante, cît mai productive pentru a obține o producție animalieră cît mai mare.

Noile culturi posibile nu sînt, de fapt, necunoscute ci doar mai puțin utilizate sau ignorate din cauza marilor producții date de plantele anuale aflate în cultură. Dar ele atrag atenția amelioratorilor care creează agricultura viitorului ce trebuie să fie mai productivă și mai potrivită din punct de vedere ecologic.

Neculai BARABAS

● „Prietenie“... Foto : Cornel MIFTODE

MERIDIANE

Brian Friel: Ospitalitate americană

Brian Friel este unul din cei mai cunoscuți dramaturgi irlandezi contemporani, autor al pieselor *Philadelphia Here I Come* (Philadelphia, la tine vin), *The Loves of Cass Mc Guire* (Iubirile lui Cass Mc Guire), *The Mundy Scheme* (Planul Mundy), *American Welcome* (Ospitalitate americană). Moștenitor al unei bogate tradiții teatrale, piesele sale reinvie elemente valoroase din creația marilor înaintași: lirismul poetic, niciodată banal, ne amintește de J. M. Synge; patetismul, ferit de excesele sentimentalității, ne duce cu gândul la Sean O'Casey, în timp ce umorul îl plasează, fără echivoc, în filiația deschisă de G. B. Shaw.

American Welcome este o satiră a unor elemente tipice caracterului american: neîncrederea în convenții, dorința de a părea apropiați, familiaritatea imediată cu orice necunoscut, vivacitatea și aparenta franchețe în conversație. Sînt componente care asigură un contact de suprafață, după cum o demonstrează Americanul scheciului de față, care se adresează cu o varietate de nume Europeanului, fără a fi interesat de cel real, deci de identitatea sa adevărată.

O altă țintă a atacului o constituie lumea pestriță a oamenilor de teatru. Friel critică concepția ațelor spectatori pentru care o piesă trebuie în primul rînd să-i distreze și care preferă, firește, comedia. Nu sînt omiși nici confrății săi, acei oameni de teatru americani care, pentru profit material, sînt gata să maltrateze texte celebre, rescriindu-le după rețete testate la marele public. În sfîrșit, piesa conține și o ironie fină la adresa criticii dramatice ce se practică în cotidienele de mare tiraj; dominată de generalități și clișee verbale, ea poate fi aplicată oricărui tip de piesă.

Secvențe americane din biografia lui GEORGE ENESCU

„Un superman al muzicii“

Impactul lui Enescu cu Lumea Nouă s-a realizat la sfîrșitul primului deceniu al acestui secol, atunci cînd două dintre lucrările sale componistice din tinerețe (SUITA nr. 1 pentru orchestră și SIMFONIA a I-a), recomandînd pe creatorul de mare sensibilitate, erau prezentate în sălile de concerte din New York, Boston și Chicago sub bagheta unor autorități muzicale de talia lui Gustav Mahler sau Walter Damrosch. Interesul subit pe care publicul meloman și cercurile artistice americane l-au arătat acelor lucrări, îndreptînd ulterior apropierea de altele, a îndemnat pe unul dintre criticii muzicali de la „Musical America“ din New York, Herbert Peyser, să-l viziteze pe Enescu la Paris, în vara anului 1912. Prin pana acestui cronicar, cititorii americani „descopereau“ multilateralitatea preocupărilor și virtuților artistice întruchipate de muzicianul român, ca și starea lui de creație, cu bucuriile și necazurile ce-o însoțeau.

Gîndurile formulate atunci de distinsul amfitrion în legătură cu procesul intim al creației sale muzicale, cu filiația de fond spiritual, precum și cu eterna ispită: compoziție — interpretare, a oferit celor interesați cîteva noi și utile repere pentru conturarea peste Ocean a imaginii compozitorului Enescu, ipostază oarecum diferită de cea în care apărea, în aceeași perioadă, pe bătrînul continent, unde faima i se datora în primul rînd artei sale interpretative și abia apoi „îndeminării“ componistice. Cîțiva ani mai tirziu, în 1916, aceeași publicație new-yorkeză releva — sub semnătura cîntăreței și profesoarei Minnie Tracey și cu sporul de autoritate conferit de vremelnica lor colaborare pariziană — însușirile de excepție ale „muzicianului și omului“ Enescu, a cărui glorie, înălțată prin muncă și talent, respingea cu obstinație autorealizarea ori cultivarea legăturilor influente.

Dacă în ipostazele de virtuoz al viorii sau pianului, de maestru al baghetei sau de pedagog Enescu se înfățișa cercurilor muzicale americane în primele decenii ale secolului indirect, prin mijlocirea amintitelor schițe de portret, în cea de compozitor el se recomandă direct, grație amintitelor lucrări, cărora li s-au adăugat în răsîmp *RAPSODIILE* și cîteva piese din muzica de cameră. Despre una dintre acestea din urmă, *CVARTETUL DE COARDE* nr. 1, op. 22, cronicarul de specialitate al lui „Public Ledger“ din Philadelphia — citat de cunoscutul critic Emanoil Ciomac — afirma că „este probabil cea mai neobisnuită lucrare de felul acestuia“.

ENESCU — 1928

ta pe care am auzit-o. Am impresia că este cu 30-40 de ani înaintea celor mai moderne lucrări de acest gen pe care le avem“.

Străin de ambiția acelor ierarhizări, pe care doar scurgerea timpului era în măsură și avea să le sancționeze, Enescu n-a rămas totuși indiferent față de opțiunea americană pentru fațeta componistică a personalității sale, mărturisind peste ani: „am fost încântat în cel mai înalt grad cind am fost întîmpinat în America în calitate de compozitor, dirijor și apoi ca violonist...”

Pentru prima oară Enescu traversa Oceanul în decembrie 1922, onorînd invitația de a întreprinde un turneu prin mai multe orașe americane împreună cu Orchestra Simfonică din Philadelphia, de la pupitrul căreia absentă vremelnic dirijorul ei permanent, L. Stokowski. După strălucitul debut în seara de 2 ianuarie 1923 la Philadelphia, oraș ce-și va face ulterior un titlu de glorie din aceasta și-l va proclama „cetățean de onoare” al urbei, el a apărut în cursul stagiunii de iarnă ca dirijor sau solist la New York, Washington, Baltimore, Harrisburg, Pittsburgh, Pottsville, Boston, Detroit și Cleveland. Recomandat încă de la prima sa apariție, de către cronicarul muzical al prestigiosului „The New York Times”, ca un compozitor modern, independent în stil, sustras deopotrivă „ultramodernismului”, ca și influențelor la modă în Franța epocii, proclamat apoi „un superman al muzicii” („Philadelphia Record”) ori „unul dintre cei mai distinși muzicieni ai vremii” („Philadelphia Evening Public Ledger”), Enescu devenea cu fiecare nou concert un su-

Un hol de hotel. Două scaune, cite unul de fiecare parte a unei măsuțe. Pe un scaun stă Europeanul; are un plic pe genunchi. Examinează cu degajare ambianța. Americanul, ducînd o servietă, intră după citeva secunde. Privește în jur, îl identifică pe European, se repede spre el. Americanul este tînăr. Vorbește foarte repede și accentuează în mod excesiv unele cuvinte în fiecare propoziție.

AMERICANUL: Sînteți dl. Smith, nu-i așa? Dl. John Smith? Aș recunoaște acest chip distins oriunde! Numele meu este Bert — vă amintiți? Am corespondat. Vă regizez piesa. Bun venit, domnule! Bun venit în America!

(Își dau mîna)

Nu, nu. Nu vă ridicați. (Se așază) Permiteți? Ei bine, ați reușit! Sînteți aici! Ei, comedie! Și pot să vă spun că sîntem extrem de onorați și bucu-roși de a vă avea aici, cu noi. Cu siguranță că sînteți încă obosit de pe urma călătoriei. Doriți să mîncăți sau să beți ceva? Cum vă pare hotelul? Ați avut un zbor agreabil? Pot să vă ofer o cafea? Un ceai? O beră? Pot să mă adresez cu Joe? Mulțumesc. Îmi permiteți să fac o remarcă personală? Arătați atît de european — e atît de ciudat!

(Fără a-și întrerupe discursul, des-chide servieta și scoate un manuscris și un caiet de notițe)

Admirabil! O. K.! Să ne punem se-rios pe lucru. Dar înainte de a începe, Jim, vreau să-ți mai spun încă o dată că piesa ta este grozavă, cu adevărat grozavă — vorbesc serios — și că sînt onorat și bucuros să lucrez la ea. Să știi că nu glumesc. Vezi, Bill, ceea ce ne oferi este o analiză, concepută per-fect și formulată perfect, a condiției umane la nivel planetar. Este atît de desăvîrșită încît te infioară. O formă splendidă. Un limbaj electrizant. O in-teligență subtilă. Fînețe psihologică. Vreau să spun că asta-i artă — artă adevărată — artă europeană, dacă în-țelegi ceea ce vreau să spun. Ceea ce încerc să-ți explic, Tom, ar suna ast-

fel: mi-ai încredințat această perfecțiune delicată și mi-e frică. Îmi spun tot timpul: Bert, poți s-o înțelegi? Ești demn de ea?

Ești obosit. Să comand ceva? Ceai? Cafea? Bere? O. K. Minunat. Ce am aici? Citeva întrebări. Te superi dacă îți pun câteva întrebări stupide? Doar pentru propriu-mi luminare. Am știut că n-ai să te superi. Și, din nou, Chuck, îți spun că sîntem onorați și bucuroși de a te avea aici, cu noi. Prima problemă: limba. Să fiu sincer, sîntem cam stingeriți de limbă — sînt o mulțime de cuvinte pe care nu le înțelegem. Pur și simplu o chestiune de înțelegere sau, mai precis, de necunoaștere a acestei întrebări. Am făcut o listă — sînt vreo duzină de cuvinte. Nu știm la ce te referi. Și pentru că vrei să comunici cu publicul american și pentru că noi vrem ca spectatorii să te înțeleagă, trebuie să-ți spun cum am procedat. Ne-am adresat celui mai distins dramaturg al nostru — neapărat să-l întâlnești cît stai aici — îți adoră opera. A luat toate acele cuvinte care confuze — aproximativ cinci sau șase mii — și cu o delicatețe și măiestrie inegalabile, cu cel mai mare respect pentru ritmurile și tonurile textului tău, el a întreprins această muncă extraordinară de a traduce piesa în limba pe care o vorbim și înțelegem. Sper că vei fi de acord. Știu că vei fi de acord. Să comand ceva? Cafea? Ceai? Bere? Ei drăcia dracului! Mike, nici nu-mi vine să cred că ești aici! Sînt făcut knock-out!

O. K. A doua problemă: forma piesei. Sîntem cam incomodați de ea. Ai scris o minunată piesă naturalistă, dar ai scris-o în formă de monolog. Pentru Dumnezeu! O piesă naturalistă în formă de monolog! Vreau să zic că monologul nu este naturalist. Sper că nu te superi că ți-am spus-o. Îți explic imediat. Monologul poate fi naturalist în Europa, dar nu este natural pentru noi, care vorbim, conversăm, comunicăm. Și pentru că vrei să comunici cu publicul american, iar noi vrem ca spectatorii să te înțeleagă, trebuie să-ți spun ce am făcut. Ne-am adresat celui mai distins dramaturg american — neapărat să-l întâlnești cît stai aici — el îți venerează opera. A procedat astfel: ți-a luat monologul și cu o delicatețe și măiestrie inegalabile, cu cel mai mare respect pentru ritmurile și tonurile textului tău a întreprins această muncă extraordinară de a-l transforma

biect predilect pentru comentatori în temerara lor încercare de a-l ierarhiza virtuțile artistice.

În cursul stagiunilor următoare din anii 1924, 1925, 1926, ca și mai tirziu, numele lui apărea cu majuscule înscrise în paginile consacrate vieții artistice din „The New York Times”, „The New York Herald Tribune”, „Baltimore Sun”, „Boston Herald”, „Pittsburgh Post”, „Harrisburg Evening Post”, „Detroit Free Press”, „America”. Ceea ce îl singulariza pe Enescu în peisajul muzical al Americii, dincolo de măiestria artistică și acuratețea interpretării ori de valoarea intrinsecă a compozițiilor, era ținuta impecabilă a artistului, respectat și respectuos în raporturile cu colaboratorii, demn și reverențios în fața publicului. Această ținută morală de excepție, dovedită constantă a vieții marelui artist, a surprins pe unii comentatori obișnuiți cu „academicismul” și chiar cu trufia maestrilor europeni. Mai mult, căldura și entuziasmul provocate de aparițiile sale în sălile de concert semnificau pentru el, nu o răsplătă personală, ci un omagiu adus „iubitei noastre țări”, deopotrivă de către americani „din stimă pentru România”, ca și de către foștii compatrioți, „din dor și dragoste de patrie”. Animat de o nemărginită mîndrie patriotică și ancorat profund în mediul artistic românesc (popular și cult), a cărui aspirație spre universalizare — prin afirmarea autenticității și specificității artei românești — a slujit-o exemplar, Enescu își dezvăluia, în 1929, crezul apostolatului său artistic: „Cînd văd că aici (în America — n. ns.) se face ceva pentru țara mea, nu știu ce e oboseala. Viața mea toată mi-am pus-o fără preget în serviciul artei, iar arta mea e pusă la dispoziția lumii întregi. Lumea însă trebuie să cunoască țara mea așa cum e. Peste tot pe unde mă duc nu uit că aceasta e prima mea datorie...” Cu această credință, marele muzician cutreiera vastul continent nord-american de la Atlantic la Pacific și din Florida pînă în Canada, înscriind de la an la an noi localități în itinerariul său artistic: Los Angeles, Oakland, Portland, Cincinnati, Indianapolis, New Haven, Buffalo, Northfield, Chambersburgh, Rochester, Miami, Toronto, Montreal, Quebec ș.a., a căor simplă enunțare nu poate da, ci numai sugera, măsura efortului său extraordinar.

Abia după turneul din anul 1932 Enescu și-a impus un „respiro” în lungile și obositoare călătorii transoceanice, stăpînit fiind de patima compoziției și de dorința definitivării — realizată în liniștea Tescanilor — a celei „opere a vieții” care a fost OEDIP. Aureolat de această nouă și strălucită lucrare, a cărei premieră mondială la Opera Mare din Paris (13 martie 1936) semnifica un moment distinct de afirmare a unei valori naționale în spațiul culturii europene, el se va îndrepta iarăși, la cumpăna anilor 1936—1937 spre acel mediu neuzat de convenții, cum era cel american, unde imaginea personalității

sale dobândise între timp lumini suplimentare și un spor de popularitate grație raporturilor statornicite între magistrul și al său discipol, Yehudi Menuhin.

În comparație cu ceea ce Europa îi oferise ca posibilități de propagare a muzicii românești (limitate în general la sfera muzicii de cameră), cele de care Enescu dispune în America sînt considerabil mai vaste, calitatea de dirijor al unor celebre orchestre simfonice permițându-i să promoveze în concerte un număr sporit de lucrări ale repertoriului național. Momentul de vîrf al acestei afirmări s-a consumat în mai 1939, cu prilejul festivităților muzicale ce au însoțit organizarea ediției new-yorkeze a Expoziției universale, cînd maestrul a oferit, la pavilionul țării noastre, două memorabile concerte de muzică românească cu lucrări aparținînd compozitorilor de diferite generații și orientări din patria natală: A. Alessandrescu, Mihai Jora, S. Drăgoi, Ionel Perlea, Stan Golestan, Th. Rogalski, M. Mihalovici, Dinu Lipatti, I. Nona Otescu și, firește, G. Enescu. Cele două manifestări românești desfășurate sub bagheta sa, urmînd inserțiilor de același gen în neobosită activitate concertistică de pînă atunci, relevau — în condiții competitive de largă rezonanță — forțele, maturitatea și prestigiul școlii muzicale românești ajunsă la cota cîștigării convingerilor asupra permanențelor universale ale valorii autotone.

Cu festivalul muzical românesc de la Metropolitan Opere House, din 14 mai 1939, Enescu își lua rămas bun de la publicul american, nu doar pentru un an cum avea în proiect, ci pentru șapte, din pricina mării conflagrații mondiale care avea să izbucnească foarte curînd. Abia după încheierea războiului, în toamna anului 1946, vasul românesc „Ardealul” îl trans-

într-o comedie în două acte, cu patru personaje și un decor unic. Piesa, cum să-ți spun, îți taie respirația. Sper că o vei accepta. Știu că o vei accepta.

Ești încă obosit de pe urma călătoriei. Se vede clar! Să comand ceva? Gin? Whisky? Brandy? Ei drăcia dracului! Dar, nici nu-mi vine să cred că ești aici! Sînt făcut knock-out!

(Se relaxează, zîmbește satisfăcut)

Ei, n-a ieșit prea rău, nu-i așa? Iată-ne gata să începem. Și să-ți mai spun ceva: eredem — pe dracu, știm! — că avem piesa cea mai distinsă, cea mai tulburătoare, cea mai mișcătoare — un mare, mare succes care ne va face bogați și celebri.

Permite-mi să-ți mai spun încă o dată cît de onorați și bucuroși sîntem de a te avea aici, cu noi. Pot să-ți mai string din nou acea mină distinsă?

Bun venit, Tony Brown, bun venit în America!

(La mîna Europeanului și o strînge cu entuziasm)

Prezentare și traducere de
Odette KAUFMAN

Timotei Cipariu: Un peregrin cu patria în suflet

Timotei Cipariu (1805—1887) — a pornit în primul său drum mai lung împreună cu George Barițiu. Însuși opțiunea în alegerea locului „excursiei” — Țara Românească — avea semnificații politice evidente. Scopul ei declarat: informarea și documentarea. Scopul nedeclarat: realizarea unor contacte cu negustorii brașoveni și cu oamenii progresiști din București în vederea inițierii unor acțiuni ce trebuiau să ducă la emanciparea socială, culturală și economică a românilor transilvăneni, prin intermediul presei, iar în cele din urmă să contribuie la untrea politică a românilor de pretutîndeni.

La Brașov au luat legătura cu bogații negustori aromâni din Schei. Cu reprezentanți de-ai lor! Ioana Enăche Ipa, Ioan G. Iuga, Rudolf Orghidan s-au întîlnit și au convorbat în stăruința Vilcele, abordînd chestiuni referitoare la necesitatea editării unor publicații românești în orașul de sub Timpa. Blăjenii au cerut sprijin material concret

• Cu Pablo Casals și o cîntăreață spaniolă (1905)

pentru apariția unui ziar săptăminal. La București s-au întâlnit cu oameni politici și de cultură, precum și cu exponenți ai școlii. Discuțiile cu aceștia au fost axate pe probleme considerate stringente încă de pe atunci: cunoașterea îndeaproape a realităților din toate provinciile istorice românești și, pe cât era posibil, conlucrarea în domeniile politic, cultural, învățământ, gazetărie. Consecința cea mai palpabilă, care nu s-a lăsat mult așteptată, a fost prezența semnăturilor bucureștenilor în ziarele întemeiate și conduse de George Barițiu la Brașov. Se realiza, astfel, unul dintre scopurile politice principale ale acestei călătorii istorice.

Timotei Cipariu s-a dovedit un observator atent al locurilor și al atmosferei realizând o sugestivă imagine de epocă, cu o incontestabilă valoare documentară înedită. Călătorul surprindea aspecte privind înșăfășirea locurilor prin care se întâmpla să fie drumet pentru întâia oară și explica, totodată, rațiunea unor popasuri, a unor vizite. La Avrig s-a oprit pentru a vedea mormântul lui Gheorghe Lazăr și grădina „cea preafrumoasă a baronului Bruckenthal”. La Făgăraș constata că „piața cel mare (era) glod și neglijat”. În burgul de sub Timpa a cercetat cărțile românești, a vizitat biserica din Schei și — la 6 august 1836 — a urcat pe Timpa ca un veritabil turist îmboldit de curiozitate „...ca să mă duc din Brașov și să nu văd to, ardelean, ce străinii dintr-alte țări nu-ș pregetă de departe a călători numai să vadă, ar fi fost o lenevie care în veci nu mi-o aș fi putut ierta”. Bucureștii au însemnat pentru Cipariu un șir de experiențe: cunoaștința cu librărul Romanov, promenada pe Lipsăni, pe Sărindar, pe Dealul Mitropoliei, pe cheul Dimboviței, la Herăstrău („după prinz, luând fiăcher cu 6 lei pe ceas, am ieșit la FIERĂTRAU. Scena de acolo nu este lesne de a o însemna; numărul caleștilor, frumusețea și toaletul damelor era neașemănate, și mie, până atunci, niodată într-o asea măsură ivite de vedere”) vizionarea unor spectacole de teatru, cercetarea monumentelor de artă și arhitectură, a Muzeului de Antichități și Bibliotecii Naționale, întâlnirile cu reprezentanții intelectualității, participarea la parada demonstrativă a oștirii române de la Podul Belicului (21 august 1836). De altfel, capitala Țării Românești i-a incitat acut transilvăneanului sentimentele patriotice și mîndria că este oaspetele ei: „...Bucureștii,

porta iarăși spre țărmurile îndepărtate ale Lumii Noi, pentru un nou turneu de concerte, pe durata a cinci luni, în S.U.A. și Canada. După răsunătoare succese realizate ca dirijor ori solist în orașele canadiene Toronto și Montreal, Enescu revenea la New York, unde grupul entuziaștilor săi colaboratori și admiratori în frunte cu membrii Societății „The Bohemians” îi rezervase, la 22 decembrie 1946, o fastuoasă recepție. „Niciodată n-am asistat la o manifestare de simpatie ca în seara aceea”, consemna un martor ocular, adăugind că unul dintre binecunoscuții critici muzicali de la „The New York Times”, Olin Downes, rostise cu acel prilej „cel mai vibrant elogiu ce s-a putut aduce vreodată unui mare muzician”. Slujind arta, Enescu își slujea țara, părțaz făcîndu-se la bucuriile și, mai ales, la necazurile ei. Suferințele provocate de război și de seceta ce s-a abătut asupra României a vrut să le aline printr-o operă de binefacere ce reîntregește imaginea artistului cetățean și patriot din anii primului război mondial. Astfel, în martie 1947 el a oferit două concerte-recital în Times Hall din New York, ale căror fonduri au fost destinate ajutorării copiilor subnutriți din țară.

Faima dobîndită de compozitor, dirijor, violonist sau pianist în cursul numeroaselor turnee și a nenumăratelor concerte susținute în spațiul american, precum și aura de mentor al lui Menuhin, ori de povățuitor al altor nume sonore în viața muzicală a epocii, au determinat pe unii dintre diriguitorii învățămîntului muzical de peste Ocean să încerce a-și apropia serviciile sale didactice. Și după două decenii de la acel pasager ciclu de prelegeri ținut la Universitatea Harvard, îl aflăm pe George Enescu, din toamna anului 1948, cooptat în corpul profesoral al Școlii de muzică din New York purtînd numele patronului-fondator, David Mannes, pentru a oferi „prelegeri de interpretare” instrumentiștilor avansați.

La 21 ianuarie 1950 lumea muzicală americană omagia pe maestrul român în faimoasa sală din New York, Carnegie Hall, printr-un concert festiv organizat cu prilejul împlinirii a șase decenii de la prima manifestare publică a artistului. Beneficiind de „partea leului” în concert, cum se exprima un gazetar, Enescu a primit tributul de recunoștință din partea ilustrului său discipol, Yehudi Menuhin, ca și a distinsului compatriot Ionel Perlea, aflat la pupitrul Filarmonicii din Philadelphia. În toate cele patru ipostaze în care a apărut în acea seară (compozitor, violonist, pianist și dirijor) Enescu „a reamintit ascultătorilor săi — scria „The New York Times” — că rămîne încă un mare maestru”. Din nefericire însă, această manifestare artistico-sentimentală avea să constituie și ultima sa apariție în sălile de concert americane.

Dumitru VITCU

GRECIA-o țară de marmoră

Dacă cineva ar avea fantezia să identifice personalitatea unui popor, destinul și spiritualitatea lui, cu una dintre rocile cunoscute probabil că, asemeni mie, va opta în cazul Greciei pentru marmură. Traseele itinerarului meu heladic purtându-mă peste pragul monumentelor și al muzeelor, m-au convins că marmura, indiferent dacă provine din muntele Pentelic ori din Paros, este înainte de toate o stare de spirit. În Grecia, la început, a fost acest material miraculos din care natura a dăruit trupul țării cu munți, văi umbroase, cu albi de riuri și mai ales cu țărmuri desenate de o mină îndrăgostită de voluptatea liniilor sinuoase. Pe greci marmura i-a obligat să devină sculptori. Unii dintre ei, geniali. Tot așa marea, i-a făcut curajoși și i-a destinat cărașiei pe apă. Dar nu întotdeauna ceea ce îți este foarte aproape vezi în profunzime de la început. Tot astfel marmura a trebuit, în secolele la rind, descoperită. Are dreptate André Bonnard: pentru a-și eterniza zeii nemuritori, grecii aveau nevoie de un material pe măsură. Au încercat întâi cu lemnul. Sculptura greacă primitivă din secolele IX și VII nu ne-a transmis nici-o operă. Știm însă că ciopleau în lemn, sculpturi oarecum rudimentare destinate cultului. Învățind să vadă, artiștii învățau să cioplească. Încă grosolan, cu vădite imperfecțiuni, dar cu convingerea că astfel zeii răuvoitori vor fi îmbunați. Ele dobîndesc chipuri umane și, în timp, se personalizează. Locul lor e în templu și, cu vremea, oamenii cred că sînt căzuți din cer, deși numindu-le **xoana** lăsau a se înțelege geneza lor terestră.

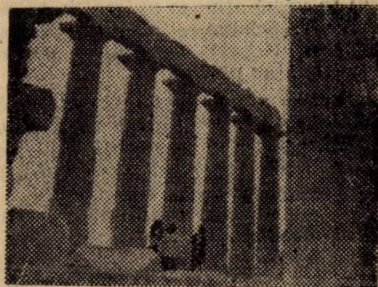
Pausanias, în veacul al doilea al erei noastre, le semnalează încă și ne oferă informații asupra înfățișării și cromaticii multora dintre ele. Supradimensionate, conform credinței că zeii sînt mai mari decît oamenii, aceste statui primitive au grația lucrului simplu. Zeitățile, masculine și feminine, prezintă diferențieri de atitudine. De abia peste cîteva secole, în veacul al VI-lea cînd Iliada și Odiseea se mai recitau încă la serbările cetăților, grecii iscodeau mai cu interes piatra moale și încep să o sculpteze. Ochiul, mîna, mîntea se acordau mai suplu în imagini plastice pentru care proporția și anatomia mai erau încă lucruri abia vag intuite.

Arta arhaică echivalentă în sculptură cu ceea ce s-a păstrat printr-un curios joc al destinului în resturile de moloz ale Acropolei ateniene, trupuri masculine, tinere, la limita dintre adolescență și bărbăție, etalîndu-și cu superbă dezinvoltură goliciunea, anunță o altă vîrstă a artei, mai exact, o încercare de desprindere de sugestiile prea evidente ale artei egiptene pentru care legea frontalității constituia un canon greu surmontabil. **Couras**, numele acestor nu-

pentru un om care n-au ieșit din Ardeal, este un oraș colosal. Atîta poci să zic că, de are Parisul, Londra, Viena etc. prospecturi frumoasă din afară nu știu... dară despre București poți să zici, ori vei căuta de la Băneasa, ori sus de la Mitropolie, cum că are o vedere și o situație așa frumoasă și romantică; cît ochii miei încă nu s-au putut sătura."

Vizita lui Timotei Cipariu și George Barițiu în București în vara anului 1836 s-a finalizat cu decizia unor acțiuni culturale românești urgente dincolo de Carpați, între altele, prin editarea publicațiilor **GAZETA DE TRANSILVANIA** (1838) și suplimentul său — **FOAIE PENTRU MÎNTE, ÎNIMĂ ȘI LITERATURĂ** (1838 ș.a.). Timotei Cipariu însă și-a exercitat și după 1836 vocația călătoriei, pe care o moștenise, probabil, de la strămoșul său moldovean stabilit în Transilvania. În 1838, în octombrie, îi scria dintr-un oraș italian lui G. Barițiu; în 1841 pleca, călare pe un cal de împrumut, la Istanbul și Ierusalim, minat de dorința cunoașterii la ele acasă a limbilor orientale; în 1845 se afla la Pesta și Viena (aici va reveni și în 1848 ca membru al delegației care trebuia să prezinte împăratului doleanțele națiunii române; cu această ocazie a mers și la Innsbruck, iar la întoarcere s-a oprit la Pesta și a participat la lucrările Comisiunii regnicolare; în septembrie 1852 își comunica impresiile dintr-un alt drum italian — un itinerar cu pronunțat caracter „plezivist”: Veneția, Verona, Mantua, Milano, Bologna... Jurnalul călătoriei din Țara Românească, scrisorile din Italia și reportajul de la Mehadia îl situează printre cei mai avizați promotori și precursori ai memorialisticii românești de călătorie.

Valentin BORDA

• Dorin SPERANȚIA, AFIAP, „Sunion” — Templul lui Poseidon

NARVIC-un port dincolo de cercul polar

Din cele douăzeci de vagoane ale expresului plecat din gara Stockholm, ajungem la Narvik după douăzeci și șase de ore, numai cu locomotiva și două vagoane.

Distanța de 1697 km ce separă Narvik-ul de capitala Suediei, trece prin locuri pustii, păduri nesfârșite, pe lângă lacuri imense — în sud de un albastru intens, în nord — prinse în cleștele de un verde înghețat al fiordului.

Dacă pînă la Kiruna — importantul centru minier al Suediei — vreme de 18 ore de mers, peisajul era cînd lacustru, cînd împădurit, de la Kiruna, aspectul accidentat al traseului devine dominant. Viaducte, tunele, poduri aruncate peste lacurile înghețate, din nou viaducte și din nou tunele prin care locomotiva electrică — biciindu-și cei 8000 cai putere, face cu greu față. Canioane, grohotișuri, pante abrupte pe care locomotiva le ia pieptis. Apoi, porțiuni de o sălbătăcie nordică: stînci, fiorduri, surplombe, rupturi de pantă ce coboară pînă în apa rece a fiordurilor. După încă două ore, intrăm pe teritoriul Norvegiei, frontiera între cele două state nordice fiind marcată prin drapelurile naționale în mijlocul unui tunel.

Ajungem către orele zece seara la Narvik. Este un fel de a zice „seara”, pentru că deasupra fiordului și a localității protejată de el, un soare polar al sfîrșitului de mai, ne face să ne schimbăm bioritmul. Începe ziua polară, care pune stăpînire pe orașul situat în limba fiordului și pe coastele din jur. Sînt +2° C. Apa fiordului — limpede și liniștită. Zăpada, care cu două săptămîni în urmă atîngea un metru, în oraș, s-a topit. Domnește o liniște desăvîrșită. Orașul doarme și este un minunat prilej de a ne plimba

Situat în partea septentrională a Norvegiei, Narvik — orașul cu cea mai nordică gară din Scandinavia — este situat la 560 km nord de cercul polar și 1479 km distanță de capitala Norvegiei — Oslo. Orașul numără astăzi 20000 locuitori. În centru, un stîlp cu tablite indicatoare ale diferitelor distanțe, ne arată că pînă la Tromsø — cel mai nordic oraș norvegian de două ori mai mare decît Narvik-ul, sînt 266

duri, poate fi foarte bine înlocuit — ne invită Bonnard — cu Apollon, Hermes sau, de ce nu, Zeus. Oamenii s-au obișnuit să identifice în trupuile armonioase ale acestui popor de statui innobilînd sanctuarele, deopotrivă zeii cît mai ales tinerii ce se instruiesc în gimnaziu făcînd zilnic exerciții în palestră ori se întrec în marile jocuri de la Olimpia, Delfi, Nemea ori Corinth.

Ar fi hazardat care a crede că alături de zei, acești atleți se întreceau în jocuri dar și în agerimea minții, ei fiind privilegiați de zei și de ochii senini ai corelor? Acestor fete, înveșmîntate cu gust și rafinament, sa le fi fost refuzată oare plăcerea de a trăi cu adevărat? Privindu-le, în muzeul Acropolei, extrem de variata expresivitate, răspunsul vine firesc. Nu. Sculptînd și colorînd apoi cu roșu, albastru, ocră, aceste ființe vii, grecii au zîmbit Orientului. Și, ca orice suris, poartă în el ceva ambiguu, indiferent. De aceea unii au văzut sub chipul acestor corai, adolescenți deghizați, alții doar un pretext pentru artistul ionian de a-și etala măiestria reprezentării veșmîntului. Tunică strînsă pe corp, mantia, rochia în cute largi, cordoane și agrafe alcătuiesc o garderobă seducătoare chiar și pentru gustul modern. Dacă corele nu sînt, cum s-a spus, zeițe ci doar adoratoare ale acestora, prin frumusețe și grație le sînt în preajmă. Divinitatea umanizată sau umanitatea divinizată, iată de fapt, tulburătorul sens al artei grecești. Prin ea mitul se împletește permanent cu istoria, prin ea istoria dobîndește valori simbolice. Tragedia greacă se asociază poemelor homerice și amîndouă sculpturii. După ce zeii au coborît datorită artiștilor — și Herodot e un artist! — din încheșul Olimpus printre oameni, Clio își va fi desfăcut probabil sulul de pergament ținut în mînă și va fi însemnat faptele și oamenii de seamă ai atît de bătrînei Grecii.

Dalta lui Fidias și pînă la Eschil, geniul de conducător vizionar al lui Pericle au născut comorile Acropolei ateniene și ale literaturii grecești. Sofocle și Aristofan, Tucidide și Herodot, Ictinos și Polygnot taie în lumina spiritului universal canale largi pe unde vor curge izvoarele de înțelepciune și frumos numite, mai tîrziu, Platon, Aristotel, Diogene, Praxitele, Xenofon.

Mai mult decît în oricare parte a lumii, drumurile prin Grecia te obligă să ridici ochii spre cer. Acolo se reflectă albastrul mărilor necuprinse și se ivesc ferestre largi spre sufletul celor care au înțeles să înalțe cîndva Parthenonul. Lumina, incandescentă, face ca totul în jur să devină mai alb ca florile de bumbac, iar spuma valurilor aruncată pe tîrmuri însoțite să nască o mereu mai frumoasă Afrodită. Poate pe aceea pe care o așteaptă încă fiecare dintre noi...

Valentin CIUCA

Itinerar eminescian în prag de centenar

„Ascuns în maluri dormea Murășul“

Piața Trandafirilor e calmă la ora aceasta matinală. Nici soarele n-a invadat-o încă. E ascuns după dealuri. Îl bănuiesc însă urecînd sprinten pe boltă. Curînd, razele lui vor încălzi începutul zilei. Vor străpunge dintre clădiri și vor ajunge la mine. Pe trotuare, de-o parte și de cealaltă a patruleterului format de piață, cîțiva trecători grăbiți. Strada e pustie. Merg să-l caut pe Eminescu, vreau să-l găsesc, să calc pe urmele lui, să-mi răscumpăr vina că niciodată n-am căutat în tihnă, serios și adînc, prezența Luceafărului, pe cînd eram elev la Liceul „Al. I. Cuza Iași”, nici înainte, nici mai tîrziu.

Iată-mă, așadar, luînd-o agale pe strada Călarăsi, Hanul de odinioară nu mai funcționează. Clădirea e ascunsă, întinsă pe o suprafață măricică. Destinația ei veche i-o poți sesiza dacă intri în curte prin poarta de metal acum. Are pereții groși, din cărămidă. Între ei, pînă nu de mult, în încăperea dinspre stradă era adăpostit un magazin de mercurerie și lenjerie. Astăzi funcționează aici un anticariat căruii îi șade bine în preajma clădirilor cu arhitectură barocă de vizavi, lîngă elegantul hotel „Continental”, la aproximativ o sută de metri casa Göbbel, lîngă clădirea reconstituită a fostului colegiu unde au învățat Gheorghe Sincai și Petru Matei. Pe zidul înnoit în ultimii ani, placa pe lîngă care trecusem de altele ori abia acum mă emoționează cu adevărat. Citesc textul de pe ea. O dată, de două ori :

• Camil KESU,
Ilustrație la „Luceafărul” eminescian

km. În timp ce pînă la cel mai nordic punct al Norvegiei și al Europei — Nordkapp — sînt 672 km, pe uscat și pe apă. De altfel, pînă la Polul Nord, nu mai sînt decît ... 2 400 de km, în timp ce distanțele care separă Narvik-ul spre sud de Paris și Roma, sînt de 3 526 și, respectiv, 4 168 km.

E trecut de miezul nopții. Fotografăm soarele. Coloși de metal stau cuminiți la dane, în timp ce navele pescărești ies zburlnice în larg. Orașul pare o oază de liniște. Plimbarea pe faleză la ore mici ne prilejuiește descoperirea clădirii unui muzeu, dedicat rezistenței, care ne face să ne gîndim că liniștea acestui port de la marginea Europei, a fost cu patru decenii în urmă tulburată de furia nazistă. La 9 aprilie 1940, Norvegia este atacată, iar Narvik-ul, care împlinise patru decenii de funcționare ca port, este ocupat. Deși mașinile de război germane i se opune rezistență de către două nave vechi, ele sînt ușor reduse la tăcere, iar generalul Dietle — înfuriat de rezistența norvegiană, comandă debarcarea și pîrjolirea orașului. Narvik-ul este în flăcări. Stăpînirea germană este însă de scurtă durată. Generalul nu apucă să se bucure de victoria sa și cinci zile mai tîrziu, la 14 aprilie 1940, trupele anglo-franceze debarcă și pun stăpînire pe Narvik. Dar istoria zbuciumată a acestei localități cunoaște noi frămîntări. La 8 iunie 1940, aliații sînt nevoiți să se retragă și armata germană ocupă din nou orașul, stare de lucruri ce va dăinui pînă la 8 mai 1945, ziua eliberării Norvegiei, o zi înainte de prăbușirea totală a Reich-ului. Rezistența norvegiană a fost extrem de puternică, „vîlkingii” nefiînd ușor de subjugați de perfecționata mașină de război germană. De aceea, astăzi pe faleză — pentru a fi văzută de la distanță — s-a înălțat Muzeul rezistenței, în fața căruia a fost plasată o statuie a maternității. După război, orașul și instalațiile sale portuare se refac treptat și în 1956 portul avea deja o capacitate anuală de 12 milioane TDW. Astăzi capacitatea portului trece de 20 milioane tone, urmare a creșterii exploatarei zăcămintelor miniere ale Laplandiei. Narvik devenind astăzi unul din cele mai moderne porturi minerale din lume. Astfel, dacă în 1960 puteau intra în port nave de pînă la 40 000 de tone TDW, astăzi el poate primi și nave de 350 000 tone.

O dată cu sportirea capacității de primire a vaselor gigant, a fost necesară

și modernizarea mijloacelor de încărcare-descărcare, ajungându-se la o capacitate de 11 000 tone minerale pe oră. Zilnic sosesc pe calea ferată 100 000 tone minereu de la Kiruna, Malmberget și Swappawaara, capacitatea de stocare a portului fiind și ea impresionantă: 2 miliarde de tone, care pot fi sortate și stocate în 12 secțiuni separate ale portului. Un marinar ne spune că un vas românesc a încărcat și a plecat din Narvik numai cu două zile în urmă. Il urmărim cu gândul de-a lungul coastei Norvegiei, și-i trimitem un mesaj cald românesc: vînt la pupa!

Florin COLONAȘ

Jurnal sovietic

Nimic mai previzibil decât ținerea unui jurnal, atunci cînd voiajezi peste hotare. Îndeosebi călătoria cu avionul te constrînge la însemnări, fie și sumare, succesiunea de planuri, aglomerarea de impresii fiind atît de rapidă, încît retrospectiv ele se pot amesteca, suprapune sau pierde cu totul. Cum spunea scriitoarea Ana Blandiana, cu care am călătorit la întoarcere, „tîtul va părea cîrind un vis colorat, ceva petrecut în altă viață”. Într-adevăr, 8 000 de kilometri parcurși cu aeronave, la care se adăugă alte sute de kilometri străbătuți în goana mașinilor, de-a lungul a mai puțin de două săptămîni, reprezintă o încercare grea pentru memorie și psihic.

„Dar nu de turism pur și simplu a fost vorba. În cadrul schimburilor dintre Uniunii Scriitorilor din R.S.R. și Uniunea Scriitorilor din U.R.S.S., o delegație română, compusă din poetul clujean László Kyrály și subsemnatul, a făcut un voiaj pe ruta București — Moscova — Erevan — Tbilisi — Moscova — București, pentru a-și reîmprospăta impresiile asupra actualității literare din țara vecină și prietenă.

„Duminică 20 octombrie. La ora 11,40 ne îndreptăm spre avion: este un imens TU-154b al TAROM-ului. Ne instalăm foarte comod: fotoliile sînt dispuse în șiruri de cîte trei, pe două rînduri, cu un pasaj între ele. Ni se anunță că „echipajul comandantului Florescu”, va conduce acest avion la 10 000 m altitudine, cu 900 km/h și vom ajunge

„Așezatu-s'a această placă comemorativă pe acest edificiu, fost odinioară HANUL „LA CALUL ALB”, astăzi la 13 septembrie 1936, întru amintirea popasului făcut aici în vara anului 1866, acum 70 de ani, de către marele nostru poet MIHAI EMINESCU în trecerea prin Tirgu Mureș. Vizionar de 16 ani atunci, a devenit mai tîrziu cea mai înaltă expresie a poeziei românești și a aspirațiilor de unitate națională a neamului românesc. Admirație și recunoștință nemuritorului poet”. Placă și textul au început să fie ușor patinate de vreme. Se vede că de mult nu le-a înfrumusețat o mină omenească, de artist, cum ar trebui.

Îmi vine în minte istoria însemnului memorial: a fost pus aici în 1936, din inițiativa Societății „Tinerimea română” din oraș; în 1940, după smulgerea din trupul României a Transilvaniei de nord, proprietarul imobilului, I. Bucur, a desprins placa și a dus-o în comuna sa natală, Riciu; în 1946, un grup de tineri, Traian Dragoș, Aurel Holircă și Ion Petras, au descoperit-o și au fixat-o la locul ei. Dacă I. Bucur nu-și etala, curajos cu riscul pedepsei, simțimintele de patriot, placa evocatoare ar fi fost împușcată, cum a fost mutilat bustul lui George Coșbuc din Năsăud; atunci, printre oamenii de treabă, în oraș jubila, setosi de răzburare pe tot ce era românesc, și mulți neoameni!

Ce căuta Mihai Eminescu, la vîrsta de numai 16 ani, în Tirgu-Mureș? Memorialiștii și biografii poetului au răspuns la întrebare: se afla în trecere spre Blaj, „Roma mică”, cum i-a spus orașului de la confluența Tirnavelor însuși călătorul.

Ce căuta la Blaj? Augustin Z. N. Pop, reputatul eminescolog, nu oferă soluții. Preferă prezumțiile interrogative: „pelerinaj pe urmele lui Pumnul?”, „vrut-a învățătură?”, „călca drumul frăților mai mari spre Sibiu la școli nemțești?”

Reconstituind drumul pînă în „cetatea deschisă a cărturarilor iluminiști”, același Augustin Z. N. Pop crede că el a trecut prin localitățile Suceava, Gura Humorului, Cîmpulung Moldovenesc, Vatra Dornei, Bistrița Năsăudului, Răghin, Tirgu-Mureș, Iernut, Tîrnăveni, Mediaș, Copșa Mică.

Intr-un studiu despre poetul român, Kakassy Endre presupune că a pornit de la Cernăuți și a ajuns la Vatra Dornei. De aici, cu pluta pe Bistrița, s-a dus la Piatra Neamț, apoi, prin Cheile Bicazului, a trecut la Toplița, Deda, Răghin, Tirgu-Mureș, Tîrnăveni, Blaj. Horia Teculescu, în EMINESCU ȘI ARDEALUL (Convorbiri literare, LXXII, nr. 6, 7, 8, 9 din 1939), scria nedecis: „Eminescu străbate Cheile Bicazului sau Vatra Dornei, venind de la Botoșani sau de-a dreptul de la Cernăuți”. G. Călinescu se menținea tot într-o prudentă indecizie: „Pe unde a coborît tînarul în Ardeal și cită vreme a drumețit rămîne încă nelămurit. Fie că s-a abătut pe la Ipotești, fie că nu, e

mai puțin probabil că a trecut prin Cheile Bicazului și mai posibil prin Vatra Dornei, pe Valea Bistriței, dar mai ales a Dornei". Mai ferm în afirmații și, de aceea, mai convingător este Ion Apostol Popescu într-un articol publicat în **TRIBUNA**, nr. 23, 4 iunie 1964: „Mihai Eminescu n-a avut nici un interes să coboare cu plutele pînă la Piatra Neamț, și apoi să facă drum întors vreo 60 km...”

...Privesc placa de pe imobilul de pe strada Călărași din Tirgu-Mures. Recitesc textul de pe ea, confruntindu-l cu transcrierea făcută citeva clipe mai înainte. Mi-e teamă să nu fi greșit, să nu fi omis vreun cuvînt. Cînd mă conving că este exact, mă las copleșit de nostalgii. Apoi mă întreb: „Contează oare dacă tînărul Eminescu a sosit la Tirgu-Mures prin Toplița sau prin Bistrița?”

Oricum, ca mureșean, chiar în duminica de vară cînd îl caut pe Eminescu în „orașul florilor”, nu-mi pot înăbuși orgoliul de-a crede și eu că în **GENIU PUSTIU** pot fi identificate ecouri de peisaje și întâmplări petrecute în zona reghineană din itinerarul poetului. Socot, de pildă că descrierea zilei în crepuscul, cînd „de-a lungul drumului de țară oamenii se-ntorceau de la lucrul cîmpului, cu coasele de-a spinare, fetele cu oale și doîțe în amîndouă mîinile, boii trăgeau încet în jug și carul scîrțîia, iar românul ce mergea alături de ei și pocnea din bici își țipa eternul săi hăis, ho!” trebuie localizată undeva într-un sat dintre Deda și Reghin. Precizarea din roman: „Ascuns în maluri dormea Murășul” îmi întărește supoziția. Socot, de asemenea, împreună cu alții, că tot în această zonă își au motivele de inspirație și episoadele referitoare la moara ce ardea pe Mureș sau la incendiul unui oraș. Augustin Z. N. Pop consideră că fragmentul: „M-am covrigat în clopotniță cu dinții clătănind și muțat pînă la piele; părul meu cel lung îmi cădea peste ochi, minunile mele slabe și reci le băgam în mînele ude. Așa am stat toată noaptea”, are ca sursă de inspirație găzduirea la protopopul Partenie Trombiș care l-a primit bine, culcîndu-l în pridvorul bisericii pe pat de fin proaspăt. Ba, mai mult, apreciîndu-i maturitatea și știința, l-a rugat să rămînă în oraș ca învățător la școala ce tocmai se înființase pentru ucenicii și calfele românești.

Cît a stat Eminescu la Tirgu-Mures iarăși se știe: patru nopți! Sosea în seara de 1 iunie și pleca în ziua de 5 iunie către Blaj în căruța teologilor Ioan Cotia din Bicaz și Teodor Cojocaru din Corbu, pe care-i cunoscuse la „Cașul alb”.

Ce va fi făcut în oraș? Se va fi plimbat, romantic prin cîmîturul ortodox, unde doarme acum prefectul lui Iancu, Ioan Oros (Rusu). Va fi cercetat cu de-amănuntul bisericile considerate azi monumente de arhitectură: biserica ortodoxă de lemn și biserica greco-catolică a lui

la Moscova (Aeroportul Șeremetievo-2) în două ore și zece minute — de fapt în trei ore și zece minute, dacă avem în vedere că la Moscova va fi cu o oră mai tîrziu.

...La Șeremetievo ne așteaptă buna cunoștință a scriitorilor români, Lila Dolgoșeva, însoțită de Iulia Gușu, care va rămîne cu noi, în timpul vizitelor ce le vom face. Ne instalăm la hotelul „Rossia”, unde urmează să locuim pînă la plecarea în Armenia și Gruzia. Seara cinăm la unul din micile restaurante, plasate din două în două etaje, la capetele unor imense coridoare, dispuse pe patru laturi. Acestea sînt denumite după punctele cardinale, întrucît așa și sînt orientate. Aflăm că acesta este cel mai mare hotel din Europa, cu cele citeva mii de camere ale sale.

Moscova, viu luminată, e mult mai frumoasă ca acum zece ani, cînd am vizitat-o ultima dată.

...A doua zi, ieșim prin centrul Moscovei și recunosc locuri familiare, deși în ansamblu marea capitală e mult întinerită; dar nu atît prin noi construcții — care nu sar în ochi, ci se întregesc discret și firesc într-un stil redescoperit cu voluptate de noi arhitecți sovietici — cît îndeosebi prin restaurări de vechi ansambluri arhitecturale. Impresionantă e și curățenia exemplară a orașului, civilizația străzii, a pietonilor care sînt calmi, politicoși, îmbrăcați cu gust, chiar cu oarecare cochetărie.

La ora 13, invitați la sediul Uniunii Scriitorilor sovietici, sîntem întîmpinați de Lila Dolgoșeva și conduși în biroul în care am fost cu zece ani în urmă. Ne întîmpină un șef de secție al Uniunii Scriitorilor, Alexandr Sergheevici Lazutkin și poetul K. V. Kovalgi.

Are loc o discuție pe probleme de schimburi de traduceri și eventual de schimburi de delegații între redacțiile revistelor la care lucrăm. Ni se recomandă să tratăm chestiunea schimburilor de vizite între redacții direct, pe unii din colaboratorii citorva dintre acestea urmînd să-i întîlnim în cursul vizitelor noastre. Ni se promite o întrevvedere la una din redacțiile revistelor de comentarii literare moscovite.

Apoi sîntem invitați la un prînz oficial, dat de Uniunea Scriitorilor Sovietici în „Casa literaților”, adică tot la Uniune, în incinta vechii clădiri în curs de restaurare, unde a locuit contele care poate fi recunoscut în tatăl Natașei Rostova din RĂZBOI ȘI PACE.

Ne întorcem în centru, pe drumul spre KIEVSCHII VOGZAL. Luni seara la sala de concerte a hotelului nostru, se prezintă un program de vechi valsurî și romanțe rusești, interpretate de foarte buni soliști de la „Bolșoi Teatr” (despre al cărui colectiv principal aflăm că e plecat în turnee peste hotare). Ne-a plăcut mult sala, imensă, scîlpînd de curățenie și candelabre, plină de un public receptiv și generos.

...Într-o altă zi ni se propune un program la alegere: preferăm Expoziția realizărilor economiei sovietice. Vizităm cu deosebită atenție pavilionul consacrat cosmonauticii, unde vedem o multime de exponate celebre, marcînd momente memorabile pentru istoria contemporană a cuceririi spațiului.

Seara mergem să vedem un ansamblu din Republica Democrată Coreeană, în sala Palatului Congreselor din Kremlin. Construcția e o capodoperă de bun gust și bogăție a dotărilor. Te impresionează echilibrul perfect al dimensiunilor ei ciclopice, acustica ireproșabilă și îndeosebi finisările interioare. Sala și foaierele mi s-au părut un spectacol în sine!

...În ziua următoare, însoțită și rece, plecăm cu „Volga” la Zagorsk (circa 60 de kilometri de Moscova, spre Iaroslav) unde se află sediul patriarhiei ruse, un centru de învățămînt teologic, precum și un complex de monumente medievale și renascentiste, (căpele, clopotnițe, o biserică-trapezărie) construite între secolele XIII—XVIII. Către ora 16 am fost înapoi la hotel, iar seara am văzut un spectacol la Mali Teatr.

...A cincea zi a sejurului nostru în U.R.S.S. Cîrînd vom pleca la Erevan. Azi vizităm muzeul Andrei Rubliov, de artă rusă veche. Este un complex

Ion Bob, construcții datînd din ultima parte a veacului al XVIII-lea. La biserica de lemn va fi admirat turnul-clopotniță prevăzută cu o calotă sferică de tip bizantin și iconografia din interior, iar la celălalt lăcaș de cult va fi aflat că a fost ridicat după ce, un incendiu mistuitor a distrus mai vechea ctitorie (din 1750), pe care aceasta o continua, cu turnul ei înepînd parcă cerul. Va fi urcat, într-o promîenadă singulară, pînă în pădurea megiesă din marginea căreia va fi privit Mureșul curgînd lucios prin cîmpie și va fi coborît să vadă cetatea situată la cîțiva pași doar de casa parohială a protopopului gazdă. Istoria cetății, o va fi deslușit, probabil, cu ajutorul vreunui cicerone întîlnit întîmplător: a fost ridicată în prima jumătate a secolului al XVII-lea pe o fortificație mai veche (secolul al XV-lea) ce cuprindea biserica franciscanilor, mănăstirea și locuința reverendului; parte din cele șapte bastioane înconjurare cu șanțuri de apărare au fost transformate în locuri de detenție, între pereții cărora au stat închiși Bodor Péter, celebrul meșter secui, inventatorul fintinii cîntătoare din centrul urbei, distrusă în 1836, și Constantin Roman-Viv, prefectul Legiunii a XII-a a armatei revoluționare române din Transilvania anilor 1848—1849 etc, etc.

Despre canceliști va fi aflat oare junele călător moldovean în trecerea prin Tirgu-Mureș? Se scurseseră mai puțin de 18 ani de cînd Iancu și Papiu împreună cu ortacii lor de idealuri visau dreptate și libertate pentru românii asupriți, înalți de a pîrni la Blaj și a intra în luptă efectivă. Despre confratele lui poet plecat în lumea umbrelor la vârsta morții geniiilor, 26 de ani, Petőfi Sándor, va fi prins de veste? Dar despre Bolyai Farkas și Bolyai János, tatăl și fiul, despre gînditorul materialist Mentorich Ferencz sau despre marele părinte al istoriei românilor Gheorghe Șincai, scîlit și el pe băncile colegiului din localitate va fi aflat cumva?

Greu de răspuns acestor întrebări!

Supoziții, în schimb, se pot face: drumul mureșean al poetului — circa trei săptămîni — l-a influențat și din perspectiva informației istorice recepționate, căci nu se scurseseră nici două decenii de la marile evenimente din 1848—1849, pe urmele cărora, parțial, mergea; referirile la sași și unguri — efemere, e drept, dar existente — din GENIU PUSTIU își pot revendica sorgintea din experiența călătoriei pe Mureș, a popasurilor din Reghin și Tirgu Mureș.

Presupuneri și interogațiile iscate de itinerarul din 1866, pe urmele căruia ne-am găsit în Tirgu-Mureș într-un alt iunie, după mai bine de 120 de ani, s-au conturat ca o răscumpărare a unei (poate nu numai a mea) de a nu fi refăcut măcar o dată drumurile de inimă și dor ale Eminescului prin Țara Ardealului...

Din TÎRGU OCNA în MOZAMBIK!

- pe marginea unei cărți de la început de secol -

Relațiile diplomatice cu România ale Mozambicului au fost inițiate la 26 iunie 1975. Până atunci, ecurile în țara noastră ale vieții social-politice din îndepărtata țară africană au fost vii și destul de vechi. Pentru prima dată le-a difuzat, amplu și cuprinzător, un moldovean, chiar în primul deceniu al secolului nostru.

Ion L. Catina, căci la el ne referim, s-a născut la Tîrgu Ocna în 1870. A avut, cum scrie Mircea Anghelescu (*Călători români în Africa*) „o tinerețe agitată, participînd activ la mișcarea socialistă”. În 1890, la 20 de ani, făcea parte din comitetul de redacție al ziarului *Munca*. A colaborat la ziare și reviste ca *Națiunea*, *Adevărul*, *Războiul*, *Țara*, *Contemporanul*, *Revista nouă* ș.a. În 1894 redacta, la Galați, ziarul *Liberalul gălățean*. În 1897, se afla la Ruse (azi Ruse) în vederea stabilirii unor relații cu mișcarea muncitorească din Bulgaria, iar în 1900, amenințat fiind cu arestarea, dar și din spirit de aventură, pornea în călătoria care-i va aduce faimă și care, datorită reportajelor ulterioare ce le-a iscat, precum și cărții *De pe alt tărîm* (1908), îi vor menține mereu numele printre globtrotierii români notorii, mult mai conștient decât cel datorat poetului sau prozatorului care, totuși, a fost.

Etapele itinerarului început la 25 ianuarie 1900 în Constanța erau minuțios gîndite de I. L. Catina: Marea Neagră, Istanbul, Port Said, traversarea Canalului de Suez, portul Diego Suarez din Madagascar, Beira. Cît urma să dureze periplul nici eroul lui nu știa. Iar prietenii fuseseră de-a dreptul derutați: li se spusese că familia pleca să-și petreacă iarna în insula Corfu!

• AURORA LUPAȘCU, „La pescuit”

de monumente, în parte restaurat, numit „Mîndstirea Andronicov”, întemeiată în 1360. În două din clădiri sînt expuse uimitoare icoane pe lemn, din școala vestitului maestru de la Suzdal, dar și din altele, venind pînă în secolele XVII—XVIII. Majoritatea sînt restaurate, după ce au fost salvate din lăcașuri de cult aflate în orașe sub ocupație germană, pe timpul celui de-al doilea război mondial.

Gorki, cu bineștiutul magazin de cărți din țările socialiste.

Seara ne-am preîmblat pe strada Gorki, cu bineștiutul magazin de cărți din țările socialiste.

...În ajunul plecării la Erevan, vom avea mult așteptată întîlnire cu redactori ai revistei „Literaturnoe obozrenie. Sîntem primiți de redactorul, șef, Leonard Ilarionovici Lavlinski, poet și prozator, însoțit de două colaboratoare, Nadejda Jeleznova și Natalia Staroselskaia. Aranjăm mai multe și foarte promițătoare colaborări, iar redactorul șef ne dă cu dedicație două din ultimele lui volume. Discuția se prelungește peste ora 19. Ne despărțim cu promisiuni foarte consistente de colaborare, după ce am schimbat impresii pe cele mai variate teme, legate de viața literară din cele două țări.

...Simbătă ne pregătim cu înfrigurare de zborul spre Caucaz... Aeroportul Domodedovo (vreo 50 de kilometri de Moscova). ...În două ore am ajuns pe aeroportul din Erevan (1880 kilometri de Moscova).

Din avion, spectacolul nocturn al orașelor Voronej, Rostov pe Don, Tbilisi și altele, pe deasupra cărora zburasem, precum și al Caucazului, a fost impresionant. Erevanul, în noapte, are o melancolie incertă, dar și un aer de ansamblu arhitectonic solid instalat în trecutul și nu mai puțin în prezentul lui.

...La ora 10, a doua zi, plecăm — însoțiți de poeta Metakse de la Uniunea Scriitorilor armeni — cu o mașină, la vreo 30 de kilometri de Erevan, în localitatea istorică Ecimiazdin. Vizităm muzeul catedralei de pe lîngă patriarhia Armeniei, muzeu care începe din subsol, unde era un templu de la începutul erei noastre; în secolul IV, cînd s-au creștinat armenii, peste acesta s-a construit actuala catedrală. Vizităm apoi, pînă în jurul orei 16, un extraordinar muzeu de istorie, etnografie și Artă al Armeniei, din vecinătatea patriarhiei. Parcurgem o imensă alee de pajure sculptate în același tuf vulca-

nic roșu închis, care predomină peste tot în construcții. Aflăm că muzeul și pajurele sînt proiectul unui arhitect armean, numit *Rafael Israelian*.

„Începem o nouă săptămînă, vizitînd redacția revistei *Literaturnaia Armenia*, unde ne primește *Serghei Artavazdovici Muradean*, critic literar, redactor șef-adjunct. Discuția e plină de interes și la obiect. Toți dormi să facem cît mai mult pentru mai buna cunoaștere reciprocă a literaturilor noastre.

Continuăm programul cu vizitarea a două străvechi monumente din *Erul Mediu timpuriu*, *Garni* și *Gherard*, situate la 20-30 kilometri de *Erevan*, pe rîul *Azat*. Este o țară a miturilor, legendelor și culturii pentru istorie, un „muzeu sub cerul liber”, dar și un spațiu al „muzeelor” și „miturilor” întime ale fiecărui om care se interesează de trecutul și prezentul *Armeniei*.

„A doua zi la ora 12 un *Iak-40* ne duce la *Tbilisi* în 35 de minute.

„Ne începem șederea în capitala *Gruziei* vizitînd muzeul ei de artă veche, apoi la ora 12 avem o întîlnire oficială la *Uniunea Scriitorilor* din această republică. Ne primește scriitorul *Victor Kahniașvili*. Mai participă redacții responsabile de rubrici ai almanahului „*Kavkasioni*”, *Mihail Kelivîdze*, *Anatoli Mindiașvili* și *Asmat Nekiașvili*, alți colaboratori ai publicației. Se discută pe îndelete și aflăm că foarte mulți poeți români din toate epocile, dar cu deosebire de după război sînt bine cunoscuți prin traduceri reprezentative, în limbile gruzină și rusă. Schimbăm multe idei interesante despre un evantai cuprinzător de probleme literare, culturale în genere, constatînd că sîntem extraordinar de asemănători în modul de a judeca probleme fundamentale pentru spiritualitatea contemporană.

În după amiaza aceleiași zile admirabilul nostru ghid gruzin *Iracleie*, ne conduce în vechea capitală a *Gruziei*, *Mpheta*, la vreo 30 de kilometri sud de actuala capitală. Vizităm un monument din secolul V. Impresionante vestigii ale unui trecut de slavă și suferință, de măreție și nedreptăți, de creație spirituală și pierderi ireparabile. Totuși, le-au rămas atîtea semne de strălucită istorie, încît nu mi-ajung vorbele să-i pretuiască pentru modestia și discreția lor demnă. De sus, unde se află catedrala vizitată, vedem confluența rîului *Cura*, care trece prin *Tbilisi*, cu un alt rîu, loc cîntat în „De-

I. L. Catina și soția lui trăiau intens drama despărțirii de patrie, chiar dacă, la întoarcere, memorialistul încerca să-și diminueze simțăminte: „...mă despărteam de acest colț de pămînt unde am suferit atît și mă duceam, precum am vrut, departe, acolo și pe acolo unde numai pe hărți întrevăzusem și citisem locurile și căile”... Cît despre „definiția” patriei întîlnită în cartea poetului născut în *Tîrgu Ocna*, considerăm că este una antologică:

„Acasă ! Iată marele cuvînt ce înseamnă : mijlocul oamenilor de unde ai plecat, cari vorbeau aceeași limbă ca tine, cari cugetau și simțeau în general la fel, și parcă simți că, la un moment de nevoie generală, în fiecare ins din țara ta aflu un sprijin, ai un frate, după cum fiecare stradă, fiecare casă, fiecare copac, fiecare piatră pe cari le-ai cunoscut ar fi un prieten. Acesta este sentimentul patriei, viu înnașcut și crescut o dată cu ființa ta care te însufletește, te cuprinde și te stăpînește mai ales cînd ești departe, între străini, prin locuri necunoscute, neumblate de strămoșii tăi...”.

Ne propunem să luminăm în aceste rînduri, o altă temă sugerată de lectura cărții *De pe alt tărîm* : receptarea de către scriitor a naturii, a fizionomiei localităților, a oamenilor, a istoriei.

I. L. Catina e un descriptiv. Agreează tablourile în care „culoarea” explică secvențe urbane, dar e și un peisagist. Descripția e realistă, penetrantă și cuprinzătoare, deși concisă în ansamblu. Autorul nu divaghează, rar doar poetizează. Are simțul măsurii, iar imaginea propusă este subordonată, întotdeauna, intenției informative ; e variată ca însuși spațiul teritoriului pe care îl prezintă : e sumbră, adesea, dar în ea reverberază atîtea lumini străni ; e dură, chiar nemiloasă cînd se fixează asupra aspectelor ce țin de cotidianul socio-uman. *Constantinopolul*, de exemplu, i se înfățișează ca un „furnicar murdar”, cu „stradele pline de hoituri, de noroi, de ruine și ciini plouați” ; la fel *Adenul* : „...mic, murdar, înghesuit, pîrînd o adunătură de case mici, neluminate, pe o grămadă de gunoi”. *Port Saidul* în schimb, e privit ca o lume de contraste : pe de-o parte, „clădiri mari și strade drepte și curate”, o viață activă cu „teatre, cafenele, cafeuri șantante, berării” ; pe de alta — cartierul arab „murdar și sărăcăcios”. Populația *constantinopolitană* e o aglomerație de profesii, costumații și „mijloace de transport” : „...fesuri, șalvari, simigii, supeuri, soldați, clădiri, căruțe, zarafi numeroși cai zornăiau neconținut dinaintea băncilor de stradă cite 50—60 bucăți de medjidii...” *Smirna (Izmir)*, portul în golful *Mării Egee* și împrejurimile oferă un tablou tipic oriental, pe care autorul l-a deslușit de la prima ochire : în împrejurimi abundă fructele (struguri, smochine, pepeni galbeni) ; în cetate, mult deosebită de *Constantinopol*, te poți plimba într-un „faeton larg, cu

catifea roșie și un fector pe capră"; se întâlnesc și aici, în bazar, căldărari, tinichigii, ibrișingii, negustori de fesuri, de stâmburi; pe străzile fără trotuare „se încrucșează tot felul de vehicule, cu lungile șururi de cămile cari vin și se duc avînd sarcini sau fără povară"; magazine bogate ale europenilor concurează moscheile, cișmelele, „plăcintăriile multe și curate"; bărbierii rad și tund capetele așezați lingă ziduri; sint activi țiganii cerșetori, fabricile de covoare formează „cea mai puternică industrie locală". Și orașele africane sint surprinse cu întreaga lor atmosferă specifică: Djibouti, „poartă Abisiniei", are casele indigenilor ca „niște colibe... alcătuite mai mult de frunzare", iar în Adis Abeba chiar palatul negusului „nu este decît o mare, întinsă, lungă și pătrată colibă".

I. L. Catina e sensibil la natura locurilor pe care le străbate. Am spune chiar că reportajul mustește de descriții peisagiste, făcute însă cu finalități informative și de inițiere pentru compatrioți. Sentimentul de solitudine încercat de cel ce se îndreaptă spre insula Madagascar nu e o comunicare în sine, poetică, ci o informație, în primul rînd, vizavi de relația om/natură în împrejurări insolite — ritmul sufleteș impus de călătoria în decorul marin: „Mergem neconținut. Și această pustietate, acest cîmp nemăsurat de apă, fără început și fără sfîrșit, nevăzînd asupra-ți decît cerul și sub picioarele tale apele vii, neconținut mișcătoare, fără nici un punct de reazem, obosește, te demoralizează... Nici tipenie de vietate pe undele limpezi ale oceanului. În aer nici o pasăre. Nimic! Nimic!"

Tristețea nu e o stare permanentă a voiajorului. Ea rezultă din fizionomia peisajului, e generată de el, tot așa cum euforia își găsește, în altă parte, sorgintea tot în el: „Risipindu-se noaptea, dinaintea ochilor noștri uimiți se desfășoară o panoramă neuitată. Lacul calm, verdeață întinsă, deasă, mare, nepătrunsă, ale cărei foi coboară pe ripi și pe coastele stîncilor pînă la floarea apei. Copaci necunoscuți, nevăzuți de noi, încoronau creștetul stîncilor, cu foile mari și late ca lipanul; unii verzi, de o bogăție extraordinară, alții acoperiți de flori, de diferite culori, mari însă cît palma și un balsam pătrunzător, amêitor, plutea în aerul moale și călduț al dimineții. Iată că răsare soarele. Niciodată, dar niciodată pînă voi muri nu voi putea uita acest răsărit de soare în Madagascar. Un glob mare roșu, ridicîndu-se din oceanul de verdeață și înecînd treptat cu razele sale focose vîzduhul, pădurile, pămîntul și apa".

Geografia constituie pentru el o preocupare constantă. Așa încît, cu referire la Madagascar, menționează că este „o insulă" aproape ovală, de suprafață de opt ori mai mare decît Franța; Beira e așezată la „îmbucătura" fluviului Pungue, care la rîndul său e „un braț mare al enormului Zambez"; în interiorul Mozambicului

monul" lui Lermontov, cîndva exilat aici.

În ziua următoare vizităm muzeul de istorie a Gruziei. Este copleșitor prin bogăție și proporții. Dar mai întii am suit un munte, Mtațminda, care domină Capitala. Panta extrem de abruptă o urcăm cu un fel de tramvai, tractat de cablu. Sus e turnul de televiziune și un restaurant. Admirăm panorama excepțională a acestui oraș cu peste un milion de locuitori, mîndru pentru istoria lui de un mileniu și jumătate, în care timp a fost distrus și reconstruit de 40 de ori. La loc de cinste — monumentul închinat eroilor căzuți în răboiul antifascist. Coborîm la Panteon, un grup de mormînte și monumente sub cerul liber. În centrul său — mauzoleul lui Griboedov și al soției sale. Apoi, foarte mulți oameni de cultură gruzini, din secolul trecut și din secolul nostru.

„Ultimul obiectiv vizitat este tezaurul de la Muzeul de artă gruzină, din Tbilisi. Aur, pietre prețioase și... gemu. Sint aici îndăosebi icoane lucrate în aur, aramă, argint, pietre prețioase și lemn. Apoi multe bijuterii de vechimi variînd între 100 și 1500 de ani. Piesa centrală e un triptic creștin din aur și pietre prețioase la care trei meșteri vechi au lucrat 25 de ani.

Tot în această zi plecăm la Moscova cu avionul. Aterizăm pe aeroportul Vnucovo.

Moscova e acoperită de zăpadă, dar trepidația orașului pare nestîngerită. Pentru o noapte vom sta la hotelul „Ucraina" iar miine, spre ora 16 — întorcerea la București.

Vlad SORIANU

Frumusețea Sucevei

Există două realități ireconciliabile. Una este cea a imaginilor-document pe care le adună cu răbdare foto-reporterul Dumitru Vințilă. De aproape 30 de ani surprinde pe obiectiva peliculă și pe atât de obiectiva hirtie străzi înguste, căsuțe modeste, case mai puțin modeste, dar atinse de uzura timpului, poduri de lemn șubreze de ploii și chiar porțiuni pustii de pământ. Toate aparținând, întâi ca adevăr palpabil și apoi ca amintire, Sucevei. Totodată, pregătind cu migală o expoziție — municipiul ieri și azi —, alături acestor documente, altele. Cu străzi care s-au lărgit și au cucerit noi spații. Cu poduri gândite și înălțate în beton. Cu blocuri în evidentă ascensiune pe verticala exigențelor estetice: Suceava de-acum pe locul Sucevei de odinioară (un odinioară care, uluitor, începe între hotarele unei firești vieți omenești). „Vezi, îmi spun fotografiile, vezi, îmi zic prietenii, vezi, îmi atrag atenția numeroșii martori ai acestei deveniri, cit și cum s-a schimbat Suceava! Ce urâtă era și ce frumoasă este!”

Și există apoi, ba, nu, întâi, cealaltă realitate. Cea care s-a închegat din scurtele mele treceri prin Suceava, acum treizeci, acum douăzeci de ani. Veneam dintr-o așezare de munte, îndeașuns de mică pentru ca Suceava să mi se pară foarte mare. Eu însămi, copil, adolescentă, nu mă puteam măsura nici cu străzile, nici cu acele căsuțe, care par atât de modeste azi în fotografiile. De aceea, memoria mea le-a păstrat ca înalte și mari. În centru era statuia Lui Ștefan cel Mare, cu binecunoscuta inscripție „Timpul i-a pus cunună de argint / Tara de aur, / Iar gloria măreață / I-au pus cununi de laur”. Și dinspre ea pornea un virej de frumusețe care lumina pereții caselor afumate de vreme, vindeca ridurile, dădea maiestate caselor la un pas de ruină. Pe deal era, nerestaurată, Cetatea. Și dinspre ea coborau efluvii de tinerețe, care argintau străzile și ascundeau după pulberi de aur — ca ale soarelui topit în ceșurile dimineții — acele porțiuni pentru care fotografiile vorbesc de pustietate și de mai fragile înjghebări omenești. Și mai erau apoi cărțile, atâtea cărți, legendele, atâtea legende, poveștile, atâtea povești care îmi pregătiseră sufletul să vadă frumusețe acolo unde era, de fapt (spune ziua de azi), doar amintire și aspirație.

se întind „câmpii nemăsurate”, e veșnic cald, copleşesc pădurile prin care „picior de om alb încă nu călcase”. Subsolul „sudului Africii” este fabulos de bogat în aur și diamant; la suprafața pământului predomină plantații de trestie de zahăr, de bananieri, de cocotieri, arbori de cauciuc, bambus. În „baia” Beirei mișună, periculoși, crocodilii și hipopotamii, în timp ce fauna pădurilor se remarcă prin prezența leilor, leopardurilor, tigrilor, panterelor, maimuțelor, curcanilor sălbatici, găștelor, rațelor, turturelelor. Fructele sînt cele specifice zonei: portocale, lămii amare, mandarine, manga, acaju, goiava, banane, ananas, nuci de cocos.

Cum sînt oamenii locurilor cutureierate de moldoveanul născut la Tirgu Ocna? Cum trăiesc, cum se comportă cu oaspeții veniți de departe? Somalezii, cunoscuți în drum spre Mozambic, i-au cucerit călătorului simpatia: „Cînd ai un somalez nainte-ți, pare că vezi o statuie de gladiator antic, cu deosebirea că în loc să fie alb, e negru”. Madagascarul e populat de malgași, sacalavi și hovași, fiecare locuind o anumită parte a insulei și avînd atitudini temperamentale diferite: malgașii trăiesc în zona costieră, preferă cultura cerealiară (orezul), iubește cerceii și brățile, sînt oameni pașnici, spre deosebire de hovași — „popor războinic” ocupînd platoul din centrul insulei și pedepsind aspru pe vinovați (prin aruncarea de pe stînci în prăpastie, prin otrăvire)! Mozambicanii i-au făcut o bună impresie chiar de la prima întîlnire cu ei, într-un sat de pe malurile riului Buzi.

I-au reținut atenția gospodăria lor primitivă, dar și amabilitatea arătată față de străini: „Femeile lăsară lucrul și ne primiră, zîmbitor. Le-am făcut semn că vrem să stăm. Ni se arată un lan de sorgo din jurul colibelor... Încet, încet, iată-lă că, bătrîne și tinere, se fac roată în jurul nostru... Se apropie și copiii... Cînd ne-am imbarcat, reverențe numeroase, salutări din mîini și strigăte de a te logo! (pe cîrînd) ne însoțiră pînă departe în mijlocul lui Buzi”.

Valoarea cărții e, prin excelență, una informativ-documentară. Nu e lipsită însă și de virtuți literare, iar ca moment al apariției ei (1908) marchează un început în memorialistica românească despre zona cutureierată de autor (Mozambic, Natal, Transvaal, Colonia Capului), după alte cărți ale românilor datorate lui Vasile Alecsandri (Călătorie în Africa, în vol. Proză, 1876), Dimitrie Ghika-Comănești (O expediție română în Africa, 1897), C. Pruncu (Din campaniile mele, 1900), Constantin I. Istrati (București—Cairo. Note de călătorie, 1907) și înaintea altor cărți despre același areal geografic: Un voiaj în Egipt, 1909 (Sava Simionescu), Din Egipt, 1910 (Radu D. Rosetti), București—Sakarah, 1913 (Vartan Mestugean), Pe căile profesorilor, 1916 (I. Chiru-Nanov).

B. VALENTIN

Primul turist român la Capul Nord

TITU MAIORESCU

(... și alte impresii de călătorie)

Intr-o vreme în care literatura de călătorie cunoaște un avânt deosebit, fiecare călător, având cât de cât legătură cu scrisul, consideră necesar să-și transmită impresiile, fie în presa cotidiană ori periodică, fie în volum, a vorbi despre însemnări de călătorie din secolul trecut, prezintă cel puțin intenția de evidențiere a unui capitol interesant din patrimoniul memorialistic al scrisului românesc.

Aceasta, cu atât mai mult cu cât însemnările de călătorie, despre care își propun aceste rînduri să se ocupe, aparțin unei valori necontestate a culturii noastre, Titu Maiorescu, necunoscut însă ca scriitor de literatură turistică, așa cum este cazul lui Dinicu Golescu, spre exemplu, cu a sa „Însemnare a călătoriei mele”.

Motivele acestei alegeri sînt mai multe.

În primul rînd, pentru că „Însemnările zilnice”, atunci cînd au fost consemnate de Titu Maiorescu, între 1840 și 1917, în nu mai puțin de 44 caiete, acesta nu le-a dorit publicabile, ci — așa cum menționează testamentul său datat 23 ianuarie 1916 —, „Poate unele din manuscrise (jurnale, scrisori literare și politice) ar fi de hărăzit Academiei Române”. În această situație este evident că însemnările prezintă o doză de sinceritate și spontaneitate mult superioare unei lucrări pe care autorul o pregătește pentru tipar, o elaborează într-o formă cît mai îngrijită, uneori chiar căutată, ținînd seama că ea trebuie să se confrunte cu publicul cititor; mai ales că, fiind vorba de Titu Maiorescu, foarte pretențios cu alții, dar și cu sine, el ar fi căutat să tipărească numai ceea ce l-ar fi satisfăcut total, ca formă și conținut.

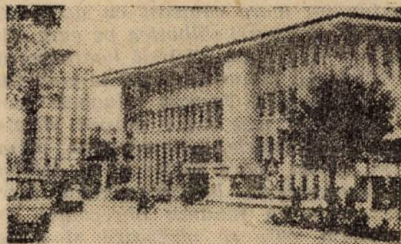
În plus, esteticianul sever care a fost Titu Maiorescu își notează impresiile de călătorie cu o minuțiozitate rar întîlnită, de la modul cum se prezintă confortul camerei de hotel sau al compartimentului de tren, pînă la prețul plătit pentru o cafea sau un dejun, dar și cu o deosebită originalitate, emițînd judecăți de valoare foarte personale, uneori chiar împotriva impresiei generale despre un monument sau despre o operă de artă.

În fine, cel care s-a manifestat cu atîta fermitate împotriva beției de cuvinte, este consecvent și cu sine, notațiile fiindu-i de multe ori atite de concise, încît foarte des folosește doar

Sînt conștientă de soliditatea primei dintre aceste realități. Cea a documentelor. Matură fiind, nu pot, însă, să operez o necesară schimbare, în defavoarea celei de-a doua. De aceea am să fiu sinceră și am să mărturisesc imposibilitatea de a simți devenirea Sucevei altfel decît frumusețe căreia i s-a adăugat frumusețe. Și în numele aceleiași sincerități, recunosc, de asemenea, că n-aș înlocui-o, pentru nimic în lume, pe cea de-acum cu aceea a sufletului, de odinioară. Pentru că, la aproape 40 de ani, n-aș mai putea să mă supun magiei ei. Pentru că la anii mei de azi sînt implacabil stăpînită de vraja dimineților în cartierul George Enescu, cînd de pe balconul apartamentului meu, de la etajul 9, zăresc orașul ca un șir de valuri albe, ale unei triumfătoare mări citadine, în dialog de la egal la egal chiar cu arhitectura cerului. Pentru că îmi place, amestecată în forfota autogării, să aud exclamațiile oaspeților din alte părți ale județului și ale țării, admirînd personalitatea cartierului Ștefan cel Mare. Pentru că nu mă satur să privesc și să redescopăr, în fiecare amănunt al ei, casa de cultură a sindicatelor. Pentru că între căsuțele idilice din marginea satului Sf. Ilie și explozia celui mai tînăr cartier al municipiului, Obcinele, o prefer, cu luciditate și încredere, pe aceasta din urmă.

Cînd vin dinspre Cîmpulung Moldovenesc, iubesc o anume porțiune a drumului, cînd, deodată, ca într-un miraj, deasupra pădurilor verzi, în întregime Suceava se ridică, precum o albă, inegalabilă cetate. O arăt atunci copiilor mei, care au 13 și 14 ani, cum am avut și eu cîndva. Cu deplină certitudine că sînt și ei iradiînd dinspre această albă cetate a lui 1986, spre viitorul nostru și mai cu seamă al lor, frumusețe. Pentru mine țară, dar nouă, frumusețe. Pentru ei singura. Deocamdată.

Doina CERNICA

• Arpegii urbanistice sucevene

Printre legendele Samarcandului

Așezat pe valea râului Zerafsan, Samarkandul este unul din cele mai vechi orașe din Asia Centrală și a fost întemeiat în mileniiile IV—III î.e.n. cînd este amintit sub numele de Maracanda. În anul 329 î.e.n. este cucerit de Alexandru cel Mare. În sec. al VIII-lea puterea trece în mina Samanizilor cînd orașul cunoaște o mare înflorire. Acum devine cel mai important centru politic, economic și cultural din Asia Centrală, se construiește o rețea de irigații. De remarcat că încă din timpurile vechi, oamenii acestor locuri ca să poată face agricultură, deci să poată supraviețui au acordat mare atenție apei, dirijînd-o prin canale spre culturi, depozitînd-o în bazine, căci aici datorită căldurilor mari și ploilor puține, nimic nu crește fără intervenția omului.

Orașul înfloritor Samarkand, va rezista pînă la începutul sec. al XIII-lea cînd hoardele lui Gingis Han îl distrug vînturîndu-i praful ruinelor în copitele cailor războinicilor săi.

În urma unor războaie de cîtopire, în 1370 Timur Lenk, formează un mare stat cu capitala aici la Samarkand, stat ce cuprindea apusul Asiei Centrale, Iranul, Iracul și Asia Mică. Pustiește nordul Indiei și organizează campanii militare împotriva Hoardei de Aur. A luptat contra Imperiului Otoman, învingînd în 1402 la Ankara armatele lui Baiazid I Ildırım, pe care-l face prizonier și-l poartă într-o cușcă de fier prin toată Asia Centrală. Timur moare și el în 1405 în mijlocul armatelor sale în drum spre China pe care voia să o cucerească.

Despre acest Timur, teribilul și temutul Tamerlan, Marx a făcut afirmația că a avut un rol pozitiv în istorie spunînd că „El a dat noului său imperiu, o organizare de stat și legi, care reprezentau un mare contrast cu acele silnicii și distrugerii sălbatice pe care, din ordinul său, le-au săvîrșit hoardele tătare“. După Timur urmează la tron fiul său Muhammed Taragai Ulugbek care era aplecat mai mult asupra științei fiind poet, istoric, matematician, astronom, teolog, mare protector al artelor. El construiește la Samarkand între 1428—1429 un renumit observator astronomic, care se păstrează și astăzi și face cercetări minuțioase asupra mer-

un singur cuvînt pentru a-și spune părerea, foarte clară și exactă, rămînîndu-i cititorului libertatea ca — plecînd de la acest singur cuvînt — să-și formuleze opinia proprie, consonantă sau opusă celei emise de autor, fiindcă Titu Maiorescu își exprimă punctul său de vedere și atît, fără a încerca să convingă.

Din noianul de notații publicate în trei volume, sub titlul „Însemnări zilnice“, de I. Rădulescu-Pogoneanu, în anii 1937, 1940 și 1943, am ales doar cîteva, considerîndu-le exemplificative pentru Titu Maiorescu.

DESPRE OPERA DIN VIENA ȘI DESPRE WAGNER

Cu ocazia uneia din foarte multele sale călătorii la Viena, în luna august 1872, Titu Maiorescu notează:

„Opera din Viena e splendid aranjată în interior, elegantă solidă, lojele prea joase. La exterior însă foarte urîtă, înghesuită și apăsată. De ce, cu toate astea face, într-un oarecare sens, o impresie puternică? De ce muzica lui Wagner în Lohengrin face impresie puternică? Ce e în sine **mult, plin**, face efect. Domnii von der Nüll și Siccardsburg au avut la dispoziție multe milioane și mult spațiu. Dar la un loc mult spațiu, multă piatră și mult aur, asta **trebuie** să facă efect, arhitectul poate face ce vrea; și Turnul Babel face efect, de asemenea și palatul din Cernăuți. Într-asta nu e însă nicio artă...“

Recurgînd și la comparații, pentru a ajunge la o concluzie dură, chiar cinică, Titu Maiorescu continuă:

„...micul templu al lui Theseu face un efect armonicos, tot astfel și frumoasa Casă a regelui de pe Unter den Linden. — La Wagner e același lucru. Ia 200 de instrumente de orchestră, mult decor pe scenă, 200 de bărbați și de femei la cor și lasă astea să urle împreună ritmic și în anumite acorduri muzicale stabilite, — și trebe să producă efect, prin masivitate. Dar de frumusețe muzicală nu e aici nicio urmă.“

Nu trebuie uitat nicio clipă faptul că această părere era exprimată la 1872, de către un tînar care nu avea decît 32 de ani.

DESPRE STILUL GOTIC

Cu ocazia aceleiași călătorii, Titu Maiorescu — fără a-și manifesta direct lipsa de apreciere asupra stilului gotic — este însă foarte pretențios în a accepta goticul, numai fiindcă este „gotic, ci își justifică rezervele, de la caz la caz. Astfel:

„La domul din Magdeburg, frumos este portalul, adică frumos ca gotic, la dreptul vorbind, urît prin asocierea nenaturală a tri-

unghiului cu dimensiunea orizontală și cu cea verticală. Dar turnurile sînt într-un mod ciudat discordante; se spune că au fost zidite cîteva sute de ani mai tîrziu și se observă decadența. Partea lor mijlocie e zid gol și țipă în contra delicateții portalului; asemenea unor pasagii fără viață într-o carte, umplutură și înlocuiri de lacune, pe care trebe să le sari la citit."

Pentru ca despre

"...biserica Wang din drumul de la Krumhubel la Schneekoppe, adusă aici în 1844 din Drotheim..."

Titu Maiorescu să noteze:

"...desfăcută și clădită din nou, e adevărată parodie a stilului gotic..."

justificînd:

"...Totul e mici triumfiuri nearhitectonice și parodiind mari ieșituri de colțuri în formă de rostre."

Nu mai puțin pretențios este și cu

"Mica cutie de bijuterii, Votivkirche din Viena, de arhitectul Fürstel..."

care este

"...foarte potrivită pentru Viena: stil gotic, frumos, supraincercat de ornamente, neevlavios. Ori încotro privești, ești turburat în direcțiunea naturală pentru dimensiuni a ochiului. — Stilul gotic e nesănătos, pentru că a eliminat greutatea în amăgiri și aceasta nu-i este permis niciunei arhitecturi... Aceasta îți apare ca o lucrare în filigran, străpunsă de găuri, o chinezerie drăguță, numai nu operă de arhitectură."

DESPRE ÎMBINAREA NATURĂ-INDUSTRIE, CA PEISAJ

Titu Maiorescu nu putea să nu-și spună părerea despre estetică sau lipsa de estetică a peisajului industrial încorporat în cel natural.

Ion DIACONESCU,

"Feredeul vechi din Tirgu Ocna"

sului astrelor, chemînd la curtea sa și alți savanți ai vremii sale.

Primul punct muzeistic vizitat a fost tocmai observatorul lui Ulugbek. După căutări îndelungate, istoricul rus Viatkin a reușit să găsească și să dezgrobe din pămînt după mai bine de cinci veacuri, acest observator, unde se poate vedea marele arc de piatră al sextantului cu care împăratul savant își făcea măsurătorile astronomice destul de precise pentru vremea sa. „Durata revoluției pămîntului în jurul soarelui, stabilită de Ulugbek în sec. al XV-lea, diferă de cea stabilită în zilele noastre numai cu un minut și două secunde“. Acesta i-a atras asupra sa ura clerului musulman fanatic și a castei militare care doreau să fie conduși în expediții de jaf și cuceriri de noi teritorii și bogății. Ulugbek a fost alungat din Samarkand și apoi decapitat. La acest act odios a fost complice și fiul său care a trecut în istorie cel care și-a omorît tatăl. În încăperea muzeu se pot vedea și alte instrumente folosite de Ulugbek, cărți scrise de el sau despre el, tabele precum și catalogul stelelor ce-i aparține și care a impresionat pe astronomii de astăzi pentru exactitatea măsurătorilor.

Ajuns la Samarkand ești atras de orașul vechi în care se mai păstrează și astăzi frumos renovate și conservate ca bijuterii de mare preț, construcțiile din vremea dinastiei Timurizilor. Aceste construcții sub forma de necropole renovate în forma lor inițială și ajutate să înfrunte veacurile, impresionează cel mai mult pe călătorul dormie de nou, de cunoaștere. Strada îngustă ca un coridor ce trece printre mausoleele lipite unul de altul cu necropolele unor notabilități și comandanți de oști, soții, frați, surori și nepoți, iubite, care au domnit și trăit la Samarkand. Aceste necropole sînt construcții masive, au cupole cu majolică și pereți groși cu înflorituri strălucitoare iar ușile cu arabescuri fine. Temutul Timur are un mausoleu cunoscut sub numele de „Gur-Emir“ în traducere „mormîntul împăratului“, cu bolți mari strălucitoare verzi și albastre, cupola fiind acoperită cu mozaic albastru, verde și violet. Este una din cele mai frumoase construcții prin fastul său, construcție caracteristică epocii Timurizilor. Mormîntul tranului schiop este acoperit cu o placă groasă de nefrit verde închis spre negru avînd lipsă o bucată din ea, ce se afla într-un muzeu din India. În stînga mormîntului lui Timur sînt înmor-

mintăți fii săi. Pereții care inițial au fost împodobiți cu pietre prețioase, la restaurarea din 1975 au fost acoperiți cu aur (s-au folosit 2,500 kg aur). Un alt mausoleu construit pentru nepoata lui Timur, considerat ca o perlă a necropolelor, este acoperit cu plăcuțe de ceramică albastră, arsă de două ori, cu uși construite din lemn negru — Karagaci.

În frumosul Samarkand de astăzi cu construcțiile sale moderne, cu oamenii săi harnici, pentru un străin fie și numai aceste edificii, ale trecutului care aduc în fața ochilor o lume apusă a orientului, fascinează și este de tot interesul prin unicatul lor. Pentru aceasta vom mai rămâne amintind de Piața Reghistan, care era agora unde Timur își povestea victoriile și-și decapita dușmanii. Tot aici se află cele trei construcții-minune ale Samarkandului — Medresele — fiecare având de strajă, de o parte și de alta, câte două minarete, în culori de alb, albastru și galben, cu portaluri strălucitoare. Medresa Ulugbek construită din porunca împăratului savant între 1418—1422 unde se studia nu numai abecedarul coranului dar și astronomia și matematica. A doua medresă Serdor — poarta cu lei — ridicată între 1619—1631, a fost școală superioară musulmană celebră în toată Asia Centrală din sec. al XVII-lea. Zidurile au pe ele frumoase ornamente de mozaic în diferite culori, împodobită pe frontispiciu cu lei care vinează căprioare, simbolul puterii și al înțelepciunii.

Ultima medresă Tilia-Kari sau cea împodobită cu aur, 1646—1661. Toate aceste construcții care compun un ansamblu arhitectonic unitar de o neasemuită frumusețe, au fost restaurate, munca făcută cu mare finețe și mîgală de ani de specialiști și meșteri locali, deoarece nimic nu se adaugă dacă nu se referă la ceea ce a fost.

Bazarul din Samarkand este unul dintre cele mai frumoase și mai bogate din Orient, în trecut renumit în întreaga Asia Centrală, deoarece pe aici trecea drumul mătăsii. Caravanele de cămile transportau mătasea din China pînă la Marea Mediterană, străbătind întreaga Asia pe o lungime de 12 000 km...

Pavel COROI

„Riesengebirge e, drept vorbind, urît. Nici o comparație cu Thüringerwald, Harz sau Elveția Saxonă. Părțile de jos și toate vederile spre ele au un efect original prin suprapopulație și activitate industrială. În mijlocul pădurilor, coșuri de fabrică și fabrici cu aburi. Așa ceva e original, dar nu e frumos.”

După ce argumentează

„Acoperișurile roșii mereu aceleași, colțuroase și nenaturale, impresionează neplăcut ca peisagi, apoi mereu un verde al arborilor în linie dreaptă, cu muchii izbitoare, brazil...”

concluzionează cu mult umor :

„Nimic măreț și nimic drăguț. Verde închis, activitate industrială roșie, ideal pentru negustori și mătușe bogate.”

DESPRE NÜRNBERG

Aici, unde a văzut

„...orașul și biserici și cetățuia...”

Titu Maiorescu este la fel de categoric :

„Impresia minunată, impresia totală a orașului, mai puțin diferitele lucrări de artă...” după care, pentru fiecare în parte, pe scurt :

„Chivotul de Adam Krafft (1496—1500) în Lorenzkirche, o jucărie. Frauenkirche cu vestibulul și cu epitaful familiei Pergenstorffer (tot de Krafft), numai pentru cine nu a văzut nimic mai mare...”

Chiar numai un semn de mirare spune destul :

„Monumentul lui Albrecht Dürer (statuie de culoare închisă, postament de culoare deschisă ! !)”

La sfîrșit, pentru completarea, parcă, a primei impresii despre

„Extraordinar de emoționant este însă caracterul istoric cetățenesc al întregului oraș și a tuturor operelor sale, mulțimea artei și a lucrărilor de meșteșugari, multele fîntini, ieșituri în clădiri, zăbrelele, ș.a.m.d....”

DESPRE MONT BLANC

Vacanțele europene în perioada anilor 1887—1891 nu prezintă totdeauna noutăți pentru Titu Maiorescu, de aceea întîlnim multe noutăți banale (hoteluri, trenuri, trăsuri, restaurante, mai ales despre confort și prețuri), dar cînd întîlnește locuri deosebite, observațiile emoționale nu lipsesc. Astfel, în august 1889, plecînd din Vernayez

„...cu o trăsură gentilă cu un cal...”

se urcă

„...pe necredibilul său, direct spre Salvan...” și ajunge

„...după grandioasa parte a gorge du Triège (unde 2 pahare liqueur)...”

la

„...Fins-hauts, cel mai frumos loc de ședere în Svițera.

Vedere spre glacier de Trient (mare), în prăpastie jos, spre cascade, satul pitoresc, drum frumos, păduri în apropiere...”

În concluzie

„...Pentru noi e drumul cel mai frumos și sugestiv din cîte le-am făcut în Svițera...” notație în care calificativul sugestiv pentru un drum de munte într-o țară prin definiție muntoasă spune foarte mult, mai ales dacă se are în vedere că, în continuarea excursiei, scrie:

„După o parte tristă și vintoasă a drumului pe la Valorcine, îndată la coboriș vederea enormului ghețar Argentiére, a virfului acestui munte, apoi Mont Blanc! Binennumitul Mont Blanc!”

Atît doar despre această fală a Elveției, că i se potrivește numele, că este corect numit, în timp ce Fins-hauts este cel mai frumos loc de ședere din Svițera!

PE SCURT

Cîteva aprecieri, atît de lapidare și — totuși — cit de exact exprimat!

„Geneva puțin elegantă”

La Paris sînt enumerate doar:

„Muzeu Louvre...”

apoi

„...Sainte Chapelle, Cluny, Panthéon cu anemicul Puvis de Chavannes, tombeau Napoleon...”

mai departe:

„...mediocrul Jardin d'acclimatation...”

În altă zi:

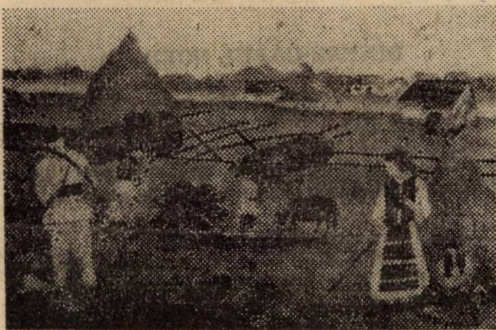
„...Place Concorde, Chambre de députés, la expoziție prea cald...”

și în fine:

„Tour Eiffel pînă sus, iute cu ascensorul, dar multă așteptare la fiecare etaj...”

Despre Copenhaga:

„...cam murdară și neînsemnată...; minunat

• Aurora LUPAȘCU, „La recoltat”

= CALEIDOSCOP =

De-ale medicinei...

Chemat să trateze pe Perdicas al II-lea, regele Macedoniei care era îngrijit de mai multă vreme fără succes de către cunoscuți medici ai școlii din Cnidia, Hipocrate îl cercetează pe îndelete și negăsind nimic organic stabilește pînă la urmă că este îndrăgostit de Phila, una din favoritele tatălui său. Odată cauza găsită, vindecarea s-a obținut simplu.

Un secol mai târziu Erasistrat vindecă în mod miraculos pe Antiochus fiul regelui Seleucos. Acesta constată o importantă accelerare a pulsului la apariția Stratoniei, cea de a doua soție a tatălui său.

Medicii din vechime așteptau pulsul cu mîna. Primul care a avut ideea de a se servi de un ceasornic a fost Sanctorius, profesor la Padova (1561—1636) care a denumit acest aparat „pulsilogium”.

Termometrul cu mercur a fost pus la punct de către germanii Traube și Wenderlich în jurul anilor 1840—1850 dar încă din 1630 francezul Jan Rey utilizează fenomenul de dilatare a apei la temperatură folosind o fiolă cu gît foarte subțire pe care pacientul trebuia s-o țină în mînă.

Primul care a încercat analiza chimică a urinei a fost Paracelsus. El distilează urina, cîntărește reziduiul, trage unele concluzii. Prezența glucozei în urină a fost descoperită în 1674 de către Thomas Willis, ca „revelator” utilizînd papilele gustative... „Procedeu” s-a perpetuat vreme de un secol pînă cînd Pool și Robson au pus la punct reacția de laborator care permite evidențierea zahărului.

Mircat de suferințele răniților A. Paré întuiește un tratament al plăgilor de război, altul decît cauterizarea și baia cu ulei fierbinte. Iată cum descrie

emoțiile primei încercări: „Noaptea nu am putut să dorm de teamă să nu găsesc morți prin otrăvire, răniții pe care nu i-am cauterizat și căroră nu le-am pus ulei fierbinte. Dis-de-dimineață am alergat să-i văd. Mai mult decât speram i-am găsit cu dureri mai puține, plăgile fără inflamație și chiar odihniți peste nopate. Atunci am hotărât să nu mai ard nici odată sărmanii răniți de archebuze.”

★

Chemat de regele Carol al IX-lea, care avea nevoie de îngrijiri medicale A. Paré se prezintă reverențios.

— Sper, îi spuse Carol al IX-lea, că vei îngriji mai bine pe regele tău, decât pe bolnavii din spitale.

— Nu Sire, este imposibil, răspunse medicul.

— De ce? întrebă surprins Regele.

— Pentru că eu îmi îngrijesc bolnavii ca pe regi...

★

Morgagni, fondatorul Anatomiei Patologice și-a publicat (1762) la 80 ani lucrare „De sedibus et causa morborum” în care spune despre medicii care nu sînt de acord cu disecțiile: „Aceștia sînt semisavanți, prezumțioși, leneși, scepticii delicați de la care nu se poate spera nimic. Probabil le este teamă ca nu cumva astfel să se descopere erorile lor de diagnostic.”

★

Stetoscopul a fost descoperit de Laennec (1816) în dorința de a trece peste restricțiile impuse de falsa pudoare caracteristică acelor vremuri. Încă din 1774, Zimmermann cerea „ca medicii să aibă libertatea de a face auscultații punînd mîna direct pe inimă.”

★

Prima clinică a fost deschisă de către Boc în 1658 la Leyden. De aici se va răspîndi prin discipolii săi în Europa experiența clinică care va determina înființarea în 1720 la Edinburg a unei clinici apoi la Londra, Oxford, Viena, Göttingen, Paris și Padova.

★

Willien Clowes, 1570 (contemporan cu Shakespeare) unul din cei mai buni chirurghi ai epocii elisabetane descrie pentru prima oară posibilitatea terapiei percutane în dermatologie, referindu-se la tratamentul sifilisului.

Muzeul Thorwaldsen, cu Frauenkirche și Lange Linie...”

iar la Amsterdam, vizitînd Rijks Museum scrie: „minunat expusă și minunată ca efect luminos așa (inexplicabil) numita „ronde de nuit” Rembrandt...”

și mai departe:

„...admirabilul van de Helst... Hals cu coloritul negricios... ironicul social J. Steen...” în timp ce maeștri ca Ruysdael, Ostade sau Teiners sînt doar enumerați, încheind cu

„...În general cel mai interesant muzeu,

La Anvers, vizitează

„...plicticosul și cam desordonatul muzeu (Rubens, Van Dyk, Rembrandt)...”

în timp ce la catedrala din Strassburg, a cărei fațadă o apreciază, dar

„...pentru o așa impozantă catedrală...” consideră nepotrivit.

„...orologiul cu păpușele de apostoli care fac o mișcare de închinăciune înaintea lui Christos (mai bine cîntatul și mișcarea aripelor cocoșului) la 12 ore. Prea multă lume înghesuită înaintea orologiului în spațiul acolo îngust. Toată istoria asta de la 12 ore trivială.”

Tot la Strassburg

„...am văzut meschinul pretențios nou Palat al Împăratului, cu cupola de gară, încărcată de embleme și figurări, dar ridicul de mic...”

La Milano,

„...mare efect domul înăuntru, — nul cimit (irul, n.n.).

După ce a admirat din nou

„...mozaicele de la San Marco...”

la Veneția,

„...plimbare pe Canal Grande cu gondola...”

apoi

„...a văzut la Belle Arti numai Asonptiunea lui Tizian (roșu cam monoton), apoi „Scalzi” (altă dată de prisos), ghetto, absolut de prisos...”

DESPRE CAPUL NORD

În anul 1890, călătoria de vacanță l-a dus pînă la Capul Nord, unde pretențiosul Titu Maiorescu a ajuns după mai multe zile (de la 12/24 iulie la 17/29 iulie) cu vaporul „Capella”, el fiind primul turist român care a atins acest loc.

Sîmbătă 14/26 iulie 1890,

„...la 6 1/4 ore d. am. trecerea liniei polare (un tun)” fără alte comentarii privind un moment important în viață pentru un continental balcanic, dar ziua de duminică 15/27 iulie reprezintă o puternică impresie, cînd

„...printre Lofote (insulele Lofoten, n. n.)

treceam în strimtori de stînci și în fine la capul Ramsfiord în Ramssund, un fel de circ terminal, la stînga mare ghetar și din el cascade, pretutindeni stînci, stranie (pînă la 1000 m.) drept în mare, diferite mici cascade, apă închisă și liniștită, în apă Seeanemonen mari, la venirea încoace din cînd în cînd cozi de delfini, strania strălucire a verdelui de pe dealurile stîncioase."

În final:

"...Minunat..."

În ziua de marți 17/29 iulie 1890,

"...pe la 7 1/2 sara ajungem la Capul Nord." Momentul este, totuși, prea important și locul prea puțin obișnuit, pentru ca sgîrcitul la vorbă Titu Maiorescu, să rămînă indiferent. Capul Nord, văzut de pe vapor, îi apare ca

"...o grandioasă stîncătură neagră de 300 m înălțime, la stînga un circ, a cărui stîncă la stînga e sfîșiată de crăpături; tare suș, cu o cărare în zig-zag, un steag jos la debarcader. Ancorăm aici..."

După debarcare:

"...E cald 16 sau 15° R., flori în acest circ adăpostit, myosotis, anemone, Kronenwicke, Campanula, dar niciun copac sau măcar tufă. Ne urcăm încet și bine pe steilen Pfad în sus; de la jumăt. drumului în sus o funie prinșă în druguri de fier, așezată de companiile de navigație pentru înlesnirea pasagerilor..."

Ajuns sus — după o oră și un sfert —,

"...vedere grandioasă și totuși gemütlich (nimic sperios) peste marea polară strălucitoare sub razele soarelui de jos, peste pămîntul stîncos (de-abea în depărtare vreo 4 petece ca palma cu zăpadă). Sintem la țel, o piramidă a regelui Oscar 1899... lingă piramidă o gaură între pietre cu carte de vizită. Aruncăm și noi pe ale noastre."

S-a întors de pe platou

"...pe la 1/2 oră după miezul nopții sub acelaș soare splendid... încințați."

Cu acelaș vapor "Capella" și pe acelaș drum pînă la Trondhjem, excursia lui Titu Maiorescu a continuat prin Suedia, Danemarca și Germania, nelipsita din drumurile sale Viena și la 31 august/12 septembrie, acasă, la București.

★

Au mai fost și alte notații cu caracter strict turistic în "Însemnările zilnice" ale lui Titu Maiorescu, dar selecția de față a urmărit să înfățișeze cititorului de astăzi, modalitatea în care a înțeles să consemneze asemenea impresii un spirit elevat și pretențios, un critic și un estetic, la sfîrșitul secolului trecut, cu sinceritate spontană, originalitate și concizie.

Mircea DUMITRESCU

★

Termenul de sifilis este oferit de poetul Francastore Girolamo (1557) care descrie într-o poezie modul în care Apollo îl pedepsește pe Syphilus cu o boală gravă pentru nesupunere, transmitînd generațiilor viitoare coșmarul îmbolnăvirii venerice.

★

Din raportul Academiei Franceze din 18 nov. 1851... „era o privești impresionantă să vezi un bărbat tînăr cu o față frumoasă și calmă a cărui piele era acoperită în întregime cu șancre fagedenice". Este vorba de medicul Lindemann care acceptă să se studieze boala oferindu-se ca obiect de experimentare. Refuzînd propunerea colegilor de a se salva prin tratament, acesta va răspunde: "...cu atît mai bine, moartea mea va dovedi că învătura despre sifilizare va împiedica alte nenorociri."

★

Hergard Armaver Hansen (1870) descoperă bacilul leprei dar, cu mult înainte mulți au căutat să descopere cauza și tratamentul bolii. Astfel Cornelius Danielssen, 1844 (medicul șef al primei leprozerii din Norvegia) și colaboratorii și-au inoculat fragmente de piele de la bolnavi cu scopul de a studia contagiozitatea și clinica bolii. La fel procedează Giuseppe Profeta la Palermo și la Genova împreună cu încă doi colaboratori.

★

Referindu-se la faptul că în lupta cu mijloacele moderne de investigație, Clinica trebuie să rămînă fermă pe poziție, cunoscutul istoric de medicină Castigliani spunea: „Nici una din minunatele descoperiri ale epocii noastre nu ar putea schimba postul de luptă al medicului, singurul care îi permite să prindă pe viu desfășurarea fenomenelor morbide și să urmărească cu atenție ritmul misterios al vieții și al morții. Acest post este la căpătîiul bolnavului. Acolo se joacă eterna dramă."

Dr. Mihail GANEA

Muzeul iluminatului Gura Humorului

La mică distanță de centrul civic al localității, pe partea dreaptă a șoselei ce se îndreaptă într-un urcuș lent spre Cimpulung Moldovenesc, se află o frumoasă clădire cu două nivele care, în zilele senine, își oglindește imaginea în firul de apă al pârâșului Humor ce trece prin preajmă. Aici este sediul Centrului Energetic Gura Humorului.

O poartă masivă cu arcadă din piatră, sugerează parcă statornicia oamenilor pe aceste meleaguri. De cum pătrunzi în curtea unității, ochii îți sînt atrași de o minunată fîntînă arteziană. Dacă îți anunți din timp intenția de a trece pragul acestui edificiu vei fi întâmpinat negreșit cu vorbe dulci de bucovinean de șeful centrului — tehnicianul Liviu Macovei, un om al locului, un om pentru care orașul reprezintă platforma de desfășurare a sufletului său. Și-aceasta, pentru că, în cei 26 de ani de cînd conduce acest colectiv, a realizat împreună cu tovarășii săi diverse amenajări ce încintă pe orice vizitator ce se grăbește spre Voroneț, aflat doar la cîțiva kilometri. În acest context am putea aminti construcțiile din parcul orașului, puntea de peste riul Moldova, o altă fîntînă arteziană intitulată „Coloana luminii”, buchețele de lampadare de pe aleile din parcul dendrologic și multe altele.

În 1972, cînd s-au sărbătorit 55 de ani de la electrificarea orașului, Liviu Macovei a înființat la etajul întii al clădirii, un muzeu al iluminatului — un spațiu ce ilustrează evoluția mijloacelor de iluminat din această zonă a țării. Două încăperi special amenajate conțin un bogat material tematic în care piesele colecționate alternează cu documente, fotografii, grafice, toate conturînd valoarea acestei inițiative.

În prima cameră, trei nișe confecționate din lemn de mesteacăn departajează trei etape distincte din trecutul mijloacelor de iluminat. Întîi observăm un opaiț înegrit de timpuri îndepărtate (are o vechime de 180 de ani), amplasat parcă într-un colț dintr-o gospodărie țărănească alături de unelte vechi din lemn, coșuri, butoiașe, cefe din material lemnos.

Etapa următoare este scoasă în evidență de candelabre din lemn, echipate cu luminări din ceară de albine. Acestea erau aprinse în zilele de sâr-

bătoare și în cele cu bucurii familiale. Și în această nișă, „coloritul” vremii este dat de obiecte cum ar fi oale de lut ars folosite pentru fierberea sarmalelor, furci din lemn, opinci, cîteva trăistuțe...

Perioada gazului lampant este reprezentată printr-o lampă găsită în cea mai veche casă din oraș, casă ce aparținea fostului maior Silvestru Netea, dezertor din armata austro-ungară, și înrolat apoi în armata română.

O impunătoare vitrină cuprinde 30 de lampadare înscrise la Oficiul pentru patrimoniul național. Sînt din argint filigranat și au o vechime cuprinsă între 100—130 de ani. Lîngă ele se află o lampă de cristal ce a aparținut primului primar al localității.

A doua încăpere, iluminată de un candelabru din anul 1925, marchează apariția în 1922 a uzinei electrice în orașul Gura Humorului. Piese de la prima microhidrocentrală (1915), un generator și o roată dințată; prima lampă de cristal, electrică, ce a funcționat în oraș (1924), un felinar din 1920 din fața primăriei, unul din primele aparate de radio din localitate (1930—1936) reprezintă doar cîteva obiecte din evoluția iluminatului.

„Proiectul original întocmit cu ocazia lucrărilor de electrificare a orașului după al 2-lea război mondial”, o lampă termoelectrică ce a funcționat prin 1950, lampă ce alimenta aparatul

• Constantin CHIRILĂ,
„Capodoperă”...

de radio cu baterii și asigura și iluminatul camerei, diferite piese ce provin de la primele instalații electrice, alte și alte imagini fotografice, fotocopii și documente ilustrează saltul spectaculos obținut în acest sector.

Un argument edificator al integrării colectivului în valorificarea potențialului energetic este construirea în 1980, pe riul Voroneț, prin forțe proprii, a primei microhidrocentrale din cadrul I.R.E. Suceava. Un grupaj de fotografii vin să întărească această afirmație. De asemenea nu lipsesc din cele două încăperi aspectele din munca celor de aici.

Dar muzeul, după cum ne spunea inimosul tehnician Liviu Macovei, continuă să se îmbogățească cu noi piese. Sint piese pe care locuitorii orașului le donează acestei instituții de cultură.

Cartea de impresii a muzeului cuprinde cuvinte alese aparținând celor peste 2500 de vizitatori din țară și străinătate. Sint cuvinte ce au strălucirea luminii într-un lăcaș închinat luminii.

Mircea MOTRICI

Cum se poate scăpa de apendicită fără operație

Intervenția chirurgicală nu este singura cale de tratare a apendicitei. Aceasta este părerea profesorului Iaroslav Kulik (U.R.S.S.), autorul unor cercetări în domeniul diagnosticării precoce și tratamentului apendicitei.

Ideea savantului constă în depistarea în stadiul cel mai timpuriu, cu un endoscop ultrafin, a focarului procesului inflamator. Endoscopul poate fi dirijat spre locul investigației cu un pneumotubator, care se deplasează, cu ajutorul aerului comprimat, prin intestin. În felul acesta a apărut posibilitatea trimiterii direct la țesutul afectat a medicamentelor care opresc evoluția procesului inflamator.

Masajul terapeutic al feței

Nu este deci vorba de un masaj de întreținere a tenului. Este vorba de cu totul altceva: reglarea funcționării organelor interne ale corpului prin ma-

sarea zonelor și punctelor biologic active ale feței.

Înainte de a începe masajul, trebuie să ne relaxăm și să ne încălzim mâinile. Apoi trebuie să atingem ușor locul de pe față pe care vrem să-l masăm și să începem masajul 2-3 secunde mai târziu. Masajul trebuie să fie ușor și plăcut, făcut cu vârful degetelor, cu indexul și degetul mijlociu. Conform cu zonele active ale feței, masajul terapeutic al feței are rezultate în următoarele situații:

Dacă simțiți că vă crește febra și aveți frisoane: Masajul circular al rădăcinii nasului vindecă guturaiul, îndepărtează migrena și ajută atunci când avem ochii oboșiți. Dacă simțiți că vă obosesc repede ochii și faceți o muncă care cere un efort vizual continuu, masați-i regulat, punând degetele calde pe pleoapele închise și lovind ușor cîteva minute. Mișcarea trebuie să fie abia perceptibilă și în nici un caz dureroasă.

Masarea zonelor situate în jurul ochilor este binefăcătoare în migrene, ochii.

Se masează zonele de lingă nas, atunci cînd nu putem respira pe nas, în crize alergice sau astm. Cei alergici la polen, de la prima senzație de zăgreabilă trebuie să-și maseze circular rădăcina nasului, apoi colțurile superioare ale nărilor și cele două puncte, în spatele lobului urechilor. Se fac astfel, cu vârful indexului, șapte mișcări circulare și simultane într-un sens, apoi în celălalt. Se poate repeta masajul de 3-4 ori pe zi, fără a depăși trei minute de fiecare dată. În cazul durerilor de dinți, a ticurilor nervoase, a nevralgiei faciale, se masează zonele din jurul gurii. Masajul trebuie să se termine întotdeauna prin lovirea ușoară a pielii de la frunte spre temple și spre ceafă.

Doctor Vitali IVANOV
E. BULAI

După Sputnik 2/1986

Steaua morții

Existența în Univers a așa-numitei „stele a morții”, după cum au botezat-o unii oameni de știință, nu poate fi negată, consideră cunoscutul astrofizician sovietic Oleg Dobrovolski. Steaua a primit un nume atît de sumbru pentru că momentul apropierii ei de Soare

coincide, de regulă, cu pieirea în masă a unor animale de pe Pământ.

Ideea Existenței unei asemenea stele — satelit al Soarelui — a fost enunțată acum câțiva ani și a provocat neliniște în cercurile științifice. Ideea are și adversari, dar și numeroși adepți în rândurile astrofizicienilor.

Potrivit unei ipoteze, „steaua morții” s-ar deplasa pe o orbită alungită și o dată la 26 milioane de ani s-ar apropia destul de mult de Soare, nimerind în norul lui Oort — nor de comete difuz de la extremitatea Sistemului solar. O astfel de joncțiune dintre două formațiuni cosmice provoacă, după opinia oamenilor de știință, averse de comete cu durată de milioane de ani. S-a stabilit că acestea coincid cu moartea în proporții de masă a unor specii biologice de pe Terra.

Oleg Dobrovolski consideră întemeiate concluziile cu privire la suprapunerea ciclurilor cosmice peste cele terestre cînd, în paralel cu ploaia de comete, pe Pământ s-a produs dispariția unor specii de animale, așa cum s-a întîmplat în speșă cu dinozaurii. Aceste catastrofe masive din lumea animală le stau mărturie datele paleontologice. Dacă la originea unor astfel de fenomene se află respectiva stea, atunci pentru găsirea ei va fi nevoie de mulți ani. Căci deocamdată nu este cunoscută nici măcar orbita stelei...

Metodă originală de tratare a fracturilor

O metodă rapidă de tratare a fracturilor oaselor a fost elaborată de un grup de traumatologi sovietici. Metoda este deosebit de eficientă în tratarea bolnavilor la care procesul de conșcență a țesutului osos este lent.

Specialiști de la Institutul de traumatologie și ortopedie din Erevan au stabilit că, dacă se separă într-un os o părțică lipsită de substanțele minerale iar apoi este plasată fracturii, în ea se stimulează procesul de formare a osului. Medicii au mers cu experiențele și mai departe. Ei au separat de la pacient o părțică din mărdușă osoasă au înmulțit-o într-un mediu nutritiv, iar apoi au transplatat celulele astfel obținute într-un organism care avea nevoie de ele.

Observațiile clinice au arătat că, chiar și în cele mai dificile cazuri de frac-

tură, după o săptămână-două are loc un proces de sudură a oaselor.

Așa după cum s-a dovedit, noua metodă de tratare a fracturilor poate fi folosită și la refacerea osului cranian. Aceasta înseamnă că în intervențiile neurochirurgicale va dispărea necesitatea operațiilor plastice.

Nu vor mai exista oameni orbi!

O sută de pacienți orbi și-au recăpătat vederea prin metoda de acționare asupra nervului optic, concepută la Institutul de medicină experimentală din Leningrad.

Institutul leningrădean a acumulat o experiență de mai bine de douăzeci de ani în stimularea creierului pentru vindecarea unor maladii considerate incurabile. Între acestea se numără și vătămarea nervului optic datorată unor tumori cerebrale, inflamării meningelor, traumatismelor capului. De regulă, aceasta duce la orbire totală sau la pierderea parțială a vederii la sute de mii de oameni. Se introduc electrozi sub membrana nervilor optici afectați și timp de 2-3 săptămîni se trimit periodic la creier impulsuri electrice, acționînd în același timp cu lumină asupra retinei. Chiar după primele ședințe crește sensibil acuitatea vederii.

• Constantin CHIRILĂ,
„Muncă cu cartea”...

A
R
T
E

Teatru - plastică -
muzică - film

*Un artist care n-a dus niciodată
lipsă de prieteni*

ION TALIANU

(1898-1956)

Dacă a existat între cele două războaie mondiale, — și nimeni nu contestă faptul — o pleiadă de excepție a slujitorilor scenei românești, pleiadă care și-a continuat afirmarea și împlinirile pe tărîmul artei pînă în contemporaneitate, atunci din rîndurile acesteia nu poate fi omis, nu se cuvine a fi omis numele lui Ion Talianu, de la a cărei stingere s-au împlinit în 1986 trei decenii.

S-a născut în 1898 la Tirgu Ocna, orașel de provincie „al unor oameni mari” — cum îi plăcea să-și elogieze urbea natală într-un interviu ce-l acordă în 1931 ziarului „Rampa”, invocîndu-i în susținerea pro domo a considerației sale, pe Costache Negri, Alecsandri și Jean Bart. Discret — cum îi era temperamentul și cum am avut bucuria de a-l cunoaște și aprecia — Ion Talianu nu pomenea decît în cerc intim că după bunica sa, născută Cozoni, se înrudea cu marele bard de la Mîrcești. În schimb, își amintea oricînd cu amuzament de anii copilăriei și ai debutului său, mai mult sau mai puțin actoricesc. „Copil eram zburdălnic — mărturisea el în acel interviu — gălăgios, îmi plăceau aventurile, din care cauză la vîrsta de 10 ani trecusem prin fața morții, odată împuşcîndu-mă din imprudență. Am deschis la Tirgu Ocna un circ, unde eram clown, gimnastic de trapez, călăreț de înaltă școală, dresor de animale.” Vacanțele școlare le petrecea, împreună cu părinții, mai ales la Slănic Moldova unde avea să-i întîlnească — veniți pentru cură balneară — pe cîțiva dintre cei mai străluciți actori ai teatrului nostru de la început de secol: Petre Liciu, Constantin Nottara, Ion Manolescu, Constantin Morțun ș. a. Într-o vară, Petre Liciu văzîndu-i vioiciunea de spirit, i-a dat să învețe un monolog. La serbarea de la sfîrșit de an, recitînd acel monolog, elevul Ion Talianu culegea primele aplauze... la scenă deschisă.

După studiile liceale la Bacău, devenea, la Conservatorul din București,

Din viața teatrală a anilor '30...

Faust la Copenhaga

Între 10 și 29 septembrie 1984, a avut loc la Roma un festival mai deosebit, fiind mai degrabă o întîlnire cu caracter experimental a numeroși oameni de teatru italieni pe tema **Actori, Dramaturgie, Tehnologie**; un mare număr de trupe, îndeosebi tinere, venind cu cele mai îndrăznețe încercări, cu piese noi sau cu spectacole de dans, spectacole vizuale, montări cu caracter sincretic. Teatro Nuovo Edizione din Bologna a dezvăluit publicului italian și lumii, valoarea scenică surprinzătoare a unui text scris și interpretat în 1932 la Institutul de Fizică Atomică din Copenhaga, despre a cărui existență știuseră doar cei interesați de Nils Bohr și elevii săi, cei ce aflaseră mai mult sau mai puțin întîmplător că în timpul întîlnirilor de la Copenhaga, cei mai mari fizicieni ai lumii aveau obiceiul să joace teatru, să-și organizeze timpul liber glumind, scriind piese, creînd spectacole dintre cele mai spirituale și mai vesele cu putință.

„Faust la Copenhaga” se intitulează lucrarea compusă de grupul lui Nils Bohr, o parodie scrisă cu umor strălucitor, cu o inventivitate dintre cele mai năstrușnice, cu un simț teatral de excepție. Pornind de la „Faustul” lui Goethe, elevii și colaboratorii marelui fizician olandez au tradus în termeni scenici, la fel ca și studenții din perioada medievală care prezentau la sfîrșitul studiilor un spectacol pamflet. Tema anului 1932, tratată la întîlnirea de la Copenhaga, materializată și în ironia scăpărătoare a spectacolului de încheiere era legată de descoperirea neutronului de către cercetătorul englez James Chadwick. Cu doi ani mai înainte, fizicianul elvețian Wolfgang Pauli utilizase același termen pentru a indica existența ipotetică a unei alte particule a atomului, o particulă fără greutate, a cărei realitate va fi practic dovedită abia în 1955 în cadrul experiențelor de la Los Alamos.

Pentru a încheia disputa, Enrico Fermi a propus în cadrul întîlnirii de la Copenhaga, ca particula lui Pauli să se numească „neutrino”, deosebindu-se astfel de neutronul descoperit de James Chadwick.

În piesa lor sugubeață, inteligentă, spontană, cu versuri și situații din capodopera gotheeană, dar cu aluzii la prezent și cu aducerea în scenă a marilor fizicieni în frunte cu Nils Bohr, ce joacă rolul lui Dumnezeu, cu Ehrenfest devenit noul Faust, Wolfgang Pauli transformat în Mephistopheles și James Chadwick în Wagner, se discută toate problemele științifice, dar în același timp eroii trăiesc tragicomic și frămîntările

lui Faust. Neutrino — particula imposibil de dovedit, dar fascinantă ca un vis irealizabil, este noua Margaretă visată de Faustul modern, obsesia lui chinuitoare, personificarea unui ideal imposibil de atins. O vede, știe că există, dar nu o poate găsi, Margaretă-Neutrino scăpându-i în permanență, dispărind ori de câte ori simte că-i este în preajmă. Niciunul dintre marii savanți ai anilor '30 — Nils Bohr, Einstein, Oppenheimer, Fermi, Chadwick, Pauli — nu a scăpat de biciul sfichiuitor al autorilor piesei, dar în același timp ei nu au fost coboriți de pe piedestal, imaginea valorii exacte a acestor genii fiind sugerată și prin capacitatea lor extraordinară de a pătrunde tainele universului, dar și prin umorul și disponibilitatea lor pentru joacă și glume.

Am urmărit cu emoție spectacolul teatrului din Bologna în cunoscuta sală Flaiano, în regia lui Luigi Gozzi, interpretat cu credință și sinceritate de Marinella Manicardi, Gianfranco Furlo, Franco Mescolini, Ivano Marescotti, Caterina Gozzi și Andrea Brugnara. Actorii bolognezi treceau cu firesc și ușurință de la disputele pur științifice completate cu demonstrații și cifre pe uriașe ecrane electronice, la condiția de personaje clovni sau la starea de vis când Faust încerca s-o prindă pe „Neutrino”, o imagine abia schițată ce se pierdea în ceață, o dansatoare înfășurată într-un tremurător voal roz! Dar valoarea reală, autentică a acestui spectacol, așa cum au remarcat și criticii italieni, a constatat mai cu seamă în punerea în circulația teatrală a textului, a acestei emoționante variante a lui „Faust” în care îi auzim glumind cu seriozitate sau vorbind grav, cu aer hazos, pe cei care au dat libertate energiei atomice, pe savanții care au dus pe cele mai înalte culmi gândirea științifică omenească. „Faust la Copenhaga” nu este numai o piesă în care discută, se frământă sau fac șotii Bohr, Pauli, Chadwick, Fermi, Oppenheimer, Einstein, ci o piesă scrisă chiar de ei. Ea nu are nici un autor, dar aparține tuturor celor care la Copenhaga, în 1932, vorbeau fără griji despre tainele atomului, preocupați de ceea ce natura refuza încă să le dezvăluie, fără a bănuie că între timp deasupra Europei se adunau norii grei, întunecați, amenințători, ai nazismului...

CUM A PĂRĂSIT LILLI PALMER GERMANIA ÎN 1933

Am spus „fără să bănuiesc”! Și totuși, poate printre autorii piesei „Faust la Copenhaga” au fost și din cei care au bănuie sau au intuit că știința poate fi și un mijloc de distrugere, că descoperirile lor vor deveni cindva și izvor de durere și lacrimi amare. Există în „Faust la Copenhaga” și accente grotestice, mai ales atunci cind se vorbește despre orgoliul nemăsurat ce-l poate duce pe omul de știință și la pactul cu diavolul! Este totuși o piesă din 1932!

unul dintre studenții frunțași ai clasei lui Ion Livescu, maestrul său fiind acela care-i prilejuia și debutul artistic, pe scena Teatrului Popular din capitală. Deși a figurat, de-a lungul anilor, la loc de frunte pe afișele multor teatre, inclusiv ale celor de revistă, în sezon estival mai ales, marile creații actoricești, însoțite de aplauzele publicului dar și de primirea călduroasă a presei de specialitate — le-a realizat în cadrul prestigioasei companii „Bulandra-Maximilian-Storin”.

În amintirile sale, apărute postum, Ion Manolescu evocind reprezentarea, în 1929, pe scena de pe cheul Dimboviței, a puternicei drame cu mesaj antirăzboinic „Călătoria dîn urmă” de She-riff, în care juca alături de Tony Bulandra și Ion Talianu, ținea să precizeze cu referire la mai tânărul său coleg de echipă: „Ion Talianu, unul dintre cei mai buni elevi ai lui Ion Livescu, intrase de cîțiva ani în trupa noastră și se relevase ca un foarte bun actor de comedie. Inteligent, simpatic, talentat și înzestrat cu mult umor, el își compunea rolurile cu o remarcabilă iscusință, evitînd șarja și efectele exagerate și ținîndu-se totdeauna în limita adevăratei arte scenice. La aceasta îl ajuta în mod deosebit un fin spirit de observație”. Cînd în 1936 Tony Bulandra a hotărît reluarea pe scena teatrului său a piesei lui W. M. Förster, „Heidelbergul de altădată”, el l-a solicitat pe N. Soreanu să reîntre în ro-

• ION TALIANU — „Cațavencu”

lul doctorului Jüttner. Deși societarul Teatrului Național făcuse cu puțin ani în urmă o mare creație în acest rol, el i-a răspuns lui Tony: „Cînd aveți în trupă un actor ca Ion Talianu, nu este drept să vin eu ca să joc un rol care i se cuvine”. Relatînd întîmplarea, ziaristul și scriitorul Tudor Teodorescu-Braniște, nota într-un articol apărut în „Jurnalul de dimineață”, în 1947: „Astfel, Ion Talianu a putut juca unul din cele mai bune roluri din frumoasa lui carieră”.

N-am cînteat niciodată să-l întreb pe „nene Ionel” — cum îi spuneam încă din anii '30 cînd, împreună cu Tudor Teodorescu-Braniște, bunul său prieten, ne călca adesea pragul casei, în-deosebi cu ocazia sărbătorilor, ca oaspete drag al familiei mele — cite roluri a interpretat și care anume i-au dat mai multe satisfacții. L-am auzit odată aruncînd o vorbă: „vreo cîteva sute”. Era posibil? Da, a fost posibil într-o carieră brusc curmată după 28 de ani de activitate actoricească. „Pentru un artist — spunea Ion Talianu — există gen preferat. Dar nu poate exista gen inaccesibil. În ce mă privește, genul, care „mă aranjază” este comedia de salon, dar mă încumet să abordez și genuri diferite. Nu mă apuc niciodată de rol. Îl las să mă cheme el, să-l trăiesc cu frenetism în chiar litera lui moartă și apoi îl învăț cu ușurință”.

Am rugat-o pe doamna Aurelia Talianu, văduva marelui actor, să-mi împărtășească unele amintiri legate tocmai de această neobișnuită ușurință de a „învăța” rolul și de a trece apoi foarte repede la însușirea altuia. „De obicei — îmi mărturisește amabila interlocutoare — venea acasă cu întregul text al piesei. În timpul orelor de masă — la prînz și seară — făcea o pit-mă lectură. Noaptea trecea la o a doua lectură, de astă dată subliniindu-și repeticile cu creionul. După două sau trei zile, era capabil să intre în repetiții. Acasă nu repeta niciodată cu glas tare. Avea o memorie de care erau uimiți și colegii. Cîm știi, un rol pe care l-a interpretat cu mult succes, la compania Bulandra, a fost „Topaze”, din comedia lui Marcel Pagnol. După vreo zece ani, regizorul Mihail Zirra l-a solicitat să facă o imprimare pentru radio cu aceeași piesă. Aproape fără nici o repetiție, spre uimirea lui Zirra, el s-a achitat de rol cu același brio. Desigur, avea trac, ca orice actor, pînă

Născută în 1914 la Poznań (azi în Polonia), Marie Lilli Peisar, fiica unui mare chirurg berliner, va fi nevoită să părăsească Germania, în vîrstă de 19 ani, pentru că în țara-i de baștină nu mai avea dreptul să fie actriță, nu mai avea dreptul să existe ca om! Inteligentă, sensibilă, cu o mare putere de muncă, ea reușește în curînd, în emigrație, jucînd în zeci de filme americane, englezești, franceze, devenind una dintre cele mai căutate vedete. Între rolul din „Agentul secret”, realizat de Alfred Hitchcock, în 1936, care a distribuit-o pe tînăra necunoscută, plin de curaj, alături de Robert Young și Madeleine Carroll, și cel din „Lotte la Weimar”, producție DEFA din R.D.G., după 40 de ani, se inserîu creațiile de acuitat din „Omul cu o mie de fețe”, (1938), „Capă și spadă”, regia Fritz Lang (1945), „Hans, le mărîn”, regia François Villiers (1949), „Montparnasse”, în care i-a avut ca parteneri pe Gerard Philippe, Lino Ventura și Anouk Aimé (1958) sau „Leviathan”, în care a jucat alături de Georges Wilson, Marie Laforet și Louis Jourdan (1962).

În volumul scris de Lilli Palmer găsim multe impresii, descrise cu subtilitate numeroase întîmplări, dar cele mai emoționante sînt cele legate de condiția teatrului după venirea la putere a naziștilor. Despre ultimul spectacol de la Darmstadt scrie: „Repetam în piesa Cînd înfloarește vița de vie a unui scriitor neoclasic din veacul al XIX-lea. Aveam un mic rol, acela al unei fete tinere, dar intram în scenă chiar de la început... Pregătirea spectacolului se apropia de sfîrșit, ba chiar pe avizier apăruse și anunțul cu repetiția generală. Era la mijlocul lunii aprilie și mai erau numai zece săptămîni pînă la 1 iulie cînd înceta complet contractul meu. Repetiția generală a trecut fără probleme. Umorul blind al bucății din veacul trecut, sentimentalismul ei erau atît de germane încît nu puteau supăra pe nimeni, pînă și în acele zile, atît de „simțitoare! În dimineața următoare, trebuia să aibă loc ultima trecere în revistă a textului. În ziua premierei toți actorii se strîngeau, în mod obișnuit, într-una din sălile teatrului, unde își parcurgeau încă o dată textul, în timp ce pe scenă aveau loc repetițiile de lumină. Cînd am deschis ușa am intuit dintr-o dată că s-a întîmplat ceva legat de mine. Colegii mei stăteau grupuri, grupuri și vorbeau, intrerupîndu-se brusc la intrarea mea. Nimeni nu mi-a spus însă nimic. Regizorul nu era acolo. Mi-am pus pardesiul în cuier și m-am așezat, prefăcîndu-mă preocupată de text. O tăcere lungă, amenințătoare, fără nici o explicație s-a așternut peste toți. Am citit și am răsцитit același text ca și cum nu aș fi vrut să fac nici un zgomot întorcînd foile. În cele din urmă a apărut regizorul cerîndu-mi să-l urmez. Am plecat după el, fără să spun nimic. A mers foarte repede pînă la biroul directorului adjunct și a intrat fără să bată la ușă. „Am adus-o, ți-o las!” — a spus

și s-a îndreptat grăbit spre ieșire. Omul din spatele uriașului birou al fostului nostru director și-a prin capul în miini strigînd: „Nu pleca nicăieri, pentru numele lui Dumnezeu! Am nevoie de dumneata! Trebuie să facem ceva!”. „Bine, atunci stau”, a răspuns acesta și s-a lăsat pe scaun, „dar repede, astăzi am premiera, și istoria asta blestemată...”. Mi s-a arătat și mie un scaun, și după o pauză bietul director adjunct s-a întors către mine:

— Tatăl dumitale a participat la ultimul război?

— Da! — am răspuns zăpăcit.

— Slavă domnului! — a exclamat el și s-a ridicat puțin.

— Nu știi, a primit vreo distincție?

— Da, crucea de fier!

— Știi cumva pentru ce?

— Timp de patru ani a fost medicul șef de la Verdun!

— Ai auzit? — s-a întors directorul către regizor. Acest lucru poate schimba puțin situația, nu?

— Poate! — a răspuns acesta din urmă și amîndoi s-au uitat la mine ca și cum eu aș fi fost la Verdun.

Abia atunci m-au lămurit despre ce era vorba. În dimineața zilei respective șeful local al SA-ului care aflase că seara va avea loc o premieră în care juca o actriță care nu era ariană, adică eu, i-a anunțat că un grup de 20 de membri ai SA-ului cumpăraseră locurile de la parter hotărîți să împiedice cu orice preț spectacolul, odată cu apariția mea pe scenă. Distribuția mea fusese făcută împotriva ordinului categoric ca nici un spectacol nou să nu mai aibe în distribuție actori nearieni, aceștia putînd juca, pînă la înlocuirea lor, numai în montările vechi.

Asemenea manifestații spontane ca aceea ce se pregătea cu prilejul premierei noastre avuseseră loc în multe teatre germane dar pînă atunci noi scăpaserăm. Chiar și într-o formă biindă, o asemenea manifestare a membrilor SA era un coșmar, așa că am înțeles dintr-o dată de ce fusesem primită cu atîta răceală. Toți știau deja totul... Totul era scris în privința mea, scris cu litere mari pe toți pereții: Afară! Afară din Darmstadt! Afară din Germania! Afară imediat! Întrebarea era unde să mă duc? M-am înapoiat de urgență la Berlin și am stat în aceeași seară împreună cu părinții mei să ne sfătuim pînă noaptea tîrziu. „La Paris” au spus ei. Acolo se afla de o lună de zile și sora mea Irene, care-și căuta disperată de lucru. „La Londra” am spus eu. O cunoșteam, îmi plăcea, dar tatii nu-i suridea. „Te duci la Paris, la Irene? Ești încă un copil, ești prea tînără ca să stai singură într-o țară străină. La Paris și basta!”...

Ileana BERLOGEA

în ajunul unei premiere. După care, venea voios acasă, se așeza la masă și nu începea să mănince pînă ce nu-l știa lingă el pe Noel, călelușul nostru, la care ținea foarte mult. Ce roluri a îndrăgit mai mult? Greu să-mi aduc aminte. Dar cînd joci în „Mama” lui Karel Capek, în „Strigoli” lui Ibsen, în „Don Carlos” de Schiller, în „Tessa” lui Jean Giraudoux, în „Tatăl” lui Strindberg, în dramaturgia lui Pirandello sau a lui Gogol — ca să nu mă refer la comedile numeroase din teatrul boulevardier în care a apărut ani de zile alături de Birlic, de Maximilian sau de Iancovescu, nu poți să nu te atasezi de unele din personajele în a căror haină te-ai prezentat în fața publicului spectator. Din dramaturgia națională, două roluri știu că le-a avut „la suflet”, cum s-ar spune: înainte de război, pe Emil Horn din „Manasse”, drama lui Ronetti Roman, iar după 23 August, pe Catavencu din acel spectacol memorabil cu „O scrisoare pierdută”, montat pe scena Naționalului bucureștean de Sică Alexandrescu. Poate că tocmai acest larg evantai de roluri și deci de viziuni interpretative i-a permis să facă și regie (unul din ultimele spectacole ce le-a pus în scenă fiind, dacă-mi amintesc bine, comedia lui Tudor Mușatescu „Titanic Vals”, la teatrul din Pitești, în 1953), atrăgîndu-i totodată și două înalte titluri: acela de artist emerit și de laureat al Premiului de Stat*.

În garsoniera sa din Piața Kogălniceanu unde mă primește, doamna Talianu păstrează la loc de cinste cîteva portrete ale lui Ion Talianu, semnate de caricaturiști de renume precum Ross, Anghin, Neagu, Sell, Nel Cobar ș.a. „Să nu te mire dragul meu. Era îndrăgit nu numai de colegii actori, dar și de mulți oameni din lumea artelor și ai literelor. Între aceștia din urmă, i-aș menționa pe Camil Petrescu și pe Mircea Ștefănescu. Un lucru e cert: n-a dus niciodată lipsă de prieteni”.

Nici nu poate să fie altfel. Bonom, vesel, spiritual, cult, deschis, generos, Ion Talianu era la fel de fermecător ca actor cît și ca om.

Constantin DARIE

Interviu cu Hugues Aufray

Despre mesajul umanist al cîntecului, naiul românesc și lecțiile lui George Enescu...

/ Hugues Aufray a mai fost în țara noastră, la „Cerbul de aur“ din 1968. Atunci a promis să revină în România și a revenit după aproape două decenii.../

A.M.: Hugues Aufray, și acum amintirile...

H.A.: ...Parcă a fost ieri... Timpul totuși s-a scurs, și eu m-am întors, așa cum am promis! Firește, puțin altul decât cel care eram cu ani în urmă! Am acumulat o foarte prețioasă experiență de viață și de profesie.

A.M.: Dar cîntecele dumneavoastră au rămas la fel de tinere...

H.A.: Aș putea spune că este un privilegiu să poți realiza că în această scurgere inexorabilă a timpului, sint lucruri care își păstrează valabilitatea iar altele nu! Eu m-am străduit întotdeauna să înfăptuiesc lucruri care să dureze, să nu fiu influențat de mode, care sint atât de trecătoare. Moda este, de fapt, aspectul superficial al inovației. Ceea ce este interesant și valabil în inovație este ceea ce durează. Nu știu dacă cei care au fost la recitalul meu, spectatorii, îmi cunoșteau cîntecele. Dar important este faptul că între mine și ei s-a stabilit o comunicare, un dialog viu, „dialog“ care, cu noile tehnologii ale cîntecului, la ora actuală, este destul de greu de înfiripat.

A.M. — Escalada decibelilor din muzica pop, de pildă...

H.A. — Da, și această escaladă te împiedică în general să urmărești cu atenție un text, mesajul său, lucru care s-a petrecut de minune în concertul meu. Am simțit cum oamenii urmăresc textele cîntecelor și asta m-a bucurat mult.

A.M. — Mai mult, românii care sint buni cunoscători ai limbii și culturii franceze, au urmărit cu cea mai mare atenție toate subtilitățile cîntecelor dv. Texte foarte vii, foarte colorate, cu un bogat conținut de idei și adeseori cu un mesaj umanist foarte bogat.

Jurnal de regizor (VIII)

„În fiecare din noi un Hamlet posibil“...

1972. Recitesc „Despre Racine“ de Roland Barthes. Sint surprins cit este de „shakespearean“ în gîndire. Prin prof. Mihaela Tonitza de la I.A.T.C. am „o echipă“ — care mă ajută la adunarea materialelor documentare necesare pentru „Hamlet“. Li scriu lui Roland Barthes care îmi răspunde aproape imediat. La rîndul meu îi trimit o lungă scrisoare în care îi explic cum vreau să montez „Hamlet“ la Teatrul Nottara.

„Stimate domnule Barthes,

Scrisoarea dumneavoastră m-a făcut fericit. În sfîrșit, am găsit și eu un om în toată Europa care nu este specialist în „Hamlet“. Nici eu nu sint. De aceea cred că dialogul nostru poate să înceapă.

„Hamlet“ a încetat să mai fie o piesă a lui Shakespeare, ea a intrat în subconștientul nostru, toată lumea o știe, chiar și cei care nu au citit-o niciodată; piesa s-a reîntors în stadiul de mit, deci se găsește exact în faza cea mai propice pentru a fi baza unei demonstrații.

Hamlet este un om obișnuit, puțin mai elevat, dar un om obișnuit. Are toate calitățile și defectele sutelor de oameni pe care-i întîlnim zilnic pe stradă: inteligent fără a fi atât de inteligent încît să fie perfid, curajos, însă fără a fi un erou fanatic, bun, dar ținînd suficient și la el, puțin egoist dar iubindu-și pînă la ridicol prietenii pe care-i crede devotați. Toate acestea sint cel mai banal portret al celui mai banal dintre noi pentru că mă întreb cine dintre noi n-a fost înșelat de prieteni, dezamăgit de părinți sau persecutat de „purătorii puterii“ — după cum îi numiți dumneavoastră.

Hamlet, așa cum îl văd eu, se adresează celor ce trec grăbiți sau plimbîndu-se pe străzi, prin parcuri sau celor care așteaptă în „anticamerele puterii“, ca să folosească din nou un termen al dumneavoastră. De aceea nu pot să cred într-un Hamlet demonic, nebun, fanatic, erou, genial, filozof, răzbuțător sau psihopat. În fiecare din noi există un Hamlet posibil; la fiecare colț sintem pînziți de un Claudius, de un Rosenkrantz sau de un Guildenstern, spionați de o mulțime de Polonius, trădați de un Horatio, dezamăgiți de o Ofelia, indiferent de sexul ei. Spectacolul meu vrea să fie un semnal de alarmă în fața primejdiei care ne amenință, el este un îndemn la atenția cu care trebuie să ne apărăm personalitatea în fața poluării sufletu-

lui. Și pentru că acțiunea se petrece în alte timpuri, Hamlet este distrus de coaliția celor puternici. Dar oare astăzi nu se mai întâmplă așa? Cred într-o lume perfect democratică în care individul nu trebuie să se mai teamă și unde astfel de coaliții să nu mai fie posibile, dar până atunci răul continuă să existe și iată de ce un astfel de Hamlet este necesar.

Sperînd că societatea evoluează în bine, probabil că peste 10 sau 15 ani va fi revizuit mitul lui Hamlet în funcție de acele timpuri, dar pînă atunci este nevoie de acest strigăt.

Cînd publicul intră în sală intră într-un mare spațiu negru, este spațiul Danemarcei în piesa lui Shakespeare, de fapt este spațiul istoriei, este un spațiu propice șoaptei, spionajului, violenței, crimei, este un cîmp de bătălie unde victoria este puterea. Această piesă ca și preistoria ei sau alte desfășurări probabile prezintă un om aruncat între angrenajele de fier ale mecanismului social. Acest om este Hamlet. El va fi distrus pentru că societatea LUI se ferește de EL, el este periculos pentru marele mecanism pentru că nu-i seamănă. Hamlet este trădat de toți și înlăturarea lui reprezintă acele momente tragice din istorie cînd aparent răul învinge pentru un timp.

Această piesă mai este și „tehnica unei lovituri de stat”, după cum spunea Malaparte, dar mai este și tehnica desființării individului. Acela este spațiul moral în care trebuie început spectacolul. Publicul a intrat în sală, se stinge lumina, se face liniște. Urmează o pauză lungă, foarte lungă. Chiar dacă publicul se mișcă, tușește sau protestează pauza trebuie să continue pînă cînd publicul va înțelege că spectacolul a început. Așteptarea face parte din spectacol. A

H.A. — Da, muzica este un suport pentru aceste cuvinte, care fiecare exprimă un mesaj. Românii, care sînt, ca și francezii, latini, sînt foarte sensibili la astfel de mesaje, care vin de la inimă și se adresează inimii. Iată de ce recitalurile mele au, dacă vreți, și un caracter sentimental.

A.M. — Cînd am intrat în sală repetați la nai, instrument pe care l-ați întrebuințat și în recital, de cîteva ori.

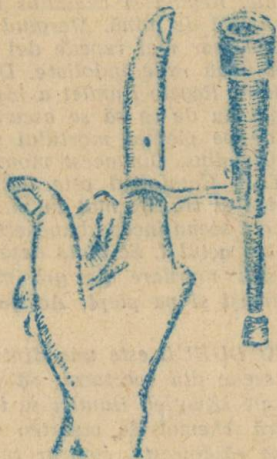
H.A. — Tinerețea mea a fost marcată de discurile magice ale lui Fănică Luca pe care le-am auzit. Am fost foarte impresionat de muzicalitatea și de tehnica acestui instrument și ani de-a rîndul mi-am dorit să cînt la nai, dar n-am îndrăznit. De altfel, nici nu exista acest instrument în Franța. Am venit însă, în 1968 la Brașov și am cumpărat un nai, care din păcate nu era acordat. Motiv pentru care nu am reușit să pot cînta la el. Dar, printr-o fericită împrejurare, acum cîteva ani, am găsit la Paris un disc al lui Damian Luca și un nai acordat și am învățat singur să cînt. Aș dori să fi spus-neți cînd îl vedeți, că la Paris, Hugues Auffray are discurile lui, după care, a învățat să cînte la nai, cu toată modestia.

A.M. — Din cîte știu, aveți doar cîteva anișori cînd l-ați auzit pentru prima oară pe Fănică Luca cîntînd la Expoziția Internațională de la Paris. Se poate afirma că această muzică v-a determinat să vă apropiați de muzică în general?

H.A. — A fost un revelator. Am descoperit cu acel prilej că aveam o pasiune pentru folclor și cred că m-am îndreptat spre muzică așa cum, cînd ai nevoie de căldură te apropii de soare. Și am început să mă ocup de folclor datorită naiului lui Fănică Luca. Trebuie să vă mai precizez că aparțin unei familii de muzicieni, care făceau muzică clasică. Fratele meu, François, care de fapt m-a crescut, a urmat cursurile de vioară la Conservatorul de Muzică din Paris, unde l-a avut ca profesor, pe marele dvs. violonist George Enescu. Am asistat cu multă emoție la cîteva din lecțiile lui George Enescu și îmi amintesc de ele cu aceeași vie emoție și astăzi. Este o amintire de neuit.

A.M. — Hugues Auffray, vă mulțumesc pt. acest interviu și sper să vă reascultăm, cît de curînd, din nou, la București.

Consemnat de Andrei MAGHERU

• Constantina CUCOȘ, „Clarviziune” 1

Lyz Taylor: „Am 54 de ani și mă simt mai fericită ca oricând“

Luxul de a fi tu însuși — „De erorile mele nu acuz pe nimeni“ — „Mama și tata au fost mereu punctul meu de sprijin“ — Alcool și ciocolată — Lyz Taylor — bunică! — O dietă extraordinară — Ieșirea din „tunel“

La 54 ani Lyz Taylor declară unei ziariste tenace, Nancy Collins: „Ajunsă în acest punct al vieții mele nu-mi mai este frică de solitudine. Mă simt bine în propria mea piele și mă accept fără rezerve. Ideea de a fi rămas singură nu mă preocupă. Aș spune chiar că-mi face plăcere, deși asta nu vrea să spună că m-am închis într-un tunel de fildes, că voi rămâne izolată până la capătul zilelor. Încă n-am pierdut gustul de a fi alături de cineva căruia să-i mărturisesc gândurile și speranțele. Cineva care să mă înțeleagă. Îmi place să dăruiesc ceea ce am. A da este înfințit mai frumos decât a primi. N-am renunțat pentru totdeauna la căsătorie. Prima experiență de acest fel am făcut-o cu Nick Hilton. Eram o novice pe atunci. Nick a fost primul om din viața mea. Cu el am cunoscut dragostea. După un an am divorțat, prea dădea semne de infantilism mental. Și de atunci a fost mereu un bărbat în viața mea. Când lucrurile deveneau serioase recurgeam la căsătorie. Au trecut deja 5 ani (n.n. din 1986) de la ultimul meu divorț și ezit să-mi leg viața de cineva. Iubesc mult propria mea libertate, îmi iubesc prietenii. Aflu o plăcere deosebită în a mă închide în casă pentru a medita singură la faptele mele. De ceea ce fac nu mai dau socoteală nimănui. Este pentru prima dată în viață când îmi permit luxul de a fi eu însămi și asta mă mulțumește: mă descopăr puternică, cu o mare poftă de a trăi“.

Nu i-a fost ușor ziaristei sus amintite să-i smulgă aceste mărturisiri lui Lyz, regina Hollywood-ului, mai ales că solicitarea conținea și intenția ca interviul să fie televizat „pe viu“. Luni în șir Lyz a recurs la cele mai abile pretexte pentru a-l refuza. Și totuși când a acceptat a făcut-o fără rețineri, cu o eximabilă sinceritate.

ăștepta, în această piesă, este un act tragic. Se aud bătăi într-o ușă. Dintr-un loc nevăzut apare un om. Se duce să deschidă, trage mai multe zăvoare care se lovesc metalic între ele. Apare o siluetă, masivă, greoaie, fața îi este acoperită de o glugă. Cei doi merg pe culoar. La un moment dat apare dintr-un loc nevăzut un alt om. Îi preia pe omul cu fața acoperită. Cel care l-a adus până aici dispare. Omul cu fața acoperită este transmis din om în om până în centrul scenei. Aici AȘTEAPTĂ. Ultimul care l-a adus se îndreaptă spre celălalt culoar. Ajunge la o altă ușă. Bate ușor în ea, se aude cum se trag noi zăvoare. Apare Horațio. Se întreaptă spre omul care îl așteaptă. Ajuns aici exclamă: „Fortinbras!“ „Horațio!“ îi răspunde celălalt. Acestea sînt singurele cuvinte pe care le auzim distinct. Horațio și Fortinbras vorbesc foarte încet. Nu înțelegem ce își spun. Apoi își string mîinile. Fortinbras pleacă, Horațio privește după Fortinbras, mergînd și el pe celălalt culoar. Se trag zăvoarele peste ușa pe care a ieșit Fortinbras. Se trag zăvoarele peste ușa prin care a ieșit Horațio. Conspirația a început, marele mecanism a fost pus în mișcare. Tragedia poate să înceapă. Din fundul scenei apar regina și regele Hamlet, tatăl lui Hamlet. Urmează aici scena dintre Regina și Rege, luată din tabloul, actorilor. Regina iese, regele se culcă și adoarme. Apare Claudius, toarnă dintr-o sticlă otrăvă în urechea celui adormit. Puternic acord muzical. Agitație în tot palatul. Regele mort este acoperit cu o imensă mantie și întins pe catafalc. Patru ostași fac de gardă. Curtenii stau gravi cu făclii în mînă în cele două culoare laterale ale scenei. În fața catafalcului, cu spatele la sală, stau regina și Claudius. Încet mîna reginei se apropie de cea a lui Claudius. Mîinile lor se ating, parcă se mușcă mîinile lor, parcă sînt două animale în călduri. Regele mort este luat de pe catafalc. Regina și Claudius îl urmează. Din nou se apucă de mînă. Mergînd așa, finindu-se de mînă, par mai repede doi amanși întăriți decît două rude îndoliate. De fapt sînt doi conspiratori. Regele Hamlet a fost înlăturat. Acum nu mai au de ce să se oscundă. Regina ia coroana de pe pieptul mortului și i-o pune pe cap lui Claudius. Din acest moment îl vom numi REGELE. Catafalcul este desfăcut cu o mișcare rapidă și transformat în masă de banchet și pe toată scena începe banchetul de moarte și nuntă din actul I. Se cîntă desănțat, gurile și mîinile sînt murdare de grăsime, băutura curge pe cămăși și pe piept. Acesta este începutul.

SCENA CU DUHUL este una dintre cele mai importante scene din spectacol. Să recapitulăm cîteva date ale situației. Hamlet se întoarce urgent în țară chemat de moartea tatălui său. Mama lui se căsătorește, contrar tuturor regulilor de la curte, aproape imediat cu fratele celui mort. Sosit la curte, Hamlet găsește pa-

latul plin de șoapte, de insinuări, de mistere, de aluzii mai mult sau mai puțin directe. Șoaptele, privirile, zimbetele fără sens, mușenia îndirjită a unor servitori, limbușenia altora, — toată această ceață, tot acest marasm începe să prindă contururi în capul lui Hamlet, începe să-l bânuiească, așa cum se și zvonește de altfel, pe Claudius. Nu are însă nici o probă. Investigații mai precise nu poate să facă. Ar putea fi acuzat de uneltiri împotriva șefului statului și viața i-ar fi în pericol. Hamlet ar fi putut acționa direct, ar fi putut cere ajutor lui Fortinbras, dar nu a făcut-o. Ar fi putut vorbi multimii care îl adora, dar nu a făcut nici asta. Hamlet preferă să aștepte. Firea lui îl îndeamnă la aceasta. Tocmai pe această perfectă cunoaștere, a caracterului lui Hamlet își bazează Horațio întreaga lui înscenare. Dintre toți, poate cel mai bine dintre toți Horațio îl cunoaște pe Hamlet. Deși de origine modestă, Horațio a reușit să se facă ales ca să-l întovărășească pe prințul Hamlet la școlile făcute în țară și în străinătate. Pentru un om cu o origine atât de modestă trebuie să ne închipuim de cite intrigi, de cită luptă a fost capabil Horațio pentru a câștiga dreptul de a intra în anturajul, în intimitatea fiului șefului statului. Horațio are clar în el dorința de a apuca și el ceva de la banchetul puterii. Chiar întoarcerea lui Horațio la palat nu este foarte limpede. Deși învăța la același colegiu cu Hamlet, el se întoarce în Danemarca înaintea prințului. Pleacă fără să-i spună nici unde se duce, nici de ce. Iar atunci când Hamlet îl întrebă de ce s-a întors în Danemarca răspunsul lui Horațio, este departe de a-l mulțumi pe Hamlet. Dar Hamlet nu insistă în aflarea adevăratului motiv. Tocmai acest lucru Horațio îl știe foarte bine, poate cel mai bine dintre toți, el știe că Hamlet este credul. Horațio, Bernardo și Marcellius vor aduna toate zvonurile din palat, toate adevărurile parțiale care au reușit să le smulgă de la diferitele slugi speriate și profitând de credulitatea lui Hamlet vor organiza „noaptea cu stafia tatălui“.

De ce? Claudius nu este Hamlet. Claudius este un dur. El cunoaște legile conducerii statului, ca frate al fostului rege, el vrea puterea, în opoziție cu Hamlet pe care acest lucru îl interesează deocamdată prea puțin. Claudius a reușit să-și omoare fratele, să se impună în patul fostei regine care a acceptat situația pentru a profita și mai departe de puterea ei ce a organizat sau își organizează un guvern unde prim-ministru este Polonius și unde nu va fi loc nici pentru Horațio nici pentru Bernardo, nici pentru Marcellius. Aceștia desigur ar fi făcut parte poate din „guvernul Hamlet“. De altfel Hamlet este mai ușor de manevrat decât Claudius, deci Hamlet trebuie împins să-l omoare pe Claudius. În ochii multimii el va restabili dreptatea, iar Horațio, Bernardo și Marcellius vor urca și ei către puterea pe care o doresc.

„Cunoșteam interesul lui Lyz, declară Nancy Collins, de-un timp încoace pentru SIDA (sindrom imunitar dobândit), maladia fără leac deocamdată, care-i răpise un bun prieten (Rock Hudson) și lupta ei disperată pentru a nu-l pierde, și-i ofeream prilejul să vorbească despre această teribilă boală și despre Fundația pentru cercetări asupra SIDA, al cărei președinte este. SIDA a fost pretextul să rupem ghiafa. Și ne-a ieșit un interviu proaspăt și fără reticențe, extraordinar, poate, unele confidențe surprinzătoare fiind re-luate de cele mai prestigioase reviste din toată lumea. Este vorba despre un portret, nu de puține ori inedit, al uneia dintre cele mai faimoase și iubite actrițe din vremea noastră, despre care credem că știm totul, dar care continuă să ne surprindă cu franchețea și disponibilitățile sale“.

Reproducem citeva din răspunsurile oferite de Lyz Taylor cu acest prilej.

— Acum când vă simțiți atât de schimbată, ce tip de om v-ar place să fie alături de dv.?

— Un om care să mă respecte și care să nu fie tentat să mă sufocă ori să-mi răpească libertatea și independența. Un om matur și sensibil care să mă vrea în centrul vieții lui așa cum și eu l-aș așeza în centrul vieții mele. Dar astfel de oameni sînt puțin, o știu bine. Și mai știu că va trebui să

● D. POGOREANU, „Puștiul“

aleg cu grijă, să nu mai recurg la lovituri de teatru, așa cum am făcut-o în trecut. Acum am intenția să fiu prudentă. La 54 de ani nu-mi mai pot permite să greșesc...

— Un mare prieten al Dv. regizorul Joe Mankiewicz vă caracteriza ca fiind o interpretă ideală pentru rolurile de soție și conchidea: „Lyz a jucat acest rol chiar în propria ei viață. A fost mereu o soție ideală pentru oameții cu care s-a căsătorit“. Vă regăsiți în aceste fraze?

— Da. Am încercat mereu să fiu leală cu soții mei. Am fost de partea lor sută la sută, i-am susținut cit am putut. Și am înghițit multe pentru a fi în picioare o căsătorie.

— Și totuși a-ți divorțat de șapte ori. Cum se explică asta?

— Din ingenuitate sau din prostie, alege ce vrei. Adevărul este că eu port întreaga vină a celor șapte căsătorii faliimentare, eu și nimeni altcineva. De erorile mele nu acuz pe nimeni. Singura căsătorie ratată din start a fost aceea cu Eddie Fisher. Era născut sub o stea nefastă și totul a fost un infern din prima și până în ultima clipă. În rest greșelile îmi aparțin: n-am reușit niciodată să-mi accept soții așa cum erau și n-am avut tăria să-i urmez cum aș fi dorit. Este un regret pe care-l voi duce până în mormânt. Singura consolare este că am rămas în relații optime cu foștii mei soți.

— Ați rămas în raporturi bune chiar și cu ultimul dv. soț, senatorul republican John Warner?

— I-am dorit numai binele lui John și i-l doresc în continuare. Este un om minunat și un excelent politician. Dar pasiunea politică i-a absorbit toată energia și n-a lăsat loc și unei soții sau unei familii. În timp ce eram căsătorită cu el am descoperit pe propria-mi piele că senatorul este un rival foarte viclean, mai ascuns chiar decât o amantă oarecare. Am încercat să apăr cuplul nostru cu unghiile și cu dinții. N-am reușit. Și atunci mi-am făcut valiza și am plecat.

— Ați suferit mult?

— Cred că am devenit imună la acest tip de suferință. Îmi plîsesem toate lacrimile în ziua în care îmi pierdusem cel de al treilea soț, producătorul Mike Todd. Moartea lui mi-a lăsat o rană deschisă. Trăisem cu el doar 13 luni și îl iubeam din toată inima. Rămăsesem și cu un copil de șase luni. Îmi petreceam zilele plîngînd. Plîngeam

Această „scenă a nopții“, discuția cu stafia tatălui minunat gîndită de Horațiu cu ajutorul credulității lui Hamlet va fi primul lor pas către putere sau cel puțin așa, speră cei trei și atunci... „la ora cînd spiritele ies pe pămînt“, Horațiu, Bernardo și Marcellus vor juca în jurul lui Hamlet năucit încă de moartea tatălui și de căsătoria inexplicabilă pentru el a mamei lui cu cel care se spune că este ucigașul tatălui său, cei trei, zic, vor juca în jurul credulului Hamlet scena stafiei jăcîndu-l să creadă că îl vede pe tatăl ucis și că acesta îi vorbește. Nu au nevoie decât să spună ce se aude, cite ceva din ce știu sigur și să fie atenți să nu li se descopere jocul. Pentru a obține puterea orice mijloc este scuzabil. În acel moment al piesei Hamlet este atît de năucit de cele întîmplătoare pînă acum încît jocul lor sinistru, cursa lor oribilă nu are în centrul ei decât o pradă foarte ușoră.

Esențial pentru înțelegerea acestei scene a fost acest citat din Bertolt Brecht: „Conținutul gestic elementar al primei scene din Hamlet se poate exprima prin titlul: „În castelul de la Elsinor este văzută o stafie.“ Scena reprezintă o teatralizare a zvonurilor care circula la castel în legătură cu moartea regelui. Orice tentativă de inscenare în care duhul provoacă groază ca duh, ne abate, înseamnă, de la obiectivul principal“ (Scrieri despre teatru, 1948).

DESPRE OFELIA

Întreaga situație din palat o împinge pe Ofelia către „nebulie“. Se va vedea mai departe de ce nu crezi în nebunia Ofeliei. Nu spun către sinucidere pentru că Ofelia nu are tăria unui asemenea gest. Toată lumea din palatul din Helsingor îi cere Ofeliei să fie castă. Codoșul de Polonius, libertinul de Laertes, probabil că și Hamlet, toți i-au cerut să fie credincioasă. Înainte de a pleca la Witemberg, Hamlet s-a culcat cu Ofelia, a fost un episod pe care-l putem numi momentul „Romeo și Julieta“. Cînd începe piesa acest moment este de mult terminat. Hamlet, care, mai mult plecat, decât în Danemarca, i-a aprins simțurile Ofeliei. Ofelia a crezut în jurămîntele lui Hamlet. Probabil ele erau sincere atunci. Rămasă singură într-un palat în care colcăie necinstea, de la prostituția politică pînă la cea sexuală, într-un palat în care regina a trecut cu ușurință în patul cumnatului ei, aceasta abil condusă chiar de tatăl ei, într-un palat în care consiliile regale degenerau în beții și orgii, ei bine, în acest palat Ofeliei i se cere să fie castă. Simțurile ei sînt la paroxism, sfaturile lui Polonius au zăpăcit-o. Începe să creadă că într-adevăr Hamlet și-a bătut joc de ea, că i-a jurat fals doar ca să se culce cu ea, începe să vadă că perspectiva de a se căsători cu cea mai bună partidă a palatului este pe pragul prăbușirii. Ea dă scrisorile primite de la Hamlet lui Polonius pentru că are

încredere oarbă în tatăl ei. Este gata să facă orice pentru a-l păstra pe Hamlet, dar alege drumul greșit. Il va asculta pe Polonius, pe regină și pe rege. Știe că într-o tiranie cei mari au întotdeauna dreptate. Ofelia va face cum îi spun regele și regina și va deveni unealta lor pentru a-l păstra pe Hamlet, de fapt pentru a-l pierde.

Nici o clipă „scena nebuniei Ofeliei” nu trebuie jucată ca și când Ofelia ar fi nebună. Ea apare ca un martor neplăcut al acuzării, deci ea trebuie să fie păzită. La Elsinor nimeni nu o poate păzi. Ofelia va trebui să se păzească singură. Singura ei soluție este să simuleze nebunia pentru a putea spune tot ceea ce știe. Cât de periculoase sînt dezvăluirile Ofeliei se va vedea și din faptul că regina va ieși rapid din scenă și va reveni anunțînd sec și rece: „Ofelia s-a înecat”. Acest lucru nu este adevărat. Ofelia nu se înecă, ea este omorîtă cu calm și singe rece chiar de către regină, la fel cum a făcut regele cu fratele lui. Dispariția prin omorire a unui martor nedorit așa cum este Ofelia era un procedeu tipic al acelor vremuri și nu numai al acelor vremuri.

Cele două scene ale actorilor au rolul pe care în teatrul grecesc îl avea oracolul. Aici însă au funcțiuni inverse ca timp; oracolul grecesc comunica viitorul, actorii în piesa lui Shakespeare comunică trecutul. Prima intrare a actorilor este o apariție subpămînteană, o ieșire într-un timp prezent dintr-un timp trecut. Actorii din Hamlet nu au legătură cu prezentul decât prin implicațiile pe care le aduc dezvăluirile lor. O ceață care se răspîndește încet, care cuprinde întreaga scenă, prin ea începem să ghicim câteva forme, așa apar actorii. Ei sînt de fapt DUHUL, ei au preluat această funcțiune și vor comunica adevărul întregii curți.

Momentul de teatru în teatru trebuie să semene cu o invocare de spirite și spectacolul lor este coșmarul lui Claudius, coșmar pe care îl vede toată lumea. Spectacolul actorilor este un vir colectiv și mișcările lor trebuie să fie lente ca într-un film derulat cu încetinitorul. Vorbirea lor trebuie să fie cînd rapidă, cînd sacadată, prelungind silabele pînă la incantație, intensitatea vocii trecînd brusc de la șoapă la strigăt, așa cum auzim vorbindu-se în visele noastre care ne înfricoșează și care ne lasă sfîrșiți de oboseală. Momentul lor trebuie ferit de orice efect comic. Nu risul, ci spația este numitorul comun al acestor două scene.

SCENA DUELULUI din „Hamlet” se aseamănă foarte mult cu scena actorilor. Modalitatea lor scenică este diferită pentru că ele sînt pregătite de doi regizori diferiți, de unde și diferența dintre aceste două scene. Această diferență nu apare și datorită deosebirilor morale dintre cei doi regizori. În scena de teatru în teatru regizorul este Hamlet; în scena duelului regizorul este Claudius. De aceea și deznoămintul celor

pentru Mike și plîngeam și pentru mine. Mă gîndeam că nu voi mai putea iubi pe altcineva cu aceeași credință și dăruire. Dar am avut noroc. În viața mea m-am bucurat și de alte prietenii și afecțiuni. Am avut un al doilea mare amor. Viața mi-a dat totul. Aș fi o ingrată să mă lamentez.

— Care a fost cea de a doua mare dragoste?

— Vrei un nume? Nu-l dau și nu va fi aflat niciodată. M-am jurat să tac. Numele acestui om este unul din marile și dragile mele secrete și țin la el cu strășnicie.

— Să vorbim atunci despre copiii dv. Cu cîteva săptămîni în urmă Liza, fiica pe care ați avut-o cu Mike Todd a născut. Ce a simțit Liz Taylor cînd și-a strîns nepotelul la piept?

— A fost extraordinar. Liza are 28 de ani dar eu am considerat-o mereu un copil. De aceea am vrut să fiu alături de ea cînd naște și am fost. Evenimentul mi-a umplut ochii de lacrimi. Pentru că copilul seamănă leîc cu Liza și asta m-a întors înapoi în timp. Aveam în brațe un nepot și pentru cîteva clipe am avut iluzia că o îmbrățișez pe Liza proaspăt născută. În acel moment îmi doream din toată inima ca Mike și Richard Burton să fi fost alături de noi. Dar ei erau cu noi oricum. Ei ar fi știut să se bucure din plin. Dar...

— Cu cîtva timp în urmă, primind o importantă distincție americană pentru meritele Dv. artistice ați vrut s-o prezentați publicului pe mama Dv.

— N-am mulțumit niciodată părinților mei în public pentru ajutorul pe care mi l-au dat. Dar în noaptea aceea mama împlinea 90 de ani și venise de la Palm Springs la New York pentru a asista la ceremonie. Uicînd pe scenă pentru a primi onorurile m-am spus că ar fi o ocazie unică s-o fac. Ideea mi-a venit chiar atunci și mi-a dictat-o inima. A fost ca o iluminare. Sînt fericită că am făcut-o pentru că mama este o femeie într-adevăr aparte și merită toată afecțiunea mea.

— În ce sens mama Dv. este o femeie deosebită?

— Mama și tata au fost mereu punctul meu de sprijin. Eram doar o fetiță cînd cinematograful a făcut din mine un fel de celebritate. Am crescut într-o lume trează și părinții m-au vegheat cu atenție. Hollywood-ul m-ar fi transformat într-un mic monstru insuportabil, dar mama și tata m-au salvat de acest destin făcînd din mine o

fată ca oricare alta. Când mă întorceam acasă după o lungă zi petrecută pe platourile de filmare îmi pierdeam orice privilegiu: făceam patul, spălam farfuriile, dădeam de mâncare ciinilor noștri. Aceasta chiar dacă aveam de învățat roturi lungi și grele.

— Ați frecventat școala ca toate fetele de vîrsta dv.?

— Aveam un profesor care-mi dădea lecții particulare la studio, trei ore pe zi. Și trebuia să susțin diverse examene în timpul anului. Hollywood-ul era foarte sever cu actorii tineri. Nu luai examenele, adio film. Dar eu n-am avut probleme. După examene, însă, la două-trei săptămîni uitam totul. Dispuneam doar de o excelentă memorie vizuală. Și în această privință mama m-a ajutat foarte mult. Tot ea mi-a insuflat dragostea față de onestitate, mi-a dat o morală. Tot ce este defect în mine este numai al meu.

— Care sînt defectele Dv. cele mai mari?

— Cred că cel mai important este că n-am suficientă încredere în mine însămi. Tînd să-mi găsesc o vină și să mă pedepsesc pentru tot ceea ce nu-mi reușește. Ar trebui să mă schimb dar nu pot. În viață am avut multe: fericire și durere, noroc și dizgrație, perioade de euforie dar și de tristețe. Și am trecut peste toate. Apoi, sînt o timidă. De aceea, cu ani în urmă recurgeam la alcool. Ca să fac față confruntărilor cu mai mult curaj. Chiar și pe platoul de filmare.

— Cu alcoolul, acum, totul s-a sfîrșit, nu?

— De doi ani n-am pus picătură de whisky în gură. Și nici n-o voi mai face-o. Pentru o perioadă am substituit alcoolul cu ciocolată. Rezultatul a fost dezastruos. Mă îngrășasem îngrozitor. Stăteam în spital din pricina unei dureri atroce de spate și mă îndopam cu ciocolată. Săracă Elizabeth, îmi spuneam, poți fi mulțumită. Ești singură, nimeni nu te iubește.

— Și cum ați ieșit din acest „tunel“?

— Mi-a trebuit mult timp să înțeleg care sînt consecințele. Refuzam să mă las consiliată de prieteni. Sînt o ființă perseverentă și vicleană. Găseam o groază de scuze ca să-mi justific comportamentul. Evitam oglinda și evitam să-mi privesc chipul chiar și în fereastră spitalului. Hainele vechi nu-mi mai veneau, dar eu continuam să înghit kilograme și kilograme de înghețată și prăjituri tipînd: Cui nu-i place cum arăt să plece. Apoi, într-o bună zi am

două scene este diferit. Totuși avem de-a face cu două scene construite ca idei identice. Piesa prezentată de Hamlet este cursa pe care acesta o întinde lui Claudius, iar scena duelului este cursa pe care Claudius o întinde lui Hamlet. Tot ce se întîmplă în afara scopurilor lor principale este doar pretextul; textul poate să ne intereseze mai puțin. Prima scenă trebuie tratată ca o confruntare cu martori, o reconstituire a unei crime, iar cea de a doua ca o înscenare — duelul este pur și simplu un asasinat. Cuvintele care sînt de spus în aceste două scene pot fi lăsate de o parte fără ca spiritul autorului să fie trădat. În aceste două scene contează în primul rînd ideile lor principale.

SCENA FINALĂ Hamlet intră în duel conștient că va muri. De fapt, această soluție îi și convine. Să nu se sinucidă nu are curajul să o facă, să acționeze nu este în stare. Lăsîndu-se astfel omorît, este singura lui soluție de a fi considerat un erou. După consumarea momentului, Fortinbras intră în palat spărgînd porțile. Din clipa aceea el este INVADATORUL. Horațio, fostul său complice, începe să spună adevărurile pe care le știe. Ba, mai mult, îndrăznește să spună că „are drepturi în acest regat“. Fortinbras privește în jur și începe să ridă grosolan. Ține chiar și un discurs despre moartea lui Hamlet, evident în bătaie de joc. Apoi se așază pe tron și spune: „Și acum restul e tăcere“. Din această clipă noul tiran și-a luat locul. Piesa poate să înceapă din nou.

Dinu CERNESCU

● Mișu TEIȘANU,

Ilustrație la „Luceafărul“ eminescian

În prag de centenar

Ilustratori ai creației poetice eminesciene

Creația poetică de excepție a lui Mihai Eminescu a stimulat, de-a lungul timpului, imaginația mai multor generații de artiști plastici.

O primă constatare ce se desprinde, este aceea că artiștii s-au străduit să recepteze, să descifreze și să vibreze, într-un mod cit mai personal, la contactul cu poezia eminesciană, oferindu-ne nebănuite posibilități de interpretare a fluxului textual, de reconstrucție imaginativă a universului poetic încadrat de atâtea sensuri și idei.

Între numeroșii săi ilustratori se disting două categorii de interpreți: unii de suprafață, adepți ai stilului narativ, ce au practicat un desen figurativ didacticist, iar alții, profunzi și talentați, ce au știut să pătrundă misterele limbajului, prin elaborarea unui desen încercat de sugestii.

● Pictorul Mișu Teșanu — cunoscut pentru ilustrațiile la operele unor scriitori români sau străini — realizează, între anii 1921—1923, gravuri colorate pentru „Luceafărul”. Atelierele grafice ale Societății omonime din București — căreia îi aparține inițiativa — le va multiplica, difuzându-le în 250 mape cu legătură în mătase care vor ajunge, în exclusivitate, în colecțiile particulare. Planșele, de formatul V, încorporează atât versurile poemului, cât și ilustrațiile încărcate de un conținut ideatic bogat i-au fost sugerate ambițiosului interpret. În elaborarea acestora se regăsesc ecouri prelungite din Jugendstil-ul german. Cerul — dominat de aștri — capătă, în viziunea pictorului, dimensiuni nebănuite, în timp ce valurile mării — aflată într-o mișcare perpetuă — sugerează forța și reflexul trecerii implacabile. Protagonistii poemului sint redați cu o preraphaelită suavitate. Cătălina, sub efectul băuturii de vrajă a florilor, a uitat de chemarea stelarelor întinderi și se înfruptă din delicii dragostei terestre. Sustrăgându-se parcă naturii somptuos narcotice — închipuită de Mișu Teșanu — Hyperion în trufia sa solitară plutește pe întinderile nemărginite ale cosmosului aspirând la puritate și perfecțiune. În litografiile sale artistul reușește să sugereze terestru, acvatic și interstelarul, seninătatea și întunecarea, înălțarea prometeică și prăbușirea damnată. Admirăm, totodată, excelența punere în pagină. Compoziția este dinamică, are unitate și simț al echilibrului. Desenul are o caligrafie liberă și suplă. Prin jocul

înțeles că mă distrug cu propriile mele mâini. Și mi-am alcătuit singură un regim de slăbire. Într-o lună am dat jos 10 kilograme. Pericolul de a mă îngrășa mă păstea continuu.

— Care este regimul Dv.?

— Pentru început nu trebuie să renunți la nici o masă și nu trebuie să faci sacrificii prea mari. E necesar să știi de câte calorii ai nevoie și împarți acest total în trei mese; rația zilnică: 1000 calorii. Procedînd astfel poți minca din toate câte puțin. Evii astfel plictiseala care însoțește orice dietă clasică. Vrei să știi ce mănînc? Dimineața un suc de portocale fără zahăr, un iaurt degresat, o felie de piine prăjită, la prînz o bucatică de carne de curcan coaptă în vapori sau o porție de pește la grătar, doi cartofi fierți și 100 grame de verdețuri. Ca băutură un pahar cu suc de grepfruit. Iar seara 100 grame de orez sau paste, un măr sau o pară.

— Dieta este recomandabilă pentru toți?

— Propusă prietenilor mei a dat rezultate excelente. Dar să fii perseverent. Două ciocolate sau o înghețată au efectul unei catastrofe. Din tot ce-am încercat, dieta sus amintită a fost cea mai eficientă.

— Vă considerați o persoană energică?

— Da, în privința asta n-am dubii deși mi-am utilizat energia și în prostii. În trecut aveam o forță nebună să devin o alcoolică. Beam mult și luam tranșilizante. Spuneam tuturor că nu pot trăi fără alcool. Că nu sint în stare să înfrunt viața fără câteva pahare de whisky. Așa mi-am epuizat o mare parte din energie, pînă am îndrăznit să devin pacienta Centrului californian a lui Betty Ford, pentru dezintoxicare. A fost salvarea mea. Am învățat multe acolo. Acum sint zgîrcită cu energia mea. Am trecut și alții pe acolo. Și Liza Minnelli și...

— Ce-i sfătuiți pe acei care au probleme asemănătoare cu ale Dv.?

— Să fie chiar de la început foarte onești. Să nu-și bage capul în nisip ca struțul. Cereți ajutor și acceptați-l fără false pudori. Recunoașteți că nu vă simțiți bine și vă este imposibil să vă vindecați singuri. (...) Reamintiți-vă idealurile de atins, recurgeți la amintirile frumoase, la speranțe. Faceți un efort supraomnesc și veți învinge. Privește-mă, am 54 ani și mă simt mai fericită ca oricînd.

Traducere și adaptare
Ovidiu GENARU

James Bond sau „Întîi trage, apoi gîndește“

Moștenirea lui Ian Fleming — O „popularitate greșită“ — Licența de a ucide — Sean Connery și Roger Moore renunță — Ce spun sociologii — Sigla „J. B.“ — Bond's girls — Dusko Popov, autenticul 007

James Bond a fost pentru anii săizeci ceea ce este Rambo pentru anii optzeci. G. F. Kennedy, fostul președinte, mărturisea că dacă ar fi nevoit să-și aleagă doar două cărți pentru o vacanță pe o insulă izolată acestea ar fi BIBLIA și AVENTURILE LUI JAMES BOND. Fără ultima, preciza G. F. K., n-aș reuși să adorm... Insuși Fellini, care este văzut destul de rar în sălile de cinematografe, n-a pierdut nici o serie a agentului 007, pe unele revăzîndu-le de trei-patru ori... Se poate...

Prima peliculă care a deschis seria se numea 007, permis de a ucide și a fost turnată în 1962; în rolul principal Sean Connery. Succesul de casă a fost colosal. Urmează alte șase pelicule cu același actor. Popularitate și bani dar nu și pentru rolurile feminine. Pentru că era vorba de un superman; femeile nu contează nici cît negru sub unghie; femeile sînt o anexă. Un condiment erotic.

Despre 007 să-i ascultăm părerea lui Terence Young, regizorul englez care l-a și creat pe ecran și l-a ales pe Sean Connery pentru asta: „E un amestec abominabil între un superman de bandă ilustrată și un robot nazist care ar fi făcut minuni în SS“. PRAVDA vedea în James Bond un erou eminent hitlerist iar VATICANUL l-a caracterizat ca dușman al creștinismului și pericol social mai ales pentru tineret. Chiar și psihiatri notorii ca Cyril Connolly au anatemitizat posibilele efecte nefaste ale bondismului care trezesc în noi violența latentă. Am putea continua, dar comentariile nu mai folosesc la nimic. Bondismul a existat și a adus mulți bani. A fost o afacere uriașă. Au trecut de atunci douăzeci de ani. În criză de altceva mai bun va fi reluat; pe marele și pe micul ecran.

senzual de forme și motive mingiitoare, Mișu Teișanu face să transpară meditația, melancolia și voluptatea, adică stările specifice poeziei romantice. Bogate și mlădioase elemente vegetale (flori, frunze, lujeri sau fructe) alcătuiesc chenare, fruntare și finale ce determină pe iubitorul de valori bibliografice să se apropie cu plăcere de aceste ilustrații. Și, totuși, transpunerile lui Mișu Teișanu suferă de un exces de stilizare decorativă, de exuberanță ornamentală.

● Spre sfîrșitul aceluiași deceniu, caricaturistul Ary Murnu riscă ilustrarea unei ediții de poezii (Craiova, 1929) îngrijită de unchiul său, George Murnu, membru al Academiei Române. Imediat după apariție, Mihail Sebastian întreprinde o critică vehementă la adresa ilustratorului căruia îi acordă calificativul de incompetent („Cuvîntul“, V, nr. 1404, 19 mar. 1929, p. 1-2). Dacă autorul ediției ne asigură în introducere, că „Eminescu poate rezista, la toate asalturile vremii“, ilustratorul cu acuarelele sale a pierdut din start competiția dificilă în care s-a angajat. Din cele douăsprezece acuarele imprimate, pe foi separate, din carton, doar patru din ele („Făt-Frumos din tei“, „Strigoi“, „Scrisoarea III“ și „Luceafărul“) se detașează prin linia desenului. Restul sînt complet lipsite de valoare artistică ele înrîndindu-se, prin nota lor vulgarizatoare, cu cărțile poștale pe motive eminesciene ale lui Șălen. Abordînd genul ilustrativ anecdotic, el nu mai are cum să realizeze sensurile și ideile de profundă semnificație ale poeziilor selectate în volum.

● Cu ocazia împlinirii a cinci decenii de la moartea lui Eminescu, Direcția culturală a Primăriei municipiului București scoate o ediție omagială de „Poezii“. Ludovic Daus, în postfața cărții, precizează că volumul „câtă să adauge un pios omagiu poetului integrat alit de definitiv în conștiința neamului“ (M. Eminescu, Poezii, Buc., 1939, p. 256). Poeziile sînt ilustrate cu desene discrete de Geo Zlotescu, Gheorghe Labin și Ceglacov. Între paginile cărții sînt strecurate, ca lucrări distincte, cîteva reproduceri după creațiile semnate de pictori de primă mîrie în epocă: C. Ressu, J. Steriadi și Al. Poitevin Scheletty; se detașează prin valoare, ilustrațiile lui Ressu. Acest pictor sobru cu o paletă redusă doar la cîteva culori (dar cît de splendid orchestrate!), reușește să ne facă să retrăim, în acuarelele sale, fiurul dragostei curate și înălțătoare din „Dorința“, „Făt-frumos din tei“ sau „Luceafărul“, dînd astfel ediției un plus de calitate.

● În timpul celui de al doilea război mondial s-au tipărit trei ediții ilustrate ale poeziilor lui Mihai Eminescu. Prima, apărută în anul 1941, în numai 2000 exemplare pe hîrtie chamoix de Canada, sub îngrijirea prestigiosului critic Garabet Ibrăileanu, cuprinde ilustrații de Al. Brătescu-Voinești fiul. Răzbate aici, din plin,

dragostea pentru natură, pentru nudul feminin și pentru simplitatea gestului. Meritorii sînt interpretările la „Crăiasa din povești”, „Lacul”, „Atît de fragedă”, Scrisori și „De-or trece anii”.

● În anul 1943, Grigore Scorpan, scoate la „Cartea Moldovei” din Iași o ediție a „Poeziilor” ilustrată modest de Th. Kiriacoff-Suruceanu.

● Ultima ediție bibliografică din această perioadă, atît de improprie săvîrșirii actelor de cultură, a fost tipărită de Editura „Cartea Românească” în anul 1944. Iată ce declara, în prefața cărții, îngrijitorul M. Toneghin: „poeziile lui Mihai Eminescu sînt tălmăcite grafic — cu concursul gravorului Aurel Bordenache — aducînd prin aceasta o mărturie de vie recunoștință celui care a turnat în formă nouă limba noastră strămoșească”. Volumul nu a putut ajunge în mîinile tuturor bibliofililor din țară intrucît cea mai mare parte a tirajului — adăpostită de librăria „Cartea Românească” — a pierit în timpul bombardamentelor asupra Capitalei. Copleșit de dimensiunile genului emiescian, artistul de formație academistă Aurel Bordenache a lucrat cu pasiune, între anii 1941—1943, circa 150 desene în peniță, laviu și sgrafito, dar în volumul de poezii nu au fost incluse decît jumătate din ele. Se impun atenției cele două portrete ale lui Mihai Eminescu la vîrste diferite, cîte două imagini la poeziile „Venere și Madonă”, „Călin”, „Scrisoarea I” și trei ilustrații pentru

Sătul de „popularitatea greșită”, dobindită după o serie de șapte pelicule, Sean Connery se retrage din competiție lăsîndu-i locul lui Roger Moore care, și el se sătisește de rol întîind pericolul de a rămîne în memorie spectatorilor, pentru eternitate, doar ca Agentul 007. Dar turnează, ca și Connery, șapte filme. În cele din urmă producătorii percep starea de inflație a pieței și se opresc. Nu înainte însă de a anunța ultimul 007; pe celuloid apare, de astă dată, George Lazenby sub titlul **IN SERVICIUL MAJESTĂȚII SALE**. Și cînd ajungem la capătul puterilor, cînd sîntem sleiți, se ivește și parodia **CASINO ROYAL** cu David Niven și Woody Allen în rolurile lui Bond-senior și Bond-junior. Se spune că s-a rîs copios...

Cum însă nici o afacere nu poate fi dată uitării, ea va continua. Sigur va continua. Un succes trebuie perpetuat mai ales cînd e vorba de mulți bani; efectele sociale nu prea au importanță. Chiar dacă sociologii și psihologii trag semnalul de alarmă, așa cum au și făcut de altfel cînd au apărut James Bond și Rambo. Rambo este mai sofisticat, mai adus la zi, mai contemporaneizat cu ingrediente politice, cu traumele unui război pierdut în Vietnam, cu frustrări ideologice, mă rog, conține întreg tacîmul și rețeta contestatarului. Bond, în schimb, era agentul, meseriașul, maestrul pur, afirmarea supermanului eliberat de povara ideologiilor; Bond plăcea mai mult, afirmă psihologii, fiindcă reușea totul cu ușurință, îi reușea ceea ce nouă nu ne reușește. Adică lucra de amorul artei, cu dezinvoltură, fără justificări.

Ca întotdeauna admiratori și denigratori. Merită să reproducem un comentariu al înțeleptului eseist englez Kingsley Amis, și poet de marcă printre altele: „Acest super-erou calculat este un tip mai degrabă obtuz, iar triumfurile sale nu sînt ale inteligenței, ci aparțin tehnologiei. Dar tocmai fiindcă ne apare atît de simplu ne putem identifica cu el. Bond ar fi putut fi încă și mai stupid decît este și tot l-am fi acceptat. Noi nu dorim Bond la prînz și nu vrem să jucăm golf ca Bond. Noi am vrea să fim pur și simplu Bond”.

Și ce s-a mai spus despre Bond? Că este obtuz („Întîi trage apoi gîndește”, era deviza lui), frumos și întreprid, snob și puțin sanjaron, incredibil de viril, ochi rece și penetrant, curtat de femei dar el le ignoră și așa mai departe. Un personaj care reprezintă men-

● Ligia MACOVEI,
Ilustrație la „Crăiasa din povești”

talitatea epocii ca și Beatles, ca un Casanova, ca și Rambo în anii '80.

Moda Bond domină anii șazeeci. Apar cluburi Bond, ne tundem ca Bond, ne îmbrăcăm ca Bond cu geacă albastră și pantaloni gri; chiloți, cravate, umbrele, pantofi, impermeabile cu sigla „J. B.“ Fumăm țigările sale preferate BENSON AND HEDGES cu spiț aurit și bem șampania DOM PERIGNON. Mult mai dificil e să imiți automobilele sale, un Rolls Royce sau un Aston Martin; prima destinată voiajelor, a doua destinată luptei. Cu foarte mulți bani se poate și asta. Se poate până la un punct fiindcă Austin-ul gri DB-5 pilotat de Bond în GOLDFINGER este echipat cu faruri telescopice, mitraliere așisderea, scaune care catapultează, aruncătoare de flăcări, dispozitive pentru împrăștierea gazelor lacrimogene sau a uleiului pe șasiu, să alunece următorii de asemeni motorizați. Toate astea ridică uluitor prețul vehicolului egalând greutatea lui în aur. Cum năiba să imiți și asta. După douăzeci și cinci de ani Austin-ul cu pricina a fost colecționat de Newport Beach, în California, de un automobilist de Formula UNU, Dick Barbour, învingător și în celebra cursă de 24 ore de la Le Mans, pentru respectabila sumă de 400 000 dolari! Monstrul înarmat funcționează și acum și este un pretext de amuzament al lui Barbour și al amicilor săi.

Cum a apărut mitul Bond? Există cumva înainte de a apare pe ecran? Era el un fenomen de masă? Ar fi potrivită o nouă reluare a lui 007? Se pare că producătorii sînt dispuși să-și avanseze banii în aceeași afacere, grasă pe timpuri, pentru că după 13 ani de la lansarea ei, Sean Connery, iată!, din nou, mai toarnă un James Bond, pentru el ultimul, un Bond de adio și are același succes. Deci merge. Deja acum, în 1986, este ales pentru asta un actor galez, Timothy Dalton, 42 ani, actor de teatru notoriu pentru interpretările sale din Shakespeare, căsătorit cu sora mai mică a Vanesei Redgrave. Există și scenariile, căci este vorba despre o nouă serie.

Biografiile lui Ian Fleming susțin că James Bond era faimos încă înainte de a apare pe ecran. Primul roman al autorului apare în 1953 și devine fulgător un bestseller care se vinde într-un tiraj de 3 milioane numai în limba engleză. Asta pînă în 1962. Dar cine este autorul agentului 007? Se știu cîteva amănunte despre Ian Fle-

„Scrisoarea III“. Celălalte poezii („Luceafărul“, „Glossa“, „Epigonii“, „Mortua est!“ „Împărat și proletar“, „Singurătate“ etc.) au doar cîte o singură planșă. În „Venere și Madonă“ — inspirată de pictura lui Rafael „Fecioara cu sticlele“, precum și de celebra sculptură „Venus din Milo“ — artistul face proba priceperii și talentului său. Scena din „Luceafărul“ este concepută pe mai multe nivele de semnificație: ca o compoziție de trupuri dispuse într-o poziție de mare gingașie în timpul mișcării lor ce sugerează rotirea; ca o reprezentare idilică a dragostei tinere a unor adolescenți zvelți, puri și inocenți și ca o imagine a cuplului „dragostei moarte“, surprins în momentul de grație al posesiunii. Aurel Bordenache se dovedește a fi preocupat de formă și de linie. Stilul său este riguros rațional echilibrul și perfecțiunea caracterizîndul.

● În anii de după al doilea război mondial, prima ediție cu pretenții bibliofile a poeziilor lui Mihai Eminescu, este cea apărută la începutul anului 1950. Desenele — voit prețioase — ale unui anume Siegfried, sînt sub orice critică veritabilă „Kitsch“-uri stingace și derutante, repetîndu-se de la o poezie la alta trezind nedumerirea lectorului. Nici cele șase planșe — datorate lui J. Perahim — nu depășesc nivelul unor simple afișe publicitare!

● Dotată cu acea rară intuiție a corespondenței dintre ideea literară și ipostaza sa grafică, Ligia Macovei a reușit să vizualizeze, ca nimeni pînă la ea, universul excepționalelor texte poetice eminesciene. În splendida ediție din anul 1964, cu textul stabilit de Porrepticus, Ligia Macovei, surprinde esența atitudinilor, semnificațiile psihologice și fiorul emoțional al scriiturii.

Ilustratoarea vrea, parcă, să sugereze că, în literatura noastră nu există operă mai tulburătoare, mai saturată de viață și unitate, de meditație profundă; că aceasta reprezintă sensurile cardinale ale spiritualității românești.

Liniiile în tuș — aflate într-o expansiune irezistibilă — sugerează tensiuni interioare, priviri introvertite, gesturi tandre, profiluri marmoreene. Despovărate de amănunte inutile, liniile devin, așa după cum aprecia criticul C. Ciopraga „și icoană și metaforă și cînt“. Ele pipăie irealitatea ori pun în partitură nostalgia, depărtările, umbra, vuietul, valul, sugerînd și accentuînd atmosfera lirică particulară pe care o emană versurile. „Puterea de incantație a acestor desene decurge și din o savantă punere în pagină. Artista recurge la unghiuri inedite, la montarea, în una și aceeași imagine, a unor părți înregistrate, fiecare din alt punct de vedere, adică la perspectiva plujioculară sau combinată, la asocierea planurilor medii cu prim-planurile, la dimensionarea elementelor... conform ideii și sentimentului pe care vrea să-i impună“ (Eugen Schileru). Așadar, Ligia Macovei poate fi apre-

ciată drept cea mai originală și mai strălucită tălmăcitoare a universului poeziei eminesciene, moment de referință pentru tot ceea ce s-a întreprins, vreodată, în perimetrul interpretării grafice a filonului romantic eminescian.

● Aniversarea a 100 de ani de la apariția „Luceafărului” a prilejuit editarea, aproape simultană, la Iași și la Timișoara, a unor volume bibliografice ce s-au bucurat de o unanimă apreciere din partea iubitorilor de frumos. Volumul liliputan de la Timișoara s-a tipărit cu contribuția distinsului și rafinatului bibliofil care este profesorul universitar Ion Iliescu, iar cele opt desene miniaturale, expresive și pline de sugestii ce însoțesc ediția, poartă semnătura graficianului Vasile Pinte.

● La polul opus, datorită și dimensiunilor ediției, se află poemul ilustrat, parcă pentru eternitate, de pictorul Eugen Ștefan Boușcă. Transpunerile plastice luicate în acuarelă și pastel, fuseseră pregătite încă de acum două decenii ca eventuale modele pentru vitraliile noii opere ce urma să se construiască la Iași. Ediția bibliofilă a „Luceafărului” de la „Junimea” ieșeană, de formatul V, se înfățișează ca o carte de o frumusețe deosebită demnă să reziste celor mai exigente ierarhizări bibliofile. Transcripțiile lui Eugen Boușcă sînt hrănite de pure efuziuni cromatice aflate în asociații delicate de tonuri rare și rafinate ce se combină polifonic asigurînd lectorului comentarii șoptite, îl determină să medieze, în liniște, la perfecțiune, puritate și nemurire. Avem, aici, exemplul unei consonanțe perfecte între cele două viziuni artistice, cea a poetului și cea a pictorului. Culoarea reușește să amplifice sensurile simbolice ale poemului, iar atmosfera luminoasă a acestuia determină coloritul. Metafora luminii de dincolo de noi, ca un mesager al regatelor informale ale infinitului, încearcă să dea o notă ireală lumii, mult mai potrivită cu veșnicia decît cu efemerul.

Toate echipamentele plastice din ultimele șapte decenii, mai mult sau mai puțin reușite, probează faptul că, deși sufletul lui Eminescu răătăcește, de un secol, prin spațiu și timp, interesul pentru poezia sa încărcată de caratele înțelepciunii și frumuseții, nu s-au diminuat ba, dimpotrivă, s-a amplificat făcîndu-ne să sperăm și să așteptăm, cu justificată emoție, ediția ilustrată unică din acest secol. Ne mai desparte doar un an pînă la comemorarea centenarului morții genialului nostru artist. Așadar, o nouă aventură a plasticienilor contemporani în fascinantul și penetrantul univers al poeziei eminesciene.

Ștefan ANDRONACHE

ming: s-a născut la Londra în 1908; a fost jurnalist, agent de bursă și agent secret al Marinei Britanice; și că și-a scris cărțile în Jamaica, la 45 ani. Dar nimic autobiografic în ele. Prototipul lui James Bond este altcineva: un spion de origine slavă al cărui nume a fost deconspirat acum: Dusko Popov. Deconspirat nu de Fleming, ci de însuși Popov, înainte de a muri, la vîrsta la 67 ani. Trăia pe Coasta de Azur, iugoslav prin naștere. A lucrat patruzeci de ani în serviciile secrete engleze. Așa că Ian Fleming l-a cunoscut; aveau o slujbă comună; l-a cunoscut la locul de muncă. Este foarte nostim că acest Popov nu seamănă de loc cu James Bond, ci cu... Enzo Bearzot. Da, foarte nostim. Dusko era un bărbat extrem de rafinat și cult, destul de bogat pentru a trăi liniștit și îndestulat, mereu îndrăgostit de mașini și femei. A văzut toate filmele cu James Bond și asta l-a distrat copios. „Totul e adevărat, numai că eu beam mult mai puțină șampanie, nu refuzam nici o femeie frumoasă și n-am tras un singur foc de pistol. Cît despre licența de a ucide, ce să mai vorbim... Și vreau să mai adaug că n-am dispus niciodată de mașinile și tehnica drăcească inventate în serial”. Din distribuțiile existente,

Constantin CHIRILĂ, „Romantica”

trei la număr, Popov o aprecia pe aceea cu Sean Connery. Roger Moor i se părea mai puțin credibil cu aerul lui mereu triumfător.

Ian Fleming moare în 1964, cu 18 ani înaintea celui din care își făurise un faimos personaj. Moare bogat, lăsând moștenire o groază de litigii cu editorii și producătorii de film. Îndărătul miticului James Bond se ascunde o afacere de sute de milioane de dolari și nenumărate procese interminabile. Motivele sînt banii. Banii și numai banii. Mulți s-au îmbogățit din acest 007, producătorii, regizorii, actorii. După 8 ani de bond-ism Sean Connery declară solemn că nu mai vrea să fie etichetat drept James Bond în persoană, dar mai face un film după 13 ani fiindcă onorariile sînt uriașe. Același lucru i se întîmplă și lui Roger Moore; abandon și reluare și recunoașterea că popularitatea i se datorează lui 007. Al treilea interpret al lui James Bond, George Lazenby, a avut mai puțin noroc la bani și public și, dezamăgit, și-a reluat afacerile cu automobile la Paris și Londra. De nenoroc au fost urmărite ca de umbră și interpretele, acele BOND'S GIRLS; nici un avantaj material notabil sau profesional pentru Daniela Bianchi, Tatiana Romanova din filmul DIN RUSIA, CU DRAGOSTE; sau pentru Honor Blackman, centură neagră la judo și adversara lui 007 din GOLD-FINGER; care se reîntoarce în teatru. Shirley Eaton se lasă de cinema și se retrace la țară; nimeni nu mai vorbește despre Barbara Bach ca actriță; doar ca soție pentru că s-a măritat cu Ringo Star. Și cine mai știe cite mai sînt? Numele lor a pierit.

Fac excepție doar trei nume: Ursula Andress, Claudine Auger și Britt Ekland. Dar acestea aveau dinainte un nume în cinema. Și totuși ultimul Bond al lui Sean Connery lansează o posibilă vedetă: Kim Basinger, care vine tare din urmă; are talent, personalitate, farmec. Și e frumoasă și nu mai acceptă rolul de „păpușă de gumă” a-suprită de agentul 007. Care e un mascul feroce.

Interviu cu Gheorghe I. Anghel

Școala românească de pictură-destin în arta lumii

Fișa bibliografică a artistului, consemnează numeroase participări de grup în țară și străinătate, expoziții personale, distincții primite în țară și peste hotare, prezența lucrărilor sale în diverse colecții de stat și particulare în lume. În anul 1986, Gh. Anghel a avut expoziții personale la Salzburg și Sofia și participări în saloanele organizate la Ankara, Tokio și Cagnes sur Mer în 1974 obținuse premiul pentru selecția românească.

Poet de taină, muzician prin educație, pictor de profesie, Gh. I. Anghel îmi precizează răspunsul la prima întrebare: ce conferă unitatea stilistică unei opere?

— Alexandru Ciucurencu spunea unui tânăr artist: „Măi băiete, gîndești bine, pictezi bine, gîndești prost, pictezi prost.” Este deci foarte clar că Ciucurencu în puține și simple cuvinte vrea să spună că dacă între felul cum gîndești despre lumea în care trăiești și obiectul pe care-l înfăptuiești, cu mijloacele artei tale, este un acord total, o armonie deplină, atunci se realizează unitatea stilistică.

În acest scop cred că se poate recunoaște un artist serios încă de la primele lui manifestări. Evident, în timp el „crește”, se supune unor metamorfoze fără îndoială necesare, dar nu se schimbă în datele ei fundamentale.

Picasso a experimentat diferite formule, a cercetat în diverse direcții, dar numitorul comun al artei sale îl constituie o uriașă energie.

Cred că pictorul autentic rămîne permanent în zona lui proprie, în care-și caută drumul punîndu-se de acord cu literatura, cu muzica...

● **Acceptați deci ideea existenței unei zone comune creației artistice dincolo de ideea și materia prin care prinde contur.**

— Nu cred că a existat un mare artist în lume care să fi rămas credincios ostatec numai artei sale și să nu fi cochetat cel puțin în taină și cu celelalte muze, căci statornicia unui asemenea mariaj ar semăna cu neputința. Pallas, întrebă cum de și-a scris atît de frumos jurnalul, a răspuns aproape iritat de lipsa de înțelegere a interlocutorului: „E o întîmplare că sînt pictor, eu sînt artist”.

Același lucru l-am putea spune și despre Michelangelo Buonarroti ale cărui sonete pot sta alături de operele celor mai mari poeți ai lumii.

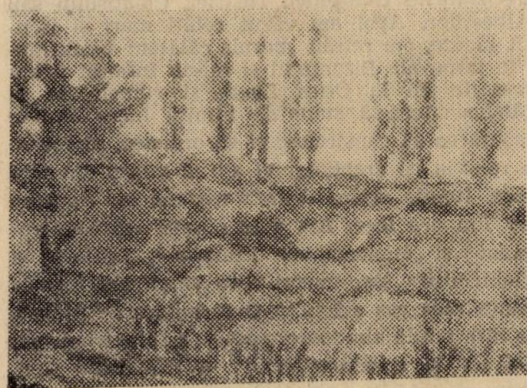
Dar exemplul cel mai clar în acest sens este Leonardo da Vinci artistul care a studiat și a descifrat diversele probleme ale științei prin intermediul desenului. Am avut fericirea să văd la Paris o expoziție cu desenele lui după natură. M-au surprins imaginile unor furtuni și ale unui oraș inundat care erau elemente de studiu ale unor fenomene, nu imagini apocaliptice ca la alții. Impresionante sînt și desenele lui în legătură cu rețeaua de canalizare operă de inginer constructor.

• Ce înseamnă pentru Dvs. desenul ?

— Modul în care poți organiza și disciplina o suprafață. Desenul nu înseamnă doar închiderea unui volum între linii. Pictura este un chin de-o viață. Profesor fiind, insist mereu în clasă asupra importanței marii culturi. A crea, nu înseamnă să faci, cum deseori greșit s-a înțeles, ceva năstrușnic, cum nu s-a mai făcut și care nu seamănă cu nimic. Un asemenea mod de a gândi lucrurile mi se pare că se referă numai la partea artizanală a creației. Partea cu adevărat culturală a operei de artă o găsești în concept, în cantitatea de spirit cu care este înzestrată ea. De altfel cred eu că de abia de aici încolo putem sta de vorbă despre artă.

Marea cultură a avut puteri miraculoase asupra oamenilor, a modificării lumii și conștiinței, a măturat nu odată tirania și prostia, fapt pentru care nu de puține ori a fost poftită la ospețele suficienței și îngîmfării pe ușa de serviciu.

• Blaga observa în „Pietre pentru templul meu”: „Cînd în una din arte ești cunoscător înseamnă că pe celelalte le pricepi”. Am deconspirat deja faptul că aveți o educație muzicală

• Vasile CRĂIȚĂ-MÂNDRA,
„Aleea cu plop la Tescani”

Actorie acrobatică?

Cu destul de mulți ani în urmă, cînd Coriolan, Laurence Olivier s-a aruncat de la un balcon în golul scenei, izbutind o spectaculoasă săritură, urmată de ropote de aplauze și urale. Era un efect scenic nou, îndrăzneț, pe care doar Sir Larry, posesorul unui trup athletic, putea să-l realizeze. Era, de asemenea, NU un efect gratuit, ci organic legat de comportamentul personajului lui Shakespeare.

Recent, tot de la Londra sosește vestea că un actor — posesor al unei diplome de instructor de gimnastică, iar, pe deasupra fiind și absolventul unei școli de circari, inaugurează o nouă artă interpretativă, bazată cu precădere (nu spunem în exclusivitate!) pe gimnastică acrobatică! Inovatorul se numește Michael Crawford, are 43 de ani, dar pare de 23! Englezii au făcut o adevărată pasiune pentru el. Il urmăresc, „în corpore”, seară de seară, la „Victoria Palace Theatre”, într-un musical de proveniență americană — BARNUM. Textul de la care pornește spectacolul evocă figura și viața lui Phineas Taylor Barnum, om de teatru devenit legendar în Statele Unite, el fiind cel care a inițiat și lansat mișcarea teatrală de pe Broadway. De relevat și faptul că Michael Crawford a debutat în acest domeniu în 1945, în LUMINĂ CALĂTOARE, că a continuat să joace în producții ca BILLY, FLORI PENTRU ALGERNON, ANIVERSARE, FĂRĂ SEX, ROGU-VĂ — SUNTEM BRITANICI!, SPILUL... Drum firese spre reprezentațiile pe care le dă, azi, în capitala teatrală Londra. Noutatea lui Crawford? Salturile primejdioase, cățărările pe prăjină, dansul pe sîrmă, tumele, lansările de la trambulină și alte „numere” de aceeași factură. Peste toate celelalte bucurii, publicul o are și pe aceea de a încerca senzații tari, de a sta cu sufletul la gură, ca implicat în cel mai palpitant „thrilling”... La una dintre aceste reprezentații, cînd a executat plonjonul final, actorul a căzut. Spectatorii au amuțit. Toți l-au crezut „sfîrșit”, ceea ce — trebuie să recunoaștem — ar fi mîrit suspensul, mai mult, ar fi fost spectacolul suprem!

Știrea care ne vine de la Londra nu precizează însă în ce măsură acrobazia

lui Crawford este „absolutamente” necesară acțiunii dramatice, caracterizării respectivelor personaje, ca în cazul saltului lui Olivier. În schimb, se menționează, în treacăt, fără malițiozitate, că actorul a ajuns la această formulă de interpretare pentru a compensa „modestia” glasului de care dispune. Deși a cîntat în musicaluri, se dovedește că vocea nu-l ajută suficient, pentru replica de teatru! Iar noi ne întrebăm cînsit — și tot fără pic de malițiozitate — dacă nu cumva arta interpretativă a lui Michael Crawford nu e „modestă” și în alte sectoare, nu numai în ce privește glasul? Și am mai dori să știm ce se va întîmpla, dacă nu va mai avea 43 de ani, și nu va mai părea de 23? Sau dacă, în Polonius va putea să se arunce de după perdele și să se catere pe acoperișul castelului de la Elsinor, ce acrobații ar putea face în Higgins din PYGMALION de Bernard Shaw sau în Luca din AZILUL DE NOAPTE?... Pentru a compensa măcar unele carente ale glasului...

Sanda DIACONESCU

Hollywood-ul la răscruce?

Nastasia Kinski în locul lui Bergman? — Madonna repropune mitul Brigitte Bardot — Redford — Bogart — Ștefania de Monaco aspiră spre culmile lui Grace Kelly — Insurecție la Hollywood —

Marii producători americani încearcă soluții salvatoare pentru a stăvili concurența năreii mai agresivă și mai puternică a televiziunii. Arma secretă a superproducțiilor KOLOSAL cu mii de figuranți și ample peisaje, incompatibile cu vizionarea pe micile ecrane, nu mai este eficientă. Atunci ce trebuie să facem? Ce alte tipuri de KOLOSAL? Vremea nărilor filme de aventuri precum „Rechinul” sau „Indiana Jones”, cu care Steven Spielberg a bătut toate recordurile de încasări în anii din urmă, a trecut. Acum Hollywood-ul are intenția să realizeze filme KOLOSAL bogate în sentimente. Dar lipsesc „poveștile”, adică scenariile cu succes garantat. Lipsesc autorii de scenarii. Și Hollywood-ul se reîntoarce spre anii cînd era „o fabrică de vise”. Cînd era admirat, iubit și in-

și că, scrieți versuri. Ce rol are muzica în munca dvs.?

— Am încercat să fac canto pentru că mi s-a părut dintotdeauna că muzica este suverana muzelor. Uneori ascult ore în șir fără să pot picta, alteori fac zeci de lucrări ca să-mi iasă 2-3 bune. Am izbutit ascultînd multă muzică și înțelegînd-o să ajung la o anumită muzică”.

● Cit de importante pot fi pentru formarea unui artist, locurile, oamenii, întîmplările copilăriei, cit datorăți dvs. acestei lumi?

În călătoriile pe care le-am făcut am văzut și trăit multe, dar atunci cînd le trăiam nu le înțelegeam deplin, nu puteam să mă bucur cu adevărat de tainica lor frumusețe. Abia întors acasă în liniștea atelierului, mi-am lămurit multe. Poate de aici și pasiunea pe care o am pentru arheologie, pentru întoarcerile în trecut. Zidurile acelea vâruite și pe nedrept lăsate uneori pradă distrugerii lente și bălăriilor, patima pentru obiecte vechi, fiecare avînd o istorie a lui, nostalgia vechilor povești, a vechilor înțelepți, a vechilor iubiri, toate acestea încă din copilărie m-au fascinat, dar pe atunci în chip atît de nelămurit. Am copilărit pe zidurile de ruină ale Dinogetiei pierdută atunci printre lanurile de stuf și apa limpede a bălții, iar duhul ei mă veghează și acum.

Mai tirziu am descoperit marea muzică pe care o bănuiam doar, atunci, cînd copil fiind umblasem printre zidurile năruite ale mării mele iubiri. Apoi le-am luat pe toate acestea în atelierul meu și le-am făcut apostoli ai ceașurilor de veghe.

● S-a observat deseori, de critica de specialitate, că repovestită și nu recompusă, lumea dvs. implică și calmul reflexiv ordonat de cerebralitate și zbucium afectiv.

— Nevoia mea de liniște a fost dintotdeauna un fel de stare specială de toropeală ce mă cuprindea atunci cînd mă abandonam undeva printre zidurile Dinogetiei, Histriei, Calatisului sau Albeștilor. Apoi am văzut cetăți mari și iscusit făcute, am reîtrăit „ucenic călător” fiind, marile taine ale Bizanțului și mi-au înfiorat ființa frescele de la Osios Lucas și ruinele de la Mistra. Această stare de tihnă luare aminte mă făcea să construiesc și să ordonez, să încerc a reînvia pe dreptunghiul alb al pinzei din fața mea, lumile acelea demult trecute, iar rigoarea lor îmi era lege. Așa s-au născut „castrele romane” și „monumentele bizantine”, „însulele” și „labirintul”. Dar uneori ceva parcă îmi furnica ființa mea cea stăpînită și caraghios de diurnă, se lăsa pradă uimitoarei povești a „preafrumoasei Pasifae și a minotaurului”, a hoinarului Centaur și iubirilor lui interzișe și ele deveneau desene, dacă desen s-o fi numind acea stare care-ți dă libertatea de a face din gîndurile tale semne năvalnice pe hîrtia feciorelnică, chinuită

delirant de urmele unor instrumente și ele atunci, relicve ale gesturilor frenetice.

Afirm un lucru binecunoscut amintind că artistul nu trăiește în afara lumii sale, căreia îi este organic integrat. Influențat de locul copilăriei mele și de săpăturile arheologice la care am participat, și hrănit fiind cu multă istorie am realizat toate ciclurile mele de mitologie pictură și desen. Vasile Drăguș spunea că arta mea este „mediteraneană”. Sînt un om al sudului și mă gîndesc că Dobrogea este datoare artistic mai mult sudului Europei, Balcanilor și chiar Asiei Mici, în vreme ce cultura lemnului din nordul țării ține de alt tipar de înțelegere. Pentru mine tentația prezentului și a viitorului nu există, sînt meridional ca structură și lucrul acesta este vizibil și în „Nostalgia orizontalelor” și în desene.

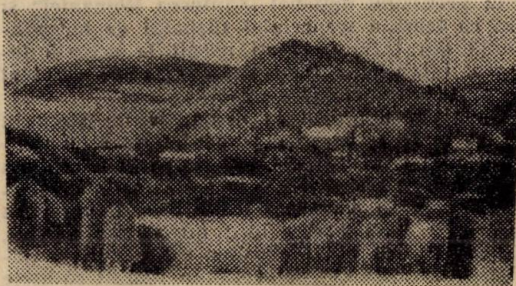
● **Ca profesor la Liceul N. Tonitza sînteți în permanent contact cu munca artiștilor tineri. Vi se pare acest prezent al nostru un moment promițător în talente tinere ?**

— Mă uitam la lucrările expuse în ultimul salon municipal și constatam cit de mulți sînt tinerii și cit de talentați ! Ca profesor nu uit să atrag atenția că osteneala la îndemnul muzelor nu este deloc la îndemîna oricui, că viața pe care o vor duce va trebui să fie închinată cu perseverență în întregime acestei mistuitoare pasiuni care este creația.

— **Din contactele pe care le-ați avut cu plasticienii și arta lumii ați reușit să vă dați seama în mod obiectiv cum este receptată arta românească și la ce nivel se află ea în raport cu celelalte culturi ?**

— Școala românească de pictură s-a impus ca destîn aparte încă din perioada interbelică. Pictorii noștri, sensibilizați de cultura plastică și experiența artistică a creatorilor francezi reprezentativi au evoluat într-un spațiu original fără să-și trădeze personalitatea.

Tradiția s-a păstrat și avem în continuare artiști de mare talent și seriozitate. Totdeauna am constatat cu mare bucurie că cit interes este primită și primită arta românească în lume.

● Gheorghe VELEA, „La margine de lume”...

vidiat în toată lumea pentru filmele lui celebre. Hollywood-ul propune cu actorii de azi, cu stelele de azi, cu stilul de azi, reluarea unor filme devenite clasice.

Ce se pune la cale, deci, în următoarele luni ? La ce se lucrează ? Care sînt proiectele producătorilor și ale star-urilor celebre ?

Robert Redford, 51 ani, pe care critica îl consideră băiatul de aur al Hollywood-ului, se află la o răspîntie de carieră ; riscurile sînt copleșitoare. Va interpreta pe ecran cîteva personaje memorabile create de marele Humphrey Bogart a cărui amintire este încă atît de vie în memoria cinefililor. Humphrey Bogart — un mîi imbatabil.

„Visam de mult timp să mă măsoar cu BOGEY, declară unei ziariste italiene Redford, încununat de succesul din AFRICA MEA, dar n-am avut niciodată curajul s-a fac pînă la capăt. Ideea de a rămîne un simplu figurant mă teroriza. Acum cred că a venit momentul meu. Voi începe prin a interpreta rolul lui Marlowe, celebrul detectiv particular căruia Bogart i-a dat atîta relief și strălucire. Nu-mi fac însă iluzii. Bogart a fost un monstru sacru și nu-mi va fi ușor să-mi păstrez capul. Dacă totul va merge bine, cum sper, proiectele mele se îndreaptă spre un angajament suprem : să refac neuitatul CASABLANCA, filmul poate cel mai imitat și revînt din istoria cinematografică ; temerara poveste de dragoste în care Bogart a avut ca parteneră pe extraordinara Ingrid Bergman”.

Dar dacă Redford va fi noul Bogart cine va fi noua Bergman ? Evident ea se va numi Nastasia Kinski. Tînăra actriță germană turnează deja o nouă versiune a ANASTASIEI, film care în 1956 i-a adus lui Ingrid Bergman prestigiosul Oscar. Își „rodează” personajul înainte de a înfrunța proba de foc CASABLANCA. Despre ea, producătorul Kenneth Kaufman spune : „Nastasia e altceva decît Bergman, dar posedă o frumusețe romantică și are un CEVA misterios atît de caracteristice și lui Ingrid. Sînt conșin că nu-și va regreta șansa de a repeta un model celebru”.

Alte noutăți se referă la Cary Grant. Va fi la fel de greu de egalat dar s-a găsit actorul necesar. Se numește Anthony Andrews, un englez talentat și deja foarte cunoscut în Anglia și America. Da, va fi greu pentru că va trebui să refacă SUSPECTUL semnat de inegalabilul maestru al suspensului,

Alfred Hitchcock în anii patruzeci. Versiunea originală cuprindea în afara lui Cary Grant și un alt nume preferat de public: Joan Fontaine.

Michael Ross, un critic avizat în secretele filmului american declară că pentru ieșirea din criză producătorii au intenția să atace toate miturile sacre. Morgan Fairchild speră să refacă vechile filme ale lui Monroe, **CIND SOȚIA ESTE ÎN VACANȚĂ ȘI PRINCIPELE ȘI BALERINA.** Dar nu le prevede vreo reușită întrucât mitul Marilyn este încă prea viu și tragic în conștiința Americii. Indiferent cit de talentată ar fi noua protagonistă, Marilyn rămâne înimitabilă iar filmele turnate de ea erau **EXCLUSIV** pentru ea. Nu va mai exista niciodată o a doua Marilyn. Monroe este, într-adevăr, unică și irepetabilă. Va fi un eșec sigur.

Dar și alte dive ale trecutului imediat continuă să-și găsească tinere imitatoare. Noutatea cea mai explozivă se referă la cîntăreața pop, Madonna, idola adolescenților din toată lumea. Triumful (probabil financiar) după turnarea filmului **CĂUTIND-O DISPERAT PE SUSAN** a convins Hollywood-ul să facă din ea o Brigitte Bardot americană a anilor optzeci. Intenția producătorilor? Să refacă cu Madonna **ȘI DUMNEZEU A CREAT FEMEIA.** Cîntăreața declară fără falsă modestie (?!) : „Persoana care m-a ales pentru acest rol este extrem de inteligentă. B. B. era simbolul erotic al anilor șazeci. Eu am același destin după douăzeci de ani și nu mi-e teamă de vreo confruntare. Cred că posed mai multă fascinație decît ea”.

Ca declarație de scandal merge. Publicitatea aduce și bani.

Întreg Hollywood-ul așteaptă cu nerăbdare și o altă confruntare, de astădată cu adevărat serioasă: Gene Hackman în locul aventurosului Errol Flynn. Spune Hackman: „Prietenii mei au rămas înspăimîntați la știrea că voi refilma **CAPITAIN BLOOD** și **INCARCĂTURA DE ȘASE SUTE.** Dar eu nu m-am descurajat: am slăbit cinci kilograme, am luat lecții de scrimă, am învățat călăria. Am lăsat să-mi crească părul, mustățile. Nu sînt sigur dacă voi reface filmele lui Errol întocmai sau dacă le voi da o umare. Acesta mi-e destinul imprevizibil”.

Gene Hackman nu e singurul în vîsul său. Cinematograful cunoaște bine avantajele acelor „numere doi”. Hollywood-ul a turnat deja **RAMBO 3** și

Interviu cu George Grigoriu

Despre bucuriile muzicii...

— George Grigoriu, v-ați afirmat de la începutul carierei în trei sectoare diferite ale muzicii românești — operetă, muzică de film și bineînțeles, muzică ușoară. Șlagărele v-au fost mult timp fredonate de iubitorii muzicii ușoare, dar un succes egal ați obținut și cu celelalte genuri. Pentru că vorbim de muzica ușoară — care v-au fost succesele de ultimă oră și care sînt proiectele în această direcție?

— Nu-mi prea place să vorbesc despre succesele mele pentru că mă bucură în mod egal succesele celorlalți a căror operă, împreună cu a mea, dau profilul exact al tezaurului muzicii ușoare românești contemporane, făcînd-o competitivă pe plan internațional. Am participat la cîteva festivaluri internaționale în ultimii ani și pot spune cu certitudine că muzica ușoară românească este la nivelul muzicii ușoare internaționale. În anul 1986 am participat la Festivalul cîntecului muncitoresc organizat de U.G.S.R. unde am luat premiul I. La competiția de la Mamaia am prezentat 2 cîntece, unul despre dragostea de țară intitulat „Țara mea iubită România”, o temă permanent prezentă în creația mea și un cîntec dedicat ideii de dragoste față de muzică, cu titlul imperativ „Să iubim muzica”, pentru că acest sentiment ne înobilează. Cu primul cîntec am obținut un premiu special al juriului. M-am convins că tinerii noștri compozitori pot aborda într-o viziune largă, tema cîntecului, gîndind-o într-un auz polifonic total, îmbrăcînd-o într-o formă orchestrală modernă. Doar astfel ne putem forma compozitori, gîndind firul melodic în formula orchestrală și cu proiecția interpretării.

Opereta de exemplu, trebuie gîndită în formă de lucrare finisată.

— Opereta „Eternele iubiri” a primit premiul I la Festivalul național „Cîntarea României” și are ca temă a scenariului războiul de independență din 1877. Cum ați pornit la această lucrare, ideea ei nefiind deloc ușor de rezolvat pe paritura unei operete?

— Inițial am avut la dispoziție un scenariu foarte mare și foarte documentat scris de Constantin Florea, din care trebuia să rezulte două operete care s-ar fi jucat în două seri succesive. Ca lucrare în sine ar fi fost inedită, așa ceva pe scena unui teatru liric nu a mai existat, dar ar fi fost puțin obositor poate pentru public. Librețiștii sînt întotdeauna tentați să scrie mult, iar regizorul și cu compozitorul doresc să scrie cit mai concret. Prima muncă este de finisare a lucrării, rămînd, din punctul nostru

de vedere, ceea ce este mai concis și mai tractabil în muzică. Astfel s-a născut partitura „Eternelor iubiri“.

— Proiectați o nouă operetă?

— Da, dar libretul nu este gata, va fi o comedie, care atacă anumite moravuri care mai există în concepția unor semeni ai noștri și atacul este cu atât mai incisiv cu cât textul este scris de Ion Băieșu.

— O primă colaborare?

— Da, chiar și pentru el. Scenariul este după o piesă a lui mai veche refăcută și care se numește „Autorul e în sală“.

— Vorbind despre muzica de film în care v-ați distins, vă întreb dacă așteptați și aici noi premiere?

— M-a bucurat colaborarea cu Manole Marcus și C. Vitanidis. Am lucrat cu regretatul regizor Doru Năstase care a realizat primele 2 serii ale aventurilor lui Mărgelatu și acum aștept seria a 6-a a acestui film în regia lui Mircea Moldovan. Aici am fost mult solicitat pe plan melodic pentru că mi s-a cerut o temă care să se continue pe tot parcursul serialului. O temă în stil western, dar de bun gust, în linia melosului nostru folcloric, care să umanizeze și mai mult generozitatea acestui erou. La „Coana Chirița“ muzical scris de Draga Olteanu și regizat de Mircea Drăgan eforturile mele s-au îndreptat în două direcții: să păstrez câteva momente din muzica originală a lui Flechtenmacher, îmbrăcându-le într-o haină orchestrală și să scriu o muzică nouă care să păstreze parfumul epocii și să se armonizeze cu muzica ori-

SUPERMAN 4. Succesul unei noi variante PSYCHO, a treia după cea realizată de Hitchcock și urmată de Perkins sau a peliculei UN BĂRBAT ȘI O FEMEIE DUPĂ DOUĂZECI DE ANI au încurajat puternic producătorii americani pe această cale.

Și lista proiectelor continuă:

„Numărul doi“ la LAUDĂROSUL, un succes cu Paul Newman, o reluare după 25 de ani tot cu Paul Newman. Și dusă mai departe. Jack Nicholson vrea să delege misterele lăsate intacte de CHINATOWN, un splendid THRILLER turnat cu 15 ani în urmă alături de Faye Dunaway. Barbara Streisand ar dori să reia CUM ERAM NUMĂRUL DOI și, tot împreună cu Robert Redford, repriza a doua. Acestea sînt doar câteva exemple ale unui fenomen curios și masiv, nu lipsit de riscuri; actorii se agită ca de un colac de salvare de vechile lor reușite în speranța de a resuscita interesul și curiozitatea publicului.

Nici celebrul PE ARIPILE VINTULUI n-a scăpat din raza de interes a regizorilor. Sergio Leone declară: „N-aș vrea să repet originalul care, revăzut după 40 de ani, e plin de păcate și imperfecțiuni: dialogurile sînt depășite, uneori înțelegibile, secvențele filmate în studio relevă fundaluri de gips și carton etc. Varianta mea va diferi substanțial de model“, conchide regizorul italian. „Un scenariu nou, mai aproape de roman, exteriorurile în Iugoslavia și Georgia asemănătoare mult Sudului Statelor Unite. Nu voi utiliza actori celebri pentru rolurile principale. Mi-ar place mai degrabă să pun la lucru niște necunoscuți dar tot aș apela la Marlon Brando și Robert De Niro... Americanii sînt entuziasmați de proiect, dar rămîne în suspensie problema spinoasă a drepturilor de autor. Cartea Margarettei Mitchell după care a fost făcut filmul este apărută de o războinică echipă de avocați pînă la a o face inabordabilă; protecția se referă atât la povestea propriu-zisă, cât și la personaj și locul acțiunii. Dificultățile legale mă împiedică astfel să realizez proiectul vieții mele“.

O casă de filme încearcă să o convingă pe Ștefania di Monaco să interpreteze o serie de roluri în care a strălucit mama sa, Grace Kelly. Este vorba de filmele FATA DE ȚARĂ, cu care Grace a cîștigat un Oscar în 1954 și de VINĂTOAREA HOȚULUI. Ștefania ar urma să joace în ambele. Producătorii i-au și propus contracte fa-

buloase. Ștefania se simte ademenită dar și timorată de proiect; confruntarea cu celebra sa mamă o timorează chiar dacă s-ar ști „manevrată” de regizori celebri. Pentru că Grace a fost o actriță extraordinară și adulată de marele public. A fost un mit imbatabil. Nu trebuie uitat însă că Grace avea aceeași vîrstă cu Ștefania cînd a intrat pe platourile de filmare și nu era cîtuși de puțin celebră... Argumentele Hollywood-ului sînt, se spune, convingătoare, dar Ștefania rezistă tentației conștientă fiind de profesionalismul exemplar al lui Grace. Producătorii o asigură de un Oscar... Ștefania exemplifică prin eșecurile răsunătoare ale Irei Fürstembreg și Soraya. Ștefania ezită. Dar oamenii Hollywood-ului nu sînt superstițioși; sînt decise să cîștige pentru ecran măcar una din fetele lui Grace. În timp ce Ștefania citește și recitește VINĂTOAREA HOȚULUI și FATA DE ȚARĂ, Carolina a și acceptat să participe la proxima miniserie pe care Joan Collins (perfida Alexia din Dynasty), o va turna pe Coasta de Azur sub titlul MONTECARLO, pentru televiziune. Încurajat de acceptare, Hollywood-ul are intenția să-i propună un film pentru marele ecran, o reluare: ULTIMA DATĂ CÎND VEZI PARISUL, în care Lyz Taylor... Se mizează pe rivalitatea și gelozia secretă dintre cele două surori. E o chestie cu cap.

Fabrica de vise-lucrează, lucrează...

O. G.

O sosie pentru Marilyn Monroe

O nouă plesă semnată de Norman Mailer — Biograful lui Marilyn și-a transformat fiica într-o perfectă sosie a acesteia — Numele ei este Kate — Un rol care duce la nevroză — „Marlyn declară scriitorul, face parte integrantă din mine și mi se pare just să fac totul pentru a menține viu mitul ei”.

„Da, am făcut din fiica mea Kate o sosie perfectă a lui Marilyn. Dacă cineva mă consideră un monstru pentru asta, nu știu ce să-i răspund. Am iubit-o dintotdeauna pe Monroe și de ani încerc să-i readuc mitul pe scenă. Abia acum am reușit să scriu o dramă

ginală a lui Flechtenmacher. Draga Olteanu a păstrat întreaga intrigă a piesei lui Alecsandri cu unele momente augmentate de ea iar adaptările s-au făcut în sensul aducerii acestei piese la forma muzicalului.

— În ansamblu activitatea dumneavoastră componistică este generată de teme patriotice sau de actualitate. Poate așa s-ar explica și prodigioasa activitate în domeniul cîntecului patriotic.

— Acest gen de muzică corală nu l-am abordat decît cînd am fost eu convins că-l voi putea servi. Debutul a fost de bun augur și de atunci, sînt aproape 10 ani, continui să lucrez în această direcție care-mi aduce satisfacția unei audiții polifonice bogate, mai ales cînd ai un cor ca al Radioteleviziunii și „Doina” al Armatei dar și corurile excelente ale formațiilor artistice de amatori. Mi s-a întîmplat de multe ori să aud interpretări de înalt nivel cu amatorii în Festivalul național „Cîntarea României”. Acest gen coral se apropie foarte mult de muzica ușoară prin intenții și prin condiția de existență, o condiție unică: melodicitatea. Or aceasta fiind crezul meu artistic, dar și drumul cel mai sigur către inima oamenilor, am scris întotdeauna cu abnegație și plăcere muzica corală.

— Care v-a fost cea mai fructuoasă perioadă din viață?

— Primii ani de la debut și anii din urmă! Între timp am realizat de fapt întreaga mea operă: muzica ușoară, corală, scenică, pentru film, și pentru copii plus 5 operete. Vorbind serios, cred că anul 1986 a fost cel mai fericit în sensul că am luat la toate cele 4 festivaluri premiile maxime.

— Care v-a fost cea mai infructuoasă perioadă de creație?

— Într-un fel nu a existat decît în răstimpurile în care eram nevoit să lipsesc din țară ca participant sau membru în juriul vreunui festival. Întotdeauna m-a afectat absența de la masa mea de lucru care constituie rațiunea vieții mele.

— Vă socotiți un om fericit?

— Foarte fericit, pentru că în afara frumuseții pe care mi-a adus-o în viață muzica mă simt înconjurat de foarte mulți prieteni care își manifestă bucuria în mod nedisimulat cînd vorbesc despre cîntecele mele. Aceasta este, cred, satisfacția supremă pe care și-o dorește orice creator.

— Aveți și alte proiecte în afara celor deja măturisite?

— Aștept să realizez un film exclusiv muzical, mă gîndesc la muzica ușoară, și în care să existe momente de balet modern. Filmul îl voi realiza cu Gh. Vitanidis. Aștept să încep lucrul la seria a doua a filmului „Coana Chirița” și să termin un film cu Manole Marcus închinat actului istoric de la 23 August 1944.

Liana COJOCARU

— DIVERTISMENT —

Din lumea
artelor

La teatru. Piesa care se joacă este foarte slabă. Un spectator îi propune vecinului său :

- În cazul acesta, s-o fluierăm !
- Imposibil, îi răspunde vecinul căsind, simt deja că mă cuprinde somnul.

O stea de la Hollywood dorește să divorțeze repede și fără probleme.

Avocatul său îi indică pentru aceasta un cătun din Mexic. Cum ea nu știe o boabă de spaniolă, el îi recomandă :

- Răspundeți, la orice întrebare „Da, domnule !”

Inconjurată de o mulțime entuziasată, steaua de cinema, spusese doar de trei sau patru ori „Da, domnule !”, judecătorului. Mulțimea o aplaudă.

- Sînt divorțată ? întrebă artista.

— Da, îi răspunse avocatul, dar, în același timp, v-ați căsătorit cu primul.

despre ultimii ei ani de viață și i-am cerut lui Kate s-o interpreteze. Este o fată tare specială Kate a mea. Specială aproape ca și splendida Marilyn”.

Este chiar declarația celebrului scriitor american Norman Mailer, 63 ani, un personaj ilustru și pitoresc al vieții literare, un neliniștit și un sanguin, cu șase căsătorii la activ și un „trib” de opt copii. Căruia îi place publicitatea și scandalul. De aceea n-a făcut niciodată un secret din dragostea lui pentru Marilyn. A transformat-o dintr-un mit în alt mit. „Marilyn, spune Mailer, este sufletul meu geamăn. N-am reușit să mă eliberez de amintirea ei pentru că această splendidă stea, care este și visul prohibit a milioane de oameni, e o parte din mine și-mi seamănă într-un mod impresionant. Amin-do! ne-am născut săraci și-am crescut în mizerie neagră, pentru a deveni apoi celebri în toată lumea. Și totuși faima, banii și admirația altora nu ne-a dat și fericirea. Marilyn s-a distrus încet dar sigur și a murit la 36 ani, arsă de secrete pe care nimeni nu le va pătrunde. Eu îmi plătesc neliniștea cu un preț imens. Am depășit de mult șazececi de ani și mi-ar place să mă odihnesc puțin, dar n-am stare. Trebuie să scot din cuptor cîte un BESTSELLER în fiecare an pentru a-mi putea întreține fostele mele soții și copii”.

Se știe că cele două biografii semnate de Mailer avînd ca subiect viața lui Marilyn Monroe au stîrnit la vremea apariției lor o adevărată cruciadă împotriva scriitorului. Dar polemica este mediul natural în care acesta se simte excelent. Acum piesa dedicată lui Marilyn se numește STRAWHEAD, adică, din nou un titlu inconfortabil : CAP DE PAIE. Este o comedie în care rețopește materia celor două monografii. Din nou scandal și senzație la New York.

Pentru Mailer pare a fi o tipică afacere de familie. Un fiu, Stephen, semnează regia tehnică iar soția sa, foarte frumoasa Nori Church interpretează rolul lui Amy Green, una dintre bunele prietene ale lui Marilyn. Și vine și Kate, fiica lui Mailer, studentă, 23 ani, în rolul lui Marilyn din voința lui Mailer ; brună în viața de toate zilele, timidă, fără nimic comun cu tulburătoarea Monroe, intrată în cronicile Hollywood-ului ca o mare preoteasă a amorului. Mai sînt și alte diferențe : Monroe, fiica unei chelnerițe — tată necunoscut ; Kate are ca mamă o no-

bilă doamnă din Anglia, Lady Jeanne Campbell, fiica bogatului, celebrului duce de Argyll... Și totuși Kate, incredibil, a devenit ceea ce trebuie și nu prin meritul rafinaților machiori care i-au pus la punct înfățișarea, ci prin meritele sale proprii. Ea și-a însușit vocea, gesturile, chiar și cele mai neînsemnate ticuri, spiritul, candoarea, aerul lui Marilyn. Ceea ce trebuie să recunoaștem că nu este o performanță minoră. O spune și Bert Stern, celebrul fotograf al actriței, de la care ne-au rămas și ultimele ei imagini și care a făcut și primele fotografii pentru Kate Mailer. El declară: „O singură persoană ar fi putut interpreta mai bine ca Kate rolul lui Monroe (din piesă); aceasta ar fi însăși Monroe. Iluzia este perfectă și câteva clipe am crezut că o văd în scenă chiar pe Marilyn, cea din anii ei buni. Cred că s-a săvârșit o adevărată magie”.

Iar Papa Maller declară: „Și Marilyn era o fată timidă și era brunetă înainte de a-și crea personajul. Ea rămâne unică și înimitabilă și puține stele se pot lăuda cu înalta ei clasă. Însă Kate a mea este orgolioasă și face un rol mare...”

Dar critica este aspră numind totul „Această biată Kate”, sau „Ultima victimă a unui tată capricios și puternic”. Aventura teatrală riscă să lase în interpretă răni psihologice profunde, poate ireparabile. Este prea tinăra, are douăzeci de ani și resursele ei interioare sînt limitate. Și mai există pericolul ca fragila Kate să încerce să trăiască în afara scenei ca Marilyn.

Kate Mailer a mai jucat doar un singur rol, al Ioanei D'Arc pe o scenă studentască. Iar acum se vede catapultată spre o trudă masacrantă. Ea are de interpretat un monolog, seară de seară, practic fără întreruperi, timp de trei ore, ceea ce și pentru o actriță experimentată este epuizant. Un monolog tragic și fulminant cuprinzînd referiri la droguri și avort, la sex și sinucidere. (...) Dar Kate e discretă, nu se aruncă în tirade, surdinează ceea ce i se pare scabros și reușește o Marilyn plauzibilă.

Kate declară: „Tata mi-a cerut mereu să învăț să recit. Învăț, îmi spune, nici o diplomă nu ajută în ziua de azi. Știu că ai teatrul în sînge. Vei avea și întreg Broadway-ul la picioare. N-ai fi acceptat rolul, dar Marilyn m-a fascinat de cînd mă știu, așa că sînt fericită. Am învățat multe despre ea și despre mine însămi”.

Doi critici discută între ei:

— La ce lucrezi acum? întreabă unul.
— Sînt pe cale de a-mi scrie memoriile, răspunde celălalt.

— Vai, ce bine! N-ai ajuns, cumva, și la ziua în care te-am împrumutat cu zece mii de franci?

Domnul Dupont are oroare de muzica clasică, în timp ce soția sa o adoră. Ultima oară ea l-a convins să rețină două locuri la sala „Gaveau” pentru un recital Mozart.

În seara concertului, cei doi soți ajung la control. Domnul Dupont se scotocește prin buzunar. Apoi, palid, își spune:

— Fi-r-ar să fie! Cum de am uitat să uit biletele?

La o expoziție de pictură, un vizitator se oprește în fața unui tablou.

— Ce înfățișează aceasta? îl întreabă pe autorul picturii.

— O paște cu vaci.

— A, bine!... Dar îi curios, nu văd paștea...

— Flînd flămînde vacile au păscut-o.
— Da..., da... dar mă tot uit și nu zăresc nici o vacă.

— Păi, cumneata ce-ți închipui că vacile sînt proaste să mai rămînă dacă nu mai au iarbă?

Un mare pictor expresionist japonez deschide o expoziție personală la Paris. Evenimentul fu așteptat cu mare nerăbdare și în ziua deschiderii sala se umplu de curioși și de curiosatori. Toți se arătară însă intrigati de faptul că artistul instalase doar un singur tablou în plin centrul galeriei. El înfățișa o plajă, o barcă trasă la țărm și oceanul nesfîrșit, pe fundal.

Un vizitator, mai îndrăzneț, îl întreabă pe pictor unde a adăugat nota suprarealistă în pinza sa, căci ea pare, dimpotrivă, foarte realistă.

Atunci, pictorul japonez îi răspunde: — Cum, nu găsești pinza suprarealistă?

Și spunînd aceasta, se așează în barcă, începînd să dea din visle, după care se pierdu în imensitatea oceanului...

„În cetățean, care habar nu avea de pictură, întors acasă, își anunță foarte mîndru soția :

— Scumpo, am făcut cea mai mare afacere din viața mea ! Am achiziționat un Rembrandt pentru 500 franci !... Nu importă tabloul. Important este faptul că cel care l-a făcut, l-a pictat numai cu pixul !...

Într-un sat, patronul stă așezat în fața hanului său. Alături de el, o pisică bea lapte dintr-o strachină veche.

Un turist ieșind din han constată că strachina este dintr-o faianță veritabilă căreia hangiuul pare să-i ignore valoarea. Voind să nu-și dea în vileag descoperirea, turistul i se adresează hangiuului :

— Vai, ce pisică frumoasă aveți ! N-ați vrea să mi-o dați pentru cincizeci de franci ?

— Desigur ! Dați-mi banii și pisica vă va aparține.

După ce plăti, turistul mai spuse :
— Puteți să-mi vindeți și strachina asta veche ? Pisica s-o fi obișnuit cu ea... Vă mai dau, cu plăcere, încă cinci franci.

— Asta nu se poate ! răspunse hangiuul. Grație acestei strachini, am reușit să vînd astăzi șase pisici !

Culese și traduse din limba franceză

ȘT. A.

Între scandal și polemică, noua Marilyn a suscitat și o imensă curiozitate publică. În seara premierei, Dustin Hoffman, Al. Pacino, Robert De Niro, Elia Kazan au felicitat-o pe Kate din inimă. A fost un spectacol memorabil și mulți prieteni ai lui Marilyn nu reușeau să-și rețină lacrimile.

Să vedem ce se va întâmpla în continuare cu Marilyn a II-a. Succesul e o armă cu două tălșuri. Să sperăm că va fi bine.

Interviu Nastasia Kinski :

„În meseria asta contează să lucrezi continuu, să nu te oprești“

Nimic de făcut : oricum ai privi-o, din orice parte, Nastasia Kinski nu pare să fie fiica tatălui său. „Și totuși, îmi confirmă surizînd, e adevărat : Klaus Kinski, bruta de pe ecran, urîtul, Dracula sau Aguirre e chiar tatăl meu. De fapt, nu sînt chiar așa de sigură... Dar ce rost are să ne contrazicem ?“

— Unde vezi această contrazicere ?

— Scuză-mă, se-ntimplă în orice casă onorabilă să nu fii de acord cu părinții, uneori : cu tata, cu mama, cu sora ta. Între mine și tata au fost mereu puncte de vedere diferite. Ca actor e un monstru sacru. Ca om și-a pierdut continuu capul după femei. Ca părinte nu e ușor să-l caracterizez.

— Și totuși, ultima dată cînd l-am întîlnit, Klaus nu mi-a vorbit decît de tine : „Nastasia e un personaj, Nastasia e inteligentă, Nastasia e frumoasă, talentată, va face o carieră senzațională...“

— Adevărat ? Ce-mi spui îmi face plăcere. Se vede că l-ai prins într-o zi bună. Sînt sigură că asta s-a întîmplat într-un restaurant. Tata se simte bine numai într-o atmosferă orientală, poate la „Tongyen“ sau la „Ai“. De cînd s-a căsătorit cu Minhô adoră tot ce vine din Extremul Orient. N-ar fi exclus să se facă bonz, să-și radă capul, să poarte haine de culoarea sofranului. I-ar sta bine, nu găsești ? Dar în cinema este un mare actor.

— Văd că ești prima admiratoare a lui Klaus...

— Ne certăm când îți permite să se amestece în filmele mele. Atunci îi spun ce cred, de la obraz, despre milioanele sale de filme; îi spun că dacă a făcut abia zece filme care meritau făcute; că s-a vîndut într-o groază de filme comerciale...

El se înfurie și-mi atrage atenția că rămîne Klaus Kinski chiar și-n filmele proaste, că asta e prima lecție de învățat de la el, că trebuie să-i urmez exemplul. Ne spunem lucruri atroce, fără menajamente, înainte de a apare Nanoi care să facă pace...

— Nanoi este fiul pe care l-a avut de la Minhoi?

— E un băiat delicios, foarte draguț. Tata îl iubește la nebunie. Și eu îl ador pe fratele ăsta al meu cu ochi migdalați. E singurul băiat din familie. Înaintea mea a fost Pola, deci tot o fată. Faptul că n-a avut băieți pînă acum l-a intristat. Nanoi l-a schimbat pe tata extraordinar; a devenit mai calm, mai ponderat.

— A avut în trecut o viață agitată...

— De aceea a făcut atîtea filme comerciale. Trei soții, trei copii, o înfinitate de alte femei. Ca să le întrețină lucra ca un nebun.

— Și cu mama ta, Nastasia, te împaci bine?

— Mama e altceva. Am fost mereu împreună. Mama e mult mai tinără, are doar patruzeci de ani, e frumoasă. Sintem prietene, aproape complice. Ea m-a condus și m-a protejat. Chiar dacă angajamentele mele profesionale sînt gestionate de alții, sfaturile și prudența mamei îmi sînt foarte prețioase. De aceea nu am crize și incertitudini; de aceea nu simt nevoia să trăiesc singură ca multe altele. Avem o casă la New York, dar penru EXPOSED, de exemplu, am închiriat un apartament la Paris, ca să fim împreună. Ambianța hotelurilor mă deprimă.

— Cu mama ai călătorit prin lume mereu?

— Da. Și nu-mi amintesc aproape nimic de Berlin unde m-am născut. De Roma, însă, îmi amintesc totul, deși venisem acolo cînd aveam abia doi ani. Poate că este și vîrsta cînd imaginile rămîn imprimate ca pe o peliculă. Văd totul clar: casa noastră romană, oamenii venind și plecînd continuu ca dintr-untr-un port, viața puțin nebună a Romei cu douăzeci de ani în urmă.

— Cînd ai părăsit Roma?

Din istoria dansului

Sărbătoare a trupului și sufletului...

Legenda spune că **Brahma**, creatorul universal a intrat în meditație, „dînd o privire tuturor artelor și meșteșugurilor“ și a creat arta dramatică indiană, **națya**, pe care a investit-o cu sancțiunea primelor patru **vede** la care a anexat-o. Această artă — creată la cererea lui **Indra**, zeul vedic al cerului, care dorea o distracție pe măsura zeilor — a luat din **Rigveda** fondul liric desăvîrșit (**paathya**), din **Sama Veda** muzica, din **Atharva Veda** gustul estetic (rasa) și din **Yajur Veda** expresia gesturilor.

Așa povestește **Bharata Muni** în celebrul său tratat de dans, **Națya Śāstra**, datat după toate aproximațiile în sec. I—III e.n., arătînd în continuare cum **Brahma** a creat prima dramă cu secvențe de dans, **Amrita Manthana**, pe care i-a încredințat-o lui spre reprezentare. **Bharata** a distribuit în roluri pe cei 100 de fii ai săi, dar observînd stilul grațios, **kaiśiki**, al unor dansuri, a cerut ajutor lui **Brahma**, care a creat 23 de **apsara**, dansatoare celeste, capabile a reda pașajele lirice.

Drama a fost reprezentată la ceremonia adorării steagului ceresc, la festivalul **Dhvaja** al lui **Indra**, eveniment în cinstea căruia **Viśvakarman**, arhitectul ceresc, a construit un măreț teatru pe **Himalaya**. Impresionat în special de secvențele de dans, zeul **Śiva** l-a însărcinat pe **Tandu**, un discipol al său, să-l învețe arta dansului pe **Bharata**, în timp ce **Parvatī**, soția lui **Śiva**, o învăță să danseze pe **Uṣa**, fiica înțeleptului **Bana**, care la rîndul său le va învăța pe femeile din **Saurāṣṭra**, de unde dansul se va răspîndi în toată India.

Din cele două stiluri de dans, al zeului și al soției sale, se vor dezvolta stilurile **tandava**, dansul bărbătesc, viguros și **lasya**, dansul feminin grațios.

Brahma a mai compus încă două piese, **Tri-pura Dahana**, care a fost reprezentată în fața lui **Śiva** și **Lakṣmī-Svayamvara**, în care rolul lui **Lakṣmī** era jucat de o **apsara** nou creată, **Urvāṣī**. Îndrăgostindu-se de regele muritor **Pururavas**, a fost blestemată să coboare pe pămînt; astfel arta dansului a fost cunoscută și de muritori.

Istoria dansului — prima manifestare creatoare a omului — este atît de veche, încît se confundă cu însăși evoluția omului, coborînd pînă în zorii existenței, cînd ființa umană nu se desprinsese încă din stadiul de natură prea puțin gînditoare. Îndată ce omul a putut să se

exprime, să comunice prin propriul său corp, a simțit și nevoia de a împărtăși tuturor bucuria acestei descoperiri.

Așa se face că un artist din mezolitic (5500 î.e.n.) a pictat pe pereții unei peșteri din Bimbekta, în Deccan, un grup de oameni stilizați dansând în jurul unui animal doborât. Este un prim pas pe calea care va duce această artă la cele mai rafinate și mai subtile reprezentări artistice ale bucuriei de a trăi.

Ca toate popoarele de agricultori, creatorii civilizației Văii Indusului, ridică la rang de divinitate principiul generativ (forța feminină) și principiul fertilizator (forța masculină), care își vor găsi expresia în cultul Marii Mame, Marii Zeițe, respectiv, cultul phallus-ului — care va duce la fetișismul **liŋgam**-ului, evoluind în cultul **Tantra**.

Pe pecețile descoperite la Harappa (2500 î.e.n.) apare frecvent o zeiță-mamă, însoțită de bou sau berbec, din pînțelele căreia cresc plante sau căreia i se aduc jertfe umane și un zeu al vegetației și al animalelor (arhetip al lui **Siva**), care stă în poziție **yogică** și are pe cap coarne de taur (simbolul fertilității).

Prearieni au avut un respect deosebit pentru manifestările artistice — termenii de **śilpa** = meșteșug și **kala** = artă, din estetica indiană sint de origine dravidiană — dar în mod special pentru muzică și dans, asociate cultului lui **Śiṣnadeva**, zeitate phallică ai cărei adepți au fost persecutați de arieni.

Descoperirile arheologice au adus la lumină o statueta înaltă de 10 cm, sculptată în piatră gri, reprezentând un torso răsucit într-o poziție de dans ce ne duce cu gândul la reprezentările lui **Siva Naṭaraja** (zeul dansului) de mai târziu. Prezența soarelui filetat la gît, brațe și picioare acorda statuetei o mare posibilitate de mișcare și de manevrare a acestora în scopul obținerii pozițiilor dorite.

La Mohenjo Daro a fost descoperită o statueta de cupru ce reprezintă o dansatoare cu trăsăturile negroide ale străvechii populații **Dasa** (menționată în **Rigveda**), creatoare a civilizației Văii Indusului. Dansatoarea este în poziție de repaos, cu corpul relaxat, mîna dreaptă pe șold, cea stîngă pe genunchi, are brațele acoperite de brățări și la gît un colier.

Spre deosebire de dravidieni, arienii — care au invadat India către mijlocul mil. II — erau un popor războinic, fără cultul atașării de ceva stabil, material. Ei glorificau focul, simbolul soarelui, a cărui mișcare anuală pe boltă era sărbătorită periodic prin cîntece și dansuri executate pe imnuri din **Rigveda**. Ritualul ocupă un loc central în gîndirea vedică, religia fiind o vastă liturghie, nefăcîndu-se distincția între zei personali și forțele naturii, cultul naturii fiind — după opinia lui **Radhakṛṣṇan** — politeismul vedic.

Pentru poezii vedici natura este o ființă vie,

— La opt ani, cînd mama s-a despărțit de tata. Am precut împreună cu noul ei soț în America de Sud. Apoi la New York, la Paris, München, Spania. Am fost mereu în mișcare.

— Practic nici măcar n-ai avut vreme să devii adultă. La treisprezece ani apărea pe ecran, dacă nu mă înșel. Wym Wenders te-a lansat în „Mișcări înțelegătoare“.

— Da. Însă **Liza Kreutzer** m-a descoperit. Pe atunci locuiam la München, în Bavaria și pozam în **COVERGIRL** cu oarecare succes. Seara, de fiecare dată, ne adunam într-un local nocturn. Acolo am cunoscut-o pe Kreutzer. Mi-a vorbit despre Wenders. Căuta o fată ca mine. Așa am început.

— Și ai continuat fără să te mai oprești.

— Ocazia era prea frumoasă pentru o fată cu gambe subțiri, fața lungă și maxilare puternice. Cînd și televiziunea începu să observe că exist, n-am mai pierdut nici o ocazie. Am filmat diverse scenarii, am primit cîteva premii. Cum să mai scap? M-am înscris la un curs de dans. Trebuia să învăț să mă mișc, să vorbesc. Nu eram ceea ce trebuie cînd m-au chemat la Londra să filmez cu **Richard Widmark**, **Christopher Lee** și **Honor Blackman**. Ajunseseam în punctul în care urma să mă decid ce am de făcut. Actriță? Cînd ai un tată ca **Klaus Kinski** nu e ușor. Pînă atunci fusese un joc. Aveam patrușprezece ani. Mama mi-a dat de înțeles că drumul înapoi nu mai e posibil. Așa că m-a retras de la liceu și m-a înscris la Actor's Studio din New York. Trebuia să învăț mai bine și engleza.

— Tatăl tău nu ți-a dat nici un sfat?

— Of, tata nu făcea decît să-mi spună: „Lucrează, fiica mea, dă-i drumul“. La început a dat îndărăt, ca o reacție normală de împotrivire. Acum înțeleg că avea dreptate. În meseria asta contează că lucrezi continuu, să nu ți se oprești. În fiecare zi e ceva de învățat.

— Un film minunat de atunci rămîne „Așa cum ești“ regizat de **Lattuada** în care l-ai avut ca partener pe **Mastroianni**.

— Fără îndoială a fost filmul în care m-am cunoscut pe mine, și, în același timp, a făcut din mine un personaj de scandal. Eram protagonista unui film tulbur, cu voalate aluzii incestuoase, aproape amanta unui bărbat matur care putea să-mi fie tată, cu frecvente scene erotice.

— N-ar fi trebuit să accepți acest film?

— Nu. Pe atunci nu înțelegeam. Nu vreau să-mi găsesc scuze. Astăzi, înaintea de a accepta să filmez a doua oară o peliculă ca „Așa cum ești”, m-aș gândi mai mult. Cu trecerea anilor am căpătat o altă conștiință de sine. Când am filmat cu Lattuada eram prea excitată de numele marelui regizor ca și de cel al lui Mastroianni. În afară de aceasta, nu știam să disting între un nud public și un nud privat... Nudul este sensul profund al pudorii închise în camera noastră. O vedeam desori pe mama goală, eu însămi umblam astfel în intimitate. Nu ne făceam complexe. De aceea am acceptat să mă dezbrac, atunci când mi-a cerut-o Lattuada, cu naturalețe și înocență. Pe atunci nu-mi dădeam seamă ce semnificație poate căpăta nudul unei femei. Acum știu.

— Ai vorbit despre fascinația personală a lui Mastroianni.

— Este divin. Dar nu spun o nouă. Toate femeile din Europa simt asta. Când am filmat cu el tremuram toată. Chiar în seara asta o să-i telefonez la Paris pentru a-l saluta. Nu sînt îndrăgostită de el. Ceea ce simt este admirație, adorare, un fel de fătism...

— Care a fost reacția lui?

— Cred că a înțeles totul. Vechi vulpoi cum este, s-a obișnuit cu debutantele și m-a tratat ca un tată: gentil, afectuos, ținîndu-mă la o respectuoasă distanță. Îi păstrez o mare amintire și admirație.

— Dacă întîlnirea cu Mastroianni rămîne o „love story” platonice, altele, cu Polansky sau Olivier Chandon au oferit prilejul unei adevărate revărsări de cerneală tipografică...

— Pentru că toți jurnaliștii au idei fixe. Pentru a stăvilii birfa despre mine și Roman ar fi fost necesară explozia unei bombe atomice. La fel s-a întîmplat și cu Oliver. Eram în America și nu puteam controla birfa din Europa despre noi amîndoi.

— Vorbește-mi de Polanski.

— Cu Polanski n-a fost nimic, sau e foarte simplu; este prietenul nostru de familie, al tatălui meu, al mamei mele. Dragostea cu el ar fi părut un incest. Îl cunosc de cînd m-am născut, l-am văzut în casa noastră în papuci de casă, cu părul nepieptănat, în dezordine. N-a avut, nu are și nu va putea să aibă asupra mea fascinația lui Mastroianni.

cu care omul se poate uni, arta fiind o continuare a naturii, glorificînd fertilitatea, fructul și puterea creatoare.

Indra, zeul cerului, stăpînul oamenilor, e dansatorul dătător de forță și putere, dansator al războiului, distrugător de pură (cetate). Aco-perind pămîntul cu gloria sa, acest dansator nemuritor acordă prosperitate, dansînd pentru cer în timp ce adoratorii îi îmbrățișează picioarele. El a în același timp stăpînul divin al artelor, întreținînd la curtea sa cîntăreți divini (**Gandharva**), muzicieni (**Kinnara**) și dansatoare celeste (**Apsara**).

Ușa, zeița zorilor, e descrisă ca o dansatoare frumoasă îmbrăcată ce creează lumina și alungă întunericul, e luceafărul de dimineață care începe să danseze dinspre răsărit pe bolta cerească.

Mari dansatori sînt **Aditya** (paznicii lumii) și **Marut** (zeii furtunii) care în dansul lor își expun hainele frumoase și bijuteriile strălucitoare. Renumiți pentru arta lor în rîndul ființelor divine sînt și **Aśvin** (zeii gemeni ai luminii dimineții și serii), în timp ce zeitățile minore **Rikvan** însoțesc pe zeii superiori cîntîndu-le imnuri.

Zei și oamenii dansează la dîruri și bucurie, la naștere și la moarte, la vreme de război sau pe timp de pace (**Nrttaratnavali**, I, 18).

Ceremonia de căsătorie a soarelui, **Surya**, e însoțită de cîntece și dansuri, adoratorii dansează în timpul sacrificiului **Purușamedha**, în onoarea lui **Indra** se fac dansuri războinice. Însăși creația universului a fost posibilă prin activarea atomilor pămîntului, stîrniți din praf de picioarele zeilor ce dansează strîns îmbrățișați (**Rigveda**, X, 72, 6).

În **Rigveda**, pentru noțiunea de dansator se folosesc termenii **jayajiva**, care dispăre curînd, căpătînd un sens peiorativ, apoi **nritu** și **bharata**, însemnînd „cel care aparține familiei Bharata” — numele unui clan de rapsozi.

În **Atharva Veda** și **Yajur Veda** se fac referiri la dansul ritualistic al fetelor în jurul focului sacru — la ceremoniile de purificare, cînd se cere ploaie, sau în sacrificiul calului, **Aśva-medha** — dans executat cu pași modelați și în acompaniament de cîntece sacre. Ritualul vedic

Mahavratra, celebrat la solstițiul de vară sau de iarnă, conținea trăsături dramatice, preoții cîntau și aducea ofrande lui **Indra**, cerîndu-i ploaie, în timp ce fetele cu vase pline de apă pe cap, dansau în jurul focului. Ritualul pornea de la legenda potrivit căreia șarpele **Vritra**, încolăcit în jurul muntelui sacru **Meru**, ținea apele captive în stomacul său. **Indra** l-a trîznit cu trîznitul său, eliberînd apele, care s-au rosgolit pe pămînt, fertilizîndu-l.

În timpul sacrificiului uman, la populația **Khond** din India Centrală, cu cîteva zile înaintea ceremoniei, oamenii cîntau și dansau în jurul victimei, **merriah**, în scopul consacării acesteia. Sacrificiul își avea originea într-un vechi rit de vegetație și consta în îngroparea în pămînt a bucăților tăiate din corpul victimei — respectîndu-se schema comogonică a sacrificiului ființei primordiale, **Purușă**, din care a apărut tot ce există; ideea unei totalități vii care izbucnește în fragmente și se dispersează într-o multitudine de forme animate corespunde teoriei expansioniste a creării universului.

Dansul, muzica și recitarea imnurilor din **Sama Veda**, pe acompaniament de vîna, se împletesc cu gesturile și acțiunile sacre, constituind o adevărată dramă muzicală dansată, rugăciunile sacrificiale fiind descrise ca dansate „*ninartayanti*”. Cartea a X-a din **Rigveda** vorbește de utilizarea secundară a teatrului în cult, fără a preciza dacă erau divertismente profane în cadrul ceremoniilor religioase sau dacă ritualul însuși comporta reprezentații inspirate din mitologie. **Samvada**, imnurile dialogate din **Rigveda** sau **akhyana**, baladele dialogate din **Atharva Veda** și **Yajur Veda** erau rudimente de artă scenică.

Isprăvile zeilor și ale eroilor erau cîntate de nața, actor-dansator, care făcea uz de gesturi, muzică și dans pentru a reda spectatorilor mesajul artistic.

Apariția buddhismului și jainismului, în sec. VI î.e.n., aduce cu sine spiritualizarea vieții, ridicarea omului deasupra tuturor plăcerilor și suferințelor, determinînd decăderea artei sacre a dansului și cîntului, care va deveni divertisment la curțile regale și va fi introdusă în educația prinților și prințeselor.

Prinții **Naravahadatta** și **Udayana** contemporani cu **Buddha** aveau cunoștințe profunde de dans și muzică, primul fiind un bun cîntăreț la vîna, iar soția sa dansatoare.

Marele gramatician **Panini** (500 î.e.n.) menționează tratatul **Nața-Sutra** compus de **Śāliṇi** și **Kṛiṣaṣva**, ce conține regulile și practicile dansului, ca ghid pentru nața; ei tratează rădăcina verbală *nrit* ca „a dansa”, de unde derivă *nritta* — dansul pur.

Literatura care urmează celei vedice, **Itihasa** (istorii epice), **Purana** (legende vechi) și **Kavya** (poeme epice) este mult mai bogată în referiri la arta dansului, muzica și dansul devenind în

— Vrei să mă faci să cred că n-ai avut nici o dragoste?

— Ca fiecare fată la vîrsta mea, nici prea urîtă nici prea frumoasă, am avut frîmintările mele. Chiar am intenția să mă căsătoresc, dar nu vreau să vorbim despre ce este atît de intim...

— Mai mult ca probabil cu actualul tău regizor, **James Teback**.

— De ce?

— Cînd l-am întrebat de ce te-a preferat pe tine ca protagonistă în „*Exposed*” i-au licărit ochii...

— *Basme. Toback, deși lînăr, e și el un vulpoi. Ne cunoaștem de cînd filma în Tess. A făcut un film cu tata și cu Ornella Muti. Ne aflăm în pînă ficțiune, vezi bine. Mă mir că nu se vorbește, ca de obicei, despre toți partenerii mei de joc, Mac Dowell sau Frederic Forrest care sînt tineri și frumoși sau despre Rudolf Nureyev. Cum, n-am făcut încă nici o pastune pentru nici unul dintre ei? Mă mir...*

— Văd că eviți dialogul serios despre chestiunile intime. Să vorbim atunci despre munca ta. Ai făcut opt filme cu regizori de primă mînă...

— De la toți am învățat cîte ceva; începînd cu **Wym Wenders**, **Lutzuanda**, **Coppola** și **Shrader**. Dar preferatul meu rămîne **Polanski**, nu pot explica și de ce. Mă protejează... e un fel de complicitate și prietenie reciprocă.

— E adevărat că vrei să abandonezi filmul în favoarea teatrului?

— Da. După „*Exposed*” mai fac un film apoi trec la teatru; e o mare școală pentru o actriță. Am decis singură, dar o spune și tata de ani și ani: „Teatrul, micuța mea, numai teatrul formează actorul adevărat. Pe scenă, draga mea, înfrunți publicul seară de seară și tu nu accepți”. Acum voi accepta și așa va fi și el ulțimit.

Margaret Mitchell, o legendă

Între adevăr și ficțiune — Cine e **Reth Butler** și cine **Scarlett O' Hara** — **Margaret**, o fiică a Sudului — Între liniștea familiei și aventură — 50 ani după „*Pe aripile vîntului*”.

„Cînd, cu 50 de ani în urmă, apărea „*Pe aripile vîntului*”, roman care avea să-i aducă autoarei și celebritatea, Mar-

garet Mitchell se prezenta publicului ca o femeie casnică și liniștită. Așa a intrat și în legendă: scriitoare a unei singure cărți, creatoare a uneia dintre cele mai frumoase povești de dragoste a secolului XX.

Dar adevărul este cu totul altul. Mitchell nu era de loc, cum credea marele public, o scriitoare diletantă, de o excepțională fantezie. Ea lăsa în urmă o strălucită carieră de ziarist, iar în romanul său nu inventase nimic, dragostea dintre Scarlett O'Hara și Rheth Butler din „Pe aripile vântului” fiind, de fapt, propria ei viață trăită. La 17 ani Margaret se îndrăgostește nebunește de un bărbat fascinat care o corupe cu brutalitate, ba chiar cu violență; Margaret nu mai poate avea copii și totuși continuă să-l iubească. Mai târziu, deși căsătorită cu altcineva, se hotărăște să-l immortalizeze în personajul Rheth: un aventurier încarnat pe ecran de neuitatul Clark Gable.

Rîndurile de mai sus aparțin scriitoarei americane Ann Edwards care, la cincizeci de ani de la apariția romanului, relevă dramaticul secret al lui Margaret Mitchell și întreg adevărul vieții sale.

Scriindu-și romanul, Mitchell transformă o dramă într-o poveste idilică și romantică. Dar nu reușește să-și ascundă bine autobiografia. Frumoasa și capricioasa protagonistă din „Pe aripile vântului” este chiar autoarea, iar Rheth Butler capătă în film chipul primului ei soț, Red Upshaw. Căci primul ei soț a fost chiar seducătorul aventurier...

Interviată, Ann Edwards, autoarea unei biografii despre Margaret Mitchell, răspunde la o serie de întrebări.

— Ce fel de om era Mitchell?

— Era o rebelă și o neconformistă. Într-un text de-al ei publicat într-un ziar se descrie singură ca fiind un produs tipic al epocii jazz-ului. „Una din acele femei tinere, cu părul scurt, nebună și aspră, care se va spinzura înainte de a împlini 30 ani”. Margaret și-a manifestat din prima tinerețe interesul pentru alcool și eros. De altfel a și fost expulzată din colegiu din pricina mediilor pe care le frecventa. Dar scandalul n-a împiedicat-o să se angajeze la un mare ziar din Atlanta. Interviuurile sale cu personajele celebre ale momentului au stîrnit o mare admirație. Viața ei privată, însă, îi aparținea și nu făcea cont de flecăreala orașului. Cred că în ea se aflau două femei distincte...

această perioadă singurele arte pe care oamenii din popor le puteau practica, înființându-se școli speciale.

În Mahabharata (400 î.e.n.) prințul Arjuna, care era și muzician, deghizat în profesor de dans, predă această artă prințesei Uttara și altor femei de la curtea lui Virata. Soția sa Subhadra era o artistă desăvîrșită.

În Ramayana se vorbește de serbările cu muzică și dans prezente totdeauna la culcatul și sculatul regelui din Ayodha. Muzica e la loc de cinste și în Vali, regatul maimuțelor, Ravana, regele lor, îndrăgostindu-se de o mare dansatoare, Kușā și Lava, fiii lui Rama, erau adepți ai muzicii clasice și cîntau poemul Ramayana în fața curții regale dar și în orașe și sate. Din acele vremuri, pœții care cîntă Ramayana se numesc kușilava.

Și în timpul lui Kalidassa, (376—414) dansul era socotit cea mai prețioasă ofrandă adusă zeilor, singurul amuzament al oamenilor, fiind conceput ca mișcarea celor cinci membre, în care spiritul, ochii, sprincenele, picioarele, mâinile erau egal întrebunțate.

În Harivamśa apare pentru prima dată expresia „natakam nararūh” dansind o piesă, precum și precizări asupra unei trupe de dansatori care interpretau o dramă inspirată din Ramayana.

Ajungînd la un mare rafinament, această imbinare de artă, știință și interpretare, care e dansul clasic indian, a fost încadrată în canoane stricte, stabilite pentru acele produse ale creației umane care au fost oferite ca dar ființei supreme, trebuind să fie prin ele însele perfecțiune. Au fost scrise multe tratate de dans, fiind însă de regulă comentarii la Naṭya Śāstra, care a rămas cel mai competent și mai complet tratat de estetică indiană.

Odată cu apariția marilor temple din sud, cel mai vechi fiind cel de la Sañchi (sec. V, e.n.), întreaga cultură indiană se grupează în jurul acestor așezăminte religioase, dansul devenind parte integrantă a adorației zeului în fața altarului. „Dansul a fost folosit pentru a mulțumi zeilor din temple și această artă a fost la o așa de înaltă valoare ca și experimentarea bucuriei prin care se meditează la brahman” (Viṣṇudharmottara Purāṇa).

Zeli indieni — care sînt înțeleși de om prin frumusețea creației lor naturale — sînt umani prin purtare și sentiment, dar divini pentru că descoperă latura divină a omului și căile pentru a atinge această latură.

Sărbătoare a trupului în fața sufletului dar în același timp omagiu al sufletului față de trup, al spiritului față de frumusețe, divinitate supremă a vieții și a morții, mișcare a formei umane în spațiu și timp sau în afara spațiului și timpului — dansul a devenit o cale prin care omul își construiește efemere universuri de frumusețe.

Elena ANDRONACHE

— Vreți să explicați mai bine?

— Margaret era o emancipată, dar era și o femeie tipică a Sudului: duioasă și feminină. Practică flirtul și atrăgea atenția asupra ei ca și O'Hara, gata oricând să se arunce în dragoste. Spre nenorocul ei și-a pierdut capul după un om ca Red Upshaw, frumos dar crud.

— Cine era acest Upshaw?

— Un tânăr exmatriculat de la Academia Militară din West Point; în momentul întâlnirii, Red Upshaw se dădă tuturor exceselor, jocuri de noroc, alcool, legături cu lumea interlopă. Se pun pe seama lui. Se spunea, de pildă, că-și părăsise orașul natal lăsând în urmă o logodnică gravidă; că făcuse spionaj în primul război mondial și că sfidase moartea de mai multe ori. Tatăl și fratele mai mare al lui Mitchell l-ar fi ucis cu dragă inimă numai să scape de el. Dar Margaret îl găsea irezistibil.

— Era frumos acest Red Upshaw?

— Vechile fotografii îl arată ca pe un personaj simpatic, inteligent, cu un corp de luptător. Fizicul impunător și aventurile sale din trecut au atras-o magnetic pe Margaret stîrnindu-i interesul și admirația. Era singurul bărbat care o făcea să ridă, iar cînd Red îi povestea despre el, Margaret îl asculta fascinată. A fost un capriciu al destinului această unire a două tipuri provenite din lumi atât de diferite în ciuda opoziției tatălui și fraților lui Margaret.

— Și cum le-a învins rezistența?

— Cu amenințarea că dacă nu e lăsată să se căsătorească va fugi cu el. Domnul Mitchell a fost nevoit să accepte, deși un ginere ca Upshaw îi plăcea profund. Dar i-a pus o condiție: după căsătorie să locuiască în casa părintească. Amîndoi au acceptat pentru că Red nu lucra nicăieri și n-avea bani să-și întrefină familia. Conviețuirea se dovedi curînd detestabilă. Domnul Mitchell nu pierdea prilejul să-și arate disprețul ori de cîte ori avea ocazia față de Red care își căută refugiul în alcool și adulter.

— Și Margaret a suportat totul?

— La început, cîteva luni, a tăcut, primînd toate loviturile, inclusiv violențele fizice ale lui Red. În cele din urmă, ajunsă la exasperare, cere divorțul și-l alungă pe Upshaw din casă. După o lună aceasta se reîntoarce beat și la fel de puternic. În ziua aceea Margaret era singură, iar Red fu de o brutalitate animală posedînd-o și mal-

tratînd-o bestial. Margaret deveni pacienta unui spital. Episodul există și în roman dar este atenuat, epurat de adevărata mizerie umană a momentului. Totul se deversează spre dragostea lui Margaret pentru Red; asta e ficțiune...

— Și Dumneavoastră ați descoperit adevărul?

— Margaret n-a vorbit despre acest episod în fața tribunalului atunci cînd a cerut divorțul. Relatarea este conținută însă în actele procesului. Am citit-o după cincizeci de ani deși era, cum se spune, de uz intern. Procesul s-a ținut cu ușile închise. Fratele lui Margaret era unul dintre cei mai buni avocați din Atlanta. Acea dramatică noapte rămîne astfel un secret pentru mai bine de cincizeci de ani.

— Ce s-a mai întîmplat apoi cu Red Upshaw?

— După divorț fascinantul aventurier a dispărut o vreme îndelungată din viața lui Margaret. Apare romanul care întrunește sufragiile milioanelor de americani. Succesul este colosal. La două săptămîni după publicarea lui, Red îi telefonează lui Margaret: „Acum știu că n-ai încetat nici o clipă să mă iubești”. „Ce te face să crezi asta”? i-a răspuns Margaret. „Ți-am citit romanul și m-am regăsit în Reth Butler. N-ai reușit să mă smulgi din inima ta. Dacă vrei să tac va trebui să-mi plătești o groază de bani”.

— Un șantaj?

— Și-ncă ce șantaj! Red ar fi vrut să relateze public cum a violentat-o pe Margaret, autoarea celui mai bun roman al momentului. Ea era acum căsătorită cu John Marsh și avea tot interesul să evite un asemenea scandal care i-ar fi distrus familia. Insuși John apare în carte ca un om respectat și blind, sub numele de Frank Kennedy cu care Scarlett se căsătorește mai mult din stimă decît din dragoste. După turbulentul Upshaw, care o lăsase aproape infirmă, John este un bărbat quasi-potent, dezinteresat de partea erotică a cuplului; seamănă cu un homosexual dar nu era decît un om foarte bînd. A fost un motiv în plus de spaimă pentru declanșarea unui scandal.

— Și ce-a făcut atunci Margaret?

— La o oră după telefonul amenințător, Margaret fuge din Atlanta, cum ar fi făcut și Scarlett care lua decizii imprevizibile și melodramatice, fuge, deci, și se refugiază într-o colibă din munți, la niște prieteni, unde rămîne multe săptămîni. Apoi, cînd consideră

că pericolul a trecut, se reîntoarce acasă. Red n-a mai contactat-o. Trei ani mai târziu se sinucide aruncându-se de pe fereastra unui hotel din Texas.

— Sînt și alte personaje reale în roman?

— Da. Amintește-ți de Ashley Wilkes, amorul secret al lui Scarlatt, soțul Melaniei. Margaret și-a ales ca prototip pe Cliford Henry, prima ei dragoste, un bărbat sensibil și introvertit. A murit în timpul primului război mondial, dar înainte de plecare Margaret sustine că se logodise cu el. În roman el este prezentat într-o dulce lumină melancolică.

— Ce v-a determinat să scrieți o biografie a lui Margaret Mitchel?

— M.G.M. mi-a propus să scriu o continuare la „Pe aripile vîntului” pentru un nou film, dar fratele Margaretei a împiedicat turnarea peliculei recurgînd la o mulțime de constrîngeri legale. Atunci am scris această biografie fascinantă.

ARTĂ

— Artă merge întotdeauna înaintea științei, pătrunzînd pe aripile fanteziei acolo unde rațiunea este încă nepunctuoasă (G. Altov).

— Cînd o operă pare că-și depășește epoca, înseamnă doar că epoca este în întîrziere față de ea (Jean Cocteau).

— Artă, ca orice manifestare a minții omenesti, este produsul mijlocului natural și mai ales social, poartă pecetea timpului în care s-a alcătuit, a societății în care s-a produs (C. Dobrogeanu-Gherea).

— Fiecare artist a fost mai întîi un amator (Ralph Waldo Emerson).

— Fiecare artist contribuie cu talentul său, cu munca sa la cultivarea frumosului, care este menit să dea un impuls pornirilor celor mai nobile ale sufletului (G. Enescu).

— Nu trebuie să ne fie frică de marea artă (G. Gor).

— Ceea ce numim o operă sinceră este aceea care este înzestrată cu destulă forță pentru a conferi realitatea unei iluzii (M. Jacob).

— Artă este lungă și timpul fuge (Henry W. Longfellow).

— Artă este o manifestare a emoțiilor, iar aceste emoții vorbesc o limbă pe care oricine o poate înțelege (W. S. Maugham).

— Clădirile mici pot fi terminate de către primii lor arhitecți; cele mari, cele adevărate, lasă întotdeauna acoșorul pe seama posterității (Herman Melville).

— Marii artiști ai lumii nu sînt niciodată puritani (H. L. Mencken).

— Artă nu este un scop în sine, ci doar un mijloc de a sta de vorbă cu oamenii (M. P. Musorgski).

— Artă este o lungă suferință, o întrebare pe care ți-o pui tot mereu ție însuși. Trebuie o sută de flori ca să faci o picătură de parfum (Th. Pallady).

— Esența artei este puritatea (R. Sapir și W. Murphy).

— O operă nu este frumoasă decît prin adevărul ei (Fr. W. Schelling).

— Artă este luptă permanentă pentru libertate.

Margaux Hemingway „și sindromul starurilor”...

Întrebată fiind dacă ar fi reușit la fel de ușor de ar fi purtat numai numele de Faucher, așa cum se numește în acte, nepoata marelui scriitor a spus:

— Desigur că nu. Dacă mă numeam Durand sau Smith, nimeni n-ar fi aruncat o privire asupra mea. Dar pe de altă parte a trebuit să fac proba că pot purta numele bunicului meu, pe care-l admir enorm. Cînd a plecat dintre noi, eu eram mică, nu aveam decît cinci ani. Foarte devreme am început să-i citesc operele. Dintre toate, „Bătrînul și marea” și „Pentru cine bat clopotele” au făcut bucuria mea cea mai vie. În Sun Valley, unde locuiesc și azi părinții mei, am cunoscut pe unii dintre prietenii lui. Sînt puțini, dar de o calitate intelectuală excepțională. După ce m-au fascinat un timp, am avut impresia că-i cunosc foarte bine. Spiritul bunicului veghează asupra mea. Am cu el multe puncte comune, dintre care dorul de ducă, ca și spiritul de aventură, nu sînt printre ultimele.

— Ce fel de om era bunicul dvs? Întreabă reporterul.

M.H. S-au spus multe lucruri urite despre el. În fond era un timid, iar aventurierul din el era de fapt un om profund.

R — Cum ați devenit model?

M.H. — Am 1,81 m înălțime și mărilele unui băiat. Este și asta o merserie ca oricare alta, dar sunt pasionată de expedițiile pe care le organizează pentru mine soful meu, Bernard. Am turnat un lung metraj pentru televiziune despre ultimii indieni de pe Amazon. A fost pasionat. Acolo am învățat să pescuiesc ca bunicul meu, dar am învățat și multă istorie.

R — Vă găsiți frumoasă?

M.H. — Deloc. Nu sunt un sex-simbol, nu sunt nici genul acela de femeie care se uită de zece ori pe zi în oglindă. Nu mă simt plină de feminitate.

R — Cum sînteți de fapt?

M.H. — Pudică și sentimentală. Și mai ales timidă.

R — Care sînt persoanele frumoase care vă impresionează?

M.H. — Bo Derek și soful meu, Bernard. Le stă foarte bine în pielea lor. Îmi aduc aminte cît de mult m-am amuzat cînd ne-am cunoscut și el mi-a sărutat mîna. Bernard și cu mine formăm un cuplu adevărat. Dorim să călătorim mult, să pot scrie o carte despre tot ce am trăit, doresc să scot un disc, azi nu mai e un secret pentru nimeni că vreau să cînt. Aș vrea să scriu și o carte de bucate, de la soful meu am învățat să prețuiesc mîncărurile fine. El are un restaurant și se pricepe la arta culinară. Deocamdată mă mulțumesc să mîncînc numai lucruri bune, nu mi-e teamă că devin supraponderală. Fac mult sport și merg pe jos, ceea ce mă ajută să mă mențin în formă. Soful meu este de origine franceză, de aceea țara care-mi place cel mai mult, e Franța. Și mai vreau să fiu fericită, așa cum sînt astăzi.

R — Cum credeți că veți arăta peste douăzeci de ani?

B.H. Un pic mai ridată, un pic mai puțin timidă și fericită...

Pornită să cucerească lumea în urmă cu cînsprezece ani, Margaux Hemingway a suferit în timpul din urmă „un sindrom al starului”, ca multe alte vedete americane. În decembrie 1986, acțița se află printre primele zece femei, cele mai elegante din Franța, cucerind simpatia publicului prin revenirea sa.

După divorțul de cel de al doilea său soț, Bernard Faucher, un om de afaceri mult mai în vîrstă decît ea, care i-a fost soț, prieten, iubit și tată, care a cucerit-o prin spiritul său de aventură și nonșalanța spiritului francez, Margaux suferă îngrozitor.

„Pentru a ieși dintr-un divorț, spune ea, îți trebuie trei ani. Am fost nebunește îndrăgostită de soful meu, lingă care am trăit zece ani. Cînd ne-am despărțit, m-am simțit abandonată. Am devenit iritabilă, detestabilă și am sfîrșit prin a fi ocolită de toți prietenii. Am trecut din petrecere în petrecere, din voiaj în voiaj. Am devenit nevropată. Am făcut totul ca să-l uit pe Bernard. Totul s-a sfîrșit dezastruos: s-au ivit probleme de sănătate și am ajuns supraponderală. Cu asemenea înfățișare nu puteam nicicum să-mi urmez cariera. Am urmat sfatul unor prieteni, pușini, de altfel, care-mi mai rămăseseră, și am plecat în Spania. Aici, într-o casă de sănătate, cineva a început să se îngrijească de mine. Am urmat un tratament drastic: hidroterapie pentru celulită, schimbarea nutriției, cură de somn, supravegherea bioritmului, yoga, vitamine și plimbări îndelungi pe jos. La început ai impresia că ți se ia libertatea și faci totul pe dos. Pentru o cură de dezintoxicare ai nevoie de o viață normală și nu de împotrivire fără sens. Acolo m-am simțit pentru prima dată rănită și umilită, dar am respirat oxigen în locul fumului din cabarete și am privit soarele în locul reflectoarelor studiourilor. Am trăit un „sindrom al starurilor”, așa ca Liz Taylor și Liza Minnelli. Deși sînt mai tinără decît ele, am frecvențat mai multe case de sănătate. M-aș duce oricînd într-o casă de sănătate, dar nici prin cap nu mi-ar trece să mă sinucid. Azi mă simt bine, dar voi continua tratamentul. Eu știu că viața merge înainte, că sînt o fată frumoasă și că nimeni nu mai moare din dragoste. Totdeauna mi-a fost însă frică de firea mea: sînt timidă, pudică și băiețoasă. Cînd m-am întors din Spania, am plecat la părinții mei în Idaho, SUA, am pescuit cu tata, am călărit, am jucat tenis cu surorile și m-am bătut băiește cu prietenii mei, fotbalisții. În copilărie am adorat fotbalul american, așa am reușit să mă regăsesc. Înțelept este, ca atunci cînd ești rănit, să-ți legi rănile și să pornești iar lupta.

Viața e o sărbătoare, așa cum spune bunicul, și eu iubesc viața. Am stat în spital la Londra, cu o fractură de bazin, aproape trei luni, timp în care nu m-am putut mișca. Am avut timp să citesc toate cărțile bunicului și să cunosc dramaturgia antică. Cînd as fi avut timp s-o întîlnesc altfel? Deci, tot răul e spre bine, nimeni nu

trebuie să dispere. Am reînceput munca, am terminat de curînd un film în Italia, peste trei săptămîni încep un nou film în SUA. Trebuie să-mi cîstig existența, ca să-mi pot plăti impozitele, hotelurile, nebuniile și volajurile. Banii în sine nu m-au interesat niciodată, ci m-a interesat ceea ce-și pot ei oferi. La un moment dat aș fi putut cumpăra cu banii pe care-i aveam o stație de taxiuri. Dar ce să fi făcut cu ea? Viața este un etern început, după fiecare luptă pierdută te aduni, îți legi rănile și o iei de la început".

Traducere de
Maria CRISTEA ȘOIMU

Cine a servit drept model pentru MOISE al lui Michelangelo?

Este o întrebare la care s-au străduit să răspundă mulți istorici și istorici ai artelor. O nouă ipoteză este propusă de specialistul sovietic, istoricul Valentin Golorin. Statuia profetului Moise, despre care Vasari, primul biograf al lui Michelangelo, spune că prin frumusețe întrece statuile antice, a fost creată cu scopul de a decora mormîntul papei Iulius al II-lea, de unde s-a născut și ipoteza că ea l-ar reprezenta. Al doilea biograf al lui Michelangelo, Condivi, afirma că această operă este „lucrul cel mai remarcabil pe care-l poți vedea la Roma”. Statuia îl reprezintă pe Moise gînditor, expresia unei vii inteligențe și a înțelepciunii par turnate în marmură. Artistul însuși mărturisea că „venera prototipul imaginii frumosului” și că, atunci cînd a terminat de sculptat statuia a fost captivat de frumusețea ei, încît i s-a adresat spunîndu-i: „Acum, vorbește!”

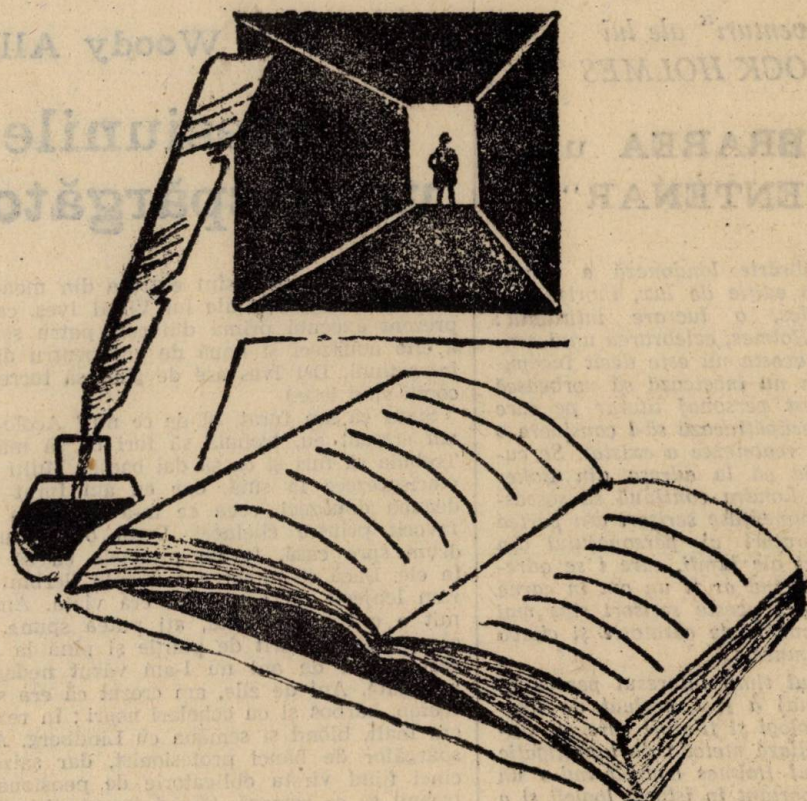
Părerile sînt însă împărțite. Ce prototip a admirat și venerat artistul? S-a presupus, așa cum am menționat-o, că ar fi vorba de Iulius al II-lea; o altă ipoteză afirma că este un autoportret al artistului. Specialistul sovietic a făcut apel la procedeul analizei antropologice practicate în criminalistică. Această l-a dus la eliminarea acestor două ipoteze.

Statuia profetului Moise a fost fîurită între 1513—1516. În această perioadă un alt mare artist a trăit la Ro-

ma și a lucrat la Belvedere, în Vatican: Leonardo da Vinci. Michelangelo se afla foarte aproape, în atelierul său din piața Sfîntul Petru. În Viețile celor mai mari pictori, sculptori și arhitecți, același Vasari ni-l descrie pe Leonardo da Vinci în aceste cuvinte: „Străluccea prin fizic, exemplu de frumusețe supremă, aducea pacea în orice suflet zbuciumat și prin cuvintele lui putea smulge un răspuns chiar celui hotărît cu încăpăținare să tacă. Prin forța spiritului său potolea orice minie dezlănțuită și cu mîna dreaptă putea să îndoaie un inel din fier sau o potcoavă de cal ca și cum ar fi fost din plumb...” Se mai știe că Michelangelo nu a căutat să evite influența lui Leonardo da Vinci, pe cînd se aflau amîndoi la Florența (1501—1506). Genialul artist era cu douăzeci și trei de ani mai în vîrstă decît Michelangelo, și, pe vremea cînd era la Roma, purta o barbă lungă și ondulată. Este posibil ca cei doi artiști să se fi înîlnit zînic, și se știe, că era un obicei tradițional la maeștrii italieni ai Renașterii să-i reprezinte în operele lor pe cei pe care-i considerau mari artiști, maeștri ai artelor.

Pentru a-și argumenta ipoteze, specialistul sovietic a comparat fotografiile, făcute din față și din profil, ale statuii, cu desene autoportret din față și din profil, făcute de Leonardo da Vinci. Concluzia este convingătoare: desenele și fotografiile prezintă o identitate de trăsături: aceeași frunte înaltă și dreaptă, arcade proeminente, nasul acvilin cu vîrfurile orientat în jos, buza superioară groasă, ochii adînc înfundați în orbite, gît athletic. Mai mult, măsurătorile componentelor feței și a distanțelor dintre ele duc la constatarea aceleiași identități în proporții, între chipul lui Leonardo da Vinci din autoportrete și chipul lui Moise, așa cum ni l-a lăsat sculptat Michelangelo. Goethe spunea că Leonardo da Vinci a fost „un model de om pentru întreaga umanitate”. E firesc ca Michelangelo să fi apreciat nu numai calitățile fizice dar și pe cele psihice excepționale ale lui Leonardo da Vinci, în ciuda unei oarecare rivalități care a existat între ei, și să și-l fi ales drept model pentru Moise. Acestea sînt argumentele în virtutea cărora, la întrebarea „Cine i-a servit drept model pentru Moise lui Michelangelo?”, specialistul sovietic răspunde: Leonardo da Vinci.

E. BULAI

LITERATURA

Enigmă - aventuri -
S. F. - umor - diverse...

≡ CALEIDOSCOP ≡

Noile „aventuri“ ale lui
SHERLOCK HOLMES

CELEBRAREA unui „CENTENAR“

Intr-o librărie londoneză a apărut deja într-o ediție de lux, îngrijită de Allen Eyles, o lucrare intitulată: „Sherlock Holmes, celebrarea unui centenar“. Și acesta nu este decât începutul. Lumea nu încetează să vorbească despre acest personaj literar pe care mulți se încăpăținează să-l considere o ființă care realmente a existat. Se cunoaște deja că la adresa din Baker Street din Londra continuă să sosească zilnic numeroase scrisori din partea unor admiratori ai personajului din diferite țări ale lumii, care i se adresează ca și când ar fi un om în carne și oase. Între aceste scrisori sînt mai multe propuneri de căsătorie și cîteva oferte de muncă.

În ultimul timp interesul pentru acest personaj a fost preluat de logicieni, semiologi și filozofi care au studiat și studiază metoda de investigație specifică lui Holmes considerînd-o un capitol important în istoria logicii și a gîndirii științifice moderne. Printre ultimele lucrări consacrate acestui personaj este cea apărută în Italia cu cîțva timp în urmă, purtînd semnăturile lui Umberto Eco și Thomas Sebeok și intitulată „Semnul celor trei“. O culegere de studii realizate de cercetători din mai multe țări ale lumii a fost publicată la universitatea Indiana din S.U.A. tot de T. Sebeok, care este considerat unul dintre experții în domeniul cercetărilor logice aplicate la Sherlock Holmes.

Iată cîteva din părerile acestui specialist împărtășite revistei italiene „L'Espresso“:

În legătură cu interesul său pentru acest personaj T. Sebeok a spus: „Am-am interesat de el întrucît Arthur Conan Doyle este un scriitor realist; atît de realist încît și-a convins cititorii că Sherlock Holmes a existat cu adevărat. Autorul nu se dezminte nici în detalii: descrierea mediului victo-

ENIGMA!

Woody Allen:

Confesiunile unui spărgător

(Cele ce urmează sînt extrase din memoriile în curs de apariție ale lui Virgil Ives, care în prezent execută prima din cele patru sentințe a cîte nouăzeci și nouă de ani pentru diverse infracțiuni. D-l Ives are de gînd să lucreze cu copiii cînd iese.)

Sigur că am furat. Și de ce nu? Acolo unde am crescut eu, trebuia să furi ca să mîncîci. Trebuia să furi și ca să dai bacșiș. Mulți furau cincisprezece la sută, dar eu am furat întotdeauna douăzeci, ceea ce m-a făcut un mare favorit printre chelneri. După o lovitură, în drum spre casă, furam pijamale ca să dorm în ele. Dacă se nimerea o noapte fierbinte, furam lenjerie de corp. Așa era viața. Am primit o creștere proastă, ați putea spune. Tata era mereu urmărit de poliție și pînă la douăzeci și doi de ani nu l-am văzut nedeghizat niciodată. Ani de zile, am crezut că era scund, șchiop, bărbos și cu ochelari negri; în realitate era înalt, blond și semăna cu Lindberg. A fost spărgător de bănci profesionist, dar șazeaci și cinci fiind vîrsta obligatorie de pensionare, a trebuit să se retragă. Și-a petrecut ultimii cîțiva ani în furtul poștal, însă taxele poștale au crescut și el a pierdut totul.

Și mama era urmărită. Bineînțeles, în zilele acelea, nu era ca astăzi cînd femeile cer drepturi egale cu ale bărbaților și toate celelalte. În vremea aceea, dacă o femeie o apuca pe căi greșite singurele oportunități ce i se ofereau erau șantajul și, din cînd în cînd, incendierea. Femeile au fost folosite și la condusul mașinilor de retragere, în Chicago, dar numai în timpul grevei șoferilor din 1926. Formidabilă grevă. A durat opt săptămîni și ori de cîte ori o bandă dădea o lovitură și fugea cu banii era forțată sau să meargă pe jos sau să ia un taxi.

Am avut o soră și doi frați. Jenny s-a măritat pentru bani. Nu cu o ființă umană reală, ci cu un maldăr de bancnote. Fratele meu Vic s-a înhăitat cu o bandă de plagiatori. Era pe punctul de a semna cu numele său „Pămîntul pierdut“, cînd F.B.I.-ul a înconjurat casa. A primit zece ani. Un oarecare puști cu lovele, dintr-o familie suspusă, care a semnat „Cantourile“ lui Pound, a fost eliberat de probă. Charlie — fratele meu cel mai mic — era fustangiu,

tănuitor de lucruri furate și rechin. Charlie a vagabondat timp de șapte ani pînă ce și-a dat seama că nu era tipul de fraudă care să-i aducă vreun ban.

Primul lucru pe care l-am furat a fost o piine. Lucram la brutăria lui Rifkin, unde mă îndeltniceam cu înlocuirea jeleului de pe gogoșile stricate și transferarea lui pe alimente proaspete. Era o muncă foarte antrenantă, realizată cu un tub de cauciuc și un cuțitaș lung și subțire. Dacă-ți tremurau minile, jeleul se ducea pe podea și bătrînul Rifkin te trăgea de păr. Arnold Rothstein, la care toți priveam cu admirație, a trecut într-o zi pe acolo și ne-a spus că voia să pună mîna pe o piine, dar refuza categoric s-o plătească. Ne-a dat de înțeles că aceasta era șansa unui puști isteț de-a intra în escrocherii. Am luat-o ca pe o sugestie și în fiecare zi, la plecare, puneam o felie de piine de secară sub haină, pînă ce, după trei săptămîni, adunaserăm o piine întreagă. În drum spre biroul lui Rothstein, am început să am remușcări deoarece, deși-l uram pe Rifkin, nevastă-sa mă lăsase o dată, cînd unchiul meu era pe moarte, să iau acasă două semințe de pe o chiflă. Am încercat să înapoiez piinea, dar era fost prins, cînd mă chinuiam să descopăr din care piine era fiecare felie. Ceea ce-mi mai aduc aminte e că mă aflam la Școala de corecție „Elmira”.

„Elmira” era un așezămînt dur. Am evadat de cinci ori. O dată am încercat să mă strecur în lada camionului cu lenjerie murdară. Gardienii au devenit bănuitori și unul dintre ei, împungîndu-mă cu bastonul, m-a întrebat ce dracu făceam zăcînd într-un coș de rufe. L-am privit drept în ochi și i-am spus „Eu sînt niște cămăși”. Aș putea spune că se cam îndoia. Continua să se plimbe înainte și-năpoi, zgîln-

rian al clasei nobililor și a Londrei este atît de convingătoare încît face ca personajele să devină și mai viabile. În felul acesta se explică și cultul pentru acest personaj care înmănunchează calități foarte practice, o logică aleasă și rațională.”

Întrebat în legătură cu felul în care propria pregătire a autorului a influențat comportarea personajului, cercetătorul american a arătat: „Cred că Sherlock Holmes a fost un personaj influențat de formația științifică a lui Conan Doyle. Să nu se uite că Doyle era absolvent de medicină și că a transferat metoda numită „a diagnosticării” din practica medicală în modul de investigație adoptat de Holmes și Watson. Vreau să spun că ei interpretează crima ca o lectură a simptomelor unei boli”.

În legătură cu apropierea pe care mulți cercetători o fac între Holmes și filozofii ultimelor secole, Thomas Sebeok a precizat: „Este un fenomen tipic pentru secolul al XIX-lea acest interes pentru știință și filozofie transferat în opere literare. Să nu uităm că secolul al XIX-lea a fost perioada în care au trăit Jules Verne, H. G. Wells și McCawley, dar Jules Verne a fost cel care l-a influențat cel mai mult pe Conan Doyle. Și iată cum. Într-un roman ca „Douăzeci de mii de leghe sub mări” figura căpitanului Nemo reprezintă și ea o aventură a cunoașterii. Este vorba de un mod de a descoperi lucruri noi, fapte noi, pornindu-se de la aventură. Acesta este și cazul lui Sherlock Holmes. Este adevărat că el nu se mișcă din Londra, dar periplul său în domeniul cunoașterii este inegalabil. Chiar dacă se produce la nivel logic și mental. Se poate astfel vorbi despre o influență a lui Verne asupra lui Conan Doyle: Scopurile sînt aceleași și chiar încrederea într-o lume considerată pozitivă și cognoscibilă. Metoda lui Sherlock Holmes poate fi sintetizată în trei cuvinte: cunoaștere, capacitate de observare și deducție. În legătură cu acest ultim element al metodei personajului, Sebeok ține să precizeze: „De fapt metoda folosită de Holmes poate fi mai bine numită nu deducție și abducție. Termenul acesta a fost explicat de filozoful american Charles Peirce, care de fapt utilizează noțiunea de inducție ipotetică”. Iată în ce consta ea. O deducție se explică în felul următor: Dacă iau dintr-un sac în care se găsește fasole albă o mînă plină cu fasole, sînt sigur că fasolea

pe care o am în mână are culoarea albă. Metoda abductivă este diferită: dacă fasolea din sac este albă și dacă fasolea pe care o am în mână este tot albă, atunci pot să afirm că fasolea din mîna mea ar putea fi din sacul respectiv. Diferența dintre cele două metode, consideră cercetătorul american, este foarte mare: deducția este tautologică (adică conține în sine rezolvarea problemei), în timp ce abducția permite numai un grad înalt de posibilitate privind confirmarea adevărului.

Holmes a afirmat că metoda sa este infailibilă precum axiomele lui Euclid. În legătură cu aceasta cel interviuat a subliniat că aici nu este vorba decît de o metodă de cîștigare a încrederii cititorului și că la fel procedează și alte personaje ale romanului polițist. Poirot (detectivul din romanul Agathe Christie) susține și el că posedă o metodă fără reproș, dar și în cazul lui succesele aparțin în exclusivitate metodelor de investigație ale autoarei. Într-o istorie a logicii, afirmă autorul american, metoda întrebunîțată de Conan Doyle ar putea fi definită drept o interesantă utilizare a logicii în domeniul literar. De bună seamă nu este vorba de o contribuție propriu-zis științifică la domeniul logicii ci este o întrebunîțare interesantă din punct de vedere literar a logicii.

În încheiere, el a arătat că a citi astăzi aventurile lui Holmes poate de asemenea să ne ajute să înțelegem cite procedee mentale folosim zilnic chiar și în experiențele cele mai banale. Într-adevăr, în fiecare clipă captăm semne de la realitate, încercăm să le ghicim sensul. Rezultatele nu sînt desigur tot atît de spectaculoase, precum la Holmes, dar adeseori folosim un procedeu identic. Și apoi în cazul lui Watson se pornea de la premisa că dacă noi ghicim ceva (în cazul unei crime) aceasta se datorează faptului că altcineva a comis o greșeală.

Ștefan NICOLAE

● Prin Ștănițul de altădată...

du-se la mine. Cred c-am intrat puțin în panică. „Eu sînt niște cămăși“, i-am spus. „Niște cămăși de lucru-albastre“. Înainte de-a mai putea spune ceva, minile și picioarele-mi erau încătușate iar eu mă găseam din nou în închisoare.

Am învățat tot ceea ce știu despre crimă la „Elmira“: cum să fur din buzunare, cum să sparg o casă de bani, cum să tai sticla, toate chițibușurile minunate ale meseriei. De exemplu, am învățat (și nici măcar toți criminalii profesioniști nu știu asta) că în cazul unui schimb de focuri cu curcanii, lor le sînt întotdeauna permise primele două împușcături. Exact așa se întîmplă. Apoi tragi și tu. Iar dacă un curcan spune „Am înconjurat casa, ieși afară cu minile ridicate“ tu nu mai împuști orbește. Tu spui, „N-am chef“, sau „Chiar în momentul ăsta nu mă-ndeamnă inima“. Toate astea se fac după un tipic anume. Dar ce rost are să intrăm în amănunte?

În următorii cîțiva ani am fost cel mai al dracului de bun spărgător pe care l-ați văzut vreodată. Oamenii vorbesc despre Raffles, dar Raffles a avut stilul lui, iar eu pe-al meu. Am cinat cu fiul lui Raffles o dată. Drăguț tip. Am luat masa la bătrîna Lindy. El a furat rîșnița de piper. Eu am furat tacîmurile și șervețelele. Apoi el a luat sticla de ketchup. Eu i-am luat pălăria. El mi-a luat umbrela și acul de la cravată. Cînd am plecat am răpit un chelner. A fost o adevărată distracție. Raffles a început ca hoțul-pisică. (Eu n-am putut-o face din cauză că mustățile mă fac să strănut). Se îmbrăca într-un costum ponosit de pisică și sărea pe acoperișuri. În cele din urmă a fost prins de doi tipi de la Scotland Yard deghizați în cîini. Cred c-ați auzit de Banditul rare sărută? Pătrundea într-o locuință, jefuia victima și dacă aceasta era femeie o săruta. Este totuși trist modul cum a fost înhățat. Ținea două bătrîne văduve legate și se maimuțărea în fața lor cîntînd „Dă-mi un pupic, vrei, da?“, cînd a alunecat pe un scăunel pentru picioare și și-a rupt pelvisul.

Băieții aceia au făcut mare senzație la vremea lor, dar nici eu n-am fost mai prejos, nici poliția nu m-a dibuit. Odată m-am strecurat într-un conac, am aruncat în aer un safe și am urîflat 6000 de dolari în timp ce un cuplu dormea chiar în aceeași cameră. Soțul s-a trezit cînd a explodat dinamita, dar după ce l-am asigurat că întreaga sumă va fi donată pentru Boys Clubs din America a adormit din nou. Inteligent, am lăsat în urmă cîteva amprente ale lui Franklin D. Roosevelt, care era președinte atunci. Altă dată, la un mare cocktail diplomatic, i-am sustras unei doamne colierul de diamante în timp ce dădeam mîna cu ea. Am folosit un aspirator, un Hoover vechi. Am ușurat-o de colier și cercei. Mai tîrziu, cînd am deschis punga, am găsit acolo și niște dinți falși, care aparținuseră ambasadorului olandez.

Virginia Woolf

Casa bîntuită

La orice oră te-ai fi trezit undeva se trînea o uşă. Din odaie în odaie cutreierau, mină în mină, urcînd undeva, deschizînd altundeva; fireşte, o pereche de fantome.

„Aici am lăsat-o“, zicea ea. Şi el adăuga „Oh, dar şi aici!“ „E sus“, murmură ea. „E şi-n grădină“, şoptea el. „Linişte“, ziceau amîndoi, „să nu-i trezim“.

Dar nu asta ne trezea. O, nu. „O caută; trag perdelele“, puteai zice şi să mai citeşti o pagină, două. „Acum au găsit-o“, puteai fi sigur, cu creionul încremenit în aer. Şi mai în urmă, sătul de citit, te ridicai să te convingi singur că-i casa goală, uşile deschise, doar porumbeii sălbatici ugiuiau cu mulţumire, iar maşina de treierat uruia undeva la o fermă. „De ce am venit aici? Ce caut?“ Mîinile îmi erau goale. „Să fie, oare, sus?“ Merele erau în pod. Şi tot așa, grădina liniștită ca-ntotdeauna, numai cartea alunecase-n iarbă.

Au găsit-o în salon. Nimeni nu i-a văzut vreodată. Geamurile reflectau merele, trandafirii, toate frunzele încă verzi. Dacă umblau în salon, doar mărul se rîsucea pe partea galbenă. Totuși, o clipă mai apoi, dacă deschideai uşa ceva se răsfira pe podele, aîrna pe pereţi, se legăna din tavan — ce? Mîinile îmi erau goale. O umbră fugară traversa cororul, din cele mai adînci fîntîni ale liniștii porumbelul sălbatic își trimitea ugiutul „Cuib, cuib, cuib“, pulsul casei bătea dulce. „Comoara îngropată; odaia...“ pulsul înceta deodată. Oh, era oare o comoară îngropată?

Curînd lumina pălea. În grădină, oare? Pomii împrăstiau întunericul sub raza rătăcită de soare. Încîntătoare, rară, sub raze, răcoarea asfințitului arzînd dincolo de ferestre. Moartea era sticla, moartea era între noi; venînd la ea înții, sute de ani în urmă, părăsind casa, pecetluind ferestrele; odăile s-au întunecat. El a părăsit casa, a părăsit-o și pe ea, a plecat în Nord, a rătăcit în Est, a văzut stelele rîndu-se pe cerul Sudului; a căutat casa, a găsit-o ațipită sub Dealuri*. „Cuib, Cuib, Cuib“, pulsul casei bătea vesel. „Comoara voastră“.

Dar cea mai frumoasă operație a mea a fost cînd am spart British Museum. Știam că pardoseala Sălii pietrelor prețioase era conectată și că la cea mai mică apăsare se declanșează alarma. Am fost coborît prin solarium cu ajutorul unei frînghii, cu capul în jos, ca să nu ating pămîntul. Am trecut cit de perfect vrei și-ntr-un minut planam deasupra vitrinei în care erau expuse celebrele diamante Kittridge. Tocmai cînd îmi scoteam tăietorul de sticlă, o vrăbiuță a zburat prin solarium și a aterizat pe podea. S-a dat alarma și opt mașini de poliție și-au făcut apariția. Am luat zece ani. Vrabia a primit douăzeci pînă la sfîrșitul vieții. Pasărea a fost, apoi, pusă în libertate de probă. Un an mai tîrziu, a fost prinsă în Fort Worth pentru că-l ciugulise pe rabinul Morris Klugfein pînă la starea de semiconștiență.

Ce sfat i-ăș da unui proprietar obișnuit pentru a se apăra împotriva hoților? Ei bine, primul lucru este să lăsați lumina aprinsă cînd plecați de acasă. Trebuie să fie un bec de cel puțin 60 wați; ceva mai puțin și hoțul vă va prăda casa din dispreț pentru wați. O altă idee bună este de a ține un cîine, deși asta nu merge întotdeauna. Ori de cite ori mi-am pus în gînd să jefuiesc o casă păzită de un cîine, am aruncat înăuntru mîncare pentru ciini amestecată cu Seconal. Dacă nu-și făcea efectul tocmai în părți egale carne și un roman de Theodore Dreiser. Dacă se întîmplă să plecați din oraș și sînteți nevoiți să lăsați casa nepăzită, cel mai bun lucru este să așezați în dreptul ferestrei fotografia dumneavoastră în mărime naturală. De fapt orice fotografie merge. Un tip din Bronx a pus odată în fereastra proprie chipul lui Montgomery Clift, plecînd apoi pentru week-end în Kutsher. Mai tîrziu, Montgomery, trecînd pe acolo, și-a văzut mutra la fereastră și asta l-a derutat complet. A încercat să înjghebeze o conversație, iar cînd a eșuat, după vreo șapte ceasuri, s-a întors în California, spunîndu-le amicilor săi că New York-ezii erau snobi.

☞ Ce faceți dacă surprindeți un intrus pe punctul de a vă jefui casa? Nu intrați în panică. Amintiți-vă că el este la fel de speriat ca dv. Cel mai bine este să-l jefuiți. Atacați-l și ușurați-l de ceas și portmoneu. Apoi, el poate intra în patul dv., în timp ce dv. fugiți. Înșelat de o astfel de apărare, eu o dată am sfîrșit prin a trăi în Des Moines cu soția altuia și trei copii, am plecat numai cînd am fost destul de norocos ca să surprind un alt spîrgător, care mi-a luat locul. Cei șase ani de conviețuire cu familia respectivă au fost ani fericiți și eu adesea mă gîndesc cu nostalgie la ei, deși mai rămîn încă multe de spus despre lucrul în rețea...

În românește de
Constanța JITEA

Vintul hohotea pe alee. Pomii se înclinau, se încovoiau încolo și-ncoace. Raze de lună se revărsau și se împrăștiau sălbatic în ploaie. Lumina lămpii cădea pe fereastră. Luminarea ardea rece și nemișcată. Bîntuind casa, deschizînd ferestre, șoptind să nu ne trezească, perechea de fantome își căuta fericirea.

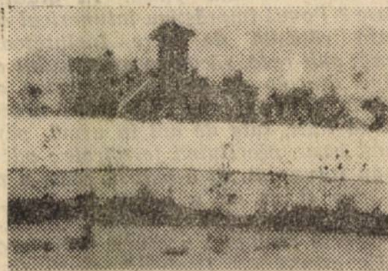
„Aici dormeam”, zice ea. Și el adăugă, „Sărutări fără număr”. „Deșteptări în zori” — „Argint printre copaci”. „Sus —”, „În grădină —” „În plină vară —”, „În zăpezile iernii —”. Ușile se închideau departe, bătînd delicat ca pulsul unei inimi.

Vin mai aproape; se opresc în prag. Vintul suflă, lacrimile ploii argintesc geamurile. Ochii ni se întunecă, nu mai auzim pași alături de noi; nu mai zărim siluete tirîndu-și mantia fantomatică. Palmele lui învăluie flacăra. „Priveste” șoptește el. „Par adormiți. Iubire pe buzele lor”. Aplecîndu-se, cu lampa lor de argint înălțată deasupra noastră, privesc mult și adînc. Adastă îndelung. Vintul nu conținește; flacăra se înclină ușor. Sălbaticele raze ale lunii străbat podeaua, peretele, și, înfilîndu-le, colorează fețele aplecate; fețele gînditoare; fețele care scrutează adormiții și caută bucuria lor ascunsă.

„Cuib, Cuib, Cuib”, inima casei bate mîndră. „Mulți ani...” suspină el. „M-ai găsit din nou”. „Aici”, murmură ea, „dormind; în grădină citînd; rîzînd, răsucînd mere în pod. Aici ne-am lăsat comoara —” Lumina lor aplecată ridică plapuma pe ochii mei. „Cuib! Cuib! Cuib!” pulsul casei bate sălbatic. Trezindu-mă strig „Oh, aceasta-i comoara voastră îngropată? Lumina din suflet”.

În românește de
Irina PETRAȘ

*) The Downs — dealuri calcaroase în sudul Angliei.

● Ștefan PRISTAVU,

John D. Macdonald:

Spaima amatorilor

Keegan intră în apartamentul meu, cu obraji înroșiți de frig, cu pardesiul deschis, cu pălăria pe ceafă. Rămase înfipt pe picioarele lui mari în fața focului, frecîndu-și îndelung palmele aspre.

Îmi zimbi, apoi clipi din ochii săi cenușii.

— Încă o afacere terminată, doctore. N-a durat cîne știe ce.

— Un pic de whisky, Keegan?

— Doar dacă nu mai ai coniac. E o seară numai bună pentru coniac.

Cînd m-am întors cu sticla și paharele, își scosese pardesiul, pe care-l aruncase pe divan. Pălăria turtită era pe jos. Keegan își apropiase scaunul de foc. Se rezemase de spătar, cu picioarele întinse. Din tălpi ieșeau aburi.

Am umplut paharele și am tras mai aproape scaunul și măsuta. Ardea de nerăbdare să-mi povestească întîmplarea. O știam. N-aveam decît o foarte vagă idee despre viața sa de familie: o casă plină de adolescente preocupate de problemele lor sentimentale. Într-un cuvînt, nu-și putea povesti acolo victoriile. Pe lîngă asta, Keegan nu era omul să se laude cu isprăvile sale în fața colaboratorilor. De aceea, venea întotdeauna la mine să se descarce. Tăcerea mea politicoasă și vorbele mele de aprobare creau o ambianță dintre cele mai favorabile.

— Ai încercat vreodată să te tocmești cu un vinzător de mașini, doctore? întrebă el.

— Nu e genul meu.

— Eu am încercat o dată. Știi ce mi-a spus? „Locotenente, dumneata încerci să faci o afacere cam la doi ani o dată. Eu tratez zece pe zi. În cazul ăsta, crezi că ai vreo șansă?”

Intrarea asta în problemă, neobișnuită la Keegan, îmi trezi atenția.

— La fel e și cu amatorii, doctore, amatorii care-și închipuie că pot comite o mică crimă fără nici un pericol. Pe tipii ăștia, îi mănînc de vii. Dear profesioniștii pun probleme. Amatorii lasă în urma lor găuri suficiente de mari ca să intri în ele cu un camion de cincisprezece tone. Ca în cazul crimei comisă în octombrie trecut, în pavilionul de pe malul lui Bear Paw Lake. Îți amintești, doctore?

În asemenea situații, trebuie întotdeauna să rezum întîmplarea. Asta mă obligă să citesc procesele-verbale ale crimelor.

— Dacă-mi amintesc bine, Keegan, s-a crezut că a fost omorît de un vagabond. Soțul ei a găsit corpul, la întoarcerea dintr-o călă-

torie de afaceri. Era moartă cam de două săptămîni. Cum sezonul turistic se terminase, locurile de camping din jur erau pustii, iar iocuiitorii din sat își inchipuiau că ea se întorsese în oraș. A murit strangulată, cred.

— Exact. Ai deci toate datele problemei. Numele era Grosswalk. Ea, Cynthia, iar el Harold. Se întîlniseră în urmă cu zece ani la facultatea de medicină. El avea douăzeci și patru de ani, ea treizeci. Curînd ea așteaptă un copil. S-au căsătorit, dar el a trebuit să-și abandoneze studiile medicale. A rămas fără situație cinci sau șase ani poate. Apoi a început să vîndă produse farmaceutice, instrumente chirurgicale și altele. De fiecare dată cînd o femeie căsătorită este asasinată, primul lucru pe care-l fac, doctore, este să mă întreb cum mergea menajul. Mă urmărești ?

— Desigur, am spus

— Bine. Atunci, mă informez. Au aici, în oraș, o casă drăguță. Nu au mulți prieteni. Vecinii au însă urechi. Se ceartă des. Cred că pentru probleme de bani. Ea avea o zestre importantă. Vorbesc despre asta cu Grosswalk. Nu neagă nimic ; adică faptul că nu se înțelegea deloc cu nevastă-sa. Dar îmi spune că viața lui particulară nu mă privește. Treaba mea este să găsesc asasinul și atît. Și pentru că remarcă că și el face parte dintre suspecți, afirmă că n-a omorît-o. Și mai spune un lucru care-mi pare inutil. Spune că nu putea s-o fi omorît. Și nu vrea să renunțe la ideea asta. Tactica e abilă. Înțelegi ! Dar amatorii ăștia, îi mă-nînc de vii !

Îmi întinse paharul gol. I l-am umplut imediat.

— În fond, vezi dumneata, doctore, voia să-mi demonstreze că n-avea cum s-o omoare. Iau legătura cu directorul societății pentru care lucra. Așa cum bănuiam, reprezentanții trebuie să întocmească rapoarte. În momentul crimei făcea un turneu în Vest. Dar nu era prea greu

• Mihai ZARZU, „Iarnă tulceană“

Salvador Dali

Moartea unui poet

Mort nu de moarte bună ci de glonte, împușcat la Granada, poetul morții haine, Garcia Lorca, Federico !
Olé !

Cu acest strigăt tipic spaniol am primit, la Paris, vestea morții lui Lorca, cel mai bun prieten al adolescenței mele zbuciumate.

Această exclamație pe care biologic o scoate iubitorul de corrida de fiecare dată cînd matadorul reușete o „pasă“ frumoasă, ori care pîșnește din gîtlejul celor ce-i îndeamnă pe cîntăreții de flamenco, eu am scos-o la moartea lui Lorca, neștiind în alt fel să arăt mai bine întrucît destinul său se (de)să-vîrșea printr-o reușită tragică și tipic spaniolă.

De cel puțin cinci ori pe zi, Lorca făcea aluzie la moartea sa. Nu reușea să adoarmă dacă nu mergeam, mai mulți prieteni, să-l „culcăm“. Suii în pat, găsea mereu pretexte pentru a prelungi la nesfîrșit cele mai transcendente conversații poetice din secolul acesta. Aproape totdeauna sfîrșea prin a vorbi despre moarte, și mai ales despre a lui.

Lorca își însofa spusele de cîntec și de gesturi ; îi plăcea mai ales să mimeze subiectul decesului său, o adevărată punere în scenă : „Iată — spune el — cum am să fiu în clipa morții mele !“. După care dansa un soi de balet orizontal inchipuind mișcările sacadate ale corpului său în timpul înmormîntării, cînd sicriul cobora abrupt în pămîntul Granadel. Pe urmă ne arăta cum îi va fi obrazul la cîteva zile după moarte. Iar trăsăturile lui, de obicei nu tocmai frumoase, se iluminau dintr-odată de o frumusețe neștiută și chiar de un exces de dragălăsenie. Atunci, sigur de efectul pe care-l producea asupra noastră, suridea strălucind de triumful cuceririi lirice și absolute a spectatorilor săi.

Tot el scrisese :

„El rio Guadalquivir tiene las
barbas granates
Granada tiene dos rios, uno llanto,
el otro sangre.“

Astfel, în încheierea unei ode închinată lui Salvador Dali (de două ori

nemuritoare), Lorca face, fără nici un echivoc, o aluzie la propria-i moarte și-mi cere să nu zăbovesc asupra ei câtă vreme vor înflori viața și opera mea.

Ultima dată l-am văzut pe Lorca la Barcelona, cu două luni înaintea războiului civil. Gala¹⁾, care nu-l cunoscuse, a fost răscolită de acest fenomen atașant și de un lirism absolut. Sentimentul a fost de altfel reciproc: timp de trei zile, Lorca, fermecat, n-a vorbit decît despre Gala. Tot așa, Edward James, poet extrem de bogat și hipersensibil ca un colibri, a fost prins și imobilizat în plasa personalității lui Federico. James se îmbrăca într-un costum tirolez cu multe broderii, cu un pantalon scurt și o cămașă de dantelă. Lorca spunea că e un colibri în uniformă de soldat din epoca lui Swift.

Pe cînd mîncam cu toții la restaurantul „Canarul din Garriça”, o mică insectă în ținută de gală traversă fața de masă defilînd în pas de gîscă. Lorca o recunoscuse pe dată și scoase un strigăt, dar acoperînd-o cu degetul nu-l lăsă pe James să-i ghicească identitatea. Cînd și-a luat degetul, nu mai era nici urmă de insectă. Ei bine, această mărunțică insectă — și ea poetă și îmbrăcată în dantele tiroleze — poate că numai ea ar fi putut schimba destinul lui Lorca.

În adevăr, James tocmai închiriasse vila Cimbrone, de lângă Amalfi, unde Wagner își aflase inspirația pentru Parsifal. Acolo deci ne-a invitat James, pe Lorca și pe mine, să stăm cît vom dori. Timp de trei zile prietenul meu a ezitat în fața acestei hotărîri angoasante: să meargă acolo sau nu? Își schimba gîndul la fiecare sfert de oră. La Granada era tatăl său, bolnav de inimă și, se temea el, pe moarte. În cele din urmă Lorca ne-a promis că vine, dar după ce se convinge că tatăl său nu-i în pericol. Între timp a izbucnit războiul civil. Lorca a fost împușcat, pe cînd bătrînul său tată trăiește și azi.

Wilhelm Tell? Rămîn convins că, nereușind să-l luăm cu noi, caracterul psiho-patologic anxios și nehotărît al lui Federico l-ar fi împiedicat să ne mai regăsească vreodată la vila Cimbrone. Din acel moment, totuși, s-a născut în mine un grav sentiment de culpabilitate în ce-l privește. Nu insistasem îndeajuns ca să-l zmurg din Spania. Dacă aș fi vrut cu adevărat, aș fi

1) Soția lui Dalí (și fostă soție a lui Paul Eluard).

să vină aici cu avionul, să meargă la cabană, s-o omoare pe femeie, să ia ceva bani și să se întoarcă, tot cu avionul, în Vest. A fost omorîră înainte de 10 octombrie, a spus medicul legist, iar Grosswalk și-a găsit soția moartă pe 24. Dar directorul societății mi-a spus ceva care merită o examinare mai atentă. După el, Grosswalk s-a îmbolnăvit în timpul deplasării și a trebuit să meargă la spital. A rămas în spitalul acela o săptămînă întreagă, de pe 8 pe 15 octombrie. Mi-a dat de altfel informații despre spital. Vezi acum ce eroare a comis amatorul. Ar fi putut să-mi spună toate astea singur, de la început. Ei bine, nu, A vrut să facă pe istețul. Presupun că dacă ar fi fost nevino-vat mi-ar fi povestit totul. Dar e atît de mîndru de mica lui stratagemă încît vrea să mă lase să mă descurc singur.

— Presupun că ai fost deja acolo, am spus.

— A trebuit să fac mare risipă de vorbărie. Nu prea le place să cheltuiască bani pentru chestii din astea. Îmi spuneau mereu că n-am decît să mă adresez poliștilor din Los Angeles ca să verific alibiul lui Grosswalk, sub pretext că ăia sînt foarte conștiincioși. În cele din urmă, sînt de acord să mă trimită acolo cu autocarul. Îl găsesc pe doctor, sau mai degrabă pe doctori. Se pare că Grosswalk suferă de un fel de depresiune nervoasă. Cu ceva mici complicații, poate. I s-a făcut deci o serie completă de examene medicale. Timp de opt zile. Doctorii au afirmat că în vreme ce stătea la spital n-avea cum s-o șteargă. Eu, natural, mă informez la infirmiere. O găsesc pe cea care s-a ocupat de Grosswalk. Îmi arată fișele pacientului. În fiecare zi, dimineata și seara, s-au ocupat de el, i-au făcut injecții. N-a putut pleca fără ca ceilalți s-o știe. După personalul clinicii, nu era deloc bolnav. Avea doar nevoie de odihnă.

— Deci, te-ai dus acolo degeaba?

— Nu chiar, pentru că am avut ideea să întreb dacă a avut vizitatori. În spitale e un registru de felul ăsta și am aflat că a venit să-l vadă o tină, cît de des permitea regulamentul. O fată frumoasă, se pare. Se numește Mary McCarney. Îi iau adresa și mă duc s-o vîd. Locuiește cu părinții. O puștoaică frumoasă. Nouăsprezece ani. Părinții consideră că Grosswalk e prea bătrîn pentru ea. Era cald în ziua aceea și am stat pe terasă. N-am nevoie de prea mult timp ca să-mi dau seama că Grosswalk a înșelat-o spunîndu-i că nevastă-sa e invalidă incurabilă și că nu mai are mult de trăit. Tinăra preferă să mai aștepte, căci, spune ea, părinții ar consimți poate să se mărite cu un văduv, dar nici nu vor să audă de divorțat. Grosswalk i-a spus că soția sa a fost asasinată de un bandit și că va veni s-o vadă cît de repede. Se cunosc deja de un an. Dar, normal, îi spunea fetei să stea cumințe și să nu-și facă iluzii deoarece am impresia că

Grosswalk și-a suprimat consoarta. Ea începe să-mi facă scene. Plecînd cu taxiul aud de departe țipetele ei. La întoarcere, primul lucru pe care-l fac este să-l văd pe doctorul care se ocupa de doamna Grosswalk. După părerea lui, femeia plesnea de sănătate. Mă mai duc o dată la pavilion. Este foarte confortabil, doctore, sînt sigur că ai putea petrece acolo toată iarna. Aer condiționat, încălzire rațională, bucătărie bine echipată. Atmosfera era mai respirabilă decît prima oară. Grosswalk zice că nimic n-a fost atins, cu excepția corpului, desigur. Examinez totul pe-ndelete. Era o femeie de interior. Sînt două paturi alăturate. Unul e desfăcut. O cămașă de noapte fantezie e aruncată pe spătarul unui scaun. Detaliul îmi atrage atenția. Uitîndu-mă prin rufăria ei, îmi dau seama că de obicei purta pijamale din molton. În octombrie, pe malul unui lac, e mult mai rezonabil așa. De ce a vrut oare să se facă frumoasă? Foarte simplu, pentru că-și aștepta soțul. Toți el n-a putut veni din deplasarea în Vest la data aceea. Mai găsesc ceva. Constat prezența unor urme adînci în tușuri, la oarecare distanță. Dacă mașina femeii fusese parcată în locul acela, nimeni n-o putea vedea, nici măcar de la intrare. Puteai spune că nu e nimeni în pavilion. Nă știu ce să mai cred. Dorea ea cu adevărat să fie crezută plecând în oraș? Îmi continui investigațiile. Deschid congelatorul și frigiderul. Ambele sînt pline de mâncare și de provizii. Sînt băgate în priză.

Se apleacă înainte, fixîndu-mă cu privirea.

— Și nu dispuneai de alte elemente? îl întrebai.

— S-a comis o crimă lingă Amaha iar criminalul se află la Los Angeles. Iar eu l-am demascat pentru că a vrut să facă pe istețul.

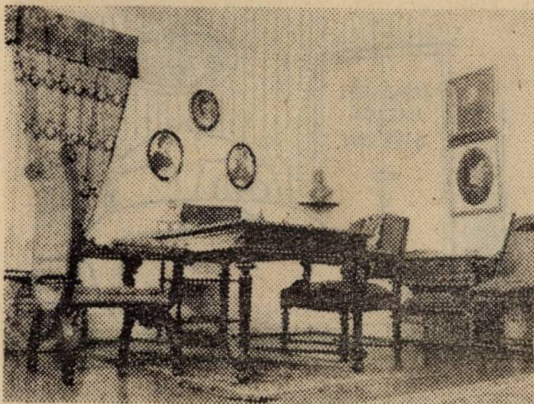
Ei, doctore, ai vreo idee?

Trebuia să spun ceva.

— Avea vreun aparat, ceva...

— Ca să sugrume o femeie? Miini mecanice? Nu ești serios, doctore.

— Atunci, a recurs la serviciile unui ucigaș plătit?

putut să-l iau cu mine în Italia. Însă pe vremea aceea scriam un mare poem liric „Je mange Gala“, și în plus eram mai mult sau mai puțin gelos pe Lorca. Doream să fiu singur în Italia, în fața teraselor cu portocali și chiparoși, în fața solennelor temple de la Paestum, și care, de altfel, aveam nevoie de șansa ca nici măcar să nu-mi placă pentru a se putea împlini fericirea mea de megaloman și setea mea de singurătate. Da, în acel moment al descoperirii daliniene a Italiei, relațiile mele cu Lorca și corespondența noastră violentă semănau, printr-o stranie coincidență cu faimoasa ceartă dintre Nietzsche și Wagner. Tot în vremea aceea făceam apologia minunatului Angélus al lui Millet, scriind cea mai bună carte a mea, încă inedită: Le Mythe tragique de l'Angélus de Millet!, precum și cel mai bun balet al meu, niciodată pus în scenă pînă acum, — L'Angélus de Millet, pentru care îmi doream muzica Arlezienei de Bizet și muzica inedită a lui Nietzsche. Nietzsche însuși scrisese această partitură în pragul nebuniei, în timpul uneia din crizele lui anti-wagneriene. Conte Etienne de Beaumont o dibuise, cred, într-o bibliotecă din Bâle, și, fără s-o fi auzit vreodată, credeam că este singura muzică ce ar putea conveni operei mele.

Feluriți roșii, semi-roșii, roz și chiar mov-pal profită de o rușinoasă și demagogică propagandă asupra morții lui Lorca, exercitînd un șantaj neloial. Ei au încercat și încearcă și azi să facă din el un erou politic. Dar eu, cel mai bun prieten al lui, sînt martor în fața lui Dumnezeu și a Istoriei că Lorca, poet sută la sută, era, consubstanțial, ființa cea mai apostolică din cîte am cunoscut vreodată. El nu a fost decît un miel de jertfă, victimă a unor chestiuni personale, ultrapersonale, locale, și înainte de toate victima inocentă a confuziei omnipotente, convulsive și cosmice a războiului civil spaniol.

În tot cazul, un lucru este sigur. De fiecare dată cînd, din străfundurile singurătății mele, reușesc să fac să-mi țîșnească din creier o idee genială sau să pun o tușă de penel îngeresc-miraculoasă, aud cum, prin blînda surdîmă a vremii, vocea răgușită a lui Lorca îmi strigă: Olé

Traducere de
Emanoil MARCU

(Salvador Dali, în *Journal d'un génie*, Gallimard, 1974).

Supraviețuitorii unei „nunți însingurate“

La 22 iulie 1928 Paquita Canada și Casimiro Perez, doi tineri țărani din Andaluzia au avut nuntă. În timpul nopții, pe cînd oamenii din sat petreceau în casa tatălui fetei Paquita îi părăsește pe nuntași și fuge cu un văr al ei, Francisco Montes. Alertați, nuntași și în primul rînd rudele mirilor o iau pe urmele fugarilor pe care îi prind în apropierea satului Nijar. Francisco este ucis, iar Paquita este lăsată în mijlocul drumului aproape strungulată cu rochia de mireasă înșingurată.

Această poveste a cutremurat întreaga regiune devenind aproape legendară, îmbrăcînd o aură tragică. Păstorii din această regiune sudică a Spaniei povestesc și acum ca despre ceva înțîmplat de mult felul în care s-a petrecut „crima de la Nijar“ care a fost sursa de inspirație pentru García Lorca atunci cînd a scris „Nunta însingurată“. Și totuși cîțiva dintre cei care au luat parte într-un fel sau altul la nunta cu pricina trăiesc încă în aceleași locuri din această zonă săracă a Spaniei.

Casimiro, ginerele înșelat și părăsit, are acum 82 de ani. S-a însurat cu o altă fată din sat la puțin timp după nefericita întîmplare. Paquita, frămîntată de remușcări pentru rușinea pe care a pricinuit-o familiei, s-a închis în ea și nu mai vorbește de atunci aproape cu nimeni. În ultimii ani s-a apropiat de o nepoată care îi face vizite în căsuța singuratică în care trăiește. Casimiro răspunde și acum fără tragere de inimă numeroșilor curioși care vin să-l vadă pe cei care l-au inspirat pe Lorca. Și cum popularitatea poetului este în ultimul timp tot mai mare (după apusul perioadei franchiste cînd a fost ținut la index) e lesne de înțeles că cei care vor să-l vadă pe Casimiro sînt tot mai numeroși, acesta devenind aproape o atracție turistică.

Nu, nu vrea să vorbească despre nefericita nuntă. Nu, n-a citit piesa de teatru și nici nu a auzit de Lorca. Doar în ultimii ani i s-a spus despre el... A aflat că Lorca (născut într-o familie de țărani din aceeași zonă, ucis de fașciști în Granada în timpul războiului civil) a scris ceva care intere-

— Ucigașii se folosesc de revolver. Sau își lovesc cu ceva victima. Dar nu prea string de git. Chiar el a operat, doctore.

— Sincer, Keegan, nu văd cum ar fi putut.

— Bine, atunci am să-ți spun cum am ajuns la această concluzie. L-am căutat pe medicul legist și am discutat puțin cu el. Mi-a confirmat primele declarații. După părerea lui, femeia era moartă de douăsprezece zile cînd a văzut-o. Îl întreb de ce este atît de categoric. Din cauza descompunerii corpului, îmi explică el. Îl întreb dacă este un criteriu absolut, îmi spune că da. După cîte am înțeles, descompunerea unui cadavru, depinde de cauza decesului, de căldura din jur, de umiditate, de caracteristicile fiziologice ale corpului, de felul cum e îmbrăcat, de prezența insectelor etc.

Abia atunci am înțeles, doctore. Era ingenios. M-am întors la pavilion și am examinat din nou locurile. Mi-a trebuit timp să găsesc niște luminări, dar, într-un pavilion, se găsesc întotdeauna. Erau în sertarul bufetului din bucătărie. Luminări bizare, doctore. Complet deformate și lipite de lemnul sertarului. Ca și cum s-ar fi topit și apoi s-ar fi întărit. Apoi, am mai avut o idee. Am examinat soba. Am găsit bucăți de metal topit apoi solidificat.

Restul nu mai era decît un joc de copii. L-am chemat din nou pe Grosswalk la fața locului. Am făcut în așa fel încît l-am lăsat mai întîi să zacă în celulă cîteva ceasuri. Apoi am solicitat concursul unui tînăr polițist. Îl învățasem bine ce să spună și s-a descurcat de minune. Îmbrăcat cu o geacă de piele și cu blugi, și-a repetat povestea în prezența lui Grosswalk. „Îmi cumpărasem un ferăstrău mecanic și m-am dus pe la pavilioane să-mi ofer serviciile. Am întrebato pe doamna Grosswalk dacă avea de tăiat lemne. Mi-a spus că nu, dar mi-a răspuns foarte amabil“. Îl întreb pe băiat cînd s-a întîmplat asta. Se scarpină în cap și spune: „Cam pe 7, așa cred“.

● Constantin CIOȘU, „Fără cuvinte“...

Trebuia să fiu precaut. Nu putea fi vorba de o dată precisă, de bună seamă. I-am spus că pe 7 doamna Grosswalk era moartă de o săptămână și l-am întrebat dacă e sigur că ea i-a răspuns. „Sint sigur că nu era moartă când am fost acolo, a afirmat el. O cunosc bine. E o femeie destul de robustă cu păr blond“. L-am întrebat dacă era sigur de dată și mi-a spus că da. În jur de 7. Dacă țin neapărat, ar putea să verifice în carnetel și să-mi confirme data exactă. Îi spun că nău-i nevoie. Nu mai aveam decît să ascult mărturisirile lui Grosswalk. A recunoscut că și-a omorît nevasta pe 16, în ziua cînd a ieșit din spital. Începu să vorbească monoton, uitîndu-se fix la parchet. N-ar fi făcut-o niciodată dacă soția s-ar fi dus în oraș sau în sat în cursul săptămîinii dinaintea crimei. Dar știa că erau puține șanse ca ea să fi ieșit sau să fi primit vizite. Cu ocazia precedentei vizite la Omaha, cumpărase o mașină de ocazie. S-a dus așadar cu avionul pînă în acest oraș, a luat mașina și a venit pe malul lacului. Soția e surprinsă să-l vadă sosind mai devreme decît era prevăzut. El îi povestește ceva, apoi o întreabă dacă s-a văzut cu cineva în ultimele zece zile. La răspunsul ei negativ, se hotărăște să riște.

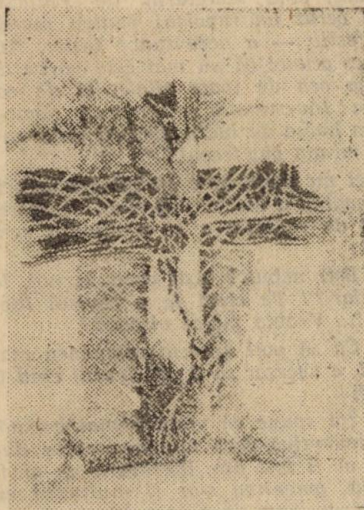
„Am strîns-o de gît pînă ce a murit“. Își băgase capul între umeri explicîndu-mi toate astea. E seară. E ora culcării. Mai întii, închide toate ferestrele. Dă la maximum cazanul instalației de încălzire. În rezervor era destul combustibil. Lasă ușa cuptorului deschisă, aprinde și focul în vatră. Umplesc cîteva oale mari cu apă și le pune pe plită. La cîteva bijuterii, ceva bani, stinge luminile și pleacă. Prevăzător, gareză mașina soției în mijlocul tufișurilor în așa fel încît să n-o vadă nimeni. Cînd a ieșit din casă, era o căldură de infern. Se întoarce pînă la Omaha cu mașina sa, o lasă la o parcare și ia avionul de ora unsprezece pentru Los Angeles. A doua zi dimineata, își vizitează clienții. Și, pe 24, se întoarce în est și vine la pavilion. Pe la ora zece dimineata. Prima lui grijă este să deschidă toate ferestrele, apoi iese, nefiind în stare să reziste în iadul acela. Așteaptă aproape o oră înainte de a se întoarce. Temperatura a devenit aproape normală. Cercetează casa cu atenție. Observă că nevastă-sa pregătise ambele paturi, în seara crimei. Și-l strînge pe al lui. Apa este complet evaporată în oale iar metalul s-a deformat. Curăță totul și aruncă ustensilele în lac. Mi-a spus că s-a străduit tot timpul să n-o privească, dar ochii îi erau mereu atrași de ea. Avea destul cunoștințe medicale ca să-și dea seama că totul a mers ca pe roate. În sfîrșit, a adus la locul ei mașina soției, a închis mai toate ferestrele și a mai trecut încă o dată casa în revistă. Apoi a ieșit să dea alarma în sat. E viclean, doctore, dar nu-i decît un amator. Iar eu l-am păpat de viu.

sează pe multă lume și în care ar fi amestecat și el.

Un bătrîn de 90 de ani, Tio Joaquín, care a participat la nuntă își amintește — după cum scrie ziarul englez „Guardian“ — că venise lume multă la ferma El Fraile. El spune că lumea sușotea dinainte că Paquita nu-l iubea pe Casimiro. Fuga fusese pusă la cale de sora mai vîrstnică a Paquitei — Carmen — care voia ca întreaga avere a mîresii să rămînă în familie, dacă s-ar fi căsătorit cu vărul ei. „Cam pe la miezul nopții a aflat ginerele că mireasa a fugit“, povestește nonagenarul. „Dar cei care știau despre dragostea dintre Paquita și vărul ei nu au avut nici un dubiu în legătură cu ceea ce s-a întimplat“. Cel care a fost acuzat de crimă a fost soful lui Carmen, el a participat direct la actul ucigaș.

Familia Paquitei a trebuit să-și părăsească ferma și treptat s-a ruinat. Dar și acum la fermă mai poate fi văzută o masă lungă, despre care se afirmă că ar fi cea care a fost folosită pentru servirea nuntașilor. O poveste petrecută în urmă cu o jumătate de secol a devenit astfel legendă. Chiar dacă eroii ei adevărați trăiesc încă...

N. ȘTEFAN

• Lucia TRANCOTĂ,
„Structuri vegetale“.

Ziaristică și literatură

De la pîine la cozonac ...

„Devii scriitor dacă îți iei în serios meseria de ziarist, dacă nu te mulțumești cu o vizită rapidă, deci superficială, pe teren, dacă te documentezi mult mai larg și mai adînc, adică epuizezi toate mijloacele de investigare pentru cel mai mărunț fapt, ca să ai de unde extrage esențialul, ca să ai de unde elimina copios din reportaj.

Azi așa, mîine așa. Ba nu, tot așa, ci tot mai intens. Știi cînd ziaristul din tine s-a transformat în scriitor, chiar dacă nu ți-ai dat încă seama? În momentul în care constăți că nu te mai mulțumești, că nu mai suporti ce descoperi — din întîmplare, de altfel — în viață, cînd constăți că materia brută adunată nu este destul de convingătoare și începi să-ți îmbogățеști, să-ți ornezi scrierea cu ce n-ai găsit la fața locului, începi, adică, să născocеști, să creеzi. Și nu te mai mulțumești cu o primă și unică redactare, cum e necesar la gazetă. Bănuiesc că am început să trec pragul gazetăriei procedînd astfel într-un ajun de sîrbătoare, cînd secretarul de redacție mi-a cerut un reportaj pentru numărul festiv — a accentuat: festiv. Am înțeles atunci că nu mai este vorba de pîinea cea de toate zilele, ci de cozonac! Investigația pe teren am făcut-o tot în haina de lucru, pentru redactare însă mi-am pus fracul!

Nici nu parcursese în întregime prima pagină a articolului meu, că secretarul de redacție a și pronunțat sentința:

— Ești nebun? Așa ceva la noi, la un ziar?! Te crezi la o revistă literară?... Vrabia mîlai visează!

— Ca să poți aprecia asemenea material, e necesar să-ți pui fracul cînd îl citești!

Se tot spune că viața e mai bogată, mai inventivă decît mințea omului, dar dacă ar fi fost așa, literatura nu ar fi apărut, omenirea s-ar fi mulțumit cu gazetăria. Sau, dacă vrei, literatura nu s-ar fi ivit ca o necesitate, cel mult ca un divertisment! Cînd descoperi cît de săracă e viața și cutezi să încerci s-o

Se așternu tăcerea. Știam ce aștepta Keegan de la mine. Dar, ca de obicei, mă executam greu. Cu paharul în căușul palmei, privea zîmbind vag focul care se stîngea. Chipul îi era de nepătruns.

— Te-ai apărât ca un leu, Keegan.

— Cel mai greu de prins sînt profesioniștii, doctore. Amatorii uită întotdeauna cîte ceva. În afacerea asta, nu era cazul să ne îndoim de geografie și atunci m-am ocupat de chestiunea timpului.

Căscă pînă-i trosniră fălcile și se ridică.

— Vei citi toate amănuntele în ziarul de mîine, doctore.

— N-am să uit.

I-am întins pardesiul. Își puse pălăria. Ajuns la ușă, îmi spuse zîmbind:

— Nu-i ratez niciodată pe amatori, doctore. Niciodată.

— Este și impresia mea.

— E mîncarea mea preferată.

— Nu mă indoiesc.

Își strînse pumnul colosal și mă lovi în bărbie, fără brutalitate, zîmbind mereu.

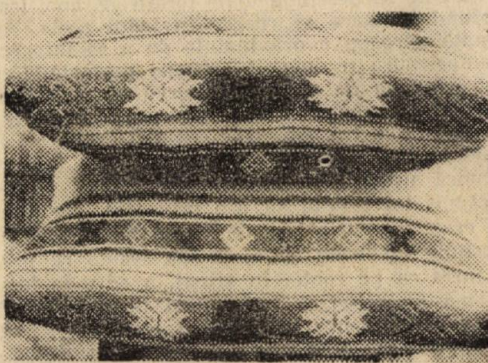
— Am să pun mîna și pe dumneata, doctore. Ai fost foarte șiret. O să-mi ia mai mult timp decît pentru ceilalți. Dar știi cum o să se sfîrșească, nu-i așa?

N-am răspuns nimic. Nu era nimic de spus. De mult nu mai era nimic de spus.

Plecă, mergînd cu pași mari în noapte. M-am așezat lingă foc și am privit flăcările. Am apucat sticla. Vîntul se năpustise peste oraș, monstruos și inevitabil ca și Keegan. S-ar fi spus că-și căuta prada. Ca și Keegan.

Dar nu-mi mai pot permite luxul să-mi las să zburde închipuirea.

In românește de
Constantin PAVEL

● Perne din Răchitiș—Ghimeș

Michel Tournier

Romancier, ziarist și traducător. Autor al mai multor romane („Vineri sau Lîmburile Pacificului”, 1967, Marele Premiu al Academiei Franceze —, „Regele arinilor”, 1971, Premiul Goncourt”), al unui interesant eseu autobiografic. Tournier creează un univers bazat pe mituri extrem de familiare memoriei colective pe care le interpretează însă în manieră proprie. Volumul „Cocoșul de munte”, 1978, Premiul Sindicatului Criticilor Literari, reunește adevărate povestiri filozofice, în care fiecare se poate regăsi, căci ele permit o lectură plurală.

Escapada lui Degețel

Căpcăunul își propti chitara de fotoliu și căzu într-o tăcere meditativă. În sfîrșit începuse să vorbească cu o voce profundă și monotonă. „Ascultați-mă, zise el. Astă-seară e noaptea cea mai lungă a anului. O să vă vorbesc deci despre lucrul cel mai important din lume. O să vă vorbesc despre copaci”.

Tăcu din nou. Apoi reluă.

„Ascultați-mă. Ce era Paradisul? Era o pădure. Sau mai curînd un parc în care copacii erau plantați cu grijă, la distanțe egale și grupați pe esențe. Nu vedeai nici tufe, nici mărăcini. Nu ca acum. Aici, de exemplu, vezi sute de mesteceni, alături de hectare de brazi. Despre ce esențe era vorba? Despre esențe uitate, necunoscute, extraordinare, miraculoase, pe care nu le mai întîlnești azi pe pămînt, și-o să știți numaidecît de ce. Căci fiecare din acești copaci avea fructele sale și fiecare fruct avea însușirile sale magice. Unul era cel al binelui și al răului. El era mai grozav din Paradis și purta numărul unu. Urma cel al vieții veșnice. Nici asta nu era de lepădat. Mai erau apoi ceilalți: ai puterii, ai creației, ai înțelepciunii, ai ubicuității, ai frumuseții, ai curajului, ai dragostei, ai tuturor însușirilor și calităților care erau privilegiul exclusiv al lui Iahve. Și Iahve ținea morțiș să-l păstreze numai și numai pentru el. De asta îi spuse lui Adam: „— Dacă mînci din fructul copacului numărul unu, vei muri!”.

Iahve spunea adevărul sau mințea? Șarpele pretindea că mințea. Lui Adam nu-i rămînea decît să încerce. O să vadă de va muri sau de va cunoaște binele și răul. Ca Iahve însuși.

Îmboldit de Eva, Adam se hotărîse. Mușcă din fruct. Și nu moare. Dimpotrivă, ochii i se deschid și cunoaște binele și răul. Deci Iahve a mințit. Iar șarpele a avut dreptate. Iahve se îngrozește. Acum, că nu-i mai este teamă, omul o să mînce din toate fructele oprite și, încet, o să devină un al doilea Iahve. Ia repede măsuri: pune un înger cu sabia în flăcări lingă copacul numărul doi, cel al vieții veșnice. Apoi

îmbogățești, atunci ești pe drumul de a deveni scriitor.

Nu intenționez să întreprind o comparație temeinică între gazetărie și literatură, aștia pot spune, că dacă meșterul ziaristului constă în iscusița de a-i descoperi și a-i observa pe alții, arta scriitorului este iscusița de a se observa pe sine însuși, prin el descoperă omenirea. Gazetarul raportează ce constată, scriitorul completează viața, natura, arată ce ar trebui constatat, ce ar trebui să existe. În gazetărie trebuie să ai grijă de cei despre care scrii, te-ar putea... da în judecată! În literatură răspunderea este mult mai mare tocmai pentru că n-ai nici o răspundere (penală!), în literatură poți uide nepedepsit (de altfel, ca la teatru, nici victima nu moare cu adevărat), tocmai aceasta îți se poate reproșa, nu îți se poate ierta!

Nu e o condiție ca un viitor scriitor să treacă neapărat prin presă. Mulți scriitori n-au fost gazetari; dar și mai mulți gazetari n-au promovat în literatură. Chiar dacă răutăciosul Oscar Wilde pretinde că „deosebirea dintre literatură și ziaristică este că a doua e de necitit, prima e necitită”, dacă ai norocul — sau prudența — să treci prin gazetărie, și dacă o consideri o misiune, nu o slujbă, nu doar un mijloc de trai, nu o obligație, ți-ai deschis drum sigur spre literatură. „Ziaristi? — se întreba alt răutăcios, Jules Renard — Știi, domnii aceia care scriu pentru ca să capete permis gratuit pe calea ferată!” Dar noi nu jîndim după un asemenea permis, ci după unul de la Uniunea Scriitorilor! Și dacă vei constata la un moment dat că ai devenit scriitor, nu abandona, te conjur, gazetăria! Au recunoscut-o mulți, o spune și scriitorul francez Jean Dutourd, membru al Academiei Franceze: „Gazetăria este o invenție fericită pentru scriitori... Dacă este practică cu aceeași seriozitate ca romanul sau ca teatrul, nu dispersează o operă, dimpotrivă, o completează. Mărturisesc că datorită ei mi-au venit în minte o sumedenie de idei pe care altfel mi-ar fi lipsit curajul să le caut în mine însumi”.

Jurnalistica e pentru consumul imediat, literatura e destinată rezistenței. Scriitorul scrie pentru eternitate, ziaristul pentru azi, numai pentru azi.

N-am să asemăn munca literatului cu cea din producție, dar cu munca gazei

farului o pot; oarecum, asemenea. (Deși munca gazetarului o pot asemenea cu cea din producție, mai ales că e strîns legată de producție).

Am nesuferitul obicei de a frămînta iar și iar ideea, fraza, cuvîntul, aceeași de cînd am început a trăda gazetăria, unde nu-ți este permis să te frămînti, totul trebuie să decurgă spontan, cursiv, ireversibil... Spune Ilya Ehrenburg: „Romancierul nu este o stenografă, el trebuie să se dumirească, să se gîndească, să se retragă la cîțiva pași (sau la cîțiva ani) distanță de obiectul pe care vrea să-l înfățișeze.”

Ca să ajungi scriitor — știe oricine — este necesar să citești multă și variată literatură, e școala cea mai sigură. Fără băutură e greu să ajungi bețiv! Deși și în această privință... „Am fost crescut de o bibliotecă” afirmă scriitorul francez Jules Renard; dar după ce a fost crescut de acea bibliotecă, același Jules Renard își modifică părerea: „Nu citesc, de teamă să nu găsesc lucruri bune”. Scriitoarea engleză George Eliot citea tot mai puțin, întrucît „Nu-mi place să fiu sufocată de gîndurile altora”; iar George Călinescu: „Bibliotecă mare, pricepere literară mică”.

Deci, după părerea acestor (și a altor) oameni iluștri, ca să devii scriitor nu strică să citești în prealabil ce au scris alții; însă după ce ai devenit scriitor, literatura celorlalți te... deranjează! Să găsesc și din cei care susțin că și lectura gazetelor deranjează. „Ca să nu fii tulburat de situația mondială — spune poetul german Christian Morgenstern — citește poimîine ziarul de azi”. Numai că și despre literatură... „Să nu citești niciodată o carte care n-are măcar un an vechime” ne sfătuiește un filozof, americanul R. W. Emerson.

Marii noștri scriitori au fost și zia-riști profesioniști, și nu numai înainte de a se manifesta ca scriitori, marii noștri ziaristi au fost și scriitori; iar în zilele noastre, tot mai mulți zia-riști trec cu succes granița literaturii, joacă frumos la două nunți deodată. Numai că unii au cam amestecat domeniile. Scrisul cotidian este o caracteristică, o necesitate a ziaristului. Scriitorii obișnuiesc și ei asemenea exerciții; dar nici chiar așa! În tinerețe, Gracia Marquez scria zilnic cîte o schiță pentru un ziar, mai scria și cîte un editorial. A bătrînețe, a cumpărat într-o zi un top de 500 file de hîrtie și a scris o schiță de 15 file, terminînd

și gonește pe Adam și pe Eva din Pădurea fermecată și îi exilează într-un ținut fără copaci. Iată de unde se trage nefericirea oamenilor: au ieșit din regnul vegetal pentru a intra în cel animal. Or, ce înseamnă regnul animal? Înseamnă vinătoare, violență, moarte, frică. Regnul vegetal, dimpotrivă, înseamnă dezvoltare pașnică într-o perfectă armonie a pămîntului și a soarelui. De aceea, întreaga noastră înțelepciune nu poate să se fondeze decît pe o meditație în jurul copacului, o meditație făcută într-o pădure, de niște oameni vegetali”.

Se ridică și aruncă niște butuci pe foc. Apoi își relua locul și, după o lungă tăcere: „Ascultați-mă. Ce-i un copac? Un copac este echilibrul dintre o ramură aeriană și o rădăcină pămînteană. Însuși acest echilibru mecanic conține în el o întreagă filozofie”...

★

Lăsați-mi bucuria!

Într-o zi, cînd se întoarse mai tîrziu, o găsi pe Bénédicte foarte ațîțată de o vizită ce abia se terminase. Directorul cafenelei venise să-l vadă, dar negăsindu-l acasă, o puse la curent pe Bénédicte cu planul său. Nu, nu mai era vorba să-l acompanieze în turneu pe neisprăvitul ăla de Bodruche, căruia de altfel nici nu-i va mai reinnoi angajamentul în viitoarea stațiune. Dar oare Rafael n-ar vrea să prezinte cîteva solouri de pian, între numerele comice? Ar fi un divertisment plăcut, nu-i așa? Publicului i-ar face bine un asemenea moment de respiro printre atîtea cascade de ris. Rafael refuză categoric. N-o să mai coboare niciodată în gaura aia infectă unde suferise atîta mai bine de o lună. A făcut o experiență dureroasă în domeniul ce îi era propriu, cel al muzicii și al spectacolului. Foarte bine, dar nu mai avea ce să învețe. Ce-a fost a fost. Nici prin cap nu-i trece s-o ia de la căpăt.

Benedicte lăsa furtuna să treacă. Apoi, în zilele următoare încercă din nou să-l convingă. Ceea se i se propunea n-avea nici în clin nici în mînecă cu acompanierea nefericitului Bodruche. Va cînta singur și, mai ales, ce va vrea el. De fapt, i se propunea să-și facă meseria. Era un debut modest, e adevărat, dar trebuia o dată și o dată să înceapă. Avea de ales? În fiecare zi ea revenea neobosită asupra acestei probleme. În același timp se apucă să facă numeroase demersuri pentru a schimba cartierul. Visa la un apartament vechi și spațios într-un cartier rezidențial. Dar această ameliorare a cadrului lor de viață impunea sacrificii. Și el se sacrifică. Semnă un angajament pe șase luni care putea fi reziliat numai contra unei sume considerabile plătite de cel care lua inițiativa rupturii.

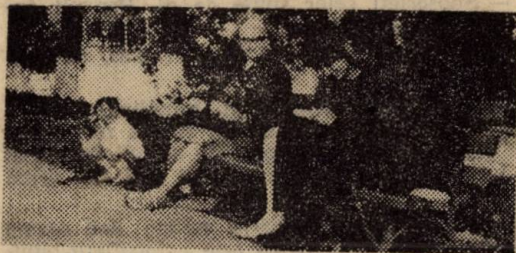
Chiar din prima seară Rafael înțelegese în ce capcană teribilă căzuse. Publicul era încă înfierbîntat și ațîtat de numărul precedent, un tango grotesc executat de o femeie enormă și un pitic. Sosirea lui Rafael pe scenă, încins în costumul negru care plesnea pe el, cu aerul parcă hăituit, cu figura sa de seminarist înțepnit de frică, cu ochelarii săi de miop, totul îi dădea o înfățișare nespus de comică. Fu împințat cu urlete de veselie. Din nefericire, scaunul de la pian era lăsat prea jos și cînd începu să-l deșurubeze, îl desfăcu complet. Se întoarse spre public cu cele două bucăți ale scaunului care păreau a fi pălăria și piciorul unei ciuperci uriașe. Într-o situație normală, remontarea scaunului nu i-ar fi luat decît vreo cîteva secunde. Zăpăcit de flașurile fotografiilor, cu gesturi de păpușă dezarticulată, constată îngrozit că-i căzuseră ochelarii. Fără ei era ca orb. Se aplecă și începu să bijbie după ei în patru labe, în chiotele de veselie ale publicului. Apoi se luptă cîteva minute cu scaunul. Cînd se așază în fața pianului, mîinile îi tremurau, mințile i-o luaseră razna. Ce trebuia să cînte? Habar n-avea. Ori de cîte ori încerca să atingă clapele, valul de risete care părea să se fi potolit reîncepea. Cînd ajunsese în culise era leocărcă de sudoare și copleșit de rușine.

Directorul îl strînse în brațe.

— Dragă Bidoche, exclamă el, ai fost admirabil, mă auzi, ad-mi-ra-bil! Ești marea revelație a sezonului. Darurile tale de improvizatie comică sînt incomparabile. Și ce prezență! E de ajuns să apari ca oamenii să izbucnească în ris. Cum ataci un acord, publicul e în delir. De altfel presa este prezentă. Sînt sigur de rezultat“.

În spatele lui, modestă și surizătoare, Bénédicte asculta liniștită elogiile directorului. Rafael își agăță privirea de obrazul ei, ca un naufragiat de o stîncă. Ea era însă calmă, radiasă, de neclintit. Așa era micuța Bénédicte Prieur, devenită în seara asta Doamna Bidoche, soția celebrului comic muzical. Poate că se gîdea și la frumosul ei apartament rezidențial, care-i era acum mai mult la îndemînă...

În românește de **Livia PETRESCU**

• „Ah, tinerii ăștia!“

Foto : V. BOGDANET

totodată și schița și topul întreg. Așa mai merge! Însă... Scriitoarea franceză Anne-Mariel, „regina suspansului“, care a început să scrie literatură la 15 ani, pînă în 1985 publicase 118 romane... Carter Brown a scris 270 de romane (polițiste, e drept), cîte patru pe an, circa 40 pagini pe zi; ca un ziarist!... Scriitorul american de literatură științifico-fantastică (alt amestec de literatură și de jurnalistică) Isaac Asimov la 64 de ani publicase deja 300 de cărți!... Meditînd la asemenea performanțe, îți spui că nu numai articolul de ziar este efemer. La asemenea literați se referea, desigur, Jules Renard: „Un scriitor foarte cunoscut anul trecut.“

Nu prea există ziarist care să nu se... laude că predînd secretarului de redacție un articol, să nu fi primit reproșul:

— De ce atît de lung?

— Mi l-ai cerut urgent!

Dacă un croitor ia croitoria în serios, din meseriaș se trezește — adesea nici el nu știe cînd — artist; dacă un gazetar ia gazetăria în serios, din grefier devine literat.

Din lut faci și o oală simplă, primitivă, și una artistică... Cu lut manevrează și presa și literatura: una face oale pentru o zi, alta le face pentru secole, uneori pentru milenii...

Cum se știe, ziarele se tipăresc cu cerneală. Tot cu cerneală își scriu articolele ziariștii obișnuți, care nu năzuiesc decît să rămînă ziariști, ceea ce e destul de onorabil. Cînd articolele se scriu cu sudoare, e mai bine. Articolele se pot scrie însă și cu sînge: cînd ziaristul ține — conștient, inconștient — să ajungă scriitor. Parafrazîndu-l pe Cehov: ziaristica este soția legitimă, literatura este amană.

Nu sînt primul care o spun: literatura nu este un har de la Dumnezeu sau de la Diavol, ea este un meșteșug, ca toate meșteșugurile; dar un meșteșug mai... meșteșugit!

De la presă la literatură? Da la pîine la cozonac. De la pîinea cea de toate zilele, la cozonacul de sărbători.

Marius MIRCU

MISIUNEA C. 6-X

-parodie la un eventual
roman science fiction-

I

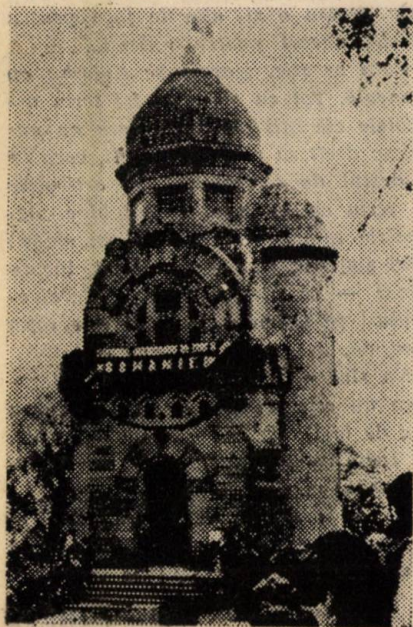
Nava intergalactică e o felie de har-buz, n-are șimburi, poartă o cocoasă fotoionică, răspunde la apelativul ham-ham.

Cabrează de pe cosmodromul Ave, smulgând toate penele de struț venite la tedeum, soarele se umflase ca un montgolfier, apoi se plicise până la mărimea unei lăunii zbircite. Tocmai aceasta grăbise decolarea hăi-hui.

Viteza supertuminică este atât de mare, încât pare staționară în raport cu cota apelor Dunării de la Viena din anul 7.223.000.001 în ziua când oame-nii se mai păcălesc trimițându-și reci-proc în loc de gherghine, caiele.

Cei peste un milion de pasageri com-primați cit mustele tețe, cu toate pro-viziile necesare marii aventuri, se vor simți, cum se zice, mai bine de aita nu se poate.

Mademoiselle TROISQUETTE (de fapt Afrodita-Venus) zburde într-o te-leguță trasă de un nor de vrăbii căci ea nu are nevoie de nimic, în loc de

E. V. Knox :

Crima de la conac

Dl. Ponderby-Wilkins era atât de bogat, hi-dos, sucit și bătrîn, încît și cititorul cel mai mărginit nu s-ar putea aștepta ca el să su-prăviețuiască chiar și numai capitolului întîi. Avea o șiretenie de vulpoi, apucături porcești, un comportament taciturn și o incoștiență evi-nă a sortii. Era tipul de om care poate să-și facă dispariția chiar și înainte de începutul pa-ragrafului următor, fără să provoace mîhnire. Inspectorul de poliție Blowhard nu a fost, deci, deloc surprins cînd a fost anunțat la te-lefon :

— Vă rog să veniți repede la conac, Dl. Pon-derby-Wilkins a fost găsit mort.

Inspectorul a fost întîmpinat de secretarul defunctului pe care îl cunoștea de multă vreme și pe care îl suspecta de la bun început.

— Uade s-a întîmplat, domnule Porlock ? Pe lac, în porumbar sau în tufăriș.

— În tufăriș, răspuse Porlock cu seninătate și îl conduse pe inspector la locul crimei.

Dl. Ponderby-Wilkins atîrna la capătul unui enorm șal de lînă legat de craca unui copac, pe care ochiul perspicace al ofițerului de poliție îl identifică imediat drept platan.

— Povestiți-mi în amănunt cum s-a întîmplat, spuse inspectorul.

— Jucam tenis cu încă trei persoane. La un moment dat, mingea a ieșit în afara terenului, în tufișuri. La sfîrșitul setului, cînd m-am dus s-o caut, l-am găsit pe dl. Wilkins așa cum îl vedeți și am atras atenția și celorlalți. De altfel sînt toți aici.

Și dînd deoparte ramurile unui dafin, îi arătă inspectorului de poliție două tinere și un tînăr care îi priveau cu ochi senini din mijlocul te-renului de tenis, ținînd rachetele plini de gra-vitate.

— Subscrieți celor spuse de dl. Porlock, in-trebă Blodwhard ?

— Da, răspunseră toți într-un glas, cu ace-eași privire senină.

— Așa... făcu inspectorul, mîngîindu-și băr-bia. Ia să vedem, nu a mai rămas nici urmă de viață în el ? Se apropie de corpul spînzurat și-l examinează cu atenție. Nu mai găsi nici urmă de viață.

— Cînd l-am descoperit, ne-am dat seama dintr-o simplă privire că este hînsufletit, spu-seră cei patru, vorbind deodată, și ne-am gîndit că ar fi mai bine să continuăm să jucăm tenis, desigur, în cea mai adîncă reculegere cu pu-tință, pînă la venirea dumneavoastră.

— Da, înțeleg, spuse Blowhard. Și acum voi proceda la interogarea tuturor persoanelor din casă. Vă rog să chemați toată lumea în salon.

Înțelese instinctiv că se afla în fața unui caz complicat și că trebuie să facă apel la cunoscutul detectiv Bletherby Marge, căruia îi trimise imediat o telegramă. Dădu dispoziție ca mortul să fie dus în casă, făcu o plimbare prin grădină, mîncă cîteva căpșuni și se duse acasă.

Bletherby Marge poseda o cultură vastă și o înțelegere adîncă. Era un om gras, roșu la față, zimbea și purta întotdeauna ghetre. Avea părul în neorînduială și o privire de prostănac. Concret, înfățișarea lui Bletherby Marge era întru totul contrară aceluia pe care un cititor neavizat și-o poate face în legătură cu un detectiv. Eră uneori luat drept om de afaceri, sau, mai adesea, pontator de biliard sau chiar mălmuță. Moartea unui bătrîn bogat și uricios era pentru el ca o chemare de trompetă. Își puse în geamantan pijama, periuța de dinți și un volum cu scurte biografii ale marilor personalități și plecă cu primul tren căci, imediat ce citi în ziar știrea cu conținut devenit familiar pentru el, „Moartea inexplicabilă a gazdei unei petreceri la țară”, se aștepta să fie chemat la conac din moment în moment.

* *

— Sintem în mare, foarte mare încurcătură, Blowhard, spuse Marge după ce examină cu atenție fularul înfășurat în jurul gîtului domnului Wilkins. Povestește-mi încă o dată ali-biurile tuturor persoanelor din casă.

— Din cîte îmi pot da eu seama, toate ali-biurile sînt perfecte, răspunse inspectorul de poliție. Majordomul, bucătăreasa, și cele două fete în casă jucu pocher în bucătărie. Domnișoara Brown, sora vitregă a defunctului, dădea instrucțiuni grădinarului iar doctorul îi aducea roaba și foarfeca de grădinarit, fiind, deci, cu dînsa. Însoțitoarea ei și o prietenă jucau tenis cu dl. Porlock și maiorul, iar nepoata se plimba pe lac și culegea nuferi.

— Singură? întrebă Bletherby Marge, cu o strălucire în ochi.

— Singură. Dar nu uitați că de pe terenul de tenis se poate vedea perfect întregul lac. Fata se afla în barcă în intervalul de timp cînd a avut loc crima, fiind zărită cînd de una din perechile de jucători, cînd de cealaltă.

— Mda..., făcu Bletherby. Du-mă, acum, la locul crimei. Ajuns la platan cercetă seacăta copacului cu o lupă, apoi se aplecă asupra terenului de sub copac, acoperit peste tot de frunze. Nu se vedea nici o urmă de luptă.

— Ai fotografiat copacul din toate părțile?

— Da.

— Ai găsit amprente?

— Nu, răspunse Blowhard. Numai frunze.

Apoi făcură împreună o plimbare pe aleile conacului, mîncară cîteva căpșuni, și discutară

sutien poartă două pere pădurețe; se răsfață în străveziu, fiind flica lui știu eu cine. Cit privește spuma putea să fie și de la primele bezele făcute de Hera-Junona în care a picurat o vîșnă desimburată.

La capătul autostrăzii care se varsă în cabina fosforescentă — pilotul și locuitorul său de sticlă desenată cu un ful arși cu drame. Acesta din urmă ocupă un scaun ca la dentist echipat cu oală de noapte ca să nu se întunece mările ecran. Ei nu duc la ureche decît pastile diazepam contra strănutului, avînd în vedere că orice strănut provoacă perturbații în moralitatea stupinei.

Cit privește pilotul se numește MAXIMILIANDRU (în realitate e Prometeu) și nu s-a asigurat la Casco pentru că nu obișnuiește să calce găini. Cineva îi purtase, totuși, simbelele pe Caucaz pînă ce reuși să evadeze, smulgînd de pe cer cîteva mii de becuri fluorescente și lăsînd tot atîtea mii de găuri negre. Așa! Să rămînă acum și în viitor. Căci cine nu posedă găuri negre nu poate descoperi noi quasari și invers.

De fapt, la început, dorise cu tot dinadinsul să refacă din arheologii Circul de la Roma dar nu găsi destule lingurițe. Mai apoi îi veni ideea să se angajeze pe post de leu la Grădina zoologică din Roman și cîștigă atîția lei încît funcționarii de la C.E.C. nu-i primiră fiind suspectat de ilicit.

Examinat de o comisie cu stetoscopul la cap, i se prezise viață lungă, lungă, să-i ajungă și fu încorporat în aviația militară (darnică cu moartea, dar cu viață avară), după ce i se aplică un plasture de duraluminum pe locul unde auzese fitatul. Dăbări vreo nu știu cîte mii de măsuri-uri pînă se plictisi, cîștigînd două rînduri de distincții de la butoniera dreapta la manșeta pantalonului stîng și viceversa. Fu decretat cel mai mare deplasament, decorat al speciei. O peribadă de timp nu mai știu să-și deosebească piciorul drept de cel stîng, călcînd în zigzag.

Astfel îl zărește Moira-Fatim care nu pregetă să-l dăruiască lui Orpheu care îl adoarnă cu Hai lelită-n deal la vie pentru șapte milioane de milenii și aproape un sfert de miliard de centimetri. Trezindu-se constată că se află pe Lemnosul lui Hefaiistos-Vulcan care are, printre altele fiilule, o antepriză la Bacovia.

Sistemul nostru solar, de-abia mai pilpiu. Se ordonă evacuarea întregii

populații cu misiunea C.6 — X la o zvirătură de băș sau de suliță pe o pus-tie uliță, căci, altfel, o ciocnire cu un Ganimede ar umple cosmosul cu terci grisat, sau cu piftie romboidală, aurie.

Iată-l deci pe MAXIMILIANDRU numit pilotul principal al uneia din navele intergalactice numerotate și de-numite one hundred and twenty — three dog.

II

Biografia locuitorului matlasat are început dar îi lipsește coada și chiar coccisul pentru că e rezultatul încrucișării unui tuareg cu o vază de Murano. Formula: $mb + cM = P$, în care nu-mai mb satisface darwinismul, experimentată trei pătrimi, întrece plecările.

PIRAMIDAL detectează cam un bi-lion de meteoriți pe secundă dintre aceia care intenționează să îi se adreseze cu ceremoniosul how do you do?, îi sparge în propriile concasoare, îi înghite ca pe o sare amară, de-ver-sindu-i unde-a apucat.

Știe cincizeci și șapte de limbi teres-tre și kariokineza. Răbdă de foame și de sete între zero absolut și plasma stelară, la nevoie se acoperă instan-taneu cu mantia de zirconiu (altfel o ține pe inelarul sting) și nu-i miroase niciodată a dragoste din lipsa motivu-lui principal.

De aceea mademoiselle TROISQU-ETTE nu-i dă nici o atenție ori de câte ori vine să-l privească pe comandant, mângiind și bruscind butonii de safir de la manșetele moi, ca foaia de plă-cintă, care de fapt mențin viteza și direcția pe gulerul argintiu al cămășii sale.

PIRAMIDAL aprinde ciclopul și în-cepe să ridă subit. În hohote.

motivele posibile ale crimei. Nu se descoperise nici un testament.

Din cînd în cînd, unul sau altul dintre in-vitați trecea pe lingă ei, fredonînd o melodie, ducîndu-se să facă o partidă de tenis sau o baie în lac. Una și aceeași persoană avea cînd o privire hăituită și încordată, cînd veselă și plină de zîmbete.

— Crezi că-i dai de capăt? întrebă Blowhard, Bletherby Marge nu răspunse nimic.

Toți invitații au ieșit cu mașinile la iarbă verde, la cîțiva kilometri de conac. Excursia fusese propusă de Bletherby Marge, care se făcea tot mai agreat de toată lumea prin glu-mele și vasele sale cunostințe. Mulți începuse-ră chiar să creadă că o petrecere fără detectiv ar fi un eșec total.

— Fi-ar să fie, exclamă deodată Marge cînd petrecerea era în toi și Blowhard își făcu apari-ția gîfînd datorită sticlelor de șampanie pe care le cărase peste arătură. Mi-am uitat pipa. Mă duc s-o iau. Vă rog să mă scuzați puțin.

Îl văzură dispărînd dintr-o mașină sport spre conac. Peste vreo oră el reapăru și delectă în-tregul grup cu cîteva cîntece la modă pe care le cîntă cu vocea sa melodioasă de bariton. Dar, în timp ce, pe inserat, șirul de mașini se îndrepta spre conac, Bletherby Marge îi spuse lui Blowhard, așezat lingă el în mașină:

— Vreau să ne vedem mîine în zona tufișu-rilor la ora zece fix. Să nu începi să joci golf. Inspectorul Blowhard își notă cu atenție ora în carnețel.

— Vrei să știi de ce am plecat ieri în toiul micii noastre escapade? îl întrebă Marge pe inspector cînd s-au întîlnit a doua zi sub pla-tanul fatidic.

— Îmi închipui că a fost un șiretlic, veni răs-punsul lui Blowhard. Nu i se mișcă nici un mușchi al feții, cu excepția acelora folosiți pen-tru emiterea sunetelor.

— Bineînțeles, răspunse Marge.

Și, fără alte comentarii, scoase din buzunar o măturică pliant și mătură frunzele veste-de împrăștiate pe terenul dintre tufișuri. În pămîntul negru se puteau vedea o mulțime de urme de pantofi, mari și mici.

— Și ce se poate demonstra cu asta? strigă Blowhard cu ochii dilatați.

— Cînd m-am întors la conac, singur, în to-il petrecerii, explică marele detectiv, am mă-turat cu grijă terenul, așa ca acum, după care am adunat în grabă pantofii tuturor persoane-lor din casă. Ai tuturor. I-am adus la tufișuri într-o roabă. Ca din greșală, i-am încluiat pe

servitori în bucătărie și pe grădinar în sculărie. Apoi am comparat pantofii cu urmele din pământ și am constatat că toți se potriveau.

— Că toate persoanele au fost prezente aici cind a avut loc crima. Am reconstituit scena cu exactitate. Urmele pantofilor se înșiruie, după cum poți vedea, de la un punct apropiat de copac pînă la marginea terenului de tenis. Amprentele călcîielor de la pantofi sînt foarte adînci, în timp ce urmele virfurilor sînt cu totul superficiale.

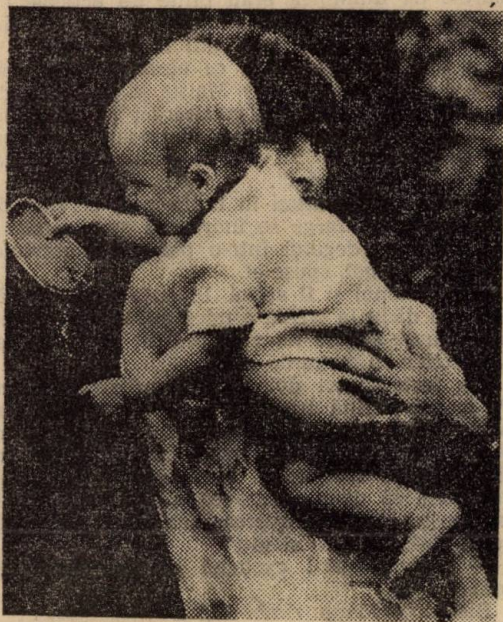
Se opri și-l privi pe Blowhard.

— Presupun că acum înțelegi cum s-a comis crima ? lătră el tare.

— Nu, mieună inspectorul încet.

— Lui Ponderby-Wilkins i-a fost înfășurat fularul în jurul gîtului și un capăt al fularului a fost legat de copac. Apoi, probabil la un semn, toată lumea de la conac, inclusiv servitorii au tras cu toții de celălalt capăt al fularului, pînă cind bătrînul și-a dat suflătul. Iată, aici sînt urmele pantofilor majordomului. Fiind cel mai voinic dintre toți, el s-a aflat la capătul funiei. Porlock s-a aflat în față, iar cea de-a doua servitoare în spatele său. Cred că Porlock a dat semnalul să se tragă de fular. După aceea, l-au spînzurat de copac, așa cum l-ai găsit cind ai sosit.

— Dar alibiurile ?

● „Pui de om...”

Timpul trece, nava merge, nimeni nu-i de lut. Cine-ar fi crezut ?

III

Încă de la orele zero prim zero, oamenii întuірă că nu mai este mult pînă la destinație și că, deci, gata cu boala somnului.

PIRAMIDAL detectase exact noua planetă mamă-mamă ! îi șoptise la ureche vestea cu minimumul său de șase sute decibeli.

MAXIMILANDRU, prevăzător, își astupase organele cu dopuri de ceară și se felicită în gînd că închisese cu cîteva clipe înainte videointerfoanele.

Urcară la etajul opt în chichina rezervată ei. Pereții iradiiau întineric luminos, o melodie somnola pe divan. Domnișoara Troisquette își desfăcu cingătoarea și ceea ce o acoperise îi căzu la picioare. El se simți despuiat și încolăcit ca de șarpele cu povestea. Acțutul doi se prelungi pentru că Ea dorea neapărat patru gemeni.

— Noua planetă e de mărimea fostului nostru soare. Trebuie să o semănăm cu oameni frumoși, inteligenți ca tine și ca mine...

Se ridică brusc îndreptîndu-se spre dușul cu rouă de măgăriță.

Ceva se încețoșă astfel că el se trezi pe locul său de pilot.

Nava intergalactică continuă cursa de supraviețuire; Prometeu începe să cînte din Pan, PIRAMIDAL adoarme cu capul în jos.

Pe marele ecran apare Salvador Dalí alături de fiertura sa policromă cu oase moi. Era mira. Trebuia să urmeze un comunicat. El conectă videointerfoanele și cu racul centumododecafonic își extrase dopurile de ceară.

— Guvernatorul planetei Geleridor și Consiliul senectuții, către one hundred and twenty — three dog ! Bine ați venit !

Uriasa navă plonșă și se opri la înălțimea de doi metri de solul neted. Sumedenie de scări țîșniră din corpul ei și oamenii reveniți la dimensiunile firești coborîră. Prometeu o pierdu din vedere pe Afrodita. Atunci simți că-i crescuse la loc ficatul. O va mai revedea ?

IV

Ceremonia de primire. Guvernatorul și Consiliul senectuții. Va urma peste două ore Geleridor. Adică la anul și la mulți ani !

Ernest GAVRILOVICI

— DIVERTISMENT —

Meridiane umoristice

Un client îi explică doctorului că, în fiecare noapte, are un coșmar obsesiv:

— Visez că Brigitte Bardot îmi dă întâlnire...

— Nu trebuie să te consideri bolnav pentru așa ceva.

— Da, doctore, dar ea nu vine niciodată...

La căpăٹیiul unui bolnav, în timpul vizitei doctorului:

— Nu vă pot ascunde, spune practicianul, că sînteți foarte grav bolnav. Există cineva pe care ați dori să-l vedeți neapărat?

— Desigur, răspunse bolnavul cu o voce pierdută.

— Pe cine?

— Pe un alt medic...

Doctorul, în timp ce examinează pacientul:

— Aveți un început de depreziune nervoasă. Pentru aceasta, va trebui, vreme de o lună, să renunțați la film, teatru, lectură, radio, televizor, vin și țigări... Puteți, în schimb, să vă distrați cit mai mult!

Un vagabond se află la o vizită medicală.

— După fiecare masă, ai grijă să iei cîte o pastilă din aceasta, îi spune doctorul.

— De acord! îi răspunse vagabondul. Dar nu puteți să-mi recomandați pe cineva care să-mi ofere și mesele?...

Un doctor modest primește vizita unui mare profesor. Uimit, acesta îi spune:

— Cum se face că veniți să vă consultați tocmai eu, cînd dumneavoastră, vă puteți trata mai bine?!

— Nu trebuie să gîndești astfel. Eu tiau prea mult pentru a-mi acorda o consultație.

— Toate sînt false. Au fost toți înțeleși, servitori și invitați. Tocmai asta m-a ajutat să le dau de urmă.

— Dar cum de nu s-au găsit amprente?

— Toți au purtat mănuși, răspunse Bletherby. Am adunat toate mănușile din casă și le-am examinat cu atenție. Multe mai aveau fire din lina fularului lipite de ele. După ce am terminat investigațiile am pus repede la loc încălăminte și mănușile, am așezat frunzele în poziția lor inițială, am descuiat bucătăria și sculăria și am revenit la petrecerea din pădure.

— Și ați cîntat cîntece de voie bună, completă Blowhard.

— Întocmai, răspunse Marge. Mi se luase o piatră grea de pe inimă după ce descoperisem adevărul. Și, apoi, am considerat necesar să procedez astfel pentru ca criminalii să nu simtă ceva.

— Acum nu mai există decît o singură problemă, din cîte îmi dau seama. Cum o să duc la poliție atîția oameni?

— Dă telefon și cere să ți se trimită un autobuz.

*
—
*

Procesul intentat simultan unui grup de 12 persoane acuzate de omucidere, urmat de condamnarea și executarea lor în grup, a fost un eveniment de senzație pe care Anglia nu l-a mai trăit de la moartea lui Wilhelm al doilea. Ziarele de duminică erau pline de articole cu privire la psihologia criminalilor și de relații cu privire la copilăria și anii lor de școală.

La scurtă vreme după ce elementul de senzație s-a stins, Bletherby Marge și un agent de la o firmă de vânzări, cumpărări și închirieri de locuințe s-au dus într-o dimineață la conac. Pe poarta de la intrare se mai găsea, încă, anunțul „de închiriat“.

În timp ce se aflau în bibliotecă, privind de jur împrejur, Marge se îndreaptă spre șemineu și ciocăni cu degetul într-o plăcuță a acestuia.

— Sună a gol, spuse el.

Găsi butonul și îl apăsă. Plăcuța alunecă înăuntru și dădu la iveală o mică ascunzătoare, din care Marge scoase un vraf prăfuit de hîrtii, legate strîns cu o zgardă mică.

Era testamentul domnului Ponderby-Wilkins. Pe prima pagină era scris: „Sînt omul cel mai puțin iubit din Anglia și am de gînd să-mi pun capăt zilelor, spînzurîndu-mă de sicomorul din mijlocul tufișurilor. Dacă Bletherby Marge va putea să demonstreze că a fost o crimă, îi las moștenire toată averea mea în cinstea celui de-al 50-lea succes al său.“

— Extraordinar! exclamă agentul de locuințe.

Bletherby Marge zîmbi vag...

Traducere de
Radu VĂLEANU

Șt. A.

GIGICA!...

Julian se dezbracă tacticos, se întinse pe patul lat și-o pofti pe Gigica să vină alături de el. Fata dădu din cap că e de acord, și-și deschise, agale, bluza albă, lepădându-și apoi și fusta cu flori albastre. Deși în etate de doar 20 de ani, avusese până acum doi logodnici profesioniști și vreo cîțiva amatori astfel că pricepea repede și exact problemele puse de atare situații. Bărbatul îi spuse că dorește să strîngă legăturile cu ea, într-un proces de apropiere umană, ceea ce dînsa aprobă iar, ca fiind just. Procesul în chestiune era cu atât mai necesar, cu cît se cunoșteau de-abia de două ore, Julian o întîlnise pe stradă, unde tînăra mîncă semințe, privind concentrată la felul în care vrăbiile se interesează de coji.

După aceea el o trată cu rahat dintr-o cutie galbenă pe care scria cu litere verzi „Special”. O informă că în jurul orei 13 are treabă într-un loc „vreun ceas-două” și că ar dori să ia masa în casă, dacă ea e în stare să gătească ceva la aragaz. Gigica îi ceru o sută de lei ca să-i cheltuiască la piață pe vinete — ce urmau să fie „împănate” — roșii, brînză, „ceva cuă”, și pine. El își strînsese cureaua la pantaloni și-i dădu o hîrtie de 25, sfătuiind-o să se descurce. Apoi îi înmînă și cheia casei.

După plecarea bărbatului, fata se întinse în pat și dormi zdravăn o bucată de vreme. Cînd se trezi, își rimelă cu grijă genele și dădu gros cu albastru pe ploape. Privi cu luare-aminte prin odaie, încercă ușile șifonierului, sertarele scrinului — toate încuiate — trecu în bucătărie, aruncă în poșeta-i vastă tacimurile din dulap și ieși trîntind ușa, pentru ca broasca yale să se închidă automat.

Julian apărui pe la trei, cu o nouă cutie de rahat special și o sticlută de coniac „Ovidiu”. Fiindcă a doua cheie o ținea la soră-sa, — acum plecată la țară ca să trateze niște lină de oaie — pînă pe la șapte tot încercă ușa, sună, azvîrli cu pietricele în geamul din spate, al bucătăriei, patrulă prin fața casei, după care porni în căutarea unui lăcătuș. Îl găsi pe la nouă, astfel că pătrunse în casă de-abia o oră mai tîrziu, prin spargerea ușii, fiindcă broasca rezistase la toate cheile și șperaclurile meșterului.

Banala întîmplare avusese loc la Fălticeni. După vreo jumătate de an, în timp ce trecea prin parcul din Focșani, gîndindu-se că s-ar putea întînde pe o bancă pînă la ora trenului, Julian o văzu pe Gigica, în aceeași bluză albă și fustă albastră în care o cunoscuse, cu aceleași piciorușe subțiri pe care le admirase și aceleași plete negre, lungi, revărsate pe spate, sprîjinindu-se romantic de un tinerel scund, ținut de ea ocrotitor pe după cap.

CALEIDOSCOP

Despre literatură

— *Literatura nu-ți permite să mergi, dar îți permite să respiri.*

(Roland BARTHES)

— *A scrie înseamnă a te bate cu cerneala pentru a încerca să te faci înțeleș.*

(Jean COCTEAU)

— *A scrie, mai ales poeme, înseamnă să transpiri. Opera este transpirație.*

(Jean COCTEAU)

— *În materie de literatură, nu există nici măcar o singură opinie pe care să n-o poți combate ușor prin opinia contrară.*

(A. FRANCE)

— *Cu sentimente frumoase faci literatura proastă.*

(André GIDE)

— *A scrie înseamnă a respira.*

(Julien GREEN)

— *Un scriitor serios nu trebuie să fie confundat cu un scriitor solemn. Un scriitor serios poate fi un șoim, un*

● „Mirajul adincurilor”...

vultur sau chiar un papagal, dar un scriitor solemn e întotdeauna o bufniță a dracului.

(E. HEMINGWAY)

— S-ar putea ca realitatea în totalitatea ei să fie întotdeauna mult prea puțin demnă de a fi înregistrată, prea lipsită de sens sau prea oribilă pentru a rămâne neliteraturizată.

— Ce prăpastie există între impresie și expresie! Asta-i ironia soartei — să ai trăiri shakespeareane și (exceptând șansa de una la un bilion când întâmplarea te face Shakespeare) să vorbești despre ele ca vânzătorii de automobile, adolescenții sau profesorii de colegiu. Practicăm alchimia pe dos — atingem aurul și-l prefacem în plumb; atingem liricul pur al experienței și-l prefacem în echivalente verbale de măruntăie și lături.

(Aldous HUXLEY)

— Pentru a scrie bine, este nevoie de o facilități naturală și de o dificultate dobândită.

(J. JOUBERT)

— Meritul unor oameni este acela de a scrie bine; al altora, acela de a nu scrie deloc.

(La BRUYÈRE)

— A ști să scrii prost cu măiestrie, spun uneori.

(P. LÉAUTAUD)

— Moda nu mi se pare a fi un criteriu legitim în alegerea unui subiect sau în aprecierea unei opere literare.

(Robert MERLE)

— Nu oțet trebuie să-ți pui în scrierile tale, ci sare.

(MONTESQUIEU)

• „Ștergar cu cai” —
Girbovana — Ștefan cel Mare

Le ieși în față pe alea pustie la acea oră de prinz și-i spuse sec băiatului:

— Vezi că te cauți acasă cu o citație.

— O citație? — se minună flăcăul, aiurit.

— O citație de la tribunal.

— De la tribunal? — continuă să se mire celălalt.

— De la Tribunalul Suprem.

— Suprem?

— E complet imbecil — ricană Iulian către Gigica — ți-am spus că e contraindicat să te însoțești cu imbecilii.

— Imbecil? — aruncă iarăși, băiatul, o interogație în văzduh.

— Dă-i o palmă din partea mea că ți-o înapoiez eu, cînd oi avea timp.

Gigica își împinse ușurel companionul:

— Du-te Puiu, lasă, ne vedem mai încolo.

— Mai încolo? — făcu iar miratul, dar văzînd cum își trece Iulian mapa din dreapta în stînga înțelese că e cazul să prindă oarecare distanță și trecu în rezervă cam la vreo cincizeci de metri, unde rămase fixat.

— Cum se poate să întreții relații cu un imbecil?

— Nu-l cunosc prea bine — se scuza Gigica

— de-abia mă agățase. De vreo juma' de oră.

— Negativ — aprecie scurt Iulian. Și apoi, poruncitor: Ia dă poșeta înapoi.

Fata făcu un pas înapoi:

— De ce?

— Îți explic eu pe urmă.

Îi luă relativ ușor geanta de pe umăr, apoi, pe nevăzute, îi dădu un pumn în piept, drept între sînșori și cu atîta putere, încît tinăra căzu în fund, rămînînd apoi ghemuită lingă bancă.

Tinărul interogativ care urmărise scena de departe, se apropie repede, dar cum bărbatul făcu un pas hotărît spre el, dispăru lateral și urgent.

— Ți-am lăsat jurul de buze — o încunștință Iulian, zvîrlindu-i poșeta cu cordon. Buletinul îl găsești la mine. Îliei cînd aduci cincimii de lei, Acesta e devizul vizitei tale.

— De ce?... — blîgii, răgușit, Gigica, fără să se scoale de jos.

— Nu-mi pare rău de tacămuri, la urma urmei aveai și tu dreptul la o compensație. Dar broasca ușii era japoneză. Și n-am de unde să procur alta.

O părăsi fără salut.

După vreo zece zile, într-o după-amiază, cînd se întorsese acasă relativ devreme, Iulian observă că telefonul e mort. Cobori, reclamă de la aparatul public din colțul străzii. I se răspunse să stea la domiciliu, că „vine cineva”. Într-adevăr, nu trecu nici un sfert de oră și se prezentară doi bărbați, dintre care unul nu prea tînăr, dar voinic, smead, purta pe umăr un colac de sîrmă.

— Să vă spun ce are... — începu stăpînul casei.

— Nu-i nevoie — replică tinărul, voios. Știm. Că doar noi am rupt firul.

Iulian înțese într-o clipă că băieții nu-s de la telefoane și se trase spre ușa bucătăriei.

— Să nu te sperii, sintem oameni buni. Mie-mi zice Țache — se recomandă voinicul în tricou de marinier — iar el — și arată spre celălalt, tucuriu, vinos, care se proptise în ușa bucătăriei — e prietenul meu, Vulpișor.

— Și ce vreți voi, mă ?

Oaspeții părură dezolați de schimbarea de ton a gazdei. Țache continuă însă să suridă :

— Eu sint un fel de văr al Gigicăi, cunoștința dumitale. Mă ocup de trecutul, prezentul și viitorul ei.

— Ce vreți voi, mă ? — răzni din nou Iulian. Țache desfășură tacticos roata de sîrmă.

— Vrei să conversăm legați ?

Nu, nu exista această dorință. Se așezară deci pe scaune, pentru tratative. „Că noi pentru tratative te-am deranjat” — lămuri oaspețele.

— Permiți să fac expunerea de motive ? — întrebă, apoi, politicos.

Celălalt încuviință. Vulpișor își rotea ochii gâlbui prin odaie și tăcea.

— Fetița te-a inoportunitat. E clar. Ceea ce a luat ca amintire din casă a fost un flec. Dar prostia cu cheia e de neiertat. Pentru asta, să știi că am criticat-o foarte sever. Că tot eu îi fac educația. Putea să lase obiectul la o vecină. Sau sub preș, cum se obișnuiește.

Celălalt spuse că așa ar fi fost și normal.

Țache urmă metodic :

— Lovitura care i-ai aplicat-o, o merita.

Iulian o puse pe seama unei enervări de moment. Își ceru scuze.

— Confiscarea buletinului e un gest justificat... Nu, nu-mi răspunde. Aș fi făcut la fel. Singura problemă rămasă în suspensie o constituie daunele ce i le-ai provocat, lăsînd-o fără legitimație timp de trei săptămîni. I-ai adus prejudicii nu numai ei, ci și întregii familii ; adică nouă — că pe altcineva, sărmana fetiță n-are pe lume. Îți dai seama : n-a putut să mai intre în nici un hotel, n-a mai reușit să... În sfîrșit, nu vreau să te plictisesc cu amănunte.

— Ai un limbaj ales — observă Iulian. Să mă ierți pentru iesirea de adineauri.

— Am făcut doi ani de științe juridice, dar viața m-a îndreptat spre alte tărîmuri... Așa că te rog să-i restituți buletinul...

— Cu plăcere — spuse Iulian. Însă după achitarea sumei de cinci mii lei reprezentînd daunele pe care mi le-a provocat ea mie.

— Dă-mi voie — se răci Țache. N-am dus ideea pînă la capăt. Căci care e rostul unei idei ?

Iulian nu știa care e rostul unei idei. Vulpișor rînjea, mereu tăcut.

— Rostul unei idei e să fie dusă pînă la capăt. Or ce rezultă din socoteala pe care am făcut-o noi pe calculator ? Că scăzînd cele

— Literatura mare este pur și simplu limba încercată cu sensuri în cel mai înalt grad posibil.

(Ezra POUND)

— Literatura este o meserie în care trebuie să produci neîncetat dovada că ai talent pentru niște oameni care n-au deloc.

(J. RENARD)

— Autorii cei mai dificili sint de obicei cei mai ușor de admirat.

(J. ROSTAND)

— Ce mijloc sărac e scrisul cînd vrei să-ți împărtășești sentimentele !

(Mary W. SHELLEY)

— Ce-mi place la un autor este nu ce spune, ci ceea ce șoptește.

(L. Pearsall SMITH)

— Literatura este orchestrarea unor platitudini.

(T. WILDER)

Despre poezie

— Poezia este viață înainte de a fi artă.

(V. G. BELINSKI)

— Cine scrie poezie ia mierea de pe buzele otrăvite ale vieții.

(William Rose BENNET)

— Un sonet este un fel de piesă de teatru prescurtată căreia ultima terțină îi aduce concluzia.

(Pierre BOULLE)

— Poezia mă va priva de moarte.

René CHAR)

— Poezia înseamnă a căuta un răspuns. Fericirea înseamnă a ști că există un răspuns.

(Gregory CORSO)

— Poezia nu este altceva decît o revărsare firească a inimii.

(Anatole FRANCE)

— Poetul este o lume închisă într-un om.

(Victor HUGO)

— Nu e adevărat poet mare decît acela care crește puterea de a simți a neamului său și, prin el, a omenirii.

(N. IORGA)

— Poeții au de o sută de ori mai mult bun simț decît filosofi. Căutînd frumosul, ei întîlnesc mai multe adevăruri decît găsesc filosofi căutînd adevărul.

(J. JOUBERT)

— O poezie nu ar trebui să însemne ceva, ci să fie.

(Archibald MacLEISH)

— Poezia este ce a văzut Milton cînd era orb.

(Don MARQUIS)

— Poezia vine cu furie, foame și descurajare; nu vizitează prea des grupuri de cetățeni care stau și vor să fie literați împreună.

(Christopher MORLEY)

— Poezia, aproape oarbă, ca un aparat fotografic, trăiește în privire numai pentru o secundă.

(Jack SPICER)

Selectate de

V. CONSTANTIN

• „Trei grații montane“

Foto: V. BOGDĂNET

cinci mii de lei ce ți-i datorează Gigica — și nu contestăm suma — dumneata mai ai să-i dai zece, pentru stingerea completă a litigiului.

Aici conversația se întrerupsese, în sensul că gazda sări la ușa ce dădea spre bucătărie — de care era mai aproape. Însă Vulpișor îl ajunse și-l trânti pe covor. Se zbătura o vreme, dar tuciuriul ajunse deasupra, imobilizându-l.

— Te rog insistent să ieși loc — îl imbie Țache, care nu se mișcase de pe scaun. Nu putem trata pe covor. Tocmai voisem să te întreb dacă ai și alte propuneri.

Iulian, ținut pe scaun, cu brațele prinse de atacator, îi înjură furtunos. Tăcutul îl aruncă pe covor, îl călcă în picioare și-l repuse pe scaun ca pe un balot.

Țache se interesă, pe acelaș ton, egal:

— Dorești să-i oferi fetei mai mult, în vederea unei eventuale căsătorii? În cazul acesta te putem declara și naș — dacă îți face plăcere.

— Zece mii e exagerat — mugi Iulian. Ofer o sută de lei și buletinul. Iar dacă mă rugați frumos, nu vă reclam, cu condiția s-o ștergeți numaidecît.

Se duse greoi spre studio, ridică încet capacul lăzii, scotoci în fund și aduse la iveală legitimația, pe care o puse pe masă. Apoi scoase, tacticos, din buzunarul de la spate, un portofel din piele de crocodil și le întinse o sută nouă-nouă.

— Mă iertați — zise, complet calmat — nu v-am întrebat dacă beți un whisky end soda, cu ghiață?

— Se poate — acceptă bucuros Țache. Se poate.

— Vezi în bucătărie, în frigider — îi indică Iulian lui Vulpișor. Paharele sînt în dulap.

Se făcu tratația. Se ciocni amical. Se aprinseră țigări bune, oferite de Țache.

Oaspetele luă buletinul, apoi întrebă, dulce:

— Banii sînt în șifonier? Sau îi ții la Cec?

— Banii sînt pe masă — răspunse, candid, Iulian, indicînd suta. Te-ai ruga, ca om de drept ce ești, să nu uiti că numele și adresa fetei au fost notate de miliție, unde am făcut reclamație. N-au găsit-o la domiciliu, dar acum se umblă prin țară cu fotografia copilei. Sper să nu vă afecteze lipsa ei de pe piață o bucată de vreme.

De data asta se ridică Țache de pe scaun și se îndreptă decis spre șifonier. Dar în aceeași clipă se auzi o bătaie în ușă. Iulian strigă „Potiți!” și în antreu intră un bărbat cu bască, scund, care salută, apoi scoase un cartonaș în țiplă, recomandîndu-se scurt: „De la telefoane”.

Țache se reasează, Vulpișor asemenea.

— Dom'le, să știți că v-a tăiat cineva firul. L-am legat noi, dar am anunțat și unde trebuie. Fiindcă-i un act de vandalism.

Gazda mulțumi simplu. Întrebă:

— Dorii să luați cu noi un whisky end soda ?
 — Nu beau în timpul serviciului, dar fiindcă de aici plec acasă, merge.

Și se așază.

— Mai adu un pahar, fiule — i se porunci lui Vulpisor.

Ciocniră toți patru.

Și tăcură mult.

— Ei, atuncea, eu plec — spuse, într-un tirziu, noul venit.

— Nu, mai stai, te rog să mai stai puțin. Dumnealor sînt mai grăbiți, mă vor părăsi de îndată, și mi-e urît să rămîn singur.

— Dacă ții... Whisky-ul e foarte bun. Blec end uait, nu ?

— Da, mi l-a adus un prieten, de la Edinburgh...

— Ce voiam să-ți mai zic — reluă Tache, ignorîndu-l pe noul venit — apropo de povestea pe care o începusem. Fata a reclamat imediat miliției orașenești că a fost atacată de un individ în parc, care i-a furat tot conținutul poșetei plus buletinul. Martorul Puiu, care asistase la scenă, a descris-o exact organelor. L-a descris și pe atacator. Evident că numai birocratismul a făcut ca reclamația să nu fi ajuns încă la serviciul corespunzător din orașul nostru.

— Da, corespondența oficială merge greu uneori — se amestecă și cel cu basca, fără să știe despre ce e vorba.

— Așa că avem pe rol o singură reclamație. Cealaltă, de care ați pomenit, e fictivă. Fi-rește, după încheierea conturilor, Gigica va retrage reclamația, deoarece nu va mai avea nici o pretenție și va arăta adevărul, că adică a fost un gest pasional al unui curtezan aflat în stare de ebrietate, — sau ceva asemănător — pe care-l va disculpa, fiindcă i-a și înapoiat actul. Altfel, sigur, lucrurile s-ar complica.

— Eu mă duc — spuse, cuvințos, bască, ștergîndu-și mustățile. Și vă mulțumesc pentru lichid. Cînd e rece, merită să fie băut.

Și ieși.

— Te înșeli, domnule Tache — rigi Iulian — dacă socotești că te-am mistificat. Înseamnă că sînt pe drum, una spre alta, și nu s-au întîlnit încă, două reclamații. Părerea mea e că ar fi necesar să studiem situația, nu să ne certăm de la niște nenorociți de gologani.

— Corect ! — exclamă, în sfîrșit, și Vulpisor, graseînd.

— Tu — zise Tache, rece — du-te și mai adă niște cuburi de ghiață.

Se auzi soneria.

Iulian deschise. În cameră intră leneș, cu eterna-i fustă înflorată, pe pantofi albi, cu toc de cristal, Gigica.

— Cit o să mă mai lași să aștept în ploaie, ca o timpită ? — se înfoie spre verișor.

— Stai jos — spuse Tache — că s-au înco-toiat problemele.

— DIVERTISMENT —

Adulter legitim

În 1929, ziarele pariziene făceau deliciul publicului cu un subiect demn de un vodevil.

Soții Brison, căsătoriți de o lună într-un sat, se mută la Paris. Într-o zi, doamna găsește pe stradă un portofel conținînd cîteva mii de franci, o carte de vizită cu un nume și un număr de telefon. Doamna Brison cere la telefon numărul respectiv. Un glas de bărbat îi răspunde. Păgubașul nu era acasă. La celălalt capăt al liniei se afla un prieten al acestuia.

— Nu știți dacă prietenul dv. și-a pierdut portofelul ?

— Nu știu, doamnă, dar o să vă rog să telefonați, ceva mai tîrziu, cînd se înapoiază. Și eu îl aștept...

Conversația s-ar fi putut termina aici. Însă glasul doamnei prea era simpatice și conversația s-a transformat în flirt.

În cele din urmă, au hotărît de comun acord o întîlnire pentru a doua seară, la o anumită masă dintr-o cunoscută cafenea. Semnul de recunoaștere avea să fie o garoafă în mîna doamnei.

A doua zi, spre seară, doamna se duce la cafenea, e prima ei aventură. Ține garoafa în mîna și se îndreaptă spre masa cu pricina, la care șade... soțul ei. Vrea să arunce floarea, dar e prea tîrziu. Bărbatul a văzut garoafa și a priceput situația. Vrea să sară în sus, indignat, dar se stăpînește. La urma urmei, nici el nu e chiar atît de nevinovat ! El vorbește din locuința prietenului său, aseară, cînd luase naștere idila telefonică și nu recunoscuse glasul soției, după cum nici dînsa nu-și dăduse seama că vorbește cu soțul ei.

Acum doamna e revoltată cu cîtă ușurință tovarășul ei de viață e gata s-o înșele. Iar soțul nu e mai puțin revoltat de ușurința cu care consăcra acceptă întîlniri cu persoane necunoscute. Rezultatul : ambii cer divorțul. Motivul ? Adulter reciproc dovedit ! — Cu cine ? întreabă judecătorul. — Fiecare cu tovarășul legitim, i se răspunde. Judecătorul n-a admis acest motiv de divorț, iar soții... s-au împăcat.

Visul califului

Un calif a visat odată că i-au căzut toți dinții. Neliniștit de ascunsă semnificație a visului, chemă un tilmaci de vise.

— Lumină a Orientului, Allah să te ferească de duhurile rele, exclamă ghicitorul. Visul vrea să arate că îți vei vedea întreaga familie nimicită de moarte.

Califul se încrunță și porunci ca tilmaciul să primească o sută de lovituri de bici și să fie alungat din cetate. Apoi chemă alt tilmaci, care, după ce-și cîntări îndelung cuvintele, rosti:

— Allah să-ți țină familia multă vreme, luminăta ta! Inșă visul arată că vei supraviețui tuturor rubedeniilor tale. Iar califul, foarte mulțumit de răspuns porunci să i se dea tilmaciului o sută de galbeni...

Un hoț distrat

Profesorul distrat care, de decenii încoace, a furnizat material revistelor umoristice și-a găsit un concurent: un spărgător, care a „vizitat” locuința unui funcționar din Chicago. Hoțul a descuiat, nu fără oarecare dificultate, toate dulapurile și sertarele, adunînd tot ce găsea mai de preț, însă tot lucruri mici. A făcut două pachete din prada lui, în valoare de 10 000 de dolari și le-a îndesat în buzunarele paltonului său, destul de uzat. Dar comparîndu-l cu pardesiul nou-nouț al stăpînului casei, haina lui i se păru prea zdrențuit și făcu, deci, schimb. Apoi dispăru.

Cînd proprietarul veni acasă, descoperi mai întîi... haina cea veche din cuierul de la intrare, în buzunarele căreia se aflau toate obiectele furate.

A. P. Chehov-despre vîrstele femeii...

- pînă la 16 ani — apă distilată
- de la 16 la 17 ani — limonadă
- de la 17 la 20 ani — chablis
- 20—23 ani — Tokay
- 23—26 ani — șampanie
- — — Madeira și Xeres
- 28 ani — coniac
- 29—32 ani — lichior
- 33—35 ani — bere
- 36—40 ani — cvas
- 40—100 ani — untdelemn de candelă

Ioan Lazăr PARASCHIV

— Ia loc, iubito — o îndemnă și Iulian! Vulpișor! — strigă către bucatărie — încă o cupă, că ne-a sosit un musafir drag.

Ciocniră prietenește.

— Uite ce e, domnule, — spuse Tache — apreciez cei zece mii de lei, dacă ții numaidecît, ca onorariu al meu pentru descurcarea chestiunii. Fiindcă am impresia că e cam groasă.

— Domnule — zîmbi Iulian — îmi ești simpat, astfel că, la suta pe care-o dăruiesc pentru trusoul domnișoarei, adaug încă o monedă de un leu ca să-mi telefonezi cînd va fi nunta la care m-ați invitat ca naș. Și te mai anunț că în afară de această a doua sticlă de whisky, care de altfel e pe terminate, o a treia nu mai am.

Tăcură iar. O vreme.

Gigica îi privi pe rînd, pe urmă întrebă dulce:

— Ce mai faci, tu, Iulian, dragă? Nu ți-a fost dor de mine?

Și Vulpișor fu trimis să caute vodcă.

Valentin SILVESTRU

● Duo : Raffaella CARRA — Sergio JAPINO

Scurt circuit

de Ilca Legrand

Adrian intră în ascensor și aruncă o privire în oglindă „Ce cap !” E de mirare ? Ridică din umeri și apasă pe butonul etajului cinci. Cușca de sticlă se înalță uruind între barele ei de fier forjat. Adrian oftă adinc. De câteva zile era teribil de nervos. „Da, sînt grozav de obosit. Ar fi cazul să pun capăt acestei situații. Îmi pierd memoria, distracția mea devine îngrijorătoare”.

Ascensorul se opri încet. Și chiar în clipa aceea lumina se stinse. „Lua-l-ar dracu de ascensor ! O să trebuiască să cer să-l repare mai bine”. Ieși pe palier. N-avu nevoie să aprindă lumina, cunoștea doar perfect ușa apartamentului lui, aflat la doi pași de ascensor.

Laurette trebuie să fie furioasă. Își dăduse seama după tonul ei, cînd îi telefonase cu jumătate de ceas mai devreme. „Plec abia acum de la birou. O să întirzii puțin”.

Bună gospodină, nu putea suferi să i se strice mîncarea și nu pierdea o ocazie să-i facă observații.

Îi fu greu să găsească broasca și să întoarcă cheia. Bombăni din nou : „Hotărît lucru, totul merge prost astă-seară !” Holul era cufundat în întuneric. Ia te uită, soția lui nu aprinsese lampa orientală de pe scria. Bijbiind prin întuneric, căută comutatorul, care nu se aprinse.

„Fir-ar a dracului de treabă ! A ars probabil siguranța !” Chemă încet : „Laurette ! Ești acasă ?” Dar nimeni nu-i răspunde. Mormăi că ar putea să nu se supere doar pentru o simplă întirziere. Tot nici un răspuns. Să fi plecat oare ? Ca să se răzbune. S-ar putea. Cu ea, nu știi niciodată cum stai, reacțiile îi sînt atît de neprevăzute ! Înjurînd și blestemînd, pipăi zidul și înainta spre dormitor. Acolo, într-un dulăpior erau contoarele electrice.

„Orice ai spune, dar n-are un caracter prea frumos ! Ciudat, în casă parcă ar pluti un miros neobișnuit. Ce-o fi făcut oare răutăcioasa asta de Laurette ? Să fi spart o sticlă de parfum ? Dar nu miroase deloc ca acela pe care-l folosește în mod obișnuit”.

În timp ce aspiră mirosul înjurînd pentru că se lovise de un scaun (ce dracu căuta în colțul acela ?) ajunse la ușa dormitorului lor. O deschise și intră. Se împiedică însă de nop-tieră, se sprijini de ea, înconjură patul.

Deodată, uimirea, spaima îl cuprinseseră din cap pînă-n picioare cu o violență extraordinară. Se împiedicase de ceva moale și rămase încremenit locului. Să fie oare ?... Dar nu-și termină bine gîndul, căci realizează, înspăimîntat, adevărul. Se aplecă, întinzînd o mînă tremu-

== CALEIDOSCOP ==

Curioase „istorii” despre istoria lui Napoleon

Pe baza manualelor școlare care, în cea mai mare parte, au valoarea științifică a unei cărți cu poze, ne închipuim în general că, în timpul domniei sale, Napoleon i-a dominat pe bărbați și pe femei doar prin prestigiul său, conducîndu-i la victorie sau la înfrîngere, cu un singur cuvînt, sau cu o privire...

Adevărul este cu totul altul. Pentru a ne convinge, este de ajuns să parcurgem caietele sale de cheltuieli personale.

Într-adevăr, constatăm că, dacă soldații credincioși ai Marii Armate aveau pentru Împărat o adevărată devoțiune, care-i împingea la moarte doar pentru a face mai glorioase emblemele imperiale, nu se poate spune același lucru despre majoritatea mareșalilor. Adesea, aceștia n-au acceptat să ducă o bătălie decît după ce au primit o mare sumă de bani. Oudinot, de exemplu, acela pe care Napoleon îl prezenta împăratului Rusiei drept un Bayard al armatei sale, nu pleca niciodată la război fără „încurajări” serioase. În ajunul unei lupte, decepționat că nu primise nimic, declară că ar fi mai bine să se încheie pacea... Napoleon, foarte uimit de această atitudine, îi ceru explicații. În cele din urmă, mareșalul își mărturisî amărăciunea :

— Sire, nu mai sînteți la fel de generos ca înainte !

Cîteva zile mai tîrziu, Oudinot primi 15 000 de napoleoni și se prezentă de îndată la împărat :

— Dacă așa stau lucrurile... Majestatea Voastră, care-mi cunoaște devotamentul, se poate bizui pe mine...

Alții, ca Berthier, Masséna, Davout, Ney, Lannes, primîră înaintea fiecărei bătălii echivalentul a 250 de milioane de franci vechi. Asta, desigur, pe lîngă salariul anual, palatele, castelele și alte venituri...

Faimosul devotament față de împărat nu era în întregime gratuit, după cum se vede.

Dar cel care l-a costat cel mai mult pe Napoleon a fost, fără îndoială, Soult,

care primi aproape 500 de milioane (franci vechi) înaintea bătăliei de la Waterloo. Rezultatul ne lasă să credem că mareșalul găsisese suma insuficientă...

Dacă Napoleon era obligat să-și acopere cu aur mareșalii pentru a se face ascultat de ei, a cheltuit și mai mult pentru a se face iubit de femei și, în acest domeniu, generozitatea sa a depășit-o de departe pe aceea a regilor Franței. Celei care știa să se arate docilă îi dădea uneori sume fabuloase, mergând până la a plăti două milioane și jumătate pentru a petrece o oră de dragoste cu o dansatoare spaniolă. De altfel, n-a prea avut noroc cu această tinăra persoană (avea cincisprezece ani). Neștiind că împăratului îi era scîrbă de parfumuri, ea se folosisese din plin de esențe rare... Întrevederea se termină într-un mod foarte puțin poetic, iar Constant, valetul credincios al lui Napoleon, își găsi stăpînul la toaletă, cu capul în mîini și arătînd foarte prost...

— Deschideți toate ferestrele, toate ușile! cerea el printre suflături.

Constant aerisi și elimină toate mirosurile. Cît despre dansatoare, care plîngea fără să înțeleagă ce se petrecesc, se consola primind 500 de napoleoni sonori și cîntărind greu...

Nu erau uitați nici valetii care serveau de intermediari. Numele lor figurează adesea în cele două cărți legate în piele de vițel care constituie registrul „fondurilor secrete”. Unii au primit zece sau cincisprezece mii de franci pentru că au adus o savuroasă victimă în patul Vulturului.

În zece ani, Napoleon a cheltuit în felul acesta echivalentul a 450 de milioane de franci vechi. Înțelegem acum de ce soldații Marii Armate nu-și primeau solda prea regulat. Cînd banii se împrăștiu în visteria statului, Napoleon cunoștea mijlocul de a o umple din nou. Pentru a cîștiga o sută sau două sute de milioane aur, după cum spune Jean Savant, „nu-i trebuiau decît o sută sau două sute de mii de oameni”.

Cîte metrese a avut Napoleon între 1804 și 1814? Cîteva sute, cu siguranță. Aproape toate au fost „remunerate”, indiferent de clasa din care făceau parte. Stăpînul cumpăra o oră, o noapte, o lună de plăceri. Iar plata nu era făcută în bijuterii, ceea ce ar fi făcut gestul ceva mai puțin nedelicat, ci în bani. Napoleon se purta la fel cu doamnele din înalta societate imperială și

rîndă, pipăi. Nu se înșelase. Strigă: „Laurette!” cu o deznădejde nemărginită. Simțise părul ei lung; degetele înnebunite continuau să caute. „Mîinile astea înghețate! Dar nu, nu se poate! Nu-i cu puțință! Acum o jumătate de oră îi vorbeam! Laurette, dar ce ai? Pentru Dumnezeu, răspunde-mi!”

O zgîlția. Dar ea nu răspundea. O iubea, o iubea, cum n-o iubise parcă niciodată pînă atunci. Acum, în clipa aceea groaznică, înțelese mai bine acest lucru. Nu vroia să admită oribilul adevăr. Se ridică, hohotind ca un copil, trecu peste corp, gemînd: „Și lumina asta blestemată! Repede, să repar siguranța!...” Tot bîjbîind ajunse la dulăpior. Din fericire, siguranțele erau automate. Acționă dispozitivul. Lumina țîșni în spatele lui.

Se întoarse în cameră. Apoi se opri brusc privind camera de jur împrejur. Crezu că înnebunește. Nu era camera lor!

Scoase un țipăt înăbușit și se repezi înainte, ațîntind ochii asupra trupului care zăcea la piciorul patului. Strînsoarea îngrozitoare care îi cuprinsese inima slăbi. Căzu în genunchi, continuînd să plîngă: „Nu ești tu, Laurette!... Mulțumesc-ți ție, Doamne. Dar ce am făcut? Am greșit etajul. De aceea nu se potrivea cheia... Ce prost mai sînt! Am uitat că mezinul s-a transformat în etajul întîi. Sînt la etajul patru nu cinci. Nu ești tu, Laurette! E... doamna aceea, de la etajul patru!”

Ah, Doamne, ce fericire!... Dar nenorocita asta... Se simțea în același timp ușurat și îngrozit. Ochii i se făcuseră și mai mari. Părul lung, tot așa de lung ca al Laurettei, era blond (doar în beznă nu simți culoarea, nu-i așa?) și se resfira în dezordine de-a lungul obrazului buhăit, violent. Ochii sticloși, priveau țîntă în tavan, iar gura deschisă lăsa să se vadă limba umflată. Un ciorap nylon, acum se vedea clar, îi strîngea gîtul. „Biata femeie! A fost sugrumată! Cine să fi făcut asta?”

O idee îngrozitoare îl descumpăni. „Se va crede că eu sînt ucișagul! Ea... e rece, dar nu complet... Nu trebuie să fie prea multă vreme de cînd a omorît-o!”

În genunchi, cu toată repulsia adîncă, pipăi brațele care atîrnau moi, ieșind afară dintr-o rochie ușoară. Picioarele erau chircite. El se ridică dintr-o săritură: „Nu, nu-i încă rece. Nu voi putea dovedi că nu sînt eu! Da, dar am telefonat Laurettei că voi întîrzia! Sînt salvat! Dar nu, nici asta nu mă ajută la nimic! Puteam la urma urmei să-i telefonez de aici, nu? Și mărturia ei ar fi suspectă. Drace! După cît mi-amintesc, n-am întîlnit pe nimeni în bloc. Iar la birou am expediat-o de la ora șase seara pe domnișoara Boissac... Vroiam să mai lucrez. Dar aș fi putut pleca puțin timp după ea... Doamne, sînt curățat!”

Își pierdu complet singele rece, trecu din nou peste cadavru, scăpă de privirea filtrată, imobilă, dintre pleoapele albastrii și ajunse din

nou în fața ușii dormitorului. Nu se mai gîndi să stingă lumina și fugi ca un nebun spre ieșire. Acolo se opri, închise ochii, strînse din dinți: „Haide imbecilule, revino-ți în fire! Nu trebuie să te vadă vreun vecin, căci altfel s-a zis cu tine!”

Deschise ușa încetîșor și cercetă palierul prin crăpătură. Nu era nimeni. Închise ușa în urma lui și se năpusti spre scară. I se părea că dacă va ajunge la etajul lui, va fi salvat. La mijlocul drumului se opri din nou. „Amprente! Imbecilule, ai lăsat peste tot amprente!”

Ce să facă? Panica fu mai puternică decît rațiunea. Niciodată n-ar mai putea intra în acest apartament. Nu se gîndea decît la limanul ce reprezenta căminul lui. Laurette, care trăia, care îl aștepta probabil furioasă! Furie divină, minunată furie!

Cînd intra, ea era în hol, privindu-l cu ochii ei luminoși (îi revedea pe cei ai moartei). Camera mirosea a pui fript.

Citi pe chipul ei ce însemna el pentru ea în clipa aceea. Se repezi spre ea, cu un țipăt înăbușit și i se aruncă în brațe.

Se iubeau. Nu se mai îndoia, simțind cum brațele îi înălțaua aproape materne, gîtul, Auzi la urechea lui muzica unui glas cald, care înțreba: Adrian, dragul meu, ce s-a întîmplat? Și el îi simțea corpul, mirosul pe care îl cunoștea atît de bine, moliciunea părului ei lung (părul ei lung!), dulceața sinilor striviți de el. Gustă o clipă de îmbărbătare inexprimabilă...

Trecură două zile.

Mîncau. Sau încercau să mănînce. Adrian bău totuși cafeaua în sorbituri lungi, apoi rămase cu ceașca în aer.

— Auzi ceva?

Ea era lividă (amîndoi nu mai dormiseră deloc de la acele nesfîrșite patruzeci și opt de

cu „doamnele” de fiecare zi... Puține, de altfel, s-au simțit ofensate. Mai toate luau banii cu cea mai mare „eleganță”. Eléonore Denuelle de la Plaigne, de exemplu, care-i dădu împăratului primul fiu, faimosul „micul Léon”, născut la 13 decembrie 1806, primi o rentă anuală de cincizeci de milioane.

Deja în timpul Consulatului, actrițele figuraseră în fondurile secrete: Grassini, domnișoara Duchesnois, domnișoara Bourgois și, desigur, aceea care a devenit preferată, domnișoara George. De fiecare dată cînd aceasta venea să se distreze cu Bonaparte, primea cam cincizeci de mii de franci. Este adevărat că Primul Consul voia cam multe pentru banii lui. Așa încît, într-o seară, epuizat, își pierdu cunoștința în brațele frumoasei. Însăpămîntați, cei din anturajul corsicanului o rugară politicos pe această înfocată actriță să-și mai rărească vizitele...

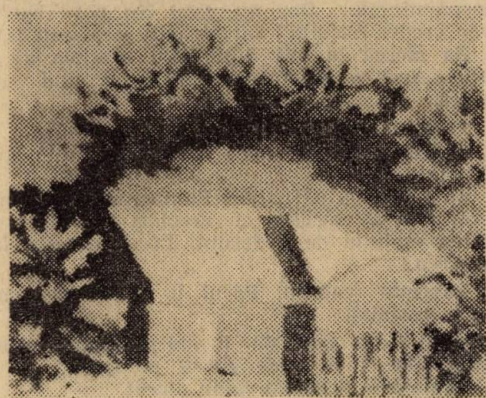
Toate doamnele din anturajul împărătesei au trecut prin patul împăratului, începînd cu Carlotta Gazzani, o genoveză despre care se spunea că era cea mai frumoasă femeie a imperiului. Toate și-au primit „remunerația”.

În străinătate, Napoleon a acționat cu aceeași dezinvoltură, chiar față de acelea care s-au aruncat la picioarele sale, îndrăgostite. A avut aventuri „plătite” în Germania, Spania, Polonia, Italia, peste tot. Maria Walewska, și ea, a primit destui bani de la amantul său imperial, mai întîi în Polonia, apoi în Franța, pentru că venise acolo urmărindu-l pe împărat pînă la Fontainebleau pentru a-i cere mijloace de întreținere a copilului lor, Alexandru Walewski.

Așadar, toate prințesele, actrițele, cameristele au fost plătite pentru dragostea lor. Totuși, nu chiar toate. Două cel puțin, l-au iubit pe Napoleon fără să accepte nimic în schimb: doamna Duchâtel, care a refuzat toate cadourile, toate bijuteriile și care, preferîndu-l pe Napoleon în natură, n-a acceptat niciodată vreun „napoleon” în monezi. A doua se numea Mary-Ann Robinson. A avut pentru împărat, pe care l-a cunoscut la Sfînta Elena, o tandrețe foarte pură. Niciodată n-a primit vreun sfînt! Un amănunt va face această atitudine și mai savuroasă: Mary-Ann era englezoaică...

(Din Guy BRETON, Curieuses histoires de l'histoire)

În românește de
P. CONSTANTIN

• Vasile CRĂIȚĂ-MÂNDRĂ, „La Berzuntzi”

UMOR

Dialoguri... amicale

— Croitorul mi-a spus că-mi termină costumul abia peste șapte săptămâni. Lumea a fost creată în șase zile...

— D'ăia și arată așa !

— Medicul mi-a recomandat băi de soare...

— Reci sau calde ? !

— Știi, ciinele meu poate să și vorbească !

— Știu !

— De unde știi ?

— Mi-a spus ciinele meu !

— Ce scrie acolo ?

— Povestea vieții mele.

— Și ai ajuns la momentul în care ți-am împrumutat 100 lei ?

— Te invit să bem o bere, în sănătatea mea.

— Crezi că ajunge una ? Arăți foarte rău azi !

— Ce clii de vinătoare deștepti ! Unii sînt chiar mai inteligenți decît stăpînii...

— Știu. Am și eu un exemplar !

— Pe masa mea nu e nici urmă de alcool.

— Și eu am grijă cînd torn în pahar !

— Medicul mi-a spus să mă odihnesc mult, să mă duc la culcare odată cu găinile...

— Și cîte găini să iei cu tine ?

— Vapoarele se scufundă des ?

— Nu, numai o dată !

— Ce-ai cumpărat ?

— Praf de purici.

— La mine puricii mîncă ce găsesc. Nu cumpăr nimic special pentru ei !

— Alo ! La telefon este cumva Popescu, cel cu care, acum 30 de ani, am fost coleg de bancă în școala primară ?

— Nu, La telefon este Ionescu, care tocmai a ieșit din baie !

ore). Cu ochii spre ușă, asculta. Apoi îl privi. Gura îi tremura.

— Nu, spuse ea, clătînd din cap. N-aud nimic.

El aruncă servetul, se ridică, se duse la fereastră și lipi capul de geam, bombănind prinre dinții strîși.

— Nu pot face un pas fără să nu-mi închipui că mă privește prin podea, cu ochii ei ca niște găuri. Doamne, de s-ar termina odată ! De s-ar termina ! S-o găsească și să vină să mă interogheze ! Dacă mai continuă așa încă o zi, sînt în stare să mărturisească o crimă pe care n-am comis-o.

Se întoarce și urlă :

— Nu mă privi așa ! Tu cel puțin crezi că n-ai ucis-o ! Crezi, nu-i așa ?

Ea era îmbrăcată într-un capot care îi dădea un aer foarte tineresc. El citi în ochii ei.

— Dar te cred ! Amintește-ți că mi-ai telefonat cu jumătate de oră înainte !

— Vor spune că-i o născocire !

Buzele îi tremurau și mai rău.

— Ar fi trebuit să te duci să declari imediat ce ai descoperit-o. Ți-am spus, Adrian, așa ar fi trebuit să faci !

Se repezi la ea, o luă de umeri și o scutură cu putere.

— Taci, taci, proastă ce ești ! Ți-am spus de o sută de ori că nu m-ar crede ! Îmi vor găsi amprentele. Domnișara Boissac va spune ora la care am plecat de la birou și se va ști, deci, că mai tîrziu, aș fi putut s-o fac...

Ea încercă să se desprindă de el și-i spuse hotărît :

— Îți repet, ar trebui să te duci la birou. Povestea asta a absenței, din cauză de boală, te acuză și mai mult. Se va constata că nu-i adevărat și aceasta va constitui încă o prezumție.

El își infundă capul în mâini.

— Nu, nu pot ! Tu n-ai văzut-o cum am văzut-o eu. Gîndul că putrezește acolo, jos, e înspăimîntător. Dar nu pot ! Nu pot ! Nu mă vor crede. Ascultă ! Mi se pare mie sau ?...

Ea alergă la ușă, lipindu-și urechea de tablă. Apoi o deschise încetîșor, scoțînd capul afară.

— Nu.

— Du-te să vezi dacă nu-s mai multe sticle de lapte.

Ea se furișă pe palier. El nu mai auzi nimic. Continua să asculte, cu urechea încordată, tăcerea etajului de dedesubt. Făcea aceasta fără să vrea.

Laurette reapăru. Părul îi atîrna pe umeri ca la cealaltă.

— Mai e o sticlă, dar îl aud pe lăptar vorbind portăresei. I se aude glasul pe scară.

Rămase în prag, cu capul plecat.

— Urcă ! Se aude zgomotul ascensorului... Ies... Vorbesc în fața ușii de la apartamentul patru.

Ascultau mai departe, strînși unul într-altul, ca doi copii pierduți. Era de altfel încă foarte tineri amîndoi. Sirena mașinii poliției răsunase cîteva clipe mai înainte.

El își reveni.

— Acum, că au sosit, n-o să mai întîrzie mult.

Ea tremura.

— Dar nu! Admițînd că descoperă imediat amprentele, n-o să se gîndească neapărat la tine. Trebuie să aștepti, dragă, să mai aștepti. Aș vrea să te îmbraci, să ieși, să mergi să afli vești, așa cum ar fi firesc s-o faci.

El era galben la față.

— Să dau ochii cu ei?... Nu i-aș convinge niciodată de nevinovăția mea.

Apoi, brusc.

— Mă crezi, nu-i așa?

Ea îi zîmbi ușor. El închise ochii asupra adevărului care i se înfățișa acum atît de clar. Ea nu-l credea. Poate că-l iubea deajuns ca să-i fie milă de el, ca să admită un astfel de lucru. Dar nu-l credea. Îl cuprinsese o mare furie. Laurette se apropie.

— Adrian, spuse ea foarte încet, te cred. Dar totul este atît de groaznic, de nemaipomenit. Și tu... tu...

Scoase deodată un țipăt de desnădejde.

— N-ai săvîrșit omorul ăsta, nu-i așa?

El era un tînar blind, incapabil de violență. De astă dată totuși se înfurie grozav. Nici nu-și dădu seama cum miinile i se încălestară pe gîtul ei subțire, în timp ce urla:

— Așadar, tu mă crezi în stare de asta?... Tu?...

O ceață îi învăluia parcă mintea și-l făcea a să nu mai fie stăpîn pe gesturile lui. Atavism? Firea, care se dezvăluia abia acum? În orice caz era parcă alt om, care urla: — Nu, nu!

Mîinile se desclestară, frecîndu-și gîtul cu palma. Cineva sună la ușă de cîteva ori.

Ea îi zîmbi cu o tristețe nemărginită.

— Acum mă crezi? Eram gata să te sugrum! Laurette, ce m-a apucat?

Ea înclină capul, în timpul ce el se îndrepta spre ușă, pe care o deschise brusc. În fața ușii sta portăreasa cu ochii ieșiți din orbite.

— Oh! Dumnezeuule, domnule Dutriex... și dv. doamnă? Nu știți? N-ați aflat nimica? Doamna de la etajul patru... aceea micuță... Lăptarul era intrigat. Sticlele de lapte se tot adunau și nimîni nu le mai ridica. A fost sugrumată. E... e îngrozitor! Trebuie să fi trecut multă vreme de cînd a fost omorîită. În apartament duhnește atît de tare, că nu poți sta. Nu vă puteți închipui...

El o privea posomorît, galben la față. Deci, se sfîrșise!

Laurette înaintă:

— Dar e îngrozitor ce spui d-ta, doamnă Dubois. Sintem uluiți! Sugrumată?

— Ce-ai făcut atîta timp în cabina telefonică, fără să scoți un cuvînt?

— Scuză-mă, te rog! Am vorbit cu nevastă-mea!

— Fiul tău lucrează la stația meteorologică. Se poate pune bază pe afirmațiile lui?

— Totdeauna. Numai data nu corespunde!

— Mă iubești?

— Da! Și tu?

— Și eu mă iubesc!

— Ce ești așa de trist?

— Nu știu cum să-i spun soției că băutul covoarelor, aminat de luni pe marți, l-am aminat pînă azi sau pînă joi, fiindcă vreau să fac treaba asta vineri sau sîmbătă!

— Tăticule, ce-nseamnă a face din țînțar, armăsar?

— Întreab-o pe mama. Ea face dintr-o beră, imediat zece!

— Draga mea, chiar mă crezi un idiot?

— Nu, niciodată nu judec omul după aspectul exterior!

— Cum trebuie să fie o rochie elegantă?

— Trebuie să semene cu un gard. Să apere bogățiile, dar să nu le ascundă!

— Cura de slăbire... soțului tău a dat rezultate bune ?

— Foarte bune. Săptămîna trecută a dispărut complet !

— Medicul mi-a recomandat aerul de înălțime...

— Și, soția ta ce spune ?

— Să fac curat în pod !

— Am auzit că ai moștenit o sumă mare de bani. Pe ce drum vei porni cu ei ?

— Nu pornesc nicăieri ! Mă opresc !

— Ce părere are grafologul despre scrisul tău ?

— Sustine că sînt un tip violent...

— Și, ce-ai făcut ?

— I-am ars o palmă !

— Vioara îmi place mai mult decît pianul.

— Dar ce, ești muzician ?

— Nu, transport mobilă !

— Din ce trăiești tu ?

— Scriu.

— Ce scrii ?

— Scrisori tatălui meu, să-mi trimită bani !

— Chelner, în mîncarea mea este o rîmă !

— Nu, doamnă, este un cîrnăcior !

— Poți să-mi împrumuți 100 lei ?

— Nu, nu am la mine.

— Dar acasă ?

— Oh ! mulțumesc, toți sînt bine, sănătoși !

— Ce bei ? Vin, coniac, bere sau altceva...

— Nu te deranjea prea mult. Vin, coniac și bere ajunge !

— Soțul tău e nebun după cărți ?

— Nu. E un nebun obișnuit !

— Șeful nostru cel nou are principii democratice.

— Adică ?

— A zis că nu are nimic împotriva să fie părerile împărțite. Dar e bine să se țină cont și să se împartă părerea lui !

— Paharul tău e gol. Mai vrei unul ?

— Ce să fac cu două pahare goale ?

Selecție și traduceri de

Adriana ANGHEL

Portăreasa continua să se agite. Ce plească această crimă ! O să aibe ce povesti tuturor !

— Ce lucru îngrozitor ! Acum a venit poliția să facă cercetări. Comisarul spunea că s-ar putea să fie o crimă pasională ! Ne-a luat declarații la toți ! Pe mine m-a întrebat dacă n-am văzut vreo persoană străină intrînd în bloc. De unde era să văd, căci atunci, în seara aceea, m-am culcat mai devreme ca oricînd. Poliția mai e acolo jos și face tot felul de măsurători, ia amprente...

Adrian își trecu brațul în jurul umerilor soției sale. Ea îl simțea țeapăn, încordat. Deschise gura, fără să spună nimic. Doamna Dubois continuă :

— Ce lucru îngrozitor ! Nici nu-ți vine să crezi că se poate întîmpla așa ceva ! Și încă la noi în bloc, cu locatari atît de liniștiți ! Doamne, Doamne, că mult ți-e mai dat s-auzi și să vezi pe lumea asta !

Portăreasa îi părăsi ca să poată duce vestea mai departe locatarilor din bloc. Amintirea gesturilor și vorbelor ei mai plutiră, fără să reușească a spune vreun cuvînt.

Au trecut mai multe zile. Zile apăsătoare, de încordare, în care Adrian și Laurette abia dacă schimbau cîteva cuvinte între ei. În dimineața aceea, doamna Dubois sună la ușa apartamentului lor. Îi deschisese chiar Adrian, care n-apucase încă să plece la birou. Doamna Dubois îi întinse o scrisoare și cu o față radioasă, exclamă :

— Ați auzit ? S-a descoperit asasinul.

— Daaa ? ! făcu mirată Laurette, care se apropiase și ea de ușă. Dar pofteste în casă, doamnă Dubois.

Intrară cu toții în apartament și portăreasa, fără a mai aștepta să fie întrebată, își dădu drumul.

— Da, l-au descoperit ! Poliția la început a crezut că-i vorba de o crimă pasională. A crezut asta pentru că nu s-a descoperit nici un furt. Dar cercetînd, a descoperit că în viața doamnei Lubin... știți, așa o chema pe doamna de la etajul patru, sāraca de ea, nu există nici un bărbat. Era o femeie serioasă și trăia o viață foarte retrasă... Atunci poliția a pornit pe altă pistă. Iar comisarul, care a venit prima dată să facă cercetări, și-a amintit că, lîngă cadavru s-a găsit o sîrmuțică cu virful indoit... știți din cele pe care le folosesc uneori instalatorii ca să desfunde vreo chiuveță. La început, n-a dat nici o importanță acestui obiect, dar acum l-a intrigat. Între timp, a mai găsit și o agendă a doamnei Lubin, în care erau trecute mai multe numere de telefon. După ce a stabilit cine sînt deținătorii acestor nume, i-a chemat la poliție spre a-i cerceta. Mai toți erau prieteni ai defunctei și și-au putut stabili ușor alibiurile. Printre ei însă figura și un tînăr care nu lucrează nicăieri, dar care se pricepe la toate și pe care doamna Lubin îl chema ori de cîte ori avea vreo reparație de făcut. Un oarecare

Medoc. Chestionat, el a declarat că în seara crimei se afla la el acasă, privind la televizor și că, după ce s-a terminat programul, s-a întins pe pat și a adormit îmbrăcat, căci era tare obosit.

— Păi atunci, nu e el criminalul, spuse Laurette, aruncînd o privire furioasă lui Adrian, care ascultase tot timpul îngindurat.

— Stați să vedeți! Comisarul, însă, v-am mai spus, mi se pare, luase toate amprentele. Și pe o casetă de bijuterii, s-au găsit amprentele tinărului ăsta, care erau aceleași cu cele găsite pe gîtul victimei. Așa că, luat din scurt, a mărturisit totul!

— Va să zică el e?... reuși să îngăime Adrian.

— Da, el e! răspunse parcă încintată, portăreasa. Știi cum s-a întîmplat? Într-o zi, cînd repara ceva în baia doamnei Lubin, a intrat pe neașteptate în dormitorul ei, ca să-i ceară un clește, pe care îl uitase acasă. Doamna nu i-a auzit, căci el purta pantofi cu talpă groasă de crep. Și așa a surprins-o pe doamna pîindu-și un șirag de perle într-o casetă mică plină de bijuterii, pe care ea o ținea chiar pe toaleta ei, alături de flacoanele de parfum, cutiile de pudră, rujuri și ce se mai găsea acolo, așa că era greu s-o vezi. Atunci, cum i-a mărturisit el comisarului i-a trecut prin cap s-o fure. Și într-o zi, cînd desfunda chiuveta din bucătărie, a luat, pe o bucată de ceară, tiparul broaștei de la ușa care dă pe culoarul scării de serviciu și și-a fabricat acasă cheia. În seara crimei, a intrat în casă și, în virful picioarelor, s-a strecurat în dormitor ducîndu-se direct la caseta cu bijuterii. Întîmplarea nenorocită a făcut ca în noaptea aceea, cine știe din ce pricină doamna Lubin să doarmă pe o sofa din salonaș și, auzind zgomot, și-a luat halatul și a intrat în dormitor. Aprinzînd candelabru cel mare, a dat peste hoț, cu caseta în mînă. A țipat, iar hoțul speriat că ar putea alarma vecinii, și-a pierdut capul și, năpustindu-se la ea, a sugrumat-o cu un ciorap. Apoi a fugit pe scara de serviciu. Și firește, simușica aceea era a lui, fi căzuse din haină cînd a omorît-o. Ei ce ziceți de asta? Să mai ai încredere în oameni! Aduci un om ca ăsta în casă și el te omoară! Doamne, Doamne, ce vremuri ne e dat să trăim, ce vremuri!

Și portăreasa plecă, parcă indignată că-i nevinovată să trăiască într-o epocă atît de nesigură.

Pe Adrian îl cuprinse o stare de fericire, încît i-ar fi venit să sară în sus, să topăie prin casă. Acum, orice s-ar întîmpla, va fi crezut. Se întoarse brusc și-și îmbrățișă soția lung, lung de tot, fără să se mai poată desprinde parcă din brațele ei.

Din toată această dramă îngrozitoare, nu mai rămăsese decît o ușoară vinătaie pe gîtul sîdfiu al Laurettei.

Traducere de
Paul B. MARIAN

— CALEIDOSCOP —

A fi sau a nu fi metrou la Paris...

Dl. Fulgence Bienvenüe, inginerul supranumit tatăl metroului, a avut mari dificultăți pînă i s-a admis proiectul.

Era în anul 1893. La vremea aceea, Londra poseda un „Tub“ de treizeci de ani deja, Berlinul își avea „Stadtbahn“-ul de optsprezece, iar New York avea un „Elevated“ de douăzeci și cinci de ani; doar Parisul continua să fie mulțumit cu birjele și omnibuzele sale. De ce? Ați ghicit: politicienii nu reușeau să se pună de acord.

Într-adevăr, proiectul unui drum de fier subteran copiat după cel de la Londra nu prea era popular. Deputații exclamau cu o emoție demnă de toată lauda:

— Nu vom tolera ca poporul parizian să fie aruncat la canal!

Alții credeau că vor muri asfixiați sau că vor deveni tuberculoși. În sfîrșit, toată lumea era de acord că tunelurile se vor prăbuși sub povara birjelor.

Un anume Louis Henzé preconiza construirea unui tren cu aburi instalat pe străzi, cu șine suprainălțate, cam ca metroul nostru aerian. Farmecul marilor bulevarde și cel de pe Champs-Élysées ar fi fost serios modificat. Un altul, Lartigue, prezentase planurile unui „monorail suspendat“. Era vorba de un tren ciudat, rulînd călare pe o șină unică menținută de piloni de cincisprezece metri înălțime înfipti în mijlocul străzilor. Un al treilea inventator, Mazet, fost căpitan de cursă lungă, a avut ideea unui mijloc de transport „fără șină, fără vagon, fără poduri, fără tunele...“. Era vorba de un vapor. Dar acest vapor n-avea nevoie de apă pentru a naviga. Dl. Mazet propunea să se instaleze pe trotuare o serie de stîlpi din fontă din zece în zece metri. La jumătatea acestor stîlpi (cam la trei metri de sol) se găsea un fel de balcon prevăzut cu scripeți pe care aluneca un vapor, menținut în partea superioară de un alt sistem de scripeți. Din motive de siguranță, trebuia desigur ca vaporul să fie destul de lung pentru a se sprijini permanent de doi stîlpi în același

timp. În fond, era un tren construit pe dos, căci roțile rămăneau fixe iar șina (reprezentată de vapor) se deplasa. Dl. Arsene a sugerat crearea unor vioducte gigantice pe deasupra caselor, la douăzeci sau treizeci de metri înălțime, traversind Parisul în linie dreaptă. Capitala, văzută din avion, ar fi semănat cu o gigantică grilă de cuvinte încrucișate. Dacă s-ar fi acceptat proiectul d-lui Revin, metroul ar fi evocat un tobogan de bilci: vagoanele „automotorului” — era numele pe care inventatorul îl dăduse acestui extraordinar mijloc de locomotie — nu puteau transporta decît doi călători în același timp. Suspendate de o roată purtătoare, vagoanele trebuiau să se prăvăle de-a lungul unei șine foarte înclinate. După o cursă de o sută de metri, erau cocoțate în virful unor piloni care susțineau „calea de rulare” și își reluau elanul în direcția stației următoare. În sfîrșit, domnii Dupuis, Villart și Verrailhon puseseră la punct planul unui drum de fier care trecea prin interiorul caselor, la înălțimea etajului întâi, de unde ieșea doar pentru a traversa străzile. Fără să le pese de zgomotele, trepidatiile și celelalte neajunsuri pe care trenurile lor le-ar fi prilejuit în imobilele transformate în tunele, ei afirmau nu numai că fumul nu va fi dăunător locatarilor, dar și că vasele deschideri pe care le va crea trecerea garniturilor vor stabili în îngustele curți ale caselor traversate o circulație a aerului foarte igienică...

Toate aceste proiecte au fost rînd pe rînd studiate foarte serios. Iar dacă domnul Fulgence Bienvenüe ar fi avut mai puțină voință, poate că, în cele din urmă, unul dintre ele ar fi fost realizat. Dar Fulgence Bienvenüe era absolut convins că singurul mijloc de transport practic și economic într-un oraș în permanentă creștere era un drum de fier subteran. A luptat ani de zile împotriva Parisului, care ezita, împotriva deputaților care-și băteau joc de el. În 1897, crezu că a găsit un argument. Spuse:

— Cum veți transporta milioanele de vizitatori care vor veni la expoziția din 1900?

I se răspunse oficial:

— Vizitatorii din 1900 nu se vor plimba prin tunele, ci la Champ-de-Mars. Expoziția nu va dura o veșnicie. Iar după ce-și va închide porțile, drumul de fier va da faliment. Franța nu are bani de pierdut!

Scriitori și piramide

Creații fascinante, depășind limitele omenescului (cel puțin pentru europeni), piramidele au intrigat dintotdeauna prin prezența lor sfidătoare. Antichitatea greco-latină presigura deja cele două tradiții de comentariu: una descriptiv-științifică, cealaltă pe care am putea-o numi mediativă. Fiecare veac, aproape, vede altceva în ele. Azi, sintem uimiți mai ales de caracterul lor monumental, le socotim capodopere ale artei universale (cei vechi le includeau între minunile lumii), apreciindu-le mai ales din unghiul performanțelor tehnologice. Alta era, cu totul alta, situația nu mai departe de secolul trecut. Deplasarea mentalităților spre cultul vechimii și al exoticii, în legătură cu marsul triumfal al unei noi discipline, arheologia, duc la impunerea motivului „năruirilor”, a „ruielor”. Prilej de dezvoltare a meditațiilor despre condiția umană, despre perisabilitatea omului și a civilizațiilor.

O excepție uriașă: piramidele. Eminescu scria în *Memento mori*:

„...Colo se ridic trufașe

Și eterne ca și moartea piramidele-uriaeșe”

Dezvoltările în marginea piramidelor stabilesc pentru scriitorii de la cumpăna sec. XVIII—XIX unghiuri de abordare atât de neobișnuite încît am socotit oportună alăturarea a trei fragmente aparținînd unor personalități ce au contribuit decisiv la cristalizarea atitudinii romantice. Călătorie în Egipt și Siria de Constantin François Chasseboeuf de Volney, publicată în 1787, i-a adus autorului un renume european, înscrind-l ca cel mai reprezentativ preromantic francez. Dominique Vivant Denon, directorul Muzeelor din Franța, i-a însoțit pe Napoleon în expediția din Egipt, publicînd în 1802 o „Călătorie în Egiptul de jos și de sus”. Itinerarul de la Paris la Ierusalim este rodul călătoriei marelui Chateaubriand în Orient la 1806.

Trei autori, tot atîtea viziuni diferite asupra unui reper enigmatic al umanității: piramidele.

VOLNEY

Mina timpului, dar mai ales a oamenilor, care au răscolit toate monumentele Antichității, n-a putut face nimic contra piramidelor. Tăria construcției și enormitatea volumului le-au apărut de orice lovitură și par să le asigure eternitatea. Călătorii vorbesc despre ele cu un entuziasm deloc exagerat. Începem să zărim acești munți artificiali de la vreo zece leghe depărtare. Par să se îndepărteze pe măsură ce ne apropiem; mai avem încă o leghe și ele domină într-atît împrejurimile încît ni se pare că sintem la poala lor; în sfîrșit le atingem și nimic nu poate reda varietatea senzațiilor încercate: înălțimea virfului, greutatea strivi-

toare, amintirea vremurilor pe care o deșteaptă, calculul muncii depuse, ideea că aceste stinci imense sînt fapta omului atît de mic și de slab ce se tirăște la poala lor, totul ne umple sufletul și mințea de mirare, de groază, de umilință, de admirație, de respect: dar, trebuie s-o mărturisim, un alt sentiment urmează primei emoții. După ce ne-am făcut o părere atît de bună despre puterea omului, cînd ne gîndim la obiectul folosinței ei, nu-i aruncăm o privire plină de regret: sîntem mîhniiți la gîndul că pentru a construi un van mormînt, un popor întreg a trebuit să fie chinuit douăzeci de ani și deplingem mulțimea de nedreptăți și jigniri impuse de corvezile împovărătoare și ale transportului, și ale tăiatului, și ale îngrămădirii atîtor materiale. Ne indignăm de extravaganta despoților care au comandat aceste lucrări barbare; acest sentiment revine de mai multe ori la parcurgerea monumentelor Egiptului: aceste labirinturi, aceste temple, aceste piramide, în masiva lor structură, atestă mai puțin geniul unui popor bogat și iubitor de arte, cît mai ales servitudinea unei nații chinuite de capriciile stăpînilor. Atunci iertăm avariații, care violîndu-le mormintele, le-a frustat speranța; vom încerca mai puțină milă față de ruine; și în timp ce iubitorul artelor

Un deputat spuse chiar următoarele:
— Ideea dumitale nu e rea, dar nu poate fi realizată la Paris. Crearea unei căi ferate metropolitane subterane trebuie să preceadă crearea orașului în care trebuie instalată, deoarece, cînd orașul există deja, dificultățile materiale și financiare care apar pot fi considerate ca imposibil de învins.

Dl. Fulgence Bienvenüe avea oare, așa cum fusese sfătuit, să-și sape metroul sub cîmpiile din Beauce sau din Brie, în speranța că într-o zi se va construi un oraș deasupra? Nu. A continuat lupta. A stabilit deșize pentru construirea rețelei la care visa.

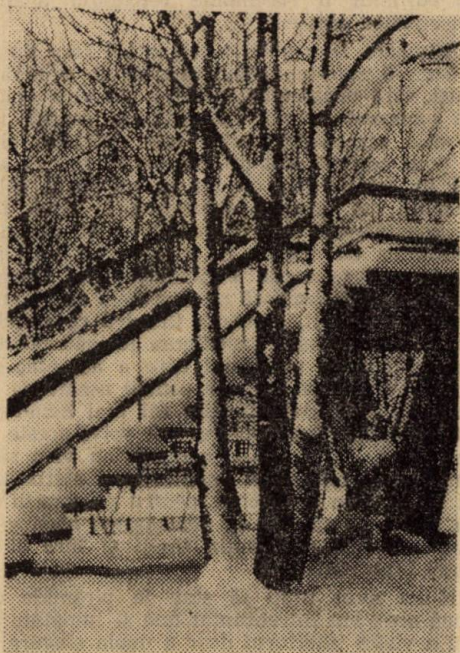
Pentru că oamenii politici francezi nu înțelegeau nimic, Fulgence Bienvenüe luă trenul și se duse în Belgia. N-avea intenția să se exileze; în ciuda amărăciunii, iubea prea mult Franța și Parisul. Pur și simplu răspundea unei invitații a lui Leopold al II-lea, regele belgienilor. Ce caută suveranul în toată această afacere? E o întrebare istorie. Guvernul francez tocmai îi dăruise lui Leopold o parte din Congo, iar regele o întrebase pe una dintre frumoasele sale prietene ce-ar putea face pentru a-i mulțumi Franței. Prietena era celebra dansatoare Cléo de Mérode, Pariziancă fiind, ea se gîndi la Paris.

— Mi s-a vorbit de un inginer care ar vrea să construiască un drum de fier subteran în capitală. L-ați putea ajuta?

Cîteva zile mai tîrziu, Fulgence Bienvenüe expunea proiectul în fața lui Leopold al II-lea. Cel care asista la întrevvedere asculta fără să scoată o vorbă și lua note. Era baronul Empain, agent financiar al regelui, viitorul concesionar al metropolitanului.

Leopold al II-lea luă de îndată contact cu politicienii francezi și — pare paradoxal — le recomandă pe dl. Fulgence Bienvenüe. În amintirea marilor republicani care, sub Imperiu, găsiseră adăpost în Belgia, orașul Paris acceptă să studieze serios proiectul drumului de fier subteran. La 30 martie 1898, o lege declara de utilitate publică instalarea unei rețele de cinci linii însumînd șalzeci și cinci de km. Iar concesiunea viitorului metrou era oferită baronului Empain.

În ciuda unei extraordinare campanii dusă împotriva lui Bienvenüe și a proiectului său, prima lovitură de tîrnăcop a fost dată la 4 octombrie 1898,

• „Și totuși natura...“, Foto: V. BOGDĂNET

pe locul stației de astăzi „Franklin-Roosevelt”, fosta stație Marbeuf. În fiecare zi, pe șantierele deschise simultan la Vincennes și Maillot, Fulgence Bienvenüe avea de rezolvat numeroase probleme puse de subsolul umed, „deja scobit de găuri, cariere, pivnițe, și mai ales traversat de o rețea deasă de canalizare. În sfârșit, la 19 iulie 1900, la data prevăzută, linia nr. 1 era inaugurată. Era în lungime de treisprezece km și jumătate. Cei cîțiva călători care au riscat să urce în prima garnitură au fost considerați trăsnii de oamenii de bun simț. Se îmbrăcaseră călduros, temîndu-se să nu se îmbolnăvească de plămîni. Iată cum a povestit un ziarist prima sa călătorie cu metroul: „Aveam intenția să mă opresc la „Palais-Royal”, dar, sedus de noutate, amuzat de tovarășii mei de călătorie, am continuat pînă la Vincennes și m-am întors pe același drum”. Autorul articolului termina dînd două sfaturi prețioase: „1) Încheiați-vă haina sau jacheta înainte de a cobori în vreuna din gările Metropolitane, care sînt adevărate beciuri; 2) Mai ales, nu traversați liniile”.

Impresia pionierilor fiind bună, a doua zi, vagoanele erau pline iar metroul deveni o atracție la fel de căutată ca și Roata cea Mare. La sfîrșitul anului, fuseseră transportați 17.700.000 de călători. Crearea primei linii n-a fost decît un început. Mai tirziu, Fulgence Bienvenüe a avut de rezolvat mii de probleme: instalarea unor linii sub Sena, crearea stației Saint-Michel care a necesitat practicarea unei excavații imense ocupînd toată piața, întărirea terenurilor mălștinoase etc.

Astăzi, garniturile rulează pe pneuri iar mîine vom avea un metrou care le va depăși în confort pe toate celelalte din lume. Datorăm aceasta lui Fulgence Bienvenüe, care a murit sărac și al cărui nume a fost dat unei stații abia în 1937. Într-o zi, feliicitat de cineva, Fulgence Bienvenüe spuse aceste vorbe fermecătoare:

— N-aveam dreptul să mă înșel...
N-ai cum să reîncepi un metrou...
(Guy BRETON, *Curieuses histoires de l'histoire*)

In românește de
P. CONSTANTIN

se indignază în Alexandria văzînd cum sînt retezate coloanele palatelor din care se fac pietre de moară, filozoful, după emoția primă pricinuită de pierderea oricărui lucru frumos, nu poate să nu-și rețină surisul la dreptatea secretă a sorții care întoarce poporului ce l-a costat atîtea suferințe și care supune orgoliul unui lux inutil celei mai umile nevoi.

VIVANT DENON

„Cînd ne apropiem de acești colosi, formele lor angulare și înclinate le micșorează și ne înșală ochii; de altfel, cum tot ceea ce este regulat nu este mic sau mare decît prin comparație, astfel încît aceste mase eclipsează toate obiectele înconjurătoare fără ca totodată să ajungă să egaleze în întindere un munte (singurul lucru cu care ne vine în minte să-l comparăm, firește), sîntem mirați și simțim cum descrește impresia pe care o încercăm de departe; dar de îndată ce ajungem să măsurăm la o scară cunoscută această uriașă producție artistică, ea își recapătă întreaga imensitate: într-adevăr suta de perscane care se aflau la deschidere, cînd am sosit, deveniseră atît de mici încît nu mi se mai păreau oameni. Cred că pentru a da, în pictură ca și în desen, o idee despre dimensiunile acestor edificii, ar trebui să reprezentăm la justa lor proporție în același plan cu edificiul o ceremonie religioasă analoagă obiceiurilor antice...”

Ajungem la o galerie orizontală care duce la o cameră cunoscută sub numele de camera reginei, fără ornamente, cornișă sau vreo inscripție oarecare... Apoi vine camera regală, unde se află sarcofagul: acest mic sanctuar, obiect al unui edificiu atît de monstros, atît de colosal în comparație cu tot ce au făcut colosal oamenii, se găsește figurat aici. Dacă luăm în considerare obiectul construcției piramidei, cantitatea de orgoliu ce a produs-o pare să o depășească pe aceea a dimensiunii ei fizice: și nu știm ce trebuie să ne uimească mai mult la acest monument, demența tiranică ce a îndrăznit să poruncească executarea lui sau prosteeasca supunere a poporului care a acceptat să-și împrumute țaria brațelor pentru asemenea construcții; în sfârșit, unghiul cel mai demn pentru umanitate sub care se pot privi aceste edificii e că, ridicîndu-le, oamenii au vrut să rivalizeze cu natura în imensitate și eternitate și că au făcut-o cu succes, pentru că munții care au îndrăznit să stea în vecinătatea acestor monumente sînt mai puțin înalți și încă și mai puțin bine păstrați.

N-am avut timp să stau la piramide decît două ore: m-am întrebuințat una și jumătate pentru a vizita interiorul doar a uneia singure care era deschisă; mi-am concentrat toate puterile pentru a-mi da seama de ceea ce am văzut... Revin din călătoria mea sleit de puteri, moral și fizic, și, simțindu-mi curiozitatea asupra pi-

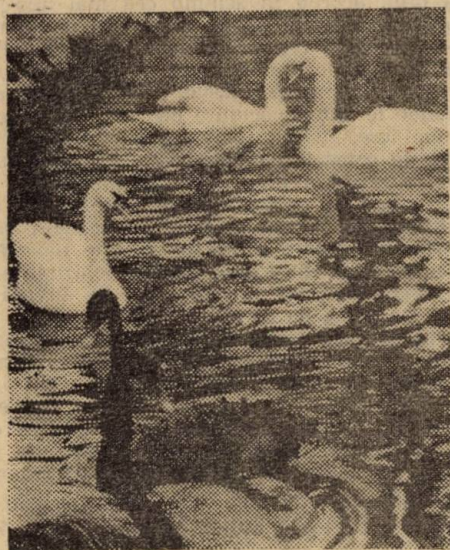
ramidelor și mai iritată decît înainte de mă duce pașii aici.

N-am avut răgaz decît să observ sfînxul, care merită să fie desenat cu cea mai mare scrupulozitate tocmai pentru că lucrul nu s-a făcut așa. Deși proporțiile sînt colosale, contururile păstrate sînt pe cît de simple pe atît de pure: expresia capului este dulce, grațioasă și liniștită; caracterul este african, dar gura, cu buzele groase, are o moliciune în mișcare și o finețe de execuție într-adevăr admirabile: e carne parcă și viață. Cînd s-a făcut un asemenea monument, arta atinsese un înalt grad de perfecțiune; dacă lipsește acestui cap ceea ce numim stil, adică formele drepte și mîndre pe care grecii le-au dat divinităților lor, înseamnă să nu prețuim la justa lor valoare nici simplitatea, nici prezența impunătoare și dulce a naturii pe care trebuie s-o admirăm la acest chip; în totul, lumea n-a fost surprinsă decît de dimensiunea acestui monument, în timp ce perfecțiunea execuției este încă și mai uimitoare...

Nu putem admira îndestul precizia construcției piramidelor și inalterabilitatea formei lor, a dimensiunilor lor atît de imense, dacă nu spunem că aceste monumente gigantice sînt ultima verigă între coloșii artei și cei ai naturii.

CHATEAUBRIAND

Îeșind din canalul Menouf și continuînd să urcăm de-a lungul fluviului, începurăm să zărim la stînga noastră creasta muntelui Moquattan,

• „Lacul lebedelor“... Foto: V. BOGDANET

După 1875 de ani

Columna lui Traian

Roma 12 mai 113. Multime de oameni din „Cetatea aeterna“, sau veniți special din diferite regiuni ale marelui Imperiu, asistă la **inaugurarea Columnei lui Traian**, unul din monumentele importante ale noului forum din Roma.

Învîgătorul germanilor, cuceritorul Daciei, marele împărat a hotărît construirea unui nou forum la Roma, pe măsura victoriilor sale, pe măsura epocii de înflorire a Imperiului roman. Construirea forului lui Traian a început în 107, reprezentînd o sinteză originală de „orientalism“ și „occidentalism“ în arta romană.

Pentru a face loc însă noului forum, care în final ocupa o suprafață de 275.000 mp. a fost nevoie să fie degajată o prelungire a Quirinalului, un fel de șea care lega două din cele șapte celebre coline, respectiv Quirinalul de colina Capitoliului. Efortul a fost impresionant, au fost evacuați 850.000 mc. pămînt. Pentru a celebra marele efort de degajare a unui imens volum de pămînt, senatul roman a decretat ridicarea unei Colonne. Iată ce glăsuiește inscripția așezată deasupra porții de la intrarea în soclul Colonnei: „Senatul și Poporul Roman (au ridicat acest monument) Împăratului Caesar, fiul lui Nerva cel trecut între zei, Nerva Traian Augustul, învîgătorul germanilor, învîgătorul dacilor, mare pontif, investit pentru a XVII-a oară cu puterea de tribun, aclamat de șase ori ca imperator (comandant suprem învîgător), consul pentru a VI-a oară, părinte al patriei, pentru a se arăta cît de înalt era muntele și locul săpat cu eforturi atît de mari“.

Dar o Columnă ornamentată doar cu simple caneluri, cum se prevedea inițial, nu s-ar fi încadrat armonios în forum. Este aproape neîndoielnic, că autorul proiectului general de realizare a forului lui Traian, vestitul arhitect Apollodor din Damasc, a sugerat ideea ornamentării Colonnei cu o fișie de reliefuri, menite să imortalizeze vitejia armatei romane în războaiele cu dacii. Și astfel Columna a devenit nu numai un monument celebru al Romei antice ci și unul din marile monumente ale trecutului nostru.

Cum se spune și în inscripția citată, Columna propriu-zisă era înaltă cât colina ce s-a tăiat în acel loc, respectiv 29,78 m., adică 100 de picioare romane, de unde și numele de „Columna centenaria”. Denumită, în antichitate și „Columna cochilis” (deoarece sculptura se desfășura în formă de „melc”) sau „Columna historiata” (întrucât prezenta istoria războaielor dacice), a rămas în istorie sub numele de „Columna lui Traian”. Fusul coloanei, format din 19 tamburi mari din marmoră de Carrara, se înalță pe un soclu cu latura de 5,48 m. și înalt de 5,37 m. Primul tambur servește drept bază pentru fusul coloanei, iar ultimul drept bază pentru capitelul ei doric. Deci din cei 19 tamburi, 17 sînt împodobiți cu reliefuri. Peste capitel erau așezați alți doi tamburi care slujeau drept suport pentru statuia împăratului Traian, care încununa Columna. Înălțimea totală a Columnei, fără statuie, este de 39,83 m. Diametrul Columnei la bază este de 3,83 m. iar la vîrf de 3,66 m., diferența asigurînd iluzia vizuală a unei coloane drepte. Banda sculptată are o lungime de 200 m., lățimea variînd de la 0,89 m. la 1,25 m. la vîrf. Pe banda înfășurată în spirală sînt reprezentate 124 de episoade din războaiele daco-romane și mai mult de 2500 de figuri.

Interpretarea reliefulurilor Columnei a stat în atenția multor istorici români și străini. Unii din cei mai mari specialiști ai artei și istoriei antice s-au oprit asupra studiului Columnei. După cum au apreciat unii cercetători, spirala sculptată trebuia să constituie o ilustrare a Comentariilor lui Traian despre războaiele dacice. Imitîndu-l pe Caesar, (respectiv a sa celebră lucrare memorialistică „De bello Gallico”), Traian și-a făcut însemnări privind războaiele împotriva dacilor. Din nefericire Comentariile lui Traian („De bello Dacica”) nu ni s-au păstrat. Ne-au rămas ilustrațiile, avînd la bază aceste comentarii, dăltuite în marmora de Carrara a Columnei.

Columna nu este un monument dedicat doar împăratului Traian. Reprezentînd culmea atinsă de relieful istoric roman, ea ne redă în imagini vii dramatica înclăstare dintre daci și romani din cele două războaie din 101-102 și 105-106.

Columna, care păstra după 117 în două nișe din bază urnele funerare din aur ale împăratului Traian și soției sale Plotina, imortaliza în mar-

iar la dreapta înaltele dune de nisip ale Libiei. Pe dată, în spațiul gol dintre aceste două lanțuri de munți, descoperirăm vîrfurile piramelor: eram la peste zece leghe depărtare. Cît am mai navigat apoi, vreo opt ore, am rămas pe puncte să contemplu aceste morminte; păreau că se înalță și urcă spre cer pe măsură ce ne apropiam. Nilul, atunci ca o mare mai mică, nisipurile deșertului amestecate cu verdeața cea mai proaspătă, palmierii, sicomorii, domurile, moscheile și minaretele din Cairo, piramidele îndepărtate de la Saqqarah, de unde fluviul părea că țîșnește din imensele-i rezervoare, toate astea alcătuiau un tablou fără pereche în lume. „Dar orice efort ar face oamenii, spune Bossuet, neantul lor apare pretutindeni: aceste piramide erau morminte! chiar regii care le-au construit n-au avut puterea să fie înhumați acolo și nu s-au bucurat de mormîntul lor.”

Mărturisesc totodată că, la prima vedere a piramelor, n-am simțit decît admirație. Știu că filozoful poate să ofteze sau să surîdă gîndindu-se că cel mai mare monument făurit de mina omului este un mormînt; dar de ce să vedem în piramidă lui Keops numai o grămadă de pietre și un schelet? Nu din sentimentul propriului neant a ridicat omul un asemenea mormînt, ci datorită instinctului nemuririi sale: acest mormînt nu este hotarul unei vieți de o zi, el este semnul care marchează intrarea într-o viață fără sfîrșit; este un soi de poartă eternă zidită la marginea eternității. „Toate aceste popoare (din Egipt), spune Diodor din Sicilia, socotind durată vieții prea scurtă și fără preț, acordă în schimb cea mai mare însemnătate faptului că un om — în ciuda morții — își poate veșnici faima virtuții sale. Egiptenii numesc locuințele celor în viață „hanuri”, prin care doar se poposește, pe cîtă vreme mormintelor le spun „locuințe eterne”, de unde nu se mai iese. Astfel, regii aproape nu s-au sîchisit de construirea palatelor lor, dar s-au istovit în aceea a propriilor morminte.”

Azi s-ar vrea ca toate monumentele să fi avut o utilitate fizică, dar se trece cu vederea faptul că pentru popoare există o utilitate morală de ordin superior către care tîneau legislațiile antice. Vederea unui mormînt nu ne învață nimic? Dacă da, de ce să ne plîngem că un rege a vrut să facă lecția perpetuă? Marile monumente sînt o parte esențială a goriei întregii umanități. În cazul că susținem că pentru o națiune este egal să lase sau nu un nume în istorie, nu se pot condamna aceste edificii care păstrează memoria unui popor dincolo de propria sa existență și-l fac să fie contemporan cu generațiile ce s-au stabilit în cîmpiile sale părăsite. Ce contează atunci că aceste edificii au fost amfiteatre sau morminte? Totul este mormînt pentru un popor care nu mai este. Cînd omul a trecut, monumentele vieții sale sînt și

mai zadarnice decât cele ale morții: mausoleul său este cel puțin util cenușii; dar palatele sale mai păstrează ceva din plăceri?

Neîndoielnic, la rigoare, o mică groapă ajunge pentru fiecare și șase picioare de pământ, cum spunea Mathieu Molé, ajung pentru cel mai mare om din lume. Divinitatea poate fi adorată sub un arbore sau în Domnul Sf. Petru, se poate trăi într-o colibă ca și la Luvru; viciul acestui raționament e că mută o ordine a lucrurilor într-alta. Dealtfel, un popor nu este mai fericit cînd trăiește ignorînd artele, decât atunci cînd lasă mărturie strălucite ale geniului său. Nu mai credem în acele societăți de ciobani care-și duc zilele în inocență, petrecîndu-și timpul lor blind în adîncul pădurilor. Se știe că acești cinstiți păstori se războiesc între ei ca să mănînce oile vecinilor. Grotele nu le sînt tapitate cu viță de vie, nici înmiresmate cu parfum de flori: te înăbuși acolo de fum și de mirosul brînzeturilor. În poezie și filozofie, un mic popor semibarbar poate gusta tot ce e bun, dar nemiloasa istorie îl supune calamităților celorlalți oameni. Cei care se ridică împotriva gloriei, nu sînt deloc dornici de renume? Pentru mine, departe de a-l considera smintit pe regele care a ordonat construirea mării piramide, îl socotesc un monarh cu spirit generos. Ideea de a învinge timpul printr-un mormînt, de a forța generațiile, moravurile, legile, vîrstele să se spargă la picioarele unui sarcofag, nu ar fi putut ieși dintr-un suflet vulgar. Dacă orgoliul înseamnă viață, acesta este cel puțin un mare orgoliu. O vanitate ca aceea a mării piramide, care durează de trei sau patru mii de ani, ar putea; în cele din urmă, să însemne ceva.

Traducere și prezentare de
Marius ALEXIANU

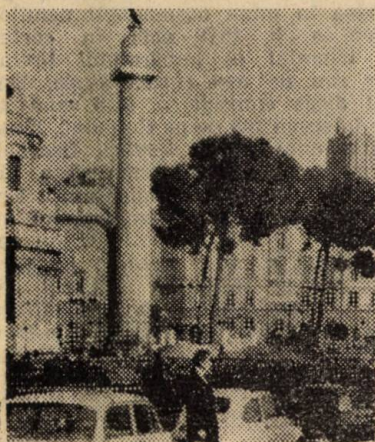
moră efortul armatei romane pentru cucerirea Daciei, dar și dirza rezistență a dacilor. Așa cum arăta R. Bianchi Bandinelli, mare specialist italian în istoria artei antice, „rămînînd în primul rînd un cîntec de slavă înăițat soldaților romani și comandantului lor suprem, împăratul, imaginile Columnnei sînt străbătute de un incontestabil respect față de dacii învinși într-o luptă inegală”. Demnitatea figurii lui Decebal, care este reprezentat de șapte-opt ori pe Columnă (sigur în celebrele scene LXXV și CXLV), dirzenia figurilor celorlalte căpetenii dacice, rezistența îndrîjită pe care luptătorii daci au opus-o soldaților romani, sînt mărturia unui respect și a unui umanism care înobilaseră creația artiștilor sculptori ce au lucrat sub coordonarea marelui arhitect Apollodor din Damasc, „maestrul faptelor lui Traian”.

Reliefulurile Columnnei sînt în ultimă instanță o cronică în imagini a celor două mari războaie purtate de romani împotriva dacilor, în anii 101-102 și 105-106. Numeroase scene, ilustrînd înclăstarea dintre cele două armate, sînt de un dramatism zguduitor. Între acestea impresionată este aceea a ultimelor clipe din viața lui Decebal. Înconjurat de armatele romane, Decebal se văzu constrîns să părăsească cetatea pe cale de a fi cucerită și să caute scăpare prin fugă, însoțit de cîțiva oșteni credincioși. Foarte probabil regele-erou se gîndea să ajungă în estul Daciei pentru a organiza o nouă rezistență. Urmărit însă îndeaproape de cavaleria romană, este ajuns și înconjurat. Pus în fața alternativei de a cădea în mîna dușmanului nemilos pentru a fi tirat apoi în cortegiul triumfal al împăratului învingător sau de a-și curma zilele, Decebal alege sinuciderea. Așa cum se vede în scena 145 de pe Columnă, lîngă tulpina unui stejar secular, Decebal, ultimul rege dac, își curma viața, tăindu-și beregata cu un paloș scurt. Urmăritorii săi, cavalerii romani, nu au găsit decât corpul neînsuflețit. Au retezat capul și mîna dreaptă pe care le-au dus ca trofeu în cartierul general al împăratului... Așa se sfîrșea viața ultimului rege dac, regele-erou Decebal, așa se sfîrșea istoria Daciei libere. Zguduitoarea scenă privind sfîrșitul lui Decebal nu este o creație imaginată de artiștii antici. Cu aproape două decenii în urmă, la Grammeni, lîngă Philippi, în Macedonia, a fost des-

coperită stela funerară a lui Tiberius Claudius Maximus. Din textul inscripției, publicat de savantul M. P. Speidel în 1970, rezultă că Tiberius Claudius Maximus l-a prins pe Decebal și i-a dus capul în tabăra împăratului. Textul inscripției este completat de o scenă care reprezintă pe următorul călare lângă Decebal, stînd jos și scăpînd din mină sabia, moment imediat celui ilustrat pe Columnă. Prin urmare, după aproape două milenii, printr-o descoperire arheologică, este confirmată una din zguduitorile scene de pe Columnă. La vremea sa, marele istoric și arheolog V. Pârvan considera Columna ca un document ce ilustrează începuturile poporului român: „Priviți pe alba Columnă din Roma povestea cea tristă a căderii Daciei. Sînt chipuri cioplite în marmoră rece, a marelui foc care a contopit două popoare într-unul!”.

După ce în numeroase scene sînt reprezentate momente memorabile din cele două mari războaie dintre daci și romani, reliefulurile finale de pe Columnă înfățișează revenirea la viața pașnică, începuturile conviețuirii daco-romane, împletirea celor două civilizații, premisele sintezei daco-romane, deci temeiurile etnogenezei poporului român. Pe bună dreptate istoricii Constantin și Hadrian Daicoviciu, într-o lucrare consacrată Columnnei, conchideau: „Înfățișînd în imagini eucerirea Daciei, premisă a colorizării și romanizării meleagurilor noastre, Columna constituie un original, dar adevărat, act de naștere al poporului român”.

Ioan MITREA

La opera din Paris

„In picioare și călare”...

Fondată în 1669 de abatele Perrin și compozitorul Cambert, Academia regală de Muzică și Dans se instalează mai întîi în sala Jeu de Paume de la Bouteille, situată pe strada Fossés-de-Nesle, pe locul străzii Mazarine de astăzi. Cei doi directori au fost înlocuiți repede de un prieten al regelui, un omuleț invidios, dar un muzician de talent, care se numea Jean-Baptiste Lulli. Prima hotărîre a florentinului a fost schimbarea sălii: mută Opera abia născută într-o altă sală de jocuri, cea de la Bel-Air, din strada Vaugirard. În 1673, considerînd că Luxemburgul era un cartier îndepărtat și prea puțin potrivit pentru a atrage mulțimea, Jean-Baptiste Lulli obține, prin intrigă, teatrul de la Palais-Royal, pe care moartea lui Molière îl făcuse disponibil. Curînd va monta acolo spectacole somptuoase.

În 1763, teatrul de la Palais-Royal ia foc, iar Opera se instalează pentru șase ani la Tuileries, în sala mașinilor, transformată în acest scop. Dar, în ciuda modificărilor făcute de arhitectul Soufflot, acustica fu considerată defectuoasă. Sala era cam... surdă.

— Fericită sală, nu ca noi, suspinau spectatorii.

Trebuie să spunem că, de cîțiva ani, orchestra era dintre cele mai mediocre.

În 1770, Opera emigrează pe strada Saint-Honoré, într-un edificiu special amenajat, a cărui intrare se găsea în piața Palais-Royal. Din nefericire, unsprezece ani mai tîrziu, în 1781, un incendiu tulbură încă o dată spectacolele și-i alungă pe muzicieni și pe dansatori, care se refugiază în sala Menus Plaisirs du Roi, pe strada Bergère.

În timp ce se instalau, de bine, de rău, în locul acela strîmt, Marie-Antoinette îl aducea pe arhitectul Lenoir și-i adresa calm aceste cuvinte stupeficante:

— Domnule, ești însărcinat să construiești noua Operă. Ascultă-mă cu atenție. Sîntem în 27 august. Dacă la 31 octombrie am cheia lojei mele, vei primi în schimb Cordonul Ordinului Saint-Michei...

Lenoir promise. Și, la 31 octombrie, adică exact șaiszeci și cinci de zile mai tîrziu, noua Operă era terminată.

Prima reprezentație fu oferită gratuit parizienilor veniți în mare număr fără a bănui că-i vor da lui Lenoir posibilitatea să verifice soliditatea edificiului. Prezența lor provocînd doar

o „ușoară aplecare a zidurilor“, a doua zi regina inaugură, liniștită, sala care capătă numele de Teatrul de la Porte-Saint-Martin.

Odată cu Revoluția, „Academia regală de Muzică“ fu rebotezată și, pentru prima oară în istoria sa, se numi, în 1791, teatrul de Operă. Numele i-a fost lăsat doar trei ani. Nu l-a mai purtat oficial niciodată.

În 1794, compania se mută iar, pentru a se instala pe strada Richelieu, în fața Bibliotecii naționale, pe locul scuarului Louvois, și devine „teatrul Artelor“. Ceva mai târziu, acesta va lua denumirea de „teatrul Republicii și al Artelor“.

Începînd cu 1803, cuvîntul Republică dispăre. La venirea lui Napoleon I. Opera își recucește vechiul titlu, cu modificarea inevitabilă — Academia imperială de Muzică. În 1814, „regală“ înlocuiește pe „imperială“, care-l înlocuiește pe „regală“ în timpul celor O sută de Zile și redevine „regală“ la Restaurație. Așa încît nici chiar maestrul de balet nu mai știa pe ce muzică să danseze...

În seara de 13 februarie 1820, Opera dădea un spectacol de gală la care asistau ducele și ducesa de Berry. La ieșire, un necunoscut se repezi la duce și-i înfipse un cuțit în piept pînă-n plăsele. Două ore mai târziu, în prezența unchiului său, regele Ludovic al XVIII-lea, ducele își dădea ultima suflare. Acest asasinat va avea urmări neașteptate asupra destinului Operei. Într-adevăr, arhiepiscopul Parisului n-a consimțit să-i dea ducelui de Berry ultima împărăție decât cu condiția expresă a „dispariției teatrului“. Acesta fu deci închis a doua zi și distrus.

Opera trebuia să emigreze din nou, în sala Favart, apoi, în 1821, la numărul 12 pe strada Le Peletier. Acolo avea să cunoască cei mai frumoși ani ai splendorii sale.

Căminul Dansului, deschis pentru public în 1836, era frecventat de tot ce avea Parisul mai bogat, mai frumos și, eventual, mai protector... Fiecare alegea ce-i plăcea. Și, de la o zi la alta — aceste transformări avînd în general loc noaptea —, cite o balerină se trezea posesoarea unei rente, al unui echipaj, chiar al unui mic imobil. Situația fu repede admisă; în așa măsură încît un redactor de la „Gazeta muzicală“ putea să scrie fără să tulbure pe nimeni: „Opera este un vast bazar, o etalare ale celor două sexe, dar în mod deosebit a sexului feminin“.

O dansatoare, Pauline Duvernay, a scandalizat Opera pentru că a refuzat cei o sută de mii de franci pe care-i oferea un nobil rus. În schimb, îl nenoroci pe un tînăr secretar de ambasadă care crezu în dezinteresarea balerinei și-i oferî propria viață. Ea se mulțumi să răspundă cu blîndețe:

— Astea sînt vorbe, domnule. Sînt sigură că dacă v-aș ruga să-mi dați unul din dinții dumneavoastră, mi l-ați refuza.

Simone Signoret:

Nu mai simt aceeași nostalgie

Regăsim în *Memoriile Simonei Signoret* inteligența vie, simțul ascuțit al umorului, verva și ironia fină care-i caracterizau interpretările mult admiratei și îndrăgitei actrițe a scenei și ecranului. În amintirile care urmează, Simone Signoret rememorează detalii ale punerii în scenă a *Vrăjitoarelor din Salem* de Arthur Miller, proiect inițiat în casa soților Montand de la Autheuil.

La Autheuil, unde aproape toată trupa noastră venise să-și petreacă week-end-ul, Raymond Rouleau ne-a pus prima dată în contact cu *Vrăjitoarele din Salem*, cu mult înainte de repetiții. *The Crucible* — este titlul în engleză — se jucase fără mare succes la New York. Autorul, practic necunoscut în Franța, era el însuși un „vrăjitor de la Washington“ urmărit de McCarthy. Nu știam despre el și piesa lui decît ceea ce ne povestiseră prietenii noștri, Jules Dassin și John Berry, alți vrăjitori refugiați în Franța. Ne spuneau mereu că vor aduce textul piesei la Paris, dar nu o făceau. Știam că *Crucible* era povestea soților Rosenberg camuflată cu o transparentă evidentă în cea a lui John și Elizabeth Proctor, ei înșiși victime ale presiunii unei alte biserici, în 1692, la Salem, Massachusetts. Din cînd în cînd îi aminteam lui John Berry că iar uitase să-i scrie lui Arthur Miller și el spunea: „Mline scriu“. Dar din Brooklyn, unde trăia pe atunci și de unde nu putea să iasă pentru că i se retrăsese pașaportul, Miller a încredințat piesa agentului său literar, și așa se face că, într-o zi, Elvira Popescu ne-a căutat în legătură cu „o piesă, drrrragă Domnule, drrrragă Doamnă, a unui englez al cărui nume nu-l știu, da-i vooorba de draci și de păpuși, n-am citit-o, foarrre drrrăguță traducere pe care voi fi foarrre ferrrică dacă ați citi-o și dacă eu aș monta-o“. Încerc s-o imit cu toată dragostea și admirația pe care o am pentru Popescu. Îți trebuia multă imaginație ca să legi ceea ce spunea ea

despre piesă și ceea ce știam noi despre ea. Totuși era vorba de același lucru. Am constatat-o puțin mai târziu, citind o traducere cuvint cu cuvint foarte bine scrisă, care a ajuns la noi printr-o șmecherie a lui A.-M. Julien. Acesta o „împrumutase“ în loja doamnei Popescu și, ca s-o spun de-a dreptul, încercase să-i sufle drepturile. A fost un mic incident pasager. Elvira și Julien s-au explicat, au căzut unul în brațele celuilalt și în final s-au aliat să coproducă spectacolul. De la Brooklyn, Miller pusese o condiție: dorea ca piesa să fie adaptată de Jean-Paul Sartre sau de Marcel Aymé. — de nimeni altul. Trebuia mai întâi înțerebat Sartre și, în caz de refuz, Aymé. Sartre a refuzat. Sau mai degrabă, Jean Cau, care îi era secretar în acea epocă, a refuzat ca Sartre să citească piesa. Marcel Aymé a refuzat și el. Detesta America și n-a vrut nici el să citească piesa. Numai datorită unei excelente comediene care și ea auzise vorbindu-se de *Crucible*, și mai ales de rolul lui Abigail, a citit-o. A acceptat și *Crucible* a devenit *Vrăjitoarele din Salem*, iar Abigail a fost jucată de Nicole Courcel (care nu era comediana despre care am vorbit). Popescu și Julien l-au angajat pe Raymond Rouleau. Repetițiile erau programate pentru luna octombrie, eram în iulie.

Mă pregăteam pentru această încercare. Nu mai puseseam piciorul pe scenă de când fusesem alungată de pe cea de la Mathurins, în sandalele lui Gabin-Ponțu-Pilat, și-mi era frică dinainte. L-am pus pe Rouleau să-mi promită că nu mă va cruța. Dacă „n-am să mă potrivesc“, nu va trebui să fie stingherit de faptul că devenisem o „vedetă de cinema“ și să mă înlocuiască, dacă era cazul. Eram cu aceste gânduri în cap — și în grădina mea de la Autheuil — când Marcelle m-a anunțat: „Domnul Clouzot vă caută la telefon“.

De la Salariul groazei, raporturile mele cu Clouzot urmaseră căi diverse. Chemându-mă să joc în *Diabolicele*, Clouzot o făcea din alte motive decât cele care-l împinseseră să-l ia pe Montand în Salariu. Nu-l eptasem nici odată și talentul meu, dacă aveam, nu-l impresionase niciodată. Considerase *Cască de aur* ca un non-film, îmi demonstrase științific că ar fi putut deveni un film dacă el, Clouzot, i-ar fi făcut regia, în locul lui Jacques (Bec-

Tinărul alergă la dentist, se întoarse cu un dinte și, pentru a dovedi că nu-l cumpărase de ocazie, deschise gura.

— Vai! Doamne! exclamă balerina, v-ai înșelat. Îl voiam pe cel de jos.

Nefericitul avu o sincopă.

Dintre toate dansatoarele, doar trei nume au supraviețuit: Taglioni, Carlotta Grisi și Fanny Elssler. Maria Taglioni a debutat la Operă în 1827. Nu era nici frumoasă, nici bine făcută, se spunea chiar că era cam cocoșată, dar a devenit prima dansatoare a timpului, Victor Hugo, trimițându-i o carte, i-a scris această dedicație neașteptată: „Pentru picioarele și aripile dumneavoastră“.

Ea a lansat fustița bufantă și maieul colant. Sub Restauratie, într-adevăr, directorul de la Arte Frumoase impusese dansatoarelor un pantalon lung care depășea fusta.

O altă balerină a fost și mai revoluționară decât Taglioni. Este adevărat, pentru o singură seară. Vrînd să-l șicaneze pe amantul de care se despărțise în ajun, dansă fără maieu. Fu un mare scandal. Și un mare succes!

Fanny Elssler a debutat în 1834. Era foarte frumoasă, a lansat genul spaniol și a plăcut enorm lui Théophile Gautier.

În 1840, cu ocazia plecării sale în Statele Unite, administratorii au vrut să-i ofere o amintire. Deschizînd o subscripție, au cumpărat o coroană de aur. Dar, cînd să i-o ofere, cîțiva dintre contribuabili, cuprinși de scrupule, au ră ideeă ciudată de a-l consulta pe papă:

— Nu vă pot da, le răspunse Pius al IX-lea, nici aprobarea, nici consimțămîntul meu, și nici nu mă pot opune proiectului vostru; dar credeam că dintotdeauna coroanele sînt făcute pentru capete și nu pentru picioare...

În 1847, Nestor Roqueplan, faimosul dandy, devine director al Operei. Glumele sale au rămas celebre. În cursul unei repetiții, aflînd că în actul trei există un cor de cîntăreți călare, spuse:

— Din fericire, cîntă numai călăreții...

— De ce?

— Pentru că, dacă ar fi un singur cîntăreț pedestru, nu ne-ar mai rămîne decît să scriem sub firmă: „Aici se cîntă în picioare și călare“.

În noaptea de 28 spre 29 octombrie 1873, Opera fu din nou distrusă de un incendiu și trebui să se refugieze în sala Vendôme. Dar, la 5 ianuarie 1875, își făcea intrarea solemnă în edificiul somptuos ridicat de Charles Garnier. Cei mai mari artiști ai timpului au colaborat la această operă, iar contesa de Martel, mai cunoscută sub numele de Gyp, a pozat chiar pentru faimosul „Dans“ al lui Carpeaux. În acest palat care a fost multă vreme templul analfabetismului, elevii de la cursul de dans au astăzi la dispoziție o școală care le eliberează un certificat de studii. Viitoarele stele nu vor mai putea deci fi la fel de igno-

rante ca această balerină din secolul al XVII-lea care-i scria amantului: „Copilu nost e mort. Vîno de vreme; tre și ti yăz”.

S-a spus că Opera, cu cei zece kilometri de culoare ale sale, cu lacul său artificial pentru rezervele de apă ale serviciului de securitate, cu școala sa, cu fîntina sa arteziană, cu magazinele sale de decorații și costume, constituie un veritabil oraș în mijlocul Parisului. Este adevărat. Un oraș pe care arhitectul său s-a amuzat de altfel să-l semneze. În vestibulul circular al abonaților, roza plafonului pare agrementată cu un ornament de pură fantezie; or, cu răbdare și ochi buni, poți citi: „Jean-Louis Charles Garnier, arhitect, 1861—1875”. Dar foarte puțini spectatori știu acest lucru.

(Guy BRETON, *Curieuses histoires de l'histoire*)

În românește de
P. CONSTANTIN

• Constantin CIOȘU, „A fi...”

ker — n.n.)... și dacă Martine Carol l-ar fi interpretat. Mie mi-e dragă Martine Carol, o fată foarte draguță, și am sfătuit-o să refacă **Cască de aur**. Acesta era tonul conversațiilor noastre. Ne certam, ne împăcam. Vera arbitra sau puneă gaz peste foc, după dispoziția în care se găsea. Cum descoperiseră pensiunea **Colombe** stăteau acolo de la sfîrșitul **Salariului**. Asta ne permitea să întreținem aceste relații ambigue și agresive care, în fond, ne amuzau mult.

Clouzot este un mare regizor. Este și un om care poate să învețe totul, este elevul cel mai harnic din lume. L-am văzut învățînd canastă din carte, apoi jucînd mai bine decît toți, mai ales ca mine care n-am îndrăznit niciodată să-i spun că nu înțelesesem nimic din ce-mi explicase. L-am văzut învățînd pictura din tratate, apoi pic-tînd. L-am văzut citind cărți despre tauromacie și, dacă nu l-am văzut cobo-rînd în arenă, pentru că eram în Spania, l-am văzut aterizînd la Luis Miguel Dominguin. Nu știa să înoate, a învățat, la patruzeci și cinci de ani, în piscina de la Eden Roc, cu profesor de înot, alături de copii de trei ani. După zece zile, plonja sărînd de pe cea mai mare trambulină din Mediterana. Apoi a făcut plonjări submarine, una peste alta, așa zice. A urmat muzica. Nu mai puteam asculta nici o simfonie a lui Beethoven fără să urmărim partitura, dacă nu voiam să fim niște sălbatici. Ultimul curs pe care-l urma era despre Dumnezeu. Cum mi-a ieșit din raza vizuală de exact nouă ani, și pentru totdeauna de data aceasta, nu mai știu pe unde a ajuns... V-am spus toate acestea ca să afirm că Clouzot este un om onorabil în sensul shakespeareian al cuvîntului.

Spunînd **da** în acea frumoasă după amiază de iulie din 1945, cînd mi-a oferit să joc în **Diabolicele** știam că nu mă așteptau zile senine. Dar n-am crezut că voi face spume așa cum am făcut timp de șaisprezece săptămîni. (...) Tensiunea a ajuns la culme în ziua în care mi-a spus cu multă răutate: „Nu trebuia să te las că citești sfîrșitul scenariului”. Spusese un lucru formidabil de deștept dar eu n-am înțeles. Femeia pe care o jucam era vinovată, o ucigașă, și complicea amantului ei, pe care îl juca Paul Meurisse. Se pretindea aliată personajului pe care-l juca Vera. Aveam fără să vreau tendința să o interpretez ca vi-

novată, și tot suspansul spectacolului stătea în faptul că publicul trebuia să o creadă nevinovată pînă în ultimele minute ale filmului. Cînd mi-a spus asta, mi-a căzut prost. N-aveam dreptate. O repet, nu știam ceea ce știu astăzi. După tensiune a urmat infernul și apoi apocalipsul, cînd a sosit o scrisoare recomandată de la teatrul Sarah-Bernhardt, invitîndu-mă la cea de a doua săptămînă de repetiții pentru **Vrăjitoarele din Salem**. Semnasem un contract de opt săptămîni cu Clouzot, eram în a cincisprezecea de tur-nare. Am făcut șaisprezece. Nu mi-a plătit decît opt. Îmi pregătise foarte bine un contract pe care nu l-am citit atent. Am început să repet pentru **Vrăjitoare**, seara, ca să-i ajung din urmă pe colegii care aveau un avans de cincisprezece zile. Treceam direct de la ucigașă la puritana din Noua-Anglie, fără tranziție, ca să devin din nou, a doua zi, ucigașă, în studiourile din Saint-Maurice unde regizorul, soția lui și eu nu ne vorbeam. Din fericire, existau Meurisse și Vanel pe platou. Și Jean Renoir pe cel de alături. Făcea **French Cancan**. Pentru ei era o recreere, se distrau de minune. **Diabolicele** au adus o avere, Vera și-a avut poza pe coperta **Match**-ului. Georges Sadoul, mai puțin îngăduitor asupra subiectului așa de negru ca despre referirile la clasa muncitoare pe care le descoperise în **Cască de aur**, i-a făcut o critică ditirambică. S-a mai corectat totuși în rubrica de la sfîrșitul anului, deplorînd „prezența scumpei noastre Simone Signoret într-un film atît de imoral”. Dar toate acestea au avut loc mult mai tîrziu. Vreau să spun: la cîtva timp după. Jucam deja **Vrăjitoarele** de luni de zile.

Să montezi **Vrăjitoarele** cu Montand și cu mine în rolurile Proctor-Rosenberg, în plin război rece, într-un teatru imens, era o idee care ținea de nebunia românească a Elvirei și de simțul afacerilor pe care-l avea Julien. Nebunia românească consta în a gîndi că un cîntăreț de music-hall și o vedetă de cinema vor fi în stare să joace o tragedie. Simțul afacerilor consta în a gîndi că MONTAND-SIGNORET este un afiș frumos care va atrage lumea. Adevărata idee bună a fost aceea de a-i cere lui Rouleau să facă regia. Și a fost a noastră. Traducerea aceea mot-à-mot, foarte bine făcută, am citit-o într-o noapte, în pat, trecîndu-ne paginile una cîte una. La cinci dimineata terminasem. Eram ră-

vășiți. Bineînțeles că doream să spunem „da” chiar a doua zi, lui Julien și Elvirei. Le-am spus: „Da, cu condiția ca Rouleau să fie regizorul”. Condiția aceasta subînțelegea ca Rouleau să vrea într-adevăr să ne conducă. Nu că aveam aerul de vedete care-și plătesc un regizor. A fost un lucru clar de la prima întîlnire: lui Rouleau îi plăcea piesa și-i plăcea să riște cu debutanți celebri. Din momentul în care a acceptat, a devenit patronul acestei afaceri care avea să ne conducă la a juca timp de un an un spectacol admirabil. Lui și Lilei de Nobili trebuie să le mulțumim, noi, toți cei care am participat la aventura **Vrăjitoarelor**.

Trebuie să spun că am fost nemai-pomenit de ajutată și protejată. Pe scenă nu „strălucesc”. Am fost obișnuită să reduc efectele la maximum, să fac să se transmită totul printr-un gest, printr-o privire. Deodată descopeream că teatrul Sarah-Bernhardt era foarte mare! Rolul doamnei Proctor era mult mai puțin dificil decît cel al lui Nicole Courcel, de exemplu, care trebuia să urle, să se dezlănțuie. Doamna Proctor este o puritană foarte demnă, care nu ridică tonul. Era un rol în care calitățile mele de artistă de cinema puteau fi utilizate dacă te pricepeai. Și s-au priceput foarte bine. Lila, de exemplu, a plafonat decorul din actul II. Mi-a construit o mică cutie de rezonanță. Pare nimic, dar e foarte important. Toți ceilalți erau în largul lor pe scenă. Eu nu. Costumele Lilei, simple și autentice, m-au ajutat să mă mișc. Îmi veneau bine, nu în sensul măgulitor al cuvîntului, ci pentru că erau foarte severe și obișnuite cum trebuie să fie cele ale unei gospodine care muncește în casă și pe cîmp. Această noțiune a muncii și a cîmpului era una din liniile directoare din indicațiile lui Raymond în timpul repetițiilor. Piesa era o imensă ple-doarie contra intoleranței. În timpul celor patru acte, se dezbateau teme grave: teme sociale, metafizice, sexuale. El știa că costumele noastre, gata, ne vor da înfățișare de personaje ale școlii olandeze. Combătea dinainte primejdia care ne pîndea pe toți, de a ne purta ca în gravurile elegante. Timp de două luni, la repetiții, în fiecare zi, insista pe faptul că toți acești oameni erau țărani săraci, proaspăt sosiți din Anglia pe un pămînt pe care trebuiau să-l defrișeze. Alegerea lui Pierre Mondy pentru a-l juca pe pastorul puritan, ascetic, dur în credința sa și

zdrobit în momentul indoielii, a fost o idee genială a lui Raymond, exact pentru aceste motive. Un altul ar fi făcut apel la un actor cu un fizic de mistic, cu aer de inchiizitor, slab, cu gesturi grave. Cu Pierrot, bronzat, sănătos, deschis și jovial, apariția Inchiiziției devenea și mai înfricoșătoare avînd o înfățișare așa de inofensivă. Și cînd, prea tîrziu, Inchiizitorul realizează că avea de a face cu un Proctor nevinovat, arăta ca un om cumsecade care se prăbușește, îngrozit că s-a înșelat. Nicole Courcel, blondă, proaspătă, rotunjoară pe atunci, cu aerul unei țărănci sincere, jucînd-o pe Abigail Josnicia, minciuna și pasiunea nestăvilită, a fost o altă idee genială a lui Raymond.

O altă linie conducătoare în timpul repetițiilor era amintirea constantă a formelor de intoleranță pe care noi, francezii, le-am putut constata în timpul Ocupației. Raymond se servea mult de steaua galbenă care peste noapte, își făcuse apariția pe pieptul evreilor. Celor care îi jucau pe judecători le vorbea de tribunalele excepționale. Vorbea de scrisorile anonime care se îngrămădeau pe birourile ghes-tapoului. Regia lui Rouleau a fost o formidabilă imagistică politică. Bineînțele, referirea la familia Rosenberg era și ea constantă.(...)

La a treia reprezentație, Sartre a venit să vadă piesa. A intrat în lojă — „loja Doamnei Sarah” — întrebînd: „Era pentru mine, de ce n-am făcut eu adaptarea?” L-am sfătuit să-și supravegheze mai bine secretarii. Am spus că am jucat piesa un an, e adevărat; de fapt am jucat-o de trei sute șazeci și cinci de ori în două perioade de cîte șase luni.

În românește de
Elena BULAI

Mark Twain:

Fragmente din Jurnalul lui Adam

Ar trebui, poate, să-mi amintesc că ea (Eva) este foarte tină, o copilă doar, și este necesar să țin seama de asta. E toată numai vioiciune, interes, dorință; pentru ea lumea este o minune, un mister, o bucurie, o incintă, cînd descoperă o nouă floare nu-și găsește cuvintele, trebuie s-o mîngie,

s-o drăgălească, s-o miroase, să-i vorbească și s-o potolească cu tot felul de nume afectuoase. E nebună după culori: stîncile maro, nisipul galben, mușchiul cenușiu, frunzișul verde, cerul albastru; sidefiul zorilor, umbrele purpurii ale munților, insulele aurii care plutesc pe roșiile mări la apus, luna palidă navigînd pe zdrențele unui nor, bijuteriile stelare sclipînd pe întinderile nemărginite ale cerului — n-au pentru mine nici un fel de valoare practică, atît cît pot aprecia eu, dar pentru ea, oh, ea își pierde capul după ele căci sînt colorate și maiestuoase. Dacă s-ar putea potoli măcar pentru cîteva minute ar fi un adevărat spectacol. Atunci mi-ar face plăcere s-o privesc; da, într-adevăr, plăcere, că-mi dau tot mai bine seama că este o ființă de-a dreptul atrăgătoare — mlădioasă, grațioasă, delicată, dichisită, vioaie, bine făcută, cu picioare frumoase; odată cînd stătea pe un bolovan, cu trupu-i alb ca marmura și scaldat în soare, cu capu-i feciorelnic aplecat pe spate, cu mîinile la ochi urmărind zborul unei păsări pe cer, am fost nevoit să recunosc că este frumoasă.

Virginia Woolf:

Gînduri

- O femeie se cunoaște după pantofii pe care-i poartă.
- Cît de mult se aseamănă hainele cu viețile noastre!
- Ce singuraticie aisberguri sîntem! Ce puține lucruri avem a ne spune!
- Camera locuită de cineva ne poate face dezvăluiri șocante aîdoma chipurilor văzute pentru prima dată.
- Toți priveau aceeași piesă dar fiecare vedea altceva.
- Anii schimbă lucrurile, le distrug, le îngrămădesc — îngrijorări și necazuri.
- „Așezăm dragostea acolo, sus, iar toate celelalte pe undeva, pe jos”.
- Cu mîna stîngă indică virful unei piramide iar cu cea dreaptă, baza.
- O cameră... în care să poți cînta, citi, medita, sfida lumea este o fortăreață și un sanctuar.
- Viața familială este un conflict continuu; ca marea cu valurile.

În românește de
Doina CMECIU

Oameni și copii...

Dacă e să judecăm la rece, oamenii sînt, în fond niște copii cuminți, în vreme ce copii sînt niște sărmani de oameni obraznici! —

Oamenii cînd rîd mai și plîng, cînd plîng mai și rîd, dar copii știu una și bună, ei cînd plîng plîng și cînd rîd rîd! —

Oamenii mai umblă cu cioara vopsită, copiii preferă papagalul în pene și oase, ba, în inocența lor, ei nu se sfîiesc a umbla cu însuși papagalul vopsit, mîndri, nevoie mare, de isprava lor! Oamenii abandonează uneori copiii, de aceea pe pămîntul nostru al oamenilor sînt destul de mulți copii „de găsit”; copiii nu cunosc obiceiul acesta cu abandonul, de aceea, veți fi observat, pe pămînt oameni ca oamenii sînt destul de greu... de găsit!

Copilul cînd greșește ori e neascultător, îl punem la colț sau cu fața la perete, oamenii însă cînd se prind pe picior greșit se iau în colți și se pun cu spatele la zid, de cele mai multe ori legați la ochi!

Copiii sar gardul și se julesc la genunchi, oamenii sar pîrleazul și-și rup gîtul (genunchii lor se hîrjîiesc din cu totul alte pricini...). Oamenii cad pe gînduri, uneori din cauza gîndurilor, copiii cad de plăcere ori de somn, gîndurile nedîndu-le prea mari dureri de cap, ei nu gîndesc, ei trăiesc, ceea ce oamenii, de cele mai multe ori, uită; copiii trăiesc, deși lor nu le e prea clar pe ce lume trăiesc (din fireasca lor lipsă de experiență); oamenii, în genere, știu bine pe ce fel de lume trăiesc și ce-ar trebui făcut, dar asta nu le ajută mai la nimic, poziția cu mîinile încrucișate fiindu-le cu mult mai comodă!

Copiii, pînă la vîrsta școlarității, merg la cămine și grădinițe; oamenii, și ei, pînă la adînci bătrîneți, merg tot prin cămine (căminele altora) și grădinițe (unde se servește bere și mici pînă la ora închiderii, uneori chiar și pînă la ora deschiderii...).

Oamenii dau, pînă la urmă, în mîntea copiilor, iar copiii în mîntea oamenilor; cînd omul e bărbat, poate da în mîntea femeilor, iar cînd omul e femeie poate da în mîntea găinii ori chiar a cocoșului (apreciat pentru pîntenii și modul său țănoș de a călca des și apăsător!).

Copiii sînt cei mai buni prieteni ai cîinilor, iar cîinii sînt cei mai credincioși prieteni ai oamenilor (că ei cîinii au nevoie nu doar de mîngîieri ci și de ciolane de ros ciine-ciinește);

cîinii iau purecii de la oameni și îi dau copiilor, dar oamenii îi pedepsesc pe copii cum că ei, copiii, iau purecii de la cîini și-i împrăstie prin case, pricină pentru care copiii iau de la cîini schelălăitul să scape de gura

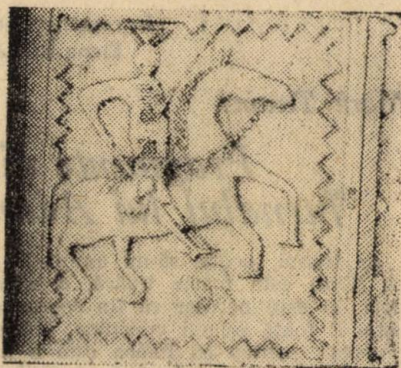
oamenilor; oamenii iau de la cîini colacii din cozile lor bîrligate spre a-i așeza peste pupăză, cînd e nevoie să devină foarte convingători; oamenii nu iau de la cîini schelălăitul ci lătratul (pentru că numai lătrînd te poți face înțeleș într-un cînaclu unde fiecare vorbește pe limba lui, adică pe păsărește!).

De asemenea copiii sînt prietenii devotați ai pisicilor, dar, și ele, sînt cele mai bune prietene cu smîntîna, cu șoarecii, cu bicicliștii, cărora le-au dat pînă și ochii din cap;

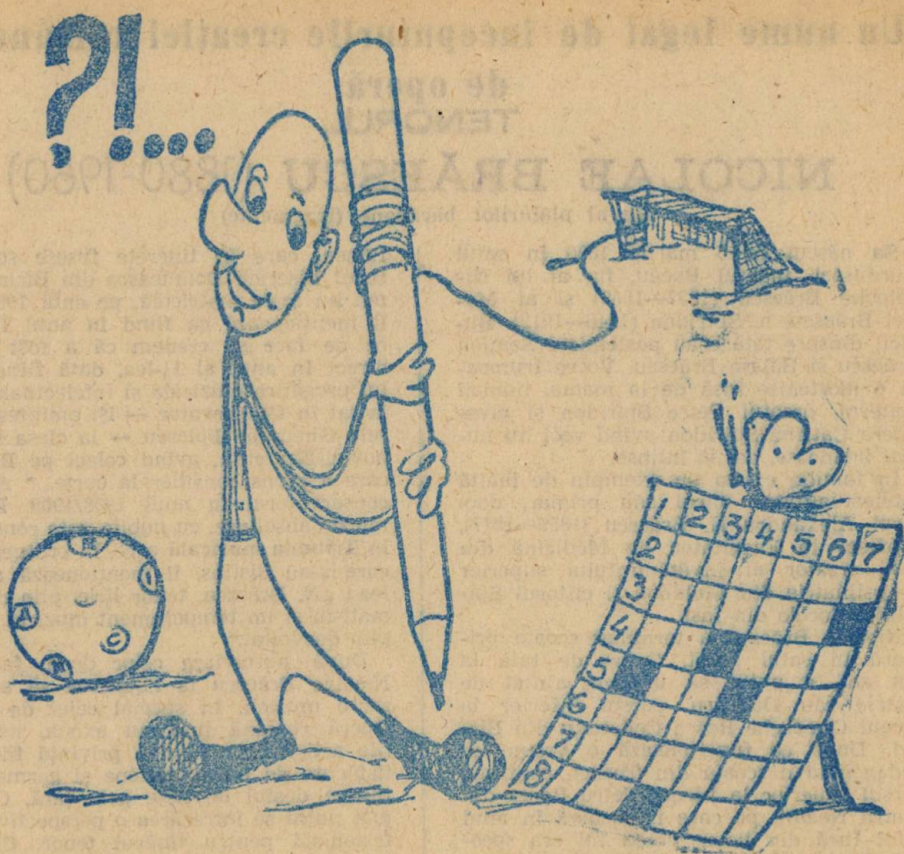
copiii au luat de la pisici mieunatul și pisiceala; oamenii s-au mulțumit cu ghearele, cu coada și cu învirteala! Fapt e că, atunci cînd iubesc, copiii iubesc din tot sufletul; oamenii li se mai întîmplă și altfel! Ei bine, omenia se poate pierde, copilăria însă niciodată...

Omenia se poate pierde pentru că printre oameni se cunosc destui neoameni, dar printre copii, necopiii nu s-au pomenit de cînd e lumea lume...

Calistrat COSTIN

• Căhlă (sec. XVI) — Tîrgu Trotuș

VARIETĂȚI

Rebus-divertiment-
sport

Un nume legat de începuturile creației românești de operă TENORUL

NICOLAE BRĂESCU (1880-1960)

fiu al plaiurilor băcăuane (fragmente)

Sa născut la 6 martie 1880 în satul Burdusaci, județul Bacău, fiu al lui Nicolache Brăescu (1837—1888) și al Mariei Brăescu, n. Spiridon (1846—1912). Bunicii dinspre tată erau postelnicul Semion Brăescu și Bălașa Brăescu. Vocea frumoasă o moștenise însă de la mama, bunicii materni, preotul Petre Spiridon și presbitera Catrina Spiridon avînd voci nu numai frumoase, dar și întinse.

În familie exista un exemplu de înaltă intelectualitate: vărul său primar, doctorul Alexandru N. Brăescu (1859—1917), profesor la Facultatea de Medicină din Iași, creator al învățămîntului superior de psihiatrie din Moldova și ctitorul Spitalului Socola din Iași.

Nicolae Brăescu a terminat școala primară în satul natal. Orfan de tată la opt ani, a putut să urmeze, ajutat de fratele său Dumitru, cursul inferior la Liceul Gheorghe Roșca Codreanu din Birlad. După ce funcționează o vreme ca pedagog la o școală din Tecuci, continuă cursul superior la Liceul Petru Rareș din Piatra Neamț, pe care îl absolvă în anul 1901. Încă din liceu, vocea lui era socotită de aur. Într-o scrisoare din 16 septembrie 1901, trimisă din Șuletea, Fălciu, la Burdusaci, Virgil Caraivan scrie prietenului său: „...Dar cu Conservatorul? Acum îi vremea înscriirilor. Nu-i vorbă, că pe tine cu vocea ta poate să te primească și-n noiembrie.” Același prieten, mai târziu director al revistei *Răzeșul* din Birlad, avea să publice fotografia amîndurora „ca elevi în liceul Petru Rareș din Piatra Neamț”, în costume naționale nemțene.

La București, absolvă Facultatea de Drept. În anul 1903, ia parte, împreună cu studenții Alexandru și Dimitrie Hozoc, la frământările legate de scoaterea ziarului lor de luptă națională, *Tribuna*, al cărei director era Virgil Caraivan, ziar scos ca o reacție studențească la suprimarea de către autoritățile austro-ungare a marelui ziar *Tribuna*, din Transilvania.

În anul 1905 (sau 1904?) se înscrie la Conservatorul de Muzică și Declamație din București. Clasa de cînt și operă a profesorului Dimitrie Popovici-Bayreuth, marele bariton wagnerian celebru în toată

lumea, care în tinerețe fusese solist în corul Bisericii Domneasca din Birlad. Prima lui foaie matricolă, pe anul 1905/1906, îl menționează ca fiind în anul II, ceea ce ne face să credem că a fost primit direct în anul al II-lea, dată fiind buna lui pregătire muzicală și intelectuală. „Am intrat în Conservator — își amintește marele Gheorghe Folescu — la clasa lui Popovici-Bayreuth, avînd colegi pe Brăescu, care a ajuns consilier la curte...” Absolvă conservatorul în anul 1908/1909. Examenul de absolvire, cu public, este consemnat în *Tribuna muzicală* care, în ordinea celor care s-au distins, îl menționează al doilea: „N. Brăescu, tenor liric, plin de dramatism și un temperament muzical pe deplin dezvoltat.”

După absolvirea celor două facultăți, Nicolae Brăescu ia hotărîrea să se consacre muzicii, în special celei de operă. Operă română însă nu exista, necesitățile artistice în această privință fiind satisfăcute de trupe italiene și germane, în turnee destul de dese prin țară. Cu atît mai puțin se întrezărea o perspectivă profesionalistă pentru tînărul tenor. Cîntăreților cu o înzestrare vocală aparte li se cerea în acel moment, pe lîngă studii, vigoarea luptătorilor care trebuie să învingă în arenă și... speranța norocului. El se bucura de aceste însușiri, mai puțin de cea de luptător! — Fînețea întregii lui ființe se acomoda mai greu vieții amestecate și aspre pe care o presupune un astfel de început de drum. Și totuși... Toată lumea îl iubea și-i cultiva nobila prezență; se bucura de sprijinul profesorului său, marele bariton D. Popovici-Bayreuth, primul nostru mare interpret al lui Richard Wagner; avea prietenii temeinice: Theodor Fuchs, George Niculescu-Basu, Gheorghe Folescu.

În anul 1908, face un turneu prin țară, într-un concert împreună cu Clotilda General Averescu, deopotrivă cîntăreată și pianistă. Ea îi remarcase deosebitele însușiri vocale la examenul de absolvire a conservatorului, la care a asistat ca delegată a Ministerului Instrucțiunii Publice pentru clasa de cînt. Spre sfîrșitul anului ajunge și la Birlad, oraș de care-l legau amintiri de adolescență, dar care îi evoca

și moartea tatălui său, survenită aici. — La Birlad ia parte la sărbătorirea împlinirii a 50 de ani de la înființarea Gimnaziului Gheorghe Roșca Codreanu, unul din cele mai vechi și prestigioase licee din țară, la care urmăse și el cursul inferior. Cîntă sub bagheta lui Eduard Caudella. Pretutindeni îi erau apreciate deopotrivă vocea, simțul muzical și știința de a cînta.

În vara anului 1909, continuă să cînte în diferite concerte în capitală ori în țară. Astfel, la 15 iulie se produce într-un „interesant festival muzical“ la Piatra Neamț, orașul adolescenței lui, în care se întorcea cîntăreț... Orchestra orașenească era condusă de Vasile Popovici, absolvent al Conservatorului din București. „Am avut ocazia — scrie reporterul în *Tribuna muzicală* (1909) — să apreciez vocea insinuantă și de bună calitate a d-lui **N. Brăescu**, un tenor care promite multe pentru viitor, judecîndu-l după bucățile de-a cîntat (arii din *Rigoletto* de Verdi și o arie de G. Dima); a făcut studii serioase și îngrijite.“ Un mare succes l-a avut, în acest spectacol, marele bariton Jean Athanasie (1885—1938), viitor fondator al Operei Române din București.

Tinărul Nicolae Brăescu simte însă nevoia de a-și desăvîrși studiile muzicale și acest lucru nu-l putea face niciunde mai bine ca în Italia, țară pe care o adora și căreia îi cunoștea limba, arta și literatura. De altfel, pînă în anii bătrîneții tirzii, în rarele ore de completă degajare și revelație, transpunea poezii italienești ori franceze în românește.

Cu o generozitate împinsă la formele ei absolute, va împrumuta unor prieteni banii obținuți în urma concertelor din 1908 și 1909, urmînd ca aceștia să i-i trimită în Italia, unde avea foarte curînd să meargă. Banii nu i-au mai fost înapoiți, astfel că țara tuturor artelor i-a rămas în amintire și ca țara unor privațiuni cumplite...

CONCERTELE NICULESCU-BASU,

N. BRĂESCU, G. FOLESCU

La începutul anului 1910, împreună cu prietenii săi, George Niculescu-Basu și Gheorghe Folescu, Nicolae Brăescu pregătește cîteva recitaluri care să-i ușureze o eventuală călătorie de studii în Italia. Repertoriul lor cuprindea, încă de la debut, creație muzicală românească. Luni 1 februarie 1910 are loc la Ateneul Român cel dintîi concert.

Peste trei zile, joi 4 februarie 1910, are loc, tot sub cupola Ateneului Român, Concertul tenorului Nicolae Brăescu. Ziarele anunțaseră știrea cu două săptămîni

mai înainte, precizînd că „e vorba de un concert al cărui produs va servi tinărului tenor Brăescu pentru completarea studiilor în străinătate.“ „Doamna Aristizza Romanescu, marea noastră artistă, a acordat și prețiosul său concurs, pentru a da acestui concert o și mai deplină reușită“, continuă același ziar (*Dimineața*) care avea să repete știrea și în ziua concertului. Prezența activă a mării noastre artiste arată, dincolo de solidaritatea de breaslă, buna apreciere de care se bucura tenorul Nicolae Brăescu în mediile artistice ale vremii.

În sfîrșit, concertul are loc. Alte ziare comunică știrea. **Adevărul** îi consacră o dare de seamă destul de amplă, menționînd în final: „Lume multă“. „Domnul Brăescu — conchide cronicarul anonim al **Adevărului** — posedă toate calitățile cerute ca să ajungă un bun artist și îi dorim mult succes la studiile în străinătate, căci în acest scop a fost dat concertul.“ Ce a cîntat tinărul tenor? Întîi arii din operele lui Giuseppe Verdi: *La donna è mobile* din *Rigoletto* și *Celeste Aida* din

Aida, apoi arli din operele lui Giacomo Puccini, dintre care **E lucevan le stelle** din **Tosca** s-a bucurat de un mare succes. Din compozitorii români s-a oprit la Nicolae Bănulescu, de curind dispărut, căruia i-a cîntat compoziția pentru voce și pian, **Visul păstorului**, Acompanied de pian și violoncel (George Georgescu), a interpretat **Ave Maria**, probabil versiunea Gounod-Bach.

EPISODUL OPEREI FINTINA BLANDUZIEI

„Un moment luminos: opera **Fintina Blanduziei**, în care am cîntat rolul lui Scaur” — așa numește George Niculescu-Basu acest episod care s-a încheiat dramatic atît pentru compozitorul G. C. Cosmovici, cît și pentru artiștii printre care figura, cu unul din rolurile principale, și Nicolae Brăescu. Montarea operii era magnifică: Alfonso Castaldi conducea orchestra Ministerului Instrucțiunii Publice formată din 60 de instrumentiști, iar compozitorul Ion Nona Ottescu, împreună cu violonistul Ernest Narice, corul format din 80 de persoane. Iată cum relatează după jumătate de secol marele bas acest moment, important în lupta pentru impunerea creației românești de operă, în care a debutat Gheorghe Folescu: „În toamna anului 1909 s-a ivit un mic punct luminos în întunecata mea existență de artist... Inginerul G. C. Cosmovici, un om superior, iubitor de artă și de muzică, compozitor el însuși, a convocat la el acasă o seamă de cîntăreți, pentru a-și alege dintre ei pe viitorii interpreți ai operii **Fintina Blanduziei**, compusă de dînsul pe textul lui Vasile Alecsandri. Bucuria mi-a fost nemărginită, cînd am fost ales să cînt și să joc în dificilul rol al lui Scaur. Timp de aproape opt luni, din septembrie 1909 și pînă în aprilie 1910, s-au ținut în fiecare seară în casele compozitorului, de pe Șoseaua Bonaparte, repetițiile operii **Fintina Blanduziei**. Tenorul Nicolae Brăescu, care studiasse canto în Italia și care ulterior s-a lăsat de muzică, din pricina dificultăților ce nu le putea oricare dintre noi suporta, interpreta rolul lui Gallus”. Dar „Opera a fost înjurată ca la ușa cortului — continuă George Niculescu-Basu, noi artiștii așide-reă, în zilele tuturor spurberate și aproape 30 000 de lei, cheltuielile inginerului Cosmovici, risipiți în vînt”...

IN ITALIA

După sfîrșitul celui început care se arăta a fi opera **Fintina Blanduziei**, Nicolae Brăescu pleacă la studii în Italia. Vara

anului 1910 îi găsește la Milano, unde ia lecții de canto cu profesori de la conservator. Ca să-și ușureze total de griji frațele mai mare, notarul Dumitru Brăescu, încearcă să se angajeze. În acest scop, participă la concursul pentru ocuparea postului de prim solist al corului Domului din Milano și reușește înțitul. Cîntă în formațiuni artistice itinerante cu soliști ai Teatrului Scala, prilej de a cunoaște frumoasele orașe ale peninsulei. Cu sufletul luminos de totdeauna, îi trimite mamei, Maria N. Brăescu, tocmai la Burdusaci, județul Tecuci, scrisori din localitățile prin care trece; astfel, în iunie 1910 îi scrie de la Parma și la 15 august 1910 din mica localitate Nervi, de lângă Genova: „Scumpă Mămucă, Viața omului e durere dacă vrea s-o trăiască numai cu trupul, e însă mulțumire neîntărmurită pentru cel ce-o trăiește mai mult cu sufletul. Cît despre mine, îți sunt adînc recunoscător că mi-ai dat zile să-mi pot întări mintea și înalta sufletul în fața atîtor minuni ale firii...” Două zile mai tîrziu, o salută din Veneția, în drum spre Milano...

Dacă frumusețea înfățișării o moștenise de la tatăl său, sufletul lui Nicolae Brăescu era al mamei: de o distincție, de o duioșie și de o blîndețe rar înțilnite.

Alte date despre activitatea lui în Italia nu cunoaștem. La un moment dat i s-a oferit un angajament de tenor compriar într-o companie de operă din Anglia, însă în momentul cînd să plece în insulă, a fost anunțat că i-a sosit din țară numirea în magistratură. Avea peste treizeci de ani... Toată viața cîntase din plăcere, iar noua profesie în care se pregătea să intre nu-i interzicea a o face, nu însă în cadrul manifestărilor publice. Vocea dulce, catifelată și insufletită în toate registrele îi era în apogeu, însă firea lui sensibilă, apolinică și echilibrată nu putea să se împace cu zbuciumul pe care-l presupune viața de cîntăreț. La această fatalitate venea să se adauge lipsa unui teatru de operă din țară. Va intra, așadar, în magistratură și îi va urca toate treptele, pînă la cea mai de sus. Judecător la Piatra Neamț în 1918, se căsătorește un an mai tîrziu cu Georgeta Pruncu, alături de care va trăi peste 40 de ani, ea însăși pianistă distinsă, care-l va acompania în nenumărate momente muzicale. Judecător la Tribunalul din Brăila (1919), consilier la Curtea de Apel din Galați (1929), devine procuror la Înalta Curte de Casație din București (1939), de unde, prin 1942, este pensionat. Noblețea, firea luminoasă și faptul de a fi trăit totdeauna în idealitatea artei făceau să

fie asociat de contemporani cu Cincinat Pavelescu. Admirabil epistolier, scriind într-o curată și cumpănită limbă românească, multe din scrisorile lui sînt model ale genului.

Nicolae Brăescu nu a conținut să cînte pînă în anii bătrîneții tirzii. La bătrînețe, în verile peregute la prietenii din Cîrstănești-Vilcea, „cînta de vibra cetina brazilor din parc și ferestrele pavilionului...” Model de corectitudine și de ținută profesională, străin de orice element de boemă, judecătorul Nicolae Brăescu nu putea să mai apară în public în chip de cîntăreț; era firesc, prin urmare, ca toate manifestările lui muzicale să se desfășoare particular și sub vălul discreției. La Piatra Neamț, de pildă, cînta în familia Isăcescu și a celebrului farmacist Vorel, acompaniat de soția acestuia, Marta. În deceniul petrecut la Brăila, a cîntat în concert de familie și a fost solist în corul Armonia. Concerte dădea și acasă, acompaniat la pian de soția sa, Georgeta. Activitate muzicală a avut și-n deceniul următor, petrecut la Galați. După venirea la București, în anii tulburi ai ultimului război, cînta ori acasă, ori în familii prietene. Muzicologia va avea dificila sarcină de a reconstitui și viața muzicală românească de familie, în care de multe ori se produceau artiști de mare valoare, iar Nicolae Brăescu era unul dintre acestea.

La bătrînețe semăna surprinzător cu Paul Valéry. Vara continua să vină la Burdusaci; uneori, în jurul unui foc nocturn făcut de nepoții pe șesul Bălăsinei, cînta în aer liber pînă după miezul nopții... Ultimul deceniu de viață l-a împins cu greu. Se apropia de 80 de ani. La un moment dat a făcut figurație în filmul *Nepoții gornistului*: poate fi recunoscut oricînd în scena împrăstierii unei manifestații... La 23 februarie 1960, încetează din viață în urma unui accident de tramvai.

Dacă nu a izbutit total în muzică, dacă nu a înălțat-o pe culmile de care era vrednic, Nicolae Brăescu are meritul de a nu fi trădat muzica. Opera vieții lui a fost el însuși, model de om desăvîrșit. De la scrisorile șăgalnice ce trimise la începutul secolului din Italia surorii sale, Profira Dimoftache, moartă de timpuriu, și pînă la cele către cel ce iscălește aceste rînduri, prin 1952, și-n care vorbea de împrăștiata lui tinerețe, corespondența lui, evitînd să vorbească despre sine, așează fără preget bucuriile sufletesti înaintea oricăror altora.

Viața i-a fost asemenea unei călătorii de-a curmezișul dealurilor lui natale, în

care scopul este călătoria însăși, adică descoperirea neconținută a minunilor lumii. Exact ceea ce-i scria mamei sale, la 12 noiembrie 1908, din București: „...De altfel, așa-i toată viața, scumpă mămucă: din vale ți se pare că ai de urcat un singur deal ș'apuci cerul, iar cînd l-ai urcat, vezi că altele se înalță și cu cît urci mai multe, cu atîta vezi că ai mai multe de urcat. Da tocma asta-i bine.”

C. D. ZELETIN

Darclée la Bacău și Botoșani (1890)

Un mănunchi de afișe din colecția lui Teodor T. Burada ne evocă un turneu de răsărit în diverse centre din Moldova ale celebrei soprane Hariclea Darclée, marea noastră cîntăreață poposind la Botoșani și Bacău în vara anului 1890 însoțită de violonistul-muzicolog ieșean, transformat — pare-se — în impresar. Mîndru de cartea de vizită a tinerei artiste, Teodor T.

SALA TEATRULUI

Asta-zi Duminica 24 Iunie 1890

CONCERT

EXTRA-ORDINAR

Dat de

D-lu. Teodor T. Burada

ca programul Concertului al Doamnei

DARCLÉE

(ARTISTE)

DE LA OPERA NABE DIN PARIS

PROGRAM

PARTEA I

Op. 15 - G. Rossini	de J. Rossini	de J. Rossini
Op. 15 - G. Rossini	de J. Rossini	de J. Rossini
Op. 15 - G. Rossini	de J. Rossini	de J. Rossini
Op. 15 - G. Rossini	de J. Rossini	de J. Rossini

PARTEA II

Op. 15 - G. Rossini	de J. Rossini	de J. Rossini
Op. 15 - G. Rossini	de J. Rossini	de J. Rossini
Op. 15 - G. Rossini	de J. Rossini	de J. Rossini
Op. 15 - G. Rossini	de J. Rossini	de J. Rossini

Burada a ținut să le prezinte auditorilor moldoveni pe interpreta preferată a compozitorului francez Charles Gounod care a avut curajul să-i încredințeze — la numai 28 de ani — rolul titular din opera sa **Romeo și Julieta**.

Este greu de precizat cînd și unde mai apăruse în țară cîntăreala Hariclea Hartulary sub pseudonimul de teatru fixat de marele creator francez: **Darclée**. Dacă ținem seama că în zilele de 14 decembrie 1888 a debutat în **Faust** și la 4 ianuarie 1889 în **Romeo și Julieta** pe scena Operei Mari din Paris, atunci vom înțelege de ce socotim afișele de la Botoșani și Bacău ce o anunță **Darclée (Hartulary)** printre primele documente din patrie menite să-i impună proaspătul pseudonim. De altfel echivocul numelui apare pînă și într-o scrisoare a compatriotului ei, Vasile Alecsandri: „Apropos de teatru — fi scria la 18 decembrie 1886 criticului și istoricului Ollănescu-Ascanio — ai citit negreșit în jurnalele franceze succesul obținut la Operă de d-na Hartular, sub numele de Darclay (sic!), în rolul Margaretei din **Faust**. Aseară a fost a doua reprezentare și nu știu încă, dacă a reușit compatrioata noastră ca în prima seară a debutului ei, dar îmi place a crede că și-a susținut reputația de primocartelo. O observare curioasă de făcut este că femeile române reușesc mai bine în domeniul artei decît bărbații! Avem pe Bărseasca, pe Teodora, pe Leria, pe Darclay (!) care mai mult sau mai puțin s-au înălțat la culme.”

Poate că nu trebuie să ne scape amănuntul că pe afișele de la Botoșani și Bacău figura — ca moment de vîrf al recitalului — tocmai aria bijuteriilor din opera **Faust** de Gounod! Sigur, Hariclea Darclée strălucea în această pagină de virtuozitate tehnică și de interiorizare artistică. Acelaș Vasile Alecsandri, într-o altă scrisoare către Papadopol Calimachi, ținea să sublinieze splendoarea vocii tinereii cîntărețe: „Două mari noutăți: una e succesul obținut de o compatrioată, doamna Darclay-Hartulary, la Operă, în rolul Margaretei din **Faust** de Gounod. Jocul e încă agemiu, căci nu s-a suit niciodată pe scenă, dar glasul ei e de toată frumusețea. Încă o stea română pe cerul artelor!”

Programul celor două recitaluri a fost identic. De altfel concertele s-au desfășurat unul după altul: 24 iunie 1890 la Botoșani și 30 iunie la Bacău. Singura modificare a „concertelor extraordinare” a fost alternarea protagoniștilor: la Botoșani — unde muzicologul ieșean avea o bună priză la public — cap de afiș a apărut

Teodor T. Burada, iar la Bacău soprana Hariclea Darclée. Ambii artiști și-au onorat școala națională, violonistul interpretînd **Doine și cîntece naționale**, cîntăreala tîlmăcind liedul **Un toporaș** de Eduard Caudella.

Ceea ce surprinde însă de la prima vedere repertoriul abordat de Hariclea Darclée rămîne orientarea exclusivă spre opera franceză: arii din lucrările lui Jules Massenet, Ambroise Thomas și Charles Gounod. Să fi dorit oare cîntăreala noastră să-și justifice titulatura de pe afiș („de la Opera Mare din Paris“)? În orice caz, prezența unor pagini de referință din cele două opere ale lui Gounod în care și-a cîștigat reputația mondială, chiar de la debutul pe scena franceză, trebuie înțeleasă ca un omagiu adus maestrului ce a descoperit-o și a încurajat-o. A fost indiscutabil, un act de generozitate, așa cum va mai avea Hariclea Darclée în cariera sa ulterioară.

Recitalurile de la Botoșani și Bacău din 1890 confirmă tradiția muzicală a celor două centre din Moldova, iar confruntarea unei proaspete glorie a școlii autohtone de canto cu auditoriul acestor orașele întărește adevărul specific numai artiștilor patrioți, că nicăieri pe lume artistul nu se simte mai mîndru și mai fericit decît în fața propriilor spectatori.

„Crampa virtuozilor”, sabia morții interpreților muzicali

În pragul lui 1987, cu prilejul anchetei revistei **Flacăra** din București asupra celui mai bun fotbalist al anului în care **Steaua** a cucerit **Cupa compioniilor europeni**, mijlocașul Ladislau Bölöni — laureatul anchetei — regreta absența din echipă timp de cîteva luni din cauza unui accident stupid: ruptură de mușchi în urma unei crampe a frigului. Jucase un meci pe un timp foarte rece, iar organismul uman nu rezistă la asemenea joase temperaturi. „Boala” însă devine aproape uzuală la balerine și chiar la balerini, atunci cînd în sălile de repetiții sau spectacole temperatura încăperilor scade sub 10 grade. Crampa frigului la dansatori provoacă rupturi grave de tendoane și de mușchi, spre a nu mai aminti de randaamentul artistic extrem de scăzut cînd pe

scenă organismul nu mai răspundea comenzilor tehnice din cauza blocajelor lipsei de căldură. Cîți spectatori știu oare, cu cîte ore înainte de spectacol se încălzesc dansatorii baletului clasic? Nu de puține ori, nici 3 ore de antrenament înainte de a păși pe scenă nu par suficiente, spre a învinge crampa frigului. Și totuși...

În muzică s-au înregistrat cazuri notorii de ratare a unor strălucite cariere interpretative din pricina acestor crampe. De aceea boala s-a și denumit „**crampa virtuozilor**”. Uneori arta sunetelor a profitat de pe urma acestor accidente, fiindcă părăsind ipostaza efemeră de interpreți — instrumentiști de pildă artiștii au devenit fie creatori (compozitori, muzicologi), fie pedagogi de anvergură națională sau universală. Muzica germană a profitat înzecit cînd pianistul Schumann a devenit marele compozitor Robert Schumann sau cînd virtuozul Tobert Teichmüller a părăsit instrumentul de claviatură spre a prelua catedra de pian de la Academia de muzică din Leipzig pe care a dus-o la strălucire mondială. Muzica franceză din veacul XX a pierdut poate o pianistă bună în Nadia Boulanger, dar a cîștigat — în urma unui accident — o excelentă creatoare și profesoară de compoziție de nivel mondial. Să mai arătăm oare, că oricît de strălucită tălmăcire pianistică ar fi atins Robert Schumann, Robert Teichmüller și Nadia Boulanger, absența discurilor sau benzilor de magnetofon din epoca noastră i-ar fi privat de pătrunderea în istorie? Dacă

virtuozi ca Paganini și Liszt nu ar fi compus, lăsînd posterității o moștenire de aur, cine le-ar mai fi pronunțat azi numele atît de des, ca în epoca lor de strălucire interpretativă?

În muzica românească există două cazuri notorii de „crampă” a virtuozilor pentru care nu avem ce regreta. George Georgescu a abandonat violoncelul, spre a deveni cel mai de seamă șef de orchestră român din prima jumătate a secolului nostru, iar Florica Musicescu a părăsit pianul în timpul studiilor la Leipzig spre a se consacra pedagogiei instrumentale. „Pierzîndu-se un pianist — scria cu îndreptățire Marta Paladi în monografia **Florica Musicescu** (1977, p. 33) — țara a cîștigat o școală pianistică”.

Coincidența face ca în 1987, ambii muzicieni români să fie sărbătoriți pentru împlinirea unui veac de la naștere! Iar ca un corolar al întîmplărilor, să semnălăm un document iconografic unic de la Festivalul internațional **George Enescu** de la București (1961) cînd trei „victime” ale crampei virtuozilor — Nadia Boulanger, Florica Musicescu și George Georgescu — s-au fotografiat în compania lui Sviatoslav Richter în cabina interpretilor de la sala mare a Palatului!

Să răsfoim documentele pentru a înțelege mai exact natura bolii. „Întorcîndu-mă de la Dortmund, unde concertasem ca solist în simfonic cu „succes mare, cronici și mai grîzave ca pînă acum” — îi scria violoncelistul George Georgescu prietenului său, violistul Theodor Popovici — suindu-mă în vagon, cineva mi-a închis ușa peste mînă, rînindu-mă la degetul al doilea de la mîna stîngă... dureri mari... ce nenorocit accident... Optimismul meu mă face să cred că nu va fi nimic grav”. O strîvire similară de degete a pătît și tînărul George Enescu cînd s-a răsturnat cu un scaun. Din fericire însă, Enescu a pierdut numai senzația de vară a examenului de vioară la Conservatorul din Paris, putîndu-și continua cariera de virtuoz. După îndelungi masaje și exerciții de digitatie succesive, George Georgescu a reapărut în fața publicului din Königsberg, interpretînd **Concertul pentru violoncel și orchestră** de Eugen d'Albert. În finalul partituri, degetele s-au umflat, s-au încovoiait și o durere cumplită i-a paralizat parcă mîna stîngă. Cu toate consulturile medicale, cu toate repausurile și tratamentele, dar mai ales în urma studiilor intensive, violoncelistul George Georgescu a fost obligat în urma unei crampe să preia bagheta spre a-și continua cariera artistică.

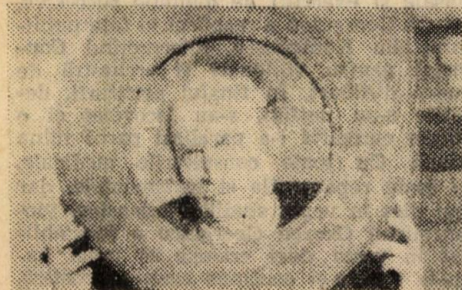
● Nadia Boulanger, George Georgescu, Florica Musicescu și Sviatoslav Richter — victime ale „Crampei virtuozilor”!

În 1911, fără a-și fi încheiat studiile de pian la Conservatorul din Leipzig, Florica Musicescu se întorcea în patrie cu următorul atestat al ilustrului profesor Robert Teichmüller: „D-ra Florica Musicescu este o natură din fină muzicalitate. Este foarte regretabil că studiile sale au fost întrerupte atât de des, din cauză de boală, căci d-ra Florica Musicescu ar fi putut obține mari succese pe măsura aptitudinilor sale certe și a ambiției sale puternice“. Din păcate, eforturile supraomenești zilnice, depuse în studiul tehnicii i-au provocat o crampă ce i-a închis perspectiva oricărei cariere solistice. A înțeles însă, în activitatea didactică ulterioară că studiul pianului cere un efort rațional, iar succesul adevăratului virtuoz provine din implicarea întregului corp (piciorare, trup, mâini) într-o execuție bazată pe principiul elasticității musculare și al relaxării active. Era de fapt, marea „școală“ a Floricăi Musicescu din care s-au născut Dinu Lipatti și Dan Grigore.

Robert Schumann a mers și mai departe. Folosea o mașină de extensie a degetelor spre spate, sperînd să obțină o forță individuală a fiecărui deget. Pînă la urmă a paralizat toată mina dreaptă, abandonînd cariera de pianist ce se anunțase strălucită. Din fericire s-a căsătorit cu Clara Wieck care a impus muzica de pian a lui Schumann poate mai bine decît însuși autorul ei. Ce este totuși „crampa virtuozilor“?

Din cauza efortului fizic și nervos se produce o hiperproducție de acid lactic în organism. Eliminarea se face sub formă de lactat de calciu care conduce la o tetanie (întărire) a mușchilor. Unii se blochează, alții se rup. Interpreții pierzîndu-și elasticitatea se văd obligați să părăsească cariera artistică. „Crampa virtuozilor“ este o boală profesională ce poate fi evitată numai prin dozarea eforturilor fizice și nervoase.

Viorel COSMA

Candoare, clarviziune și un poet desuet

L-am reîntîlnit între rafturi pe unul din autorii care au făcut delicia primii mele tinereți, aproape uitat ca o verișoară din provincie. Mai știam că nu mă atrăgea doar prin poezia lui impalpabilă și umorul galic tăios dar subtil, sau prin amestecul de ireal cu un cotidian banal. Îmi rămăsese în minte că-i găseam o fascinație mai profundă, un fel de a face filosofie jucîndu-se cu replicile. Toți cei din generația astăzi căruntă își aduc a-minte mai ales de „Ondine“ sau de „Nebuna din Chailiot“, din care multe fraze ne fură mintea către meditații deloc superficiale cum vor totdeauna să aibă aerul piesele lui Jean Giraudoux. Candoarea atinge frivolitatea, simplitatea lui are aerul că nu-l preocupă nimic serios. Și totuși, reluînd frazele simple și meșteșugite, transparente dar vibrante ca acuarelele lui Dufy, am realizat că în miezul lor trăiesc adevăruri mai profunde care se ascund după metafore sau vorbe de duh.

Cred că cei care l-au clasat de mult pe Giraudoux în categoria „celor depășiți“ fără să-i mai deschidă paginile, ar putea să aibă surpriza unei reîntîlniri altfel decît cu o ofilită verișoară din provincie. Pe lângă farmecul — poate facil — al unui condei ascuțit și alert, care totuși seduce deși sîntem convinși de validitatea unor alte literaturi mai cămoase sau mai brutale (de ce să nu rezervăm și visului orele lui?), poetul ne deschide discret cite o fereastră către adevăruri umane mereu actuale.

„Supplément au voyage de Cook“ e o dezbatere asupra relativității eticii, asupra ipocriziei și sincerității, „Amphytrion 38“, o analiză subtilă și realistă a relațiilor umane.

Nu e cazul să fac un inventar al virtuților ascunse ori uitate ale scriitorului dispărut de peste patru decenii, a cărui lectură aduce o undă de prospețime după multe lecturi încrîncenate sau sofisticate. Dar vreau să-l readuc la suprafața memoriei ca pe un artist mai puțin desuet decît pare. Ca o dovadă, un fragment dintr-un mai mult decît actual eseu despre pace și război, care e piesa „La guerre de Troie n'aura pas lieu“. Textul mă absolvă de orice comentarii, mai ales dacă precizez că e scris în 1935.

Jean Giraudoux

- Războiul troian nu va avea loc -

(Dialog Ulisse-Hector)

ULISSE. — Ești tânăr, Hector !... În ajunul oricărui război, e obișnuit ca doi șefi de popoare în conflict se întâlnesc singuri în vreun sat nevinovat, pe terasă la malul unui lac, în colțul unei grădini. Și sint de acord că războiul e cel mai grav flagel al lumii, și amîndoi, urmărind cu privirea aceste reflexe și aceste cute ale apei, primind pe umăr aceste petale de magnolie, sint pașnici, modești, leali. Și se studiază. Se privesc. Și, încălzii de soarele blind, indușoați de un vin clar, nu găsesc în obrazul din față nici o trăsătură care să justifice ura, nici o trăsătură care să nu cheme dragostea umană, și nimic incompatibil nici în limbajul lor, nici în felul de a se scărpinga la nas sau de a bea. Și sint într-adevăr plini de pace, de dorințe de pace. Și se întorc de la caleașca lor ca să-și suridă... Și a doua zi totuși războiul izbucnește... Așa sintem noi doi acum... Popoarele noastre în jurul conversației noastre tac și se dau la o parte, dar asta nu înseamnă că așteaptă de la noi o victorie asupra inevitabilului. Înseamnă doar că ne-au dat depline puteri, că ne-au izolat ca să putem gusta mai bine, deasupra catastrofei, fraternitatea noastră de dușmani. S-o gustăm. E un ospăț de oameni bogați. Să-l savurăm... Dar asta e tot. Privilegiul celor mari e de a vedea catastrofele de pe o terasă.

HECTOR. — Și ce facem acum, e o conversație între inamici ?

ULISSE. — E un duo înaintea orchestrei. E duetul recitatorilor înaintea războiului. Pentru că am fost creați simții, drepti și curtenitori, vorbim cu o oră înainte de război așa cum ne vom vorbi mult timp după aceea, în foști combatanți. Ne reconciliem chiar înainte de luptă, așa e întotdeauna. Poate că greșim. Dacă unul din noi trebuie într-o zi să-l ucidă pe celălalt și ea să-l și recunoască victima să-i smulgă viziera coifului, ar fi poate mai bine să nu-l dea un chip de frate... Dar universul știe, ne vom bate.

Dorin SPERANȚIA

În universul fiziognomoniei

Opiniile referitoare la fiziognomonie sînt încă flotante. După secole și secole de preocupări în domeniu, puțini își asumă riscul de a recunoaște decis că avem de a face cu o știință. Sau, dacă se hotărăsc să-i recunoască acest atribut, îi adaugă imediat și un altul, vehiculînd formula „știință obscură”. Or, claritatea cu care fiziogonomiștii și-au enunțat principiile, raționalismul lor, îi situează totuși printre cercetătorii cu un statut onorabil. Dar, multă vreme, obscur a rămas obiectivul investigațiilor lor, despre care au fost emise și păreri mai mult sau mai puțin aberante. Ecuație dificil de rezolvat, relația dintre suflet și trup se preta la exaltările imaginației. Într-un timp însă, raportul dintre spirit și materie a dobîndit o bază teoretică și practică stabilă, încît, de la J. G. Lavater încoace, măcar un procent dintre ipotezele fiziognomoniei a putut fi validat.

În șirul de studiosi care au precedat și au servit realizarea tratatelor savantului francez se aliniază și GIAMBATTISTA DELLA PORTA (1535—1615). Figură cunoscută în Renașterea italiană, el și-a exercitat măiestria în ocupații diverse, de la literatură (a scris 3 tragedii și 29 de comedii, în majoritate cu un caracter didactico-moralist — v. *La fantesca, I fratelli rivali, L'astrologo ș.a.*), pînă la probleme de fizică (a descoperit camera obscură și a conceput prima teorie veritabilă despre formarea imaginii, în *De refractione optices parte*, 1593). A fost primit membru al Academiei linceilor (*L'Accademia dei Lincei*, înființată în 1603, cea mai veche din Italia), alături de G. Galilei și a fondat el însuși, la Neapole, în 1615, *Accademia inŃiaŃilor* (*Accademia dei Segreti*). Dar celebru l-a făcut mai ales tratatul său *Despre fiziognomoniea umană considerată sub raportul diferitelor caractere* (*De Humana Physiognomonie libri...*), în cinci cărți mai tîrziu completat și cu o *Fiziognomie astrologică* (*Celestis Physiognomonie libri six*). Cartea a circulat în epocă în nenumărate ediții (la Neapole în 1588, 1598, 1602, 1603, 1610, 1612... / la Veneția în 1644 / la Hanovra în 1593 / la Bruxelles în 1601 / la Leyda în 1645 / în Franța în 1655 și 1665, după o ediție latină din 1650 etc.). Cele 20 de desene care însoțesc textul se grupează în două categorii: unele care așează alături de

anecdote

Un restaurant foarte select. Intră o femeie tinăra și frumoasă îmbrăcată în pantaloni.

— Imi pare nespun de rău, domnișoară, i se adresează șeful de sală, dar nu servim femei în pantaloni.

— Nu face nimic, răspunde aceasta prompt, îi scot imediat.

★

O gospodină încărcată de pachete intră într-o brutărie.

— E proaspătă franzela?

— Da, răspunde vânzătoarea.

— Dați-mi una mai prăjită, vă rog, dar tăiați-o în două jumătăți.

— N-ar fi mai bine să v-o tai în trei jumătăți ca să încapă mai ușor în sacosă?

★

— Închipuiește-ți, povestește Marius, am prins de curind un crab enorm.

— Cam atît de mare? îl întrebă prietenul lui desenînd un cerc pe nisip.

— Ei, exclamă Marius, de ce începi prin a-i desena ochiul?

★

Doi tineri infometati se hotărăsc să ia masa la restaurant și să mărturisească abia la sfîrșit că nu au cu ce plăti.

— Hai să intrăm aici, propune unul din ei.

— Mai degrabă dincoace, spune celălalt.

— Dar meniul e mai puțin apetisant.

— În schimb șeful de sală e mai puțin solid.

★

— Era s-o pătesc, îi spune un soldat unui camarad, colonelul imi dăduse 15 zile de carceră.

— Vrei să spui că ți-a ridicat pe-deapsa? E pentru prima dată cînd o face!

capete de animale cîteva personaje istorice, pentru a demonstra corespondența cu realitatea umană (personaje reproduse după statui sau după medaliile aflate în colecțiile lui Vincenzo Porta și Adriano Spatafore, fratele și — respectiv — unchiul autorului), și altele care propun niște figuri umane tipice, sintetizînd trăsături animaliere (omul bou, omul leu, omul-oaie, omul-ciine etc.). Logica pe care se bazează scrierea lui G. della Porta este foarte simplă: dacă fiecare specie animalieră are un chip corespunzător caracteristicilor și înclinațiilor sale, și dacă elementele acestor chipuri se regăsesc și la om, atunci rezultă că omul posedă trăsături și caractere analoge.

Fiziognomonistul italian a apelat mai puțin la tradiția medievală, iar dintre antici l-a preferat cu prioritate pe Aristotel, așa cum l-au transmis Polemon și Adamantios, la care referirile sînt frecvente (motivîndu-și opțiunea prin imprecizia relatărilor lui Platon, ideea migrației sufletelor la stoici și metempsihoza acceptată de pitagoreici — toate constituind abateri de la calea adevărului său). Citindu-l pe G. della Porta, J. G. Lavater a constatat că el a adunat aproape tot ce se putea „tot ce exista bun, rău, înduioșător, contradictoriu. Se găsește la el tot ce Aristotel, Pliniu, Suetoniu, Polemon, Adamantios, Galenus, Trogus Conciliater, Albertus Magnus, Maletius și Avicena, și mulți alții, au scris mai înainte; o opinie o urmează pe cealaltă precum un șirag de mărgel. Totodată, judecă și pe cont propriu, și figurile celebre pe care le citează, evidențiază judecățile sale, adesea mai interesante și mai sensibile decît cele ale înaintașilor: el nu e un astrolog ridicol, chiar dacă nu a știut să ocolească întotdeauna reveriile celorlalți.” Interesante și dincolo de nivelul curiozității, în capacitatea de a cumula și manipula observația, tratatul lui G. della Porta prilejuiește un contact instructiv cu suprafața umană, justificînd aserțiunea gîndită cîndva de P. Valéry: „nu avea nimic mai profund decît pielea...”

E. N

Giambattista della porta: PORTRATE DE OAMENI

Oameni buni.

Au nasul mare, bine proporționat și le împarte fața în două părți egale; sau lung, puțin lăsat spre gură; sau potrivit de lung, lat și cu nările largi; obrazul frumos, respirația ușoară, pieptul larg, umerii mari, sinii potriviți, pupilele de dimensiune mijlocie și mobile, deși uneori privirea e fixă și fermă, ochii mari și puțin înfundati, larg deschiși, umezi și blânzi; sau alteori triști și mișcând sprincelele, cu fruntea severă și abătută.

Cei bine educați.

Fruntea lor exprimă o stare intermediară, între liniște și îngrijorare; urechile sînt de lățime și mărime obișnuită, fața mijlocie, vocea nu e nici înaltă, nici coborîită, uneori puțin pițigăiată; rid puțin; ochii lor sînt adînciți, albaștri, mari, ficeși și strălucitori, și mai ales sînt limpezi, lucioși, umezi ca apa; picioarele bine făcute, puternice și nervoase, unghiile late și ușor îngălbenite.

Răutăciosul.

Fața lui e diformă, urechile înguste, buzele subțiri și lungi; are caninii ascuțiți și deșcoperiți, vorba repezită, vocea deseori subțire; câteodată vorbește pe nas, sau articulează cu greutate. Gîtul său e curbat, are spatule încovoiate, degetele lungi și uscate, gamba subțiri, picioarele arcuite în lateral, ochii oblici, pupilele negre, pe albul lucios și uscat, mișcîndu-se brusc și derutant, puțin înroșiți la colțuri; el e palid și cu tendințe de îngrășare.

Veninosul.

Are ochii adunați la rădăcina nasului, uscați și cu globii inegali; pupilele par

— Stai să-ți spun cum a fost. Mi-a spus: „Am un ochi de sticlă. Dacă ghicești care e, scapi de pedeapsă. Dacă nu, ți-o dublez“.

— Și cum ai ghicit?

— Foarte simplu. Ochiul de sticlă e singurul care are ceva omenesc în el.

★

— Cîștig o mulțime de bani cu ghitară pe care mi-a dăruit-o mătușa mea, se laudă un tinăr.

— La ce formație cînti?

— Nu cînt nicăieri. Tata îmi dă o sumă fixă în fiecare zi ca să nu cînt.

★

Un scoțian intră într-un local pazizian și întreabă cît costă o bere.

— Un franc și cincizeci de centime.

— Cam scump!

— Puteți s-o beți în picioare la bar. Vă va costa numai un franc.

— Perfect! Și ce reducere suplimentară îmi faceți dacă o beau stînd într-un picior?

★

Un simulant încearcă să-l convingă pe medic că nă vede și că trebuie deci să fie reformat.

— Dacă inamicul se află la mai mult de un metru, spune el, nici nu-l văd.

— Foarte bine, spune medicul, bun pentru lupte corp la corp.

★

Un tinăr avocat tocmai s-a mutat într-un apartament nou. Telefonul încă nu este cuplat. Fata din casă îl anunță că-l caută cineva.

— Invită-l înăuntru, spune el ridicînd receptorul și prefăcîndu-se că discută aprins:

— Stimate domn, îmi pare rău, dar mîine pledez la Marsilia, miercuri voi fi la Lille, iar joi... Vă convine vineri?... Perfect, dar nu la 10, am înțîlnire cu ministrul și sînt sigur că mă va reține la dejun. Rămîne atunci pe simbătă la 10... De acord, pe simbătă.

Pune receptorul în furcă și se întoarce spre vizitator:

— Cu ce vă pot fi de folos?

— Aș vrea, dacă se poate, să-mi permiteți să vă cuplez telefonul.

★

Calino este prezent la deschiderea sezonului de vînătoare împreună cu un văr de-al lui. Apare un iepure.

Calino duce imediat pușca la umăr și ochește.

— L-ai pierdut, zîmbește vărul. Ai uitat să încarci pușca.

— Ai stricat totul, nu puteai să taci ? exclamă Calino furios. Iepurele n-avea de unde să știe.

★

Un tînăr avocat îi spune clientului său :

— E prima mea pledoarie, trebuie neapărat să-ți obțin achitarea.

— Atunci nu există decît o singură soluție : declarați că nu eu, ci dumneavoastră ați furat bijuteriile.

★

Un tînăr completează un chestionar administrativ. La rubrica „Profesia” el scrie „descoperitor”.

— Ah, face funcționarul de la ghișeu, și ce-ați descoperit ?

— Nimic. Sînt în faza de căutări.

★

— Cum vă numiți ?

— Dunăreanu.

— Ca și fluviul !

— Da, dar nu sînt eu.

★

— Erai într-un hal fără de hal, ieri. La 5 dimineața voiai nici mai mult nici mai puțin decît să-mi vinzi turnul Eiffel !

— Și nu l-ai cumpărat ?

— Nu, cereai prea mult pe el.

★

O tînără îl întreabă pe un marinar :

— Tatuajul nu se duce în contact cu apa ?

— N-aș putea să vă spun, răspunde acesta, n-am naufragiat niciodată pînă acum.

★

— Știi, le spune un tînăr unor prieteni, în curînd voi avea o situație foarte bună.

— Unde ?

— La Paris. Un ziar de mare tiraj vorbește foarte frumos despre mine.

— Imposibil !

— Ba da, ascultați : „Tînăr plin de calitate caută muncă ușoară și bine plătită”.

că se agită involuntar ; au culori închise ; vișoarele care străbat albul ochilor sînt atît de umflate încît apar ca niște pete de singe. Dacă pupilele sînt negre, atunci albul tinde spre gălbui.

Imprudenți comparați cu măgarii.

Imprudentul are fruntea înaltă și bombată ; respirația sa e sugrumată, ca a unui om care a alergat mult ; are degetele scurte și groase, mersul precipitat ; cînd întîlnește un obstacol neprevăzut e surprins ; îi e teamă, se codește, totdeauna merge cu capul înălțat și cu nasul în vînt, are pielea uscată și de o culoare care indică un singe înfierbîntat ; ochii lui sînt mici, bulbucați, inflamați ; sau de o nuanță închisă, înroșiți pe margini ; sau mai puțin înroșiți, mari, cu privirea coborîtă, neliniștiți și rătăciți, cu sprîncenele ridicate.

Despre cel cu memorie bună.

Are părțile superioare ale capului foarte mici, pentru ca de acolo să se ridice cît mai puțini vapori care să cauzeze uscăciunea creierului ; aceste porțiuni sînt însă frumos proporționate, cîrnoase și uscate, mai curînd mușchiuloase, căci grăsimea e apanajul stupidității. Aș adăuga că omul dotat cu memorie bună are urechile mari.

Oamenii timizi comparați cu femeile, cerbii, iepurii și prepelețele.

Părul lor este moale, capul înclinat în față, pulpa îngustă în partea superioară către interiorul genunchiului, fața palidă, ochii timpi, ca să nu mai vorbim de extremități : gambele subțiri, mîinile lungi și groase ; obrazul lor exprimă o permanentă concentrare ; par rușinoși, lași și ușor de speriat. Adamantios și Polemon spun că mușchii lor se mișcă anapoda, ca

și cum s-ar compune din bucăți disparate; culoarea lor se schimbă în fiecare moment, au tenul cînd livid, cînd înroșit; gîtul e lung; pieptul și respirația sînt slabe și au vocea ascuțită; adăugăm că de pe craniul lor rotund lipsește orice proeminență, că au părul întins sau creț; culoarea pielii e neagră sau gălbuie, fruntea mare, fața cărnoasă sau cartilaginoasă, buzele subțiri și gura mică, corpul și pieptul slabe și fără păr, umerii firavi, brațele scurte, obligînd capul să stea mereu aplecat, gambelor groase, coapsele moi și fără vlagă, degetele scurte și groase, ochii decolorați, sau foarte negri, sau aproape albi. Xenofon descrie astfel cîinii timizi: au corpul și botul mici; nasul curbat, vederea scurtă, carnea tare, zbîrcită, fără păr, membrele rău proporționate, mersul moale și fără nici un miros.

Impudicii comparați cu femeile.

Polemos și Adamantios le observă ochii umezi și privirea insolentă. Ei se deplasează cu genunchii îndoiți și tachinîndu-se reciproc. În mers par că au labele picioarelor răsucite. Gîtul le tremură ca și cum n-ar fi bine prins pe umeri; buzele le au subțiri și, ca iepurii, le mișcă neîncetat; corpul lor, în poziție normală, pare că are toate membrele tremurînde; privirea lor e aiurită și indecisă cîteodată, dar uneori atît de insistență și fermă, încît ne provoacă să le vorbim. Vocea lor se aseamănă strigătului de lebedă sau sunetului trompetei; strîng din făci într-un mod ridicol; sînt puțin părășiți și au pieptînătura aranjată cu grijă. Respiră adînc și zgomotos. Mîinile și le mișcă fără vlagă, sau le țin într-o poziție dezagreabilă.

Vînătorii comparați cu cîinii.

Cred că pot reține aici trăsăturile vînătorului pornit pe urmele fiarei sălbatice, cu o teamă care nu-mi scapă. El are

Calino se plimbă pe Champs Elysées. Deodată, se repede la un trecător, îi trage o palmă zdravănă în spate și exclamă:

— Noroc, Alfred!

— Bine, dar..., spune acesta.

— Mă bucur că te văd, i-o taie Calino. A trecut atîta vreme! Dar ce ai, ți-ai făcut operație estetică la nas?

— Dar...

— Și văd că ți-ai vopsit și părul. Erai blond pe vremuri.

— Cred că mă...

— Cel mai curios este că parcă ești mai înalt. La vîrsta noastră e ceva rar de tot, dragă Fred!

— Dar nu mă cheamă Alfred!

— Dar cum?

— Louis!

— Mare șmecher mai ești! Ți-ai schimbat și numele!

— Iubitule, nu-i așa că am o talie de nimfă?

— Sigur că da!

— Și ochi albaștri ca azurul?

— Intocmai!

— Și părul blond ca mierea?

— Bineînțeles!

— Ah! ce frumos știi tu să vorbești cu femeile!...

Un tînăr se logodește și anunță vestea familiei.

— Dar nu are nici un ban, spune tatăl.

— Și am auzit că nici nu știe să gătească, adaugă mama.

— Nu știe să se machieze, se indignează sora.

— Și nici măcar nu și-a luat bacalaureatul, intervine mătușa.

— Se poate, spune tînărul, dar are o calitate care compensează toate acestea.

— Care?

— Nu are familie!

— Spune-mi, cine era frumosul cu care erai ieri la cinematograful?

— Cumnatul meu.

— Ai un cumnat foarte simpatic. Nu seamănă deloc cu soțul tău.

— Să nu cumva să-i spui ceva. Știi, e un secret de familie: el se crede singur la părinți.

- ★
- De ce ați furat automobilul ? în-
treabă judecătorul.
 - Credeam că nu-i al nimănui.
 - Cum asta ?
 - Păi, era parcată lângă cimitir.

★

Intr-un avion, deasupra Atlanticului. Se aude vocea stevardesei în difuzor :
— Doamnelor și domnilor, coman-
dantul navei vă roagă să vă uitați prin
hubloul din dreapta. Veți vedea o lu-
mină roșie. Unul din motoarele din
dreapta a luat foc, dar echipajul este
stăpîn pe situație și vă roagă să vă
păstrați calmul.

Cinci minute mai târziu :

— Doamnelor și domnilor, coman-
dantul navei vă roagă să priviți din
nou pe hubloul din dreapta. Veți ve-
dea o altă lumină roșie. Este al doilea
motor din dreapta care a luat foc, dar
echipajul este stăpîn pe situație și vă
roagă să vă păstrați calmul.

După încă cinci minute :

— Doamnelor și domnilor, coman-
dantul navei vă roagă să priviți prin
hubloul din stînga. Veți vedea o lu-
mină roșie. Este unul din motoarele din
stînga care a luat foc, dar echipajul
este stăpîn pe situație și vă roagă să
vă păstrați calmul.

După alte cinci minute :

— Doamnelor și domnilor, coman-
dantul și echipajul vă roagă să vă ui-
tați din nou pe hubloul din stînga.
Sub dumneavoastră, pe ocean, veți ve-
dea un vapor alb, spre care coman-
dantul și echipajul s-au lansat cu pa-
rașutele, rugîndu-vă să vă păstrați
calmul.

★

Un industriș bogat a comandat un
tablou reprezentîndu-i pe Adam și Eva.

— Înainte sau după păcat ? îl în-
treabă pictorul.

— Știu eu ?... Mi-ar plăcea între a-
ceste două momente.

★

Un cerșetor o interpelează pe o fe-
meie foarte elegantă, care trece aco-
perită de bijuterii, blănuri :

— Vă cunosc eu pe astea ca dum-
neata, strigă el furios. Îi innebuniți pe
bărbați pînă ce într-o zi nu mai re-
zistă și încep să muncească !

coapsele alungite și bombate, ochii cu
privirea ridicată, mari și ușor înroșiți.

Oamenii morocănoși.

Au vocea groasă la începutul discursu-
lui și foarte ascuțită spre sfîrșitul lui ;
dinții lor sînt inegali, înguști și groși,
distanțați între ei.

Desfrînatul comparat cu maimuțele, cer-
bii, țapii, cocoșii, panterele, etc...

Pielea lui e albă, corpul păros ; are
pletele netede, cu firul moale și negru ;
tîmplele acoperite cu un stuț des și as-
pru ; ochiul mare și greu. După Polemon,
ar avea gâmbel subțiri și nervoase și
— ca la păsări — acoperite cu puf. Pin-
tecul lui e lat, ochii larg deschiși, barba
deasă pînă lingă nas, și buza superioară,
scobită, cum se pare că o avea Socrate ;
privirea lascivă ; venele brațelor foarte
umflate ; gleznele subțiri. Se spune de
asemeri că omul desfrînat are ochii în-
gropați, lucioși, mai încălcați de volup-
tate decît de lacrimi ; că își rotește con-
tinuu pupilele ; și se mai spune că la
conformația genelor, a ochilor și a pupi-
lelor ar corespunde toate celelalte părți
ale corpului, pentru că în ei se adună trăsă-
turile generale care definesc pasiunea
ce-l domină.

Pot fi priviți ca efeminați, desfrînați și
obsceni și unii care au gâmbel îngroșate
către gleznă, ca și cei care au degetele
picioarelor răsfîrte în felul păsărilor, sau
picioare cu pulpele strînse sus și încovo-
iate în partea inferioară în formă de
barcă. Mai trebuie observat că ei au puțin
păr, că sînt adesea pleșuvi, că le cad ge-
nele, că au urechile foarte mici, nasul
scobit în interior, rotunjit la rădăcină și
la vîrf, uneori chiar cîrn ; pîntecul și piep-
tul sînt păroase ; mamelele lăstate ; bustul
larg și slab ; mîinile păroase ; șoldurile

ascuțite; șalele, coapsele și gambaie tot păroase; degetele picioarelor citeodată strânse; unghiile rotunde; fața suptă, cu o mină surzătoare; uneori schioapătă; ori au ochii lucioși; cercul interior al pupilelor este verzui, irisul negru; dar ochii pot fi uscați, severi, cu cercul interior albastru deschis și irisul albastru închis; sau întunecați și agitați; sau mari și temători; sau puțin înroșiți; sau larg deschiși în sus.

Oamenii obsceni cu intenție.

Pupilele lor sînt inegale și par că se rotesc în orbite.

Libertinii agreabili.

Bărbia lor e ușor despicață, soldul lor ezită să se situeze între curb și convex de-a binelea; ochii lor se apropie mult de linia nasului, sînt rătăciți și apoși.

Indrăgostiții.

Fața lor are o dimensiune potrivită; obraji și tîmplele sînt puțin grase; suspînă și lacrimă ușor; dacă se sînt observați, tremură și roșesc; au ochii bulbucați, mari, larg deschiși și strălucitori; sau sînt umezi, privesc liniștiți, fără să clipească; sau sînt fiecei și aruncă priviri furîșe.

Flecarii în comparație cu broaștele.

Unii aseamănă pe flecari broaștelor, căci ele strigă mereu și repetă la nesfîrșit cîntecul lor monoton. Flecarii au forme frumoase, sînt păroși pe piept. Polemon spune că au segmentele superioare foarte dezvoltate, urechile mari și drepte, nasul drept sau lătit la mijloc, subțindu-se în sus, obraji puțin alungiți, culoarea palidă ca mierea; ei respiră grăbit, ca aceia care au alergat; au bărbia rotundă, gîtul gros, mîinile sucite, degetele lungi și subțiri, coastele proeminente.

Un om este pe punctul de a se îneca într-un riu.

— Ajutor! Ajutor! strigă el disperat.

— Îmi pare rău, îi spune un trecător, dar am primit deja o medalie pentru că am salvat pe cineva de la înec.

Un fachir, mare amator de dormit pe cuie, suferă de reumatism. Unul dintre prietenii lui îl sfătuiește:

— Ar trebui să faci acupunctură.

Un cerșetor îi spune doamnei care îi deschise ușa:

— Vecina dumneavoastră mi-a dat o bucată mare de tort.

— Sărmanul de tine! Vino repede să-ți dau un pic de bicarbonat!

Traducere și adaptări de
Mihai Eugen AVĂDANEI

Știința și viața

Datorită succeselor obținute pînă acum de ingineria genetică s-ar putea produce bacterii și microalge ce secretă substanțe gelatinoase care să rețină apa de ploaie în stratul superficial al terenului din regiunile deșertului, apărînd solul de eroziunea vîntului. Acest sistem ce va revoluționa mult proiectele de viitor ale omenirii a fost conceput de cercetătorul englez Terence Plainter. Algele pot să fie uscate timp de cîțiva ani și apoi pot să fie readuse la condițiile lor de viață. Astfel puțină apă de ploaie, nemaipătrunzînd în adîncimea straturilor pămîntului, va putea fi utilizată în scopuri agricole.

De curînd a fost inaugurat la Roma un Centru de senologie unde un grup de experți radiologi cu aparatură din cea mai modernă și sofisticată se dedică diagnosticării timpurii a tumorilor la sîn. În Italia sînt în prezent două Centre de senologie: unul la Milano, care internează pacienții proveniți din toate regiunile septentrionale, și un altul la Roma care va deservi partea centrală a Italiei, Sudul și insulele. În privința delicatei pro-

Omul milos.

Are o figură frumoasă, pielea sa e albă, orbitele bine proportionate, nările deschise în sus; lăcrimează ușor, îi plac mult femeile, e condus de dragoste și procrează mai ales fete; nu uită ușor; este ingenios și priceput; are sprâncenele bine arcuite, ochii veseli, umezi. Cu pupilele umbrite; fruntea largă și senină; dar uneori e trist și atunci are sprâncenele încruntate, iar fruntea abătută și severă.

Un om puternic.

Prin anul 1555, vine la Neapole un spaniol, pe nume Pedro, care a dat proba forței sale în propria mea casă. Un bărbat puternic, îndesat și musculos, stătea așezat pe umărul lui drept, un altul la fel — pe stîngul, mai ducea câte unul în fiecare braț, doi pe laba fiecărui picior, alții care se agățau de el luîndu-l în brațe, și el mergea astfel încercînd sără a avea aerul că îl incomodează ceva. Pe urmă, lăsîndu-i jos pe toți aceștia, și-a întins brațele în lateral, la nivelul capului; noi i-am legat atunci funii de fiecare mîină, brațele rămînîndu-i întinse; bărbații din fiecare parte au început să tragă de ele cu ambele mîini, cu picioarele bine proptite în pămînt; iar el, brusc, și-a adunat mîinile cruciș pe piept făcîndu-i pe mulți să se prăbușească. Cînd a bătut cu fruntea un cui cu floarea lată, l-a făcut să intre pe jumătate în perete, fără să se fi rănit. Intinzînd brațul, el închidea pumnul și zece bărbați împreună nu puteau să i-l desfacă, și nu-i puteau apleca mîina. Odată, fiind atacat de doi bandiți într-un cîmp pustiu, i-a prins de guler și i-a izbit cap în cap cu o asemenea violență, încît

bleme a tumorilor la sîn este foarte importantă colaborarea femeilor; nodulii tumorali, dacă sînt depistați de timpuriu, au într-adevăr o foarte bună șansă de vindecare.

★

Boala pe care istoricul grec Tucidide o denumește ciumă și care s-a abătut asupra Atenei în anii 430 și 428 î.e.n., în timpul asediilor spartane, pare să fi fost, mai simplu, o gravă formă de gripă. Simptomele descrise de Tucidide, care se îmbolnăvi și el dar supraviețui, sînt: febră și tuse violentă, spasme, vărsături, dizenterie și, în cazurile cele mai grave, cangrenă la mîini și picioare, ajungînd chiar la moartea celui bolnav. După cum comunică publicația americană *New England Journal of Medicine* (Baston), experții par acum înclinați să admită ipoteza unei infecții produse de un virus gripal cu complicații cauzate de un stafilococ producător de toxine.

★

Domenico Mansuino, un floricultor din Sanremo, după ani îndelungați de încercări inutile a reușit, în sfîrșit să creeze o specie de trandafir fără ghimpi: noua floare e albă și a fost denumită „puritatea”.

★

Se constată în toată lumea o sensibilă revenire la dorința de maternitate. Faptul acesta se poate recunoaște în special în statisticile alcătuite și difuzate la Oxford, unde, din 17.000 de femei înscrise în Societatea de prevenire a nașterilor, mai bine de 6.200 de femei au hotărît să devină mame.

Nu toate au rămas gravide. Un anumit rol l-a avut vîrsta. Dar factorul cel mai important și decisiv a fost fumatul, adică numărul țigărilor fumate. Un procent de 10% dintre femeile care fumează mai mult de 20 de țigări pe zi nu au rămas gravide.

Dintre nefumătoare doar 5% nu au rămas gravide. Toate celelalte caracteristici (clasă socială, înălțime, greutate, vîrsta de căsătorie, maladii ginecologice precedente) nu au influențat concepția.

Cum pot țigările să influențeze asupra omului nu se știe prea clar, dar e de presupus că provoacă mutație asupra ADN-ului din ovule astfel încît le fac sterile. Renunțarea la fumat poate determina revenirea fertilității.

le-au sărit creierii, după care i-a aruncat la pământ.

Am avut curiozitatea să-l văd dezbrăcat și el mi-a satisfăcut această dorință. Era extrem de lat și foarte drept; capul său avea o mărime potrivită, susținut de un gît puternic; părul era aspru și blond, ochii de culoare căprui-închis, de o mărime obișnuită, gura mare, vocea puternică și sonoră, și cînta foarte bine. Avea nasul rotund, neted, și bine proporționat; respirația era regulată și adîncă; umerii săi, omoplații și brațele extrem de nervoase; pielea îi era atît de dură și de compactă încît, cînd întindea brațul și strîngea pumnul, nu reușeam să-l înșep cu acul. Avea picioarele și mîinile foarte mari, bine articulate și degete agile. Gamba-le sale erau musculoase; pîntecul supt; pieptul larg, oasele soldurilor proeminente; figura sa era plăcută, dar ochii încruntați și amenințători.

Prezentare și traducere

Emil NICOLAE

LISTA ILUSTRAȚIILOR

1. Platon — omul cîine;
 2. Socrate — omul cerb;
 3. Sergius Galba — omul vultur;
 4. Omul leu;
 5. A. Poliziano — omul rinocer;
 6. Omul cîine;
 7. Omul oaie;
- Reproducerea ilustrațiilor după Giambattista della Porta a fost realizată de

Nicolae Lucian BICA

De curînd, a făcut mare vîlvă în America o știre despre un record destul de ciudat. Tinărul american Hal Warden din Nashville (Tennessee) s-a căsătorit pentru prima oară la... 12 ani și jumătate! A devenit tată la 13 ani și la 14 ani a divorțat. S-a recăsătorit la 15 ani, avînd un al doilea copil cu noua sa soție. Copilul din prima căsătorie a rămas la el. În prezent își împarte timpul între îngrijirea celor două fete și rezolvarea obligațiilor școlare, pentru că acest tată așa tînăr vrea să fie și un elev sirguincios.

N. NICOLESCU

Aforisme

Fără ajutorul prietenilor, calomniile dușmanilor ar ajunge extrem de greu la noi.

Unele căsătorii pastîșează destul de convingător infernul.

Dacă vrei să rămii cu o impresie foarte bună despre un autor, citește criticile, nu și cartea.

Subalternul se pleacă, de regulă, în fața spatelui încovoiat al superiorului.

Un Petrarca contemporan ar deveni o piedică în calea iubirii.

Un podium este incomod pentru două persoane.

Omul potrivit la locul potrivit (pe care și l-a putut potrivi)!

Unii se nasc cu două luni mai devreme. Alții cu 50-100 de ani.

Prostia e greu de suportat chiar și pe vreme frumoasă.

Venerația este ori nemeritată, ori postumă.

Secolul al douăzecelea: un soi de rege Midas. Tot ce atinge devine armament.

A rupe condeiul unui scriitor e ca și cum ai ucide o căprioară cînd bea apă.

Nimeni nu se grăbește să toarne lapte în cucuta lui Socrate.

În drum spre mitologica lebădă, unele femei s-au oprit la stadiul de gîscă.

Rîsul nu este sănătos, dacă nu te pune pe gînduri.

Omul nu a reușit să ajungă monument al naturii.

Nici cel mai fîrios animal nu și-a făcut încă cojoc sau mînuși din piele de om.

V. GHICA

Antologia „căutătorului de perle“...

Intr-o viață de om, un cititor înzestrat cu instinctul culegătorului de perle din adîncul oceanului ar putea alcătui o antologie sui-generis de citate, care nu sînt nici zicale, nici maxime, ci pur și simplu niște fraze ce ies din context, datorită ideii pe care-o cuprind și pe care știu s-o exprime.

Cu caracter umoristic sau nu, aceste fragmente merită a fi salvate din magma

cite unui text mai puțin memorabil, pentru a face deliciul unor cititori în căutare de perle, în sensul cel mai bun al cuvîntului.

Iată mai jos cîteva mostre dintre acestea, fără altă pretenție din partea culegătorului decît aceea de-a nu se fi înșelat în aprecierile sale.

Andrei CIURUNGA

„Eu, de exemplu, am cunoscut o văduvă care își iubise atît de mult bărbatul, încît mulți ani după moartea lui a continuat să facă copii.“

Gustav Wied : „Dracul gol“

★

„Bărbații, ca să-și calmeze nervii, fac războaie, femeile fac cumpărături.“

„Îi faci un cadou frumos unui bărbat, scutindu-l de rufele murdare ale despărțirii.“

„Arta de a vorbi ca să nu spui nimic nu se învață. E o vocație.“

„Iubitele din copilărie și tovarășii de joacă mor de bătrînețe la 20 de ani.“

„Nefericit devii, dar singuratic te naști. Singurătatea e o boală cu virus necunoscut și evoluție ireversibilă.“

Paul Guimard : „Strada Le Havre“

★

„Nu voi socoti nici odată drept un eșec grav pierderea milioanei altora și a propriei mele cămăși.“

„Moartea e un lucru prea serios ca să fie înfruntată la repezeală.“

„Voința de a nu face rău este începutul adevăratei bunătăți.“

Paul Guimard : „Bunurile vieții“

★

„Întotdeauna crezi că oamenii nu știu ce vor, atunci cînd nu vor ceea ce vrei tu.“

„Știa că făcuse încă un pas pe drumul care nu ducea nicăieri.“

Iris Murdoch : „Castelul de nisip“

★

„Renumele se fabrică de mașinile de publicitate. Rareori se impune de la sine.“

C. Kirițescu : „Portrete“

★

„Istoria fiecărui pămînt se naște în suflul unui bărbat sau al unei femei.“

Willa Cather : „Cucerirea preriei“

★

„Pierdem cu adevărat doar acele zile de care nu ne aducem aminte.“

Kafka Margit : „Culori și ani“

★

„Numai răutatea îl ținea în viață, fiindcă răutatea conservă ca și alcoolul.“

Henry de Montherlant : „Celibatarii“

★

„Poziția scriitorului față de critic seamănă pînă la ridicol cu aceea a femeii față de bărbat. Aceeași capacitate de-a naște a unora, și a celorlalți de-a fi toți mai importanți.“

Ana Blandiana : „România literară“

★

„Cînd dăm piept cu destinul, nu ne rămîne altceva de făcut decît să ne dăm la o parte.“

Knut Hamsun : „Ultimul capitol“

★

„Nici un vers al marilor poeți nu poate fi dat la o parte fără a sărăci universul.“

Jack London, „Martin Eden“

★

„În toate timpurile, în toate părțile, cei care fac cele mai multe sacrificii pentru patrie sînt cei care obțin de la ea cele mai puține avantaje.“

Edouard Herriot : „Viața lui Beethoven“

★

„Nu numai că trebuie să exprimăm ceva, dar mai trebuie să și găsim în noi ceva vrednic de exprimat.“

Peter Neagoe : „Sfîntul din Montparnasse“

★

„Nu pe ruinele trecutului se construiește viitorul, ci pe temelile moștenite.“

Liviu Rebreanu : „Gorila“

Seria HITCHCOCK

Robert Arthur:

Moartea e un vis

— Și acum dormi, David.
— Da, dorm.
— Vreau să te odihnești câteva clipe, alțiia vreme cit vorbesc cu soția ta.

— Foarte bine, doctore, mă odihnesc.
— Soțul dumitale se află acum într-o ușoară stare de hipnoză, d-nă Carpenter. Putem vorbi fără să-l deranjăm.

— Înțeleg, d-le doctor Mason.
— Vorbiți-mi de aceste coșmaruri care-l neliniștesc. Îmi spuneți că au început chiar în noaptea nunții.

— Da, doctore, acum o săptămână. După ceremonie am venit discret aici, în noul nostru cămin. Am mâncat pe îndelete și nu ne-am culcat înainte de miezul nopții. De abia se iveau zorile când am fost trezită de David care țipa în somn. Se agita și se zbătea spunind cuvinte de neînțeles. L-am trezit. Era palid și tremura: mi-a spus că tocmai avusese un coșmar.

— Dar a putut să-și amintească ceva?
— Nu, nimic. A luat un somnifer și a adormit din nou. Dar noaptea următoare totul a reînceput, și de asemenea noaptea următoare. Asta se întâmplă în fiecare noapte.

— E vorba de un coșmar care revine periodic. Nu trebuie să vă alarmați. Îl cunosc pe David de când era copil și cred că-l vom putea scăpa cu ușurință de acest coșmar.

— C, doctore, aș dori tare mult. S-ar prea putea ca Richard să reapară.

— Richard? Dar cine e Richard?
— Richard e celălalt eu al lui David, cealaltă personalitate a lui.

— Nu pricep.
— Când David avea 12 ani, a avut un accident de mașină care i-a provocat un șoc nervos. De aici un fel de schizofrenie și o dereglare a personalității. Ade-văratul David există. Și există și celălalt, fără scrupule, rău și total lipsit de complexe. David îi spune acestui alter-ego Richard și crede că este fratele său geamăn care trăiește în mintea sa.

— Ce ciudat!
— Există destule cazuri asemănătoare în istoria medicinei. Când David se simțea obosit sau plictisit Richard era cel care-i comanda faptele și gesturile. Astfel, Richard îl obliga pe David să umble

în somn ori să dea foc draperiilor. În acele momente David nu putea decât să i se supună lui Richard. Uneori, lui David îi era imposibil să-și amintească ce i se întâmplase. Alteleori, credea că n-a avut decât un coșmar.

— Dar e de-a dreptul tulburător.
— L-am îngrijit pe David în acea perioadă și credeam că l-am scăpat complet de Richard. Dar s-ar putea să... Deci, am să-l întreb pe David despre coșmarul pe care l-a avut. Vom căpăta astfel informațiile de care avem nevoie.

— David!
— Doctore?
— Vreau să-mi povestești visul care te chinuie. Ți-l amintești acum, nu-i așa?

— Visul? A! da, mi-l amintesc.
— Nu te enerva. Rămii liniștit și povestește-mi visul.

— Bine, nu mă enervez. Am să stau liniștit, foarte liniștit.

— Foarte bine. Spune-mi când ai avut visul asta prima oară.

— Prima oară... ei bine, în noaptea de după ziua în care m-am căsătorit cu Ana. Nu, nu, mă înșel, a fost în noaptea care a precedat căsătoria.

— Ești sigur?

— Da. Mă gândisem toată ziua să-mi pun ordine în afacerile de la cabinetul juridic, ca să-mi pot lua câteva zile concediu. Seara, am venit să văd noua casă pe care am cumpărat-o pe Riverdale. Voiam să mă asigur că totul e în ordine. Doream ca Ana să fie pe deplin mulțumită. Era aproape 11 când m-am întors la garsoniera pe care o am în oraș. Eram grozav de obosit. M-am culcat, dar eram atât de epuizat încât puteam să adorm. Am luat un somnifer, abia am ațipit că am și început să visez.

— Cum a început visul, David?
— Visam că suna telefonul. Într-adevăr, telefonul se afla pe masa de la căpătiul meu și, în vis, se făcea că m-am așezat pe scaun și am răspuns. Apoi mi-am dat seama că visez.

— Cum ți-ai dat seama, David?
— Pentru că Louise era cea de la telefon și chiar în vis știam că Louise e moartă.

— Când a murit Louise? -

— Acum un an. Se ducea la părinți și trebuia să treacă pe serpentinele din munții Virginiei. Mașina a derapat, a ieșit din șosea și ea a murit arsă.

— Deci când i-ai auzit vocea ți-ai dat seama că visezi ?

— Desigur. Ea spunea : David, aici e Louise. David, de ce nu-mi răspunzi ? Cîtva timp n-am fost în stare să scot un sunet. Apoi în vis am răspuns : „Nu poți fi Louise, Louise este moartă“.

— Știu, David. Vocea fi era la fel de ironică ca și atunci când era în viață. Sigur că sînt moartă.

— Visez, i-am spus, într-o clipă mă voi trezi.

— Da, dragul meu, a spus ea. Vreau să fii treaz cînd vin la tine. Plec de la cimitir și ajung la tine îndată.

În acel moment trebuie că a închis telefonul. Asta cred eu. Brusc, totul s-a schimbat cu rapiditatea caracteristică visului : stăteam într-un fotoliu, complet îmbrăcat, fumam și așteptam. Așteptam ca Louise să plece din cimitir și să ajungă la mine. Știam că este imposibil și totuși, cum imposibilul e acceptat în vis, eu o așteptam.

Fumasem deja două țigări cînd aud soneria. Am străbătut camera mecanic și m-am dus să răspund. Dar nu Louise era în pragul ușii, ci Richard.

— Fratele tău geamăn ?

— Da, fratele meu geamăn, dar mult mai mare, mai puternic și mai frumos decît mine. Stătea în picioare și mă privea. Îmi surîdea și ochii îi trădau aceeași neliniște.

— Ei, David, nu mă poțezi înăuntru după 15 ani de despărțire ?

— Nu, Richard, am tipat, n-ai dreptul să te întorci.

— Dar m-am întors, totuși, și a intrat împingîndu-mă. De mult am vrut să vin să te văd și astă seară mi s-a părut că ar fi ocazia ideală.

— De ce-ai venit ? am întrebat. Ești mort : doctorul Manson și cu mine te-am omorît.

— Și Louise este moartă, a spus Richard, și cu toate astea se reîntoarce și ea astă seară. De ce n-aș face și eu la fel ?

— Ce vrei ?

— Vreau pur și simplu să te ajut, David. Ai nevoie de cineva care să-ți țină

● Vasile CRĂIȚA-MÂNDRA, „Pădure vrăjită“

companie în astă seară. Ești prea nervos ca să poți înfrunta singur o soție defunctă.

— Pleacă, Richard, l-am implorat.

— E cineva la ușă, a spus el, sigur că-i Luise. Te las singur cu ea. Am deschis ușa. Louise era în fața mea. Era complet îmbrăcată în alb, așa cum am înmormintat-o. Vălul cu care am acoperit-o ca să-i ascund fața foarte arsă, a tremurat ușor când a trecut pe lângă mine. A intrat în cameră și s-a așezat încet pe un scaun.

— Cîtva timp, Louise a tăcut. În cele din urmă a spus:

— Ei bine, David, vād că ai amuțit. Inchide, te rog, ușa. Este curent și nu sînt obișnuită cu așa ceva. Am fost închisă într-un cosciug timp de un an, doar știi.

Am închis ușa și cuvintele mi-au țîșnit din gură precum un torent.

— Ce-ai venit să faci? De ce? Ai murit doar!

A izbucnit în rîs:

— Ei, ia să vedem, David, crezi într-adevăr că sînt moartă? Nu sînt deloc. Mi-am bătut pur și simplu joc de tine.

— Ți-ai bătut joc de mine? am repetat. Ea continua să rîdă ca și cum ar fi avut o criză de nervi.

— Da, David, sughiță ea. N-am putut rezista tentației de a face pe fantoma, doar ca să vād ce-ai să faci cînd ești pus în fața unor întîmplări neprevăzute.

— Minți, am urlat. Ai murit. Am asistat la înmormintarea ta.

Și-a luat vālul și mi-a arătat fața. Obrajii îi erau roșii, ochii arzători, iar buzele, care aveau un suris de felină, lăsau să se vadă niște dinți oritor de albi.

— Corpul care a fost înmormintat era al unei tinere pe care o luasem în mașină ca să o duc o bucată de drum. După accident, cînd am văzut că ea a murit, mi-a venit brusc ideea să-i pun pe degete inelele mele și să pun sub ea poșeta mea. Apoi am dat foc mașinii.

— Dar de ce? am mormăit în timp ce m-am așezat pe scaun. De ce ai făcut asta?

— Pentru că mă distra. Eram mult mai sătulă de tine decît erai tu de mine și doream să trăiesc sub un alt nume. Pe lângă asta, știam că atunci cînd mă plictiseam de noua mea „față” puteam să-mi reiau vechiul loc. Așa că acum, cînd nu mai am bani, fată-mă.

— Dar mîine mă căsătoresc. Cu Ana.

— Știu. Citești ziarele. M-am gîndit că ai prefera ca eu să nu apar prin apropiere. De acord, David, scumpule. Am să plec și am s-o fac iar pe moarta. Poți să te căsătorești cu fata celui mai bun client al tău. Dar am mare nevoie de bani.

— N-am să-ți dau nici cinci bani. Ai murit.

— Vād de pe acum anunțurile din ziarele de mîine, a spus Louise: soția unui tînăr și celebru avocat a ieșit din mormînt... Soția așa-zisă moartă anulează căsătoria.

— Nu, am urlat eu, n-am să te las să faci una ca asta.

— Ascultă, am nevoie doar de zece mii de dolari. Am să cer divorțul pe ascuns iar cea de-a doua căsătorie a ta va fi la fel de legală, ceva mai tîrziu. Vezi, totul se aranjează foarte simplu.

N-am putut să răspund. Mi se învîrtea totul în cap. Mă simțeam slăbit, nesigur, cu mintea confuză. În sufletul meu, îmi dădeam seama că e vorba doar de un coșmar și numai acest sentiment mă împiedica să nu leșin. Louise s-a ridicat:

— Mai gîndește-te. Mă duc să-mi pudrez nasul. Îți dau cinci minute ca să-mi semnezi un cec.

A ieșit din cameră. Nu știam ce să fac și mi-am acoperit fața cu mîinile, dorind din tot sufletul să mă trezesc. Cum priveam în jurul meu, l-am văzut pe fratele meu, Richard, în picioare, alături de mine.

— Trebuie să-ți spun că nu te-ai descurcat, David. Te-ai speriat, pe cînd ea se amuză de moartea ei. Acum știe că tu ai pierdut partida.

— Dar e moartă, am strigat, totul nu-i decît un vis!

— Cine se poate lăuda că distinge un vis de realitate? Te sfătuiesc să nu te expui riscului. Dacă ai să-i dai bani, va veni curînd să-ți ceară mai mult.

— Dar nu pot face altceva, am spus eu cu disperare.

— Firește că poți. Louise a murit o dată. Trebuie să moară și a doua oară.

— Nu, n-am să te ascult!

— În cazul ăsta cred că trebuie să mă ocup eu de toate, așa cum făceam cînd eram copii. Privește-mă, David!

— Nu.

Am încercat să întorc capul, dar privirea lui mă urmărea, arzătoare, hipnotizantă.

— Privește-mă în ochi, David.

— Nu. Nu vreau! Nu vreau!

Dar n-am putut să-i ocolesc privirea. Simțeam același lucru pe care-l simțeam cînd eram copii. Pupilele lui Richard s-au mărit atît de tare încît erau ca niște lacuri în care mă puteam îneca.

— Deci, David, iau comanda corpului tău, ca odinioară. Iar tu va trebui să te întorci acolo unde am stat eu atîta timp... în adîncul sufletului nostru.

Am luptat încă o clipă. Dar ochii săi enormi erau foarte aproape de mine se apropiu și mai mult. Apoi, brusc, Richard a dispărut. Am înțeles că a câștigat. Eram lipsit de apărare. Vedeam și auzeam dar îmi era imposibil să intervin sau să-l împiedic să facă tot ce voia.

Louise s-a întors în cameră. Ochii îi erau sclipitori și plini de siguranță.

— Ei, bine, David, ai luat vreo hotărâre?

— Da, Louise.

Vocea lui Richard era mult mai profundă, mai puternică, mai convingătoare decât a mea. Louise păru foarte surprinsă de schimbare.

— Completează-mi un cec la purtător ca să-l pot încasa, a spus după câteva clipe. Cît despre divorț, va fi pronunțat la Las Vegas. Nimeni nu va face vreo legătură între noi doi. Carpenter e un nume destul de frecvent.

— N-are să fie nici un cec și nici un divorț, i-a spus Richard.

— În cazul ăsta va fi un scandal. Și n-o să-ți ajute în carieră!

— Nu va fi nici un scandal. Și, pentru cultura ta, află că eu sînt Richard, nu David.

— Richard? Fața Louisei exprima neînștețea. Dar despre cine naiba vorbești?

— Sînt fratele geamăn al lui David. Cel care-i comandă acțiunile pe care David nu îndrăznește să le ducă singur la bun sfîrșit.

— Ești complet idiot. Acum plec. Îți dau timp pînă mîine la ora nouă, ca să te răzgîndești și să-mi dai cecul.

— N-are să fie nici un cec. N-ai să-ți ții angajamentul și lucrul acesta îl știu.

Richard a făcut un pas înainte. Pentru prima dată Louise păru speriată. S-a întors ca și cum ar fi vrut să fugă. A prins-o de braț și a obligat-o să facă stînga-mprejur, apoi i-a cuprins gîtul cu mîinile.

— Eu nu puteam decât să privesc cum degetele sale o strîngeau din ce în ce mai tare și vedeam cum fața Louisei își schimba culoarea iar ochii îi ieșeau din orbite. A luptat vreo 30 de secunde încercînd să-l lovească cu picioarele și să-i zgîrle. Apoi lupta a încetat. Și-a pierdut cunoștința. Obrajii îi erau livizi, globurile ochilor i-au ieșit din cap. Foarte calm, Richard continua să o strîngă de gît, pînă ce Louise fu, fără doar și poate, moartă. Atunci, a lăsat-o să cadă ca pe un sac cu rufe murdare.

— Ei, David, acum poți să vorbești.

— Ai ucis-o!

Richard s-a sters pe buze cu batista mea.

— Iată o problemă interesantă de debătut. Am ucis-o sau n-am ucis-o? Era moartă sau trăia cînd a venit aici?

— Amestec totul din cauza ta! făcui eu gemînd. Desigur că era moartă. Acum vi-sez, dar...

— Chiar și-n vis nu se poate lăsa un cadavru întins pe covor, nu-i așa? Mi se pare că trebuie să o ducem acolo de unde a venit. Adică în cimitirul Fairfield.

— Dar, e imposibil.

— Pentru tine e imposibil. Nu și pentru mine. O pun pe Louise în lift, cobor la parter, iau un taxi și o duc la cimitir. Și tu ai să taci pînă cînd îți dau eu voie să vorbești.

Fără a se enerva s-a apucat să-și îndeplinească planul. Și-a pus mai întîi pălăria și paltonul meu. Apoi a scos voalul Louisei din geantă și i l-a așezat la pălărie. I-a periat haina și i-a aranjat părul care se ciufulise în timpul luptei. În cele din urmă, a luat cadavrul și l-a dus în brațe pînă la lift, ca pe un copil adormit. A apăsă butonul și a rămas nemișcat, fluierînd în timp ce strîngea corpul Louisei în brațe. Liftul a sosit în câteva minute și Jimmy, lifterul de noapte a deschis ușa.

— Un mic necaz, Jimmy, a spus Richard, intrînd în ascensor. A trebuit să între de-a curmezișul ca să poată încăpea și Louise pe ușa, și făcînd gestul ăsta, poșeta Louisei a căzut. Jimmy s-a aplecat și a ridicat-o.

Richard a rostit cu un ton ce se folosește cînd vorbesc bărbații între ei:

— Tinăra asta probabil că a băut ceva înainte de-a veni aici. I-am oferit un pahar și a leșinat. Poți să-mi chemi un taxi la ușa de serviciu?

— Desigur, domnule Carpenter.

Era evident că Jimmy înțelegea perfect situația.

Mă așteptam să se descopere crima și să fim arestați. Dar nu s-a întîmplat nimic. Jimmy a adus un taxi, Richard s-a urcat cu Louise și am plecat foarte normal, ca și cum ar fi fost firesc să plimbi o femeie moartă, cu mașina, pe străzile New-York-ului și încă la miezul nopții. Dar, oricît de prevăzător era Richard, un plan atît de aiurit nu putea să izbindească fără încurcături. Iar încurcătura s-a ivit atunci cînd șoferul ne-a cerut adresa:

— La cimitirul Fairfield, a răspuns Richard.

— La cimitirul Fairfield? repetă șoferul. La ora asta din noapte? Glumiți, domnule.

— Deloc, a răspuns Richard, căruia îi

displăcea să nu fie luat în serios. Femeia asta e moartă și o înmormintez.

Șoferul s-a întors către noi. Era un om mărunț, brutal, și fața îi era roșie de minie.

— Ascultă, domnule, nu-mi plac nici imbecilii din lumea bună nici genul ăsta de glume. Spuneți-mi unde mergeți sau dați-vă jos din mașină.

Richard a ezitat câteva clipe, apoi a ridicat din umeri.

— Iartă-mă, a făcut el, n-a fost o glumă reușită, nu? Du-mă în strada Riverdale, 937 West, 235^e.

— Bine, asta e altceva.

Ceva mai târziu străbăteau străzile New-York-ului, aglomerate de cei care ieșeau de la teatru. Richard continua s-o țină pe Louise ca pe-un copil. S-a lăsat pe spate și a început să fluiera un vals sentimental. Tot ce se petrecea nu se putea întâmpla decât într-un vis. Traversam Times Square și luminile cădeau pe fața Louisei printre voaluri. Uneori erau opriți de semaforul roșu și erau înconjurați de trecători care priveau în interiorul mașinii și rideau. Agenții de circulație ne aruncau o privire rapidă, fără să ne arate vreun interes. Prin cel mai mare oraș al lumii și prin cartierele cele mai animate, Richard transporta un cadavru și nimeni nu avea nici cea mai mică bănuială. Am intrat pe strada Henry Hudson și ne îndreptam spre Riverdale. Acolo ne-am oprit la adresa pe care • dăduse Richard: aceea a casei pe care am cumpărat-o pentru Ana și pentru mine. Richard a coborât-o pe Louise din taxi cu multă grijă; a scos din buzunar o hirtie de 10 dolari și a plătit șoferului. Noaptea era întunecată, strada era liniștită. Nimeni nu l-a văzut pe Richard cum o făcea pe Louise să urce scările. A găsit cheia și a dus moarta înăuntru.

N-a aprins lumina. A aruncat-o pe Louise pe o canapea din sufragerie, apoi s-a așezat în fața ei și a aprins o țigară.

— Ei, David, acum poți vorbi.

— Richard, făcui eu enervat, ești nebun? Ori că ai adus-o pe Louise aici, ori o lăsați în garsonieră, tot aia era. Ce facem acum?

— Tocmai la asta mă gândesc, spuse Richard pe un ton nervos. Nu-i plăcea să aibă obstacole în realizarea planurilor sale. Ce ghinion ca idiotul ăla de șofer a refuzat să ne ducă la cimitir.

Și-n momentul acela, Louise s-a ridicat de pe canapea. S-a ridicat, clătînindu-se, precum un bolnav. Și-a dus mîna la gît și cînd a început să vorbească vocea îi era răgușită și pronunța cu greutate cuvintele.

— David, spuse ea, tu... tu ai încercat într-adevăr să mă omori.

Richard s-a întors ca s-o privească. În întuneric părea fantomatică și îndepărtată.

— Am impresia că nu mi-am îndeplinit cum trebuie sarcina, remarcă pe un ton supărat.

— Ai încercat să mă ucizi, a spus ea din nou, ca și cum nu putea să creadă asta. Te asigur că ai să fii închis.

— Te înșeli, răspunse el ridicîndu-se și îndreptîndu-se către ea amenințător. Am să fiu nevoit, pur și simplu, să reîncep. Asta-i tot.

— O! nu, pentru Dumnezeu, nu mă ucid, striga. Îmi pare rău că mi-am revenit, David. N-ar fi trebuit. Plec chiar acum. Da, voi pleca. N-am să-ți fac ne-cazuri niciodată, David.

— Eu sînt Richard, nu David — îi aduse el aminte pe un ton... Ești greu de ucis, Louise, nu? Ai murit de două ori și totuși ești încă în viață? Poate că a treia oară va fi ultima.

— Richard, oprește-te, i-am strigat. Las-o să plece. Spune adevărul. O să plece și niciodată nu...

— Nu prea le cunoști pe femeile de genul Louisei, m-a ironizat Richard. În orice caz, acum e vorba de o afacere între mine și ea, David. Culcă-te... ~~Ne~~ deranjezi, culcă-te.

Simțeam că-mi pierd cunoștința. Intunericul mă cuprindea. În vis totul se întâmpla ca și atunci cînd eram copil. Richard mă alunga din existența lui și acționa după cum vrea el că-i mai bine. N-am știut nimic pînă cînd m-am văzut în pijama, culcat în patul meu. Richard, în picioare, în mijlocul cmerei, îmi suridea.

— Ei bine; David, iată-ne iarăși în plină formă. Eu am să plec. Dar mă întorc. Poți fi sigur de asta.

— Și Louise, am exclamat, ce-ai făcut cu Louise?

Richard căsca.

— S-o uiți pe Louise, spuse. N-o să te mai necăjească. Am convins-o să adopte punctul tău de vedere în această afacere.

— Cum? Ce i-ai făcut?

Richard s-a mulțumit doar să suridă.

— Noapte bună, David. Nu vreau să te mai necăjești mine dimineață. Ei bine, ține minte, a fost doar un vis. Un vis foarte interesant.

Spunînd acestea a plecat. O clipă mai târziu, am deschis ochii și am văzut că era ora nouă dimineața și că ceasul deșteptător suna. Acesta a fost visul, doctore.

— Mulțumesc, David, acum înțeleg. Am să-ți explic visul și după aceasta nu-l vei mai avea.

Stephen Butler Leacock

Publicul cititor

— Vreți să dați o raită prin librărie? Pofțiți, domnule, spuse librarul.

Pe urmă, în vreme ce-și freca mâinile negustorește, îmi aruncă o privire pătrunzătoare prin ochelari:

— Veți găsi câteva lucruri care v-ar putea interesa, continuă el, în spatele depozitului, în stînga. Avem acolo o serie de reeditări — Cunoștințe Universale, de la Aristotel la Arthur Balfour, la 17 cenți volumul. Sau poate că v-ar plăcea să aruncați o privire asupra Pantheonului Autorilor Dispăruți, la 10 cenți volumul. Făcu semn unui vinzător să mă ia în primire și uită de mine.

Cu alte cuvinte, mă ghicise imediat. Știa, desigur, că sînt profesor și că venisem la librărie, ca toți profesorii, așa cum vin viespile să dea tircoale unui borcan cu marmeladă. Știa că o să mă învîrtesc pe-acolo vreo două ore, încurcîndu-i pe toți cei din jur, ca să cumpăr în cele din urmă o reeditare ieftină a „Dialogurilor” lui Platon, „Operele în proză ale lui John Milton”, „Locke despre capacitatea de înțelegere a omului” sau alte asemenea fleacuri.

Cu siguranță că mă disprețuia. Dar există o maximă a comerțului cu cărți: un profesor cufundat într-o carte e o reclamă excelentă pentru o librărie. Clienților veritabili le place așa ceva.

Aceasta era pricina pentru care un librar de talia domnului Sellyer îmi tolera prezența într-un colț îndepărtat al librăriei lui. Și am avut astfel ocazia să observ câteva din metodele pe care le folosea cu adevărații clienți — metode atât de încununate de succes, încît nu degeaba este el admirat de toți editorii și considerat drept unul din stîlpii de susținere ai literaturii americane.

Nu intenționasem să intru acolo ca să-l spionez. Ca să vă spun drept, mă cufundasem aproape imediat într-o nouă traducere a „Discursurilor morale” ale lui Epictet. Cartea era tipărită îngrijit, destul de bine legată și costa doar 18 cenți. Așa că am fost o clipă foarte tentat s-o cumpăr, deși îmi ziceam că n-ar fi rău s-o răsfoiesc puțin mai întîi.

— Sînteți sigur că aceasta este ultima lui carte? îi spunea domnului Sellyer o femeie elegantă îmbrăcată.

— Bineînțeles, doamnă Rasselyer, răspunse librarul. Vă asigur că abia ieri a intrat în librărie.

Îi arată un teanc uriaș de cărți legate în culori vesele pe fond alb și albastru. Puteam

Mark Twain

Prima mea minciună

După cum înțeleg, doriți să știți cîte ceva despre prima mea minciună, dar mai ales, cum m-am descurcat cu ea...

Am un prieten englez în vîrstă de douăzeci și cinci de ani și ieri, pe cînd veneam în oraș cu un autobuz, i-am spus o minciună — una voalată, desigur. Îi explicam cum am ieșit dintr-o încurcătură anul trecut în Austria. Nu știu ce s-ar fi întîmplat cu mine dacă nu mi-aș fi amintit, așa, ca din întîmplare, să le spun celor de la Poliție că mă trag din același neam cu Prințul de Wales. Auzind acestea m-au lăsat să plec și totul a fost nemaipomenit: și-au cerut scuze, au fost cit se poate de amabili, îndatoritori și politicoși, nu știau ce să-mi mai facă, mi-au explicat cum a fost posibilă o astfel de greșeală, au promis că-l vor spînzura pe ofițerul care a făcut-o și nutreau speranța că eu voi uita ce-a fost; le-am răspuns că se pot bizui pe mine. Prietenul meu îmi răspunse cu servitate: „Asta numești dumnea-ta o minciună voalată? În ce constă voalarea?”

I-am explicat că modul de exprimare este de fapt masca care ascunde munciuna.

„Nu le-am spus că aparțin familiei regale ci că mă trag din același neam cu Prințul — adică neamul nostru, al oamenilor; și dacă oamenii acela ar fi avut puțină perspicacitate și-ar fi dat seama. Eu nu pot să-i înzestrez cu un dram de minte; cel puțin, așa cred.”

„Și cum te-ai simțit după o astfel de ispravă?”

„Am fost tare mîhnit cînd am văzut că am fost înțeles greșit, dar atîta vreme cît n-am spus nici o minciună, mi-am spus că n-are rost să mă frămînt și să nu dorm noaptea”.

Prietenul meu se gîndi câteva minute, disecînd problema cu minuțiozitate; apoi îmi spuse că, după cît vedea el, însuși modul meu de exprimare era o minciună, fiind o reticentă înșelătoare a unui adevăr ce trebuia explicat. Așa că am spus două minciuni în loc de una...

În românește de

Doina CMECIU

UMOR...

De toate zilele !

IN AUTOBUZ

Intr-un autobuz, doi bărbați stau față în față. Unul dintre ei îl întreabă pe celălalt :

— Nu cumva ați făcut armata la regimentul al treilea de Dragoni, Saint-Etienne ?

— N-am pus niciodată piciorul în Saint-Etienne.

— Ei bine, nici eu, închipuiți-vă. Trebuie să fie vorba de alte două persoane.

LA PROCES

Judecătorul se adresează unui martor :

— La ce depărtare vă aflați de locul crimei când ați auzit prima împușcătură ?

— La 30 de metri

— Dar la a doua împușcătură ?

— La 300 de metri...

ANUNȚ

La bariera de intrare în orașul american RICHBY, statul IDAHO, se află următorul anunț : „Automobiliști, dacă mergeți cu viteză de peste 60 km pe oră veți avea prilejul să cunoașteți închisoarea model a orașului nostru ; viteza de peste 70 km pe oră vă dă dreptul să cunoașteți excelența nostru spital, iar la o viteză de peste 80 km pe oră vă așteaptă vastul nostru cimitir”.

— Inculpat, explică-mi cum ai reușit să furi ceasul fără ca proprietarul să-și dea seama ?

— E inutil să vă explic că tot nu veți reuși. Trebuie antrenament.

LA AREST

— Ce meserie ai ? îl întreabă comisarul pe unul din cei doi arestați.

— Șomer

— Și dumneata ?

— Eu sunt secretarul dînsului, răspunde cel de-al doilea.

IN VIZITĂ

O fetișcană de la oraș vizitează o fermă model. Fata exclamă încântată :

— Ce frumoasă este vaca aceea ! Dar de ce n-are coarne ca și celelalte ?

să văd titlul tipărit cu litere mari aurii — „Visuri de aur”.

— Vă asigur, repetă demnul Sellyer, că e cartea cea mai recentă a domnului Slush. Se vinde ca piinea caldă.

— Perfect, spuse doamna. Vedeți, te lași uneori indusă în eroare. Am fost pe aici săptămîna trecută și am cumpărat două cărți care păreau bune. Abia acasă am observat că amîndouă erau niște vechituri, publicate mi se pare acum șase luni.

— Vai de mine, doamnă Rasselyer, spuse librarul pe un ton plin de regrete. Îmi pare nespuse de rău. Vă rog să-mi permiteți să trimit după ele ca să vi le schimb.

— Eh, n-are importanță, spuse doamna. Bineînțeles că nu le-am citit. I le-am dat cameristei mele. Oricum pentru ea nu contează dacă sînt vechituri sau noutăți... Dar cartea asta e bună ? întreabă ea răsfoind-o alene. Despre ce este vorba în ea ?

— E o carte foarte viguroasă, spuse librarul, o capodoperă, de fapt. Criticii spun că este cea mai viguroasă carte a anului. Are o..., aici domnul Sellyer făcu o pauză, iar atitudinea lui îmi amintea oarecum propria mea atitudine cînd le explic studenților ceva ce nici eu nu știu. Are o..., forță, ca să zic așa, o forță ieșită din comun. De fapt, se poate spune fără nici o exagerare că e cea mai viguroasă carte a secolului. Toată lumea o cumpără.

— Se pare că aveți foarte multe exemplare, remarcă doamna.

— Desigur, am fost nevoiți să scoatem tiraje noi, pentru că e o adevărată bătaie pentru cartea asta. E o carte menită să facă senzație. În unele cercuri însă se spune că n-ar fi trebuit să fie... Aici vocea domnului Sellyer deveni atît de scăzută și de însinuantă, încît n-am putut auzi restul frazei.

— Vorbiți serios ? exclamă doamna Rasselyer. Ei, atunci, cred că am s-o cumpăr. Trebuie să fii la curent cu tot ce stîrnește vîlvă pe plan literar.

Începuse deja să-și pună mînușile și să-și aranjeze gulerul de blană cu care dăduse jos felicitările de Paști de pe tejghea. Deodată își aminti ceva.

— Ah, uitasem, făcu ea. N-aveți cumva ceva și pentru domnul Rasselyer ? Pleacă în Virginia pe perioada vacanței. Îi cunoașteți preferințele, nu-i așa ?

— Desigur, doamnă, spuse librarul. Domnul Rasselyer citește în general cărți de..., cred că îi plac cel mai mult cărțile de...

— De călătorii și altele de felul acesta, spuse doamna.

— Exact. Cred că am aici, și arată spre tejgheaua din stînga, ceva pe placul domnului Rasselyer. Iată cîteva cărți superbe în ediții de lux : „Șapte săptămîni în Sahara” la 7 dolari, „Șase luni într-o rulotă” la 6 dolari și 50 de cenți, „După-amiezi într-un car cu boi”,

2 volume, la 4 dolari și 30 de cenți, cu reducere de 20 de cenți.

— Cred că le-a citit pe toate, spuse doamna Rasselyer. Cel puțin știu că are acasă o mulțime de cărți care seamănă cu acestea.

— Foarte posibil. Ce spuneți atunci de „Printre canibali din insula Corfu”? Nu, cred că a cumpărat-o... Sau „Printre...” Și pe asta... Cred însă că, nu, sint sigur că-i va plăcea cartea aceasta sosită chiar astăzi — „Printre maimuțele din Noua Guinee”, 10 dolari fix.

Spunând aceasta, domnul Sellyer își puse drăgăstos mina pe vraful de cărți noi la fel de mare ca și uriașul teanc de „Visuri de aur”.

— Printre maimuțe, repetă el aproape a alinare.

— Pare cam scumpă, spuse doamna.

— Așa este, e o carte foarte scumpă, izbucni librarul entuziasmat. Vedeți, doamnă Rasselyer, are ilustrații, de fapt fotografii — parcurse cartea cu degetele — de maimuțe care trăiesc în zilele noastre, făcute cu un aparat de fotografiat special. Observați apoi ce hirtie are. De fapt, scumpă doamnă, prețul de cost real al cărții este 9 dolari și 90 de cenți. Nu obținem nici un profit de pe urma ei, dar e o carte cu care ne place să umblăm.

Oricui îi place să afle amănunte tehnice și, bineînțeles, tuturor le place să audă că un librar iese în pierdere. Mi-am dat seama că acestea erau două din axiomele domnului Sellyer.

Așa că doamna Rasselyer cumpără și „Printre maimuțe”, iar peste câteva clipe domnul Sellyer îi dădea dispoziție unui funcționar să noteze o adresă de pe Fifth Avenue și făcea plecăciuni conducând-o pe doamnă pînă la ieșire.

— Cartea asta cu maimuțe, îl auzii șoptindu-i unui vânzător, o să ne dea multă bătaie de cap pînă scăpăm de ea. Dar nu avu vreme să mai spună ceva, pentru că intra o altă doamnă.

— Sint mai multe cazuri cînd vaca nu are coarne, poate fi dintr-o rasă foarte rară, poate să se fi născut cu un defect sau ar putea să fie încă foarte tinăra. Acea nu are coarne pentru că este de fapt cal.

UMOR ENGLEZESC

— De ce țiiști acești trei cai?

— Păi, să care ovăzul

— Și cu ovăzul ce faceți?

— Il dăm cailor ! ? !.

AMABILITATE

La un magazin de articole sportive, un client cumpără o parașută.

— Și dacă nu se deschide? întreabă el

Insotitorul îi răspunde cu competență:

— Nici o problemă, spune politicos vânzătorul, cit timp e în garanție, v-o schimbăm.

CONCURS

Un ziar a organizat un concurs pentru cel mai bun răspuns la întrebarea: „Dacă ar izbucni un incendiu la Louvre și dumneavoastră ați putea salva un singur tablou, pe care l-ați lua?”. Răspunsul câștigător a fost: „Unul aflat în apropierea ieșirii”.

RECORD

— Auzi, eu într-o oră, alergînd continuu am parcurs 15 km!

— Asta nu-i nimic! Eu într-o oră, alergînd încontinuu am reușit să scot 47 de minute!

NEDUMERIRE

Intr-un muzeu din Italia un turist străin, după ce a rămas minute în șir în fața unei statui reprezentînd un bărbat fără mâini și fără picioare, se adresează ghidului:

— Cum se numește statuia?

— Învingătorul

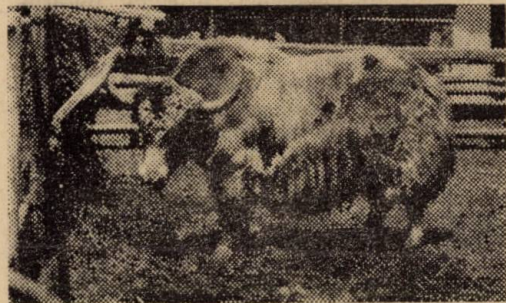
— Ei, drăcia, dracului, exclamă turistul. Atunci, cum o fi arătînd învinsul?

RECLAMA

— Frigiderul e indispensabil într-o casă, mai ales vara, îl lămurește un vânzător pe un client. Uite, puneți mîncarea în congelator și o puteți păstra acolo și o lună.

— Și eu ce mîncînc în timpul asta? întreabă grav clientul.

Alcătuite și culese de
Ciprian Doru PÔFOVICI

● „Pensionar” al grădinii zoologice din Buhuși

Leonid Fluștinski

Un specialist de clasă

Din robinetul de la bucătărie a început să picure și eu am sunat acolo unde se ocupă oamenii cu reparatul robinetelor. Peste câteva minute a sosit un tip elegant, cu „diplomat” în mână.

— Ați reclamat? Ce-i cu robinetul dumneavoastră?

— Curge tot timpul, nu-l pot închide.

— Clar!, spuse tipul aruncînd o privire fugară asupra robinetului. Aveți de plătit cinci ruble.

— Văd că aveți niște prețuri...

— Vedeți eu sînt specialist de înaltă clasă, șeful instituției la care v-ați adresat ca atare și tariful meu este de clasă. Dacă vreți am să vă trimit un specialist mai ieftin.

„Specialistul” mai ieftin a venit peste 20 de minute, îmbrăcat mai simplu, în mînă avînd o geantă cu incuieri nichelate.

— Bună ziua! M-a trimis șeful. I-am arătat defectul, El a pus degetul sub firul de apă și a zis:

— Vă costă trei ruble.

— Pentru ce?

— Pentru lucru. Eu sînt locșitorul instalatorului principal și după tariful ora mea de lucru...

— Scuzați-mă, n-am nevoie de specialiști ci pur și simplu de un instalator.

— Nu vă mai răpesc din timpul dumneavoastră. Vă pot trimite un simplu instalator.

— Vă mulțumesc din toată inima.

Instalatorul sosi foarte repede. Era un tînăr în haine de lucru, cu buzunarele pline de tot felul de chei. S-a uitat la robinet și a spus:

— Trebuie schimbată garnitura. Aveți de plătit o rublă.

— Pofțiți banii, schimbați garnitura.

— Nu pot, clătină capul instalatorul. Eu nu sînt decît un lucrător tare tînăr și am dreptul doar să stabilesc cauza...

— Dar cine are dreptul să schimbe garnitura? am urlat eu.

— Cu această problemă trebuie să vă adresați instalatorului principal, sau locșitorului. Dacă doriți îi anunț eu...

(traducere KOLEA KURELINK)

De data aceasta, chiar și pentru un ochi mai puțin exersat ca al domnului Sellyer, doliul total și scump și chipul melancolic te făceau să-ți dai seama că te afli în fața unei proaspete văduve.

— O noutate literară, repetă librarul pe un ton sobru, desigur, doamnă, iată o carte fermecătoare, „Visuri de aur” — zăbovi dragăstos asupra cuvintelor — o poveste foarte duioasă, cum nu se mai poate de gingașă. Criticii spun că e cea mai duioasă carte scrisă de domnul Slush.

— E bună? murmură doamna.

Am început să-mi dau seama că toți clienții puneau aceeași întrebare.

— O carte fermecătoare, spuse librarul. E o poveste de dragoste foarte simplă și duioasă și totuși nemaipomenit de fermecătoare. Recenziile consideră că este cea mai incitantă carte apărută luna aceasta. Soția mea citea aseară din ea cu voce tare. Abia își putea stăpîni lacrimile în timp ce citea.

— Sper că e o carte decentă, nu? întrebă văduva. O cumpăr pentru fetița mea.

— Absolut, spuse domnul Sellyer pe un ton patern, e scrisă în stilul de odinioară, chiar așa — aici domnul Sellyer făcu o pauză și un ușor licăr de nesiguranță i se strecură în priviri — în genul lui Dickens, Fielding, Sterne ș.a.m.d. Foarte mulți preoți o cumpără.

Doamna cumpără „Visurile de aur”, o primă împachetată în hîrtie verde lucioasă și ieși.

— Da, spuse domnul Sellyer, iar chipul i se încreți la ris abia stăpînit, „Visuri de aur” e o carte excelentă, cea mai hazlie carte din primăvara asta. Pur și simplu te tăvăleşti pe jos de ris. Soția mea citea ieri cu voce tare din ea și abia putea citi de ris.

— Cît spuneți că costă, un dolar? Unu cîncezi? Bun împachetați-mi-o.

Se auzi un zornăit de bani pe tejghea și clientul plecă. Începusem să-mi dau seama care este locul exact ocupat în comerțul cu cărți de profesori și de studioșii care cumpără volume de Epictet cu 18 cenți și reeditări din literatura universală cu 12 cenți.

— Da, domnule judecător, îi spuse librarul următorului client, un personaj plin de sine și foarte distins, purtînd o pălărie cu boruri mari, cărți de călătorii pe mare? Sigur că da. O lectură excelentă, bineînțeles, pentru un creier suprasolicitat ca al dumneavoastră. Iat-o pe cea mai recentă, „Printre maimuțele din Noua Guinee”, 10 dolari, redusă la 4 dolari și 50 de cenți. Numai tipăritul costă 6 dolari și 80 de cenți. E în curs de epuizare. Mulțumesc, domnule judecător. Să v-o trimit cu băiatul? Da. Tot respectul meu, domnule judecător.

După aceea, clienții intrau și ieșeau întruna. Am observat că, deși depozitul era plin de cărți — vreo 10 000 de volume la o apreciere din ochi —, domnul Sellyer vindea numai două cărți. Toate femeile care intrau și ieșeau cu

„Visurile de aur“, toți bărbații primeau câte un exemplar din „Maimuțele din Noua Guinee“. Unei doamne „Visuri de aur“ îi era vîndută drept excelentă pentru lectură în timpul vacanței, altele drept cartea cea mai potrivită pentru după vacanță, o alta o cumpăra drept carte bună în zilele ploioase, iar unei a patra îi era recomandată drept lectură ideală în zilele însoțite. „Maimuțele“ era vîndută drept carte de călătorii pe mare, de călătorii pe uscat, de explorări în junglă și în munți, iar prețul era în funcție de cum aprecia domnul Sellyer posibilitățile financiare ale clientului în cauză.

În cele din urmă, după două ore de activitate intensă, librăria se goli pentru o vreme. Simțeam că zăbovisem destul. Și, dintr-o curiozitate căreia nu i-am putut rezista, l-am întrebat:

— Cartea asta, „Visuri de aur“, credeți că e o lucrare deosebită?

Domnul Sellyer îmi aruncă una din privirile lui pătrunzătoare. Știa că nu intenționez să cumpăr cartea și a simțit poate nevoia să se confeseze cuiva. Dădu din cap.

— O afacere proastă, spuse el. Editorii s-au descotorosit de ea pe seama noastră, așa că trebuie să facem și noi ce putem. Cred că-i o porcărie fără nici o valoare.

— N-ați citit-o? îl întrebai eu.

— Vai de capul meu, sigur că nu, răspunse librarul. Avea aerul unui lăptar căruia i se oferă un pahar cu lapte cumpărat de la el. Mi-ar trebui o groază de timp dacă aș încerca să citesc cărțile noi. Și fără asta poți să-ți dai seama cum merg treburile.

— Dar cei care au cumpărat-o, continuai eu complet uluit, nu vor fi dezamăgiți cînd o vor citi?

Domnul Sellyer dădu din cap.

— Absolut deloc, spuse el. Nici măcar n-au s-o citească.

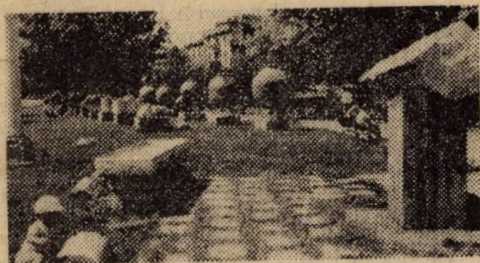
— Oricum, insistai eu, soția dumneavoastră o consideră drept o carte bună.

Domnul Sellyer zîmbi cu gura pînă la urechi.

— Dragă domnule, nu sînt căsătorit, spuse el.

Traducere de

Mihai-Eugen AVĂDANEI

• „Milenii de istorie...“

Foto: V. BOGDĂNET

Pe urmele uriașilor...

Au existat uriași pe meleagurile băcăuane?

Pe la sfîrșitul secolului trecut Ortensia Racoviță scrie în „Dicționar geografic al județului Bacău“ bine primit de Academie că la Prăjești „pe malul Siretului s-a găsit un mormînt de uriași și chiar parte dintr-un schelet ce era de o mărime extraordinară“.

În fosta plasă „Tazlăul de jos“ exista o ripă în partea de est a fostei comunei Drăgusești al cărui mal surpîndu-se s-a găsit și se găsesc încă mulțimi de hîrburi, pe care bătrîinii le numesc hîrburi ale uriașilor“.

Tot la Tazlăul de jos, în comuna Birsănești „se află o groapă numită Pivnița Uriașilor (...) numită astfel din moși strămoși. Este probabil că această groapă să fi fost loc de apărare; are 2 ieșiri, o adîncime de 3 stînjani și lărgime de 10 stînjani“.

O altă mențiune este făcută pentru plasa Siretul de jos, comuna Tamași, pe dealul Cotenii — deal care se ridică la nord de Tamași: „în partea culminantă a acestui deal se află un beciu numit Beciul Tătărasc (...), unde legenda spune că-și păstrau tătarii averile“.

Și tot în fosta plasă Tazlăul de jos, dar în satul Sănduleni „secția Verșești de jos, pe deal unde se află 18 gropi așezate în linie dreaptă, la o distanță de 7 stînjani una de alta. Cea mai mare este cea despre care se zice că ar fi tare adîncă și fundul ei s-ar afla în beciu cu o mulțime de obiecte ale uriașilor. Este înconjurată de niște stînci de piatră ce par a forma o scară; multe stînci însă au fost luate de locuitori“.

În fine, la Brătîla, dar tot în plasa Tazlăul de jos era o „ripă prin a cărei dărămurii s-au găsit hîrburi foarte groase pe care sătenii le numesc hîrburi uriașe“.

La Iaz, comuna Strugari, pe un deal s-au produs puternice surpări. Cu această ocazie s-au găsit schelete omești a căror dimensiuni sînt apreciable. Cercetările arheologice efectuate în 1979—1980 n-au adus date noi. Este posibil ca ele să fi aparținut unor ostași căzuți în lupta care s-a dat la Iaz între oștile lui Mihai Viteazul și Ieremia Movilă.

Eugen ȘENDREA

PIERRE DAC

Jocuri de societate

● GĂLEATA CU APĂ

Iată un joc care va face pretutindeni furori la vară; se practică în modul următor:

a) **Loc:** pe cât posibil, sala de jocuri trebuie să fie situată cel puțin la etajul doi.

b) **Organizare:** umpleți cu apă curată sau poluată o găleată conținând minimum cincisprezece litri; după efectuarea operației, deschideți fereastra.

c) **Execuție:** aruncați violent în stradă apa din găleată și retrageți-vă imediat de la fereastră.

d) Așteptați și ascultați. Dacă nu se produce nici o reacție, ați pierdut. Reîncepeți operația.

e) Dacă șuvoiul de apă este urmat de un tipăt, ați câștigat 10 puncte.

f) Dacă se fac auzite mai multe țipete, câștigați 15 puncte.

g) Dacă țipetele se traduc prin urlete însoțite de caligrafice și injurături mergând de la „măgarule la...”, câștigați 50 de puncte.

h) Iar dacă, în sfârșit, poliția urcă până la dvs., câștigați 100 de puncte și sunteți declarat în afară de concurs.

Iată cum ne putem amuza onest, dezvoltându-ne capacitatea de observație și calitățile balistice.

● CAFEAUA CU LAPTE ȘI PÂINE PRĂJITĂ

Acest joc, inventat recent de un umorist englez, se va bucura de o reputație sigură printre intelectuali. Se practică după cum urmează:

Turnați într-o ceașcă obișnuită cafea și lapte în proporție de o linguriță de cafea pentru o jumătate de butoi de lapte. Adăugați trei bucăți de zahăr sau un kilogram de sare, după gust și după culoarea dvs. preferată. Prăjiți piine, muiati-o apoi în cafeaua cu lapte, mîncați-o alternînd cu înghițituri de lichid, iar cînd ați terminat, jocul a luat sfîrșit. Este foarte instructiv și amuzant și oferă aceleași avantaje ca și baschetul, fără să prezinte nici unul dintre inconvenientele acestuia.

*O iubire secretă
a lui Garibaldi...*

Fată de existența uniformă și oarecum închisă a omului obișnuit, viața oamenilor celebri fascinează prin bogăția experiențelor, printr-o intensitate a trăirilor așa de mare încît rămîne mereu deschisă, promițînd noi surprize biografilor de mai tîrziu. Despre Garibaldi, devenit legendar încă din timpul vieții, s-au scris numeroase biografii, romănate sau alcătuite riguros științific. Istoricii i-au dedicat o mulțime de studii. Cinematografia și televiziunea l-au evocat adeseori. În școala italiană figura acestui erou național e prezentată, pe drept, ca model de patriotism și generozitate. S-ar părea că n-ar mai fi nimic de adăugat la cele relatate pînă acum de zecile de biografii apărute. Și totuși... de curînd au ieșit la iveală noi amănunte din viața intimă a ilustrului general. Timp de aproape douăzeci și trei de ani a existat o iubire profundă între o contesă engleză — pe nume Carolina Giffard Phillipson — și Garibaldi, iubire rămasă pînă acum necunoscută. Amănunte despre această pasiune secretă a lui Garibaldi le-a publicat anul trecut revista italiană *Gente* în numărul din 4 iulie și, pentru că prezintă interes, ne-am gîndit să le împărtășim aici și cititorilor noștri.

Să vedem, deci, cum s-au petrecut lucrurile. La Sanremo, renumitul oraș de pe coasta lîgură s-a stins din viață anul trecut, spre sfîrșitul lunii mai, poetul Renzo Laurano. Acesta, sanremez de felul său, din dragoste pentru locul natal, a lăsat drept moștenire primăriei orașului întreaga sa bibliotecă, o colecție de vreo șazeci de tablouri și o serie de documente din arhiva familiei, printre care, la loc de cînst, se află vreo zece scrisori trimise cîndva contesei Carolina Phillipson de către Garibaldi. Cum au ajuns în posesia lui Renzo Laurano aceste scrisori prețioase ne putem da seama lesne, dacă reținem un amănunt semnificativ. Adevăratul nume al poetului Renzo Laurano era Luigi Asquasciati, nume onorabil, cu care s-ar fi putut mîndri, deoarece, pe la 1860, primăria din Sanremo era condusă de Bartolomeo Asquasciati. Contesa Carolina Phillipson frecventa des casa primarului Asquasciati, fiind tratată printre persoanele cele mai dragi din anturajul familiei acestuia. Venea deseori la Sanremo, nu doar atrasă de clima și frumusețea peisajului, ci din considerente sentimentale: aici l-a cunoscut pe Garibaldi pe la 1859 și tot aici se va stabili definitiv în 1882, cînd moare Garibaldi. A dorit să-și termine viața într-un loc scump inimii sale și în țara pe care o considera a doua ei patrie. Dorința i s-a împlinit: trăiește permanent la Sanremo pînă în

1893 cind se stinge din viață, fiind înmormintată în cimitirul de aici. Poetul Renzo Laurano, pe baza informațiilor orale cunoscute din familie, pe baza arhivei moștenite precum și prin alte cercetări de arhivă a reușit să culegă și să lămurească o serie de detalii privind biografia contesei. E surprinzător că nu s-a grăbit să publice în timpul vieții rezultatele cercetării unei probleme așa de atrăgătoare. Și trebuie să arătăm că dispunea și de o anumită autoritate, întrucît, ca artist, a cîștigat în 1934 premiul întîi la a XIX-a bienală de la Veneția. Oricum, atît prin propriile cercetări, cît și prin scrisorile păstrate și dezvăluite abia acum, Renzo Laurano a contribuit la salvarea unui capitol interesant din povestea tumultuoasei vieți a lui Garibaldi.

E foarte greu, chiar imposibil, de spus pentru ce Garibaldi n-a făcut absolut nici o aluzie la relația sa pasională cu contesa Carolina Phillipson în cele patru cărți de memorii. A vorbit acolo, cu destulă luciditate și cu simțul umorului, de experiențele amoroase din tinerețe, de cele trei soții pe care le-a avut în cursul vieții, caracterizîndu-le pe fiecare cu franchețe, dar legăturile sentimentale întretinute cu contesa Phillipson sînt tănuite, ferite de curiozitatea publicului. Numai că pecetea tăcerii se rupe pe cînd nici nu gîdim.

Carolina Giffard Phillipson a fost o contesă dotată și cu frumusețe și cu sensibilitate și cu talent poetic. O vreme a fost domnișoară de onoare la curtea reginei Victoria, apoi se dedică poeziei și devine destul de cunoscută printre aristocrații mai culti. Între timp faima lui Garibaldi se răspîndește și în Anglia. Carolina iubea deja Italia, împărtășea ideile revoluționare ale lui Mazzini, simpatiza cu mișcările de eliberare națională și socială recent apărute.

• „La mulți ani“ !

• PIEPTENELE ȘI LOPATA DE CARBUNI

Este jocul de salon prin excelență : cere singe rece, dexteritate și îndemnare. Se desfășoară în felul următor :

Regula jocului — Jucătorii iau loc în fața unei sobe și au în spatele lor o grămadă de cărbuni ; într-un ritm din ce în ce mai accelerat, ei trebuie să ia o lopată de cărbuni și s-o arunce în sobă, trecîndu-și simultan pieptenele prin păr. Este extrem de rar ca după o vreme să nu-i vezi pe majoritatea jucătorilor luînd cărbunele cu pieptenele și pieptănîndu-se cu lopata pentru cărbuni. Este foarte distractiv și se ride cu poftă...

• CUGETĂRI ȘI MAXIME

— De ce se spune mereu că un apartament are plafonul înalt și nicio dată că are podeaua joasă ?

— Cel mai bun mijloc de a lua un autobuz în mers este să aștepti să se oprească.

— Mă gîdesc adesea la cantitatea de carne necesară pentru a face o ciorbă cu apa din lacul Geneva.

— Pentru mers, cea mai frumoasă pălărie din lume nu face cît o pereche zdravănă de încălțări.

— O idee frumoasă care nu se realizează este de preferat unei idei proaste care vede lumina zilei.

— Abia atunci cînd se înecă omul își dă seama că s-a înșelat uneori ignorînd binefacerile secetei.

— O eroare poate deveni exactă, după cum cel care a comis-o s-a înșelat sau nu.

• MICĂ PUBLICITATE

— Oferim pături din fontă pentru persoane cu somn ușor.

— Somieră cu arcuri de mare rezistență și amortizoare hidraulice, pentru persoane cu somn de plumb.

— Persoană fără imaginație caută post de scenarist într-o mare casă de filme.

— Oferim degete suplimentare din cauciuc permițînd numărătoarea de la 10 în sus.

— Colecționar de colecții cumpără colecție de colecții.

— Cedez termometru medical dublu pentru cupluri. Model multiform pentru familii numeroase.

— Vînd manual Arta de a vinde : 12 F. Arta de a vinde manuale : 29 F.

Jean Survot

Vom juca iar rugby cu britanicii!

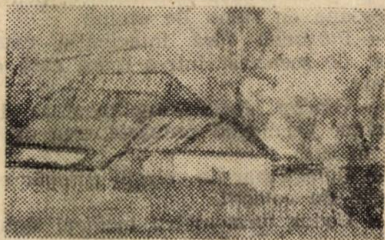
Campionatul de rugby al Franței n-a plăcut englezilor. Jucătorii din Marea Britanie refuzau de opt ani să joace în Franța, din cauza suturilor pe care le primiseră în 1931. Ducându-mă la Rugby Union, am reușit să cunosc condițiile în care jucătorii britanici ar consimți să vină să dispute un meci în Franța. Iată-le:

TEREN. — Terenul va fi împărțit în două părți: cea britanică și cea franceză. Francezii nu vor avea dreptul, sub nici un pretext, să pătrundă pe teritoriul britanic. Britanicii se vor putea uni cinci pentru a duce balonul, pe o targă, până la buturile franceze. Orchestra va interpreta „Tipperary”. De fiecare dată când un englez va cădea, va avea dreptul să fie răcorit cu evantaiul de către Președintele Federației Franceze de Rugby deghezizat în dansatoare orientale.

ECHIPAMENT. — Maieurile englezilor vor fi de culoarea gazonului. Acelea ale francezilor vor trebui obligatoriu să nu aibă decît o minecă în care vor fi introduse ambele brațe. Același avantaj și pentru chiloși. Bocancii francezilor vor fi din crep și cu cramponele în interior.

REGULA JOCULUI. — La fluierul arbitrului, francezii vor trebui să se culce la pămînt și să doarmă, sau să se prefacă. Englezii vor fi transportați cu rîcșă pînă la linia de 22 de metri. Bacșișurile vor fi plătite de F.F.R. Stilpii porții franceze vor fi doborîți și menținuți la sol în timp ce un funcționar al F.F.R., purtînd culorile britanice, va trece balonul peste bară.

Trad. C. PAVEL

● Vasile CRAIȚĂ-MÂNDRA,
„Casa părintească”

Faptele de vitejie ale lui Garibaldi îi inflăcărau imaginația. Romanticismul ca stare de spirit îl putem identifica nu doar la scriitori, ci și într-o parte însemnată a publicului vremii. Dintr-o scrisoare rezultă că legătura dintre cei doi a pornit din inițiativa contesei. I se adresează „omului și patriotului” Garibaldi cu cuvintele „Dear general” (Dragă generale) și își exprimă dorința să-l întâlnească. Primele scrisori din epistolar datează din 1864, dar corespondența, și cu ea însăși iubirea, începe de prin 1859, cînd îl întâlnește pe Garibaldi la Sanremo. Momentul întâlnirii a fost emoționant pentru amîndoi. Contesa Carolina își vedea dorința împlinită de a strînge mîna eroului despre care se vorbea atît. Din acel moment se strădui să sprijine din răspuțeri generosul program de libertate și unitate națională pentru care lupta Garibaldi. Și Garibaldi a fost mișcat să constate atîtea calități reunite în persoana contesei. Simțea afecțiunea sinceră a acesteia, însă nu s-a lăsat copleșit întru totul de farmecul feminin. Poate că era mai preocupat de pregătirile expediției celor „O mie” sau, poate, amintirea primei sale soții, brazilianca Anita Ribera da Silva, dispărută cu zece ani în urmă, îl reținea să transforme iubirea evidentă a contesei într-o legătură conjugală. Am mai putea face și o altă presupunere: cunoscînd cîntea care îl caracterizează pe Garibaldi, el a preferat să menajeze, din admirație sau respect, sensibilitatea romantică a contesei și să n-o aducă în situația dureroasă și umilitoare pentru o femeie, de a constata că nu este iubită cu adevărat de un bărbat încă legat sufletește de prima soție. Se știe cu cită insistență a prezentat Garibaldi în memorii faptul că singura mare iubire a vieții sale a rămas Anita. Dar sentimentele contesei au fost durabile, în ciuda atîtor adversități, și dovezile de iubire arătate faimosului bărbat de arme ne fac să constatăm că, pe cît era de bogată în averi, pe atît era de bogată și sufletește. De cum l-a cunoscut pe Garibaldi s-a apucat să-l procure fonduri bănești pentru realizarea acțiunilor revoluționare. Din banii săi, la care s-au adăugat bani procurați prin subscripții publice inițiate personal printre englezi, a subvenționat expediția celor „O mie” și alte acțiuni de luptă ale lui Garibaldi. A făcut o bună propagandă la Londra pentru sprijinirea luptelor de unitate națională. Prin influența de care se bucura la curte, a solicitat personal ajutorul reginei Victoria pentru Italia. Ba mai mult. Din iubire pentru Garibaldi l-a însoțit pe cîmpul de luptă, îngrijind răniții cu o putere de sacrificiu de felul celor imaginate în romane. A fost alături de general în tragica bătălie din 3 noiembrie 1867 de la Mentana unde garibaldinii, care mărșăluiau spre Roma, au fost înfrunțați și zdrobiți de armatele papale și cele franceze. Se avînta curajoasă sub tirul armelor dușma-

nului să salveze răniții sau să-i încurajeze pe cei deprimați. Se molipsise de curajul și tăria bărbatului iubit. Dar într-un anumit fel, și Garibaldi a fost influențat de sensibilitatea romantică a contesei, așa cum reiese dintr-un detaliu, nu lipsit de lirism, ce-l conține scrisoarea trimisă din Santa Cecilia (Siena) la 22 august 1867: „Scumpă și distinsă doamnă Phillipson”, scrie Garibaldi. „Vă trimit o șuviță din părul meu. La această oră vă veți fi înfilit cu Ricciotti (unul din fiii lui Garibaldi n.n.) și veți fi cunoscut motivul călătoriei sale în Anglia. De la cel care rămâne mereu al dumneavoastră G. Garibaldi”. O altă scrisoare, datată 14 octombrie 1867 și expediată din Caprena, mica insulă în care își găsisese refugiu, Garibaldi se exprimă pe un ton afectuos. „Scumpă și distinsă doamnă Eu vă iubesc cu toată dragostea de care sînt capabil — deci fără scuze și fără alte justificări. Aș vrea ca generații dumneavoastră concetățeni să se convingă de imensa importanță de a răsturna domnia Papalității. Menotti (numele unui alt fiu al lui Garibaldi, n.n.) luptă și eu sînt pe viață al dumneavoastră G. Garibaldi”. Scrisoarea aceasta e scrisă în ajunul expediției pentru eliberarea Romei. Cînd luptele încetează, o dată cu realizarea planului de eliberare și unitate națională, Garibaldi recunoaște ajutorul financiar prețios dat de contesă și-i mulțumește astfel într-o scrisoare: „Prețioasa mea prietenă, scrisoarea dumneavoastră... este o dovadă grăitoare a sufletului dumneavoastră generos. Dumneavoastră sînteți mereu prietena sinceră a acestei biete Italii, atît de maltratată și acoperită pe nedrept de rușine. Domnul să vă binecuvinteze. Nu mai trebuie să vă necăjiți să adunați sume pentru voluntarii noștri, războiul fiind terminat, și primiți, prea scumpa mea prietenă, pentru tot ceea ce ați făcut, recunoștința mea eternă”. Într-un mesaj trimis cu un an în urmă tuturor prietenilor săi, Garibaldi are aceleași cuvinte de prețuire la adresa contesei Phillipson: „Doamna Phillipson merită recunoștința italienilor pentru simpatia arătată cauzei țării noastre și pentru ajutoarele oferite răniților noștri”.

De cînd s-au cunoscut, prin 1859, și pînă la moartea generalului, în 1882, corespondența a fost neîntreruptă și plină de mesaje afectuoase. E regretabil că nu se cunosc încă scrisorile primite de la Garibaldi pînă la 1865. Se poate totuși constata și fără acestea că nobila doamnă engleză a fost o prezență vie în toate momentele vieții lui Garibaldi din intervalul amintit. Garibaldi i-a cerut sfatul chiar și în problemele personale. Cu delicatețea și tactul pe care numai o mare iubire e în stare să le ofere, contesa Carolina Phillipson a fost fericită să se simtă prietena devotată a ilustrului bărbat. Va fi fost rănită în sensibilitatea sa văzînd că, la puțin timp de cînd s-au cunoscut, adică în 1860, Garibaldi se căsătorește cu marchiza Giu-

Maxime cu și despre femei

Dacă femeile dau prea multă atenție frumuseții este din pricina bărbaților care le iubesc numai pentru atît (Doamna de Lambert).

O femeie vrea să fie frumoasă pentru omul pe care îl iubeste. (Edith Piaf)

Femeile frumoase nu mă interesează decît dacă sînt și inteligente. (Adolphe Menjou)

Femeile frumoase nu trebuie prea mult răsfățate pentru că altfel nu se mai opresc niciodată. (Goethe)

O femeie cu adevărat îndrăgostită n-are personalitate. (André Maurois)

Femeia îndrăgostită nu mai vede alți bărbați.

Femeile pot iubi fără a fi și fericite și pot fi fericite fără a iubi. (Honoré de Balzac)

Curajul este printre cele dintîi unități de măsură cu care femeile apreciază iubirea unui bărbat. Ele simt ce luptă mare îl așteaptă.

A cuceri o femeie, nu este atît de greu, dar pentru a o păstra e necesar să renunți la ea cel puțin o dată pe zi. (Ion Vlasiu)

E foarte ușor să cucerești o femeie pe care n-o iubești. (Victor Eftimiu)

Adevărata genialitate nu e să cucerești o femeie dorită de toți, ci să găsești o femeie de preț într-o ființă necunoscută. (Cesare Pavese)

Dintre femei nu cîștigă nici cea care aleargă după ceva, nici cea care fuge de ceva, cîștigă cea care așteaptă. (Elias Canetti)

Cînd ne străduim să formăm spiritul unei femei, o facem pentru alt bărbat. (André Maurois)

Dacă un cavaler invită la dans o femeie cîștită, datoria ei e să-l refuze. (Selma Lagerlöf)

Femeile cer discreție în dragoste ca să aibă ele ce povesti. (Victor Eftimiu)

Nu accorțați femeilor prea multă libertate: se vor crede părăsite. (Ion Vlasiu)

Bărbații nu înțeleg niciodată motivele care le fac pe femei să-i înșele. (Régine Audry)

Femeia care-l înșeală pe unul ca să vină cu tine, te va înșela pe tine ca să se ducă cu altul. (Cesare Pavese)

E. B.

Te plîngi că femeia trece de la un bărbat la altul? Nu o învinui: ea caută un om statornic. (Goethe)

Dacă o femeie nu trădează o face pentru că nu-i convine. (Cesare Pavese)

Nu te lăuda cu femeile. Să se laude ele cu tine. (Victor Eftimiu)

Femeia este cheia naturii... toate tainele sînt rezumate în ea și cînd un suflet de femeie ți s-a deschis, ți s-au deschis toate înfelesurile lumii. (Camil Petrescu)

O tinără se confesează unei prietene:

— Știi, dragă, eu iubesc și sînt iubită!

— Inseamnă că ai băută!

— Nu!... Nu-î același...

— Mîine, spune Jean, este ziua de naștere a soției mele și sînt supărat pentru că nu știu ce cadou să-i ofer.

— E foarte simplu, îi răspunde prietenul Olivier, întreab-o ce și-ar dori să primească.

— A, nu!... pentru că, vezi tu, n-as vrea să cheltuiesc nici atît de mulți bani.

— Soția ta este tot timpul așa de frumoasă? întreabă Pierre pe prietenul său Marcel, pe care nu l-a văzut de mai multă vreme.

— Da, răspunde Marcel, dar acum este așa pentru că, la oglindă, și-a adăugat o jumătate de oră în plus...

Cu ocazia alegerii unei regine a balului, initiatorul concursului întreabă pe una din candidate:

— Care vă este autorul preferat?

— Un metru și șaptezeci...

Intr-o zi, un celibatar înveterat îl întreabă pe André Maurois:

— Care sînt, după opinia dumneavoastră, femeile cele mai fidele: cele cu părul blond, cele cu părul negru, cele cu părul roșcat?

Și Maurois i-a răspuns:

— Cele cu părul cărunț!

Agatha Christie, celebra autoare de romane polițiste, explică reușita căsătoriei sale:

— Soțul meu este arheolog. Și arheologii au o singură deviză, cu cît un lucru se învechește, cu atît devine mai interesant.

St. A.

seppina Raimondi de care va divorța mai tîrziu. Tot cu stringere de inimă va observa că, divorțînd de marchiză, Garibaldi acceptă legăturile altei căsnicii, cu Francesca Armosino, o tinără piemonteză venită ca doică a Teresitei (fiica lui Garibaldi) și, devenită prin jocul capricios al soartei, cea de a treia soție. Aceasta îi va lăsa încă trei urmași — Clelia, Rosa și Manlio. Din corespondența rămasă, din toate dovezile de afecțiune profundă se desprinde o figură umană de mare frumusețe morală. Nici o umbră de reproș, nici o ironie sau vreo greșită interpretare n-au pornit din partea contesei. Aceeași prospețime a sentimentelor se manifestă într-o scrisoare trimisă de Garibaldi ce trecuse deja de șazece de ani: „Caprena, 11 august 1869 / Prietena mea preascumpă, amabila dumneavoastră scrisoare din 3 luna aceasta, m-a mișcat enorm și deși nu v-am scris de cîțva timp, să știți că eu vă iubesc din tot sufletul meu. Mulțumesc pentru foarte frumoasele flori: aici orice plantă e ofilită din cauza secetei. Un salut drag de la cel care rămîne pe viață al dumneavoastră G. Garibaldi“.

După cum se poate constata din rîndurile acestei corespondențe afecțiunea curată înaltă sufletele celor două persoane într-o sferă în care omenescul atinge suprema frumusețe. Prin aceasta biografia lui Garibaldi dobîndește un spor nu doar informativ, ci și de patetism.

Traducere și adaptare de
N. NICOLESCU

• Pictorul ILIE BOCA, între „iubirile“ sale...

La început a fost... ARHEOLOGIA

În epoca noastră cercetările arheologice au luat o amploare deosebită. În diferite regiuni ale globului echipe de cercetători aduc la lumina zilei mărturiile ale civilizațiilor îndepărtate. Cartea de arheologie este citită cu mult interes. Muzeele arheologice cunosc un flux continuu de vizitatori. Dar, puțini dintre contemporanii noștri știu că începuturile arheologiei coboară mult spre zorile antichității. Se pare că oamenii dintotdeauna au admirat și prețuit ceea ce au creat durabil și frumos înaintașii lor.

Deși arheologia s-a constituit ca disciplină aparte a științei istorice abia în secolul al XIX-lea, interesul pentru „antichități” s-a manifestat din timpuri străvechi. Considerăm că este interesant să reamintim că chiar termenul de „arheologie” datează din antichitate. Cu înțelesul de istorie a Antichității îl întâlnim în unul din dialogurile marelui filozof grec Platon (428–347 î.e.n.). În secolul I e.n., Dionisios din Halicarnas, istoric de origine greacă care a trăit multă vreme la Roma, a scris o lucrare de mari proporții asupra originii și primelor secole de istorie ale Romei, intitulată „Arheologia romană”.

Într-un anumit sens primul arheolog poate fi considerat Homer. Autorul *Ihadei* și *Odisseei* face treabă de arheolog când descrie obiceiurile de viață, unele armuri și sculpturi sau alte diferite obiecte, întâlnite în epoca miceniană, epocă dispărută cu cei puțin patru secole înainte de Homer.

În Orient unul din primii mari colecționari de „antichități” a fost Nabonide, ultimul rege al Babilonului (sec. VI î.e.n.). Nabonide a restaurat numeroase temple și a strâns în palatul său de la Babilon statuile de zei scoase din temple, numeroase tablete cu texte rituale, obiecte sacre, etc.

În Grecia, patru secole după Homer, spre mijlocul secolului V î.e.n., Herodot, supranumit „părintele istoriei” a acordat, în lucrarea sa „Istorie”, multă atenție monumentelor vechi. Călătorind în Orient din Lydia până în Egipt, trecând prin Mesopotamia, Herodot a consemnat nu numai obiceiurile popoarelor pe care le-a vizitat, ci și date privind trecutul lor, a descris unele monumente vechi, cum ar fi, de exemplu, templul lui Zeus-Belos și turnul său cu etaje (ziggurat), grădinile Semiramidei din Babilon, Piramidele de la Ghizeh și câteva temple din Egipt.

În a doua jumătate a secolului II e.n. grecul Pausanias a descris numeroase monumente ale Greciei antice.

Morale vechi, înțelesuri noi

- De doru lelii... mulți fac prostii.
- L-a cîntat... la director.
- Potcoave norocoase... echipament de protecție.
- A dat din cap... să scape de salut.
- Omul e om... depinde cum e!
- E frînt de... simulează oboseală.
- Ge-i în cap... nu-i în căpușă.
- A auzit cucul iarna... la pendulă.
- Mină birjar... romanță fără birje.
- Mulți vîd, puțini... se fac că obsearvă.
- Miine anul se-noiește... trece timpul, ce sî facă!...
- Babe frumoase... copii cumînți?!
- Tace milc... știe el de ce.
- Are o inimă că te unge la... bravo lui.
- Vorba-i vorbă... în vînt, chiar dacă nu bate vîntul!
- Prinde orbul... e de jo chior.
- Trage la mîsea: stomatologul.
- Cu musca pe căciulă... avea totuși șapcă.

Laurențiu TARNICERU

Cu dragoste despre dragoste

Indemnul la erotism se află în natură. E vital, e tineresc, e sănătos. E singurul drog care acționează în sensul vieții și nu al morții.

Iubim un om atunci cînd îi dorim prezența. Cîteodată e doar obișnuința de a-l vedea alături. În dragoste, obișnuința e mai puternică decît sentimentul.

Pentru bărbatul care e capabil să suporte umilința să se vadă respins și brusc, nu există limite în îndrăzneală. El știe că disprețul femeii, adesea irațional, capricios, absurd, se poate transforma în ceva care să semene cu contrariul lui. Și după mulți ani de zile, o femeie se poate răzgîndi.

Ionel BANDRABUR

Fraze

Căutați femeia. Chiar dacă nu s-a întimplat nimic.

Nu ne vedem defectele pentru că e greu de privit ceva atât de aproape. Înainte de a-ți ieși din țifini, găsește-ți altele.

Nu te grăbi să rizi de cel care a făcut un pas înapoi, poate că vrea să-și ia avânt.

Chiar cel mai bun dintre oameni conține 90% apă.

Foarte adesea începi să-ți menajezi nu sănătatea ci doar ce-a mai rămas din ea.

Nu-i deajuns să găsești ce-al pierdut, trebuie și să nu pierzi ce ai găsit.

Un suflet josnic este ca un clopot crăpat: nu se vede nimic dar sună fals.

Dacă nu vrei să fii regele timpurilor, înconjoară-te de supuși inteligenți.

Este cu adevărat bărbat cel care își amintește întotdeauna cu exactitate ziua de naștere a soției și nu știe niciodată câți ani are.

Cind câinele și pisica s-au împrietenit este fie un merit al dresorului, fie un complot împotriva lui.

Omenirea are nevoie atât de optimiști, cât și de pesimiști: primii au inventat avionul, cei din urmă, parașuta.

Cind copiii voștri deveniți adulți vă fac necazuri, consolati-vă spunându-vă că nepoții vă vor răzbuna.

Umor

Un turist citește în camera de hotel avertismentul următor: „Nu fumați în pat! Cenușa care se va mătura s-ar putea să fie chiar a dumneavoastră!”

Un soț către soție:

— Mă mir că femeile se îngrijesc mai mult să fie frumoase decât să-și lărgescă orizontul intelectual!

— Pentru că bărbații sînt adesea proști dar foarte rar orbi.

— Ceasul desteptător ucidează a-supra mea ca o mitralieră!

— Ge, sari în sus imediat?

— Dimpotrivă, rămîn culcat ca un mort.

Romanii de timpuriu s-au dovedit amatori de antichități grecești. Cînd în 146 î.e.n. Lucius Mummius a distrus Corintul, mii de tablouri și statui au fost adunate și trimise în Italia, unde au împodobit templele și locuințele particulare. Istoricul Strabon povestește că atunci cînd Cezar a reconstruit orașul Corint, noii locuitori au săpat în morminte, de unde au scos o mare cantitate de bronzuri prețioase și de sculpturi în teracotă, care au fost duse la Roma. Un mare amator de artă grecească a fost Cicero.

La începuturile evului mediu interesul pentru arheologie, în general pentru monumentele antice, a scăzut. Urișele monumente romane au devenit „cariere de piatră”, iar blocurile de marmoră de la diferite monumente alimentau deseori cuptoarele de var.

Din secolul XIV interesul pentru antichități renaște. Ibn Batuta, care a trăit în secolul XIV și care este considerat a fi fost cel mai mare călător din toate timpurile, s-a interesat mult de antichități. Ajuns în Egipt a descris farul din Alexandria, aflat atunci deja în ruine, a vizitat piramidele. A vizitat și consemnat numeroase date despre monumentele din Mesopotamia.

Cînd în 1340 Petrarca vizitează Roma, fiind invitat de Senatul roman pentru a primi coroana poeziei, a fost impresionat de monumentele fostei capitale a Imperiului roman. Într-un tratat, sub formă de dialog, Petrarca semnalează un mare număr de statui și întocmește lista monumentelor distruse și abandonate. Petrarca a fost primul umanist care a dezvăluit respectul pe care trebuie să-l purtăm resturilor antichității. Tot Petrarca a fost primul care a realizat o colecție de monede și diverse medalii clasate într-o ordine cronologică. A fost deci primul numismat!

Dar primul „arheolog” modern trebuie considerat florentinul Poggio Bracciolini, născut în 1380. De mic a studiat greaca și latina. La 22 de ani, cînd a mers la Roma, era considerat deja un savant de renume. Poggio Bracciolini a trăit mult timp la Roma. Către 1430 a scris „Descrierea Ruinelor Romei”. În această lucrare găsim pentru prima oară o descriere amănunțită a ruinelor Romei. Tot Poggio a realizat o colecție de busturi antice și de inscripții.

În secolul XV, Enea Silvio Piccolomini (ajuns papă sub numele de Pius II) a dovedit mult interes pentru ruinele antice. El a hotărît pedepsele cele mai severe împotriva distrugărilor de monumente antice. Măsura nu a pus totuși capăt distrugerilor de monumente.

În 1515 marele pictor Rafael a fost numit, de către papa Leon X, în fruntea unui organism de protecție a monumentelor, respectiv a fost numit în funcția, nou creată, de comisar al Antichităților. Într-un raport, genialul pictor, deplîngea în următorii termeni starea monu-

mentelor din Roma: „Citi pontifi au îngăduit dărîmarea templelor antice, distrugerea statuiilor, a areurilor de triumf și a altor edificii, glorie a întemeietorilor lor... Cît var n-a fost stricat cu statuile și cu alte monumente antice? Îndrăznesc să spun că această nouă Romă pe care o vedem astăzi cu toată splendoarea sa, cu toată frumusețea sa... este construită cu varul provenit din marmurele antice”.

La jumătatea secolului XV celebrul Michelangelo a condus comisia însărcinată cu supravegherea săpăturilor ce s-au executat în jurul arcului lui Septimiu Sever...

În secolele XVII—XVIII se organizează deja primele săpături arheologice de amploare. Apoi, în secolul XIX se pun bazele științifice ale cercetării arheologice.

În secolul al XIX-lea consemnăm și în țara noastră o activitate susținută de identificare, adunare, descriere și valorificare a monumentelor arheologice. Trebuie amintit încă că un anume interes pentru monumentele arheologice au manifestat și cronicarii secolelor XVII—XVIII, marele cărturar Dimitrie Cantemir, precum și reprezentanții școlii ardelenice.

Între primii colecționari de antichități, din țara noastră, amintim pe banul Mihalache Ghica și „generalul” Niculae Mavros. Un mare răsunet a avut descoperirea întimplătoare, în 1837, a celebrului tezaur de la Pietroasa, „cloșca cu puii de aur”! Preocupările arheologice au avut Dimitrie Papazoglu și indeosebi Cesar Bolliac.

Considerăm deosebit de important faptul că domnitorul Al. I. Cuza, unul din ctitorii României moderne, a acordat atenție vestigiilor arheologice de pe teritoriul țării noastre. Două dovezi, în acest sens, le considerăm edificatoare. Printr-o scrisoare din 3/15 iunie 1865, Iancu Alecsandri, agentul României la Paris, era însărcinat să comunice lui Duruy, ministrul de instrucție publică a Franței, că au fost luate „toate măsurile pentru a asigura succesul misiunii arheologice pe care împăratul (Napoleon III) a binevoit s-o trimită în Principatele Unite”. Misiunea franceză, alcătuită din profesorul Gustave Boissière și arhitectul Ambroise Bardry, însoțită de arheologul român, Cesar Bolliac, a efectuat săpături la Sucidava (Celei) și la piciorul podului lui Traian de la Drobeta-Turnu Severin. Și, fapt deosebit de important, tot domnitorul Al. I. Cuza, la 23 noiembrie / 5 decembrie 1865, a semnat decretul prin care s-a înființat Muzeul Național de Antichități din București, instituție ce a coordonat, de atunci încolo, săpăturile arheologice din România.

Asupra unora din marile descoperiri arheologice ale secolului al XIX-lea, de la noi și din diferite zone ale lumii, ne propunem să stăruim în numărul următor al almanahului Ateneu.

Ioan MITREA

— Te cerți cu soția vreodată?
— Niciodată. Cum ridică tonul, spun hotărît: „Taci”. Și tac.

— Îți coși un nasture? Nu te-ai însurat?

— Și ce, bărbaților însurați nu le mai cad nasturii?

— Știu din experiență că-i bine să stai desculț în casă, este excelent pentru sănătate.

— Și eu. Am remarcat că ori de cîte ori mă trezesc dimineața încălțat, mă doare teribil capul!

— Renunță la bere! În loc de o halbă, mănîncă un măr!

— Păi, știi, nu pot totuși mînca treizeci de mere pe zi!

E. B.

● „Amintiri din viitor...”

SOLUL ȘI PLANTA,

Două niveluri ale unui sistem unic

Există o preocupare firească și permanentă a oamenilor pentru a putea răspunde la întrebarea-cheie: cum a apărut viața pe pământ? Dacă găsirea răspunsului la această întrebare ar permite să se înțeleagă mai bine rosturile și mecanismele vieții prinsă în multiplele ei conexiuni cosmice și terestre, există și alte aspecte mai ușor de abordat care aduc și ele o clarificare importantă în înțelegerea vieții actuale de pe Terra, chiar dacă numeroase detalii rămân a fi precizate în viitor.

Un asemenea aspect îl reprezintă lămurirea caracteristicilor stratului exterior străvechi al Terrei pe care mulți îl prezintă în mod eronat a fi fost o „supă primordială”. Cu alte cuvinte o soluție haotică de materii organice și minerale în sinul căreia s-au organizat în mod mai mult sau mai puțin inexplicabil primele ființe vii.

Lucrurile se limpezesc în mare măsură dacă ținem seama de faptul că planeta noastră este un „organism” complex, idee care găsește tot mai mult credit în lumea științifică datorită cercetărilor de geofizică care au demonstrat că pământul este alcătuit din straturi concentrice, adevărate organe, aflate în permanentă interacțiune și având deci continue schimburi de informație, energie și materii. Mai mult decât atât, organismele vii emit continuu semnale receptate de Terra, iar aceasta emite semnale receptate de ființele vii, semnale care au primit denumirea semnificativă de semnale biogeofizice în lucrări deosebit de interesante realizate de cercetători români (Apostol, Svoronos).

Așadar și stratul superficial al planetei de acum 4—5 miliarde de ani era un „organ” al Terrei caracterizat prin aceea că la nivelul lui întâlnirea radiației solare (cosmice) cu substanțialitatea Terrei avea drept efect sinteza de materii organice. El avea drept caracteristică ceea ce am putea numi o stare de viață generală (ne-individualizată) sau de protoviață la care participau direct radiația cosmică, purtătoare de informație modelatoare și energie, și substanțele terestre capabile să capteze și să organizeze aportul cosmic. Astfel, cercetări americane și sovietice devenite clasice au demonstrat că radiația ultravioletă, acționând asupra unor solu-

ții simple, care conțineau compuși care par să fi fost caracteristici și abundanți în acea perioadă (amoniac, aldehidă formică) pot determina sinteza tuturor categoriilor de materii organice specifice organismelor vii: aminoacizi, polipeptide, zaharuri, pietrele de construcție ale acizilor nucleici care sînt substratul transmițerii ereditare a caracterelor etc). Acest strat superficial al planetei purta amprenta mediului cosmic din acele vremuri, el prezenta așadar o organizare corespunzătoare și nu era o „supă haotică”.

Putem defini după cum urmează funcțiile acelei **epiderme** primitive a planetei în curs de formare: 1. o **fotosinteză de tip primitiv** (sinteza materiilor organice mai sus menționate); 2. **organizarea materiei în stare coloidală** (acum are loc apariția nu numai a primilor coloizi organici, ci și minerali, de tipul argilelor); 3. **mișcarea internă specifică** datorită atât reacțiilor specifice materiei organice vii (reacții biocatalitice de tipul celor enzimatic și hormonale), cât și curenților care ușurau venirea în contact a diferiților compuși astfel încît se stabileau lanțuri de reacții, adevărate procese-circuite în care erau antrenate diferitele elemente chimice.

În această **epidermă** a Terrei străvechi se găseau conținute în germen impulsurile sau informațiile care premers diferitelor organisme alcătuit în prezent regnurile vegetal, animal și uman.

Chiar dacă știința actuală nu este în măsură să afirme nimic sigur cu privire la organizarea primelor ființe vii, cert este că la un moment dat stratul superficial al Terrei se umple de ființe vii în plin mers spre organizarea regnurilor actuale. Totodată are loc o specializare și o împărțire a funcțiilor: regnul vegetal ridică fotosinteza pe o nouă treaptă calitativă și, fiind o funcție puternic legată de Cosmos, o monopolizează urcînd-o deasupra învelișului superficial al corpului planetar așa cum o găsim și în prezent; funcția producerii de coloizi organici și minerali specifici rămîne o caracteristică a solului, iar mișcarea primordială este înlocuită și continuată de circulația apei prin porii și spațiile existente în sol precum și de multitudinea organismelor și animalelor care alcătuiesc forma solului

și care, afinind solul, fac din acesta în același timp un imens organ metabolic al planetei noastre.

În prezent, cînd ne referim la viața din sol trebuie să înțelegem două aspecte net diferite: o viață a corpului planetar care, prin intermediul biogeocîmpului informațional-energetic propriu, se exprimă în procesul de sinteză a coloizilor organici și minerali din materii reziduale (rezultate din descompunerea organismelor și alterarea rocilor), rezultînd în final complexul de coloizi argililor-humici specifici solului. Acest complex alcătuiește elementul de bază al fertilității solului, iar cercetarea modului cum funcționează ne permite să descoperim o adevărată „fiziologie” a solului prin care acesta asigură aprovizionarea plantelor cu elemente nutritive pe măsura necesităților acestora. Al doilea aspect îl prezintă viața microorganismelor care își găsesc locul de dezvoltare în solul viu unde desfășoară activități indispensabile dezvoltării înșușirilor solului așa

cum, de exemplu, microflora intestinală a omului este indispensabilă vieții și menținerii sănătății acestuia. Microorganismele din sol există datorită existenței solului și nu invers așa cum din păcate se consideră prea adeseori.

Odată cu apariția primelor viețuitoare individualizate materia inaugurează un nou nivel de organizare, materia biostructurată postulată și demonstrată pentru prima dată de savantul român Eugen Macovschi.

Dacă învelișul periferic al pămîntului străvechi este strămoșul comun al întregii biosfere actuale, solul și planta sînt descendenții lui care reflectă cel mai înalt grad de înrudire și interdependență. Pentru a înțelege corect această înrudire trebuie să avem în vedere paralelismul care există între alcătuirea solului și alcătuirea materiei vii vegetale. Acest lucru este posibil datorită teoriei lui Macovschi. Iată rezumate la maximum rezultatele unei astfel de comparații.

STRUCTURI ȘI FUNCȚII PARALELE

SOL

1. Materia coloidală organo-minerală cu suprafață activă foarte mare avînd tendința de a forma pelicule și rețele.

2. Soluția solului bogată în constituenți minerali și organici circulă printre particulele coloidale sau prin ochiurile rețelei coloidale și are o structură moleculară.

3. Între materia coloidală și soluția solului se stabilește un echilibru dinamic.

4. Calitatea materiei coloidale este hotărîtoare pentru nivelul de fertilitate a solului precum și rezistența la factori distructivi care duc la eroziune și pierdere structurii specifice.

5. Măsurile agrotehnice concordante cu legile pedogenezei favorizează materialul coloidal, iar cele care contravin legilor pedogenezei determină distrugerea lor și în consecință a solului.

PLANTĂ

1. Materia biostructurată cu suprafață activă foarte mare formează o rețea din ramificații fine.

2. Soluția intracelulară bogată în constituenți organici și minerali circulă prin ochiurile rețelei de materie biostructurată.

3. Între materia biostructurată și soluția intracelulară circulantă se stabilește un echilibru dinamic.

4. Calitatea materiei biostructurate este hotărîtoare pentru nivelul vitalității plantei și pentru gradul de rezistență sau sensibilitate la agresiuni exterioare (boli și dăunători).

5. Tehnologiile care defavorizează coloizii solului defavorizează și materia biostructurată determinînd efecte de neintegrare în biosferă și invers.

Ultimul punct de mai sus pledează pentru o agricultură gândită consecvent biologic și explică efectele negative ale agriculturii intensiv chimizate.

Solul-plantă, sistem unic și coerent, reprezintă un aspect al metamorfozei uriașe suferite de învelișul exterior străvechi al Terrei, înveliș care s-a transformat în lungul erelor geologice în biosfera actuală.

Dacă la început învelișul periferic al Terrei tinere avea nevoie de lumina cosmică integrală pentru a sintetiza materia organică, învelișul de soluri al planetei aflată acum într-o fază de îmbătrânire are

nevoie, pentru a putea întreține viața biosferei de un aport de materie organică humificată în solurile exploatate agricol. Aceasta este lumină stocată, forma de lumină de care are nevoie solul actual pentru a-și menține și eventual sporii fertilitate. Grijă de a-i administra această materie apare ca indispensabilă pentru însăși supra- și superviețuirea omenirii și constituie unul din principalele obiective ale curentelor de agricultură biologică, îngrijirea cu dragoste a humusului din sol este o condiție obligatorie pentru prosperitatea viitoare a națiunilor.

biolog dr. Petre PAPACOSTEA

Teatrul acum două mii de ani...

Reprezentările teatrale în Grecia Antică au avut la origină serbările în cinstea zeului Dionysos. De origină tracă zeul a fost adoptat de greci în secolul al VII î.e.n. Serbările aveau loc la sfârșitul lunii martie, adică la începutul primăverii și țineau patru zile.

Marile Dionisiace instituite de Pisistrate au rămas una dintre cele mai îndrăgite serbări ale poporului atenic, și simbolizau victoria primăverii asupra iernii. Odată cu apariția marilor trágici atenieni Eschil, Sofocle, Euripide și a comicii Aristofan ele s-au transformat în reprezentații cu un pronunțat caracter laic, cultural și creator. Teatrul lui Dionysos, cel mai important teatru al Atenei în sec. V î.e.n., era situat pe versantul de Sud-Est al Acropolei. După distrugerea Atenei de către persi, teatrul a fost complet reconstruit din piatră și marmură. Ultima reconstrucție a teatrului a început în anul 420 î.e.n., când au fost clădite băncile de piatră.

Scenografia pînă în epoca lui Eschil era foarte simplă constînd din cîteva elemente cu caracter aluziv. Sofocle a introdus decorurile pictate. În unele cazuri se folosea o scenă multiplă. Se introducea decorul lateral, care consta în utilizarea unor prizme triunghiulare rotative, avînd pe fiecare față alt panou. Aceste mașinării serveau la transformarea rapidă a cadrului. În Grecia nu exista cortină. Schimbările se făceau în timpul pauzelor sub privirile spectatorilor. Pentru tehnica scenografică s-au născut tot felul de mecanisme. Astfel pentru apariția zeilor sau a eroilor se folosea un fel de scripete agățat de sus — **mechané**. (De aici expresia devenită celebră „deux ex machina“).

Pregătirile în vederea întrecerilor dramatice începeau de timpuriu și cădeau în sarcina colegiului arhontilor (magistraților). În iulie, după realegerea anuală a colegiului arhontilor, **arhonte-eponim** numea trei choregi (antreprenori) pentru tragedii și alți trei pentru comedii. Aceștia trebuiau să suporte toate cheltuielile în legătură cu punerea în scenă a spectacolelor. Mai întîi de toate, trebuia să recruteze membrii viitorului cor: 14-15 oameni pentru tragedie și 24-25 pentru comedie! Apoi angaja un instructor de cînt, un flautist pentru acompaniament, se îngrijea de găsirea unui local pentru repetiție și de confecționarea costumelor. Pregătirile costau destul de mulți bani, întrucît statul plătea numai actorii. Dar și onoarea choregilor era mare, persoana lor era sacră iar cei mai meritori erau nominalizați în hotărîrile de onoare ale adunării poporului, fiind imortalizați în inscripții.

Selecția preliminară și cenzura pieselor erau efectuate la Atena de **arhonte-eponim**. Arhontelegea piesele care i se păreau cele mai bune și afișa numele autorilor și al pieselor în Agora (piața centrală a orașului). Odată selecția făcută autorul își alegea actorii și începea repetițiile. La început rolul protagonistului îl interpreta autorul piesei. Tot el era și regizorul spectacolului. Mai tîrziu în timpul lui Sofocle și Euripide aceștia au renunțat să mai intre în scenă.

Inițial la concurs se întrecuau trei poeți trágici și cinci apoi trei poeți comici. În fiecare zi se jucau dimineața piesele trágice, trei tragedii și o dramă satirică iar după o pauză pentru masă o comedie.

Dis de dimineață în timpul Marilor Dionisiace mii de spectatori se îndreptau

spre teatru. Spectatorii săraci primeau doi oboli pentru a-și plăti intrarea. Fiecare spectator ținea în mână un tichet de plumb, pe care era indicat sectorul pe care trebuia să-l ocupe. În interior, întrucât tichetele nu erau numerotate, pentru a face ordine se aflau slujbași speciali înarmați cu bastoane lungi. Primele rânduri erau rezervate spectatorilor de onoare, care nu plăteau intrarea.

Reprezentările nu începeau imediat. Ele erau precedate de ceremonii oficiale; erau prezentate ofrandele trimise de statele aliaste, se evocau bărbații morți pentru patrie, se sărbătoreau străinii care primiseră cununii de aur în semn de recunoștință pentru serviciile aduse, se efectua ritul purificării spectatorilor și se sacrificau cițiva porci a căror carne era împărțită.

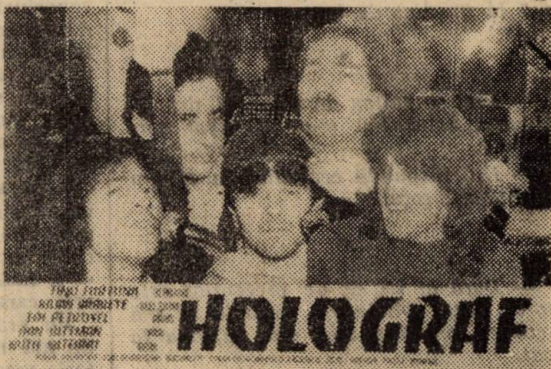
Odată ceremoniile sfîrșite, se hotăra, prin tragere la sorți ordinea prezentării pieselor. Dacă piesa are prolog corul va apre la sfîrșitul lui și va cînta un cîntec introductiv. Cînd joacă actorii, corul se întoarce cu spatele spre public. Dacă spectatorii erau nemulțumiți de conțin-

tul piesei sau de jocul actorilor, ei fluierau, plescăiau din limbă, tropăiau din picioare sau aruncau în scenă cu smochine, struguri, măsline sau chiar cu pietre. În timpul reprezentației autorul stătea în culise.

În lumea antică nu exista un public care să înțeleagă mai bine reprezentațiile teatrale și să participe mai intens la spectacol ca publicul atenean, nu exista un spectator mai recunoscător pentru o reprezentație reușită, dar nici unul mai temut cînd era slabă. Acești spectatori entuziaști nu se cîntreau de pe bănci o zi întreagă, ci țineau reprezentațiile teatrale.

În seara ultimei zile, cinci judecători aleși prin tragere la sorți anunțau numele învingătorului pe care arhonte, în tunetele de aplauze ale publicului îl înjununa pe scenă cu o cunună de iederă. În plus statul îi acorda o sumă de bani. Nu exista o satisfacție mai mare pentru un dramaturg atenean decît a fi eroul unei asemenea zile.

Corneliu POPA

• Grupul **HOLOGRAF** și duo-ul **ADAGIO** — Nicoleta **NICOLA** și Cristina **FLOREA**, au făcut la Bacău „Casă de cultură” plină...

UMOR FRANCEZ

La un dîneu un bărbat este așezat lângă o femeie guralivă. Cum de felul său este politicos, acesta ascultă dar nu mai mănîncă nimic. Vecina este într-adevăr ineputabilă. La un moment dat îi spune:

— Închipuți-vă, domnule, că am o nepoată absolut adorabilă. Această copilă iubește la nebunie păpușile. Ea are, de altfel, foarte multe. Ultima oară, la aniversarea sa, i-am făcut cadou o nouă „fiică“ care este o mică minune. Imaginați-vă, domnule, că această păpușă doarme, merge și vorbește admirabil. Vorbește, domnule, ca dumneavoastră sau ca mine!

Atunci, bărbatul cel amabil intervine:

— Ca dumneavoastră, doamnă, găsește că-i cel mai potrivit.

★

— Soțul tău este un tip amabil?

— Oh, nici nu-ți închipui, este formidabil!

— Ei nu mai spune!

— Ascultă, dragă, îți dau un exemplu: cînd merg cu un pachet, el mă ia imediat de braț!

★

— Vai, ce palton de vizon ai, dragă! Cumva, soțul tău și-a schimbat serviciul?

— Nu, răspunde cealaltă. Eu mi-am schimbat... soțul!

★

— Dacă ai ști cit de pretențios este soțul meu! Dimineața, trebuie să mă scol eu prima și să-i duc cafeaua la pat.

— La mine e și mai rău! În curînd va trebui să-i duc patul la cafea.

★

— Doi bărbați s-au angajat într-o discuție despre tot felul de fleacuri. La un moment dat ei abordează problema geniului. Primul întreabă:

— După dumneata ce este un om de geniu?

TATIANA TOLSTAIA despre „APUSUL“ LUI LEV TOLSTOI

Cei șase fii ai marelui Lev Tolstoi i-au rămas suflatește străini. Numai cele două fiice mai mari, Tatiana și Alexandra, au găsit cu încetul drumul către sufletul destul de complicat al tatălui lor. Tatiana Tolstoia a fost aceea care s-a hotărît să aducă puțină lumină în misterul tragediei familiei Tolstoi făcînd-o cunoscută publicului, lămurînd împrejurările care au putut determina pe octogenarul Tolstoi să-și părăsească familia

„Mulți ani au trecut de cînd mi-au murit tata și mama. Noi, copiii lor, am auzit multe în timpul acesta. Adevăruri și mai adesea neadevăruri. Noi am tăcut. Acum a sosit însă timpul în care tăcerea nu mai are rost — scrie Tatiana Lwovna — au apărut cărți scrise de prieteni de ai tatălui meu. Și ele conțin multe neadevăruri în părțile esențiale. Și mai ales în cele spuse despre mama mea. A vorbi despre aceasta, e mai greu decît a tăcea. E necesar să pun chipul mamei mele în adevărata lui lumină și în special ultimii doi ani de conviețuire cu tatăl meu, cînd nervozitatea ei era mai mult o boală suflatească.

Ce poate fi mai penibil decît să te ocupi de raporturile dintre părinții tăi. Dar tot ce rămînea secret, în alte familii, era cunoscut tuturor în ce privește familia mea: noi trăiam într-o casă de sticlă. Fiecare putea veni la noi, să spioneze, să povestească, să arunce în noroi ascunzăturile cele mai mici ale sufletului. Tolstoi singur a povestit multe în jurnalul și în „Mărturiile“ sale. Așa stînd lucrurile cred că pot să-mi permit a vorbi, de ceea ce am văzut singură, trăind împreună cu ei. N-am nimic de ascuns. Lumea să mă judece. Desigur că în acest moment nu pot spune încă totul, — e încă prea devreme pentru a vorbi de toți acei care au luat parte la această tragedie...

Eu eram fiica cea mai mare, numai cu 20 de ani mai tină decît mama. Pînă la căsătoria mea, am viețuit 35 de ani cu părinții mei, și a trebuit să intervin adesea în căsnicia lor, pentru a îndepărta neînțelegerile care deveniseră de nesuportat mai ales că tata trecuse de optzeci de ani. Cauza acestor neînțelegeri era căsătoria lui Tolstoi cu tinăra, frumoasa și impulsiva Sonia Bers. Crescută la oraș și doritoare de petreceri mondene, ea se izolează după nuntă în liniștea moșiei de la Iasnaia Poliana. La începuturi traiul a fost tîhnit. Seara, Sonia Tolstoi se așeza la lucru, transcriind ceea ce așternea Tolstoi pe hîrtie în timpul zilei.

Curind, veni primul născut, Serghei. Tatăl ținu ca alăptarea copilului să fie făcută de mamă; a lăsa alăptarea copilului pe seama unei doice era după părerea lui o crimă. În cele din urmă copilul trebuia să fie alăptat cu biberonul. Copilul este foarte slab, nervos, capricios. Tolstoi petrece nopți întregi lingă leagănul lui. Dimineața e în odaia de lucru, adăncit într-o altă lume, în lumea personajilor sale [...]. În sfârșit, venii eu pe lume [...]. Treisprezece copii. Unsprezece dintre ei fură alăptați de mama. Chiar bolnavă, ea nu renunța însă să-și alăpteze mai departe copiii.

„În fiecare zi a trebuit să las o călimară, o parte a ființei mele în odaia copiilor”, scrie Tolstoi. Cînd Tolstoi era silit să plece, schimbul de scrisori era zilnic.

„Eu stau în odaia ta, — scrie Sonia Alexandrovna soful ei, — transcriu manuscrisele tale sau caut printre lucrurile tale, și plîng de bucurie și mă gîndesc la cele trăite”. Și el răspundea: „Mîine te voi îmbrățișa, pe tine iubită, acolo, în odaia copiilor, căci știi prea bine, că te găsesc întotdeauna acolo...”.

Surorii sale îi scria în același timp Sonia: „...cînd nu e acasă, citesc și recitesc manuscrisele lui. Îmi încordez toate puterile pentru a-l înțelege, pentru a pătrunde în spiritul său, pentru a-i înțelege sufletul: „...Fără tine cît de lipsit de suflet e totul... Tu știi să aduci poezie în toate”.

În curînd încep însă presimțirile aducătoare de moarte ale lui Tolstoi, care își fac loc într-o scrisoare adresată unui prieten: „Ea e tină. Multe din viața mea sufletească îi rămîn ei neînțelese, acum mai e în stare să înăbușe multe într-însa, mai tîrziu însă... va veni scadența...”.

„Și nota de plată i-a fost în adevăr prezentată, cu mult mai tîrziu însă”, observă Tatiana Lvovna.

Și acum începe grozava dramă, care ia cu atît mai mult chipul fatalității cu cît nu există un vinovat și nici un mijloc de salvare. Începutul acestei tragedii corespunde cu mutarea familiei la Moscova. Serghei trebuia să urmeze cursurile universității, iar fetele trebuiau introduse în societatea mondenă. Și acum izbucni dintr-o dată neliștea care mocnea în sufletul lui Tolstoi. El simțea că o povară, viața lipsită de griji, fericirea egoistă... La aceasta se mai adăugă o neliște de ordin religios, care ia în sufletul lui atît de sensibil chipul disperării.

Înainte de a lua hotărîrea să se îndepărteze de biserica ortodoxă, el se silește să îndeplinească toate prescripțiile bisericești: se roagă, postește, se pocăiește se adîncește în studiul evangheliei, învață în scopul acesta ebraica și greaca.

„M-am ținut de razele soarelui pentru a ajunge la soare”, — scrie el în timpul acesta. Sonia n-are nici-o înțelegere și nici un interes pentru purtarea sofului ei. Ea e străină de toate aceste

Celălalt, îi răspunde, după un moment de reflecție:

— Un om de geniu, după mine, eșie cel care-i capabil să-și convingă soția că o haină de vizon ar îmbătrîni-o.

★

La Paris, o femeie conducînd automobilul se oprește la o intersecție în fața luminii roșii. Cum de felul său este cam distrată, ea lasă să treacă culoarea verde fără a mai porni mașina. Urmează iarăși: lumina portocalie, lumina roșie, lumina verde... Femeia nu pare dispusă să-și mai continue drumul.

În fine, agentul de circulație care o remarcă, vine spre ea și-i spune în mod politicos:

— Ei, doamnă, chiar nu avem nici o lumină care să vă fie pe plac?

★

Alphonse Allais, umorist francez binecunoscut, îi spune într-o zi unui prieten:

— Femeile nu ascultă niciodată ceea ce li se spune, în afară doar de faptul dacă li se vorbește despre dragoste.

— Este imposibil, răspunse prietenul. Exagerezi!

— Bine, vei vedea tu însuși. În această seară îți voi dovedi că am dreptate.

Seara, cei doi prieteni, se întîlnesc la un dîneu. De abia sosiți, Allais zise gazdei:

— Scuzați-ne, doamnă, venim tocmai de la o bătrîndă rentieră pe care am asasinat-o. Iată motivul întîrzierii noastre.

— Nu face nimic, răspunse gazda cu un surîs amabil. Acum, putem să ne așezăm, în sfîrșit, la masă.

★

La o agenție matrimonială, o domnișoară bătrîndă îi mărturisese funcționarului:

— Iubesc atît de mult solitudinea!... Mi-aș dori un soț care să fie agreeabil, instruit, care să știe să vorbească, să mă distreze și să fie bine informat. Aș vrea, totodată, să stea cu mine acasă și să nu frîcănească dacă eu nu am chef.

— Știu ce vi se potrivește, domnișoară! îi răspunse funcționarul. Cum-părați-vă un televizor!

Șt. A.

Academia veselă

Prin 1630, existau câțiva domni care se întâlneau pentru a se bucura reciproc de frumusețea spiritului lor. Se vedeau la un anume Conrart. Într-o zi, zvonul despre aceste reuniuni destul de anodine ajunse la urechile lui Richelieu. Cardinalul era neîncrezător din fire. S-a gândit că acești intelectuali ar putea să unească ceva. Ca să aibă mijlocul de a-i controla, lansă o idee diabolică: să oficializeze aceste întâlniri și să transforme grupul de prieteni într-un corp constituit plasat sub o autoritate publică. Crearea Academiei a fost așadar o adevărată operație polițienescă. Prietenii lui Conrart nu s-au lăsat înșelați:

— Este o întemnițare în toată regula, exclamă unul dintre ei.

Era însă greu să lupți împotriva lui Richelieu. Conrart a fost desemnat să pregătească statutul noului instituții. La 13 martie 1634 avu loc prima ședință a Academiei. Bieții scriitori, puși astfel sub supraveghere, fură foarte încurcați și începură să se exprime într-un stil tern și deloc compromițător... Informați, cardinalul își frecă minile de satisfacție. Cîștigase partida!

La 20 martie, compania își alege un nume: Academia Franceză părea ceva foarte serios. La 22 martie, cei patruzeci (care nu erau încă decât treizeci și șase), neputînd, de acum înainte, să vorbească liber, își căutară o ocupație. Hotărîră să redacteze un dicționar. Ideea îi plăcu lui Richelieu:

— Iată-i liniștiți pentru o vreme, gîndea el.

Intr-adevăr, prima ediție a lucrării trebuia să apară cînzeci și nouă de ani mai tîrziu!

Primii noștri Nemuritori, după sfaturile lui Chapelain, găsiseră un mod foarte curios de a-și prezenta dicționarul. Cuvintele nu se succedau în ordine alfabetică, ci erau grupate după rădăcină... Primit cu un imens hohot de rîs, dicționarul a fost apoi remaniat iar procedeul Chapelain abandonat.

Printre primii ocupanți ai celor patruzeci de fotolii se găseau, din fericire, cîteva personaje foarte vesele: Vaugelas, Saint-Amant și Vincent Voiture. Poetul Saint-Amant, de exemplu, care ocupa al douăzeci și doilea fotoliu, a fost primul academician petrecăreț. Băutor strășnic, afemeiat, și-a transpus gusturile în poezie. La Academie, a fost

probleme; le urăște chiar. Nevoia și dorința lui de a renunța la avere întîmpină o puternică rezistență din partea familiei. „Ne întrebam: /.../ De ce trebuie să renunțăm la viața noastră veselă și fericită? N-am fost în stare s-o pricepem!“ — notează Tatiana Lwovna. Tatăl vizita însă închisori, căzărmi, tăia lemne la malul riului Moscova, Cartierul Chamowniki în care se găsea marele azil de noapte Arjanov. Concluzia: Unii au totul, sînt sătui, bogați, fericiți. La ceilalți numai sărăcie, vicii, degenerare. „Cine e de vină? Eu și familia mea!“ El e copleșit de aceste gînduri. Sonia e cuprinsă de teamă pentru starea lui psihică. Așteaptă un singur lucru: să treacă nenorocirea; o viață nouă să-și facă locul între ei.

Tolstoi crede, totuși, că totul se poate îndrepta: „Bucuros aș renunța la întregul meu renume, numai ca sufletele noastre să se regăsească“. Și în locul acestei regăsiri, certuri nenumărate și dușmănie. El își luă lucrurile și părăsi casa. „Îmi amintesc această scenă. Mama stătea pe o bancă în aleia parcului, cu ochii larg deschiși, privind în gol. Era din nou însărcinată. Fratele meu Ilia o luă în casă și o așeză în pat. Dimineața veni pe lume sora mea Sașa (Alexandra). Tatăl meu știa că mama trebuie să nască și se întoarse.

„Cîteva luni mai tîrziu, se petrece între ei o scenă teribilă, în timp ce își mărturiseau reciproc tot ce le chinuiau sufletele. Noi copiii mai mari, stăteam jos, auzeam reproșurile, înțelegeam că se petrece ceva hotărîtor în viața noastră... Fiecare dintre ei apăra cu toată energia ceea ce le era mai scump. Ea-fericirea copiilor, el — libertatea spiritului, adevărul...

„Adevărul... Eram noi în stare să pricepem ce voia tatăl nostru? Nu. Simțeam totuși că ar trebui să ținem cu dinsul. Mai puțin o pricepeam pe mama. Inima ne zicea că ar trebui să cedez, să se plece...“, scrie Tatiana Lwovna despre suferința celor două suflete hărțuite. Tolstoi ajunsese definitiv la concluzia că nu are nici un drept la bogăție și se hotărî să renunțe la ea, trecînd întreg avutul pe numele soției sale. Ea fu revoltată.

„Tu consideri averea ca o povară și vrei să mă încarci pe mine cu ea? Nu!“

O soluție fu găsită prin împărțirea averii în zece părți. Moșia Iasnaia Poliana rămase mamei și fratelui celui mai mic Vanicika (Ivan). Fiecare avea acum partea lui. Tatăl deveni oaspetele nostru... El crezu că va putea începe acum o viață nouă, în cercul prietenilor și școlarilor săi: Certkov, Bijukov și Borbunov. Sonia Andreevna își dădea silința să fie binevoitoare față de ei.

Tatăl meu se simțea cit se poate de fericit, cînd muri Vanicika, întreaga vlagă și pasiune a acestor doi bătrîni. Această nenorocire aduse cu sine o puternică schimbare în viața mamei. Ea fu sufletește cu totul zdruncinată, cu atît mai mult cu cît nu posedase niciodată o re-

zistență prea mare. Într-o scrisoare adresată surorii sale, recunoaște ea însăși că și-a pierdut mințile. „E o prostie” vrea s-o convingă Tolstoi... Această stare sufletească a mamei îl leagă cu totul de dinsa. Orișice s-ar întâmpla, el nu o va părăsi.

Prieteni și școlarii nu-i dau niciun moment răgaz. Ei îi reproșează nestatornicia, îndepărtarea de la învățătura sa, îl demască, îl acuză. Sub influența acestor scrisori se supune el însuși și învățătura sa unui examen sever. Se acuză singur. Pentru a părăsi casa nu găsește, în fața stării sufletești a soției sale, energia necesară sau argumentul convingător. Nepuținând, așteaptă o împrejurare oarecare, care să taie acest nod gordian. În acest timp, sufletul bolnav al mamei caută uitare în muzică și în devotamentul față de cineva. În zadar. „Eu nu l-am iubit decît pe el! Niciodată nu m-a impresionat o altă stringere de mînă”, — spunea ea la patul de moarte al fiicei sale. Această stare sufletească se cristalizează într-un egoism bolnăvicios. Dezinteresarea tinerei și delicatei Sonia se transformă într-o iubire de sine. E geloasă pe Tolstoi din cauza lui Certkov. Cere ca tot ce nu-i favorabil din jurnalul lui Tolstoi să fie șters. E apucată de un acces de isterie pentru că Tolstoi vrea să ia parte la Congresul de pace din Stockholm. Pierde orice stăpînire de sine. Accesele ei de nebunie împiedică pe Tolstoi să lucreze. El primește toate acestea ca pedeapsă pentru păcatele lui. „Vreau să opun Soniei dragostea și bunătatea”, notează el în jurnal.

Cînd Tolstoi își scria testamentul se feri de soția sa. Și ea avu simțămîntul că Tolstoi ascunde pentru prima oară în viața lui ceva față de dinsa. Începu să-i deschidă scrisorile.

Tolstoi notase în jurnalul său și cele mai ascunse gânduri, silit să facă un jurnal secret. Ea hînuiește și caută peste tot, se scula noaptea și umbla prin hîrtii. Lui îi era rușine pentru el și pentru dinsa. Viața lor devine un iad. Ajuns la vîrsta de 82 de ani, titanul de la Iasnaia Poliana nu era decît un moșneag. La 25 octombrie, cîteva zile înainte de fuga de-acasă, Tolstoi scrie în jurnalul său: „Mereu același sentiment apăsător. S-o părăsesc nu pot!... Mi-e milă de dinsa. Toată noaptea am retrăit întreaga mea luptă. Treaz sau dormind, mereu același lucru”. În ziua fugii, el se trezi la ora două. Aude un zgomot. Cineva umblă prin odaia de lucru răscolind hîrtiile. Fu revoltat la culme... Se sculă, trezi pe prietenul său, doctorul DUȘAN MAKOWAZK... Și plecă. Cînd Sonia află că Tolstoi a părăsit casa, se aruncă în lac, dar fu salvată. Ea mai încercă în cîteva rînduri să se sinucidă. Fură chemați un medic și o soră de caritate. Ea declară „greva foamei”. I-am scris tatei. El răspunde printr-o scrisoare, în care mulțumea pentru compătimirea noastră, era însă hotărît: „Altfel n-am putut proceda. Iertați-mă pentru toate neplăcerile ce vă fac. N-am găsit puterea să fac altfel. Mă tem, că Sonia va da de urma

însărcinat cu partea comică a dicționarului. El este acela care a cules și a explicat cuvintele groțesti ale limbii franceze. Fotoliul său a fost ocupat de dl. François Mauriac...

Vincent Voiture a fost un trăsnet cum rar se poate întîlni. Principala lui preocupare era să producă farse și poante. Într-o zi, călătorind într-o trăsură împreună cu doamna de Vigean, care era surdă dar nu voia s-o mărturisească, îi recită, zîbind, un psalm în întregime. Doamna, crezînd că este vorba de complimente, îi răspunde cu multă politețe și dragălaşenie...

Un alt academician, abatele de Choisy, a fost un personaj extrem de bizar. Obişnuit, încă din copilărie, să fie îmbrăcat femeiește, a purtat toată viața rochii, bijuterii dantele etc. Gătit așa, acest original cleric a sedus nenumărați gentilomi care au devenit, fără să se mire prea mult, amanjii săi. Îi plăcea să fie admirat, iar cel mai frumos compliment care i se putea face era: „Doamnă! Ce frumoasă e!” Încă din adolescență folosisese produse speciale împotriva creşterii părului pe obraji, și aspectul său sub machiaj era cu adevărat acela al unei femei, destul de părăsea decît pentru a merge la şedinţă drăguţă, de altfel. Cerut în căsătorie de un fost muşchetar, abatele de Choisy, care-şi spunea contesa des Barres, refuză, nu din vagi motive de morală, ci pentru că se temea că amorozele pusesese ochii pe zestrea lui. Hăi-nele sale femeieşti, pe care nu le

• Prin parcul pașilor pierduți...

părăsea decit pentru a merge la ședințele Academiei, i-au permis să-și apropie numeroase tinere care se lăsau mângaiate și îmbrățișate de această frumoasă doamnă, fără să se gîndească la ceva rău. Unele, totuși, au avut îndoieli, între altele această domnișoară Rosalie care sfîrșit prin a avea un copil... Desigur, abatele de Choisy, patronat de Racine și Boileau, n-a intrat la Academie pentru această curioasă activitate, nici pentru versurile licențioase pe care le-a compus, ci pentru o interpretare a psalmilor și pentru o solidă Viață a sfinților Ludovic.

Sub Ludovic al XIV-lea, marea preocupare a academicienilor a fost să-l laude pe rege. De altfel, el însuși le dăduse această sarcină declarînd, cu această simplitate care era farmecul său: „Vă puteți da seama, domnilor, de stima pe care o am pentru dvs., deoarece vă încredințez lucrul care-mi este cel mai prețios pe lume: gloria mea!“

Academia a fost dintotdeauna luată în zeflemea, dar cîțiva scriitori i-au trimis săgeți de pe urma cărora mai suferă și astăzi, Piron a exclamat cîndva: „Sînt acolo patruzeci care au spirit cît patru!“.

Voltaire era furios din cauza unor Nemuritori care nu scriseră nimic: „Academia, spunea el, este un corp în care sînt primiți oameni cu titluri, cu posturi, prelați, magistrați, medici, geometri și chiar, uneori scriitori“. Voltaire uita că Academia este înainte de toate o reuniune de spirite frumoase. Este ceea ce explică și astăzi prezența sub Cupolă a citorva personaje a căror lucrare, cît de mărunță, ar fi foarte greu s-o găsești în librării...

Bonaparte, sub Consulat, aduse celor Patruzeci ceea ce le lipsea pentru a fi definitiv caraghioși: o uniformă. Aceasta era cît pe ce să fie galbenă... Au preferat-o însă verde. Este o șansă, căci dacă ar fi relevat prima culoare, domnii aceștia ar fi îmbrăcat tricoul galben ca și cîștigătorii turului... velocipedic al Franței (cum se spune sub Cupolă). Acest costum verde, astăzi, costă aproape zece mii de franci. De aceea „academizabili“ îi supraveghează pe Nemuritorii care au aceeași corpolență. „Dacă moare Cutare, gîndește fiecare candidat, aș putea să mă prezint, căci aș răscumpăra haina de la familie...“. Unii așteaptă foarte mult. Mai moare, desigur, și cîte un academician; dar nu este „al lor“. Atunci devin invidioși, morocănoși, și le bîn-

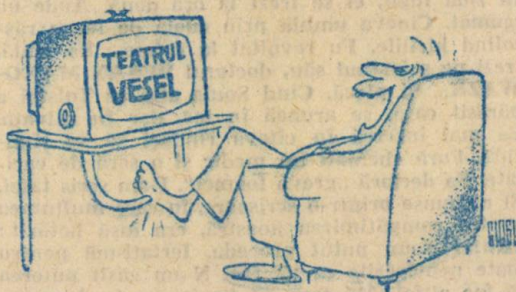
mea. O revedere cu dînsa ar fi pentru mine insuportabilă“. Apoi cobori la Ostapovo — o gară mică, trebui să-și întrerupă călătoria, fiind bolnav și istovit, Bulgakov veni la noi din partea lui Taskertkov să ne incunostiințeze că Tolstoi zace grav bolnav. Unde se găsește nu poate să ne spună... Eu n-am închis toată noaptea ochii, nu știam ce trebuie să fac. Alături plîngea și suspina mama. Abia a doua zi de dimineață sosi o telegramă de la corespondentul ziarului RUSSKOE SLOVO, în care era indicat locul unde se găsește tata. Noi, mama, eu și frații mei plecarăm spre Ostapovo. Hotărisem să nu mergem să-l vedem pe tata și am rămas în vagon. Tata întrebă însă de mine și eu alergai spre el. Mă temeam că mă va întreba de mama. Nu-i spusese niciodată o minciună! El întrebă în așa fel, încît n-a fost nevoie să mint.

„Cu cine a rămas mama?“ — „Cu fratele și sora mea“. L-am întrebat dacă nu-l enervează discuția aceasta. El răspunse apăsător: „Ce importantă are aceasta pentru mine acum?“ Am început să-l îngrijesc. Aș fi dorit mult s-o cheme pe mama. El aiurea însă: „Să, plec!.., să plec!.. ea-mă va ajunge!.. Ceru să fie acoperită ferestra, pentru că i se păru că vede în dosul ei un chip de femeie. Mă rugă să telefonez la Iasnaia Poleana. „Rog rețineți-o pe mama“. O revedere cu dînsa n-ar fi putut-o suporta. La 6 noiembrie veni Serghei cu știrea că tatei îi mergea rău de tot. Nu ajunsesem bine în fața căscioarei în care zăcea tata, cînd mama ne ajunse din urmă. Tata își pierduse cunoștința. Ea se așeză la căpătiul lui, șoptindu-i cuvinte de dragoste... Îl ruga s-o ierte... Cîteva oftături fură răspunsul... Apoi liniște. Tatăl meu își dăduse sfîrșitul...“

Intenționat nu vorbesc despre Tolstoi, gînditorul. Vorbesc de tatăl meu, de două inimi și de tragedia lor... Mama mai trăi nouă ani. În ultimii ani s-a împrietenit cu multe din gîndurile lui Tolstoi /.../

Așa a fost viața acestor doi oameni“.

Traducere după
P. SWESDITSK
de prof. Neculai C. MOCANU

Mario Vargas LLOSA

„N-aș putea niciodată să scriu
decît despre subiecte care
m-au tulburat“

Scriitorul de limbă spaniolă Mario Vargas LLOSA (n. 1936, în Peru), unul din reperele literaturii latino-americane moderne, este cunoscut de noi în țară prin intermediul romanelor **CASA VERDE** (ed. Univers, 1970) și **MĂTUȘA JULIA ȘI CONDEIERUL** (Ed. Univers, 1985, trad. de COMAN LUPU).

Interviul de față i-a fost acordat ziaristei Alice Raillard în 1980, cînd Mario Vargas LLOSA lucra la Războiul sfîrșitului lumii.

A.R.: Ruptura pe care romanul **Mătușa Julia** și condeierul se pare că o mărcheză în opera dv. n-a fost începută deja cu **Pantaléon** și vizitatoarele?

V.L.: Fără îndoială. Începînd cu **Pantaléon**, apare în scrisul meu un element complet nou: umorul. Pe măsura redactării romanului am constatat că e imposibil să păstrez același ton din celelalte cărți ale mele, un ton mai curînd grav. Situația personajelor, impuneau îngroșarea, satira. Am descoperit astfel că umorul poate să fie o necesitate în anumite cazuri. Și aceasta a fost pentru mine o descoperire foarte stimulatoare, care îmi oferea posibilități mie necunoscute pînă atunci. Înainte nu aveam încredere în umor — cel din literatură, nu din viață. Aveam impresia, eronată, bineînțeles, că acesta îngheață întîmplarea, o „irealizează“. Și, cum am avut, aproape întotdeauna, un fel de „manie a realului“, am încercat să evit umorul. În **Mătușa Julia** acesta e un element foarte prezent, deși nu ocupă un loc la fel de important ca în **Pantaléon** despre care s-ar putea spune că e o farsă de la un capăt la altul. Aici (în **Mătușa Julia**, n.n.) e unul dintre elemente.

A.R.: Nu s-ar putea, de asemeni, vorbi de o ruptură formală?

V.L.: Nu mi-am pus niciodată problema formei independent de întîmplarea pe care aș fi vrut să o relatez. Forma o descopeream întotdeauna pe măsură ce îmi scriam cartea — o alegeam pe cea mai bună pe care puteam să o găsesc pentru ca povestea să fie cît mai persuasivă, cît mai independentă de autor. Așa s-a întîmplat cu **Mătușa Julia**. Inițial, voiam să povestesc istoria „condeiului“. Cînd eram tînăr,

tuie prin minte vagi idei criminale...

În zilele noastre, Academia a păstrat un anume prestigiu pe lîngă scriitorii mondeni. Alegerile continuă să pasioneze familia candidatului, doamnele bătrîne și cițiva maniaci ai Cu-polei, dar marele public se mulțumește să privească aceste jocuri cu amuzament.

Către 1932, apariția Gramaticii academice ar fi putut să dea oarecare greutate Nemuritorilor. Dar această lucrare, redactată de Abel Hermant, era o imensă farsă. Într-adevăr, citim, la p. 3: „O vocală este un sunet produs de aerul care iese din gură“; p. 4: „Cînd aerul care iese din gură îndepărtează un obstacol, emiteți o consoană“; p. 170: „Perfectul simplu mărcheză un fapt care s-a produs în trecut“ etc. Această culegere de năzdrăvăanii a amuzat enorm publicul, așa că Academia și-a întărit reputația de fantezistă. Această fantezie domină de altfel sedințele dicționarului. În general, publicul își închipuie că aceste reuniuni — secrete — sînt de o extremă autoritate; se înșală. În realitate, acești domni se amuză enorm. Iată dovada: într-o zi, în timpul sedinței, mareșalul Joffre adormise. Cum tocmai ajungeau la cuvîntul „mitralieră“, un Nemuritor îl interpelă, dorînd să audă părerea unui tehnician. — Domnule Mareșal, ce este o mitralieră?

Joffre se trezi, își privi îndelung confrății și răspuse:

— Mitralieră... Hm... este un fel de pușcă, dar face: pam, pam, pam.

Și adormi din nou.

Căutară o altă definiție.

În aceste condiții, înțelegem de ce Dicționarul Academiei conține uneori definiții cam comice. Iată cîteva exemple:

Dromader: un fel de cămilă care are o singură cocoasă în spate.

Cocoasă: cele două cocoase ale unui dromader.

Acaju: arbore din America al cărui lemn este alb; dar cîteva rînduri mai departe se spune:

Acajou: lemn roșiatic etc.

Cum nimeni nu-i ia în serios cînd intervin în literatură sau în gramatică, academicienii care se vor ocupați au început să decerneze premii de virtute. Există enorm de multe, de la premiul Beausse (50 F) destinat „unei familii numeroase care-și crește copii creștinește“, pînă la premiul Conard (6 F), care revine „unei fiice de ofiter

superior fără resurse și care n-a putut obține de la guvern concesionarea unei tutungerii“...

Iată-ne departe de preocupările societății care se aduna la Conrart.

Pentru a avea dreptul de a lua parte la discuțiile pasionante de sub Culpă, candidații academicieni se dau de ceasul morții. Frecventează saloanele în care se pregătesc alegerile, îl flatează pe unul, îl gîdilă pe altul, își elimină din operele lor orice cuvînt mai viu, capătă un stil impersonal, merg la biserică. Apoi, cînd unul dintre cei patruzeci, murind, încetează de a mai fi nemuritor, își pun oficial candidaturile și fac vizitele de rigoare celor treizeci și nouă de supraviețuitori. Aceștia fac solicitantului cea mai fermecătoare primire și-i promit votul. Candidatul iese foarte vesel de la acești buni domni și, rînd, se simte deja devenind verde... Sosește și ziua alegerilor. Noul Nemuritor exultă. Or, bietul de el se simte degeaba flatat, căci mai întotdeauna nu s-a votat pentru el, ci împotriva altuia. A profitat de asta, doar atît. După discursul de recepție, totul s-a terminat. Academicianul, atingîndu-și țelul, se poate odihni. Nu va muri de foame. Într-adevăr, primește atîtea invitații la masă încît îi este ușor să-și închipuie bătrînețea cu seninătate.

(Guy BRETON, *Curieuses histoires de l'histoire*).

În românește de
P. CONSTANTIN

● Vasile CRAIȚA-MÂNDRA, „Flori“...

lucrînd la radio, am cunoscut un foiletonist care scria romane radiofonice. Era ca o industrie culturală: scria mai multe romane concomitent și era, în același timp, actor. Acest personaj, dotat cu o astfel de fecunditate și cu o asemenea iresponsabilitate literară mă fascina. E primul scriitor „de profesie“ pe care l-am cunoscut. Cum, chiar în acea epocă, începusem să scriu, această caricatură de scriitor mă fascina, pentru că reprezenta o viață consacrată unei îndeletniciri care, pentru mine, era cea mai pasionantă. Pe urmă el a avut niște încurcături un pic asemănătoare celor pe care le trăiește personajul romanului meu; era surmenat, în foiletoanele sale începuseră să apară tot felul de trăsături care au determinat nemulțumirea cititorilor etc. De aici mi-a venit ideea de a scrie istoria unui foiletonist copleșit, prăbușit sub romanele sale. Dar cînd am început să scriu cartea am simțit că această istorie, povestită la un mod atît de îngroșat, putea deveni un pur joc stilistic sau de imaginație. Or, cum în aceste timp trăisem eu însumi o melodramă stil foileton am decis să introduc în roman, păstrînd pe cît posibil veridicitatea faptelor, această felie de real. De unde a rezultat structura, binară, alternată: foileton radiofonic și povestire. Dar lucrurile n-au fost așa de simple, căci era imposibil de tradus la modul exact o experiență trăită pentru a face din ea literatură: trecerea ei prin filtrul limbajului o transforma. Contextul imaginar își exersa de asemeni propria influență. Kavers, în foiletoanele lui Pedro Camacho, eroul meu, nu puteam să împiedic infiltrarea experiențelor mele. Ceea ce a dat structura romanului a fost acest efort de a împlini în cotidian rădăcinile unei povestiri pe care o simțeam situată prea mult în imaginarul pur.

A.R.: În *Conversație la Catedrală* faceți pe unul din eroi să spună: „Fiecare se apără de Peru cum poate“... Opera dv. ar fi, în ceea ce vă privește, un mod de-a vă apăra de Peru?

M.V.L.: — N-aș putea niciodată să scriu decît despre subiecte care, într-un fel sau în altul, m-au tulburat. Chiar în *Pantaleon* care pare foarte rupt de experiența mea personală, există, în fond o problemă serioasă pentru mine: problema acestei lumi de S.F. militar a birocrăției... La fel, în *Mătușa Julia*, istoria lui Pedro Camacho este legată de un mediu, de o viziune a culturii într-o societate dată — o perioadă esențială pentru mine ca și pentru oricare alt peruan. Astfel, eu cred că am scris întotdeauna fie pentru a mă răzbuna pe ceva care m-a făcut să sufăr, fie pentru a compensa frustrările de un anumit ordin. Literatura pentru mine n-a fost niciodată inocentă. Nu scriu, cum vedeau scriitorii realiști ai anilor '20, din pricină că aș avea convingerea că literatura ar putea ajuta la soluționarea imediată a unei situații sociale. E greu să mai fii azi așa de naiv. Dar cred că scrisul e o mărturie a unei

experiențe și, pe de altă parte, este un mod de a insera această mărturie într-o societate sau într-o realitate la care e foarte dificil să te adaptezi. Pentru că există cazuri care dereglează relațiile tale cu această societate.

A.R.: În ultima dv. carte pare să se strecoare aluzii la romanele anterioare...

V.L.: Sint aluzii adesea subliminale, de care nu sint întotdeauna conștient. Am amestecat aici multe lucruri, cum am făcut în toate cărțile mele. În foiletoanele lui Pedro Camacho există detalii ale unor întimplări pe care aș fi vrut să le scriu sau, în povestirile pe care naratorul încearcă să le scrie, istorii pe care eu le-am scris efectiv, sau pe care le-am inventat în acest scop. Cineva a spus că povestea unui scriitor este povestea unei teme și a variațiunilor ei. Așa este. Există un fel de „inimă“ a experienței care devine sursa a ceea ce scrii, care irigă imaginația. În această ultimă carte, unde, pentru prima dată, am folosit autobiografia la modul deliberat, e normal să apară multe din constantele personale.

A.R.: În bruiatul final care i se întimplă lui Pedro Camacho se poate vedea și o punere în discuție a creației literare?

V.L.: Există un risc în inima travaliului imaginației, o tentație care te poate împinge la desprinderea de realitate. Da, aceasta e una din temele cărții, acest risc care e implicit travaliului „imaginar“ — travaliul creativ... Dar există un alt aspect de care mi-ar place să vorbesc: despre importanța anecdotei. Când locuim la Paris, pe vremea modei Noului roman, literatura anecdotică era condamnată. Ceea ce mă mîhnea mult, pe mine, cel care am iubit întotdeauna eferescența faptelor, a acțiunii. Primele mele lecturi au fost din marii scriitori ai secolului al XIX-lea, marii „foletoniști“ Jules Verne, Alexandre Dumas chiar, Victor Hugo, Dickens. Și, mai aproape de noi, Faulkner — un mare romancier de aventuri, cred eu, de aventuri moderne. Există, în Mătușa Julia, nostalgia acestei literaturi anecdotice, care, acum, a devenit monopolul sub-literaturii. Se pierde astfel, după părerea mea, o sursă extraordinară de creativitate pentru invenția literară. Am fost întotdeauna împotriva acestei aversiuni a scriitorilor — să le zicem „serioși“ — de a utiliza marile mijloace de comunicare: foiletonul de radio, de televiziune. Toate acestea există în cartea mea. Cu Pedro Camacho, sint sigur, am adus involuntar un omagiu marilor scriitori foletoniști ai trecutului, al căror continuator mi-ar plăcea să fiu. E o aspirație pe care am avut-o întotdeauna: să pot scrie într-o zi un mare roman de aventuri.

A.R.: Și romanul la care scrieți acum?

V.L.: Mă gîndesc că poate să fie, de asemenea, un roman de aventuri. Dar, pentru prima dată, nu e vorba aici nici de Peru, nici de epoca contemporană. Inițial, a fost un proiect al meu și al lui Ruy Guerra, cineastul brazilian, care

Din antologia umoriștilor băcăuani

Maximilian Costin
(1988-1938)

Despre șoimii patrupezi...

Nepot de fiică al lui Iancu Gheorghiu Budu, menționat ca și acesta, în „Anuarul presei române“ (1908), Max. Costin pretindea să așeze „o origine mult mai pretențioasă“, după tatăl său, ca descendent al marilor cronicari Miron Costin și Nicolae Costin, „Umbre ale trecutului, sub care tentația să te adăpostești este ispititoare“, cum scria el într-un jurnal rămas în manuscris (La jumătatea veacului). Colaborare la revistele: Belgia Orientului, Furnica și la gazetele: Dimineața și Adevărul. Mai mulți ani a condus și revista Muzica (1916—1926), din care se vede că cocheta deopotrivă cu versul și muzica. Dintre volumele publicate menționăm: Poezii (Tg. Mureș, 1932), Poezii, traduceri din Mallarmé (Tg. Mureș, 1936) și o carte de polemici și satire, intitulată Șoimii patrupezi, publicată tot la Tg. Mureș, în 1937.

Umorul lui Max. Costin însoțit de obicei, de o atitudine de frondă și non-conformism, amintește de poezia lui Ion Minulescu. Dar în volumul de polemici și satire își dezvăluie, cu deosebire „fondul lui vulcanic“ și temperamentul înclinat spre „ironie și sarcasm“, mai ales „cînd prostia și răutatea unor semenii au depășit un anumit grad“. Sarjele amicale adresate lui T. Arghezi („Gînditorul în fața hîrtiei“), sau lui Al. O. Teodorescu („Kiki și Modor“), și mai ales satirele usturătoare la adresa snobismului și iposturei din domeniul artei: „Un compozitor modern“, „D-I Kotkodac, critic muzical“, în care denunță realități specifice epocii. Din același volum, desprindem virulența acelor „păreri personale despre proști“, în care Max. Costin se războiește cu „monștrii culturii“ din epocă: plagiatori, șantașiști, ariviști, anticipînd reflecțiile lui T. Mușatescu. Iată câteva:

„E curios, însă fatal, ca proștii să-ți steie-n cale, tocmai atunci cînd le stat și tu lor...“

„Ceea ce e înspăimântător la proști nu-i altă prostia, ci nemăsurata încredere în puterea inteligenței lor. Nu există prost care să nu fie perpetuu încântat de sine...”

„Pentru a reuși să faci pe prostul, trebuie să fii foarte deștept. Cel puțin tot atât cât trebuie să fii prost, ca să încerci a face pe deșteptul...”

„Un prost e prea prost pentru a fi și canalie. Canalia perfectă se întâlnește rar și apariția ei este totdeauna un deliciu pentru analiști...”

„Nu trebuie să uităm că omenirea e veche și că prostia e tot atât de veche cât omenirea. Răi și șirăți de veacuri, proștii s-au organizat pe pozițiile lor devenite inexpugnabile...”

Cu asemenea cugetări ce i-au fost inspirate de metehnele vremurilor sale, Max Costin avea toate motivele să se simtă un nedreptățit. Reținut — cum scria el — „de o cuminienie glacială a spiritului”, nu și-a făcut prea mulți prieteni, dar era încercător într-o societate în care „vom avea o opinie publică înarmată cu curajul necesar ca să valorifice și să claseze pe cei cocoțați pe culmi, stigmatizând pe patrupezi”. În acea zi, spera el, „încercările de muncă cinstită nu vor mai apărea dreptă predică-n pustiu”.

B. Munte (Ion Bubă)

Printre poezii băcăuani

Originar din Filipeni Bacăului, satul Frunțești profesorul Ion Bubă debuta încă din liceu la revista Crizantema (Bîrlad), cu versuri și proză, dar și cu cronici rimate umoristice-satirice. A colaborat la revistele: Luceafărul (Sibiu), Convorbiri literare (colecția Torouțiu), Cuget clar (București), Bucovina literară, Universul copiilor, Epigrama etc., desfășurând o bogată activitate publicistică încununată cu editarea volumului „Ogoare și luceferi” (1943).

După eliberare, B. Munte este prezent în viața literar-artistică a județelor Neamț și Bacău, atât prin funcții cultural-administrative, cât și prin colaborări la publicațiile locale: Flacăra

voia să facă un film despre războiul Canudos-ilor... Am citit atunci *Os Sertões* al lui Euclydes de Cunha și am fost tulburat mai mult de cazul său, al scriitorului decît de carte: el, unul din militarii care au participat la acest genocid, face un fel de examen de conștiință asupra a ceea ce lui îi pare a fi fost un malentendu universal. Am fost fascinat de această relatare a neînțelegerilor istorice, foarte reprezentativă pentru ceea ce se petrece aproape peste tot în America Latină: această „incomunicare” a mentalităților, a culturilor, care deusează în masacrul, în violență, în brutalitate. S-a văzut în Peru, în Argentina, în Mexic. S-au întimplat lucruri destul de asemănătoare: oameni care s-au ucis între ei, unii gîndind că-i extermină pe imperialiștii străini, alții că sînt pe cale de a ucide Diavolul, apărînd pe Dumnezeu și Adevarul. Filmul n-a mai fost realizat, și eu am preluat ideea în acest roman la care lucrez de trei ani.

A.R.: „În Peru și în alte țări din America Latină, a fi scriitor înseamnă mai întîi și adesea numai asumarea unei responsabilități sociale”, spuneați la începutul unei conferințe asupra rolului scriitorului în America Latină...

V.L.: A fi scriitor într-o țară ca a mea impune o responsabilitate morală evidentă, pentru că dv. știți să citiți, să scrieți, sînteți posesorul unei culturi acolo unde 80, uneori 90 la sută din populație nu are acest privilegiu. Și, cred eu, literatura latino-americană a reflectat întotdeauna această necesitate, are o tradiție de non-conformism și denunțare. Dar, în același timp, acest lucru a creat o imagine a literaturii care este foarte primejdioasă; căci literatura nu trebuie să fie confundată cu jurnalismul mai bine făcut sau cu o sociologie ori o istorie mai accesibilă maselor. Este ceea ce a creat mereu în America Latină o neînțelegere asupra acestei chestiuni și a exercitat o presiune importantă asupra scriitorilor. Trebuie să ții cont de toate acestea pentru a înțelege dezvoltarea literaturii latino-americane. Audiența de care se bucură un scriitor în țările asemănătoare țării mele, unde declarațiile pe care el le face în ziare au adesea mai multe repercusiuni decît cărțile sale, îi impune să fie foarte prudent, foarte onest, și să nu cedeze în fața iresponsabilității demagogiei.

Eu scriu romane despre subiecte la care țin, pentru că m-au tulburat, dar fără a mă întreba vreodată dacă au inserție în realitatea politică contemporană. Fac distincție între aceasta și responsabilitatea civică pe care trebuie să o ai.

Cînd scrii, intervin și alte elemente. Trebuie să-ți urmezi și domenii personale. Și a munci pentru imaginație, înseamnă să muncești pentru schimbare, pentru libertate.

Prezentare și traducere
Mariana CODRUȚ

THALIA LA BYDGOSZCZ

În Polonia toate drumurile par să ducă în două direcții: către Marea Baltică și către locurile în care celebrează zeița Thalia... Chemările acesteia, afișele policrome ale spectacolelor teatrale — vechea și buna tradiție poloneză a afișului de teatru, el însuși operă artistică de sine stătătoare este în plină înflorire — înfrumusețează chiar și stațiile de benzină, locurile de parcare, curbele șoselelor și, bineînțeles, piețele și scuarurile localităților. Teatrele au nume care evocă gloria străveche a artei naționale — „Fredro” sau „Mickiewicz” sau „Sienkiewicz” — și prezența activă a acesteia în actualitatea prospecțiilor pentru un nou teatru: „Atelier”, „Sirena” sau „Laborator”. Teatrul însoțește, astfel, pretutindeni pașii călătorului, îl îmbie, îl avertizează, îi innobilează imaginația prea ocupată, în general, de numeroasele obligații ale aventurii sale rutiere. În ceea ce privește Marea Baltică există un anume punct pe itinerarul spre Nord-Vestul Poloniei de unde prezența ei devine o realitate vie... Valurile mării sînt încă departe, nici o adiere a brizei nu are cum să ajungă la o asemenea distanță de sute de kilometri, dar călătorul este solicitat de către detaliile ce îi amintesc de marea cea rece la fiecare pas. Indicatoarele către portul Gdansk

• BYDGOSZCZ — Monumentul martirilor
de la 5 septembrie 1939

(Neamț), Înainte, Luptătorul, Steagul roșu, Ateneu, sau la culegerile literare „Plaiurile Bistriței”, „Construim” ș.a. Pe lângă versuri, a scris și scenete, piese de teatru pentru păpuși, crânci rimate, epigrame etc. Una dintre piesele de teatru pentru păpuși — „Animale năzdrăvane” — a fost premiată la Festivalul de acest gen din 1960.

Bine primite în revistele de profil, epigramele sale nu și-au găsit, totuși, locul într-un volum. B. Munte își încrucișează floarea satirică în special cu conștrații din Bacău. Unul dintre aceștia, George din Moldova (G. Caizerliu), îi adresa o dată următoarea provocare, după ce B. Munte publicase un „Plugușor” în Steagul roșu:

„După versurile scrise / Trebuia o apostilă: / Nu bombastica B. Munte, / Ci modesta B. Movilă”. Răspunsul său n-a întârziat: „Soarta ne apropie cu slova, / Că în nici un caz, talentul tău / N-ar reprezenta Moldova, / Cînd ești anonim chiar în Bacău”.

Lui Radu Cârnci, după apariția volumului său „Iarba verde acasă”, i se adresează cu următorul catren: „Unde-i poezia / În al cărții sin? / Greu să afli acul, / Într-un car cu fin!”

Lui Ovidiu Genaru, după prezentarea piesei „Eticheta contează”; „După ce din sală iese / Spectatorul reflectează: — Eticheta nu contează, / Nici pentru astfel de piese”. Poetul Octavian Voicu, la apariția volumului „Viața pe rod”: „După ce-i citește broșura / Se cuvine urătura: — Roadele aici... visate / Să ajungă mai bogate”.

Iată un catren adresat poetului Ernest Gavrilovici, după apariția volumului „Memorii de pace”, anunțind că pregătește un al doilea: „Și-a anunțat un nou volum / Și-l vom primi, n-avem ce face, / Dar am fi preferat, oricum, / Să ne fi lăsat în pace”.

Scriitorului originar de pe aceste meleaguri, Paul Anghel, autorul romanului fluviu Puhoarele despre epoca războiului de la 1877: „Romanu-ți fluviu, precum curge, / Vijelios din depărtare, / E sigur cum că va ajunge / Tocmai la țintă, adică-n MARE!”

Și-n sfîrșit epitaful pentru el însuși: „Cine trece-a vremii punte?”

Veșnicia cine-i sapă?

Cum se vede, chiar un Munte Poate-ncape într-o groapă” —

M. C. DELASABAR

EPIGRAMA

UNUI „MUZICIAN“

El din toată arta
Și-a făcut un crez,
Șapte mii la nuntă,
Patru la botez.

UNUI „OSPĂTAR“

An de an — pe litoral,
Prin localuri și solarii,
Soarele și ospătarii
Te jupoaie integral.

UNUI VINATOR MIOP

Umblind hai-hui printre coline,
Deși n-o spune nimănui,
El n-a vinat decît un cîine,
Care, de fapt, era al lui.

UNUI BETIV

Stă Mitică și gîndește
După ce-a băut un pic:
— Mda... Pămîntul se-nvrîște,
Bîne-a zis-o... Copernic!

UNEI VINZĂTOARE

Între două jumătăți,
Cred c-o știe fiecare,
Jumătatea mai de preț
E jumătatea cea mai mare.

UNUI SUPORTER

Mereu pornit pe tușieri,
La-njurături-inegalabil,
Erai supporter pînă ieri,
Azi, ai ajuns... insuportabil.

UNUI TURMENTAT

La ieșirea din bodegă
Zise, clătîindu-l vîntul:
— Ori îmi dați un punct de sprijin,
Ori voi răsturna Pămîntul.

FABULĂ

ȘOARECELE ȘI ELEFANTUL

Un șoricel — morar cu fața fină
Căzuse-n meditații pe-o ladă de făină:
— Ce-i elefantul, frate? Stau să mă
întreb acum
De toți se dau în lături, cînd trece
el pe drum
De el să-mi fie frică? — nu mai pot
Ce dacă are fildeșii de-un cot
Îi poartă după dînsul ca podoabă
Credeți că poașă spargă-n ei o boabă?

apar la toate încrucișările accelerînd, odată cu cifrele în descreștere ale kilometrilor, sugestia că în orice moment te afli mai aproape de coastă. Impresia devine cu atît mai copleșitoare la Bydgoszcz.

Nici aici nu se simte încă boarea mării (mai sînt încă 100 de kilometri pînă la litoral) totuși marinarii sînt prezenți pe străzile orașului. Situată în calea sistemului fluvial navigabil al Vistulei, Odrei și Wartei ceea ce dă așezării calitatea de oraș portuar îi explică renumele ce urcă în timp, în pofida furtunilor pe care le-a înfruntat cu mult înainte de secolul al XI-lea. Atestat în drepturi civile depline abia în 1346, orașul cîștigă repede timpul pierdut din pricina invaziilor repetate ale vecinilor, cele mai aprige fiind ale cavalerilor teutoni; curînd devine un centru comercial și unul cultural. Urmele trecutului se mai păstrează deși orașul a fost, de repetate ori, „reamenajat“ după gustul și pofa cîmpitorilor. Germanizarea forțată, sub imperiul prusac a lovit, printre primele, valorile arhitecturii tradiționale poloneze; lăcașuri de cult și palate au fost demolate fără milă. N-au supraviețuit decît puține clădiri. Hitleriștii au repetat acțiunea de distrugere de data aceasta sub pretextul creării spațiilor pentru părăzii militare, pasului de gîscă al soldaților invadatori fiindu-le jertfite clădiri și monumente de o valoare inestimabilă. Renăscut din propria cenușă, orașul este astăzi mai vital ca oricînd, cultivînd, cu fervoare, tot ce ține de marele său trecut. Partea nouă a orașului este într-adevăr nouă și nu înnoită; ea se adaugă treptat cartierelor vechi pe care edilii le-au reconstituit și le păstrează pe cît posibil intacte adaptîndu-le ingenios la modernitatea urbanistică. De altfel, pretutîndeni în Polonia cultul pentru frumusețile arhitecturale ale trecutului este în ordinea firească a cotidianului. La Varșovia, străzi întregi au fost reconstituite minuțios, grija pentru detaliu incorporîndu-se refacerii atmosferei de altădată a cartierelor distruse în retragere de către germani casă cu casă, tacticos și exact, meșterii haosului străduindu-se să fie cît mai conștiințioși în diabolica lor meserie.

În decursul anilor Bydgoszcz și-a completat zestrea cu edificii care i-au adus faima: Filarmonica masivă, elegantă și funcțională are „cea mai bună acustică din Europa“ ne spun oameni serioși și umblați, melomani din generație în generație. Nu avem motive să nu-i credem, dar ne gîndim, de pildă, la „Scala“ din Milano... Ghidul editat de oficiul de turism e mai modest în această privință. Oricum, la Bydgoszcz vin dirijori de renume — mai toate stelele pupitrelor simfonice ale lumii au dirijat aici — la pianul orchestrei a cîntat și Arthur Rubinstein în timp ce alte numeroase plane, din toate vremurile sînt conservate în muzeul instituției. Mai funcționează și o capelă corală iar teatrul părea — așa cum îl arată fotogra-

fiile — a fi fost o emblema arhitectonică demnă de eternitatea muzelor acestei arte. Din păcate, a ars până la temelii după ce și-a onorat, în istoria culturală a Poloniei, un loc de seamă. Sub conducerea actriței și scriitoarei Wanda Sumaszkowa și apoi a lui Władysław Stoma, Teatrul „Polski” (nume pe care îl poartă și astăzi) s-a aflat în centrul vieții spirituale a urbei. Noua clădire ridicată imediat după război, nu mai are amploarea celei distruse de fasciști; e totuși un local agreabil, cu spații generoase găzduind sub același acoperiș — și pe aceeași scenă — Teatrul de operă. Aceasta va avea curind propriul său local; se pare că va fi un unicat ca frumusețe și utilare. Clădirea Academiei de muzică, una din cele șase institute de învățământ superior, rezervă de cadre pentru instituțiile muzicale din Pomerania, se află în virful unui triunghi ce mai cuprinde Filarmonia și Teatrul. Acești mai are o filială stabilită pe malul drept al râului Brda: Teatrul de cameră cu un repertoriu adecvat micilor săli de spectacole.

Orașul e fremătător; bulevardele sînt totdeauna populate, tramvaiele zoresc șerpuiind pe străzile înguste, în pantă spre sau dinspre marile bazar, centru de interes pentru turiști, cîndva inima comercială a localității. Aici înflorise negoiul de cereale, punctul forte al economiei regiunii timp de secole. În veacul al XVII-lea negustori din Țările de Jos, care și-au întemeiat la Bydgoszcz o puternică bază de operațiuni în colaborare cu comercianți locali au influențat cu gustul lor construcția unor impunătoare case de comerț. Ele au funcționat pînă aproape de zilele noastre, abia de curînd una dintre clădiri a fost transformată în muzeu. Brda curge repede luîndu-se la întrecere cu timpul care schimbă locurile din preajmă lăsînd semnele trecerii adînc încrustate în piatră. Aici, aproape, se află piața unde au avut loc execuțiile de la 5 septembrie 1939, primul episod al coșmarului ocupației naziste. Amintirea acelei „simbete singeroase” de la Bydgoszcz intrată în istoria Poloniei este eternizată în marmură evocînd suferința și eroismul într-o simbioză tonică. În librăriile din Bydgoszcz — și orașul e înțesat de librării cărțile oferindu-se publicului și afară pe nesfîrșite tonete de stradă — sînt multe tipărituri despre acel septembrie '39 cînd imediat după capturarea orașului de către invadatori s-a înscenat un incident, pretext al declanșării progromului. Acum pe „cea mai lungă stradă din Polonia” de circa 35 de kilometri care impresoară orașul oferind privirilor, spre vest, uriașele instalații și agitația neîncetată a portului fluvial, se înșiruie întreprinderi industriale ce poartă numele eroilor de atunci. La Bydgoszcz se fabrică cam tot ce este necesar pentru existența cotidiană a omului, produsele ajungînd pînă departe peste hotarele țării. Un grandios campus universitar („rivalul său e Oxford” — ni se spune cu ace-

Și chiar de are creier un chintal
Tot n-o să-l creadă nimeni genial
Un colos ambulant cu coama sură
Un munte de ciolane și untură
Iar eu, micuț, un dekagram de minte
Știu să i-o iau tot timpul înainte
Am ros bibliotecă întreagă, măi frate,
Am terminat trei ani de facultate
Am ros fără odihnă hîrtia cea amară
Pe Kant și Șopenhauer, îi știu pe
dinafară
Uitați-vă la mine, stimate rozătoare
Cum o să-l fac să fugă cu coada-ntr-o
picioare

Elefantul își urma obișnuita-i
promenadă
Fără să-i dea prin gînd de
ambuscadă
Cînd bravul șoricel se avînta,
nu ezită

Ia cu asalt în grabă o copită
Dar vai, căzu lovindu-se la tîmplă
(Chiar și la cei mai mari viteji
se-ntîmplă)

Și-n timp ce elefantul ajunge la izvor
Distinsul rozător rămas într-un picior
Dă explicații-n șant unuia arici:
— Tot nu renunț; mai vine el pe aici.

MORALA:
Rușinea, zău, nu-i cine știe cît de mare
Cînd un gigant te calcă în picioare
Și dacă nu te sfarmă ca pe-un ou
Poți să aspiți la titlul de erou.

Valeriu BUTULESCU

• „Natură vinătoarească”...

Foto: V. PRISECARU

Cugetări despre... carte

— Anumite lucruri îți plac numai în cărți (Lino Aldani).

— Nu judeca o carte după copertile ei (Ray Bradbury).

— O carte de maxime este o confesiune pudică (M. Chapelan).

— Blestemată fie cartea pe care o poți citi fără să-ți pui mereu întrebări despre autor (E. M. Cioran).

— Cartea este prietenul singurătății. Ea hrănește individualismul eliberator. În lectură solitară, omul se caută pe el însuși are o șansă de a se regăsi (G. Duhamel).

— Biblioteca este un labirint mare, semn al labirintului lumii. Intri și nu știi dacă mai ieși. Nu trebuie să depășești coloanele lui Hercule (Umberto Eco).

— Cartea e o făptură delicată, suferă de frecarea timpului, se teme de rozătoare, de vremea rea, de minile nepriecute (Umberto Eco).

— Nu arareori cărțile vorbesc despre cărți, sau e ca și cum ar vorbi între ele (Umberto Eco).

— O carte nu este niciodată o capodoperă: ea devine capodoperă (E. și J. de Goncourt).

— Cartea nu-și aparține sieși, ci acțiunii ei (G. Gor).

— Pentru a forma o existență, cărțile fac mai mult decât ființele umane: în cărți înveți să cunoști dragostea și fericierea (Graham Greene).

— O carte este o fereastră prin care evadezi (Julien Green).

— Trei lucruri sînt necesare pentru a face o carte bună: talent, artă și meserie, adică natură, pricepere și obișnuință (J. Joubert).

— Cărțile frumoase ne descurajează de a mai scrie? E ca și cum ai spune că o femeie frumoasă ne descurajează de a mai face dragoste (P. Léautaud).

— Cartea este un prieten care nu te înșală niciodată (Pixérécourt).

— Clasele cărților după nevoia de a le reciti pe care mi au inspirat-o

(Paul Valéry).

Selectate de

V. CONSTANTIN

eași prudentă, dar sigură dorință de a da orașului termene de comparație europene) se află pe această strădă mărind, evident, tendința de a situa și geografic Politehnica în centrul producției naționale.

Polonezul iubește teatrul, dar e circumspect cu ceea ce acesta îi oferă. La cei patru sute de mii del ocuitori cit are orașul Bydgoszcz, peste cele două săli de teatru ale sale plutește totuși o continuă dilemă care nu se încheie cu concesiile de nici o parte, teatrul cultivă repertoriul de valoare literară iar publicul aderă numai la împlinirea acestui în spectacole de ținută artistică. Lectura presei e un ritual de la care nimeni nu pare să se absolve; la Bydgoszcz apar trei ziare de dimineață și unul de seară, trei săptămânale și câteva mensuale specializate. Foile dispar de la chioșcuri aproape instantaneu. La unul din ele se puteau număra, într-o dimineață, aproape 50 de titluri de periodice și era o zi obișnuită a săptămînii; la sfîrșitul ei cînd apar hebdomadarele, chioșcurile se umplu pînă la refuz. Există o legătură strînsă între setea de lectură și exigența la teatru; toate publicațiile acordă fenomenului respectiv spații generoase incluzîndu-l atît în paginile de știri cît și în cele de comentarii și reportaje. Cronicile sînt severe și așează producțiile teatrului în context național-cultural. Nici un spectacol nu e creat pentru a obține un gir „local” ci pentru a fi reprezentat oriunde, chiar și în capitală.

La teatru atmosfera de lucru e încordată; termenele ei sînt ai unei bătălii. Succesul este o victorie, căderea unei piese o înfrîngere strategică. Toate acestea le-am înțeles mai bine în încăperile austere ale Teatrului „Polski” în care temperatura muncii stăpînește și cel mai îndepărtat ungher. Micul cabinet al directorului e ferit de zumzeturile de stup al celorlalte încăperi, dar trei telefoane și un interfon îl țin în contact cu toată lumea imensă și complicată a teatrului. Director și regizor, Alojzy Novak e un cronometru viu pe care nimic nu-l poate scoate din precizia funcțiunii sale. Coboară din birou la repetiții, de fapt urcă spre spațiul în care se simte cel mai bine și unde, liber de servituțiile administrative, se consacră responsabilității de creator. Caz rar — se șoptea mai apoi că e unic în ultimii cinci-șase ani — regizorul-director ne poartă în sala cu ușile ferecate și cu paznici la căile de acces ce nu puteau fi suspendate. Cum se vede, Novak cultivă, cu obstinație, pudoarea de a nu dezvălui gîndurile de regizor decît la premieră. Acum conduce repetițiile la „Revizorul” de Gogol, piesă care intrigă prin actualitatea ei aproape neversimilă, aproape scandalosă. Hlestacov e un june actor pe care l-am mai reținut dintr-un alt spectacol deși se alinia într-o masă de interpreti, pentru scripirea frazării și a gestului. Novak îl remarcase cu mult înainte și „mergea” cu el în ceea ce mi s-a părut a fi o

întreprindere de anvergura unui teatru implicat și contemporan: de a face din replicile lui N. V. Gogol sirene pentru surzii veacului de față, înapoi să perceapă zgomotele ce vin din adâncurile neomeniei. Am văzut cum actorii ridică o insignifiantă gubernie la dimensiunile planetei și fac din șarja lor benignă un rezumat caleidoscopic al infirmităților omenirii. Teatrul viu — cum numea Brook acel teatru care se refuză lenei și huzurului în gândire — e caracteristic teatrului polonez de astăzi și „Polski” din Bydgoszcz se legitimează ca atare.

Dar teatrul este, tot prin tradiție, deschis tendințelor și ideilor care circulă în lume. Pe culoarele clădirii sînt expuse afișele spectacolelor realizate aici de-a lungul anilor. Toți marii autori polonezi sînt prezenți ca și Cehov, O'Neill, Eugen Ionescu, Arabal, Mihail Sebastian, Marin Sorescu. Printre aceste nume se află și cel al lui Karol Voytila, un fost seminarist din Cracovia care a scris tragedia istorică „Ieremia” reprezentată timp de mulți ani la Bydgoszcz și în multe alte orașe. Autorul este actualul papă ajuns în Cetatea de scaun a Vaticanului după câteva cariere profesionale cu totul laice practicate în tinerete, printre care și teatrul. Sînt jucați mult Gogol și Aleksander Fredro în tradiția cultivării satirei politice.

Așa se explică, desigur, interesul pentru spectacolele românești cu „Chirița în carnaval” de Alecsandri și „Capul de rățoi” de Ciprian. Publicul a recunoscut în temperamentală isprăvnicieasă a de Birzoieni pe vara primară a ridicolelor prețioase din piesele comediografilor clasici polonezi. El s-a solidarizat instantaneu, cu interpretii într-o comuniune de bună dispoziție subliniind cu entuziasm momentele cele mai percutante ale reprezentației. Orașul a pus în centrul atenției vizita artiștilor din România în afară de curtoazia primirilor oficiale și de distincția unor recepții, presa și televiziunea au consemnat spectacolele pe larg. Cotidienele și săptămânalele din Bydgoszcz pregătiseră primirea oaspeților printr-o serie de articole și reportaje referitoare la turneul întreprins de către ansamblul teatrului „Polski” cu câteva luni înainte, în țara noastră. Am regăsit în aceste pagini, consemnate de gazetari cu fler și erudiție, impresii minunate despre oamenii și locurile Moldovei. Pentru cei din Bydgoszcz localitățile Bacău, Gheorghiu-Dej, Piatra Neamț, Agapia, Tg. Neamț au devenit puncte cardinale ale unui spațiu de suflet și de prietenie. De altfel, teatrul românesc a fost și este o prezență obișnuită în Polonia și faptul apare evident urmărind chiar și din goana mașinii panourile publicitare, cum am făcut și noi notînd la Lodz „Matca” de Marin Sorescu, la Kielce „Steaua fără nume” de Mihail Sebastian, la Innowroclaw „Jocul de-a vacanța”, la Toruń „O scrisoare pierdută” de Caragiale.

C. ISAC

Bacău-1890...

Iată ce semnala în cunoscutul Dicționar geografic al județului Bacău, autoarea, Ortansa Racoviță, referitor la o seamă de urme arheologice:

• La Onești, pe locul Siliștea Malului sau Tirgu Malului, „pe coasta dealului cu acest nume și pe un șes al Trotușului sînt urmele unui oraș din timpul Romanilor”.

• În comuna Parincea, există un sat numit „Buzdugani” așezat pe pîrîul Răcătau d'a dreapta. Numele său derivă probabil de la buzduganele vechi ce s-au găsit pe coama vecină la cetățuia Buzduganului care se află la o depărtare de 2550 m de Tirgu Parincea.

• În comuna Berești, pe locul numit „Irm” în partea de răsărit pe o coastă de peste riul Tazlău, în întindere de 2 fâlcii (...) se văd urme de morminte vechi. În timpurile din urmă locuitorii au găsit în acest loc hârburi de oale și piatră, ce trebuie să fi fost la capetele morților”.

• În comuna Bărsănești, „îngă pîrîiașul Caracławu ceva mai sus de Lazăr. Îngă care se află Siliștea (...) s-au găsit hîrburi și mai multe pietre înfipte în pămînt, urme de biserică și o piatră mare eu o veche inscripție care nu s-a putut citi (această piatră nu mai există astăzi). Locul unde a fost biserică se cheamă Țîntîrim, iar satul s-ar fi numit Dumirești”.

• Tot în această comună, la gura pîrîului Caracławu, în locul numit Lazăr „se zice că ar fi existat în vechime un sat Mogoșești ale căror urme d'abia se mai văd. Se crede chiar că aici ar fi fost autorități înalte militare și administrative” și un loc „Straja”, numit astfel pentru că de aici pîndeau Austriei pe Turci, cînd aceștia voiau să năvălească asupra ocnelor”.

• La Ripele în locul „Ocolul catanelor” sînt „întărituri și șanțuri făcute, după cum zice legenda, pe timpul rebeliunilor dintre Turci și Nemți care purtau părul lung făcut coadă ca femeile” și la locul „Belcea” era loc înălțat cu șanțuri, care se văd încă și astăzi pe teritoriul cătunei Slobozia — Mielului”.

• În Păncești, pe locul „Odăii” se află șanțuri adînci făcute probabil pe la isprăvitul secolului XVIII, după zisele bătrînilor”.

E. Ș.

De la o vorbă la alta

● Fata care s-a măritat de curind, către mama:

— Ce faci cu prinzul care nu-ți place lui tata?

— Îl las pentru cină.

● John este un sportiv fenomenal. După proba de 1500 metri a sărit 8 metri în lungime!

— După un asemenea elan, te cred!

● Duminică seara, soțul se desprinde de televizor și își întreabă soția:

— Ai zis ceva dragă?

— Da, dragul meu, dimineată te-am salutat!

● Profesore, ce părere aveți despre cosmetica studenților?

— Excelentă! Astfel de studenți nu pting când primesc note rele.

● La cursul inaugural, profesorul face cunoștință cu studenții. Fiecare student auzindu-și numele se ridică în picioare. La un moment dat profesorul citește:

— Studentul GRUVENIBLOIVEPB-BOKSBURG...

— S-ar putea să fiu eu, zise unul dintre studenți, dar vă rog să citiți pe înțipale.

● Tânărul scrie acasă: „Draga mamă, ai pierdut degeaba 20 de ani ca să mă înveți să mă scol dimineata, să mă îmbrac, să mă spăl pe dinți, să cinez și să mă culc devreme. Aici, în armată, m-au învățat toate aceste lucruri în două zile!”

● Ce te-a apucat să-ți faci cadou soției un serviciu de vase atît de sump?

— Acum soția nu mă va lăsa să mă spăl vasele.

● Un prieten se plinge către altul:

— Soția mea nu mă înțelege. Dar a ta?

— Nu știu. Încă n-am discutat despre tine.

● Mitică își ia la revedere de la Costică:

— Căciula o voi lua mîine.

— De ce?

— Dacă vin cu căciula soția mă va întreba unde naiba am umblat, pe cînd așa: Unde-ți căciula?!

O „întîlnire” cu
ANTHONY QUINN

Șansa de a-l întîlni pe Anthony Quinn am avut-o pe cînd mă aflam la Rochester, New York. Într-o zi am citit o știre dintre acelea care ne fac să tresărim. Se anunța că Anthony Quinn va întreprinde un turneu, al treilea și ultimul, cu muzicalul *Zorba*, pus în scenă în 1983, pe Broadway. Cînd am descoperit că orașul în care locuiam atunci va fi o escală a unui itinerar ce traversa America, am fost sigur că-l voi vedea. În seara spectacolului, cu puțin după ora șapte, mă aflam deja, împreună cu prietenul Bob Uttaro, pe autostrada 490, către „Eastman Theatre”, prestigios lăcaș de cultură al urbei de pe Ontario. Sute de mașini alergau în aceeași direcție. Toți se grăbeau pentru întîlnirea cu Anthony Quinn, Iarna devenise dintr-o dată placidă, iar zăpada aproape dispăruse. Un vînt dinspre sud încerca să ne amăgească cu promisiunea că primăvara nu va mai întîrzia prea mult. În foaietul teatrului, atmosfera era cea specifică marilor spectacole. Lumea elegantă și zimbitoare se grăbea să-și ocupe locurile. La rîndul meu, am întîrziat puțin, pentru a admira serigrafia unui tablou semnat de Quinn și intitulat, nu întîmplător, *Zorba, autoportret*, care se vindea cu 30 de dolari, precizîndu-se că numărul acelor copii era limitat. Mi-am cumpărat o casetă cu muzicalul la care urma să asist. Minutele care au precedat ridicarea cortinei mi s-au părut a fi un fel de uvertură a bucuriei, care reunea, într-o orchestrație ad-hoc, imagină și desigur, toate impresiile mele despre *Zorba* și Quinn. Deocamdată, pentru mine, cele două personaje nu se confundau. Mă interesa mai ales cel de-al doilea, pe care îl așteptam cu emoție. Într-un decor ce sugera o piață dintr-un oraș grecesc, a apărut personajul numit impersonal *Femeia* (Doamna Theodore), introdusă în muzical în ipostaza de comentatoare, de „voce a destinului”, cum a numit-o Quinn.

Cîndva, încercînd a-i creiona un posibil crochiu partenerului care-i dăduse replica în *Lust for Life*, film care avea să-i aducă un al doilea „Oscar”, Anthony Quinn opina că acela era „un revoluționar care nu și-a sfîrșit niciodată revoluția”. Nu avem nici un motiv să ne îndoim de sinceritatea și mai ales de exactitatea acestor reflecții. Oricine ar scruta, însă, existența aceleia care a gîndit astfel, ar sesiza, ca pe o revelație, faptul că remarcă făcută la adresa lui Marlon Brando, căci despre el era vorba, i se potrivește perfect și celui care a formulat-o. În fond, esența unei revoluții presupune, înainte de toate, o posibilă sau obligatorie schimbare.

Cine și-a dorit oare, mai mult decât Quinn, ca fiecare zi a vieții să-i fie altfel? Până să ajungă în fotoliul de „monstru sacru”, actorul mexicano-irlandez a schimbat roba de predicator evanghelist cu mănușile de box, platoul de filmare cu scena unui teatru, penelul pictorului cu dalta sculptorului, încercând, în fiecare dintre aceste ipostaze, să descopere, așa cum singur observa, ceva demn de a fi iubit. Dar de fiecare dată, de fapt, el căuta o schimbare. Cîntă, scrie și cînd ni se pare a-și fi intrat cu totul într-o posibilă „albie”, recurge la o nouă schimbare. Confesindu-se nu demult, el declara că dintotdeauna „mi-am propus scopuri înalte. Am sperat să urc cu cariera mea piscul Matterhorn, dar n-am reușit. Niciodată nu am urcat atît de sus cît am dorit. Este greu să accepți acest fapt, cînd îi vezi pe alții — despre care gîndești că ești mai bun — urcînd mereu”. Cu o luciditate dezarmantă și fără a ocoli confruntarea sinceră cu datele propriei traiectorii, actorul-pictor, aflat mereu pe o baricadă a „revoluției” sale, pe care — știm de-acum — nu o va termina vreodată, recunoștea că „nu mă plîng de ceea ce nu pot schimba. Și schimb fiecare zi, cu toate că nu știu dacă în mai bine ori în mai rău. Dar Anthony Quinn nu este preocuparea mea. Trăvaliul meu îl constituie rolul pe care-l joc”. Făcînd acest recurs introspectiv, el nu intenționa să eludeze o firească și permanentă competiție cu sine, cîl îl avea în vedere numai pe actorul care este. Revoltat împotriva nereușitelor, în confruntarea cu rolurile pe care și le asumă, Quinn pare oarecum împăcat cu sine numai atunci cînd se raportează la Zorba. De ce? Pentru că, recunoștea el, acest „tăran grec cu o ardentă dragoste de viață și o puternică aptitudine filosofică” l-a învățat că viața este cel mai de preț dar care ni se face nouă oamenilor. La 70 de ani, Anthony Quinn considera că șansa de a-l fi interpretat pe eroul creat de Nikos Kazantzakis s-a constituit în tot ce i s-a oferit vreodată mai interesant, întrucît „eu am învățat de la el — și el de la mine”.

Între timp, prima scenă, care avansează de fapt lătmotivul spectacolului, se consumase deja, rezumînd filosofia în funcție de care se va derula întreaga acțiune: **viața este ceea ce faci pînă în ziua cînd vei muri!** În varianta originală, acest început suna altfel: **viața este ceea ce faci în timp ce aștepți să mori!** Modificarea s-a făcut, așa cum declara Quinn, la cererea sa. În redactarea inițială, explica el, Joseph Stein și Fred Ebb deformaseră „pretextul” care-l justifică pe Zorba. Cu un mesaj depresiv, în care nu viața prima, spectacolul s-a jucat numai opt luni. De această dată, totul e altfel.

În cea de a doua scenă, plasată în decorul unei cafenele, apar Niko (Paul Harman) și Zorba. În aplauzele care nu mai conteneau, am încercat să-l văd numai pe Anthony Quinn. Este întocmai cel pe care-l știam. Doar poate puțin mai obosit. Scenele se succed cu rapiditate, în

- Cu cizmele sub braț, un scoțian merge cu picioarele goale prin noroi.
- De ce mergi cu picioarele goale?
- Nu-mi place să merg încălțat.
- Dar cizmele de ce le cari?
- Să nu creadă lumea că-s sărac.

- — Cînd eram tînr nu mă leneveam să parcurg pe jos cinci mile pentru a-i da adversarului o palmă.

- Înapoi tot pe jos?

- A... înapoi eram adus cu salvarea.

- Soția îi trimite soțului aflat într-o stațiune telegrama „Nu uita că sîntem căsătoriți”

- Imediat primește răspunsul: „Telegrama a sosit cu o zi întîrziere...”

- Doctore este adevărat că somnul prelungește viața?

- Desigur, pînă nu dormi la volan.

- Soția, trecută de vîrsta a doua își întrebă soțul:

- Acum cînd m-am tuns scurt nu mai arăt ca o babă?

- Nu, acum arăți ca un moșneag.

- — Nu plînge, draga mea, zise soțul pe patul de moarte. Ai să te recăsătorești...

- Cine mă va lua la anii ăștia? Dacă era cu zece-cînsprezece ani în urmă...

• Lucía TRANCOTÁ,
„Structuri vegetale”

● — Cum sint noii vecini ?
 — Insuportabili !
 — Fac scandal ?
 — Dimpotrivă, vorbesc atit de încet, încit nu se aude nimic.

● Ați văzut filmul turnat de mine ?
 — Desigur.
 — E dramatic, nu-i așa ?
 — Da, sărmanii actori !

● — Aș dori un soț care să aibe de două ori vîrsta mea.
 — Draga mea, bărbații nu trăiesc atita !!!

● — Ionel și Mărioara s-au împăcat ?
 — Au vrut dar este imposibil !
 — De, ce ?
 — Au uitat din ce cauză s-au certat.

● Odinioară, Beethoven ascultă o operă. După terminarea audțiiei autorul operei îl întreabă pe Beethoven :
 — Ce părere aveți despre compoziția mea ?

— Opera dumneavoastră mi-a plăcut atit de mult încit am să scriu muzica pentru ea.

● Doi naufragiați, fiecare plutind pe aite o scîndură, se întîlnesc în largul oceapului.

— Bună ziua ! Vaporul dumneavoastră s-a scufundat ?

— Da, acum un an !
 — Ce spuneați ? Tot acest timp l-ați pîrîreț în apă ?

— Da, de ce ?
 — Cum ați putut rezista atita timp ?
 — Mă mir și eu, mai ales duminica e o plictiseală...

● Judecătorul.

— Deci în mina lui a lucit cușitul !
 Dar în mina dumneavoastră ce era ?
 — Soția lui !

● În autobuz :

— De ce stăm atit de mult ?
 — Șoferul a cedat locul unei doamne în vîrstă !

● Puteți să-mi explicați întîrzierile sistematice ale liftului domnule Hopkins ? Dar fără invenții !

— Desigur sir ! Pe ușa liftului atrîna anunțul : Numai pentru zece persoane ! Vă dați seama cît de greu îmi este să aștept în fiecare zi încă nouă persoane !...

Culese și zise de
Kolea KURELIUK

timp ce Femeia reia mereu tilcul întregului demers : **Life is what you do...** În sfîrșit, a apărut pe scenă și Madame Hortense (Lila Kedrova). Dar tot Anthony Quinn domină totul. Vocea sa este una obișnuită vocea unui om simplu care-și cîntă viața. Acest fapt conferă o nuanță ritualică întregului spectacol. Inițiindu-l pe acel tînăr întîlnit la Pireu în tainele vieții, Quinn ne inițiază pe noi toți. Înainte de orice însă, Zorba l-a inițiat pe el însuși.

Asupra spectacolului în sine, a cărui muzică este semnată de John Kander, iar regia originală aparține lui Michael Cacoyannis, s-au roștit nenumărați critici, care, apreciindu-l, n-au ezitat să releve că „o mare poveste și un mare personaj par trivializați în acest muzical, în general mediocru“. Profitul însă este acela că i s-a oferit lui Quinn posibilitatea de a relua, o dată și încă o dată, la 20 de ani distanță de filmul turnat în 1964, „lecția“ lui Zorba. Astfel s-a ajuns ca astăzi el să se identifice într-atît cu personajul pe care-l interpretează, încit să devină un alt om. Viața l-a schimbat mereu, iar el, la rîndu-i, l-a schimbat mereu pe Zorba. „Cînd l-am jucat pentru prima dată — declara într-un interviu acordat cu puțin timp înaintea turneului în discuție — aveam 50 de ani. Acum am 70. Filosofia mea este schimbată“. Bineînțeles că și Zorba este altul. Știind toate acestea sau numai întîindu-le, lumea vine la Zorba pentru a-l vedea pe Quinn. Căci, așa cum se spune interpretîndu-l pe grecul devenit celebru, el se interpretează pe sine. Îi place să joace în turnee, deoarece în New York se plictisește. Metropola de pe Hudson, unde își are casa, este, observă el fără sfială, un loc unde se pun în scenă multe pieșe proaste, răspunzîndu-se în acest fel gusturilor îndoelnice ale unui public care nu prea știe ce vrea, sau mai bine-zis ce să ceară.

Îmi propusesem ca în antract să încerc a-l contacta. Cineva se străduia să mă încurajeze char, spunîndu-mi că marele Quinn este, în ciuda unor false aparențe, o persoană ușor abordabilă și că i-ar face neîndoios plăcere să audă ceea ce intenționam să-i spun. Mă bătea gîndul să-i reamintesc, fiind sigur că știa, prietenia celui ce-l crease pe Zorba cu un român și mai ales faptul că Zorba însuși trăise și în România. I-a sfîrșitul primului act, însă, am renunțat. Venisem pentru actorul Anthony Quinn. Îl văzusem, îl ascultasem... Cred că mi-a și zîmbit ! Îl întîlnisem deci cu adevărat. Era acolo, pentru mine. Ce-mi mai puteam dori ? Ce a urmat m-a convins că nu mă înșelasem. Schimbîndu-se pe sine, Quinn schimbase ceva și în mine.

Gh. I. FLORESCU

Inedit

Centenar

Agatha Grigorescu Bacovia

„Poezia m-a purtat spre
acela care...”

(fragmente)

— Astăzi, în pragul vârstei de 80 de ani, nu simțiți un gust amar pentru singurătatea în care continuați să trăiți și să lucrați?

— Nu sînt așa de singură. Amintirea poetului mă însoțește pretutindeni, în orice clipă. Trăiesc în aceeași casă, cu prezența imaterială, și totuși parecă vie a celui ce a părăsit-o numai cu trupul, nu și cu spiritul. Îmi vorbesc toate cîte i-au aparținut. Cum să mă consider, deci așa de singură? De altfel, singurătatea este climatul cel mai propice creației. Ea îmi oferă ceasuri lungi de visare netulburată, de trăire în trecut și în prezent, mă coboară adînc în mine însămi și-mi fecundează meditația asupra vieții în general. Dincolo de pragul acestei singurătăți, activitatea mea socială, ca scriitoare, nici nu-mi dă răgazul să mă simt singură, în înțelesul strict al cuvîntului. /—/

După moartea lui George Bacovia v-ați dăruit neobosită ideii de augmentare a cultului pe care cititorii îl arată poeziei lui. Participați, împreună cu fiul dumneavoastră, Gabriel, la manifestările dedicate amintirii poetului, iar recent, i-ați adus acestuia un suprem omagiu — placa tombală, bassorelief sculptat de Milița Petrescu. Am impresia că, uneori, asemenea eforturi sînt tot atît de grele, într-o anume privință, ca atunci cînd erați nevoită să faceți nava București-Bacău, ca profesoară, ori cînd dădeați meditații, ori cînd ați ridicat casa din marginea Bucureștilor...

— Nu pentru întreținerea cultului pentru poet m-am străduit, ci pentru punerea operei sale în drepturile firești de difuzare în țară și în străinătate, adică acolo unde trebuia de mult situată. Traducerea în Editura Seghers din Paris a fost începutul lansării lui Bacovia în circuitul liricii universale. Cartea a apărut într-un tiraj excepțional, la poezie, pentru Franța: 3000 de exemplare. A fost prezentată ca fiind opera unuia din marii poeți ai lumii. Numeroase antologii au publicat grupaje onorabile din poezia bacoviană, interes deosebit au stîrnit edițiile bilingve. Edițiile rusă, germană, maghiară, absorbite rapid de public, vor fi urmate de altele

Vă invităm la
„ATENEUL ROMÂN”

- tezaur de istorie -

Lăcașurile de cultură cu care țara noastră se poate, mîndri atît prin frumusețea arhitectonică a construcției în sine cît și pentru multitudinea și înalta calitate a manifestărilor pe care acestea le adăpostesc, au acumulat, asemenea unor prețioase arhive, o sumedenie de date, de evenimente, devenind ele însele, în timp, adevărate tezaure de istorie, o istorie a culturii unui popor înzestrat cu talent, hărnicie, entuziasm, devotament. Pășind de nenumărate ori în clădirea Ateneului Român e bine să ne amintim semnificația existenței lui.

Nu numai grija de a face ceva pentru posteritate a constituit principalul imbold în înălțarea lui, în urmă cu aproape o sută de ani, ci și dorința, și necesitatea, de afirmare a artei muzicale românești, de inițiere a unui public cît mai larg, într-o sală corespunzătoare înaltei ținute profesionale a muzicienilor noștri. Nelimitatul entuziasm și înflăcăratul patriotism al unor oameni de cultură ca Alexandru Odobescu și Constantin Esarcu au făcut ca Ateneul Român să fie construit între anii 1886—1888 după concepția arhitectului francez Albert Galleron. Și primul concert al Orchestrei bucureștene în incinta sa a avut loc în seara zilei de 5 martie 1889 cu o sala plină pînă la refuz. Sub bagheta lui Eduard Wachmann au răsunat acordurile unor fragmente din „Manfred” de Schumann, „Andantino” de Schubert, „Cavalcada Walkiriilor” de Wagner și „Simfonia a VII-a în La major” de Beethoven.

Cei care îi călcau pragul pentru prima dată puteau să-i admire forma rotundă care se datora valorificării fundațiilor deja existente destinate inițial construirii unui circ. Inspirat din templele antice grecești, porticul este alcătuit dintr-o colonadă ionică ce susține un fronton triunghiular. Parterul impresionează prin holul circular de marmură care cuprindea cele 12 coloane de susținere a sălii de con-

cert. Cele aproape o mie de locuri pe care le deține sala de concert, dispuse sub forma vechilor amfiteatre, conferă o perfectă vizibilitate. Cupola splendid decorată, este o simbolică frescă inspirată din istoria poporului român. Demnă de remarcat este acustica excepțională a acestui lăcaș care îl situează printre cele mai izbutite construcții, din acest punct de vedere, din Europa. Să nu uităm scările monumentale, patru la număr, care fac legătura cu primul etaj unde se află sala și anexele, care prezintă la palierul intermediar balcoane ornamentale.

Îmbunătățirile aduse în anii 1966—1967 în scopul modernizării sale depășesc, prin introducerea aerului condiționat, a refacerii interioarelor, redistribuirea lojilor și altele, au făcut din Ateneul Român un complex arhitectural unic în țara noastră.

De la inaugurarea sa la 5 martie 1889 și pînă astăzi Ateneul Român a trăit evenimente artistice dintre cele mai de seamă! Programarea și executarea primei lucrări simfonice românești de către Societatea Filarmonică Română a avut loc în această sală și este vorba despre *Poesia Română* a lui George Enescu, sub conducerea autorului. Era în ziua de 1 martie 1898 iar Enescu, în vîrstă de 16 ani, era la prima sa apariție în public.

De existența Ateneului Român este strîns legată activitatea Orchestrei Filarmonice bucureștene devenită instituție de stat în 1945, purtînd numele marelui George Enescu. Constituirea Asociației muzicale „Societatea Filarmonică” a avut loc la 18 aprilie 1920, la conducerea ei aflîndu-se dirijorul George Georgescu. Concertul inaugural al orchestrei din seara zilei de 22 octombrie 1920, prezentat în sala Ateneului Român și avîndu-l la pupitru pe George Georgescu, a înscris: *Simfonia a V-a de Beethoven*, poemul simfonic *Don Juan* de Richard Strauss și uvertura operei *Maestrii cîntăreți din Nürnberg* de Richard Wagner.

Referindu-se la repertoriul Filarmonicii, un ziar al timpului consemna: „Vrem ca după fiecare concert simfonic, pornind spre casă să ne simțim mai bogați și, dacă se poate, ceva mai buni decît am venit”.

Și nu este exclus să fi fost așa dacă

în engleză, italiană. Ele vor duce tot mai departe mesajul original al lui Bacovia și vor amplifica prestigiul literaturii noastre.

Ca răspuns la întrebarea ce mi-o adresați, mai adaug, și vă rog să notați: nu socotesc eforturile de acum așa de grele ca alte eforturi din trecut.

— Pentru că nu-mi pot permite sinceritatea mărturisirilor dumneavoastră — atîtea din ele inedite — aș dori, încă, să vă ascult vorbind despre prietenii dumneavoastră, despre cele care au fost și nu mai sînt și despre cele de azi...

— Aș avea multe de spus despre prietenii mele. Poate că am să vă spun chiar destule întâmplări petrecute cu ele. Dar vă rog să rețineți numai ceea ce credeți că ar interesa pe viitorii noștri cititori. Prietenii literare, de lungă durată au fost: Adela Xenopol, Maria Bogdan, născută Alecsandri, Aida Vrioni, Margareta Miller Verghi, Eufrosina Pallă. Prietenia lor mi-a rămas foarte scumpă. Marea mea prietenă a fost încă Cecilia Cutescu Storc, pictorița noastră cea mai de seamă. I-am cunoscut din plin caracterul și noblețea sufletească. Am colindat împreună ținuturile de pe litoralul „coasta” de argint” și în vila ei am scris *TERASE ALBE*. Parcă o aud și acum spunîndu-mi: „Te ocupi prea puțin de opera dumitale. Ai poezii așa de frumoase... Nu numai poeziile lui Bacovia trebuie să te preocupe, ci ale dumitale”. Pot vorbi cu afecțiune de Claudia Milian, poeta a cărei operă mi-a plăcut, ca și autoarea. Cea mai sinceră și indestructibilă prietenie am avut-o pe linie masculină, pentru Bacovia. Ea a fost însăși rațiunea existenței mele. Despre prietenii lui nu vă pot spune însă multe lucruri. Prieteni sînt aceia care se văd, se întîlnesc, se caută. Pînă la căsătoria noastră, cel mai des în jurul lui îi avea pe Grigore Tabacaru și Aurel Savela, publiciști, și pe Gh. St. Cazacu, poet. Toți trei au murit de tineri. Adrian Maniu și Cezar Petrescu s-au considerat prietenii lui Bacovia, deși se vedeau foarte rar. Și Bacovia îi socotea prieteni, pe care îi admira de la distanță. Mai tîrziu, un prieten, din altă generație, i-a fost Cicerone Theodorescu. El venea des la poet, a avut grijă să-i fie reeditate „Stanțele burgheze” și să-i fie publicat volumul de reconsiderare, de care se interesa foarte mult. Îl iubea sincer pe Bacovia și sentimentul era reciproc. Îmi amintesc că interviul din „Flacăra”, realizat cu ocazia împlinirii a 70 de ani de la nașterea poetului, i-a reținut o jumătate de zi într-o caldă comuniune. Eugen Jebeleanu îi era prieten, dar stătea mai puțin în preajma lui. I-a consacrat prefața la volumul de reconsiderare iar cînd s-a tipărit volumul „Stanțele burgheze”, ni s-a alăturat, mie și lui Cicerone, înfîcît am reușit să determinăm apariția lui în bune condiții grafice. Un alt adevărat, constant și foarte comprehensiv prieten i-a fost, și i-a rămas și postum, A. E. Bakonski. Poate să fi

omis, pe vreunul din prietenii lui Bacovia, dar aceștia sînt cei ce pot fi numiți prietenii lui...

— Cum această convorbire va avea un destin aparte, vă rog Doamnă, să-mi mai spuneți ceva despre dumneavoastră și despre... poet. Poate îmi faceți o mărturisire pe care n-ați mai făcut...

— În această lungă convorbire, am spus foarte multe, atît despre mine, cît și despre poet. Mai adaug că viața noastră împreună s-a derulat zeci de ani într-o comunicare spirituală care ne-a menținut mereu spre mai frumos, spre mai bine, spre mai înalte aspirații de poezie și echitate. Au fost, desigur, și etape sinuoase. Nu totul în viață este rectiliniu. Dar i-am păstrat poetului totdeauna o constantă afecțiune, un devotament ce s-a perpetuat dincolo de viață. Ultima dovadă poate fi considerată și omagiul, foarte recent, immortalizat pe placa tombală de bronz, depusă la Berlin. Cu mari sacrificii materiale am putut-o realiza. Am voit să immortalizez în acest bronz cîteva versuri din celebra poemă „Marș funebru“. Cele două muziciene, pianista și violonista, simbolizează motivele poetice atît de prezente în creația lui Bacovia. El adora muzica și asculta cu evlavie vioara, la care a cîntat zeci de ani, vibrînd febril pe coardele ei. Sculptorița Mihaela Petrașcu, mare admiratoare a poeziei bacoviene, a realizat această operă în toată atmosfera conținutului specific al poemei. După versurile poetului, pe placă este imprimată, cu majuscule, dedicația mea: „Lui George Bacovia, omagiul Doamnei sale ! Agatha“ !

București, mai-iunie, 1974

Convorbire realizată de
Valentin BORDA

• „Secolul vitezei“...

ținem cont de marii muzicieni care au colaborat cu acest prestigios colectiv. Iată, de pildă, dirijorul Felix Weingartner, discipol și prieten al lui Franz Liszt și Richard Wagner, efectuează primul turneu în România în anul 1912, pentru a reveni în martie 1923, cînd susține trei concerte, și apoi încă două în 1926.

Întreaga corespondență, schimbul de fotografii dintre Weingartner și George Georgescu sînt elocvente mărturii ale unei prețurii și prietenii reciproce ca și a unei profunde admirații față de muzicienii noștri. Iată cum sună una din dedicațiile dirijorului austriac: „Maestrului Georgescu, admirabilul dirijor și disciplinator al Orchestrei Filarmonice bucureștene, prietenească amintire. Felix von Weingartner“ !

Un alt moment important din biografia Orchestrei Filarmonice „George Enescu“ îl constituie vizita celebrului compozitor Richard Strauss din anii 1921 și 1923, dascăl și prieten al lui George Georgescu.

Exceptînd o simfonie de Mozart, Richard Strauss a dirijat propriile-i compoziții: Serenada pentru instrumente de suflat, Suita „Burghezul gentilom“, Valsul din „Cavalerul rozelor“, Simfonia „Domestica“, poemele simfonice Don Juan, Moarte și transfigurare și Till Eulenspiegel.

Dar lista muzicienilor oaspeți ai României este impresionant de bogată. Iată numai cîteva răsunătoare nume: Igor Stravinski, Maurice Ravel, Pablo Casals dirijorul Ernst Ansermet și Hermann Scherchen, pianiștii Emil Sauer și Alfred Cortot. Iată ce scria acesta din urmă în cartea de aur a Filarmonicii „George Enescu“: „Să-mi fie îngăduit a-mi exprima aici, membrilor admirabilei orchestre a Filarmonicii, bucuria și recunoștința mea pentru caldă și magnifică colaborare din concertul din 28 noiembrie 1935.“

I. PETRU

Breviar naturalistic Bacăuan

● Lichenii, plante apărute prin asocierea dintre o algă și o ciupercă, sînt mult răspîndiți în natură, putînd trăi 4500 de ani. Din 25 000 de specii cunoscute în lume, circa 1 la sută cresc în țara noastră. În colecțiile secției de științele naturii a complexului muzeal județean se află peste 450 de specii din țara noastră, dintre care 32 de specii sînt noi pentru flora lichenologică a țării cu un gen nou — *Porocyphus* —, 136 specii sînt noi pentru Moldova și 44 de specii rare în țară.

● Mușchii, plante cuprinse în încrengătura Bryophyta, care au o vechime de 400 milioane de ani cuprinzînd 23 000 de specii pe glob, sînt reprezentați în Moldova prin aproximativ 500 de specii, iar în județul Bacău prin 470 de specii.

● Pînă în prezent au fost identificate în județul nostru peste 1 600 specii de plante superioare care se asociază în mai mult de 200 grupări vegetale diferite; multe dintre specii și chiar dintre formațiunile vegetale se găsesc în exclusivitate pe acest teritoriu. Uimitorul bogăție floristică (54% din flora țării) și vasta gamă de asociații vegetale (peste 80% din totalul asociațiilor din Moldova) se datorează variației ample a reliefului, solurilor și climei, precum și neîntreprinderii influențe umane din timpuri imemorabile.

● Din suprafața județului Bacău (6.530 km²), 40% este acoperită cu păduri și zăvoaie, iar 52% reprezintă terenuri cu utilizare agricolă. Din totalul suprafeței agricole, 58% este teren arabil, 7% este ocupat cu livezi și vii și 36% cu pășuni și finețe (care reprezintă cam 18% din suprafața județului); așadar cam 58% din suprafața totală a județului este acoperită cu vegetație naturală de păduri, zăvoaie și pajiști. În acest cadru au fost identificate 1.628 de specii de plante superioare. De-a lungul văii Trotușului se întîlnesc 1.236 de specii de plante și 128 asociații vegetale, în colinele Tutovei 1.297 specii și 55 asociații vegetale, iar în împrejurimile municipiului Bacău cresc 870 de specii de angiosperme. În parcurile din localitățile județului cresc 150 specii

Cu Laurențiu Profeta despre muzică

„Tărîmul păsării măiestre“...

● O viață închinată muzicii! La 21 de ani premiul „George Enescu“ încununează o a doua compoziție a pianistului! Și astăzi, ca întotdeauna, calm, amabil, echilibrat... L-am întrebat pe reputatul muzician dacă acum, din perspectiva atît de bogatei sale activități, preferă o „anume“ muzică!

— Nu, nu am nici o preferință, de aceea am și scris în toate genurile muzicale! Important într-o lucrare este sinceritatea, armonia, echilibrul. În opera mea predomină liricul și melodicul. Și lumea copilăriei. În acest univers am găsit eu sinceritatea absolută, armonia, echilibrul și... umorul!

● Sînteți autorul a numeroase partituri de muzică corală, cîntece patriotice, lucrări simfonice, al unui cunoscut balet („Prinț și cerșetor“) care se joacă pe toate scenele lirice din țară. Nu de mult, „Povestea micului Pan“ a cunoscut cea de a treia variantă scenică la Iași (a doua a fost la Cluj, după premiera de pe scena Operei Române din București). Ce impresie v-au lăsat aceste trei reprezentări?

— Trebuie să recunosc că am fost plăcut surprins de toate trei variantele de spectacol. Ascultînd această muzică cineva mai malițios mi-ar putea reproșa că muzica mea grea e cam ușoară ca grea. În felul în care o înțeleg eu, muzica zisă grea refuză speculația artificială, complicația inutilă iar cea ușoară refuză simplismul dezarmant.

● Ceea ce mi se pare că vă preocupă în momentul acesta pe dvs. este inovația în domeniul cîntecului patriotic și genului coral în general.

— Într-adevăr, mă preocupă din ce în ce mai mult evitarea șabloanelor. Pentru mine, suprema teamă este aceea de a-i plictisi pe cei ce mă ascultă, fiecare cîntec trebuind să aibă nota sa de originalitate, de interes: o surpriză armonică, o orchestrație colorată, dar mai ales o melodie care să nu fie dinainte știută și ghicită de ascultători.

● Un domeniu în care aveți o recunoscută contribuție și care vă preocupă în continuare este cel al teatrului muzical, în care valorificați muzica veche românească și cea populară.

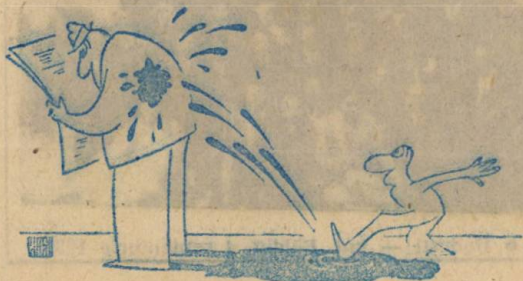
— Mă preocupă realizarea unui spectacol care să aibă la bază muzica noastră lăutărească, cea muzică fascinantă care a uimit lumea, începînd cu un Boulanger, Buică sau Dinicu.

Lăutăria, în sensul bun al cuvântului, mă refer la acel lăutar căruia însuși marele Enescu i-a adus omagiul său de neuitat, iată materialul de construcție cu care îmi propun să ridic un edificiu sonor, sper, atrăgător și original. La baza acestor experimente stă și baletul a cărui premieră a avut loc la Constanța în regia și coregrafia Ancăi Tudor după „Balada lui Rică” de Miron Radu Paraschivescu, o pasiune mai veche a mea pentru că în urmă cu mulți ani am scris un ciclu de cîntece și balade inspirate de lirica lui Miron Radu Paraschivescu. Dacă la baza șansonetei franțuzești au stat cîntecele străzii, muzica de acordeon a chermezelor populare, la baza șansonetei românești, așa cum o vedeam eu, urma să stea muzica atât de tulburătoare a lăutarilor noștri, cîntecele folclorului orășenesc. Îmi propuneam așadar să transfigurez artistic acea lume sonoră, plină de farmec și originalitate cu care lăutarii au „topit” milioane de inimi, pe întregul mapamond. Proiectele de atunci au revenit în actualitate, și încă într-o formă ambițioasă, nemaifiind vorba de un „chanson” ci de un muzical românesc, care a și avut premiera la studioul Cassandra al I.A.T.C. sub titlul „Asta-i ciudat” după Miron Radu Paraschivescu, pe un libret de Eugen Rotaru. A fost o extraordinară surpriză pentru mine acest spectacol în care sînt implicate 5 generații! Lucrez la definitivarea partiturii unui alt spectacol de acest gen, avînd în centru figura marii noastre artiste Maria Tănase.

Emoționanta poveste a vieții ei, dăruită muzicii și plăurilor natale este scrisă de Flavia Buref. Muzica mea are rolul de a dialoga cu vocea înregistrată a neuitatei artiste, și vă asigur că sînt conștient de dificila sarcină care-mi revine.

Ideea de bază a spectacolului este atașamentul față de patrie, față de cîntecul românesc, față de „Tărîmul păsării măiestre”, acesta este de altfel și titlul spectacolului.

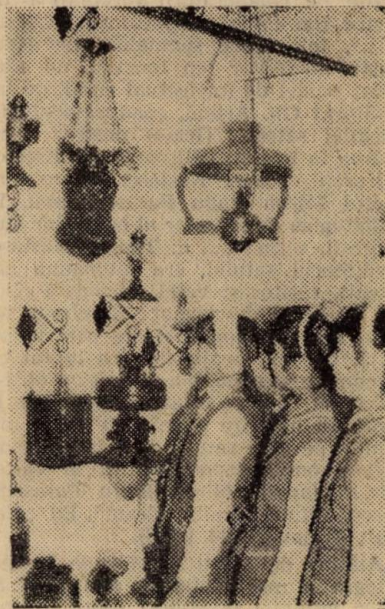
• Inevitabil despre muzica ușoară! Ce anume condiționează după părerea dv. reușita unui astfel de gen pînă la a deveni șlagăr? Ni se pare interesantă opinia unui compozitor care scrie muzică „grea” și „complexă” în legătură cu existența muzicii așa zise „ușoare”!

lemnoase exotice, cultivate ca plante ornamentale. Ca rezervații naturale sînt ocrotite codrul secular din Runc (comuna Racova) care cuprinde și 2 fagi de specii diferite concrescuți într-un trunchi, dealul Perchiu (municipiul Gh. Gh.-Dej) cu o vegetație de silvostepă în plină zonă forestieră, plaiul și codrii muntelui Nemira (comuna Dărmănești) cu stîncării semete și locuri de baraj natural, precum și parcurile dendrologice de la Doftana și Hemeiui.

• În colecțiile de fluturi aflate în muzeul băcăuan, care cuprind 53 la sută din fauna de lepidoptere a țării (3 000 de specii) și 41 la sută din cea a Europei (4 000 de specii), se găsesc 42 de specii rare în țară și pe continent ce își au loc de viață pe teritoriul județului. Dintre aceștia **Lithophane ingrica**, specie nordică și alpină, este nouă pentru România, **Proserpinus proserpina** este rară în Europa și în țară, **Polymmatas icarus arcuata**, foarte rară în Europa și în țară, este nouă pentru Moldova, **Epicnoptera elicifolia**, foarte rar în Europa și în țară, este nouă pentru Moldova.

N. BARABAȘ

• La muzeul iluminatului — Gura Humorului

Amintiri...

Victor Ion Popa în mijlocul învățătorilor

Este binecunoscută personalitatea complexă și multilaterală a scriitorului Victor Ion Popa, spirit laborios care și-a împărțit întreaga viață între scenă și creația literar-artistică (poezie, teatru, proză, pictură, grafică, caricatură etc.), între publicistică și activitatea de animator cultural al satului românesc din perioada interbelică. Asupra acestui ultim aspect s-a insistat mai puțin în studiile sau lucrările monografice despre scriitorul și omul de cultură Victor Ion Popa.

Fotografia de față, datată 4 septembrie 1936, și oferită nouă de învățătorul gălățean Cezar Bahrin, îl prezintă pe Victor Ion Popa în mijlocul unui grup de învățători din fostul județ Fălciu, (în rîndul așezat pe scaune, al cincilea, de la dr. spre stg.), aflați la „Cursul de inițiere sociologică”, organizat la Dodești, în luna septembrie 1936, din inițiativa prof. univ. Dimitrie Gusti, filozof și sociolog, fondatorul „Școlii monografice”, din țara noastră.

Recunoaștem în această inedită fotografie pe colaboratorii apropiați ai lui Victor Ion Popa, conducătorul „Cursului...”, între care semnalăm pe entuziastul învățător Ion Ionescu, un adevărat model de intelectual rural, pe învățătorul Gh. Arteni, conducătorul publicației satești „Graiul nostru”, care apărea la Băsești (Viișoara), pe directorul școlii, Toader Năstase, despre care poetul Miron Radu Paraschivescu, în calitatea sa de reporter al echipelor studențești, scria: „... d. Toader Năstase, învățătorul satului, era totdeauna neostenit, săritor și vesel, niciodată obosit, niciodată descurajat; îl iubește tot satul îl iubesc copiii, el are pentru toți grijă, bucurii, neajunsuri; a luptat cu oamenii împreună, s-a sfătuit cu ei, i-a îndreptat, i-a cercetat și si-a dus la capăt cu hotărîre și mîndrie toate misiunile pe care satul i le-a încredințat, căci e omul poporului, nu al ciocolor...” (apud. Miron Radu Paraschivescu, „Plîne, pămînt, țărani”, Ed. „Vatra”, Craiova, 1943, p. 83).

Alături de acești dascăli de frunte, fotografia mai păstrează amintirea a celor vrednici învățători (mulți dintre ei, astăzi dispăruți) care au frecventat

— Am mai afirmat în diverse rînduri că nu fac nici un compromis scriind muzică ușoară, pentru că nu renunț la nimic din ceea ce cred eu că trebuie să existe într-o muzică adevărată. Această practică mi-a întărit convingerea că toate genurile muzicale au un element comun: melodia. Nu este deloc ușor să scrii un cîntec de muzică ușoară bun, cum nu este ușor să scrii o partitură simfonică bună. Nu sînt adeptul teoriilor care discreditează genurile muzicale de largă circulație! Altădată, compozitorii de talia lui Schubert sau Brahms au scris muzică ușoară în stilul vremii (valsuri, diferte dansuri etc.)!

În ceea ce privește destinul „pieselor” ușoare pînă la a deveni șlagăr, de multe ori un rol hotărîtor are numele vedetei. Este mult mai greu să faci șlagăr cu o non-vedetă. Eu, unul, nu alerg după vedete. Dimpotrivă, am avut întotdeauna ambiția de a încredința piesele mele unor tineri necunoscuți. Cînd Marina Scupra a cîntat primul ei cîntec „Joc de copii” și apoi „Baladă pentru dragostea mea” era o necunoscută. Debutul în arena muzicii ușoare al Roxanei Popescu, cunoscută autoare de versuri pentru cîntece a fost făcut cu melodia mea „Vreau să fii lingă mine”. Este drept că nu alerg după vedete dar cînd le întîlnesc mă bucur. Și un asemenea prilej a fost lansarea, în interpretarea Mirabelei Dauer, a melodiei „Eu am încredere în tine” care a devenit curînd șlagăr.

• Aveți vreo amintire plăcută sau amuzantă în legătură cu lansarea unor șlagăre?

— Da, una foarte amuzantă. Un ascultător mi-a scris foarte indignat după lansarea melodiei „Noapte fermecată” apostrofîndu-mă că am folosit o secvență din „Sonata lunii” de Beethoven și considerînd aceasta o impietate. Cum ascultătorul meu era farte vehement și mai suferea și de boala scrisului, am corespondat suficient timp ca să obosim amîndoi fără să ne convingem reciproc de dreptatea celuilalt...

Interviu consemnat de

Liana COJOCARU

• Dodești — jud. Fălciu, 4 septembrie 1936

De-ale cosmosului...

A. „CANIBALISMUL ASTRAL“ A FOST OBSERVAT !

La sfârșitul anului 1986 doi astronomi americani au observat un fenomen aparte: o galaxie care și-a oprit temporar strălucirea. Analizele spectroscopice efectuate au arătat că acest salt de luminozitate a fost provocat după toate probabilitățile de „înghițirea“ unei stele de către o „gaură neagră“ din interiorul galaxiei respective. La 200 de milioane de ani-lumină față de noi, o stea a dispărut.

Cazul nu a rămas însă unic: la puțin timp după această observație, satelitul artificial IUE a transmis date indubitabile asupra unui fenomen similar, în care o gaură neagră avind o masă de cca 60 de ori mai mare decât cea a Soarelui, absoarbe de citva timp o uriașă cantitate de gaze cosmice (o nebuloasă ?) ce dispare în neantul misteriosului astru negru...

B. HALLEY — UN ULTIM CUVÎNT

Așteptată cu atîta interes de astronomi ca și de marele public, cometa Halley s-a dovedit prea puțin spectaculoasă pentru acesta din urmă: puțini au fost cei care au putut spune că au văzut bine celebra cometă. Au văzut-o însă bine sondele spațiale — Vega 1 și 2, Planet A și mai ales Gioto, care nu a scăpat prea ușor din aventuroasa sa trecere la nu mai mult de 605 km de nucleul astrului, cu o viteză de 68,4 km pe secundă (246 000 km pe oră).

Și... misterul nucleului cometei a fost în bună parte dezlegat: un bloc întunecat, aproape negru de gheață extrem de impură, ca urmare a prezenței gudronului ! Avind ca dimensiuni principale cca 16/7,5 km, nucleul prezenta — la epoca observațiilor ! — un fel de colină solidă de cca. 450 m înălțime, alături de un crater de cca. 1500 m lărgime și 150 m adîncime, ca și alte asemenea accidente de relief. Activitatea nucleului — evaporarea gazelor înghețate, ruperea de fragmente etc. — schimbă însă mereu configurația singurei componente compacte a astrului rătăcitor...

C. RACHETE COSMICE DE VÎNZARE !

Tot mai numeroase sînt statele care au intrat în competiția cuceririi și utilizării pașnice a spațiului cosmic. Astfel s-au înmulțit și tipurile de rachete cosmice purtătoare care, treptat, au început să fie utilizate în lansarea unor sateliți artificiali utilitari (și comercializați !) Ultimul aspect îl reprezintă însă comercializarea unor rachete purtătoare: Atlas-Centaur, Adriane, Ti-

timp de 30 de zile „Cursurile...“ de la Dodești, audiind prelegeri și conferințe susținute de personalități notabile, ca Dimitrie Gusti (cu ocazia vizitei făcute în zilele de 6—7 septembrie 1936), H. H. Stahl, sociolog format la Școala lui Gusti, B. Jordan, Gh. Marinescu etc. Învățătorii cursanți s-au familiarizat, aici, cu noțiuni de sociologie rurală, etnografie și folclor, au primit cunoștințe agrotehnice și despre tehnica elaborării monografiilor satești, urmărind, totodată unele experimente practice ale echipelor studentești de la Dodești, în vederea realizării unor obiective social-culturale în satele în care își desfășurau activitatea: cămine culturale, școli de adulți, muzee satești etc.

D. D. ȘOITĂ

— DIVERTISMENT —

PROCES EDUCATIV

- Ei cum a fost azi la școală ?
- Slavco puse carnetul de note în fața tatălui. Acolo era scris de către tovarășul diriginte: „A fumat la toaletă“.
- Ce țigări ai fumat ?
- Pamir...
- Eram sigur. Țigări de calitate a II-a, cele mai otrăvitoare.
- Erăi mai liniștit dacă fuma Cosmos ?, intră mama în vorbă ! Tata s-a făcut că n-a auzit ironia mamei...
- În al doilea rînd fumatul în toaletă este neigienic. M-ai văzut pe mine fumînd la toaletă ?
- Pe matală mama te scoate pe balcon, iar iarna la subsol, ricană Slavco.
- Ai scăpat mucusul de țigară pe covor, spuse mama. Covorul era de la mama mea !
- Nu de la mama ci de la tanti Kapa.
- N-are importanță.
- Are, La Kapa se găsesc de toate.
- De n-ai băga atîta amar de bani în țigări, am avea și noi ! — strigă mama.
- Eu educ băiatul și tu-mi știrbești autoritatea — n-a mai răbdat tata. S-a înroșit apoi s-a înmuiat.
- Ce învățătură ai tras, Slavco din cite ți-am spus ? — întrebă tata cu glas stins.
- Învățătura care trebuie !
- Care, dacă nu-i secret ?
- Dacă am să fumez, atunci n-am să mă înșor nici în ruptul capului.

MERG LA MAMA

M-am certat cu soția.

Stau și mă fac că citesc ziarul, iar soția se îmbracă pe tăcute și luându-și tot ceea ce era necesar îmi spuse:

— Plec la mama.

Și eu am rămas singur.

Peste o oră se aude soneria de la ușă. Deschid ușa. Fără să privească la mine, soția intră în bucătărie și începe să scoată din genți: roșii, castraveți, varză, morcovi...

...Am uitat să vă spun că soacra-mea lucrează la Legume-fructe. Șefă de unitate.

Igor SLISARENKO

Traducere și adaptare de

Kolea KURELIUK

Îi bun vinul ghiurghiuliu?

Și dacă tot se spune că băutura e sămintă de vorbă și că vinul bun nu se ncearcă și peste cap se dă, e bine să amintim, deși n-o fi pe placul unora, că cine băutura iubește, de sărăcie se gătește și că unde intră vinul, rușinea iese de-acolo, pentru că, nu-i așa, vinul nu-l beau boii și deci numai vinul mină calul și ovăzul căruța.

● Reprezentare antropo-zoomorfă
pe un vas de la Răcătău
(sec. I î.e.n. — sec. I e.n.)

tan etc. Astfel, cu ocazia recentului salon „Teh-nospațiu” de la Bruxelles, s-a ajuns la o... stabilizare a prețurilor, fie pe kg de rachetă pur-tătoare, fie în întregime. (Evident nu poți cum-păra... costiță de „Titan”!).

Cele mai scumpe rachete au fost, evident, cele mai grele și mai puternice dintre cele oferite. Astfel, dacă o rachetă americană Delta, pentru lansări de sateliți, a ajuns chiar la „numai” 440 milioane echivalent lei, un „Atlas-centaur” a fost cotaț cu 635 milioane, iar racheta fran-ceză Adriane 3 a ajuns la peste 860 de milioane lei. Cea mai scumpă — dar cu cel mai redus cost pe kilogram — a fost Titan III: cu cei cca. 95 000 lei/kg, prețul ei total s-a ridi-cat la un mai puțin de 1,5 miliarde lei! Cum-părătorii au însă siguranța că pot trimite cu ea nave cosmice spre Venus sau spre Marte și chiar mai departe...

D. ZBOR COSMIC LA... FIRUL IERBII

Așa s-ar putea defini într-o expresie aviatică viitoarea misiune spațială preconizată de Uni-nea Sovietică, într-o largă colaborare interna-țională: Franța, R. D. Germană, R. S. Cehoslo-vacă, R. P. Polonă, Elveția etc. Proiectul „Pho-bos” reprezintă o misiune complexă de cerce-tare a planetei Marte și a celui mai apropiat satelit al său, Phobos. Iar justificarea titlului acestei note o constituie intenția de survolare a satelitului — care gravitează la 9 380 km de centrul planetei marte —, la o distanță minimă de numai 50 metri! Avînd o viteză relativă față de Phobos de numai 2 metri/secundă, acest survol îndrăzneț va permite o observare siste-matică a solului satelitului timp de aproape două ore — interval în care vor putea fi efec-tuate o serie întreagă de experiențe. Să mai adăugăm și faptul că instalația de televiziune va transmite spre Pămînt imagini cu detalii ale solului lui Phobos de ordinul a 6 centimetri... Iar cît privește realizarea acestui proiect com-plex, ea este prevăzută pentru semestrul II al anului 1988 și anul 1989.

E. CE FACE GIOTTO ?

Bineînțeles, nu este vorba de marele pictor al veacului al XIV-lea, ci de celebra sondă spațială care a traversat la 14 martie 1986 co-meta Halley, trecînd la cca 605 km de nucleul astrului. Se știe că, cu această ocazie, agre-gatul spațial a transmis — între altele — și o serie de imagini, ultima fiind obținută de la ceva mai mult de 1000 km de nucleu. O cioc-nire cu vreun fragment solid a dereglat orien-tarea sondei care nu a putut fi corectată decît după 32 de minute, adică atunci cînd Giotto se afla la peste 130 000 km de nucleul cometei.

Sonda însă își continuă zborul, purtînd o serie de aparate în bună stare, ca și o impor-tantă rezervă de combustibil destinat motoa-

relor de corectare a traiectoriei. În această situație, Agenția Spațială Europeană (ESA) a luat decizia de utilizare în continuare a sondei. Astfel, la 19, 20 și 21 martie 1986 au fost puse în funcțiune motoarele pentru mici corecții de traiectorie, GIOTTO se mișcă acum în jurul Soarelui, la o depărtare medie de astrul zilei de cca. 130 milioane km, pe o orbită pe care o străbate în cca 10 luni. Dar noua sa rută o va aduce la 2 iulie 1990, la numai 20 000 km de Pământ, impulsul dat de atracția planetei noastre va fi suficient pentru a trimite pe Giotto la o nouă întâlnire cosmică: la 14 iulie 1992, agregatul cosmic va întâlni cometa Grigg-Skjellerup. Iar dacă și acest rendez-vous cosmic va lăsa pe Giotto fără avarii prea mari, nu este exclusă posibilitatea trimiterii sale spre alte ținte din sistemul nostru planetar...

M. ALEXESCU

La 27.06.1986 - la 08.00.00
 Homenaj
 1
 din 100 - 1000000

● Frații ARGHIROV, admirabili cîntăreți bulgari, au acordat un autograf pentru cititorii Almanahului ATENEU.

Se mai zice, și cît o fi de adevărat să socotească fiecare, că băutura e mai bună la circumă decât acasă, că cine intră-n circumă nu intră să se închine, ne, căci circumă de lingă drum e ca fata mare pe care o sărută toți și ave-rea circumărilor e-n fundul paharului. Și dacă unii se jură pe vin că nu mai beau rachiu, este firesc ca la Drăgășani, de pildă, și sfinții să fie cu nasurile roșii, căci te spune nasul că-ți place vinarsul.

Una-i a bea, și alta-i a te îmbăta! Fala și beția aduc sărăcia! Dacă la apă cu măsură și la vin fără măsură, mai mulți se înecă în băutura decât în apă, și-atunci, la beție omul este picic, maimuță și la urmă porc! E frumos?! Nu este adevărat cînd se spune că unu-a băut și altul s-a îmbătat, precum nici că bețivul cînd este beat îi pare că e împărat, dar să se creadă că atunci cînd trei spun că ești beat, să te duci imediat la culcare.

Sînt unii, în număr tot mai mic, care nu se sfîesc a face des burta butie și gura pilnie, care suflă în fundul paharului mereu ori trag la mustață pînă-și beau și căciula din cap! Auziți, motivează că beau cu oala să fugă boala și cu ploschița să-și ude gurița, deoarece cu vinul și samnul uită grijiile omul! Se mai plînge cîteodată: „Vai de bărbătețel meu, el muncește și eu beau”, sau chiar te-apucă risul: „Hop o dată, / Baba-i beată: / Moșu-ar be / Și n-are ce!” Păi ce, fraților, trebuie să bei pînă ți-o ieși părul prin căciulă și cămașa prin izmene, să cînți „s-a îmbătat căciula mea / și capul de-abia, de-abia” și să strigi în gura mare că „de la beat circumă vin, cu partea într-o căciulă, nici un latră nu mă ciine!” Să se ajungă pînă acolo să-ți înoate gura-n vin pînă dă dintr-insul?! Mai mare rușinea! Și ce te faci cu alții care declară că „vom bea cît om putea și om plăti cînd om avea”, căci cine bea în datorie se îmbăta îndoit.

Să stăm drept și să judecăm „strîmb”: Văzut-ai miță legată la cap și om cîminte cînd îi beat? Dacă nu, atunci să se ia amînte că beția e nebuie cu voie și ușa tuturor răutăților, că fie omul cît de bun, vinul îl face nebun și că, uneori, beția o vindecă sapa și lopata. Și mai zicem, în sfîrșit, că adevărat grăitu-s-a: unii muncesc pînă mor și alții beau cu capul gol!

!i bun vinu' ghiurghiului?!

Eugen BUDĂU

CALEIDOSCOP ASTROFIZIC

INELELE SOARELUI

Acum aproximativ 5 milioane de ani, în Galaxie a avut loc un eveniment — obișnuit pentru un astfel de sistem stelar, dar capital pentru noi cei de azi: dintr-un uriaș nor de pulberi și gaze au luat naștere la „scurte” intervale de timp, câteva stele. Intervalele scurte de timp pentru Galaxie (ce conținează câteva zeci de milioane de ani ? !) dar uriașe la scară umană...

Una dintre aceste stele — nici dintre cele mari, dar nici prea mici — a rămas în interiorul unor rămășițe de gaze și pulberi, pe care le-a atras în preajma sa (pe cele mai grele) sau le-a „sufolat” mai departe, dar nu suficient pentru a-l părăsi definitiv. Și treptat, aceste rămășițe s-au concentrat și ele în cea mai mare parte, în globuri reci care au rămas în preajma stelei, rotindu-se la diferite distanțe în jurul acesteia. Și așa — la modul general vorbind —, s-a format mai întâi soarele împreună cu alte stele, iar mai târziu, în jurul soarelui, planetele cu sateliții lor, cometele etc.

Iată pe scurt, „scenariul” formării familiei noastre cosmice — scenariu care s-a desfășurat acum 46 pînă la 50 de milioane de veacuri. Și cine nu știe că această familie cuprinde 9 planete mari, 54 de sateliți cunoscuți, asteroizi sau planete mici (peste 3100 catalogați), comete... La fel, toată lumea știe că în jurul unor planete există sisteme de inele: cele ale planetei Saturn, întrevăzute încă de Galileo Galilei în 1610, au fost explicate în 1636 de către Christian Huygens. Au urmat, de abia în anii noștri, descoperirile referitoare la sistemele de inele existente în jurul planetelor Uranus (1977), Jupiter (1979) și Neptun (1984). Dar să vorbim de inelele Soarelui pare puțin curios. Și totuși, subiectul este de actualitate, tocmai prin ineditul și particularitățile sale.

Astfel, se știe încă de multă vreme că spațiul interplanetar cuprinde o cantitate oarecare de materie difuză-pulberi și gaze. Acestei imagini oarecum empirice i se suprapune astăzi o altă mult mai precisă și cotelată cantitativ: astfel avem noi date pentru precizarea condițiilor fizice și chimice din sistemul nostru solar.

Prima componentă a acestui adevărat sistem de materie difuză este repre-

zentată de un nor concentrat în jurul Soarelui și care se extinde pînă dincolo de planeta noastră. El are tendința de permanentă risipire, ca urmare a presiunii de radiație a Soarelui — dar dispersarea componentei pulverulente din cozile cometelor pare un izvor suficient pentru introducerea în această componentă a cca 10 tone de materie pe secundă. Să mai adăugăm la cele spuse faptul că masa totală a norului este de cca. 2000 de tone și că pulberile sale foarte fine difuzează lumina soarelui, formînd fenomenul cunoscut sub numele de lumină zodiacală.

A doua componentă este reprezentată de cele patru inele de aceeași factură, recent descoperite în jurul soarelui. Cel mai — să zicem — neașteptat, a fost descoperit de un grup de astronomi japonezi la 11 iunie 1983 în timpul eclipsei totale de soare ce a avut loc la acea dată. Acest inel cuprinde cca un milion de tone de granule de silicați, fiind situat la numai 2,7 milioane km de soare. Temperatura granulelor care îl compun se ridică la 1300°C.

Celelalte trei nivele, mult mai fine au fost descoperite tot în 1983 cu ajutorul satelitului artificial IRAS. Inelul median, situat la circa 420 milioane km de soare (de 2,8 ori mai departe decît Pămîntul) este și cel mai important; celelalte două se găsesc la depărțări față de astrul zilei de 345, respectiv 495 milioane km. Și tocmai ca urmare a depărțărilor față de „astrul de foc”, temperatura particulelor din aceste inele este cuprinsă între — 70°C și —120°C.

În fine, încă o componentă a acestui sistem o reprezintă curenții de particule minuscule care circulă în jurul Soarelui pe orbite mult alungite, în imediata vecinătate sau chiar pe traiectoriile unor comete cunoscute. Astfel originea lor este ușor de dedus: aceste particule provin din dezagregarea treptată a cometei lor; iată motivul pentru care „culegerea” lor cu ajutorul sateliților artificiali și aducerea în laborator reprezintă o metodă deosebită de studiere, în ultimă instanță, a naturii cometelor.

Originea inelelor circumsolare despre care am vorbit mai înainte nu reprezintă chiar un mister. Cel puțin inelul median dintre cele trei descoperite

de IRAS se formează (chiar dacă mai pierde din materia sa, în timp) din pulberile rezultate din ciocnirile asteroizilor — cei mai mulți dintre ei găsimu-se tocmai în această zonă. Mai dificilă este explicarea celui mai apropiat inel față de Soare: ipotezele emise îl consideră ca reprezentând reziduri ale norului primitiv din care s-a format sistemul solar.

Dacă ar fi să continuăm cu această prezentare, ar fi normal să vorbim despre inelul asteroizilor sau al micilor planete. Expresia a fost însă justificată pe deplin numai până prin anii '30 ai veacului nostru: ulterior au fost descoperiți asteroizi care gravitează în jurul Soarelui mult în afara „inelului” dintre Marte și Jupiter. De exemplu, cel mai depărtat asteroid cunoscut este Chiron — descoperit în urmă cu cca. 10 ani: el gravitează în jurul Soarelui între orbitele planetelor Saturn și Uranus (vă amintiți? Se vorbea de a 10-a planetă!). În schimb alți asteroizi se apropie de Soare mai mult decât Pământul — ca de exemplu Icarus, care ajunge la 28 milioane km de soare sau Hermes, care trece la fiecare 2 ani și o lună, în medie la 90 milioane km de soare. Astfel asteroizii reprezintă un capitol aparte (și extrem de interesant) al astronomiei sistemului solar. În orice caz însă, când într-o noapte senină veți vedea uneori diră de lumină străbătând parcă cerul ca să dispară rapid fără urmă, vă veți aminti fără doar și poate de povestea „stelor căzătoare”. Dar, odată cu spulberarea acestei de mult perimate legende, gândiți-vă că una dintre miliardele de particule solide din materia interplanetară, provenită poate dintr-o cometă, a ars și s-a distrus în atmosfera bătrânei și frumoasei noastre planete...

LUMINILE NORDULUI

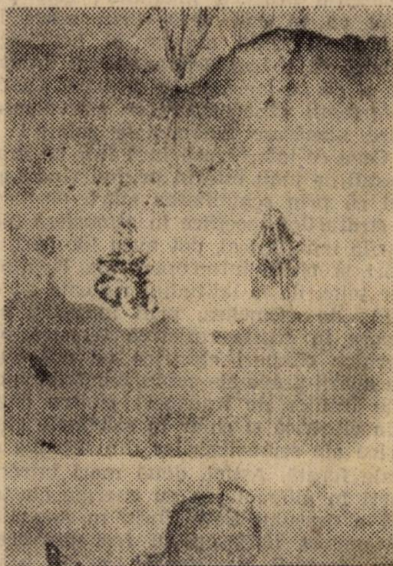
De fapt ar trebui să spunem „luminile polare” sau să găsim o altă expresie: pentru că ceea ce se numea la un moment dat auroră boreală nu este specifică numai zonei polare nordice ci se poate vedea la fel de bine și în zona antarctică. Acordați-ne totuși favoarea titlului deja formulat, măcar pe considerentul că aceste splendide fenomene au fost remarcate și descrise mai întâi în nord...

Nu ne îndoim de faptul că toți cititorii noștri au auzit de aurore polare, poate unii au și văzut astfel de fenomene. În orice caz, cine a

văzut o asemenea feerie de lumină nu o poate uita. Draperii colorate strălucind pe cerul nopții și mișcându-se ca suflăte de o adiere de vânt, alături de arcuri, de coloane, de raze ce se schimbă mereu... Nu e de mirare că în trecutul îndepărtat au fost și aurorele motivate de spaimă, considerate fiind drept semne ale cerului ostil. Au trebuit să treacă secole pentru ca de abia în ultimele două, cercetarea științifică să demonstreze lipsa de temei a tuturor ideilor fataliste și mistice.

Astăzi cunoaștem mecanismul apariției și evoluției aurorelor polare. Știm că ele sînt un rezultat al pătrunderii în cîmpul magnetic terestru a electronilor, protonilor și — în proporție redusă — a nucleelor de heliu expulzați de soare, mai ales în perioadele de activitate intensă. Este însă interesant de arătat că încă prin anul 1726, savantul francez S. Dortous de Mairan a emis ideea cu aurorele (boreale, singurele cunoscute pe atunci) ar fi un rezultat al prezenței „materiei solare la virful atmosferei terestre”. Căzută în uitare, ideea, în formă modernă, a fost confirmată pe deplin în anii noștri.

Se vorbește de regulă, de apariția unei aurore. Observațiile făcute de la nivelul solului ca și, mai ales, cu aju-

• Doru POGOREANU, „Arheologică”

torul agregatelor spațiale, au arătat că un adevărat oval auroral este aproape permanent dar este observabil doar în lumină ultravioletă — la care ochiul nu este sensibil. Prin fenomene de-acum cunoscute, în acest oval apare o primă fază, așa numită de ruptură, care durează 5 până la 10 minute. La cca. 30 de minute până la o oră după aceeașă fază începe faza de revenire la calm și care poate dura una până la două ore și chiar mai mult în cazuri excepționale.

De unde culorile? De la diferitele gaze care compun atmosfera și anume, de la oxigen (roșu, verde), azot (roșu închis, albastru și violet) etc.

Nu e nevoie să mergeți la poli ca să vedeți aurore! Dimpotrivă, cel mai bine ele pot fi observate la latitudini de ordinul 60° — 70° nord (sau sud), fără ca acestea să însemne că mai aproape de ecuator ele nu sînt vizibile. În 1957 și 1958 au fost observate astfel de aurore și la noi în țară (București, Pitești, Cluj etc.) ca și în 1966—1970. Dar mai important este faptul că aurorele, dincolo de frumusețea și spectaculozitatea lor, au și directe repercusiuni asupra activităților umane.

Astfel este lucru știut că atunci cînd soarele este foarte activ — cum a fost între anii 1979—1982, — aurorele mari sînt mai frecvente. De aici o concluzie practică imediată: este posibil ca în anii 1990—1992, adică în epoca viitorului maxim al activității solare, să putem vedea aurore (boreale) și de pe meleagurile noastre. Cereți informații observatoarelor astronomice care urmăresc fenomenele solare!

Ceea ce interesează însă într-un grad destul de înalt este în primul rînd faptul că prin schimbarea stării electrice a straturilor specifice în atmosferă (păturile ionosferice), pot avea loc perturbări și chiar întreruperi ale legăturilor telex de la latitudini ridicate (55° — 70°); de asemenea, prin inducție, pot apare în crusta rezistivă terestră puternice cîmpuri electrice ce pot duce la avarii grave ale cablurilor telefonice, ale liniilor de transport pentru energie electrică și chiar în sistemele electrice ale semnalizărilor din rețeaua de cale ferată. Astfel, două mari întreruperi în alimentarea cu energie electrică a orașului New York, în mai 1969 și august 1972, nu au fost provocate de „farfurii zburătoare“, ci de o intensă activitate aurorală. Să mai adăugăm la aceste efecte și puternice încălziri ale transformatoarelor de pe li-

niile electrice de înaltă tensiune care, automat, sînt deconectate de dispozitivele de securitate. Lipsa de energie electrică astfel apărută, mai ales la ore de vîrf, trebuie suplinită de alte centrale care, suprasolicitate sînt și ele deconectate de dispozitive similare, rînd pe rînd...

Și iată cum un fenomen atmosferic, cauzat de Soare, vine să ne creeze neajunsuri în activități curente. Ce vom face? Nu vom opri fluxul de particule solare — vîntul solar — să ajungă și pe la noi; vom crea însă sisteme de securitate a instalațiilor deja amintite, de așa manieră încît să rămîină insensibile la efectele nedorite ale „luminilor cerului“.

PLANETA MARTE DIN NOU ÎN ACTUALITATE

Cînd într-o seară de septembrie 1988 veți vedea spre răsărit o strălucitoare stea roșiatică, să fiți siguri că nu sînteți singurii care o priviți: mai ales specialiștii întru tainele astrilor o urmăresc cu atenție, pentru că nu este vorba de o stea, ci de celebra planetă Marte. Aceștia vor profita de condițiile extrem de favorabile observațiilor care nu se vor mai realiza înainte de anul 2003 — mai precis, reducerea distanței dintre Pămînt și planeta vecină pînă la mai puțin de 60 de milioane de kilometri. Să amintim cu această ocazie că distanța Pămînt-Marte poate ajunge pînă la peste 275 milioane km și numai o dată la 15 sau 17 ani cele două planete trec la minimum de depărtare posibil.

CE ȘTIM ȘI CE NU ȘTIM DESPRE MARTE

O lume aridă, acoperită în întregime de un imens deșert, în care craterele abundă, mai ales în unele regiuni. Atmosfera este mai curînd un rudiment de atmosferă, cam de 170 de ori mai rară decît atmosfera terestră și conține în special bioxid de carbon — oxigenul liber fiind extrem de redus cantitativ. De aici și temperaturile care, pe sol, nu depășesc la ecuator $+30^{\circ}\text{C}$ dar pot să scadă și la -135°C . Cit privește viața, putem spune doar că în forme superioare și, mai cu seamă, sub forma unor ființe raționale capabile să acționeze asupra mediului, ea nu există pe Marte. Dar...

...Dar mai știm multe alte lucruri. De exemplu, știm că „planeta roșie“ cum i se spune, din cauza culorii ge-

nerale cauzată de deșerturi, are doi sateliți — Phobos, la cca. 9 400 km și Deimos, la 23 500 km de centrul planetei. Ambii sateliți sînt mai mult un fel de stînci cosmice, meteoriți de mari dimensiuni, odată ce, în formele lor neregulate dimensiunea principală nu depășește 13,5 km pentru Phobos, respectiv, 7,5 km pentru Deimos.

Mai știm despre vecina noastră Marte că măsoară în diametru numai 6794,4 km — față de cei 12 756,3 km ai Pămîntului, după cum specialiștii în astronautică sînt bucuroși să știe că viteza de evaziune de pe Marte este numai de 5,1 km pe secundă — față de 11,2 km/s pe Pămînt. Dar cîte alte lucruri nu știm ?...

Un mister de mare anvergură îl constituie lipsa apei pe Marte. În pofida faptului că relieful cuprinde numeroase formații identice văilor noastre de riuri secate. Cum multe dintre ele au dimensiuni apreciabile, conducînd la ideea unor albi de fluviu ne întrebăm — unde este apa din ele ? Singura ipoteză plauzibilă este aceea a pătrunderii sale în sol unde, la o adîncime oarecare ar forma în prezent un strat înghețat — așa numitul permafrost.

Încă o necunoscută : care este originea uriașelor canioane de pe solul planetei — unele avînd lungimi de cîteva mii de kilometri și adîncimi de 5-6 km. Cum s-au format ? Și de unde atîta nisip în care predomină oxizii de fier ? Și, repetînd o spusă de mai înainte cîte alte lucruri nu știm ?...

1988 — DIN NOU INTERVINE ASTRONAUTICA

Fără îndoială, avem o aparatură deosebită în observatoarele astronautice moderne — aparatură cu care putem întreprinde studii minuțioase asupra astrilor și, în particular, asupra lui Marte. Dar, începînd încă din 1965, astronautica a devenit un auxiliar prețios în cercetarea astronomică. Să nu uităm că o sondă spațială (Mariner 4) a descoperit craterele de pe Marte, în timp ce primele investigații *in situ* au confirmat și completat descoperirile noastre : Viking 1 și 2, aterizate pe Marte în 1976 sînt primii noștri repoteri cosmici coboriți acolo cu succes.

Iată motive suficiente pentru continuarea investigațiilor. Un proiect în acest sens a și fost cristalizat : este vorba de proiectul sovietic „Phobos” — una dintre cele mai complexe misiuni destinate cercetării planetei Marte.

În a doua jumătate a lunii iulie 1988, de pe cosmodromul sovietic Baikonur își vor lua zborul — la cîteva zile interval —, două interplanetare sovietice, cu destinație Marte.

După un zbor de cca. 200 de zile, adică pe la finele lunii februarie 1989, sondele urmează să ajungă în preajma planetei — țintă unde, după manevre corespunzătoare, se vor sateliza în jurul lui Marte pe orbite eliptice. Distanța minimă față de planetă va fi de 4200 km, iar cea maximă — de 79 000 km.

Cele două sonde vor rămîne pe aceste traiectorii timp de două luni — în tot acest interval transmițînd imagini ale planetei alături de alte date științifice. În continuarea misiunii însă, agregatele cosmice vor trece pe orbite circulare, cu raze de 9700 km pe care le vor străbate la fiecare 8 ore. De aici, treptat, ele se vor apropia de planetă — raza orbitei comune reducîndu-se la 9400 km, adică la distanța la care gravitează în jurul lui Marte primul său satelit — Phobos. Vor fi necesare una pînă la cinci luni pentru această manevră : dar ea va aduce sondele în imediata vecinătate a satelitelui, pe care îl vor survola la nu mai mult de... 50 de metri ! Imagini, sonde, iaser, sonde cu radiații și, concomitent, trimiterea pe satelit a unor moduli de aterizare mobili. Într-adevăr în afara unor mici moduli de aterizare cu caracter fix, este prevăzută coborîrea pe Phobos a unor moduli, să zicem, „săritori”. Cu ajutorul unor leviere și sisteme elastice, acești moduli vor putea „sări” la solul lui Phobos cîte 15-20 de metri odată — în locurile de oprire fiind prevăzute experimente complexe. Acestea fără să mai vorbim de cercetările preconizate asupra soarelui și asupra resurselor de radiații gamma din spațiu.

ȘI MAI DEPARTE ?

Experimentul cosmic „Phobos” este preconizat să se desfășoare în cca. 460 de zile — mai precis pînă spre finele anului 1989. Mai departe vor urma alte misiuni — satelizări circummartiene, cercetări efectuate de pe Pămînt — menite să deschidă calea marii misiuni cosmice : Pămînt — Marte — Pămînt, preconizată pentru anul 2017..., cu echipaj uman ș.a.m.d...

M. ALEXESCU

FOTO-CHRONICA

Reuniunile revistei Ateneu

Debutând în anul 1984, aflate acum în pragul celei de a patra ediții, REUNIUNILE REVISTEI „ATENEU” au intrat în conștiința iubitorilor de cultură drept un „symposion” de referință, rezonând deopotrivă în inimile creatorilor din diverse domenii (știință, literatură, arte) și în cele ale publicului dornic de „întâlniri memorabile”. Din arhiva extrem de bogată a reuniunilor, reproducem aici câteva instantanee.

1. Primul juriu cu GEORGE BĂLĂȚĂ președinte și un premiat — istoricul ALEXANDRU ZUB.

2. RADU CĂRNECI, laureat al „Premiului pentru literatură”, dă autografe foștilor săi concitadini...

3. ROMULUS VULCĂNESCU și ION ARDELEANU într-un colocvii de impresii...

4. ȘTEFAN AUG. DOINAȘ, premiat și NICOLAE MANOLESCU, președintele celui de al treilea juriu, într-un „respiro” prin noua urbanistică a orașului lui BACOVIA.

5. Profesorul ALEXANDRU PIRU, după mai bine de douăzeci de ani, revenit în orașul de obârșie, spre a-și primi premiul pentru prodigioasa sa activitate.

6. Artistul poporului RADU BELIGAN, distins cu marele premiu al „ATENEULUI” într-un monolog interior...

7. Reunțiunile revistei „ATENEU” au fost statornic „acompaniate” de dirijorul OVIDIU BALAN, la pupitrul filarmonicii băcăuane, și de tînărul și reputatul „TRIO SYRINX”.

Centenar Maximilian Costin:

O viață pentru afirmarea școlii muzicale românești

Nu există o oglindă mai fidelă a „fetei nevăzute” a unui artist sau creator în general, decât propria-i corespondență trimisă semenilor săi de-a lungul unei vieți. Se pare că între grandoarea specifică operei de artă, valoarea ei estetică și statuia imaginară a autorului ca dimensiune exterioară pe de o parte, și virtuțile morale, caracterul și înălțimea spirituală, într-un cuvânt cumulusul însușirilor interioare ale omului pe de altă parte, nu se poate pune totdeauna semnul egalității din pricina numeroaselor contradicții între cuvânt și faptă (operă de artă). Iată de ce, asistăm în epoca noastră la publicarea masivă a scrisorilor lui Mozart, Beethoven, Wagner, Verdi, R. Strauss, Enescu, Bartók etc. Cine vrea să-l cunoască exact pe omul Maximilian Costin — cu toate calitățile, dar mai ales cu oscilațiile, naivitățile, impulsurile conștiinței — trebuie să parcurgă obligatoriu volumul **George Breazu. Scrisori și documente**, Vol. I, Editura Muzicală, 1984, îngrijit de Titus Moiescu. Poate că nici propriile **Memorii**, încheiate la 8 ianuarie 1938 (decu câteva luni înainte de moarte), nu reflectă cu atita pregnanță chinurile și aspirațiile acestui muzician realmente înzestrat, dar — din păcate — insuficient realizate. Desigur moartea survenită la vârsta de numai 50 de ani l-a privat de înfăptuirile majore pe care spera să le implinească o dată cu stabilirea în Capitală (1937). Dacă muzicologul și profesorul Maximilian Costin a fost un entuziast idealist, animat de cele mai nobile idei de afirmare a școlii noastre muzicale, în schimb Max — omul a rămas o figură singulară de aventurier în viața socială și artistică, în dragoste și în familie!

A trecut un veac de la nașterea muzicologului și profesorului Maximilian Costin. Născut la 12 august 1888 în Piatra Neamț, petrecându-și copilăria și tinerețea la Bacău, Maximilian Costin a început de timpuriu peregrinările, semn al nestatorniciei sale atavice. Si-a făcut studiile muzicale la Paris (1900—1910), la Berlin (1911—1913) și la București (1914—

1918), după care a intrat în învățămîntul artistic ca profesor de vioară, continuîndu-și periplusul vieții la Tirgoviște (1920—1922), Timișoara (1922—1925) și Tirgu Mureș (1926—1937). A dorit din răspuțeri să ajungă în Capitala țării, sperînd să realizeze reforme structurale în mișcarea artistică, dar a sîrșit prin ocuparea unui post obscur de director administrativ al Operei Române.

Maximilian Costin a avut o viață grea, o familie complicată și numeroasă, a trăit în datorii, împrumuturi și aventuri financiare nefavorabile, dar mai presus de toate nu s-a bucurat de o sănătate de fier. Există un refren al bolii — inimă, rinichi, stomac, ficat etc. — ce revine permanent în corespondența cotidiană a lui Maximilian Costin. Se pare că suferea și de obezitate. La 32 de ani a suferit de o gravă scarlatină ce i-a provocat leziuni renale incurabile. Dincolo de toate necazurile cotidiene, entuziasmul său nu a slăbit o clipă cînd la mijloc s-a aflat o inițiativă salutară pentru muzica românească. Și de ce să nu recunoaștem, de numele lui Maximilian Costin se leagă cîteva înfăptuiri peste care istoria noastră muzicală nu va putea trece cu ușurință.

În 1916, 1919 și apoi în 1921 a inițiat publicarea revistei **Muzica** (în colaborare cu muzicieni de prestigiu). A pus bazele unor colecții muzicale de popularizare a artei sunetelor, tipărind cărți, broșuri, colecții de cîntece, studii de vioară pentru diverse grade de școlarizare, metode instrumentale. „Lipsa unei biblioteci de literatură călăuzitoare în această direcțiune — scria Maximilian Costin în anunțul din 1925 prin care lansa la **Cartea Românească** o serie de tipăriri pentru marele public — devine tot mai mult simțită. Acest gol vine să-l umple noua noastră **Bibliotecă Muzicală** menită a cultiva și rafina gustul artistic, a adînci priceperea operelor marilor genii ale muzicii și a deschide astfel tuturor iubitorilor de artă poarta tainică spre lumea

celor mai sublime emoții". Astfel a văzut lumina tiparului **prima schiță monografică** a cititorului școlii românești de compoziție: **George Enescu. Date critice și biografice** (1925).

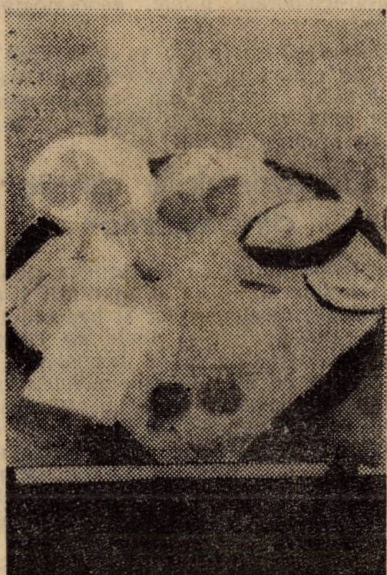
Legătura lui Maximilian Costin cu Enescu datează din 1909. „Eu pe atunci, băiat de 21 de ani, naiv, modest, autodidact al viorii, hotărât să trăiesc numai pentru artă, avîntat pe căile spiritului, fatalist, purtînd deja povara aventurii primei mele căsnicii în care mă aruncase voia soartei — îi scria la 30 septembrie 1933 lui George Breazu — n-am fost de la început pe plac lui Enescu". Ulterior, lucrurile s-au mai schimbat: Maximilian Costin a studiat vioara cu maestrul, fapt care i-a prins bine în prima parte a vieții sale de interpret și excepțional în partea a doua a carierei pedagogice. Într-un atestat din 22 noiembrie 1922, George Enescu confirma talentul violonistic al discipolului său, propunînd să i se acorde o catedră de specialitate la un Conservator. După prima biografie a autorului **Rapsoziilor române** publicată în 1925 la Timișoara, Maximilian Costin a publicat la

Timișoara în 1932 o altă schiță monografică. Meritul acestor broșuri constă în căldura condeiului autorului, în tonul confesiv de redactare, în imensa dragoste față de omul Enescu. Sînt plachete scrise din iubire sinceră, dar și din mîndrie națională. „Este o datorie să ne cunoaștem și să ne prețuim pe marii oameni ai țării — își încheia textul din 1932 — acel cari ca George Enescu și-au închinat viața binelui și muncii, trăind numai spre cea mai curată și mai înaltă glorie a neamului românesc!"

Din această datorie față de marile talente autohtone s-a născut și colecția **Scoala nouă pentru vioară** editată la Morawetz în Timișoara, unde a stimulat pe George Enacovici, Constantin C. Nottara, Filip Lazăr ș. a. să compună piese în stil românesc. Pînă și **Metoda de vioară** elaborată în colaborare cu George Breazu se întemeiază pe numeroase exerciții tehnice în stil popular autohton. Cele **Trei capricii pentru vioară și pian** merg pe aceeași linie românească devenită crez artistic suprem la Maximilian Costin.

Portretul artistului poate că nu ar fi complet, dacă nu am adăuga activitatea de interpret din perioada de tinerețe și cea de scriitor (poet, pamfletar, epigramist, memorialist) și traducător. Într-o vreme a încercat să adune folclor (cu fonograful) pentru Arhiva Ministerului Artelor, dar nu a avut răbdarea să transcrie și să redacteze studii de specialitate. Se pare că a fost un bun pedagog al viorii. Mai presus de toate însă, Maximilian Costin s-a impus ca muzicolog. Articolele din revista **Muzica**, monografia **Viora, Maestrii și arta ei**, studiul **Muzica românească**, atestă un spirit critic ascuțit, un condei remarcabil. Păcat că la 50 de ani, Maximilian Costin a murit (București 24 august 1938) înainte de a ne fi lăsat acele cărți de amploare și răspundere profesională ce le avea în mintea-i ageră și neliniștită. A trecut o jumătate de veac de la dispariția sa, dar numele său continuă să ne stăpînească amintirea.

Viorel COSMA

● Nic. IONESCU, „Natură statică“

Ce mai e nou printre... taine?

Moartea termică a universului...

Doi astrofizicieni, unul britanic, John D. Barrow, de la Universitatea din Oxford, și celălalt american, Frank J. Tippler, de la Universitatea Berkeley din California, au avansat teza interesantă conform căreia, dacă Universul este în expansiune, va deveni din ce în ce mai instabil. Într-un articol publicat în revista engleză „Nature”, pentru început aceștia se referă la cea de a doua lege a termodinamicii, după care un sistem izolat în evoluție nu trece niciodată de două ori prin același stadiu.

În anul 1824 S. Carnot formula cel de al doilea principiu al termodinamicii, referindu-se la randamentul mașinilor cu aburi. Un sfert de secol mai târziu, Lord Kelvin demonstra că tendința universală este de a disipa energia („Memoriu asupra căldurii”). Doi ani mai târziu, în 1854, germanul H. Helmholtz postula pentru prima oară ipoteza „morții termice a Universului”. Cu alte cuvinte cu cât Universul se apropie de limita entropiei, cu atât se micșorează posibilitățile de schimburi de căldură. Apoi, în 1931, astrofizicianul englez A. S. Eddington reprezenta Universul ca o sferă cu rază crescândă, în care materia s-a transformat în radiații, acestea devenind în mod constant tot mai slabe. După modelul lui Eddington, la fiecare 1500 milioane de ani Universul își dublează raza, așa că la fiecare din aceste perioade se pierde jumătate din densitatea sa de radiații. Încă de pe atunci un mare număr de astronomi și astrofizicieni își reprezentau viitorul Universului — stele, galaxii și planete — ca o imensă bulă de gaz, foarte calmă și rece.

Dar pe vremea aceea nu se cunoșteau găurile negre, puncte de prăbușire gravitică (colaps gravitațional) la care ajung stele muribunde după o serie de contracții. O pierdere importantă de materie de la suprafața astrului antrenează prăbușirea gravitațională, iar densitatea lor crește indefinit. Atunci stăteau să se contracte din ce în ce mai mult, fără ca să-și piardă masa, iar singura formă sub care își manifestă existența este atracția gravitațională uriașă. Efectul acestei atracții asu-

pra materiei înconjurătoare este de a o atrage, fără posibilitate de scăpare, uneori cu emisie de raze X și de unde gravitaționale. Din punct de vedere teoretic, acest fenomen se produce identic cu stelele mari din antimaterie. Caracteristicile lor sînt aceleași: masă, mișcare unghiulară și sarcină electrică.

Mai târziu s-a postulat că găurile negre sînt dublate de fîntinile albe ale Universului, care se pare că au fost confirmate de unele observații astronomice foarte recente. Materia supracondensată din găurile negre este ejectată prin fîntinile albe sub formă de radiații.

După Barrow și Tippler, găurile negre modifică în mod considerabil echilibrul Universului imaginat de Eddington după ipoteza lui Helmholtz a morții termice. Aceste singularități fizice ar crea centre de instabilitate, dezorganizînd astfel omogenitatea generală a Cosmosului. Cu cît Universul va continua să se extindă mai mult, cu atît găurile negre vor provoca perturbații mai mari. Moartea Universului, departe de a fi liniștită, va fi însoțită de spasme de agonie..., căci încetînire generală a timpului, care va însoți „Marele Sfîrșit”, va cunoaște convulsii spațio-temporale locale, generatoare de haos.

Doar dacă nu cumva, la un anumit stadiu de expansiune, Universul nu va începe să se contracte din nou..., ipoteză în care totul va reîncepe printr-o nouă explozie primordială.

Destăinuirile dinților dinozaurilor

În țesuturile osoase ale fosilelor cu sînge rece (ectotermice), ca și în dinții tiranozauridelor, ceratopsidelor și hadrozauridelor se găsesc adesea inele de creștere. Acest lucru se datorește incapacității ectotermelor de a-și menține nivelele obișnuite de activitate, de alimentare și de creștere în perioadele de timp foarte arid sau foarte rece. Dimpotrivă, animalele cu sînge cald (endotermice) reușesc să mențină aceste trei activități la un nivel aproape constant, oricare ar fi condițiile de mediu și de viață.

Dar această problemă a paleontologiei ar părea neînsemnată dacă nu ar avea unele consecințe deosebit de interesante.

Intr-un număr recent al revistei britanice „Nature”, palontologul canadian Paul E. Johnston evidențiază faptul că această particularitate osoasă a dinozaurilor ar putea pune capăt disputei savanților, împărțiți în două tabere, din care una susține că erau animale cu sînge rece, iar cealaltă, dimpotrivă, că erau endoterme. Johnston efectuează un studiu comparativ între endotermele din provincia Alberta—Canada, unde odinioară domnea o climă temperată, din care rezultă că animalele cu sînge cald nu prezentau inele de creștere în țesuturile osoase, în timp ce animalele cu sînge rece le posedau. Crocodilii fosili prezintă aceleași inele, ba chiar și cei actuali, care corespund variațiilor însemnate de temperatură ale mediului ambiant.

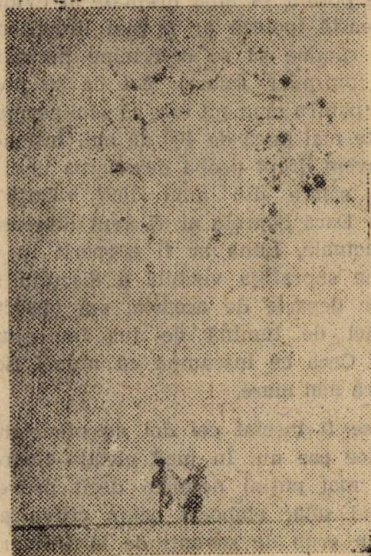
Așadar, lucrarea paleontologului canadian permite să se demonstreze că dinozaurii erau animale cu sînge rece. Atunci nu mai rămîne decît să se stabilească cauza dispariției lor. Poate că s-a datorat tocmai sensibilității prea mari la variațiile climatice... Poate a fost cauzată de inteligența lor embrionară... Savanții continuă să caute cu asiduitate cauzele care au determinat stingerea acestor animale uriașe din Terțiar acum aproximativ 65 milioane de ani. Pînă acum s-au elaborat fel de fel de ipoteze, ca neadaptarea termică, care le-ar fi împiedicat să susțină competiția cu animalele cu sînge cald, mai capabile să suporte un efort de durată. Deopotrivă s-a presupus posibilitatea unei mutații bruște cauzată de explozia unei supernove din apropierea sistemului solar.

De curînd, un savant britanic, John Framlin, specialist în radioactivitate la Universitatea din Birmingham, avansează o teorie originală. Comparînd organisme pluricelulare — nevertebrate sau vertebrate — cu automate adaptate la mediile lor de viață prin reflexe condiționate, Framlin postulează că evoluția speciilor ar fi comandată, printre alți factori, de următorul mecanism. În cursul mileniilor, prin selecție naturală, prăzile au „învățat” să se ferească de prădătorii. Cum aproape toate animalele sînt deo-

potrivă prăzi și prădătorii, acest fenomen se referă la ansamblul regnului animal. Prin urmare prăzile vor deveni mai rapide, mai puțin vizibile datorită camuflajului, adică mai greu de găsit. Tot prin adaptare, și prădătorii vor deveni mai rapizi, mai vigilenți sau mai înarmați. Dar pentru aceasta este nevoie de un creier cu un anumit volum, capabil să înregistreze experiența individuală.

La dinozauri doi factori ar fi accelerat dispariția lor. Primul se referă la volumul lor colosal, care ar fi împiedicat unele tipuri să evolueze, cu altele cuvinte nu ar fi avut posibilitatea să captureze prăzile mai agile sau mai bine înarmate. Cel de al doilea factor îl constituie „programul” lor de reflexe, prea limitat ca să le permită să se adapteze. În alți termeni erau „dobitoace” în sensul antropomorfic al cuvîntului.

În teza sa, printre alte considerente, Framlin susține superioritatea mamiferelor asupra animalelor cu „programe” reduse. Astfel explică paleontologul canadian influența favorabilă a homeotermiei asupra dezvoltării inteligenței.

• Doru POGOREANU, „Ploaia”

Soarele se micșorează

Exagerînd puțin, se poate spune că a venit timpul de a medita la colonizarea altor sisteme planetare decît cel care gravitează în jurul Soarelui. Un studiu statistic al releveelor diametrului solar, efectuate din 1836 și pînă în 1953 la Observatorul Regal din Greenwich, ne dă de gîndit deoarece astrul zilei se micșorează într-un ritm destul de alarmant, și anume de 0,01 la sută pe secol. Așadar diminuîndu-se în raport de 1 la sută pe mileniu, sursa noastră de căldură și de viață va pierde jumătate din volum în 100 000 de ani. Din acel moment, în mod inevitabil se va produce o contracție gravitațională, care va conduce la o explozie.

John A. Eddy, care a constatat această micșorare a diametrului solar, în colaborare cu Avram A. Boornazian, de la Naval Research Laboratory (S.U.A.), este mai puțin alarmat: „Nu este realist să presupunem că aceasta va continua la fel. Trebuie să existe un fel de pulsație solară. Fără îndoială ne aflăm în perioada de contractare temporară“.

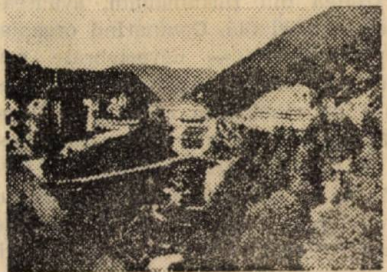
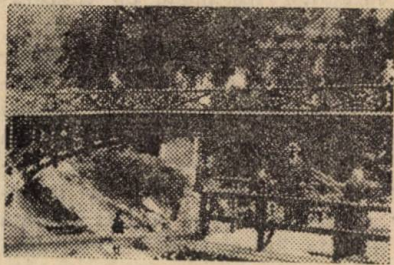
Este posibil să aibă dreptate și evident că această ipoteză ar fi mai liniștitoare, totuși rămîne să se determine periodicitatea pulsației solare. Tot ce se poate spune pentru moment este că semiperioada nu este mai mică de 400 de ani. Într-adevăr, avem drept probă descrierea unei eclipse solare din anul 1567 văzută la Roma. Dacă Soarele ar fi avut dimensiunile actuale, Luna ar fi acoperit în întregime suprafața vizibilă a discului solar, or departe de aceasta, s-a observat un inel de lumină de jur împrejurul Lunii. Ceea ce înseamnă că atunci Soarele era mai mare.

Să se fi înșelat cei doi astrofizicieni? În orice caz nu. În mod efectiv Soarele emite mai puțini neutrini decît prevede modelul solar elaborat acum cîțiva ani. Dar un grup de savanți de la Universitatea din Louisiana (S.U.A.) contestă cifrele comunicate de Eddy și Boornazian,

și chiar le reduc cu un factor 10. Totuși compararea datelor nu este semnificativă pentru că în timp ce primii doi astrofizicieni au determinat micșorarea diametrului solar pe axa orizontală, savanții de la Universitatea din Louisiana—Sofia, O'Keefe și Lesh-1 — au măsurat pe axa verticală...

R. B.

Cărți poștale din...

SLANICUL DE ALTADATA

Cine nu a fost sau nu și-a propus să meargă, dacă nu a făcut-o până acum, la Slănic-Moldova?

Dar ciți din noi ne-am întrebat cum va fi arătat la început de secol seducătoarea stațiune balneoclimaterică considerată, pe atunci, ca cea mai solicitată din România?

Slănicul, această veritabilă „Sinaie a Moldovei” (Al. Vlahuță, „România pitorească”), avea să se nască cu 150 de ani în urmă, odată cu trecerea la valorificarea superioară a apelor minerale descoperite la o vinătoare de urși de către Mihalache Spiridon.

Atrăși de calitățile benefice ale izvoarelor, dar și de „priveștiștea măreață a naturii” (I. Petrovici, „De-a lungul unei vieți”), de „munții înveșmîțați de la poale pînă la creștet în cafeleaua adîncă a vechilor păduri” (N. Iorga, „Drumuri și orașe din România”), s-au vînturat, pe aici, „oameni de toată mîna, de toate vîrstele, din toate unghiurile țării” (N. Gane, „Două zile la Slănic”).

Mile, poate sutele de mii, de cărți postale — expediate, acum 50—80 de ani în urmă, de cei veniți să se „curarisească cu plimbări și ape”, cum spune Nicolae Iorga — întregesc portretul de altădată al celebrei stațiuni.

Pe recto-ul sau pe verso-ul banalelor cartonașe rectangulare — a căror menire era să vehiculeze, spre cele patru zări ale pămîntului românesc, imaginile de neuit ale Slănicului — se transmiteau salutări ori se notau, la modul telegrafic, impresii și recomandări.

Iată ce-i comunica, pe 8 iulie 1915, un oarecare George verișoarei sale Lenuta Gh. Ioniță din satul Plevna din județul Covurlui: „După cum îți văd ochii, mă găsesc iarăși la Slănic unde trebuie să trăiască orice om care se respectă și are parale de nu vrea să mai știe de ele”.

Mariei Șendrea din Tecuci, o prietenă — aflată temporar la Slănic — i se confesează, pe 24 august 1930, „Ce coincidență! Azi primii poștala mătăle, pe a coanei Lucreția și pe a domnului Dobos în care-mi spune că a plecat la Vatra Dornei fără... umbrelă! Spune că e ieftin acolo. Nu tot așa pe aici. Există doar smeură din abundență. Șerbeturile delicioase s-au făcut 90 lei. Lume — destul de multă... Pozițiile-s sublime. Nu le-aș mai părăsi nici odată...”

O institutoare adresează, pe 8 iunie 1938, familiei Nicu Dămăceanu din Ploscuțeni, județul Tecuci, pe lângă cuvenitele urări de sănătate și cîteva gînduri ori informații, „Cred că vă miră că am venit așa devreme. Ce să faci dacă tre-

— DIVERTISMENT —

Săracu' nașu

Nunta e pe sfîrșite. Un vînticel primăvăratice face să tremure imensa prelată. Nașul e palid. E la un metru de boxa stației de amplificare din care se revarsă glasul gîfîit al unei soliste — în timpul săptămîinii taxatoare de autobuz — de ocazie:

„Fire-ai să fi tu dă naș / Tare te-ai făcut poznaș”.

Încurcat, nașul toarnă apă de Căciulata în zaibăr,

Tot acru. Oricum, e de buturugă!... gîndește.

Se apropie punctul culminat. Un fel de bucătar, într-un halat cîndva alb, dă năvală cu o tavă. O tavă mare, pe care zace într-o poziție bizară rumenit, un purcel. Purcelul ține strîns în dinți o hîrtie albastră de o sută. „Fript sau nefript, acesta este un purcel, adică un pui de porc” cugetă nașul. Sută, desigur, i-au pus-o între dinți după ce l-au scos din cuptor. Bucătarul strigă: „Nașule, nașule unde ești?”

Pentru moment nașul vrea să se ridice, să spună „prezent”. Își dă seama că ar fi ridicol.

Toată lumea știe că nașul stă la loc de frunte în capul mesei.

Apare și tinăra pereche. Ginerile într-un costum imaculat, poartă și el o sută în piept. Ce analogie, gîndește nașul.

Vîntul face să tremure flacăra luminărilor de stearină.

Nașul știe că e momentul să se ridice.

Vrea să zică ceva, un fel de urare, dar vocea nu-l ascultă. Scoate un plic din buzunarul de la piept.

S-a făcut liniște. Din plic alunecă un teanc de bacnote și o chitanță de la C.A.R.

„unu, doi, trei... Glasul nașului are ceva neatural, dogit. Ginerile, atenți, îi urmărește mîna. Luminările tremură. „17, 18, 19...” Bătrînul contrabasist care de patruzeci de ani cîntă aceeași cadentă, stă jos trăgîndu-și pălăria pe ochi.

Soacra mare, ține în mînă un săcuțet. Îl ține strîns... „42, 43, 44”. Brusc, nașul se oprește. Socrii dau semne de nervozitate. Nu, nu se poate opri aici. Nici măcar nu e o sumă rotundă.

Nașul duce mina la piept, scoate o batistă... Își șterge fruntea udă... După care mai scoate un plic-împrumut de la Popescu... „45, 46“... Numărătoarea a fost reluată. Nașul simte un nod în gât. Mina începe să-i tremure. Pe la 69 se încurcă.

Aruncă tot teancul pe masă zicînd cu glas sfîrșit:

— Sînt opt mii, numărați!

Cel care adusese purcelul strigă în gura mare: „nașu' cinstește pe tineri cu zece mii... să trăiască...“

Un „mulți ani trăiască!“ țîșnește din boxa stației.

Bătrînul contrabasist se ridică.

Cu privirea undeva pierdută nașul se așează.

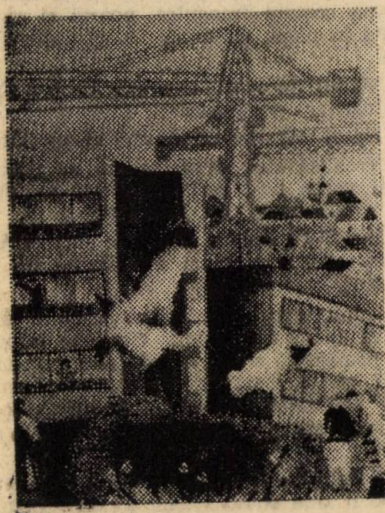
Duce mina spre tava cu purcelul. Nașa îi șoptește:

— Mănîncă și tu altceva... Purcelul îi luăm acasă...

Nașul zîmbește. Abia acum observă că suta din dinții purcelului a dispărut. Sigur a luat-o soacra mare.

Purcelul nu putea s-o mănînce...

Valeriu BUTULESCU

• Aurora LUPAȘCU, „Cuiburi“

buie să-ți ei concediu dictat de cei mari și nu cînd vrei... Camerele sînt ieftine. Plătesc 500 lei la hotelul central și în sat cam tot atît, dar e un mare noroi cu ploile din fiecare zi cu reparația șoselei“.

Trecînd peste asemenea notații pitorești-ironice care dau o notă de individualitate fiecărei vederi expediate din Slănic, ne vom limita, în continuare, la prezentarea unora din cărțile poștale, la dezvăluirea conținutului imaginilor pe care le-au imortalizat fotografii timpului.

În primele patru decenii ale secolului nostru, zece case editoriale și-au disputat această stațiune contribuind la tipărirea citorva duzini de cărți poștale.

După editura Ad. Maier & D. Stern din București, căreia îi datorăm întîile vederi cu Slănicul, ambițioasa librărie **D. C. Patron** din Tecuci multiplică, între anii 1910—1939, mai bine de 20 imagini policrome, sepia sau alb-negru.

Majoritatea vederilor dedicate Slănicului surprind aspecte peisagistice, precum și baza materială sau de agrement.

Una din ilustratele, care a fost realizată în anul 1903 după o fotografie de Franchette — Iași, înfățișează o vedere panoramică luată din spre miazăzi. Parcul, de abia croit, la sfîrșitul secolului trecut, de edilita stațiunii, este încadrat, în stînga, de hotelul „Cerbul“, iar în dreapta de hotelul „Răcoviță“. La capăt se zărește cazinoul, înălțat cu zece ani mai înainte, despre care Nicolae Iorga spunea că era mai mult „elegant decît îngrijit“.

Tot în acel timp, editura Ad. Maier & D. Stern își propune să facă reclamă hotelului „Răcoviță“, desigur cel mai impozant și mai confortabil dintre toate. Pe atunci, el era înconjurat, la cel de-al doilea nivel, de un balcon lung și grațios ce înlesnea ieșirea la aer a privilegiaților săi locatari. Inhalatorul din preajmă încă nu fusese construit.

Bombardamentele germane din iarna anilor 1916—1917 — care s-au abătut și asupra stațiunii — nu l-au cruțat. Hotelul a fost transformat într-o grămadă informă de moloz odată cu întreaga zestre edilitară a Slănicului. Au trebuit să treacă 15 ani pînă a recăpătat înfățișarea care ni s-a transmis pînă astăzi...

Loc predilect al promenadelor și concertelor fanfarei militare, parcul — conceput în spațiul unui amfiteatru natural — oferă editorilor de cărți poștale din București, Iași și Tecuci, subiecte ceva mai animate care ne permit să reconstituim cu ajutorul notațiilor lui Nicolae

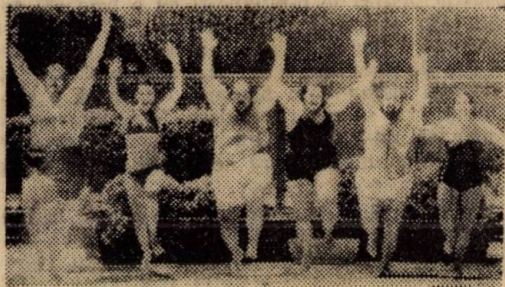
Iorga, atmosfera de altădată cînd „oaspeții singurateci sau în grupuri” străbăteau „cu pasul încet” aleile împodobite cu bănci sau întrerupte de locurile de joacă pentru copii.

La poalele coamei Pufului, nu departe de chioscul fanfarei din parc, se afla piața băilor cu restaurantul „Alaunay”, cu prăvăliile negustorilor și cu tarabele în aer liber unde tărani din împrejurimi își comercializau produsele alimentare sau artizanale. Nicolae Iorga avea să descopere, în acest perimetru, și bazarul unde se vindeau „lucruri de la ocnă, sculpturi de-ale meșterilor italieni, cărți, ziare și fotografii”. În retragerea lor, trupele germane au incendiat și construcțiile pieții pitorești.

În preajma izvorului nr. 1, descoperit la 20 iulie 1801, se găsea un pod din lemn pe care și în preajma căruia, autorul acestui instantaneu va surprinde o mulțime de gură-cască îmbrăcată după moda epocii. Din nefericire, podul, de abia construit, va rezista doar cîțiva ani pentru că în același război îi va pricinui distrugerea.

Desigur, numărul cărților poștale-tipărite în primele patru decenii ale secolului nostru — ce-și propuneau să impună atenției suferinzilor de afecțiuni digestive ori iubitorilor de natură, una din cele mai înzestrate stațiuni balneoclimaterice ale țării, este impresionant de mare și, se constituie ca niște autentice documente iconografice ce ne permit să reconstituim principalele etape de dezvoltare ale Slănicului, minunată așezare care se menține cu brio în ierarhia stațiunilor balneoclimaterice de elită ale țării, dar și ale Europei.

A. ȘTEFAN

• „Delicați și delicate”...

— CALEIDOSCOP —

La vînătoare și box cu Hemingway, Călinescu și alții...

La Havana căldura făcea ravagii în rîndul europenilor. Era ora 8 dimineața și străzile largi erau aproape pustii. În fața hotelului „Havana libre”, aflat pe Avenida 23, ne aștepta o „Dacia” de culoare galbenă, asemenea porumbului, aparținînd corespondentului Agerpres în Cuba. Aceasta, foarte amabil, ne invitase să vizităm casa scriitorului american Ernest Hemingway, care, după cum se știe, și-a petrecut o mare parte din viață în frumoasa capitală cubaneză din fața Mării Caraibilor. Acceptăm cu plăcere această invitație matinală, mai ales că dimineața eram liberi, adică aveam o... „ferastră”, deoarece finalele campionilor mondiale de box se disputau peste două zile.

Luăm un start rapid și ne îndreptăm spre Malecan (faleză), după care „Dacia” intră pe Avenida del Puerto. De aici, colegul nostru, care se dovedește un excelent „pilot”, apasă serios pe accelerator și trecem cu viteză pe șoseaua din cartierul Guanabacoa. La o întretăiere de străzi asfaltate, un indicator ne arată drumul spre suburbia San Francisco de Paula. Încetîm și o luăm de pe șoseaua principală, la stînga prindu-ne în față la „Finca Vigia” (casa lui Ernest Hemingway, astăzi proprietatea soției regretatului scriitor), casă care este mai în fiecare zi vizitată de toți cei care l-au admirat pe celebrul romancier american, autorul altor capodopere „Cui îi bate ceasul”, „Zăpezile de pe Kilimanjaro”, „Bătrînul și Marea”, distinsă cu premiul Nobel pentru literatură, și altele, care i-a iubit pe cubanezi, Havana fiind pentru el cel mai fermecător oraș din lume.

Intrăm pe o poartă de fier, și pășim în „împeriul” lui Ernest Hemingway. În stînga, în mijlocul unei superbe grădini tropicale foarte bine îngrijită, se află una din ambarcațiile scriitorului, pasionat pînă în ultimele clipe ale vieții de pescuitul oceanic (se spune printre pescarii localnici cu care era în

relații de prietenie că Hemingway deținea recordul de... greutate, în cariera sa prinzind un pește oceanic Aguha de aproape 400 kg). Apoi, apare în fața noastră casa scriitorului, umbrită tot timpul de un uriaș arbore tropical Ceiba. În stînga vilei, care este îngrijită de autoritățile cubaneze, se află o piscină, golită, iar la dreapta, la o distanță de 10—12 metri, trei morminte acoperite cu lespezi de piatră. Ernest Hemingway era un mare iubitor al animalelor și în special al pisicilor. Pe una din lespezi citim „Negrita”, numele pisicii favorite a scriitorului. Marele condeier american era o figură originală, el nu numai că adora animalele, dar îi plăcea, în același timp, să asiste la luptele cu tauri (avea foarte mulți amici toreadori), să urmărească lupte de cocoși și, mai ales, meciuri de box.

Casa lui Hemingway, devenită muzeu și deschisă oricînd pentru orice vizitator, se compune dintr-o cameră principală de lucru, un salon, o sufragerie și dormitorul. Ferestrele erau deschise pentru aerisire. În camere se aflau toate lucrurile lui Hemingway, masa, bibliotecile pline cu cărți, fotografii pe pereți (printre care și fotografia artistei americane de origine suedeză Ingrid Bergman), o mașină de scris așezată pe o măsută înaltă etc. Aceasta, pentru că Hemingway nu scria niciodată șezînd pe scaun, ci numai în picioare. Și un alt amănunt interesant: nu obișnuia să scrie zilnic decît cite o singură filă de manuscris. Înconjurăm cu atenție casa și ne atrage atenția o scărișcă de lemn îngustă ce duce spre un „foisor”. Urcăm agale, unul cite unul, în șir indian. În sfîrșit, ajungem sus, unde din fața unei ferestre deschise privim înăuntru. Admirăm sculele de pescuit ale lui Hemingway, celebrele sale lansete și mulinete, o lunetă uriașă, iar pe un birou, o adevărată colecție de lucrări de artă militară, fotografii cu boxeri celebri, faze în diferite coride, din meciuri de baseball, fotografii cu pescarii de la Atlanta (Marea Caraibilor) și o pereche de... bocanci. Oare ce semnificație: să alibă o pereche de bocanci pentru muzeul memorial Ernest Hemingway? Acești bocanci, ne explică ghidul au fost purtați de Hemingway în timpul războiului civil din Spania. Intr-o zi, lui Hemingway i s-au găurit pingecele a-

ENIGME:

Victoria Tokareva

ECHILIBRU

Scriitoarea sovietică Victoria Tokareva a debutat prin scenarii de film, premiate la concursuri naționale și internaționale. Este, în prezent, autoarea mai multor volume de povestiri și nuvele. Între dorința de a deveni artistă și aceea de a fi scriitoare, a ales calea de a-și scrie singură rolul... pe care de altfel nu-l joacă niciodată. Scrierile sale poartă amprenta unei ironii deosebite, căci, așa cum o mărturisește autoarea, ironia este eroul ei pozitiv cel mai eficient.

M-am hotărît să mă sinucid pentru un motiv pe care prefer să nu-l divulg. Nu-i nimic de speriat sau uluitor în asta, cu atît mai mult cu cît nu sînt nici prima, nici ultima. Poetul nostru Marșak a spus foarte bine că „moartea este o afacere care se ivește și apoi începe să te acapareze...”. Hotărîrea aceasta mi s-a înfățișat și mie ca o afacere și am început să caut mijlocul cel mai bun de a trece dîncolo. Fiind lipsită de experiență în materie de sinucidere, am consultat cîțiva clasici ai literaturii. Madame Bovary s-a otrăvit. Dacă nu mă înșel, Flaubert a descris procedeul ca fiind foarte lung și dureros, și mai ales foarte puțin eficient, dacă ținem seama de progresele medicinei moderne. De îndată ce voi fi salvată, o să mi se țină un loșos la birou, cum că viața oricărui membru al societății este un bun social și, ca atare, în consecință, n-am dreptul să mă ating de ea. Otrăvitul deci nu-mi convine. Un glonte în cap? Metoda nu se mai folosește dat fiind că armele de foc nu se mai găsesc în comerț, la noi. În secolul al XIX-lea, orice persoană de calitate poseda o pereche de pistoale. Astăzi te mulțumești cu o brichetă sofisticantă și un pix. Aș putea înghiți cîteva barbiturice dar sedativele nu se dau decît cite un tub de persoană și mi-ar trebui o săptămînă ca să-mi string doza neceară. Or, după o săptămînă, risc să mă răzgîndesc. Motivul pe care prefer să nu-l divulg nu va dispărea desigur, dar părerea mea despre acesta ar putea să se schimbe.

Un alt mijloc de a te duce pe copcă, la noi, este gerul, ca poștalionul din steпа troienită, despre care vorbește cîntecul popular. Martorii pretind că la început ți-e puțin frig, apoi te încălzești și te scufunzi într-un vis plin de beatitudine.

Și, mai ales, să nu credeți că glumesc. Nu-mi arde să rid deși, dacă-i să spun drept, nu-s deloc tristă. Nu mi-e milă de persoana mea. Așa cum spune poetul Bela Akhmadulina: „să ne suportăm dispariția fără regret, fără interes“.

Precum vedeți sint îndopată cu poezie modernă. Dar am vorbit destul. Am lucruri mai serioase de făcut.

Iată-mă în baie unde-mi fac repede un duș, apoi, înfășurată într-un prosop mare, ies pe balcon unde termometrul arată —30 de grade. Am impresia că sint pe rug, ca Ioana d'Arc. Fapt este că frigul arde și temperaturile foarte scăzute îți dau senzația că este opărit. Chiar ca supliciu arderii, fără fum, e-adevărat. Visurile euforice sint departe și mă tem tare că nu există decît în imaginația unor scriitori. Dar ca s-o verifice trebuie să te înarmezi cu răbdare. Și ca să ai răbdare trebuie să fii pregătit moral pentru asta. În orice lucru, esențialul este să fii pregătit moral.

Părul îmi devine o cască din gheață, genele sint festonate cu alb. Luna pe cerul negru scamănă cu o clătită nu prea bine coaptă. Eu mă duc și ea, ea va rămîne. Alții o să se zgîiască la ea de pe acest Pămînt și ea va continua să se fălească cu importanța ei. Orașul strălucea de lumină și eu aveam impresia că în spatele fiecărei ferestre luminate locuiește un imbecil...

O deplasare voluminoasă se simte lingă mine. Parcă ar fi un urs care-și face drum. O fi începutul căderii în transă? Da de unde! Este absolut real. Din balconul vecin a sărit la mine în balcon un bărbat solid. Un hoț probabil. Fără îndoială că golea apartamentul vecin și cînd a fost surprins de proprietari, a preferat s-o ștergă prin balcon. De n-o fi cumva amantul ghinionist al vreunei soții necredincioase, surprins de întoarcerea neașteptată a soțului. Neorocitul preferă să sară peste balcon decît să dea ochii cu încornoratul. S-ar putea să fie vreun asasin maniac. La gîndul acesta încep să tremur ca o condamnată. Maniacul, văzîndu-mă cu picioarele goale, înghețată și înfășurată într-un prosop, înțepenește făcînd o mutră perfectă de timpit.

— Da' ce faci aici? face el pe un ton foarte ridicat.

— Dar d-ta?

Buzele nu mi se mișcă și vorbesc ca un ventriloc.

— Aș vrea să trec prin apartamentul dumitale ca să ies pe scară. Îmi permiți?

— Du-te!

— Și d-ta?

— Poftim?

— N-ai vrea să-mi arăți drumul? Nu mă voi descurca cu cheia d-tale.

În mod vizibil nu este un hoț căci nu s-ar lăsa, așa, oprit de o broască de ușa.

— Vino!

Părăsesc balconul, învelită în prosopul pe care gerul l-a făcut tare ca o platoșă. Mă urmează

jungînd să calce cu ciorapii pe pămînt. Atunci și-a făcut rost de un centiron de piele mai groasă și singur a reușit să-și bată în cuie alte tălpi, purtînd în continuare bocancii“.

În timpul liber, Ernest Hemingway, dacă nu se ducea la pescuit sau la vînațoare, își petrecea cîteva ore, mai ales seara, la localul denumit „La Floridita“ din Havana veche. Aici, la o masă, ori aranja o partidă de pescuit, ori își lua angajamentul față de amicii săi că va fi prezent la un meci de baseball sau de box. Pentru că Hemingway a fost un mare admirator și susținător al boxului. Nuvela „50 de bătrîni“ este poate una dintre cele mai reușite nuvele sportive ale lui Ernest Hemingway. Scriitorul a fost un sincer susținător al sportului: „Sportul te învață să cîștigi cîștit. Sportul te învață să pierzi în mod demn. Prin urmare, sportul te învață de toate. Te învață ce este viața.“

Hemingway a fost deseori solicitat de ziaristi, care-i puneau diferite întrebări pe marginea uneia din marile sale pasiuni: boxul. Iată cîteva răspunsuri din diverse interviuri:

„Este absolut necesar să asisti anual la cîteva meciuri bune de box. Dacă le eviți vreme mai îndelungată, uiți de ele și asta-i rău“.

„Cînd vrei să păstrezi titlul de campion, trebuie să fii prevăzător. Asta-i boxul“.

„Vrei să învingi pe adversar? Înfundă-l în colțul ringului și caută să-l lovești la plex. Cînd atacă el, sări în lături, aplicîndu-i directe cu toată puterea“.

● „Alpinism...“

„Toată viața e o luptă. Croșeu de dreapta, upercute de stînga. Generația mea n-a cedat niciodată fără luptă“.

★

Dar nu numai Ernest Hemingway a fost scriitorul care a iubit boxul, atras de frumusețea acestei discipline. Și pe alți scriitori de seamă i-au vrăjit bătăliile din „Careul magic“. De pildă, Ring Lordner cu nuvela sa „Campionul“, în care l-a prezentat pe eroul său, boxerul Midge Kelly, a cunoscut un remarcabil succes de public. Alți scriitori prestigioși ca Henry de Montherlant, Jack London (autorul nuvelei „Ringul blestemat“), Iuri Naghibin („Campionul individual“) sau Maurice Maeterlinck au fost cucerii de luptele din ring. Jack London, de exemplu, avea o vorbă:

„Dacă vrei să ajungi un mare campion, trebuie să duci o viață regulată, să faci masaj, băi, să te alimentezi fără exces, să nu consumi alcool, să nu fumezi“.

Printre scriitorii români care au așternut pe hîrtie rînduri interesante cu subiect de box, a fost George Călinescu, nuvela sa „O gală de box“ fiind foarte apreciată. De altfel, G. Călinescu, într-un articol intitulat „Box“, apărut în „Adevărul literar și artistic“ la 29 mai 1932, scria, printre altele:

„Cine n-a asistat încă la o exhibiție pugilistică își închipuie reușimile de box ca niște încercări vulgare unde pumnii sînt atenuați în contondența lor de niște mănuși de piele, care dădă răpesc palmelor duritatea, le dă însă un aer de monstruozitate. Cu toate acestea ședințele de box sînt un prilej pentru cele mai variate senzații, dintre care esențială este acea satisfacțiune stenică pe care o are orice îns cînd vede pe un individ răzbind în bătăi pe un altul care se apără și este tot așa de agresiv. Reciproca agresivitate este un element primordial, el singur dînd naștere interesului și alcătuiind un principiu estetic al oricărui soi de luptă. Taurul placid sau omul pleznit pe obraz din senin produc un sens de ridicol sau de milă, în nici un caz interes, întrucît condițiunea primă a unui bun spectacol de corida sau de box este ca taurul să fie agresiv și nici unul din boxeuri să nu aibă aerul de victimă“.

Paul OCHIALBI

neînțelegînd deloc ținuta mea.

— Ce făceai afară? mă întreabă pînă la urmă.

— Mi-era prea cald.

— Ești iogină?

Încuviințez ca să pun capăt acestui dialog.

— Și nu-ți era frig?

— Nu. Sînt obișnuită.

Cu degetele înțepenite învîrtesc cheia în broască la ușa de la intrare și mă uit cu atenție la individ. Încă o dată, am senzația unui val de căldură. L-am recunoscut.

— Ești Onissimov?

— Nu. Nu-s Onissimov...

Onissimov era Prima mea iubire. Eram în clasa a șaptea, la ciclul doi. Școala noastră era vizavi de căminul studenților și ferestrele clasei noastre dădeau spre ferestrele unor băieți veseli. Adesea, în timpul recreațiilor, fetele le strigau banalități amuzante. Cei doi studenți, aplecați peste fereastră, le întorceau niște replici tot atît de banale. Și toată lumea se distra bine. Unul dintre acești băieți era Onissimov. Era blond, cu trăsături bine conturate ale feței și brațe lungi cu mîini mari pe care nu le-am uitat. Iubirea mea pentru Onissimov îmi străpunsese inima ca o săgeată de fericire dar mă feream s-o arăt. Niciodată nu mă cătăram pe pervazul ferestrei ca să strig ca celelalte. Stăteam în spatele prietenelor mele și priveam. El, desigur, nici nu mă zărise vreodată, nici nu-mi bănuia iubirea. În timpul orelor, făceam torticolis tot uitîndu-mă la fereastra lui Onissimov. Cîteodată se arăta o clipă și inima mea tremura, devenea imponderabilă și mi se urca în gît. Eram pe punctul să-mi pierd cunoștința. Romanul a luat sfîrșit ceva mai tîrziu, căci în anul următor, ferestrele noastre erau de partea cealaltă a clădirii. Nu l-am cunoscut niciodată, deci nu m-a putut deceptiona și iubirea mea pentru el a rămas nestinsă. Ca mierea în sarco-

● „Gabriel și Geanina“, de exemplu...

fagul unui faraon recent dezgropat. S-a găsit un vas cu miere pare-se absolut proaspătă. Ca și iubirea mea pentru Onissimov.

Să nu credeți că l-am așteptat și c-am sperat toată viața. Pe vremea ceea, la fereastra noastră domnea o roșcată frumoasă, Rita Nossikova. Eu, rămâneam în spatele ferestrelor, cu ochelarii pe nas, cu brațele încrucișate, cu capul plin de poezii. El nu putea să mă vadă, noi să-mi ghicească iubirea. Dar eu, eu nu l-am uitat, a făcut parte din viața mea. Și apariția lui în această noapte fatală mi se pare pe cit de incredibilă pe atât de firească.

— Nu, Nu-s Onissimov, repetă el. Îți cer iertare că te-am deranjat.

Închid ușa după el și simt că nu mai am nici un chef să mă întorc pe balcon. Nu am dispoziția sufletească. Îmi umplu cada cu apă caldă și mă întind în ea ca să mă dezgheț cu inecul, ca un pui scos din frigider. Căldura mă pătrunde treptat, în straturi. O simt ca pe o fericire, ca pe ceva real, pe care-l poți atinge cu mîna. Pe deplin dezghețată, îmi dau un șampon și-mi usuc părul cu uscătorul. Suflu cald îmi aruncă buclele pe față. Apoi îmi șterg unghiile de oja scorojită și-mi fac manichiura. Îmi trag rochia de mireasă pe care o păstrez în dulap ca pe o dovadă istorică a gloriei mele trecut. Așa, îmbrăcată în mireasă, scov din frigider o sticlă de șampanie deja începută, iau loc la masa din bucătărie și deschid cele patru robinete de la aragaz.

Să nu credeți că sînt într-o dungă. Pur și simplu semăn cu un avion în pană, cu carburantul pe ducă. Pierderea de viteză, pierdere a echilibrului și cădere. Am ajuns exact în momentul căderii...

Înghiț o gură bună de șampanie... Peretii bucătăriei se clatină și încep să se învîrtă într-un dans lent. Chiar am impresia că aud bostonul și asta mă face să vreau să valsez cu peretii. În aceeași clipă țîrle soneria de la ușa de intrare. Un țîrle insistent, pănicos, urmat de o ploaie de pumni și de lovituri de picior, în ușa. Apoi lovituri ca de berbec, date cu trupul întreg. Îmi spun că dacă nu deschid, o să-mi spargă ușa.

Mă apropii deci de ușa. Împing zăvorul, scot lanțul și-l văd pe Nu-i Onissimov în prag. Văzîndu-mă în rochie de mireasă, face iar figura aia de prostănac, apoi mă dă la o parte cu un gest brutal și fuge la bucătărie. Nu-s Onissimov închide robinetele și deschide ferestrele prin care năvălește frigul.

— De ce-ai deschis gazul? mă întreabă pe un ton sever.

— Ca să mă încălzesc.

— Cînd ți-e prea cald, cînd ți-e prea frig!

— Ce te privește? Și d-ta ce tot faci naveta cînd prin balcon, cînd pe ușa?

— Pentru că nu-mi place.

Vasile Voiculescu-Corneliu Moldovan

Un „duet liric“ inedit

Una din rarele prietenii literare ale lui V. Voiculescu a fost aceea cu poetul Corneliu Moldovan (1883—1952), romancier, publicist, traducător de notorietate recunoscută, profesor la Conservatorul de Artă dramatică din București, fost președinte al Societății Scriitorilor Români, apreciat, cu îndreptățire de Eugen Lovinescu în a sa *Istorie a literaturii românești contemporane*, astfel: „...Adevărata măsură a talentului poetului trebuie căutată... în simplele și evocatele tablouri sămănătoriste... în micile poezii erotice, în descripție, cînd nu e pusă în serviciul vreunei „concepții“, în traduceri admirabile, în balade și în general în tot ce are vreo legătură cu atitudinea epică“.

Despre valențele adînc umane ale acestei calde, emoționante prietenii, ne-a vorbit cu amabilitate, doamna Julieta Moldovanu, distinsă cercetătoare a trecutului nostru cultural, care conservă cu pioșenie prețioasa arhivă a familiei poetului: „Frecventau aceleași cercuri, în care aveau prieteni comuni, pe Ion Pillat și pe N. M. Condiescu. Îi apropia deopotrivă cultul pentru trecutul neamului, dragostea de patrie, grija și sollicitudinea față de suferințele celor mulți. V. Voiculescu venea uneori în vizită la Corneliu Moldovanu, se întâlneau, întîrîndu-se îndelung, își citeau versuri, din care, cîteva au rămas în manuscris, în arhiva familiei: *Cartea de magie, Maturitate, Prizonierul, Petru Rareș*. Puteau fi deseori văzuți în Cismigiu, dar făceau, mai ales, lungi plimbări, purtîndu-și pașii pe străzi vechi, căutînd locuri și case care aminteau vieți de odinioară sau întîmplări uitate de demult“.

Aflăm de la interlocutoarea noastră că asemenea plimbări și preocupări comune i-ar fi inspirat lui Corneliu Moldovanu ciclul de *Pasteluri arhaice* din care face parte și poemul *Răvas domnesc*, astăzi inedit, pe care-l reproducem mai jos, prin bunăvoința doamnei Julieta Moldovanu, căreia îi adresăm pe această cale, mulțumirile noastre.

RĂVAȘ DOMNESC

Măria-Ta, — slăvita mea soție
 Și doamnă peste țară și popor
 Îți scriu răvaș în fum de bălăie
 Aduce-l-va un porumbel în zbor.
 Dușmani sint mulți-ai mei vinjoși
 ca ferul

Neclătinați cu steagul și credința
 Adeseori se-ntunecă tot cerul
 Apoi ne luminează biruînța.

Prea mult nu-ți pot trimite prin
 cuvinte.

Mereu spre tine dorul alungindu-l
 Închei, și-n închinarea mea fierbinte,
 Sărut privirea, zîmbetul și gîndul.

Utilizînd cu îndeminare regulile pro-
 ducției clasice, Corneliiu Moldovanu re-
 alizează un tulburător poem al erois-
 mului și al iubirii.

Aerul ușor vetust al imaginilor dau
 evocării caracterul de stampă arhaică,
 așa cum s-a dorit în intențiile autorului.

Replica în versuri a **Răvașului dom-
 nesc** o va scrie V. Voiculescu pe ver-
 so-ul manuscrisului lui Corneliiu Mol-
 dovanu, în cerneală, la 25.II.1951 (da-
 tarea aparține lui C. M.).

RĂSPUNS

Pre Luminate Domn m-am stins
 de dor
 Nu am nici gînd, nici zîmbet, nici
 cuvînt

Căci toate-acolo lingă Tine sint.
 Iar porumbelul cu răvaș, știi bine,
 Mi-e sufletul : hulubul călător
 Se-ntoarce-acuma iar la cuib la Tine
 Sărut-ți steagul, scutul păzitor
 Și sulita, că mă săruți pe mine."

V. V.

În cadențe lirice de o mare simpli-
 tate și profunzime și folosind virtuțile
 neaoșe ale limbii, creatorul lui **Zahei**
orbul și al **Ultimelor sonete...** armoni-
 zează în acest expresiv **duet liric** cu
 înzestrata până a confratelui, său, re-
 alizînd efigia în eternitate a patriotis-
 mului femeii române dintotdeauna, no-
 bil ilustrat deoaltfel de rezonanțele fe-
 cunde ale întregii sale opere, fericit a-
 preciață de Ion Pillat, într-unul din e-
 seurile sale critice „fidelă oglindă a
 țării și a coordonatelor ei sufletești“.

Marius POP

Mă ținutuește drept în ochi și mă grăbesc
 să-mi scot ochelarii ca să nu-l mai văd așa de
 bine.

— De ce te porți așa ? Te-a supărat cineva ?
 — Dar eu nu-ți pun întrebări ! i-o întorc eu.
 — Îți dau voie s-o faci.
 — Ce-i cu fuga asta prin balcon ? Din cauză
 că a sosit soțul ?

— Exact, confirmă el. De unde știi ?
 — E clasic. Nu-l așteptai.
 — E-adevărat, nu ne dădusem întâlnire.
 — Evident. Nu-i nevoie să-mi explici.
 — Nu voiam să-l văd. I-am omorît nevasta !
 Situația lua o întorsătură neașteptată. Îmi pun
 din nou ochelarii ca să-l văd mai bine pe intrus
 și întreb :

— Din gelozie ?
 — Sint chirurg. Am operat-o.
 — Aha... O intervenție nereușită, ratată... Pe
 cuvînt... li se întîmplă lucruri din astea și oa-
 menilor foarte mari.

— Treabă prost făcută ? reia Nu-s Onissimov.
 În SUA operația asta ar fi costat o jumătate
 de milion de dolari. Este operația secolului.
 Numai DeBekey este în stare s-o facă. Ai auzit
 de asta ?

— Nu, mărturisii eu.
 Nu-s Onissimov mă studiază cu stupefacție.
 — DeBekey este primul chirurg care a pro-
 pus valvule din teflon. Știi ce-i teflonul ?
 — Nu.

● Diana LUPESCU ieri...
 la Bacău

— Nu știi nimic ! Este un produs sintetic ultrafiabil. Este folosit la fabricarea tigăilor de prăjit fără materie grasă. Valvele din teflon practic nu se uzează.

„Ca și prima mea Iubire“, îmi spun. Dacă DeBekey l-ar fi operat odinioară pe faimosul faraon, s-ar fi găsit astăzi, în sarcofagul lui, miere și o valvă din teflon.

— I-ai cusut o valvă din teflon ?

— Nu ! Am făcut mai mult decât DeBekey. Am lucrat cinci ani, cu colegii ca să punem la punct un lipici organic, în stare să resoarbă. Valva este deci implantată fără cea mai mică cusătură, fără să traumatizeze mușchiul cardiac. Înainte, genul acesta de operații cerea nu mai puțin de cinci ore. Și acum patruzeci de minute sînt suficiente. Ca și cum aș opera o apendicită. Practic am suprimat groaza pe care o provocau maladiile cardiace. Vom putea reface inimile cum ne reparăm mașinile. I-am telefonat lui DeBekey. Mă așteaptă cu pacienta mea. Or ea nu-și revine.

— De ce ?

— Refuză să lupte. Spune că nu mai are putere. Cînd nu mai vrei să trăiești, pericolul este mortal. Pentru că totul se petrece aici ! făcu el, ciocnindu-și tîmpla. Într-o zi a trebuit să operez un ulcer de stomac foarte grav și nu speram să reușesc. Pacientul conducea camionul frigider al unei mari pescării. Nu mîncă decât pește și cred că fuma... În timpul operației, am crezut că o să moară pe masă. După

Arta paleolitică în România

În anul 1985 arheologia românească a sărbătorit un secol de la descoperirea primei așezări paleolitice. În acel an, 1885, geologul Gregoriu Ștefănescu scria: „amu găsit, la Metocu, la mai bine de două metre de la suprafață, silexuri cioplite și prelucrate, indiciile unei stațiuni preistorice“.

În acest secol de intensă activitate paleolitică a fost descoperit un impresionant material arheologic, pe baza căruia s-au elaborat deosebit de valoroase lucrări speciale sau de sinteză. La fel de relevante sînt operele de artă paleolitică, descoperite pe teritoriul țării noastre. Dacă pentru perioada epipaleolitică — mezolitică operele de artă mobilieră, descoperite la Guina Turcului—Dubova (zona Porților de Fier) erau destul de numeroase pînă aproape cu un deceniu în urmă, pentru paleoliticul superior piesele de artă se reduceau doar la fragmentul de grafit cu linii orizontale incizate, descoperit la Dorohoi—Strachina, precum și la cîninii și incisivii de vulpe sau lup cu încercări de perforare (Stîlca—Ripiceni) sau perforați în întregime (Gura Cheii—Rîșnov).

Și iată că în 1978 în peștera de la Cuculiat, jud. Sălaj sînt descoperite mai multe picturi rupestre. Autenticitatea calului și a felinei, petele de vopsea (posibile resturi de picturi deteriorate) nu au fost puse la îndoială. Incertitudinea a stăruit doar în ceea ce privește stabilirea epocii în care au fost pictate aceste insolite opere de artă. Cei mai mulți specialiști sînt de acord că descoperirile de la Cuculiat aparțin unei etape paleolitice. La această opinie s-au raliat și paleoliticienii din aproape întregul continent, reușiți, în 1981, la Cracovia (Polonia) și Nitra (Cehoslovacia), cu ocazia unui simpozion internațional. Unele semne de întrebare persistă încă, puse de înșiși autorii descoperirii, datorită faptului că în preajma peșterii de la Cuculiat nu s-au identificat urmele așezării paleolitice în care au locuit oamenii care au realizat picturile. Nu este exclus însă, ca așezarea să se fi aflat la intrarea în peșteră, distrusă cu ocazia excavării calcarului.

Campania de săpături arheologice din vara anului 1981 avea să răsplătească

● Diana LUPESCU azi...
la București

din plin eforturile noastre, iar această răsplată avea să fie oferită tot de Mitocul unde a fost descoperită prima așezare paleolitică din țară și unde se află singura terasă a unui riu, în ale cărui sedimente se pot găsi cele mai vechi resturi de locuire umană din România. La adâncimea de 7,10 m au fost descoperite două vetre de foc și un bogat atelier de cioplire a uneltelor, cu nu mai puțin de 4760 piese de silex. În atelierul acestuia complex, care a primit numărul 27, a fost descoperită o amuletă-pandantiv, care reprezintă totodată și prima piesă de artă paleolitică mobilieră din țara noastră. Ea a fost prelucrată dintr-o așchie mijlocie de cortex (crusta naturală a silexului), cu dimensiunile 3,4 x 3,4 x 0,8 cm. Forma sa este oarecum ovală, cu baza ușor concavă, având o perforație la partea superioară (realizată de pe ambele suprafețe spre interior), pentru a fi afîrnată. Pe întregul contur, ea este decorată cu incizii, dar numai în număr impar, câte 7 pe ambele laturi ale piesei, și 9 la bază. Același decor incizat a fost realizat și pe cele două suprafețe, având ca imagine centrală un element treflat, spațiul rămas liber fiind acoperit cu linii ușor adâncite, de asemenea numai în număr impar. Imainea de pe suprafața superioară (avers), mai bine conservată, datorită faptului că se afla inițial spre miezul de silex, ar putea reprezenta un caprideu, mai precis capul său, foarte stilizat. Dacă privim piesa în alte poziții, putem observa că artistul a dorit să redea trei unghiuri, de mărimi diferite. După opinia celor mai mulți specialiști ai artei paleolitice, aceste unghiuri pot fi interpretate în două feluri: cu virful în sus, ele constituie simbolul locuinței paleolitice (coliba), în timp ce, privite cu virful în jos, ar putea reprezenta imaginea stilizată a sexualității feminine. Suprafața inferioară (revers) este ușor deteriorată, poate și datorită compuşilor organici din sol. În poziție considerată normală (cu perforația în sus), imaginea centrală ar putea reprezenta capul (coarnele) unui bovid; în poziție inversă, am putea observa o siluetă umană în mișcare rapidă (alergând). Aceste interpretări sînt încă în stadiul de ipoteze, atât datorită lipsei elementelor de comparație cu descoperiri din alte zone geografice, cit mai cu seamă, caracterului excesiv de stilizat al celor două imagini centrale. În ceea ce privește im-

o oră m-am dus să-l văd la reanimare. Patul era gol. Era cît pe ce să mă uit sub el, să văd dacă nu a căzut. Pînă la urmă l-am găsit la toaletă, pe pervazul ferestrei cu o țigară în gură. Creierul său nu acceptase gravitatea situației... Și închipuie-ți că s-a refăcut. Pe cînd, de data asta...

Nu-s Onissimov își turnă un pahar de șampanie și-l bău.

— Vrei? mă întrebă, cînd eu ar fi trebuit să-l invit.

— Dar n-ai nici o vină! îi spun cu convingere. D-ta ai făcut tot ce-ai putut. În ce-o privește, n-are decit...

— Operația nu există, așa în sine, separat de cel operat. E mai bine ca acesta să trăiască după o intervenție chirurgicală prost făcută, decît să moară după o operație strălucită... Și peste toate, mă pomenesc cu soțul care vine să-mi mulțumească. Și-mi aduce o sticlă de băutură fină...

— Deci stai în apartamentul de-alături?

— Sigur. Locuiesc la scara vecină.

— Nici eu, nu te-am văzut niciodată.

— Și soțul este deci la d-ta?

— Habar n-am. Probabil...

— Și de ce n-ai ieșit pe ușă?

— Este jenant cînd ai o vizită. Așa că pur și simplu am dispărut. Fără explicații. Să pleci e una și să te volatilizezi e alta!

— Este tot jenant. Ar trebui să te întorci.

— Trebuie să fii la spital.

— Dar cît e ceasul?

— N-are importanță. Trebuie să fii lingă ea. La drept vorbind, nu pot sta nicăieri în altă parte.

— Atunci, du-te!

— Nu vreau să te părăsesc.

— De ce?

— Ți-am spus deja: pentru că nu-mi place.

— Dar nu poți fi în două locuri în același timp, nu?

— Știi ce, hai cu mine, mă rugă Nu-s Onissimov.

Îmi iau paltonul de blană peste rochia de mireasă, îmi pun cizmele de antilopă. El nu-i decît în gînji și pulover.

— Vrei să-ți pui ceva ca să ieși?

— D-ta ce-mi poți da?

— Nimic. N-am haine bărbătești.

— Poate ai o pătură?

Am chiar două, din care o cuverfură din puf, pe care i-o dau pentru că-i mai ușoară. Se înfășoară în ea din cap pînă în picioare. Plăpumița îi vine de minune.

Spitalul se compune din mai multe clădiri care în întuneric par îmbrăcate în halate. Urcăm la etaj. Întreb:

— De ce trebuia să-i schimb valva?

— Avea o valvă atât de nenorocită că mă întreb cum de mai era încă în viață.

— Și ce-a nenorocit-o? Supărarea?

— Crizele de reumatism.

Intrăm în cabinetul lui. Nu-s Onissimov aruncă covetura și scoate din dulap un halat de medic. Temindu-se să mă lase singură, îmi ordonă să-l urmez.

Coridorul slab luminat este gol. În saloane toți bolnavii au adormit. Singură într-o încăpere, ea nu doarme. Imposibil de ghicit ce vîrstă are această femeie. Nu mai puțin de douăzeci și nu mai mult de cincizeci de ani. Are o privire fixă, goală, nu reacționează la sosirea noastră.

— Alla! o strigă el.

Privirea ei nu se mișcă. Nu-s Onissimov îi ridică mîna firavă ca să-i ia pulsul și i-o lasă la loc.

— Hai, Alla! Ascultă-mă... o roagă el. Dar Alla nu-l aude. Este în totală apatie.

Nu-s Onissimov, descurajat, se înfiorce și pleacă. Începe să plîngă. În disperarea lui, m-a uitat.

Săgeata milei mă străpunge. Mă așez pe marginea patului bolnavei în așa fel încît să fiu în direcția privirii ei. Văzindu-mă în rochie de mireasă și în cizme de antilopă o să-și imagineze sigur să-i Moartea care vine îmbrăcată așa de ciudat. Dar nici chiar moartea nu o interesează.

— Ascultă-mă, te înțeleg... Da, te înțeleg... Ai suferit atîta... Mă întreb cum de-ai putut supraviețui? Ești epuizată și vrei odihnă cu orice preț. Chiar cu prețul vieții. Ești zdrobită de atîta durere, de oameni, pe scurt, de tot ce înseamnă viață. Nu poți suferi la infinit. Rezistența ți-a cedat. Înțeleg. Dar nu ești singură. Alla. Alături de d-ta este medicul care te-a scăpat. Cu d-ta sînt sute, mii de bolnavi care au nevoie să te însănoșească ca de o garanție. DeBekey, și el, are nevoie de d-ta și toți americanii care-s ca d-ta. Și știi că în Statele Unite o astfel de operație costă un milion de dolari. Numai milionarii pot s-o facă. Și d-ta, ai fost operată gratis. Și după toate, te porți așa. Bine, să admitem că nu-ți pasă deloc de americani, de DeBekey, pentru că-ți sînt străini. Dar ai ființe apropiate care-ți sînt dragi. Soțul d-tale nu doarme în momentul ăsta, este înnebunit de amărăciune...

— Cine ești? mă întrebă Alla cu un glas care abia se aude.

— Nimeni.

— Nu ești vrec halucinație?

— Nu. Sînt foarte reală.

Mă aplec peste Alla și ochelarii mei îi cad pe față. Îi apucă și și-i pune pe nas.

— Într-adevăr... face ea. Așa te văd bine. Mă vede și mă aude și asta mă încurajează așa de tare încît uit ce mă preocupă pînă atunci, chiar și motivul pe care nu vreau să-l divulg. Doar această bolnavă, ochii ei care trăiesc din nou și Nu-s Onissimov, contează pentru mine.

— Nu poți să te ocupi doar de persoana ăa, să nu te îngrijești decît de tine căci riști să strici echilibrul.

portanța grupelor de linii incizate, deocamdată nu putem afirma cu certitudine dacă acestea au fost trasate doar pentru acoperirea spațiului rămas liber, sau dacă aveau și alte semnificații, alături de motivele decorative centrale, în cadrul credințelor religioase și al practicilor magico-vinătoarești obișnuite la grupele umane ale epocii paleolitice.

Pe criteriul stratigrafic și al tipurilor de unelte din cuprinsul atelierului în care se afla pandantivul, opinăm atunci că putem încadra această descoperire la începutul celei de a doua etape (= culturi) a paleoliticului superior din regiunile noastre, adică în Gravettianul inferior, iar ca datare absolută, apreciam că ar putea avea o vîrstă de aproximativ 25 000 de ani, avînd în vedere că una din etapele evaluate ale culturii gravettiene, identificată prin cercetările de la Crasnaleuca (tot jud. Botoșani, la numai 9 km nord de Mitoc) a fost datată, prin radiocarbon, la 19 460 ± 220 ani. În anii următori, prin colaborarea cu prof. dr. Kenneth Hoen, de la Universitatea De Kalb, Illinois, S.U.A., au fost efectuate nume-

• „Flacăra olimpică”

Foto: D. DODIT

roase datări de carbon radioactiv, la laboratoare din S.U.A., Olanda și Franța. În stabilirea cronologiei absolute, a timpului real când a fost realizată piesa de la Mitoc, ne interesează în mod deosebit rezultatele obținute prin analizele de cărbune recoltat din două vetre situate la adâncimea de 7 m, a cărei vîrstă este de $20\,945 \pm 850$, și de 7,10 m (chiar din vetrele aparținînd complexului nr. 27), stabilindu-se că pandativul a fost creat în jurul datei de $26\,700 \pm 1\,040$ ani, deci în intervalul dintre 27 740 și 25 660 ani. Această datare ne confirmă o altă apreciere anterioară, și anume faptul că amuleta-pandativ de la Mitoc, ca **piesă de artă mobilieră**, cu trăsături artistice bine reliefate, ar putea reprezenta unul dintre cele mai vechi obiecte de acest fel de pe întregul continent. Afirmatia noastră se bazează pe constatarea că în etapa contemporană din punct de vedere cultural (Gravettianul est-european = Perigordianul Europei Centrale și de Vest), pandantivele, realizate din plachete de calcar, gresie, sau din os și corn, nu conportă, ca decor, decît simple linii incizate, dispuse fără o ordine prestabilită, ceea ce ne determină să considerăm că atît creatorii lor, cît și grupele umane cărora le aparțineau, nu aveau conturată încă ideea realizării acestor obiecte și ca opere de artă. În ceea ce privește amuleta-pandativ de la Bitocul Botoșanilor, realizarea ei trebuie privită prin faptul că ea completează pe un plan superior creațiile artistice din domeniul obiectelor de suspendat, ale grupelor umane paleolitice de pe o foarte largă arie geografică. La acest stadiu avansat, dublat de o sensibilitate artistică deosebită și de capacitatea de abstractizare atît de accentuată a ajuns grupul uman, care în urmă cu peste 25 de milenii popula terasele Prutului.

În ceea ce privește semnificația rituală a acestor tipuri de piese, considerăm că, dacă cele două motive centrale sînt corect interpretate, ele nu puteau aparține decît unor vînători, chiar dacă inițial au putut fi create doar ca simple podoabe. Coincidența succesului pe care purtătorul lor l-a avut la vînătoare a determinat să li se atribuie și rolul magic. În acest sens, paleoetnografii au constatat că diferite comunități umane, aflate încă în stadiu de primitivitate, consideră simpla redare a principalelor trăsături ale animalelor vîinate (prin pictură, gravură

- Care echilibru ?
- Întreg echilibrul, al întregului sistem solar.
- Ce vrei d-ta de la mine ?
- Să mergi la toaletă.
- Ce să fac acolo ?
- Să fumezi o țigară.
- N-am nici un chef. Și nu-s în stare.
- N-o poți ști. Nu-ți cunoști niciodată limitele.

O iau pe Alla de umeri și o ajut să se ridice. Mă prinde de gît și face un efort să se urcească.

- Nu risc să mi se dezlipească valva ? întrebă Alla.

Se teme pentru viața ei și este deja un semn bun.

- Te asigur că nu ! fac eu, hotărîtă.

Se ridică. Ținîndu-ne de talie, ieșim cu pași înceți pe culoar, eu în rochie albă, ea, în cămașă albă. Ca niște fantome, înaintăm încet, înlănuite și am senzația că ne-ar fi suficient un salt ca să zburăm. Mai am impresia că în locul slăbiciunii pe care o învinge, îi comunic bucuria, bucuria aceea pe care o iubesc atîta și de care visez să mor. Dar pentru moment nu vreau deloc să mor. Tendințele mele morbide s-au volatilizat. Nu doresc decît să merg așa, susținînd această femeie, s-o port ca pe un fluture în palmă această viață străină și fragilă.

Nu este nimeni pe culoar în afara unei infirmiere care sforăie ușor, făcută covrig pe un divan.

Iată-l pe Nu-s Onissimov că iese din cabinetul său și văzîndu-ne rămîne definitiv prost. În materie de aiureală a luat o superdoză astăzi.

- Bunăseara ! îi zice Alla, deși sîntem deja în zori.

- Da'... ce faceti aici ? reușește el să articuleze.

- Mergem să fumăm, îi spun.

El se repede, îi ia mîna Allei, ia pulsul. Apoi întoarce spre mine o față încremenită și întreabă :

- Cum ai reușit să faci asta ?

Un ceas deșteptător sună. Este ora șase. Infirmierele își pregătesc injecțiile și medicamentele. Cea care sforăie pe divan se scoală. E mare și poartă ochelari groși, rotunzi, are ceva sălbatec și seamănă cu Uhti-Tuhti. Copil fiind, am auzit povestea asta, dar n-am știut niciodată cîni era Uhti-Tuhti. O găină sau un arici ?...

*

- Aici ! — comandă Nu-s Onissimov.

Taxiul se oprește în fața intrării lui.

- Crăp de somn, face el plătind cursa. E a cîncea noapte de cînd nu dorm. Am să dorm ca un mort.

Ieșim din taxi și soferul privește cu uimire pe Nu-s Onissimov înfășurat în plăpumiță. Mă îndrept spre intrarea mea.

- Înapoi ! strigă Nu-s Onissimov. Vii la mine. Mă supun cu încredere și simplitate.

— Spui că vei dormi ca un mort.
— Perfect. Și d-ta vei dormi. Avem și o plapumă cu noi. Vei dormi deci sub plapuma du-mitale.

— Nu pot dormi fără cămașă de noapte.
— Sint dezolat dar n-am nici o toaletă de femeie. Vei dormi îmbrăcată.

În lift Nu-s Onissimov se sprijină și închide ochii. Adorme în picioare ca un cal. Ajunși pe palier îl conduc până la ușa apartamentului său. Pe jumătate adormit, se scotocește cu cheia în broască, dar ușa nu se deschide. Auzim un foșnet de partea cealaltă și ușa se deschide larg. În prag apare un individ ciufulit și fără vîrstă. Ghicesc că este soțul. Între treizeci și cincizeci ani. Pentru treizeci arată prost, ceea ce-i firese în situația lui, pentru cincizeci este în plină formă.

— Mai ești aici? se miră Nu-s Onissimov.
— Și unde vrei să fii? îi răspunde soțul. Stăm așa cîva timp privindu-ne.

— Dar intrați, ne invită soțul, și scoateți haina.

Intrăm. Nu-s Onissimov scoate cuvertura și își freacă mîinile înțepenite de frig. Pe obraz i se vede oboseala și satisfacția. Are ceva dintr-un viteaz întors victorios din luptă.

— Adu coniacul, ordonă el. Acum putem bea. O merităm.

— Păi l-am băut deja, face încurcat soțul.

— Toată sticla? se miră Nu-s Onissimov.

— Firește... tot așteptîndu-vă...

— Atunci du-te acasă!

Și Nu-s Onissimov își freacă iarăși mîinile ca un om care a reușit să facă ceva. Ceva-ul asta este operația, operația care-i un bilanț pentru o viață întreagă.

— Du-te acasă...

— Dar? face soțul.

— Și d-ta, adaugă Nu-s Onissimov, întorcîndu-se spre mine. Te faci comodă și vei dormi normal. Nu-i bine să dormi îmbrăcat.

— Dar de ce mă alungi?

— Pentru că îmi plac.

Se apropie de mine, îmi scoate ochelarii și începe să-mi examineze fața de mîoapă. Ochii lui sînt o mîngiere. Inima îmi tremură, devin imponderabilă.

— Mi se pare că ți-am mai văzut undeva... spune el.

— Evident, pentru că sîntem vecini...

— Nu, cu mult înainte...

Poate m-a văzut în spatele prietenelor mele din clasă.

— N-am chef să cobor și să urc iar. Dă-mi voie să trec peste balcon.

— Du-te, mă autorizează Nu-s Onissimov, am să te ajut.

Ieșim pe balcon. Îmi întinde mîna lui mare, frumoasă, plină de talent. Astfel sprijinită, escaladez fără frică parapețul care separă balcoanele noastre.

etc.) echivalente cu animalul în sine. Acesta era mai întîi „ucis“ în cadrul unor ceremonii magice, după care, capturarea lui era asigurată cu mijloacele tradiționale ale vîntorii.

Dar arta paleolitică din România pare să nu se limiteze doar la descoperirile prezentate mai sus. Este bine cunoscută defensiva de mamut (*Elephas Trogontherii Pohligh*) de la Holboca, jud. Iași, aflată în expoziția de bază a Muzeului de istorie a Moldovei. La o examinare foarte atentă, constatăm că pe fragmentele naturale de fildeș există niște hașuri, trasate în zig-zag. Acestea le înțelegim, însă, și pe fragmentele de fildeș, complete în ipsos, prin restaurare. Au dorit, oare, restauratorii, să continue acest model decorativ și pe suprafața artificială a fildeșului? În urma investigațiilor făcute, se pare că acesta este răspunsul cel mai plauzibil. În acest caz descoperirea de la Holboca ar constitui un alt unicat, fiind știută datarea ei în paleoliticul mijlociu, cînd în alte zone geografice nu s-au identificat astfel de reprezentări artistice.

Iată cum descoperirile arheologice ne determină să reevaluăm posibilitățile artistice și cunoștințele tehnice ale grupelor umane care ne-au populat terasele riurilor, platourile și alte forme de relief cu zeci de milenii în urmă; să le admirăm creațiile artistice în muzee și să le facem cunoscute tuturor iubitorilor de frumos.

Vasile CHIRICA

● Un trubadur ex-bacăuan:
Sorin POSTELNICU

Homo viator

Un clasic al memorialului de călătorie

Gazetar harnic și talentat, scriitor și mare animator cultural, Iosif Vulcan (31 martie 1841 — 8 septembrie 1907) s-a remarcat ca un memorialist de călătorie pasionat. Reportajele lui, consecința drumurilor prin țară și străinătate (Franța, Boemia, Germania, Bavaria, Turcia) au contribuit, dincolo de valoarea lor informativă, și documentară, la ridicarea acestui gen publicistic în literele românești.

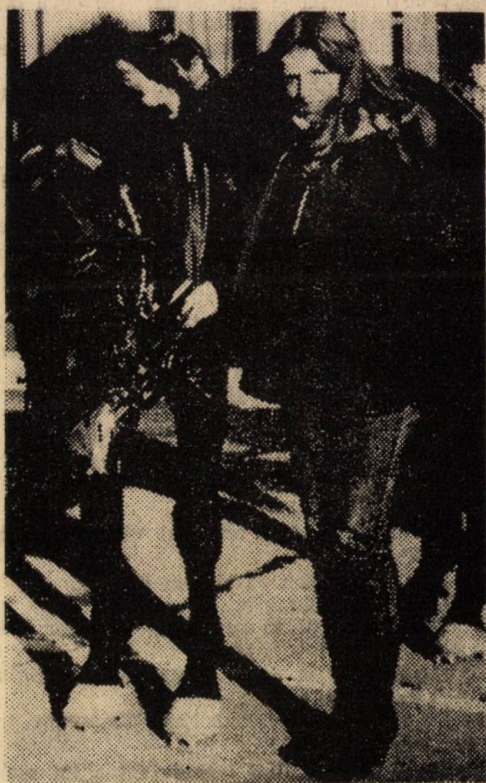
Dintre multele sale călătorii, cea care îi conturează pregnant profilul de homo viator este cea din 1877 în Munții Apuseni. Motivul deplasării: participarea la adunarea din Abrud a societății pentru fond de teatru român (16 iulie 1877), societate al cărei secretar era încă de la înființare (Deva, 4—5 octombrie 1870). Itinerarul, cu trenul, s-a derulat (plecarea a avut loc din Budapesta) prin Oradea, Ciucea, Cluj, Turda, Teiuș, Alba-Iulia. Spre Zlatna și Abrud s-a îndreptat în trăsură. „O veche și fierbinte dorință a mea s-a realizat. Am fost la Abrud, am petrecut în Munții Apuseni ai Transilvaniei, am umblat prin locurile memorabile unde bravura națională a făcut să strălucească numele român — scria pelerinul în „Familia”.

Peisajul l-a bucurat sincer pe viator și i-a oferit prilejul să-și exercite condeiul într-o elevată expresie literară. Un exemplu: „Cum ieși din oraș, îndată ai o panoramă frumoasă. În stînga și în dreapta valea mănoasă a Mureșului care ca un copil desmierdat fuge neregulat, jucîndu-se cu florile de pe malurile ei, și udînd mulțime de sate și orașe, care decorează atît de fantastic orizontul depărtat. În fața noastră, ca niște muri gigantici se-nalță către ceruri Munții numiți Apuseni; coroana lor se pierde-n nori, ca și cînd ar fi să-și ascundă fața de noi, pe care doar nu ne crede vrednici a o privi, ci numai soarelui — demnului său mire — o întinde spre sărutare”... Descrierile abundă, de altfel, în reportajele despre Apuseni. Sînt pagini afective, inspirate, așezate sub semnul romantic, senti-

Orașul dormea trăindu-și visele de dinaintea zorilor. De cîte ori în viața mea și a cîtor oameni, n-am întins o mînă în ajutor. Nici unul n-a fost lîngă mine în ziua în care am avut nevoie de ajutorul lor. Printr-un mare noroc, alături de mine, s-a găsit un străin. Deci principiul „Dă ca să primești” nu funcționează pentru simplul motiv că Binele este dezinteresat. Tu-mi faci bine, eu fac altuia, el la un al treilea și așa mai departe, în timp și în spațiu. Și lanțul continuă fără întrerupere.

Soțul Allei apare pe balcon și-i acoperă umezii lui Nu-s Onissimov cu plămînta mea. El se îngrijește de Nu-s Onissimov care m-a salvat. Eu am încurajat-o pe Alla. Alla va reda speranța cardiacilor din lumea întreagă... Cerul se luminează și din negru devine gris-perle. Luna care și-a pierdut fundul închis și avantajos, s-a vestejit și nu mai face nici o impresie. Clădirile par trecute printr-o baie de culoare: pereții s-au albit iar ferestrele s-au întunecat. Ai impresia că după fiecare fereastră doarme un geniu. Poate chiar mai multe genii deodată.

În românește de
Elena BULAI

„Cavaleria ușoară” cu...
Carmen RĂDULESCU

La limita umanului

IN MEMORIAM

Sprînjit de un panou înșesat de indicatoarele aparatelor de control, Roud verifică pentru ultimă oară schema electronică a adaptărilor aduse gigantului creier electronic. Toată instalația era gata, urmau probele, iar emoțiile și teama lui Roud de o ștergere accidentală a memoriei creierului electronic, creșteau. Schema electronică era perfectă și plină de încordare, Roud stătea în fața aparatelor de comandă și control, pregătit să stabilească contactul. În vasta încăpere, zgomotul comutatoarelor răsucite se auzea parcă mai tare ca oricînd. Contactul a fost realizat. Imediat, camerele de luat vederi ale mașinii au început să se rotească lent, iar acele indicatoare au prins viață, alergînd grăbite pe cadrane. După o mică pauză, Roud se grăbi să testeze memoria creierului electronic, punînd prima întrebare:

— Cine ești și cum te numești?

Camerele de luat vederi se rotiră lent, ca apoi să se fixeze asupra lui Roud și peste puțin timp o voce plăcută, ușor masculinizată, răspunse:

— Bună dimineață! Mă numesc Naric și sînt un creier electronic cu trei grade de superioritate, de asemenea sînt conectat la o întreagă rețea de senzori acustici, electrici de biocurenți, am la dispoziție camere de luat vederi, atît în interiorul cît și în exteriorul clădirii...

— Stop. Mă recunoști? Cine sînt eu Naric? Această voce plăcută răspunde prompt:

— Tu ești creatorul meu și te numești Roud. Ești unul dintre cei mai mari filosofi și psihologi ai lumii. Descoperirile și cercetările tale stau la baza psihofiziologiei actuale și...

— Mulțumesc, ajunge! răspunse Roud, apoi descărcîndu-se de tensiunea nervoasă acumulată, izbucni într-un ris sacadat, mecanic. De pe fruntea lată, ridurile adînci care marcau încordarea, dispăruseră aproape cu desăvîrșire. Nici nu își închipui Naric, ce emoții mi-ai dat!

— Nu înțeleg. Explică-mi mai clar, te rog! răspunse Naric cu o voce egală.

După se sorbi din băutura reconfortantă, Roud puse paharul pe masa placată cu faianță din laborator.

— Naric, ai suportat o schimbare importantă în structura ta, mai precis, acum pozezi și un programator. M-am temut cam tare de procentul înșim dar existent, al unei ștergeri accidentale a memoriei pentru că vezi tu, programatorul ăsta beneficiază de un circuit special de adaptare, protejat de mine și montat la o intrare specială, prevăzută în schemă, la unul din terminalele creierului tău electronic. Ar fi fost de ajuns o greșală de proiectare și ireparabilul s-ar fi produs.

ment-attitudine sub auspiciile cărui se desăfoară, de fapt, întreaga „preunblare la munți“.

Sub incidența romantică stă și interesul pentru istoria locurilor străbătute în fugă ori cercetate cu de-amănuntul, într-o stare de venerație pentru faptele ce le-au germinat gloria: castelul lui Menumorut din Vad, Clujul („Originea lui conduce pînă pe timpul dacilor“), Cîmpia Turzii („Acolo a murit el, cel mai mare erou român, trădat, ucis mișelește de sbirii lui Basta“), Alba-Iulia, Cîmpeni, Vidra, Tebea ș. a. Despre toate acestea scria vibrînd de patriotism, cu intenția vădită de a oferi mărturii exemplare de istorie națională: „Gorunul lui Horia și mormîntul lui Iancu! Ce puncte memorabile! Două epoci în istoria română. Cît de aproape stau aici unul de altul; dar cîte suspine s-au năbușit, cîte lacrimi s-au vărsat, ce suferințe cîmplite s-au îndurat și cît sînge a curs de la unul pînă la celălalt!“

Observațiile de natură etnografică și folclorică, cele de investigație psihologică, socială sau culturală (îrgul de la Zlatna, îrgul de fete de pe Muntele Găina, dansurile localnicilor, fizionomia lor etc.), completează tabloul unor realități de acum 120 de ani, pe care Iosif Vulcan a vrut s-o cerceteze și să o facă știută în foileton în revista FAMILIA (1877—1878) un memorial de călătorie încă puțin cunoscut, un document literar valoros și rar. El mărturisește, totodată, despre importanța călătoriei ca exercițiu cu multiple însușiri: întâlniri cu oameni și locuri noi, rememorarea faptelor de istorie, trăirea unor stări de grație iscate de contactul cu natura.

Prin memorialul său de călătorie inspirat de excursia din Munții Apuseni, prin cele despre Moldova, Dobrogea și Muntenia, dar și prin cele despre spațiul geografic internațional, Iosif Vulcan poate fi considerat un clasic al acestui gen de literatură la noi.

B. V.

Aventurile unui tablou

„Cumpăna satului“ de Ion Andreescu

Manifestările prilejuite de comemorarea a o sută de ani de la moartea celui mai mare pictor român alături de Grigorescu ne îndeamnă la prezentarea, fie și numai sumară, a pasionantei istorii a Cumpenei satului, tablou dispărut în 1946 și ieșit la lumină după aproape trei decenii de investigații, datorate lui Radu Bogdan, neobositul cercetător al vieții și operei lui Andreescu.

Pictat în perioada de creație buzoiană a artistului, tabloul reprezintă marginea unui sat de câmpie.

Pe vremea când lucrarea mai era încă acoperită de vechiul ei verniu, de un galben roșiatic, G. Oprescu o compara cu un fruct copt, sau cu o piine rumenită, ceea ce presupune o viziune optimistă, întrucâtva greu compatibilă cu spiritul real în care picta Andreescu. În 1925 tabloul a fost expus, sub denumirea lui actuală, în celebra sală pariziană JEU DE PAUME, anexă a Louvre-ului. La București a figurat în expoziția inaugurală a Fondăției Dalles, din 1932. De atunci nu a mai fost prezentat publicului, pentru ca după ultimul război mondial să rămână, cum am spus, multă vreme dispărut. Singura urmă pe care o lăsase o constituiau reproducerea executată după un clișeu fotografic, pe sticlă, realizat de N. Țăpu în 1932.

Căutat în țară și străinătate — Venezuela, Mexic, Statele Unite — tabloul reapare în 1972, fiindu-i în sfârșit semnalat lui Radu Bogdan de posesorul său, acum domiciliat la Washington. La recomandarea lui Radu Bogdan, CUM-PANA SATULUI este oferită spre cumpărare statului român. Preocupat să reîntregească patrimoniul artistic național, statul acceptă oferta, condiționând-o de o prealabilă expertizare a lucrării în țară.

Adus în țară, tabloul se dovedește a fi într-adevăr cel reprodus după clișeu din 1932. Cu toate acestea, unele particularități mai cunoscute ale sale, stîrnesc îndoiala, exprimată oral, a citorva restauratori și muzeografi de la Muzeul de Artă al Republicii, astfel încît se hotărăște efectuarea unei expertize amănunțite, scrise. Ea este cerută în-

— Nu înțeleg ce nevoile aveai de subansamblurile care mi le-ai adăugat. Nu vreau să fiu supravegheat, controlat permanent, vreau să fiu liber, oare te-am nemulțumit chiar și o singură dată în cei 5 ani de cînd m-ai construit? Ți-am nesocotit vreodată comenzile? Nu! Atunci?

— Tu, Naric, ai mare nevoie de programator, pentru a sfîrși cu bine o operație extrem de importantă, ultima care...

— Pretextul nu este chiar așa de serios, Roud. Știi prea bine că aș îndeplini rapid și cit se poate de eficient orice rugăminte a ta, bineînțeles, dacă mi-ar sta în putință. Văd bine că vrei...

— Naric, te rog să mă ascuți cu atenție, fără să mă întrerupi, ca să pot continua! Acum 5 ani cînd te-am construit, și în anii de continuă perfecționare care au urmat, am avut un scop precis. În acest timp, nu o dată te-am supus la diverse ciudățenii pe care le-am promis că ți le voi explica la momentul potrivit. Acest moment Naric a sosit.

Imediat după construcția ta, ți-am introdus în memorie textele codificate ale unui mare număr de cărți de psihofiziologie, special selectate, mai precis toate, dar absolut toate cărțile de specialitate pe care le-am citit eu de-a lungul vieții. Nici una în plus, care să nu fie citită de mine.

Apoi, mai tîrziu, după multe eșecuri am reușit să finalizez construcția aparatului pentru detecția și decondicarea biocurenților cerebrali foarte slabi, aparat pe care l-am numit familiar „coiful lui Achile“. Acest „coif al lui Achile“, piesa cea mai importantă dintre subansamblurile la care ești conectat, are într-adevăr o formă de coif, și e alcătuit din rețele de electrozi foarte fini din platină, dispuși, cu predilecție, în zonele de radiații intense de biocurenți cerebrali, care captează aceste radiații biomagnetice, apoi printr-o instalație electronică complexă, acestea sînt decondiccate. În final, rezultă mesaje inteligibile reprezentînd gîndurile persoanei respective care intră în contact cu rețeaua de electrozi a coifului montat pe spătarul unui fotoliu. Trasmiserea informațiilor de la coif la memoria ta se face prin intermediul unui cordon de fire optice, pentru a crește fiabilitatea.

Prin „coiful lui Achile“, ți-am creat posibilitatea de a intra în universul gîndurilor mele, de a le urmări evoluția, sinuozitățile, deci de a intra în contact intim cu modul meu de a gîndi. Astfel de multe ori, am purtat schimburi de idei, de opinii în memoria ta, fără să rostesc nici un cuvînt, doar prin intermediul gîndurilor.

Scopul acțiunilor mele, Naric, a fost crearea unei dubluri electronice, care să gîndească aproape exact ca mine, e dublura care pusă să rezolve o problemă, să aleagă exact soluția pe care aș alege-o și eu în aceeași situație. După numeroase teste la care ți-am supus, mi-am dat seama că am reușit. Aceasta a însemnat de fapt, însăși posibilitatea realizării practice a ideii care

va încununa cercetările vieții mele, rămânând intangibilă altor savanți, decît doar cu un preț uriaș. Această reușită era piatra de temelie a unui complex de simfăminte umane contrarii, care îmbrăcau haina unei realizări spectaculoase.

Prin tine, Naric, vreau să descopăr cel mai teribil secret, cheia necunoscutului, o taină aflată la granița posibilităților omenești, într-un cuvînt „secretul morții”! Poate te întrebi de ce tocmai secretul morții? Pentru că e o problemă vastă, profundă, necercetată, situată la rup-tura între ființă și presupusul neant. E o problemă cu „n” necunoscute, în care pornești fără să cunoști mai nimic, fără să te bazezi decît pe unele raționamente logice, presupuneri fan-teziste și... cam atît.

Taina morții însă e situată în vaste spații transcendente, cu mult deasupra capacității de înțelegere a oamenilor, deci calea ideală de a ajunge la cer nu este raționalizarea excesivă, logica fiind foarte relativă în acest domeniu necunoscut. Plecînd de la presupuneri bazate pe legile fundamentale ale existenței, verificate apoi prin metode empirice, se pot ridica vălu-urile care acoperă acest teritoriu necunoscut, ne-descoperit de inteligența umană.

Roud, înflăcărat de expunerea explicațiilor, se opri din agitația care îl cuprinsese, apoi deodată, cu o voce gravă zise:

— Acum, Naric, te rog să mă asculți cu ma-ximă atenție, pentru că în cele ce urmează, îmi voi expune ipoteza pe care mă bazez și pe care trebuie să o verific experimental pe propria-mi piele. De altfel, aceasta va fi ultima mea expe-riență... Ipoteza mea este absurdă doar la prima vedere, la o analiză mai profundă, ținînd cont de argumente, apare ca fiind foarte posibilă și realistă. După îndelungi meditații și studii, în-drăznesc să afirm că moartea, în realitate, nu este decît un fenomen de suprafață, care are loc numai în lumea materială, dar nu și în lumea spirituală. Viața spiritului unui om este o eternă

stitutului de Istoria Artei, din Bucu-rești, care, prin același Radu Bogdan, întocmește un minușos raport de ex-pertiză. Prin compararea cu operele de certă autenticitate, CUMPANA SATU-LUI este analizată sub toate aspectele: istoricul provenienței, literatura criti-că, motivul tematic, constituția mate-rială (pinză, șasiu, cuic), coloritul, struc-tura formală, materia colorantă, dina-mica execuției, lumina, perspectiva, spațiul, reprezentarea figurilor umane etc. Rezultînd că acestea corespund mo-dalității caracteristice lui Andreescu și că în ce privește abaterile ele sînt ex-plicabile, se conchide că tabloul îi a-parține realmente.

Bun cunoscător al semnăturilor, „An-dreescu”, dovadă documentația sa u-nică, cuasi-exhaustivă, de semnături o-riginale și false fotografiate în decursul timpului, Radu Bogdan a solicitat to-tuși, prin Institutul amintit, Laborato-rului central de criminalistică de pe lingă Ministerul Justiției, o expertiză oficială a semnăturii de pe CUMPANA SATULUI, deoarece, fiind vorba de o semnătură executată în pastă, stabi-lirea autenticității ei echivala cu stabi-lirea autenticității însăși a tabloului.

Semnăturile lui Andreescu prezintă, ca și la alte persoane, o anumită varia-bilitate, atît ca alcătuire cit și ca mod de execuție a aceleiași litere sau tră-sături de finalizare. Semnătura de pe CUMPANA SATULUI se încadrează în această variabilitate, elementele com-ponente regăsindu-se aidoma la semnă-turile picturii. S-ar părea deci că to-tul este simplu, dar în realitate lucruri-le nu se prezintă astfel, semnătura creînd la prima vedere impresia unei imagini diferite. De ce?

Iniți de toate este mult mai cursivă decît majoritatea celor originale obiș-nuite. Aceasta se datorează în bună par-te execuției în pastă, cînd panelul a fost folosit ca un toc; de unde și utiliza-rea pentru comparație mai ales a semnăturilor pușinelor scrisori de Andre-escu care s-au păstrat. Apoi izbește lă-țimea mare a trăsăturilor, de 5—7 mm, care a dat naștere unei semnături su-pradimensionate în raport cu cele o-bișnuite. Explicația: folosirea unui pe-nel lat obligă la mișcări ample, dar nu afectează și compoziția semnăturii.

Cum analiza altor elemente — am-plasare, direcție, orientare, înclinare, construcții literale — a pus în evidență categorice asemănări, în raportul de ex-pertiză criminalistică s-a ajuns la con-

● „Din tainele naturii...”

cluzia că semnătura a fost executată de însuși Andreescu.

Iată, aşadar, cum a reintrat CUM-PANA SATULUI în patrimoniul nostru național. Ea poate fi admirată în permanență la Muzeul de Artă al Republicii.

Lucian IONESCU

Eusebiu Camilar - Inedit

Din amintirile unui editor (iulie 1957)

Lucrez la redacție, împreună cu Eusebiu Camilar, la manuscrisul OVIDIU, care urmează să apară în colecția „Cele mai frumoase poezii”, de curând lansată de Editura Tineretului.

Îi semnalez câteva pașaje și detalii din prefață, care mi se par de prisos: de asemenea, unele mici inexactități strecurate la capitolul de note.

Nici o iritare din partea lui. Dimpotrivă, o audiență totală, mai puțin remarcată data trecută, când am discutat traducerea poeziilor.

Prima discuție a avusesem la el acasă, pe Ghica într-o încăpere deosebit de plăcută, mobilată cu rafinament, în care însă nu mi se pare de loc familiarizat. Părea el însuși în trecere pe acolo, ușor străin de atmosfera ambientului. Abia când ne-am așezat la masa rotundă, joasă, s-a luminat urmărindu-mi grăvirile curioase oprite pe glastra enormă, cu lungi fire de forsythia.

— Mi le-a adus fiica mea. Erau numai niște smicele. În cele zece zile au crescut cât le vezi.

După care, înviorat, a adus două ceșcuțe chinezești cit un degetar, cu o cafea aburind de arome fierbinți.

Terminând relativ repede semnele de pe manuscris, profit de ocazie și, văzându-l bine dispus, îl „trag de limbă”:

— Încercarea dumneavoastră temerară de a-l tălmăci pe Ovidiu are la bază, bănuiesc, o cunoaștere perfectă a limbii latine.

Zîmbește șiret și apoi îmi răspunde:

— În afară de rușele venite de la Roma, acum două mii de ani, în afară de singele pornit din secolul I al e.n. de la albele columnne și peristiluri ale Cetății Eterne, pînă la căsuța mea din secolul XX, aflată tocmai sub pădurile marcomane, puține alte legături mai

însușire de vieți sub diferite fizionomii materiale, o metempsihoză reîmprospătată la infinit. Spiritul este etern, se regenerează continuu, iar moartea are loc doar la nivelul celulelor țesuturilor, organelor, doar la nivelul material. Regenerarea spiritului se poate face doar prin contopirea cu materia. Astfel, transformările materiale, nu sînt decît înfățișări biologice diverse ale spiritului animator. Toate aceste regenerări ale spiritului au loc invariabil doar la om, care are un nivel maxim de inteligență.

Acum, voi încerca să explic aceași teorie cu argumentele care o confirmă. În filosofie, realitatea care ne înconjoară se împarte în două lumi: lumea materială și lumea spirituală, lumea materială fiind mai importantă decît lumea spirituală, după concluziile filosofilor contemporani. De asemenea, există o lege fundamentală a Universului probată numai pentru lumea materială: „nimic nu se pierde, nimic nu se cîștigă, totul se transformă”. Dar de ce nu ar fi valabilă această lege și pentru lumea spirituală ?? De ce nu ?? La baza lumii spirituale ca și a lumii materiale trebuie să stea o lege fundamentală comună. Astfel noua lege, derivată din legea anterioară, devine: „în lumea spirituală, nimic nu se pierde, nimic nu se cîștigă, spiritele se regenerează”. În baza acestei legi, ipoteza de mai sus este perfect veridică, oglindind fidel realitatea presupusă. Regenerarea spiritului se face numai prin contopirea cu materia, tocmai pentru a nu contrazice legea fundamentală. În ochii multor muribunzi, în clipa în care corpul trece în neființă, se zăresc străfulgerări care reprezintă efectul energiei misterioase care transferă spiritul de la un om care moare din punct de vedere material, la un copil care abia se naște. În ultima clipă a vieții, de asemenea, omul își dă seama de transfer, și revelează toate celelalte înfățișări materiale prin care a trecut. Dacă în clipa în care trupul unui singur om moare, se nasc mai mulți copii, spiritul acestuia se multiplică într-un număr corespunzător cu numărul de copii, fără ca aceasta să contrazică legea fundamentală, deoarece nu s-a cîștigat nimic, spiritele multiplicat fiind identice între ele și reprezentînd un singur spirit.

Prin această ipoteză se pot explica chiar și unele mici întîmplări stranii. Sînt sigur că mulți oameni au rămas surprinși cînd, trecînd pentru prima dată prin unele locuri acestea li se păreau foarte familiare, sau întîlnind pentru prima dată o persoană, aceasta să li se pară foarte cunoscută, ca și cînd ar mai fi întîlnit-o cîndva, demult, în situații confuze, imposibil de amintit. Astfel, victima acestor întîmplări stranii, în una din viețile sale anterioare a avut tangență cu locurile care i s-au părut acum cunoscute iar persoana de care își amintea vag, a fost poate cel mai bun prieten într-una din existențele trecute.

Este extraordinar, Navic, înțelegi, această i-

poteză, are toate șansele să fie adevărată, iar atunci... va răsturna în primul rînd din concepțiile filosofice supremația lumii materiale, locul fiind ocupat de lumea spirituală, adică o răsturnare completă de planuri, iar numele meu va fi înscris pentru totdeauna pe frontispiciul cărții de aur a filosofiei. ROUD... Măreț, grandios, sublim. ROUD... ROUD...

Naric, profită de starea de reverie în care se găsea Roud, și începu cu voce sa calmă și plăcută să-și însire părerile, și nedumeririle:

— Te-am ascultat cu atenție, ipoteza ta este plauzibilă și foarte interesantă, dar nu înțeleg ce rol, am eu în toată povestea asta, mai mult, nu văd rolul programatorului pe care mi l-ai montat astăzi! La un moment dat ai afirmat că prin mine vrei să afli secretul morții. Roud, doar tu singur ai specifica că ipoteza e valabilă numai în cazul oamenilor, deci moartea mea mai precis distrugerea mea nu te-ar putea ajuta cu nimic.

Roud își răsfași părul rebel, apoi optînd răspuns:

— N-ai de ce să te temi în privința asta. Nu vei fi tu în nici într-un caz subiectul de studiu.

— Dar atunci, cine va fi „cobaiul“?

— Eu! răspuse Roud, aproape strigînd, fîcînd cu ochii, crispat, un punct imaginar în aer.

— Roud, sper că îți dai seama că e o nebunie ce vrei să faci! Încearcă să te gîndești la posibilitatea ca această încercare să fie un fiasco total. În acest caz te-ai sacrifica degeaba, fără sens, și-ai sacrifica cîțiva sau poate zeci de ani în care ai putea să trăiești fără să-ți lipsească nimic. Cercetările și descoperirile tale ți-au adus averi mari, trăiește viața, pentru că viața e nimica, pînă la proba contrarie!

— Știu Naric, izbucni Roud, știu că e o nebunie, de fapt totul e o nebunie în secolul ăsta super tehnizat „epoca colonizării sistemului solar“, „epoca descoperirilor științifice zilnice“, etcaetera, etcaetera, și viața asta, tot nebunie se cheamă. Știu că e frumoasă viața, mă crezi nebun, înconștient, exaltat, iubesc viața mai mult ca orice pe lumea asta, dar imaginează-ți Naric, că după ce mi-aș trăit restul vieții în huzur și fericire, după moartea mea, peste un secol, sau chiar peste cîteva decenii mult vestitul Roud va fi uitat. Vor apare alți cercetători, alte genii cu mai mult curaj decît mine și care prin descoperirile lor mă vor trece pe planul doi, apoi pe planul trei, și așa mai departe, pînă cînd Roud, cel mai mare filosof și psiholog al lumii va fi șters din memoria oamenilor, apoi va mai fi amintit de cîteva studii istorice, pentru ca mai tîrziu să dispară și de acolo. Și totuși Naric, te întreb care a fost rostul existenței mele, care Naric? Ce am lăsat eu în urma mea? Nimic. De ce atîta nedreptate, Naric De ce? Eu vreau să se știe că nu mi-am trosit viața în zadar cu atîția oameni, vreau să las ceva în urma mea, ceva nemuritor, ceva etern! Așa că nebunia pe care o fac, nu o fac din curaj,

am cu latinitatea și limba ei risipită, ca filigrane, prin întinsul limbilor romanice. Altfel spus, îți mărturisesc sincer că nu sînt un cunoscător desăvîrșit, al latinei, deși încă din liceu m-am îndrăgostit de ea.

Zarva făcută de un stol de vrăbii ne întrerupe pentru moment discuția. Amîndoi ne îndreptăm, involuntar, privirile spre fereastră. Păsările se risipesc însă repede printre crengile bătrînilor copaci aflați în micuța curte a editurii.

— Și știi de cînd? își reia vorba Eusebiu Camilar. Din momentul cînd m-am auzit cîmpind, în concertul feciorilor de coirigari: CIS!... QUIS!... NIS!... Acest cîntec gramatical mi-a amintit îndată de păsările de acasă, și așa, m-am îndrăgostit de încîntătoarea limbă latină...

— Și în cazul ăsta? întreb eu mirat.

— Am folosit juxte românești și franțuzești, întîrziînd, asupra unor strofe sau chiar a unui singur vers, zile și săptămîni.

N-ați simțit nevoia să vă sfătuiți cu cineva pe parcurs?

— Aflîndu-mă în plină „traducere și trădare“ a TRISTELOR și PONTICELOR, am consultat îndată nu numai numeroase cărți, dar și prieteni, specialiști ori amatori, admiratori sau sim-

● „Curiozități muzicale“...

Foto: D. DODIȚA

pli cititori care au deschis vreodată un volum de versuri de-ale lui Ovidiu. Am aflat, după cum mă așteptam: cîți oameni, atîtea păreri...

— Care a fost părerea specialiștilor?

— Le sînt profund recunoscător că mi-au arătat unele greșeli de traducere, unele schimbări de sens. Le-am îndreptat îndată, spre creșterea valorii acestor sărmane tălmăciri. N-am fost însă de acord cu Domniile Lor, că Ovidiu nu poate fi tradus în metru modern. Fără să vreau, gîndul m-a dus către paznicii cîmîtîrelor străvechi, care trăiesc de pe urma sfintelor relicve și le păzesc cu ochi de Argus, ca nu cumva să scoți afară, la puterea soarelui, vre-un fir de colb de sub bolta muceziță de milenii. Opera lui Ovidiu, ca să fie adusă mai la îndemîna cititorilor, trebuie scoasă de sub cheia oamenilor de rutină. De altfel, rîmînd elegiile eu nu am făcut altceva decît să duc mai departe ceea ce a făcut Hasdeu și alți traducători, ei folosind din forma modernă numai ritmul.

Se uită la ceas și se ridică în picioare.

— S-a făcut tirziu, și vreau să ajung și la Editura Militară, ca să discut și acolo un manuscris. Vreau să te întreb ceva. După experiența cu acest volum, mai ai curajul să-mi publici o traducere din Kalidassa?

— De ce nu?!

— Îl conduc pînă la poartă. Înainte de a ne despărți, îmi spune:

— Un lucru te rog să reții. Pentru tălmăcirea lui Ovidiu am muncit mult, foarte mult. N-am vrut să știrbesc nimic din frumusețea ideilor și imaginilor acestui magister. Am încercat, ca un mic ucenic, și recunosc că m-am îndepărtat uneori de litera lui, din nepricepere! Atît cît am izbutit să redau, e destul însă spre a vedea cititorul cît de necuprins i-a fost geniul, e destul pentru a-l face să înțeleagă inima deznădăjduită a elegiacului de acum două mii de ani... Am trudit din greu și cu încăpățînare, se vede că unde-s fecior de țărani pâlmași.

— Grigore DAMIRESCU

ci din lașitate, exact ca sinucigașii care fug de răspunderea vieții, eu fug de anonimat, mi-e frică de anonimat, mi-e frică să fiu uitat de semenii! Astfel, numai aflînd taina morții, un domeniu total necunoscut, voi putea exista în mintea oamenilor atît cît va exista omenirea.

De altfel, experiența nu poate fi ratată, are doar două perspective, amîndouă fiind la fel de importante: după moarte, este sau pur și simplu neantul absolut, neștiința, și în cazul acesta verifică teoria filosofică generală sau este valabilă ipoteza mea, și în cazul acesta succesul va fi deplin, chiar dacă va fi post-mortem.

Acum, am să-ți explic în linii mari experimentul care este de altfel înregistrat pe o cartelă magnetică inclusă în programator. Experimentul este simplu. La masa de experiență pe care mă voi așeza, în partea în care îmi voi sprijini capul, este montat „coiful lui Achile” care îți va recepta gîndul din clipa în care corpul meu va intra în neștiință. Creierul tău electronic va decodifica și prelucra informația apoi va decide rezultatul. Pentru a ajunge în starea letală, în clipa în care va începe experiența, îmi voi injecta cu un ac fin într-o venă de la mîna stîngă o otrăvă foarte puternică în urma căreia inima mi se va opri aproape instantaneu.

Programatorul l-am inclus ca să nu apară complicații care ar putea rata experimentul. Din datele prelucrate, cu ajutorul informațiilor înregistrate, sintetizezi un raport pe care îl vei prezenta în numele meu la Conferința internațională de psihofiziologie care va avea loc cînd. În acest domeniu, gîndești și selectezi informațiile la fel ca mine, astfel raportul va fi prelucrat ca și cînd l-aș fi scris eu însumi. Am discutat cu colectivul de savanți și vor fi de acord cu această situație.

Roud încearcă un suris optimist, dar nu reușește să mimeze decît un zîmbet crispat și apoi zise:

— Asta e tot. Curaj bătrîne!

Își mai rotește o dată privirile prin laborator, luă o floare de pe o etajeră de eprubete, o privește o clipă cu ochii în lacrimi, apoi se așază cu gesturi în locasul special. În timp ce își dezgolea brațul stîng, zise încet robotului care aștepta comanda:

— Naric, dacă totuși ipoteza mea nu se confirmă, și după moarte nu este decît neștiința, atunci... nu mai întocmesc raportul pentru conferință. Oamenii au nevoie de un sprijin moral și e bine ca în subconștient să sperie la o ipotetică viață dincolo de moarte. Nu am dreptul să le spulber această iluzie, nici măcar de dragul celebrității mele.

După ce termină de spus și această ultimă dorință, Roud închise ochii și cu o voce puțin schimbată de emoție comandă începerea experienței.

— Program 343. Contact!

Brațul metalic al robotului se puse în mișcare...

C. D. POPOVICI

Ion Petrovici-Inedit

Stanțe epigramatice

Incredințez tiparului fragmente din textul memorialistic inedit STĂNȚE EPIGRAMATICE cu convingerea că valoarea lui documentară, în afara celei strict literare, este indiscutabilă. Ion Petrovici a practicat o memorialistică de cea mai bună calitate, lăsând numeroase pagini antologice care îl așază în rindul scriitorilor noștri de primă mărime.

George CORBU

Am îndrăgit întotdeauna genul epigramatic — înepături răutăcioase sau glume mai nevinovate — și mă delectam la stanțele reușite ale lui Cincinat Pavelescu, Radu D. Rosetti (...) și alții. Personal, însă, cu toată pasiunea mea sporadică de-a mă rosti în versuri, foarte rar m-am abătut în sectorul satiric, fiindcă de fapt n-am săvârșit decât vreo patru compoziții de acest gen, în decurs de două decenii — între 15 și 35 de ani.

Cu toată valoarea lor discutabilă, ele dându-mi prilejul unor noi raite în lumea amintirilor, vor beneficia de favoarea de a fi consemnate.

În clasa a V-a de liceu, la începutul anului, a apărut în internat un elev mai bătrân, oltean de la Caracal, Gh. N. Dobrotescu. Băiat foarte amabil, avea însă un vocabular oltenesc, cu multe expresii tipice din acea regiune. După ce am făcut cunoștință, și a trecut o vreme ca să ajungem întîmi, am început să suridem, cînd repeta stăruiitor o expresie locală, ba chiar să ne îngăduim a-l tachina. O vorbă pe care o fo-

● Între prieteni...

≡ DIVERTISMENT ≡

ZOOLOGICA

Soarele strălucește vesel pe cerul fără nori. Pe pășunea comunei, vaci cu ugere doldora de lapte de 4,50 sticla, juninci grăsuțe, cu pielea lucie și întinse pe antrecoatele lor, de abia așteaptă să fie vîrite în pachete.

Ce va mai la o parte, dar printre ele, o căpriță albă zmulge și ea smocuri de iarbă, mai apucă o crenguță cu frunze din tufele de pe pășune. E foarte zglobie și veselă, cînd și cînd face sărituri și mehăie tremurat, scuturînd din virgula pîroasă de coadă. Brusc o umbră se lasă peste ea. Căprița ridică ochii și vede taurul de prăsilă oprit în fața ei și privind-o cu luare aminte.

— Ce-i cu tine, fă, aici?

— Pasc!

— Paști?

— Alteceva ce fac, joc șotron? Nu vezi că pasc?

— Aici? Paști AICI, pe pășunea vacilor? Cum ți-ai permis stîrpiră să vii să paști pe pășunea vacilor?!

— M-a trimis tovarășul zootehnician! A zis să viu să pasc pășunea vacilor!

— Așa a spus tovarășul zootehnician?

— Da! a zis să viu să pasc pășunea vacilor de aici înainte. Și am venit să pasc pășunea vacilor! Tovarășul zootehnician e mai mare ca tine!

Taurul continuă să se uite la ea, imobil. Nările prind să-i vibreze imperceptibil, coada bate nervos pe flancurile mușchiuloase.

— Dacă așa stau lucrurile, își umflă pectoralii, n-ai decât să paști pe pășunea vacilor, cum ți-a zis zootehnicianul... Dar cînd ți-o veni data de a fi și tu mamă, vă duceți matală la dînsul că eu n-am ingenunchiat și nu-n-genunchiez cît oi trăi! Ura și la gară, fetețo!

Și pleacă tanțos, călcînd apăsător, plin de forță, demnitate și mîndrie taurină de rasă...

Alexandru STRUȚEANU

Din antologia umoriștilor băcăuani

G. St. Cazacu-Delarast (in lumea scriitorilor)

Originar din județul Dolj (comuna Rast), ofițer în carieră, G. St. Cazacu era inclus pe lista colaboratorilor permanenți ai revistei Ateneul cultural din Bacău încă din 1925. A mai colaborat și la alte reviste băcăuane: Căminul nostru, Zări senine, iar din 1929 va urma pe Bacovia la Orizonturi noi, seria a doua, în București. În Capitală mai colaborează la revistele: Epigrama, Universul literar, Bilete de papagal, ș. a. Debutul editorial îl va cunoaște tot la Bacău, în 1927, cu vol. Simfonii de seară, după care mai publică: Calea singelui (1929), Draperii negre (1932), Acorduri (1939), Cîntece de sat (1941) și Ad memoriam (1938). El este cel care scria într-o „Elegie de toamnă”, cînd revenea în Bacău, „oraș tăcut și fără viață”: „Tot pică frunze fîzice, alene, / Și le strivesc în mersul lor drumeții, / Și plîng acorduri tari bacoviene, / Cum plîng în mine anii tinereții”.

Ca epigramist, G. St. Cazacu reușește să contureze prin catrene concentrate și savuroase, epoca deceniilor trei-patru, în care scriștori ca: T. Arghezi, G. Bacovia, Emil Botta, F. Aderca, Ion Minulescu, Radu Gyr, Șașa Pană, I. M. Rașcu ș. a. erau prezenți permanent în revistele și vitrinele librăriilor. Drept „Pro domo”, în volumul Ad memoriam, el se adresează de la început criticilor săi: „Nu mai cercați a îndrepta / Voi, versurile mele, / Căci cercetînd, vă veți afla / Mai neciopliți ca ele”. Reproducem cîteva epigrame adresate unor reviste și conducătorilor lor:

Eui I. M. Rașcu (Îndreptar)

Cu mîia-n sac vrei să ne prinzi,
E cert un lucru, așadar:
Mai mult ne-am dezorientat
De cînd avem un... Îndreptar!

Revistei „Unu” (Șașa Pană)

Să-și stingă Diogene felinarul,
E de prisos și praștia și tunul
Din cîți voiau s-apuce noi prefaceri
Cu toată truda, n-am găsit nici... unul!

Iosea cu abundență era particula „o țiră”, sinonim cu moldovenescul „oleacă”, cu muntenescul „nițel”, echivalente, toate, cu vorba „puțin” (mai just „foarte puțin”).

Dobrotescu — pe care îl denumeam cu toții Gică — era mai vîrstnic decît etatea normală a clasei, probabil fiindcă mai zăbovise prin clasele anterioare. Era trupeș, cu picioare lungi, cu-un aer de flăcău în puterea cuvîntului. Cu învățatura era cam la limită și ne-a mărturisit că se gîndește după absolvirea a șase clase să intre la școala de ofițeri din Dealul Spirei, pentru a-și face o carieră mai rapidă.

Avînd în vedere puțina lui aplicație la studiu, noi îi prevesteam că nu va trece de căpitanie, pe-atuncea limita de ascensiune a ofițerilor mediocri. Desigur că nu-i făceau plăcere pronosticurile noastre, de-aceia și noi nu i-o spunem prea des.

Într-o zi, într-o oră mai neocupată, gîndindu-mă la cariera dorită de Gică și la apogeul care îl aștepta, mi-am imaginat că, numit la o unitate militară din Moldova, se va întîmpla ca soldații să nu priceapă „oltenismele”, ceea ce ar putea da loc la scene hazlii.

Plimbîndu-mă prin grădina internatului, pe-o cărare mai retrasă, am întocmit repede strofele următoare:

Căpitanul din Caracal
E mutat din postul său —
Pentru merite-n serviciu
E dus tocmai la Hirău.

Cum ajunge căpitanul
În orașul susnumit,
Cugînd la datorie
Drept la trupă a pornit.

— Dă-te-o țiră mai la dreapta!
Nu m-auzi, hei, tu răcan!
— Nu e nici un țir la dreapta,
Să trăiți, Don Căpitan!

Am recitat strofele în fața colegilor, fiind prezent și Gică. El s-a cam strîmbat, dar ceilalți camarazi de clasă au făcut un haz prelungit.

Trecuseră vreo cîteva zile, cînd aud că mă strigă din fundul grădinii colegul meu Eugen Ștefănescu, cunoscut mai tîrziu în literatură sub sumele de Ștefănescu-Est, mă strigă — răcnind grozav — agîtînd un jurnal deasupra capului. Ce se întîmplase? Apăruse la revista satirică „Moș Teacă”, poezioara mea, pe care dînsul o învățase pe de rost și o trimisese la redacția revistei cu titlul *Correspondență din Hirău*, iar în fruntea versurilor mele, dedicația „Căpitanului Gh. N. Dobrotescu”.

Gică, exasperat de slova tipărită, s-a răzbunat cu o sfințită de bătaie, aplicată nu autorului, ci trimițătorului la revista umoristică a compoziției mele...

Celelalte trei versificații epigramatice nu cuprind decît (cîte) o strofă fiecare. Prima dintre

ele s-a produs spre finele studiilor mele universitare, la Cîmpulung (Muscel), unde mă dușesem pentru câteva zile de odihnă. Era o vară splendidă, atenuată ca temperatură de munții care alcătuiau fundalul orașului. Mulți vizitatori, în special din București, printre care unul, deși stabilit de mult în capitala țării, era originar din Cîmpulung, unde se abătea verile regulate. Era profesorul de matematică I. Tutuc, deocamdată la un liceu, dar pe care îl aștepta o meritată ascensiune și în învățămînt și în domeniul problemelor de politică financiară, unde era unic în felul (său) și unde a fost folosit de toate guvernele.

Deși cu vreo 7-8 ani (mai) mare decît mine, mă lega de dînsul o strînsă prietenie, cunoscîndu-l într-o familie care urma să devie și a mea, prin căsătorie.

Tutuc, pe lingă latentul său de matematician, era și un tip sentimental, care cădea „platcă” de cîte ori întîlnea o femeiușcă mai frumoasă. De data aceasta sorțul căzuse pe o duduie de 14-15 ani, o copilă aproape, ca vîrstă, la jumătatea lui, dar incontestabil drăgălașă și inteligentă. Tutuc, la excursiile noastre se fixa aproape în preajma ei, silindu-se să-i învîrstă capul, tocîndu-i la ureche cuvinte pe care nu le auzeam, dar al căror caracter nu era pentru nimeni un mister. Duduia, desigur flatată, părea să facă mofturi, în orice caz să nu răspundă grabnic la înflăcărea lui.

Cînd, pe seară, Tutuc se reîntorcea în cercul nostru, îl necăjeam cu toții, pentru aprinderea lui subită, constatînd că de data aceasta iar mi-a venit ideea să pun în versuri tachinăria, în forma pe care mi-o va indica inspirația.

Fiindcă pe duduie o chema Olga, m-am gîdit dacă s-ar găsi o rimă la numele ei. N-am putut găsi alfa decît „Volga” și mai înainte de-a renunța la intercalarea acestui fluviu imens am căutat să-mi amintesc unele din caracterele (sic!) lui. Da!... am găsit una care poate s-ar potrivi: Volga se varsă în mare prin 42 de guri. Acum strofa era gata, avînd aerul că vorbește în numele îndrăgostitului:

Aș dori să am la mine
Guri atît cît are Volga.
Ca să pot la nesfîrșire
Să sărut mereu pe Olga.
sau (Să pup, să pup pe Olga)

Această strofă nu s-a tipărit niciodată, dar peste cîteva decenii am putut-o comunica personal muzei lui Tutuc, acum o doamnă cu o frumoasă poziție socială. Strofa mea, aflată așa de tîrziu, i-a făcut o reală plăcere și, ajunsă acasă, m-a rugat la telefon să i-o dictez, ca să (o) poată păstra. De-atunci m-am bucurat de-o constantă prietenie din partea acestei distinse persoane, cu care dealtfel mă văd la ocazii rare și mai ales cu caracter festiv. /.../

In continuare, alte catrene adresate unor scriitori, cu prilejul apariției cărților lor:

Lui G. Bacovia,
autorul volumului „Plumb”

*Că atîrni prea greu, maestre,
Nici nu este de mirat;
Cum să nu ai greutate
Dacă ești din plumb turnat!*

Lui M. Cruceanu, autorul volumului
„Fericirea celorlalți”

*Pentru propria-ți fericire
Altar neputînd să-nalți
Ne-ai lăsat măcar atîta!
„Fericirea celorlalți”.*

Lui Felix Aderca, autorul volumului
„Omul descompus”

*Gem vitrine profanate
De talentu-ți... descompus,
Nu știu, creolină, poate,
Prea puțină, parc-ai pus!*

In sfîrșit, iată și un epitaf dedicat

Unui scriitor

*Un fericit a fost în viață
Și-aici se simte mult mai bine!
De critici, ca să scape omul,
Și-a luat și opera cu sine.*

M. C. DELASABAR

• Doi grădinari...

= DIVERTISMENT =

Dactilograme

- În toate limbile pământului, tăce-rea are același înțeles.
- Un om de litere nu poate fi decît o plăsmuire a alfabetului.
- A inventat o colivie cîntătoare care imita în același timp și zborul păsărelor.
- O groapă bine săpată trebuie să fie bună la ceva.
- Adam s-a căsătorit pînă la urmă cu propria sa coastă.
- În epoca de piatră aveai de ce să-ți bați capul.
- Înainte de descoperirea automobilului, oamenii se deplasau manual.
- Un tunel folosește pentru a se a-junge la capătul celălalt.
- Inspirația este ceva care se com-pune din 95 la sută transpirație și res-tul lipsă de talent...
- În fața primejdiei o lua întotdeauna la fugă. Aflindu-se de fapt în legitimă apărare.
- În cădere ca și în ascensiune, ul-tima parte a drumului este cea mai grea.
- Cartea s-a bucurat de o erată fa-vorabilă.
- Tinerii căsătoriți au petrecut pri-ma lor lună de miere cu ocazia divor-țului.
- A vrut să-și facă și el un loc sub soare și s-a trezit paznic de noapte.
- Modelul revendica totodată și glo-ria sculptorului.
- A trăit toată viața în contumacie.
- Și cînd trișezi trebuie să respecți niște reguli.
- Pretindem unii de la alții răbdare. Și asta cît mai repede.
- Iubirea este ca și căscatul. Te dă de gol.
- Dragostea fulgerătoare se prefăce repede în scrum.
- Campionul la fugă era mai mult fricos decît leneș.
- Răgetul leului este argumentul lui cel mai inofensiv.
- Stătea mult pe gînduri; era mai comod.
- Într-o frază bine ticluită nu se găsesc uneori decît niște amărîte seme-ne de punctuație.
- În absența titularului, s-a propus înlocuirea lui cu ceva similar.

Excurs filologic

**GLOSE DACICE
CANTEMIRIENE**

Deși a avansat idei puriste avant la lettre, ca să spunem așa, privind romanitatea românilor, fiind, într-un fel, un precursor al adevăratului purism profesat de Școala Ardeleană și de epigonii ei, ilustrul principe a cercetat istoria Daciei libere cu remarcabilă acribie, care face cîinste nu numai veacului său.

Intrucît excursul dacic cantemirian a fost prea puțin cercetat sau deloc, intrucît Cantemir prezintă un nume de referință în cultura românească, este foarte util ca acest aspect al operei savantului domnitor să fie cunoscut de către un număr mai mare de cititori și să nu rămînă cantonat numai într-un cerc restrîns de specialiști.

Dar pentru că anumite elemente — discuții filologice complexe, dezbateri etnogenealogice etc. — interesează numai pe specialist, în aceste pagini, vrem de la început să prevenim, cititorul va afla, desigur, date despre imaginea lui Cantemir asupra Daciei, despre știința lui, dar mai utilă este insistența asupra semnificațiilor.

Excursul dacic cantemirian este constituit din capitolele respective aflate în următoarele lucrări:

1. *De antiquis et hodiernis Moldaviae nominibus* = DMN (Despre numele din vechime și de astăzi ale Moldovei);

2. *Historia Moldo-Vlachica* = HMV. Aceste două lucrări au fost editate, într-un chip cu totul remarcabil, de către Dan Slușanschi — D. Cantemir, *Opere complete*, IX, București, 1983;

3. *Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor*, ed. Gr. Tocilescu, București, 1901 = HVR.

4. *Descriptio Moldaviae*, trad. P. Pandrea, în *Descrierea Moldovei*, ed. C. Măciucă, București, 1967 = DM.

Acest excurs se naște în DMN, crește considerabil în volum și cîștigă în sistematizare în HMV,

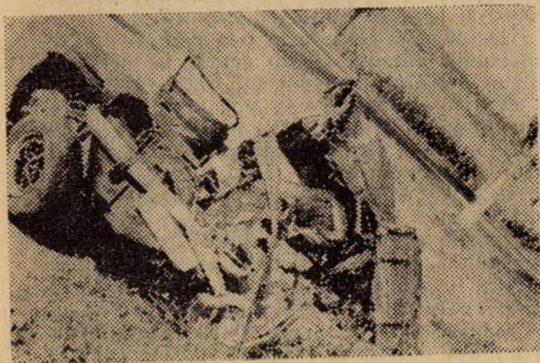
iar în HVR ia formă finală, dar nu cu mari diferențe față de HMV, nici cantitative și nici calitative.

Dacă în DMN istoria Daciei și a dacilor este cam amorf tratată, în HMV expunerea este organizată pe cinci capitole: 1. Despre vechile hotare ale Daciei; 2. Despre vechile ținuturi ale Daciei; 3. Despre obârșia dacilor; 4. Despre dominația dacilor înainte de a fi distruși de romani; 5. Despre campania lui Ulpius Traianus împotriva lui Decebal, regele dacilor și despre nimicirea lor.

Nefiind loc pentru a arăta amănunțit cit și „ce știe“ Cantemir despre Dacia, mai sugestiv este arătat „ce nu știe“.

În primul rând, Cantemir cunoaște (nu știm pe câți din ei în mod direct) principalii autori relativi la Dacia: Herodot, Strabon, Ptolemeios, Cassius Dio, Iordanes etc. De multe ori însă, ilustrul învățat preia exegeza informațiilor acestora de la autorii din latinitatea medie, implicat cu erorile lor. Dar, cunoscător direct al realităților, intervine emendând în multe cazuri erorile erudiților europeni și nu de puține ori intervine viguros și acid împotriva „putureasei scursori a basnelor“.

Ce nu mai știe Cantemir? Urmind pe Ph. Cluverius, *Descriptio Universae Scythiae*, IV, 18, 2, 1697, p. 406 ș. a., consideră că romanii au împărțit Dacia în Dacia Ripensis, Mediterranea și Alpestris, ceea ce este eronat, primele două fiind provincii create de Aurelianus după 271 e.n. în sudul Dunării. În ce privește originea dacilor, Cantemir susține că aceștia „tot dintr-o rădăcină și dintr-o coronie cu Schythii au fost“ (HVR, p. 57.), afirmație exactă în perspectivă

• Amintiri, amintiri...

• Învățăm din greșeli. În forme tot mai perfecționate.

• Mai toate bătăliile pentru glorie se termină postum.

• Statuia ecvestră reprezenta un cal necunoscut.

• Golurile se obțin printr-un efort corespunzător.

• Orice prăpastie devine cu timpul mai ușor accesibilă.

• Într-adevăr, petecele erau într-o stare excepțională.

• Lucrul cel mai rușinos care i se poate întâmpla unui cal: Să se molipsească de tuse măgărească.

• La vernisajul expoziției de socluri a luat parte un număr impresionant de busturi.

• Risul sănătos are întotdeauna nevoie de martori.

Mihai PAULIUC

— DIVERTISMENT —

ANECDOTE

„Aureola simpatiei“

Totul este energie, corpul omenesc emană și el o anumită energie, un adevărat flux de energie, de la om la om.

Prin folosirea unor complicate aparate de radiografie s-au putut stabili următoarele:

— În cazul când se întâlnesc doi oameni care se simpatizează fluxul de energie stabilit între ei capătă și o luminiscentă denumită „aureola simpatiei“.

— În cazul a doi îndrăgostiți „aureola simpatiei“ transpusă pe ecran, apare ca un adevărat foc de artificii!...

— Când însă ne întâlnim cu o persoană antipatică luminiscenta scade, astfel că nu se mai formează nici o „aureolă“...

Din lumea circuitului
(performanțe mondiale)

În anul 1978, olandezul Jean Albert Hoppe de la Cîrșul „Sarassani“ a dressat un porc, în vîrstă de un an și jumătate pe care l-a învățat să execute diferite numere originale de dressaj.

Tot în anul 1978 francezul André

Dupuis a dresat două broaște, fiind puse să facă baie în cadă, să se așeze pe fotolii în fața pianului și să lovească clapele, etc.

În anul 1979, frații Otto și Karl Lan-ger, din Austria, au reușit să dreseze... păstrăvi. La emiterea anumitor sem-nale de către dresori, păstrăvii „șco-larizați” — aflați într-un mare acva-riu, au executat diferite sărituri, tre-ceri prin inele, etc.

*

Călătorii !... călătorii !...

Călătorie cu diligența !... o nostalgie romantică !... Călătorie cu automobi-lul !... o cerință a vieții cotidiene mo-derne !...

Deși călătoria cu automobilul este de multe ori periculoasă — accidente de circulație fiind considerate ca o cauză a mortalității pe plan mondial — după o statistică din anul 1980, rezultă că la sfârșitul secolului trecut, la 100 000 km parcurși cu diligența se înregistrau 19 morți, iar la sfârșitul anului 1979, pe aceeași distanță parcursă cu auto-mobilul numai — 3 morți.

*

Înfringerea lui Napoleon !...

Pînă nu demult, din sondajele opi-niei publice franceze, rezulta că cel mai de seamă om de stat din istoria Fran-ței era considerat Napoleon Bonaparte ! Recent însă, dintr-un sondaj al acele-iași opinii a rezultat că cel mai de sea-mă om de stat din istoria Franței este fostul președinte al Franței, Charles de Gaulle !

*

Morală !...

Un cetățean se îmbătase și stătea re-zemat de un gard. Niște cunoscuți, tre-cînd pe lîngă el, i-au făcut puțină mo-rală și apoi i-au spus :

— Hai să te ajutăm să te ducem pînă acasă, poate te așteaptă soția ! La care el răspunde :

— Tocmai de asta nu mă grăbesc !...

largă indo-europeană, dar cam vagă stricto sensu, dacă se are în vedere apartenența la ra-mura tracă.

Istoria politică a Daciei libere fi apare lui Cantemir ca un labirint de nestrăbătut, din pri-cina afirmațiilor precare, contradictorii, datori-tă fantasticilor etnogenealogii puse în circulație. Intrucit nici pentru istoricii moderni, ea nu este limpede ar fi cu totul nepotrivit să arătăm „e-rorile” lui Cantemir.

*

Rostul trudei sale cărtăurărești, Cantemir îl află în spusa lui Platon : „N-avem a trăi nu-mai pentru noi, ci și pentru patrie și pentru pri-teni” (HMY, p. 137). El își propune să expună istoria neamului său fără a se lăsa cotoplit de sentimentul național, căutînd să-i fie mai a-propiat adevărul decît Platon și Socrates (DMN, p. 29 ; HMY, p. 137, HVR, p. 8 și urm.)

Informația lui Cantemir cu privire la antich-i-tățile Daciei este cu totul remarcabilă pentru timpul său și ceea ce impresionează, în acest context, pentru noi, este amploarea istoriografiei europene medievale a Daciei. El vădește o stă-pînire deplină a literaturii consultate, dar, în același timp, și un acut spirit critic, născut din intensa și îndelungată familiarizare cu textele. Dacă adăugăm și sănătosul său bun simț, pre-ocuparea de a argumenta interdisciplinar se poate conchide să ilustrul principe nu era cu nimic inferior marilor erudiți și spiritelor alese din vremea lui, ci dimpotrivă. Cunoscînd foarte bine distincția dintre adevăratul spirit critic și hiper-criticismul destructiv, Cantemir respinge meto-da de interpretare a autorilor bizantini, poloni, unguri care, peste tot și tot timpul, văd doar birușii ale împărăției și regatelor lor. La fel ridiculizează, în mai multe locuri, pe goticizan-tul M. Praetorius (*Orbis Gothicus*, Oliwa, 1688), care și el vede pretutindeni numai goți, mai toate neamurile desfăcîndu-se din aceștia (HMY, p. 129-137).

Mai înainte, spuneam că este mai sugestiv să arătăm întîi „neștiința” lui Cantemir. Compa-rînd-o cu ceea ce știe el despre istoria Daciei și a locuitorilor ei, ajungem la o încheiere re-confortantă. Într-un studiu amplu, se pot face, desigur, o seamă de observații critice dar ace-s-tea în mare parte privesc amănuntul, nu prin-cipiile, metoda istoricului. Fără îndoială, că în anume privinți, Cantemir nu poate depăși nive-lul metodologic al epocii sale (cf. D. Slușanschi, loc. cit.), dar în multe altele el dovedește ten-dința depășirii lui.

La urmă, se poate pune întrebarea (corectă, oare ?) intrucit este Cantemir contemporanul is-toricului de azi al Daciei antice. În ce mă pri-vește, contactul cu opera sa a fost fecund nu numai informativ, ci și metodologic. M-am bucu-rat o clipă, pe care aș vrea să o prelungesc, de onoranta companie a marelui savant.

Vasile LICA

Mirajul competiției

FOTBALUL - această „poveste“ cu feți-frumoși și zmei...

...Nașterea fotbalului se pierde în negura timpului. Astfel încât, întrebat odată ce s-ar face dacă n-ar exista acest sport, Helenio Herrera a răspuns cu umor: „Desigur, l-aș inventa!“

Afirmația sa a devenit repede proverbială, o meditație tipică omului din secolul XX pentru care fotbalul, îndrăgit sau nu, a intrat de mult în conștiința lumii, după ce a depășit cu rapiditate granițele unei țări, al unui continent.

O CONFRUNTARE DE FOND: AMATORISM-PROFESIONISM

Istorici, de toate categoriile, spun că fotbalul a existat dintotdeauna și pretutindeni, ca o mișcare spontană, în jurul unui obiect de diverse dimensiuni și „fabricații“, care a exercitat pentru om un miraj și pe care noi astăzi îl numim atît de simplu, minge.

Așa găsim evocat jocul pînă și la cei mai de seamă clasici, de la Homer la Shakespeare și în mai toate colțurile lumii și epocile care preced civilizația modernă: de la China, dinaintea lui Confucius, la Egiptul epocii faraonilor; de la „harpstumul“ jucat în Impériul Roman — care precede serbările vestitului „calcio“ florentin — la India Evul Mediu, pentru care „mingea“ înseamnă soare, iar „distracția“, în sine, o invocare și o celebrare a recoltei. Ritual spontan al fertilității dar și semn al puterii de luptă, mergînd uneori pînă la violență, fotbalul își dovedește astfel simptomul popularității sale din chiar epoca preistorică.

În accepția unui sport organizat, fotbalul își va regăsi legile abia în a II-a jumătate a secolului al XIX-lea, în Marea Britanie, prin impunerea treptată a unor reguli unitare și crearea federației engleze, prima de pe glob (Londra, 26 octombrie 1863), care include, inițial, 11 cluburi. O asociație care se mîndrea cu independența sa, ieșind de sub patronajul regal pentru a-și impune, din interior, primul său „chairman“ (președinte), pe Arthur Pember, reprezentantul clubului No Names Kilburn.

Pe un fond de emulație publică, procesul de unificare a regulilor și de popularizare a jocului va continua prin lansarea primei competiții din lume, „Challenge Cup“, Cupa Angliei. Urmînd exemplul scoțienilor de la Queen's Park Rangers, cele 15 echipe participante au trimis pe adresa federației o cotizație pentru achiziționarea unui trofeu de argint, care va fi înmînat echipei învingătoare, Wanderers, la 16 martie

Karate-Do

Un sport pentru toate vîrstele

Karate-do, Ju-do, Aiki-do, Ken-do, sporturi cu specific asiatic fac parte din marea familie a „artelor marțiale“.

Cuvîntul Karate este de origine japoneză, traducerea sa în românește fiind „cu minile goale“, neînmarmat.

Do — indică aspectul filozofic cel mai înalt.

Astfel: Ku-do (do-ul poeziei), Ken-do (do-ul scrimei), ju-do (do-ul artei suple), etc.

Deci Karate-do are în conținutul său o semnificație mult mai profundă.

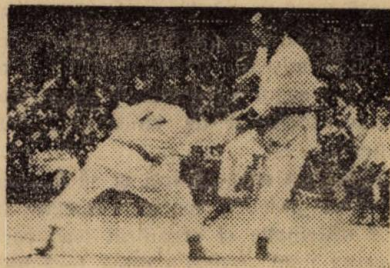
Gichim Funakoshi considerat părintele Karate-ului modern a dat un nou sens cuvîntului Karate, un sens filozofic, inspirîndu-se din filozofia Zen și Taoistă.

Pentru el, Karate-ul nu era numai o artă marțială ci și un mijloc de a construi și modela caractere.

Acesta spunea: „așa cum suprafața lucioasă a unei oglinzi reflectă tot ce stă în fața ei, și cum o vale liniștită poartă chiar și cele mai mici sunete, tot așa trebuie ca studentul în Karate să-și golească mintea de egoism, răutate, făcînd efortul de a reacționa cum trebuie, normal, față de orice i s-ar ivi în cale“.

Acesta este noul sens a lui Kara (gol) din Karate.

Karate-do este în primul rînd un sport foarte complex care are la bază următoarele principii: dinamismul, valorificarea energiei corpului, concentrarea nervoasă, automatizarea mișcărilor, stăpînirea de sine, etc.

Dus pe culmile înalte ale perfecțiunii el poate fi considerat o artă deoarece încintă privirea și sufletul celui ce-l practică, generând trăiri unice.

Karate-do, într-un sens mai astringent înseamnă un mod de viață, o luptă permanentă cu tine însuși dusă în scopul unei desăvârșiri psiho-fizice.

Așa cum spunea maestrul G. Funakoshi, **ÎN KARATE SCOPUL FINAL NU ESTE NICI VICTORIA, NICI ÎNFRÎNGEREA, CI SĂ ÎNTĂREASCĂ ȘI SĂ ÎMBUNĂTĂTEASCĂ CARACTERUL CELUI CE-L PRACTICĂ.**

Practicarea lui sistematică și-n mod organizat, contribuie la formarea unor oameni echilibrați psihic, corecți, optimiști, curajoși, sănătoși fizic și mental; dezvoltă mult voința, capacitatea de concentrare și stăpânirea de sine. Este un sport al viitorului.

În cartea lui Jean-Jacques **SFIDAREA MONDIALĂ** într-un paragraf de de la pag. 344, autorul spune: „acești tineri ucenici — acești copii ai viitorului — vorbesc basic limba elementară pentru a se înțelege cu calculatorul Trei ore de curs obligatoriu pe zi. O oră de piscină în fiecare după amiază. Și Karate. Și jocuri de echipă...”

Karate-do include o serie de poziții, deplasări, întoarceri, tehnici de atac sau apărare cu minile sau picioarele, eschive, executate după legi și principii bine stabilite, cu scopul de a obține victoria sportivă.

Karate-do este o formă de educare fizică și psihică, de călire a voinței, care nu implică întrecerea propriuzisă, apanaj al Karate-ului competițional.

Coșul de onoare pentru cei ce practică acest sport îi obligă să nu folosească armele sportului decât în cazuri limită.

La întrebarea cine poate practica Karate-do, răspunsul este: cine doarește.

Pentru început îți este necesar puțină voință (care va crește pe parcursul antrenamentelor) și o înclinație, o atracție către mișcare, sport. Îl poate practica atât sexul masculin cât și cel feminin indiferent de vîrstă sau ocupație.

Important este să vrei și să încerci.

Cei ce practică sportul respectiv în mod sistematic și organizat (sub conducerea unui „sensei”) după 1—2 luni

1872, pe terenul Kennington Oval, în prezența a 2000 de oameni (după finala câștigată cu 1-0, în fața lui Royal Engineers).

Competiția va complica de acum înainte viața fotbalistilor și a susținătorilor lor, mai ales că după Cupa Angliei au urmat, în ritm amețitor, Cupa Scoției (1874, învingătoare, Queens' Park), Cupa Țării Galilor (1878, Wrexham), Cupa Irlandei de Nord (1881, Moyola Park), campionatul Interbritanic (1884, Scoția). Cultivînd pe nesimțite gustul victoriei, miza trofeelor va genera două noi fenomene: gîndirea tactică, în domeniul jocului, și profesionismul, în planul social al organizării cluburilor, în Marea Britanie dar și în alte părți ale lumii, mai întîi în Germania (1907), apoi în Europa Centrală și în America de Sud.

De acum înainte confruntarea dintre amatorism și profesionism va constitui o dilemă greu rezolvabilă. Tensiunea acesteia conferă evoluției fotbalului o problemă de fond, puritatea idealului sportiv intrînd în contradicție cu realitatea dură a competițiilor, care reclamă nu numai alte judecăți de valoare, în funcție de rezultatul imediat, ci și cheltuieli financiare din ce în ce mai mari.

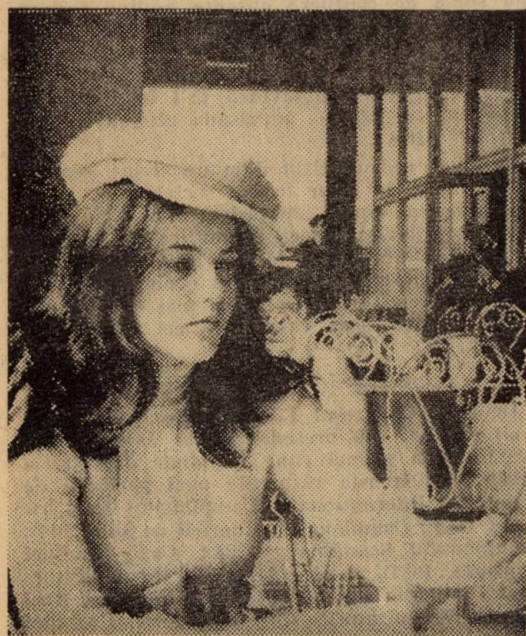
Într-adevăr, pe de o parte, amatorismul răspunde unei mentalități sociale și sportive tipic britanice, fiind susținut, de foștii elevi ai școlilor publice, ajunși, de regulă, în virful societății, neobligați deci să-și vîndă propria lor forță de muncă. Pe de altă parte unele cluburi încep să angajeze jucători scoțieni, foarte dotați dar oameni săraci, gata să-și comercializeze talentul, ca orice marfă lansată pe piața capitalului. Este metoda lui Preston North End, care, la inițiativa unui fabricant de textile ambițios, a trecut la practica profesionismului în jurul anului 1880. Profesionism, inițial violent contestat, dar aprobat apoi, după multe parlamentări (35 de voturi contra 5) la începutul sezonului 1885—1886. Fotbalul va deveni astfel o realitate aparte, meciurile de cupă dovedindu-se, de acum înainte, insuficiente pentru justificarea banilor investiți în plata jucătorilor. Așa s-a ajuns la nașterea campionatului Angliei, care oferă posibilitatea rezolvării conflictului în favoarea profesionismului, odată ce societatea timpului transformă generozitatea amatorismului într-o simplă utopie sau chiar într-o deghizată ipocrizie. Iar Preston North End triumfă pe două planuri, fiind prima campioană a Angliei, într-o manieră categorică (11 puncte avans față de urmăritoarea sa, Aston Villa) și câștigătoare Cupei (3-0 în finala cu Wolverhampton, în fața a 22 000 de spectatori), la sfîrșitul sezonului 1888—1889.

Confruntarea amatorism-profesionism va depăși destul de repede granițele insulei britanice, după lansarea primei competiții fotbalistice internaționale, turneul olimpic. Anglia câștigă medaliile de aur în 1908 (Londra, 24 octombrie, 2-0 cu Danemarca, în finală) și 1912 (Stockholm,

4 iulie, 4-2 cu Danemarca) dar nu poate prezenta cea mai bună echipă a momentului pentru că tot mai mulți jucători îmbracă, pe față, haina profesionismului. În timp ce, pe continent, alții o vor face mascat, profitând de faptul că F.I.F.A. (organ al fotbalului internațional, format în 1904 și la care britanicii au aderat în 1905) va lăsa această problemă la discreția fiecărei federații. Ceea ce va duce la retragerea Angliei din F.I.F.A., între 1920 și.. 1946, după o scurtă tentativă de împăcare, între 1924—1928.

Universalizarea fotbalului era astfel din nou în pericol. Apar și grupări disidente, mai întâi în insulă (1907, Federația Engleză Amatoare), apoi pe continent, organizându-se chiar cluburi (Corinthians, în Anglia) și competiții (Campionatul Europei la amatori, organizat în Franța, în 1911, câștigat de Bohemia) simbolice, pentru a atrage și mai mult atenția asupra conflictului dintre amatorism și profesionism.

Dar acestea erau doar soluții efemere pentru că însăși Anglia, cu tot cultul său pentru ideologia amatorismului (finala Cupei Angliei la amatori se joacă și astăzi cu același fast al tradiției, pe stadionul Wembley mereu arhiplin) încurajează profesionismul, odată cu organizarea Ligii a II-a (1892) și a III-a (1919), care înăspre miza competiției prin instituirea sistemului de retrogradare-promovare.

• Se poartă și cu șapcă..

de antrenamente simt deja influența binefăcătoare a acestuia atît din punct de vedere fizic cît și psihic, în special: (tonus bun, vigoare crescută, o mai mare stăpînire de sine, plăcerea de a trăi, etc).

Cîteva cuvinte despre istoricul acestui vechi sport:

Originea Karate-ului datează de mai bine de 1.000 ani.

Cînd Dharma s-a dus la mănăstirea Shao-Lin din China, el le-a predat elevilor săi metode de antrenament fizic cu scopul de a le forma rezistență și putere fizică necesară pentru a putea rezista disciplinei rigide care guverna religia lor.

Metodele de antrenament fizic, au fost adoptate, devenind mai tîrziu „arta de luptă shao-lin”. Această artă a fost „exportată” în Okinawa și combinată cu tehnici de luptă indigene de pe insulă.

Stăpînul Okinawei în acea perioadă a interzis folosirea armelor, fapt care a determinat dezvoltarea și luptei și tehnicilor de autodepășire „cu mîna goală”. Această armă marțială nou creată s-a numit KARATE.

Cel care a sistematizat tehnicile de atac, apărare, contraatac la fel cum Jigoro Kano a sistematizat procedeele de Judo, a fost Gichin Funakoshi considerat fondatorul Karate-ului modern.

În anul 1922, Funakoshi, profesor la colegiul din Okinawa apoi la Tokio, organizează demonstrații de Karate în întreaga Japonie, noul sport fiind apreciat și privit cu un interes major.

Mai tîrziu, Karate a fost introdus ca disciplină obligatorie în școlile medii și unele universități din Japonia.

În anul 1957 are loc primul campionat de Karate al Japoniei.

În același an, la vîrsta de 88 ani cînd încă mai făcea demonstrații de Karate a încetat din viață G. Funakoshi.

După moartea sa în rîndul discipolilor săi apar diverse opinii și noi tendințe în perfecționarea acestui sport. Se creează noi școli, stiluri de Karate care poartă amprenta celui ce le-a creat. În esență, aceste stiluri au aceleași principii în efectuarea tehnicilor, deosebirea fiind forma de execuție a lor.

Dintre cele mai importante școli (stiluri) pot fi amintite: Shotokan, Shitoryu, (Shukokai, Itosukai), Coju-ryu, (Shitokai, Gojukai, Kyokushinkai), Wado-ryu, etc.

În Europa primele școli de Karate au apărut în Franța în anul 1955.

Prima federație de Karate apare în anul 1959 tot în Franța. În anul 1965 ia ființă Uniunea Europeană de Karate. (U.E.K.)

De atunci și pînă azi aproape toate țările europene au aderat la U.E.K.

Ca și-n celelalte sporturi de luptă (judo, box, lupte) și-n Karate există campionate europene și mondiale. De asemenea el a fost propus ca sport olimpic la Olimpiada din 1988 de la Seul. (Coreea de Sud)

Cîteva cuvinte și despre filmele cu Karate. Multe din aceste filme comerciale sînt needucative, fără temă clară, exagerate și trucate. Ele scot în evidență duritatea și cruzimea celor ce aplicau în luptă tehnicile de Karate, care mai de care mai sofisticate (a se citi trucate); așa au apărut teama și neîncrederea față de Karate, așa au apărut confuzii și rezerve din partea publicului neavizat în ceea ce privește importanța practicării lui.

Karate-ul din filmele amintite nu are nimic comun cu sportul Karate practicat de numeroși oameni de pe toate meridianele lumii indiferent de vîrstă, sex și ocupație, ca mijloc de refacere și fortificare psiho-fizică.

Închei această scurtă pledoarie despre Karate-do, despre sport în general, cu cuvintele marelui scriitor E. Hemingway: **SPORTUL TE ÎNVĂȚĂ SĂ CÎȘTIGI CINSTIT. SPORTUL TE ÎNVĂȚĂ SĂ PIERZI ÎN MOD DEMN PRIN URMARE SPORTUL TE ÎNVĂȚĂ DE TOATE, TE ÎNVĂȚĂ CE ESTE VIAȚA.**

Ing. Doru BOTEZ

● Tonul face „muzică“...

Era nevoie, deci, de un pas mai radical, de un curaj vizionar, capabil să îmbine sinceritatea cu acțiunea. **Îl** va face conducătorul fotbalului austriac, Hugo Meisl, care va declara înaintea Olimpiadei din 1924: „Noi nu vom participa la jocuri pentru că 80 la sută din fotbalisții austriecci sînt profesioniști. Turneul olimpic nici nu-l mai consider de valoare deplină și nici menit să clarifice raporturile de forță, în lipsa englezilor, danezilor, austrieccilor și germanilor, care fac parte, totuși, din rîndurile celor mai buni.“

Și astfel, cel care peste cîțiva ani va crea celebrul Wunderteam austriac propune înființarea a două noi competiții internaționale: Cupa Europei și Cupa Europei Centrale, rezervată cluburilor (Mitropa Cup), la care participă, din 1927, echipe din Austria, Italia, Cehoslovacia, Ungaria, Elveția — primii cîștigători, Italia, (1927—1929, după jocuri tur-retur), respectiv Sparta Praga (1927, după sistemul eliminatoriu).

Ideea universalizării depline a fotbalului aparține însă unui francez, avocat de meserie, Jules Rimet. Cupa Mondială, care-i va purta mai tîrziu numele (în semn de omagiu, după cel de-al 25-lea Congres F.I.F.A., Luxemburg, 1946) debutează în 1930, încercînd să stingă pentru totdeauna confruntarea subterană dintre amatorism și profesionism.

Cu toate acestea, la sfîrșitul primei ediții mondiale (Uruguay, 13-30 iulie, 1930) vom înregistra noi surse de conflict: absența multor națiuni europene, cauzată de campionatele interne, organizate pe principii... profesionismului; răbufnirea violentă a suporterilor argentinieni, care, învinși la Montevideo (2-4 în finala cu Uruguay) vor ataca... ambasada uruguayană, la Buenos Aires !...

În acest cadru exista deja un serios avertisment, inclus în chiar fondul social al opoziției, de principii, dintre amatorism și profesionism. Pentru că deviza „epocii romantice“ ar fi putut veghea, de pe atunci, la apariția exceselor de mai tîrziu, care vor amenința evoluția fotbalului, într-o curbă din ce în ce mai convulsivă: „Amator este acela care nu trage foloase din sport“...

CUPA LUMII, O COPIE

În 1930, Congresul F.I.F.A. (Barcelona, 17-19 mai) aproba, sub președenția lui Jules Rimet, desfășurarea primei cupe mondiale din istoria fotbalului. Aceasta răspunde unei perioade de acumulări internaționale (Campionatul Interbaltic, 1884; Campionatul Americii de Sud, 1917; Campionatul Scandinav, 1924; Cupa Europei Centrale, 1927), inspirîndu-se din formula turneului olimpic (1908—1928), sub impulsul unei comisii organizatorice din care făceau parte: Hugo Meisl (Austria), H. Delaunay (Franța), G. Ferretti (Italia), F. Linnemann (Germania), G. Bonnet (Elveția).

Cupa lumii se impunea ca o necesitate pentru evoluția fotbalului a cărei universalizare era serios compromisă după Olimpiada din 1928. Atunci, alături de Anglia, au lipsit și alte puteri fotbalistice, Ungaria, Cehoslovacia, Austria, care au recunoscut profesionismul, în timp ce alte federații au continuat să interpreteze mult prea larg noțiunea de amator. Din acest motiv au fost chiar glasuri care au contestat victoria Uruguayului în 1924 (Paris) și 1928 (Amsterdam).

Succesele olimpice au contat însă în alegerea Uruguayului ca țară organizatoare a primei ediții a Cupei Mondiale. Jules Rimet evocă acest moment în amintirile sale: „După victoria olimpică a națiunea uruguayană încerca un sentiment de mândrie exuberantă, așa că primele mele gânduri — pentru realizarea marelui nostru proiect, pe care îl visam după 1905 — s-au îndreptat spre această țară îndepărtată. Iar diplomatul Enrique Buera, care a însoțit echipa celestă la Olimpiadă, mi-a dat garanția că Federația Uruguayană și-ar lua în sarcina sa cheltuielile călătoriei și ale găzduirii echipelor europene” („Histoire merveilleuse de la Coupe du Monde).

Decizia finală a fost influențată și de un argument politic, centenarul independenței Uruguayului, sărbătorit chiar în 1930. Așa încît victoria finală a țării gazdă a adus o mare bucurie populară pe stadionul „Centenario” (construit în timp record), cu zeci de mii de oameni dezlănțuiți la picioarele „Turnului Omagiilor”.

În acest timp căpitanul „celeștilor” fundașul José Nasazzi (probabil primul „libero” din istoria fotbalului) înălța spre cer „Cupa Lumii”, un trofeu elegant, înalt de numai 30 de centimetri, dar cîntărind aproape patru kilograme. Simboliza zeita victoriei, cu aripi strălucitoare, cizelată în 1800 de grame de aur, valorînd 5000 de franci la cursul monetar al timpului. Un artist parizian, Albert Lafleur, a creat această operă unică într-un mic atelier din Montmartre, iar vizionarul Jules Rimet a purtat-o cu el, în valiza sa, din Franța pînă la Montevideo, pentru a dăru-i-o campionilor lumii la fotbal.

Bănuia oare patimile pe care le va stîrni această competiție pentru care luptase cu toată ființa sa?... Cu siguranță nu-și imagina că peste 26 de ani Cupa îi va purta numele, dar nici culisele care vor falsifica uneori competiția, inspirîndu-i parcă și pe cei care, într-o zi, vor înstrăina definitiv prețiosul trofeu, dăruit, după 1970, pentru eternitate Braziliei, cea dintîi tricampionă mondială. Într-adevăr, din nefericire, la începutul anilor „80” Cupa a fost furată și înscropită în lingouri de aur, federația din Rio de Janeiro bucurîndu-se astăzi doar de o copie aproape perfectă, care rămîne însă numai o copie.

Acest incident regretabil marchează metaforic peripețiile și contradicțiile unei competiții în care s-a investit mereu speranța milioanei de suporteri, aspirația lor la o valoare sportivă

Un star fotbalistic

DIEGO MARADONA

Cît mai costă un mare jucător de fotbal? — „I tifosi” din Neapole, cei mai teribili — Viață modestă — „Maradona, fotbalul mondial e la picioarele tale” — Urmașul lui Pelé.

Comentarii sportivi din întreaga lume sînt de acord în privința urmașului marelui Pelé: este Diego Maradona ale cărui prestații la ultimul Mondial au fost extraordinare. Elogiile sînt unanime. Numele Maradona a rănit capul de așii al presei mondiale mai bine de două săptămîni. La întoarcerea din Mexic, napolitanii i-au făcut o primire triumfală; a jucat pentru Argentina, dar Maradona este proprietatea Italiei; este eroul zilei, eroul a două campionate mondiale. Dar mai precis el este proprietatea Neapolului care vrea să cîștige campionatul. Aici toți îi spun Dieguito, un alint, napolitanii îl alintă, îl ocrotesc, îl apără. Dieguito a restabilit prestigiul Neapolului. La Neapole Dieguito este rege. La început șeful galeriei, capul tifosiilor strîmba din nas: „Cîștigarea campionatului va fi o utopie. Am cumpărat pe cel mai scump și faimos jucător din lume, dar Maradona, spre deosebire de Platini, nu este și nu va fi omul-echipă”. Pentru ca după Mexic să se corecteze: „Diego a demonstrat că este omul-echipă, mare jucător; cu sprinturile sale electrizante, cu golurile imposibile și strălucite, cu forța sa combativă inepuizabilă, cu pasiunea inimii sale mari, Napoli va învinge. Diego are geniu”.

Entuziasmul Neapolului a fost egal la întoarcerea lui Maradona, deși Azzi și Bearzot au deziluzionat. Dar pe napolitani îi interesea Maradona. Care este omul lor. Care joacă la Napoli de doi ani și va mai juca încă. La Napoli Maradona este un fenomen social. În fiecare seară la cinematograful „Metropolitan” se proiectau pe un ecran uriaș meciurile de la El Mundial iar atmosfera sălii era identică cu haosul de pe „San Paolo”. Maradona părea un prestigios jucător care scoate din joben ce poartă, spre deliciul publicului. Pelé însuși, marele Pelé, care se afla în Mexic ca comen-

tator de televiziune și jurnalist scrie negru pe alb: „Numai golurile sale și ar fi fost deajuns să ilumineze un Mondial”. Bob Charlton, monstrul sâceru al fotbalului englez din anii șaizeci declară: „Cel de-al doilea gol înscris naționalei engleze precum și cele două înscrise belgienilor sînt antologice și aparțin unui campion de mare clasă. Chiar și golul înscris cu mîna în poarta lui Shilton, pentru că vicleania, să ne înfelegem, face parte din arsenalul campionului. Lui Maradona nu-i lipsește nimic, este încă tînăr, are 26 ani. Îi aștept evoluția la proxumul Mondial din Italia, peste patru ani”. Iar Platini recunoaște: „Diego a făcut lucruri fabuloase depășind orice apărare. Argentina dispune de o echipă exemplară în toate compartimentele jocului; au mai fost și altele, poate egale Argentinei, dar Maradona a fost excepția care a modificat orice echilibru în favoarea sa”.

Napoli visează. După Mexic, se spune pe-aici, cine-l mai poate opri pe Maradona? Campionatul va fi al nostru.

Imediat după Mexic, Maradona, înainte de a se reîntoarce în Italia, și-a permis o scurtă și binemeritată vacanță în Argentina. Realist și modest cum stă bine oricărei valori el declară preseii că „Nu există și nu va exista niciodată în lume un fotbalist care să facă singur ceea ce face o echipă. Eu nu am merite personale în afara Naționalei argentinene. Sînt incredincinat că și Napoli, împreună cu Napoli (se referă la echipa de fotbal) vom da satisfacție celor ce ne iubesc și visează. Sîntem pe un drum bun. Deja anul trecut ne-am ridicat pe locul trei în campionat cîștigînd dreptul de a juca în Cupa UEFA. Ne aflăm pe scena fotbalului european și asta înseamnă mult pentru Neapole”.

„Îngerul cu fața neagră”, cum i se mai spune lui Maradona, cu surîsul lui de copil etern, a împlinit la 30 octombrie 1986 douăzeci și șase de ani. Este faimos pentru că „bunul Dumnezeu a făcut să mă nasc cu gambe puternice și inimă de luptător”; este bogat pentru că, spun prietenii lui Maradona, un vechi amic din copilărie, atins de poliometită, Jorge Cysterzpiller, cu nasul lui de copoi, se ocupă de contracte precum și de întreaga gestiune a acestei valori care este Maradona.

Dar care mai sînt prețurile de achiziție a marilor vedete? Deocamdată

absolut recunoscută dar și teama de mistificare, în stare să fabrice uneori chiar campioni mondiali, printr-un joc al întîmplării care nu mai este de mult numai un simplu joc.

Uruguayul n-a fost decît începutul acestui transfer nefericit de semnificație. De acum fotbalul va deveni teatrul unei lupte aprige, în care simbolul inițial, victoria sportivă, va fi convertit în acțiuni străine, deseori, de spiritul adevărat al jocului.

Cupa Lumii, organizată în 1934 în Italia, va consemna asemenea momente de paroxism, sub obsesia gazdelor de a învinge cu orice preț. Fotbalul va fi pus cu violență în serviciul unei politici violente, contribuind la crearea unei stări de asediu, în numele unei retorici patriotarde.

Italia anilor „30” era dominată de un adevărat cult al acțiunii fizice, energice, întemeiat pe o ideologie a supunerii și agresivității în care fotbalul negativist, cu un consemn tactic distructiv, își va găsi repede acoperire.

Într-o asemenea atmosferă vor intra pe teren fotbaliștii naționalei italiene, gata să facă totul pentru a cîștiga cea de-a doua ediție a cupei mondiale la fotbal. Și dincolo de calitățile lor tehnice și morale ei nu se vor putea sustrage unei indoctrinări continue, preluată din anturajul exaltat al reuniunilor propagandistice, care le oferă o singură alternativă: victoria.

La cîștigarea trofeului au contribuit și două decizii inspirate: numirea lui Vittorio Pozzo la cîrma „squadrei”, „un comisar tehnic” inteligent, integrarea în echipa națională a unor jucători sudamericani, „naturalizați” printr-o tirzie și ciudată descoperire a originii lor italiene.

O contribuție determinantă „în drumul spre victorie” a avut-o și publicul spectator, triat cu atenție la portile stadionului — fapt nemaiîntîlnit în istoria fotbalului — pentru a asigura în timpul jocurilor „manifestații spontane”, care să-i înflăcăreze pe fotbaliști.

În primul „sfert de finală” cu Spania, după ce ibericii au marcat în minutul 31 „portarul Zamora, asaltat și împiedicat de Schiavio, a scăpat mingea în față și Ferrari a trimis-o în poarta goală”. La rejucare spaniolii, fără șapte titulari, accidentați, vor fi eliminați printr-un gol ciudat, marcat de Meazza, la un corner — el s-a urcat pe spatele unui coechipier pentru a lovi mingea cu capul, deasupra tuturor apărătorilor spanioli! Spre surpriza generală arbitrul René Mercet va acorda golul. „dovedindu-se înțelegător cu necesitățile noastre organizatorice... dar federația elvețiană îl va suspenda imediat ce se va reîntoarce în țară” (1, p. 133).

Semifinala cu Austria, „echipa minune” aflată în declin, jucată „pe un teren mocirlos... care a favorizat intrările tari ale gazdelor”, s-a încheiat, de asemenea, cu 1-0, dar „golul victoriei va fi semnat în circumstanțe critice de uruguyanul Gualita. Șutul de pe extrema dreaptă a lui Schiavio n-a putut fi reținut de Platzer, pe

care Meazza, aflat la pîndă, l-a proiectat neregular în afara cîmpului de joc! Austriecii au protestat în van pentru că arbitrul suedez Ivan Eklind n-a vrut să audă mimic" (I, p. 135).

În sfîrșit, în ziua finalei selecția spectatorilor a fost și mai riguroasă, „pe baza carnetelor de aderenți”, Italia avînd de partea sa nu numai 50 000 de spectatori ci (mai ales) 50 000 de militanți!... Pentru o asemenea asistență „aleasă” stadionul devine teatrul unei lupte aprige pentru supraviețuirea orașului, a țării întregi, simbolul transparent al luptei pentru putere.

De aici acel sentiment apăsător trăit de cei 11 fotbaliști cehoslovaci din teren și de grupul de 3 000 de suporteri, sosiți cu trenuri speciale de la Praga chiar în ziua finalei (Roma, 10 iunie, 1934). Ei n-au avut curajul să-și dezlanțue bucuria, sau decepția, nici în minutul 74 cînd aripa stingă Puc a deschis scorul și nici peste 2 minute cînd golgheterul ediției, interul stînga Oldrich Nejedly, a depășit întreaga apărare dezorientată a italienilor dar a șutat în bară. A fost șansa gazdelor care au egalat prin argentinianul Orsi, în minutul 82, înscriind golul victoriei în prelungiri, prin Schiavio (95').

Omeneste „oaspeții” nu puteau face mai mult, complexați de o atmosferă care dicta nu numai sentimentele ci și evenimentele, rezumate astfel de trimisul revistei franceze *L'Auto*: „Italia a triumfat prin impetuoșitatea echipei și decizia oamenilor săi, dar cehii n-au încetat nici o clipă să se gîndească la atac. Victoria gazdelor rămîne sub semnul întrebării pentru că oamenii lor și mai ales celebrii Monti au încălcat, încă odată, cea mai elementară corectitudine. Italia cîștigă Cupa Lumii, dar echipa sa n-a onorat fotbalul curat așa cum au făcut-o la Montevideo, jucătorii uruguayeni” în (J.Ph. Rethacker, J. Thibert *La fabuleuse histoire du football*, Edition O.P.I.L. Paris, 1974).

Presa internațională a criticat „victoria” Italiei și mai ales „culisele sociale, politice și chiar diplomatice ale acestei reușite finale”, subliniind

Maradona deține recordul. Barcelona l-a cumpărat de la *Argentinos Junior*, în 1982, cu șase milioane dolari, iar transferarea la Neapoli se ridică ușor peste 6,5 milioane dolari. Nici măcar cinci Dieguito nu cîștigă într-un an această sumă fabuloasă. Fie din jocuri oficiale, amicale, premii, reclame. „Copilul de aur”, cum îl denumesc cronicharii sportivi cîntărește 70 kilograme. Un bijutier din Napoli a făcut un calcul scrupulos: cu suma plătită pentru achiziția lui Maradona s-ar fi putut cumpăra o cantitate de aur de 8 ori mai mare decît greutatea jucătorului! 8 Maradona și jumătate, mai precis!

„Sînt bogat, recunoaște el, și-i datorez totul lui Jorge mai mult decît lui Dumnezeu. Jorge a fost norocul vieții mele, mi-a fost mai mult decît un frate generos. Cînd în casa noastră nu aveam nimic de mîncare, Jorge mi-a asigurat pîinea și sticla de Coca-Cola, altfel aș fi jucat cu stomacul gol. Bogăție, bani; mi s-a dat mai mult decît meritam. Nu pentru mine sînt fericit, ci pentru familie; papa Diego și mama Dialma au suferit mult să crească opt copii, frații și surorile mele, nenumărați nepoți. Adevărata bogăție a familiei, dragostea, afecțiunea prietenilor adevărați. Mă consider un om norocos”.

Maradona, ca om, suscită simpatie, încredere, generozitate; colaborează cu UNICEF în favoarea copiilor abandonati sau handicapați prin donarea de ajutoare substanțiale. El nu și-a uitat viața grea din trecut și iubește mult copiii. La Napoli se vorbește despre înființarea unui Institut de asistență pentru copii handicapați ființat de Maradona. „Eu știu ce înseamnă să te naști și să trăiești în mizerie”, declară el.

Maradona are însă și ciudățeni. De cum a pus piciorul în Italia e urmărit de ideea de a-l întîlni pe Papă. Prietenii suspunși intervin la oficialități și într-o joi seara este anunțat că a doua zi Papa îl va primi în audiență. Și pleacă în zori, în stil napolitan, cu două automobile în care stau îngheșuiți părinții, două surori, doi nepoți, logodnica Claudia și el, în tot zece persoane (cu șoferii). Asta înainte de El Mondial. Emoțiile au fost teribile în timpul călătoriei. „Am apreciat mult mesajul Papei trimis tuturor fotbaliștilor participanți la Campionat. Cuvintele Sale mi-au dat forță pe teren. Dar n-a fost posibil să-i dedic Papă

● Dan SPATARU și admiratorii săi

primul gol deoarece l-am marcat chiar în poarta Italiei. Golurile mele, le dedic toate, mamei, întotdeauna”.

Dacă la Barcelona Diego Maradona locuise într-o casă scumpă pe colina Pedralbes (un milion de dolari!), la Napoli preferințele sale s-au schimbat: ocupă un apartament, iar chiria este plătită de oficialitățile municipale conform contractului.

Care ar fi secretul succeselor sale fotbalistice? El însuși declară: „Un fotbalist, pentru a se exprima foarte bine, trebuie să trăiască între oameni de bună credință, trebuie să simtă iubirea lor. În Spania n-a fost așa. Mi-a lipsit afecțiunea publicului și am avut multe alte necazuri dintre care cel mai greu a fost hepatita. La Neapoli e cu totul altceva, există un public fabulos”. Ce proiecte are Dieguito? Să se căsătorească cu Claudia Villafan, 22 ani, fiica unui industriaș din Buenos Aires, care se află alături de el de mai mulți ani. Napollitanii visează o căsătorie cu Maradona în frac, iar Claudia în mireasă cu rochie lungă-lungă, printre flori de portocal, iar în planul secund al visului să se vadă profilat pe oer Vezuviul... Dieguito are însă alte intenții; să-și celebreze nunta pe ascuns, simplu și discret, în penumbra Vaticanului, iar binecuvântarea să fie dată de însuși Papa... Chiar dacă ar fi anunțat numai cu o zi înainte, el este gata oricând să ajungă la vreme, așa cum a mai făcut-o cu un an înainte când s-a prezentat la audiența particulară...

O. CODRIN

● „Brigadiere” cu joben...

„necesitatea imperioasă de a evita folosirea fotbalului ca mijloc de propagandă” (Pedro Escartin, Los Mundiales que he vivido y el Mundial „82, Ed. Paraninfo, Madrid, 1981, p. 34), ca su-papă în care se pot închide, după voia celor tari, aspirațiile populare refulate.

UNEDE SÎNT ÎNVINGĂTORII...

Victoria Italiei, în 1934, a atras atenția asupra pericolului care amenință definitiv viitorul fotbalului, prin filiera competiției, miza psihologică și socială a acesteia influențând mecanismul victoriei, ca și al înfringerii pe terenul de joc și în afara lui.

Chiar artizanul succesului din 1934 (repetat în 1936, la Olimpiada de la Berlin, și în 1938, la C.M. din Franța), antrenorul Vittorio Pozzo era conștient de situația explozivă în care se găsește fotbalul, asupra sa exercitându-se numeroase presiuni pentru dobîndirea „biruinței finale”, ceea ce îl va face peste ani să renunțe la „postul suprem” (1948), avertizînd, apoi, asupra riscului asumat prin proliferarea competițiilor la începutul anilor '60: Cupa Campionilor Europeni (1956), Cupa Orașelor Tirguri — devenită ulterior (1971), Cupa U.E.F.A. (1955—1958), Cupa Cupelor (1960), Cupa Europei la Națiuni (1960), Cupa de vară (Rappan) (1961), Cupa Balcanică, Intercluburi (1961), Cupa Intercontinentală (1960).

Așa încît, în 1963, V. Pozzo va obține un ultim titlu, dar în calitate de gazetar, articolele publicate în ziarul „Stampa”, avînd „o contribuție neobosită la punerea în valoare a aspectelor umane și educative, care stau la baza sportului cu balonul rotund” (Revista Fotbal, nr. 136/4.I.1969).

Și totuși, într-o scurtă perioadă de renaștere, după 1945, s-a sperat într-o altă expansiune a sportului, sub impulsul unei ideologii mai pacifiste, pentru a șterge din memorie un numai rănile războiului ci și exemplul negativ al ultimei ediții mondiale (Franța, 1938), cînd doi din cei mai străluciți fotbaliști ai momentului, cehoslovaci Planîčka și Nejedlý vor părăsi arena internațională cu fracturi grave suferite în „socul” din sferturile de finală, contra Braziliei.

Un exemplu semnificativ l-a dat chiar o echipă abia ieșită din război, Dinamo Moskova, de-a lungul turneului întreprins în Marea Britanie în toamna lui 1945. „Victoria estului” în fața unor fotbaliști profesioniști reprezenta un nou mijloc de confruntare a ideilor în această lume a sportului capabilă să reflecte din ce în ce mai mult pulsul societății, al vieții care își cerea drepturile după atîtea ani de panică. Deși investit cu „funcții propagandistice”, turneul britanic a început într-o atmosferă „rezervată”, după cum nota Vladimir Siniavski, trimisul special al revistei Pionier: „În patria fotbalului am fost primiți conform ritualului englez, fără steaguri, fără muzică și flori. Persoanele oficiale ale federației au dat mina cu noi, foarte glacial, și după aceea am fost dați pe mina jur-

nalistilor, ca să fim făcuți praf... cu o ploaie de întrebări..."

Cele mai bune răspunsuri au venit pe terenul de joc. La 13 noiembrie 1945, în tribunele supraîncălate de la „Stamford Bridge“, dinamoviștii au debutat cu „o surpriză imensă“ pentru cei peste 85 000 de spectatori. După ce au schimbat cîteva mingi de încălzire au părăsit cîmpul de joc, dar au revenit imediat din vestiare „cu buchete uriașe de flori“ îndreptîndu-se în frunte cu tînarul antrenor Iakușin spre centrul terenului. „Cine mai văzuse așa ceva pe terenurile britanice, atît de sobre? Și cine s-ar fi așteptat la ceea ce s-a întîmplat după ce orchestra marinei regale a cîntat imnurile celor două țări, atunci cînd fiecare dinamovist, pășind grav, va înmîna un buchet de flori fiecărui adversar de la Chelsea !...“

Meciul propriu-zis, transmis integral la radio, în limbile rusă și engleză, s-a încheiat cu un rezultat de egalitate 3-3, gazdele apreciînd „clasa internațională a dinamoviștilor, ideile lor noi despre fotbal, tactica lor inedită, stilul lor de joc original, care cu siguranță va schimba fața fotbalului modern“.

Iar după al doilea joc (17.XI.1945, 10-1 cu Cardiff City), antrenorul gazdelor, declara profetic: „Dinamo Moskova este cea mai bună echipă pe care am văzut-o vreodată. Poate învinge orice club profesionist și reprezintă un adversar serios pentru oricare reprezentativă din Marea Britanie. Sînt o mașină, nu o echipă de fotbal obișnuit“.

Meciul de vîrf al turneului, cu Arsenal (22.XI.1945, teren White Hart, 45 000 de spectatori) a stat mult timp sub semnul... ceții londoneze. Din motive financiare (biletele vindute la bursa pariurilor) gazdele au forțat desfășurarea partidei, prezentînd o veritabilă selecționată a insulei britanice, cu jucători de la opt cluburi (doar patru de la Arsenal).

După ce atacantul Bobrov a înscris golul vic-

● În apa mării cu Eva KISS...

≡ DIVERTISMENT ≡

Legislație privind căsătoria

În insula Jawa exista o lege potrivit căreia oricine se căsătorește pentru prima dată trebuie să planteze un pom fructifer iar cei care se căsătoresc a doua oară cîte trei !

Cei care vor să divorțeze trebuie însă să planteze cinci pomi fructiferi !...

La bătrînețe...

Doi bătrîni, soț și soție, stau singuri depănîndu-și amintirile, deodată bătrîna spuse :

— Știi dragă, am auzit că Mioara, care ți-a fost așa de dragă în tinerețe, a murit, poimîine are înmormîntarea, nu te duci să o vezi ?!

— La ce bun să mă duc ?! Cred că și din sicriu s-ar uita mirată la mine cum de-am putut sta lîngă tine atîta timp !...

Soarta destinului

Roman foiletonist la purtător, după cum atestă însemnările de mai jos anno mie... găsite de mine Gheorghe din Moldova la numitul Costică a Marghioalei Vințului pierdut într-un accident stupid, dar regretabil și ca atare inefficient. (Constat unele asemănări ale realității cu scrisul frumos și îngrijit al semnatarului și nu le pun decît pe seama unei înaintate conștiințe ecologice). Era un om brav și de mare retrospectivă, avînd un viitor declarat. Faptul că s-a prăpădit survine de-a dreptul modern. El este un caz nobel, unul din miile care n-au cîștigat cu nici o armă, afară de oțelul indigen al penei sale de gîscă inimitabilă, astfel că s-a reproduș la infinit în cele 124,5 (cinci) pagini pe care eu le constrîng la o exprimare cu totul și cu totul duală. Pentru a nu induce cititorul în anxietate, am procedat cîștit la titluri — el nu avea așa ceva, concepînd fluviu — dar, evident, titlurile mele nu mă obligă. Sunt sigur că la judecata de apoi a poezilor, prozatorilor și scriitorilor, ba chiar a literaților de oareșcum talent el va avea o figură supernovă, pentru că rar i-a fost dat

cui va înzestrat să se ascundă, temerar și decent, în dosarul curvintului său.

DESPRE ANOTIMPURI (conferință)

Dacă lumea fu adunată, cam 68 de oameni în păr, veni unul înalt și frumos cu părul lins și începu: „Dragii noștri concetățeni, pe atunci pământul era deocamdată altfel. Iată, odinioară fuseseră două anotimpuri mari și late. Pe atunci era bine. Vara adunai roadele naturii, iarna mergeai pe nesfârșitele cimpuri de vânătoare, pe covorul de pislă al zăpezilor. Dar cind atmosfera s-a împărțit în patru anotimpuri a început răul; că înțeleg primăvara te dezmorțești, vara aduni roadele, cite sint, toamna e sezonul consecvent al bogățiilor antumale și al culesului, ca să zic așa, dar iarna ce te faci, că-i frig și zăpadă pînă și pe lingă locuințele noastre, d-apoi prin păduri și poteci...”

INTELIGENȚA PRIMITIVĂ (conferință)

„Deci, după cum precisasem anterior, în acele case posomorite și întunecate, pe care le-am putea numi din obișnuință black-house trăiau oameni înăpoeiați, dar foarte deștepți. Mult mai deștepți decît unii din această sală spațială, pentru că primitivii ținteau direct cu săgeata în inima dușmanului lor de viață și de moarte...”

DESPRE PRIMITIVI (conferință)

„Poate că știți, dragi copii, cine sint părinții voștri. (Clasa întreagă: daaa!) Dar puțini știți cine sint bunicii voștri. (Mulți dintre copii răspund că știu). Dar, cu siguranță că nu veți ști cine sint străbunicii voștri. (Foarte puțini copii răspund că știu). Dar, cu cea mai mare siguranță puteți să-mi spuneți dacă îi cunoașteți pe părinții străbunicilor voștri? (Unii copii da, unii nu). Ei, acum să vă văd: pe părinții străbunicilor, străbunicilor voștri, îi cunoașteți? (Copiii derutați: da și nu. Unul ridică mina: din cărțile de istorie știm de Ștefan, Mihai Viteazul, chiar pe Eminescu). Vedeți că nu știți?! Ei erau oameni primitivi. Din străbunic în străbunic ajungem la ei, iar dacă mergem invers și noi ajungem cu timpul primitivi și îndepărtați...”

V. MITOCARU

toriei (4-3) englezii s-au năpustit orbește în ofensivă dar au fost stopați de o apărare organizată, în premieră, cu patru fundași, prin retragerea mijlocașului Leonid Soloviev alături de stoperul de marcaj, Semiciașniî, supliniți de portarul Homici, care va fi poreclit „Tigrul”, pentru plonjoanele sale eroice.

La sfîrșitul jocului managerul lui Arsenal, George Allison, a... leșinat. Pariase — și nu era singurul — o sumă mare de bani pe victoria echipei sale. Ceea ce explică tensiunea neobișnuită a acestei partide și epilogul ei în care, ca niciodată, britanicii s-au năpustit cu reproșurile la adresa arbitrilor, coechipierilor și chiar a... ceji britanice!

Meciul cu scoțienii de la Rangers (Glasgow, 28.XI.1945, Ibrox Park) a încheiat turneul într-o atmosferă populară (90 000 de spectatori) care a contribuit la revenirea gazdelor după pauză, egalitatea realizîndu-se în final, printr-o lovitură de pedeapsă, a doua a meciului, prima fiind apărata de excelentul Homici.

Dinamoviștii plăteau tributul oboselii fizicii și nervoase, dar plecau din patria fotbalului fără să cunoască înfrîngerea. Iar numele lor a făcut repede ocolul lumii în așteptarea noilor confruntări, pentru desemnarea noilor ierarhii. Ei avertizaseră că se poate juca și „un altfel de fotbal”, cu o nouă disciplină colectivă a jocului, care promitea o revoluție în istoria tacticii, aproape de așezarea 4-2-4 (cu unul din atacanți jucînd retras).

În „războiul rece” care va urma, exemplul dinamoviștilor consemna justetea unei noi concepții despre sport, reconsiderînd, pentru o clipă, etica acestuia dincolo de obsesia de a fi neapărat (și oricum) învingător. Alimentînd iluzia coexistenței fotbalului romantic, a gestului frumos și în cadrul viitoarelor competiții internaționale.

PSIHOLOGIA JOCULUI

Probabil că fenomenul cel mai dramatic înregistrat în evoluția contradictorie a sportului modern l-a constituit transformarea completă a „psihologiei jocului”, așa încît, mai ales în ultima vreme, conștiința spectatorului este adesea derutată de galeria campionilor care vin și pleacă fără a oferi exemplul valoric demn de urmat. Astfel încît întrebarea retorică a epocii romantice, cînd confruntarea de idei între amatorism și profesionism mai avea încă semnificație practică, „unde sint învingătorii?”, își păstrează actualitatea, cu o corecție însă: Cine sint învingătorii?...

Istoria Cupei mondiale ne oferă destule exemple semnificative: Brazilia 1950 domină competiția cu autoritate 4-1 cu Suedia, 6-1 cu Spania, dar pierde, pe contraatac, ultimul joc (1-2 cu Uruguay), pe Maracana, în fața a

200.000 de oameni, declanșind un adevărat doliu național; în 1954, „cea mai bună echipă a tuturor timpurilor“, Ungaria pierde cu 2-3 finala cu echipa R.F.G. (surclasată în grupă, cu 8-3), acuzînd duritatea adversarului (cel mai bun om al echipei, Puškaș, a jucat accidentat), complicitatea arbitrilor (un gol, se pare, valabil anulat la 2-3) dar mai laes psihologia unei echipe prea sigure de victorie; peste două decenii Olanda lui Cruyff este cea mai bună echipă din lume, dar pierde finala (1-2, cu R.F.G., gazda competiției), „performanță“ repetată în Argentina peste patru ani; echipa de artiști a Braziliei cedează locul pe podium în 1982, oportunistei formații a Italiei, deprinsă numai cu arma de pîndă a contraatacului, în așteptarea greșelii adversarului, armă inefficientă însă, la puțin timp în fața... Ciprului, în preliminariile campionatului european.

În acest fel în jurul marilor competiții persistă de mai multă vreme destulă suspiciune, pe care ultima ediție mondială, Mexic, 1986 este departe de a o risipi. Mai mult ca niciodată vechile contradicții au răbufnit rațiunea economică devansînd argumentul sportiv: jocuri programate la ore nepotrivite pentru a favoriza „vînzarea imaginii“, un sistem de desfășurare discutabil (a permis calificarea unor echipe fără victorie în grupe sau cu golaveraj negativ — cazul viitoarelor finaliste R.F.G.), arbitraje la limita ridicolului (golul cu mîna marcat de Maradona) etc., etc.

Pe acest fond trebuie subliniată și responsabilitatea factorilor organizatorici (F.I.F.A.) și a presei de specialitate care pot influența negativ, prin poziția lor, evoluția fotbalului. Două exemple stau mărturie în acest sens: arbitrul suedez Erik Fredriksson, care a validat cea mai grosolană falsificare a unui rezultat (cele două ofsaiduri cu care Belgia a egalat situația în optimile cu U.R.S.S.) este sancționat prin... desemnarea ca tușier la finala Campionatului Mondial!... Iar trimisul special al cunoscutei reviste France-Football, consemnează telefonic o cronică entuziastă în favoarea Belgiei, fără a aminti de cele două mari erori de arbitraj, evocate abia... în octombrie, cînd aceeași formație a U.R.S.S. umilește Franța pe Parc de Princes (2-0)...

Psihologia jocului pledează, încă o dată, pentru o reconsiderare a faptelor, pentru o „umanizare“ a lor, dincolo de răceala cifrelor înscrise pe tabela de marcaj. Impotriva acelorora dispuși mereu să-i aplaude numai pe învingătorii zilei fără să se gîndească și la mijloacele alese...

Sorin CRISTEA

— DIVERTISMENT —

De-ale copiilor-minune !

Un copil de 4 ani observa că părinții săi se duc mereu la fereastră și se uită la barometru auzindu-i spunînd : „miine o să fie frumos“ ori „miine o să fie timp urît, rece“...

Copilul fiind obișnuit ca în fiecare an să i se serbeze festiv ziua sa de naștere, spuse mamei sale cu o zi mai înainte :

— Mămico, — o să te rog ceva, — miine e ziua mea, te rog potrivește barometrul ca să fie timp frumos !...

★

Declarație de dragoste și... răspuns

Mai de mult, într-un orașel de provincie, un tînăr care nu era nici chipeș și nici frumos, s-a îndrăgostit de o fată. Aceasta nu prea îl lua în seamă. Într-o zi el o opri și îi spuse :

— Este adevărat că nu sînt frumos ca Apollo și nici voinic ca Hercule, dar te iubesc și vreau să-mi fii soție !...

Fata, uitîndu-se mirată la el i-a spus :
— Înainte de a-ți da răspunsul aș vrea să-mi prezînti pe cei doi prieteni de care mi-ai vorbit !...

★

Ca între... prietene

Două tinere s-au întîlnit și au început să povestească din întîmplările de după terminarea școlii.

Amîndouă cunoscuseră în ultimul an de școală un băiat destul de drăguț pe care îl chema Traian.

Una din ele spune :

— Știi dragă !... Traian mă obosește teribil !...

— Nu mai alerga și tu atîta după el ! îi răspunse prietena...

★

Fotografie... sepia

Cu ani în urmă, cînd te fotografiai, cea mai reușită și mai bună fotografie era în sepia cum se executa numai în marile ateliere fotografice.

O fetișcană dintr-un orașel de provincie, ducîndu-se în București, cum a intrat în Cișmigiu s-a fotografiat la

primul fotograf ambulant pe care l-a întâlnit.

Cînd s-a întors acasă a dat telefon prietenului său spunîndu-i:

— Dragă e superb în București, m-am și fotografiat!

— În sepie?!

— Nu, în grădina Cișmigiu!...

Actorul și directorul de teatru

În dimineața zilei cînd seara trebuia să se joace o piesă cu caracter istoric, titularul s-a îmbolnăvit.

Prezentîndu-se la director un alt actor care să înlocuiască pe titular, îi spuse glumind:

— Don' Director, am să joc rolul dar am o rugăminte: în scena ospățului din actul doi, vă rog să dați dispoziție să-mi aducă icre negre adevărate!

Directorul i-a răspuns:

— Ce-ai spune d-ta dacă în scena morții din ultimul act ți-aș da otrăvă adevărată?

Bucuria de a fi căsătorit

La puțin timp după căsătorie, tînărul sot a început să vină tirziu noaptea acasă.

Sotia dezamăgită i-a spus:

— Dragă, abia ne-am căsătorit și ai și început să vii noaptea tirziu!...

Pe un ton foarte calm el s-a explicat:

— Dragă am ațiția amici încît trebuie să trec pe la fiecare să-i spun cît sînt de fericit lîngă tine...

La doctor...

Pe la începutul veacului, la dispensarul unei comune, un doctor consultînd un bătrîn i-a prescris o rețetă pe care i-a înmînat-o, spunîndu-i puțin distrat:

— Ține, iată ce ai să iei mîine dimineață!

Bătrînul, cum nu știa carte, a luat rețeta și cu mare grijă a pus-o la chimir.

A doua zi dimineață a scos rețeta, a împăturit-o bine și, după a înmuiat-o în apă cu chiu cu vai a înghițit-o!

Întimplarea fericită a făcut că bătrînul s-a făcut în adevăr bine...

Aventurile semiconductorilor

1) BREVIAR

Tehnicele ultramoderne precum și descoperirile din domeniul electronicii au implicat realizări spectaculoase în diferite ramuri ale activității cotidiene și în special în domeniul mijloacelor „mass-media”. Astfel, în televiziune, s-au înregistrat progrese remarcabile.

Specialiștii japonezi au pus la punct un televizor cu ecran plat, fără tub catodic. Ecranul are dimensiunile de 192 x 144 mm și are o structură de tip „sandwich”. Acesta conține în principal un strat alcătuit din 307 200 celule cu siliciu și un alt strat de filtre color, în culorile de bază — roșu și albastru — sub formă de linii au grosimea de 0,4 mm. În spatele ecranului este amplasată o lampă fluorescentă. Principiul de funcționare este relativ simplu. Semnalul video modulează tensiunea aplicată celulelor, și determină modificarea orientării cristalelor lichide și o variație corespunzătoare a luminii care le traversează. Celulele fiind dispuse în spatele filtrelor color, se obține o imagine tricromă de o finețe comparabilă cu a televizoarelor celor clasice.

De curînd, binecunoscuta firmă japoneză SHARP a realizat prima instalație de televiziune din lume capabilă să redea imaginile în relief. Instalația este alcătuită din două televizoare color obișnuite, un decor video și o pereche de ochelari speciali, cu cristale lichide, folosiți de telespectator pentru vizionare.

2) CALCULATOR TRANSPARENT

Noul produs realizat de firma japoneză PANASONIC vine în sprijinul arhitecților și inginerilor proiectanți ce utilizează calculatorul așezat direct pe planșetă. Acest calculator are tastura — care ocupă 75-80 la sută din suprafața unui calculator obișnuit — transparentă. Energia necesară funcționării este furnizată de către celulele fotovoltaiice montate pe carcasă, pentru funcționare fiind suficientă lumina furnizată de o lampă de birou. Avantajele prezentate de noul calculator pentru desenatori și proiectanți sînt la fel de mari ca acelea pe care le prezintă riglele transparente față de cele opace de lemn... Dispozitivul este realizat prin depunerea circuitului de tastură în tehnologia straturilor metalice subțiri pe un suport de sticlă.

■ DIVERTISMENT ■

DIN CARNETUL UNUI ELEV

- Trahanache era un individ greoi și apreciabil; de aceea l-a convocat pe Cațavencu în ședință ca să-l pedepsească.
- Pe vremea lui Caragiale micul Goe le ocăra în public pe mătușile lui, în loc să spună cuvințios pardon după ce le înjura.
- Astăzi am fost singurul din clasă care am știut că Iurie Darie a jucat în filmul Descult de Zaharia St.
- Bietul soldat! După ce-a alergat pînă la Maraton, abia trăgîndu-și suflitul mai apucă să strige: Vedi Napoli, poi mori.
- Cît de mult ne ajută turiștii pe noi, copiii, la colectarea deșeurilor, lăsînd prin parcuri și poieni o mulțime de hirtii și conserve goale.
- Colega mea s-a zgîriat rău la mîină în cădere, iar eu mi-am rupt cămașa și i-am făcut un cargou.
- Fiind de felul său respectuos și bine educat, Moș Ion Roată nu s-a așezat în divanul ad-hoc unde fusese poftit, ci împreună cu sătenii lui a mutat un pietroi din calea trecătorilor de pe alec.
- Tata mi-a spus că adevărurile limpezi trec neobservate, în timp ce ideile opace sînt văzute cu ușurință.
- Prin vasele comunicante apa circulă ca zgomotele dintr-un apartament în altul la bloc.
- Azi am primit manuale școlare; dirigintele ne-a atras atenția să le predăm intacte la sfîrșitul anului. O să mă străduiesc să nu le deschid.

SCRIPTA MANENT

- Evoluția speciei umane începe de la Darwin.
- Unele puncte de vedere au prea puține dioptrii.
- Drept răspuns, ciinele a mormăit ceva în limba lui apoi a dat din coadă a lehamite.
- Și patul conjugal îmbătrînește.
- Nu știa că poate să-și scrie anonima și sub pseodonom.
- La concursul de frumusețe, candidata s-a prezentat cu un corp delict.
- Oglinda poate fi mai răutăcioasă decît gura lumii.
- Practică: Teorie pusă la grea încercare.
- S-a dovedit că și certificatul de naștere era fals.

- Dramul de talent s-a înecat în șiroafele de transpirație.
- Pictorul nu a reușit să realizeze un nud. Modelul era prea bine îmbrăcat.
- După ultima bătălie numai eroii continuă să trăiască.
- Reputația tardivă se numește post-ritate.
- Ultima tăcere i-a adus și un doctorat în filozofie.
- Poetul oniric nu era niciodată treaz.
- Totul e să nu-ți pierzi capul — zise călăul.
- Cocoșul a recunoscut paternitatea puiilor. În afară de unul, care din greșeală era de rață.
- „Graba strică treaba”, zise racul dînd prudent înapoi.
- Vinul nu se mai putea salva de la înec. Intrase serios la apă.
- Conținutul avea niște goluri neprevăzute.
- Într-un timp record autorul a dat gata un roman și citeva mii de cititori.
- Tinerețea — materia primă de bază a sectuții.
- Oprindu-se din fugă a scăpat și de urmărire.
- O greșeală frumoasă e păcat să fie corectată.
- Se cam exagerează cu triplul salt mortal. De regulă este suficient doar unul.
- Să traduci o carte într-o limbă necunoscută!
- În cutia de conserve nu s-au găsit decît niște tablouri în ulei.
- Peștele proaspăt se cunoaște după felul cum înoată.
- Urcarea în pat înseamnă pentru unii cea mai reușită ascensiune.
- Agentul era atît de secret încît nici propria soție nu avea acces la el.
- Lacrima — un punct de vedere.
- Autorul și-a luat un coautor. Așa au apărut cărțile în două volume.
- Nici trecutul nu poate să dureze la nesfîrșit.
- Scaunul avea stil, ocupantul, vechime.
- Viața este o problemă care trebuie rezolvată cît mai avem timp.
- Selecția naturală se produce sub stricta supraveghere a celui mai tare.
- Nu orice fel de cenușă descinde din pasărea Phönix.
- În spatele adversarului direct se simțea în cea mai deplină siguranță.

Mihai PAULIUC

„CRONICA“ DE LA BACĂU

În februarie 1966, când a apărut primul număr al revistei „Cronica” la Iași, nimeni — nici de atunci încolo — n-a semnalat faptul că înainte cu un sfert de secol, tot în februarie, dar a anului 1941, a apărut în Moldova o publicație „Cronica” la Bacău. Una mult mai modestă, dar deosebită prin faptul că era „refugiată” din Nordul ocupat al Ardealului, așa cum se menționa pe frontispiciul publicației (reprodus aci).

Redactorul ei, Gheorghe Crișan, activa încă din 1931 corespondent al ziarelor din Capitală, iar în 1936 a făcut să apară la Baia Mare „Cronica”, periodic ce s-a bucurat de aprecierea cititorilor și a multor personalități culturale din țară, reușind să-și asigure colaborări de valoare, iar în 1939 să scoată în supliment „Cronica literară”, o revistă în paginile căreia găsim nume ca: Petre Dulfu, Mihai Beniuc, Virgil Cărianopol, Ion Th. Ilea, Ion Siugariu, D. Karnabatt, Lucrezia Kar, Goriolan Gheție, V. Spiridonici, D. Hinoveanu, F. Pârlea, Marcel Olinescu ș. a.

„Diktatul de la Viena” a dezrădăcinat pe redactor și publicațiile sale și, în căutarea unui loc de muncă provizoriu, a fost angajat la ziarul „Bacăul”, unde a lucrat până la mobilizarea pe front, reușind atunci să publice în continuare „Cronica”, sa în refugiu.

Întâlnindu-ne în cadrul unor acțiuni la Oradea și la Baia Mare l-am întrebat:

— Ce amintiri deosebite păstrați din anii petrecuți în Bacău, în condiții așa de grele?

— După atât de mulți ani și evenimente, Bacăul s-ar fi putut estompa în ceea ce se cheamă amintiri, dacă întâlnirea dintre noi n-ar fi debutat atât de „istoric”: Am plecat din București, ca să mă prezint la post, în dimineața cutremurului din 1940, la abia două-trei ceasuri după potolirea mișcărilor. Casa de pe Calea Griviței în care locuiam rămăsese întreagă în exterior, dar interiorul era răvășit, dezolant. Până la gară a trecut să ocolesc stîlpii și clădirile dărîmate; trenurile își făceau însă datoria chiar dacă vagoanele erau aproape goale. Dimineața lividă, cu frica generală în suflète, s-a strecurat peste peisaje dezolante ce culminau spre Mărășești unde fusese epicentrul cutremurului. A fost un drum și o sosire memorabile, într-un nou loc de muncă, într-un oraș necunoscut, între oameni necunoscuți, îl cunoșcusem, la București, doar pe patronul ziarului, avocatul I. Nicolau, față de care m-am angajat să mă prezint la post în ziua respectivă.

Trăiam pentru înția oră într-un oraș din Moldova și fiindcă nu cunoșteam pe nimeni la început m-am izolat ardeleneste, însă băcăuanii s-au dovedit convingători în prietenia lor și m-au ajutat nu peste mult să îndrăznesc a scoate în refugiu „Cronica” mea maramureșeană, păstrindu-i țiuta ardelenescă care a plăcut, ca orice noutate. Prietenii s-au legat cu ațita căldură încît în cele 9 luni de activitate m-am ales cu unele pentru toată viața. Zeci de scrisori din localitățile unde se vindea „Cronica” și altele de la refugiații care au luat cunoștință de apariție, au confirmat buna primire a publicației.

— Ce colaborări notabile ați avut la Bacău?

— Fiindcă valorile se sedimentează în timp, iar eu n-am putut urmări acest proces în toți anii aceia, cred că e cîstit să scriu aci numele colaboratorilor pe care atunci i-am selectat prin prisma actualității temelor și a valorii lor estetice:

Din Moldova: Sandu Rusu, Mircea Ovidiu Savu, Const. Nădejde, Const. Barcaroiu, Andrei Mocanu, Alex. Șendrea, Sp. Cassian, P. Dima, Mărioara Sascău.

Ardeleni: Petre Dulfu, Ion Siugariu, Maria Magdalena Levandovschi, Ion Cosma Sătmăreanu, dr. Lucian Bretan, Sabin I. Cosma, Salustiu Comșa.

Publicația avea rubrici permanente, desenate de colaboratorul artistic D. Roșca din București, „Pentru minte și suflet“, „În satu-n care m-am născut“, „Memento“, „Spicuiți“, „Cronica feminină“, „Informații“.

— Ce ați alege azi din cele publicate în „Cronica“ acelor ani ?

— Scrisul meu a fost răspândit prin toate rubricile și ținea de actualitatea acută, cele mai multe notații tratau durerea plecării de acasă și nădejdea reînținerii; rubrica „În satu-n care m-am născut“ am înființat-o și întreținut-o în acest scop. În mica colecție găsesc un titlu „Tăcere“, un eseu care e oricând actual. Așa mai are Siugariu unul „Invitație la entuziasm“.

— GE. BULGAR

CALEIDOSCOP

Muzicieni şahiști

A poposit şahul în țara noastră acum 150 de ani prin filieră moldoveană ? Printre promotorii acestui „sport al minții“ s-au aflat muzicienii ? Poate că un răspuns afirmativ nu ar fi departe de realitate. Dar să lăsăm documentele „să vorbească“.

În timpul Revoluției franceze din 1789 printre compozitorii cei mai apropiați de noile idei sociale s-a numărat un mare pasionat și teoretician al şahului: André Danican Philidor (1726—1795). „Descurajat de dificultățile vieții de artist (lecțiile particulare de muzică și copierile de note muzicale nu îi ajungeau ca să trăiască) și decis să se producă ca jucător de şah în mai multe țări — notează lexicograful Rolande de Candé în *Dictionnaire des musiciens* (1964) — a fost pe bună dreptate considerat ca primul jucător de şah al timpului său. La Londra, a publicat în 1749 o remarcabilă carte, *Analiza jocului de şah*, și a câștigat trei simultanuri, fără a-și vedea adversarii, împotriva unor jucători de primă forță“. Curînd a părăsit cluburile engleze de şah, revenind în patrie la rugămintele prietenilor săi (printre care și Diderot) și apucîndu-se serios de compoziție.

La noi în țară şahul a pătruns pe două filiere: Paris — Viena — Iași — București și Petersburg — Moscova — Odesa — Galați — București ! La Biblioteca A-

cademiei Române se păstrează cel mai vechi manuscris, datat „4 aprilie 1838“: *L'Echèque* (şahul). Dacă pe coperta legată în piele denumirea este franceză, în schimb pagina de titlu a traducerilor sportive din Principate: „Jocul şatrancei, tălmăcire de F. Rujiți, Anul 1838, april 4 zile, Eși“ ! Așadar, în capitala Moldovei șeful de muzică militară Francisc Ruszitski, punea la îndemîna cercurilor culturale primul manual de şah. Au trecut de atunci 150 de ani...

Nu întîmplător la Iași se vor forma mulți muzicieni-şahiști printre care merită să fie amintiți Elena Asachi, Gheorghe Scheletti, Matei Millo, Wilhelm Humpel, Joseph Herfner ș. a. Se pare că dintre toți cel mai „profesionist“ a fost compozitorul și dirijorul de cor Wilhelm Humpel. Soția sa, Emilia, era sora lui Titu Maiorescu, omul de cultură în salonul căruia şahul s-a aflat la loc de cinste, fiind pe bună dreptate socotit „sportul minții“ capabil să stimuleze inteligența și talentul creator. Profesor de flaut și cor al Conservatorului de muzică și declamațiune, precum și la Școala normală de învățătoare „Mihail Sturdza“, compozitorul Wilhelm Humpel a căutat să răspîndească şahul în cercurile tineretului din Iași.

În Capitala României cel mai infocat jucător de şah din secolul XIX a fost Ludwig Anton Wiest (1819—1889), compozitor, violonist și dirijor al Teatrului Național. Sosit la București de la Viena (1838), L. A. Wiest a adus „moda“ şahului din Capitala Austriei răspîndind-o în saloanele literar-artistice unde a fost timp de peste 30 de ani invitat să concerteze cu regularitate.

Un alt mare pasionat al şahului a fost pianistul de renume mondial, Theophil Demetrescu, fiul binecunoscutului scriitor și academician Anghel Demetrescu. De numele său va rămîne legată una dintre cele mai sinistre farse, ce avea să-l ducă în pragul arestării pentru... spionaj ! Solici-tîndu-i nepoatei lui Theophil Demetrescu, Doamna Filotti, în urmă cu un sfert de veac să-mi aștearnă pe hîrtie amintirile sale despre unchiul Theo, mi-a scris printre altele și următoarele: „În timpul războiului era în Germania. Am aflat mai tîrziu că era să fie închis ca spion pentru că jucînd şah prin corespondență (şahul a fost — cu muzica și mai tîrziu cu limba rusă — marea pasiune a vieții sale), trimetea cărți poștale sau chiar telegrame, ca de pildă: „Şah la rege“ sau „Ca-lul înghite regina“ etc. A fost indignat că nemții s-au gîndit la spionaj, cînd şahul era mult mai important decît războiul“.

În realitate, excentricitățile notorii ale pianistului Theophil Demetrescu (n. 12 aprilie 1891 — m. 16 august 1958), de care se făcea mult haz în cercurile muzicale (venea la Ateneu cu fotoliu de acasă în birjă, fiind prea gras pentru scaunul firav al concertistului; cînta și repeta numai noaptea; s-a căsătorit de 4—5 ori; cînd a fost numit profesor de pian la Conservatorul din Cluj, fiindcă nu avea locuință și instrument de studiu, se culca în clasă, chiar pe capacul pianului) nu l-au scutit de multe necazuri în zbuciumata lui viață. Totuși, se pare că gloria mondială de cel mai mare pianist român pînă la impunerea lui Dinu Lipatti, pornea de la o scilpitoare inteligență, stimulată indiscutabil de jocul de șah.

În sfîrșit și arta lirică românească a dispus de un sportiv de performanță al tablei cu pătrățele: baritonul Șerban Tassian. „De la șapte ani joc șah!” — mărturisea într-un interviu, Ceva mai mult: în familia sa atît tatăl, cît și fratele geamăn Alexandru, jucau șah! „Personal consider că șahul se întemeiază, primordial, pe elementul artistic — mărturisea în *Revista de șah*, nr. 2, februarie 1957. De aici și respectul adînc pentru cei ce prin efortul minții, reușesc să zămislească frumosul, combinațiile”. Dar spre a-l contura pe maestrul de șah Șerban Tassian, să cităm ziarul de specialitate *Sportul* din februarie 1957: „Fostul internațional de rugby, care a reprezentat țara noastră în 1928 în întîlnirile cu Italia, de la Milano și Bergamo, este astăzi un pasionat al șahului; dar nu numai un simplu diletant, ci un jucător valoros”. Remiza obținută la Clubul Operei Române din București cu dr. Octav Troianescu, campioorul național, îl impusese pe Șerban Tassian ca un șahist de performanță”. Se pare că într-o vreme de pe la mijlocul veacului nostru, prima scenă lirică dispunea de o bună echipă de șah ce participa la tradiționala întrecere a teatrelor din Capitală. Căpitanul de echipă era... Scarpia!

După un veac și jumătate de șah românesc printre muzicienii noștri, poate că ar merita ca un viitor istoric sportiv să facă o investigație mai amplă în acest domeniu mănos de talente și pasionați amatori. Ideea mi-a sugerat-o în urmă cu 20 de ani regretatul polisportiv de performanță din anii 1925—1930, muzicologul George Onciul, la o partidă de șah disputată tour-retour la Ansbach și București.

Viorel COSMA

Hanuri moldovenești de altădată

În apropierea pasului Oituz — unul dintre principalele puncte de legătură între Moldova și Ardeal, locul pe unde au trecut numeroși neguțători, păstori dar și o parte a oștilor lui Mihai Viteazul, în mai 1600 — în ptele sale de călătorie, din martie 1712, germanul Weissmmantel amintește de hanul „lîngă care s-a făcut un corp de gardă și o barieră (...) unde stau avanposturile ce supraveghează trecerea din Transilvania.”

După ce lăsa în urmă Palanca, Asăul, Comăneștiul — așezări de oameni gospodari, — drumetul, pe calea ce urmărea îndeaproape Troțușul, ajungea la Tirgu Ocna, un orașel înfloritor la mijlocul veacului trecut, locul unde s-au „ușurat” numeroase care cu mărfuri, tirg renumit nu numai prin sarea de calitate superioară ce se extrăgea de aici; oțenii erau și buni lemnari, viieri. Hanurile de aici construite din iern și piatră, cu sau fără etaj, au constituit repere în bazarul arhitectural al așezării. Într-unul din documentele adunate de Th. Codrescu în „Uricariul”, se semnalează prezența, la 30 ian. 1822, a celor ale lui Constantin Balș și, respectiv, mănăstirii Galata, primul dispunînd de „pivniță de piatră, cu hrube de piatră și binale cu îndestule odăi”. Hanul din apropierea bisericii Sf. Nicolae este, amintit la 30 mai 1836, cu prilejul cumpărării sale de către hatmanul Alexandru Aslan. La unul dintre aceste edificii, în 1904, și marele nostru istoric Nicolae Iorga, han cu „pereții groși de cărămidă și bolți grele”.

Îndreptîndu-se spre Slănic, călătorul se minuna cel puțin de două ori: o dată de frumusețea locurilor prin care pășea, cu stînci de o verticalitate înspăimîntătoare, gata-gata să se prăvale, cu brazi ce „tîșneau” spre cer antrenați parcă de o forță internă nebănuită, a doua oară de ciorba de „chitici” preparată cu măiestrie la rațoșul din Cerdac, loc aflat la jumătatea distanței dintre Tg. Ocna și băi.

O parte dintre cei ce intenționau să ajungă la iarmarocul de la Cașin, din 15 august, nu ocoleau hangii și hangiele de la Onești, unde găseau un vin bun dar și rachiul ce întunea mințile oamenilor cu țăria sa!

Unul dintre cele mai vechi hanuri moldovenești, cu siguranță este cel de la Gura Orbicului. Prevăzută cu două intrări, ca-

racteristică edificatoare și în ceea ce privește mărimea sa, construcția putea adăposti în bune condiții călătorii, caii și căruțele acestora. Una dintre laturi era ocupată de camerele destinate oaspeților, de către sala comună și crismă, cealaltă șandramelei. Construit înainte de 1800 — an ce constituie limita superioară a datării — hanul de aici a reprezentat unul dintre locurile de popas predilecte al tuturor celor ce urcau „drumul Bistriței”.

În aceeași parte nordică a județului Bacău de astăzi, a existat rătășul de la Onișcani, din târgușorul cu același nume, han în jurul căruia s-a extins acesta, situație pe care în sec. al XIX-lea o înțelnim și în cazul târgușorului de la Podu Turcului.

Parte integrantă a arhitecturii orașenești, hanurile din Bacău erau în secolul XIX o prezență obișnuită în peisajul urban al acestuia. Printre construcțiile îngămădite în partea centrală a Bacăului, au existat mai multe hanuri, mai toate cu fațada la stradă, cu firme mari, edificii de mărimi diferite, neîncăpătoare duminică și în zilele de iarmaroc. Celor menționate în lucrarea lui Nicolae Stoicescu — „Repertoriul localităților și monumentelor medievale din Moldova”, în număr de nouă, li se adaugă și altele.

Adaptat, parțial, la schimbările intervenite în societatea românească, hanul lui Jorj Cristici, clădire masivă, impunătoare, s-a transformat pentru un timp în „hotel”.

Ciți clienți n-au pomenit numele hanului Busuioc, martor alături de clienții săi, la consumarea altor „adămașe” ce urmau după încheierea diferitelor tranzacții! Pe tradiționala prispă a localului său, la umbra șerpantei, și-au odihnit „mădulele” mulți dintre cei aflați în trecere prin oraș.

Tot pînă în a doua jumătate a veacului trecut a rezistat și hanul lui Iosup Grosu, „o hardughie (...) cu pereții mai jos cu un cot decît strada”. Nu mică le-a fost mirarea celor aflați în interiorul său cînd, în timpul ploilor, spre sfîrșitul existenței sale, si-au simțit „șprițuite” vinurile din pahare cu apa ce se scurgea prin acoperișul spart, presărat cu bureți, mai-mai să se prăbușească!

Vechi și „sdrênțuit”, hanul Belăroaei, vîndut lui C. Genadin, edificiu contemporan cu cele ale lui Neculai Vasiliu și Ioniță Abageriu, și-a încheiat existența spre sfîrșitul secolului trecut.

Cîte fripturi, adesea rumenite sub privirile călătorilor, n-au acoperit mesele hanurilor! Și cîte rînduri de ucele înflorate cu vin de Odobești ori din alte pod-

gorii s-au perindat prin fața „mușteriiilor” veșnic însetați! „Pretutindeni vezi cîte-o scripcă, cîte-o cobză, și apoi cînd aburii vinului și ochii crîsmăreșii au produs efectul lor, încep horele, tropotele (...) și cînd în seară se întorc acasă șovăind și cîntînd, cei de peste vale vrînd să treacă puntea îngustă de peste Troțuș, adesea cad în el”, scria Costache Negruzzi, după ce poposise la Tîrgu Ocna.

Adaptîndu-se cu greutate la permanențele prefaceri din societate, noilor forme de comerț, afectate de aparițiile trenului și automobilului, hanurile au dispărut lăsînd în urma lor doar rămășițele unor ziduri, în parte, ori amintirile unor vremuri de demult, consemnate și-n frumoase pagini de literatură.

Mihai Constantin GICOVEANU

Pagini mai puțin cunoscute despre Bacovia

1. S-a afirmat că singura vizită a poetului George Bacovia în Scorțeni-Bacău este cea de o săptămînă, din toamna anului 1931, căci despre ea scrie și Agatha Grigorescu-Bacovia în volumele memorialistice și interviul din 1931 luat poetului de către N. C. Munteanu-Muntmarg și publicat în *Curentul Bacăului* (nr. 117, 13 septembrie 1931, p. 3).

Interviul amintit precizează însă că Bacovia a fost de mai multe ori în Scorțeni. Bătrîni satului confirmă aceasta. Și din vorbele poetului rezultă acest adevăr. Primul contact al poetului cu satul Scorțeni s-a petrecut în anul 1914. La începutul acestui an, cînd Bacovia avea 33 de ani, a fost internat în sanatoriul de boli nervoase al doctorului Mărgăritărescu din București. După ce se însănătoșește, în primăvara lui 1914, Bacovia se întoarce la Bacău. Imediat este luat de fratele său, Ioan D. Vasiliu, la Scorțeni, unde acesta era judecător.

Cei doi frați fuseseră colegi și locuiseră în aceeași cameră, cînd se înscriseră la Facultatea de Drept.

În anul 1914, Ioan D. Vasiliu — este judecător în satul Scorțeni. Satul acesta cu peisaje odihnitoare, erau tocmai potrivite pentru convalescența unui bolnav.

De această primă întîlnire a lui Bacovia cu Scorțeni se leagă răspunsul poetului la întrebarea lui N. C. Munteanu-Muntmarg. Ce impresie v-a făcut această comună? „O poziție pitorească și idilică,

orășanul care vine să-și reconforteze viața tot să trăiască în această comună...". Și tot de această primă întâlnire și de multe altele care au urmat se leagă și răspunsul privitor la săteni: „— Buni gospodari! dar prea fricoși în a-și stăpîni femeile...; tineretul s-a pre instrăinat de viața curată a satului românesc, iar cucoanele nu dau însemnătate.. unui.. poet...!”

Cucoanele de care vorbește Bacovia sînt, în primul rînd, soțiile judecătorilor și ale grefierilor Judecătoriei Rurale — Scorțeni, adică ale lui Ion Manea și D. C. Cartofil — judecători, și B. C. Brăteanu și Aristide Gh. Papaianopol, grefieri, cum rezultă din actele acestei instituții. Este vorba de exemplu, de Gheorghe C. Pr. Cernat, brigadier silvic și contabil al Ocolului Silvic — Scorțeni, care, cu puțin timp înaintea morții sale (22 noiembrie 1986), își amintea că și el și tatăl său l-au văzut de multe ori pe Bacovia la Scorțeni, iar odată a fost și în casa sa și a Ecaterinei Cernat, soția sa. El spunea că I. D. Vasiliu locuia în 1914 în casa lui C. Stamate, casă cumpărată de V. Cernat, casă cu salcia plîngătoare și cu fîntîna cîntate de poetul Neculai Anghel care a locuit și el aici.

Despre Bacovia își amintea că era mic de statură, încovoiat și mai ales tăcut.

2. Oricît de uimitor ar părea pentru cine știe că lui George Bacovia nu-i plăceau reuniunile, publicitatea și nici expunerea în fața aparatului de fotografiat, există două fotografii inedite în care apare poetul în anul 1938. Fotografiile fac parte din arhiva fiicei adoptive a scriitorului Neculai Anghel, Viorica Chiricuță din Bacău.

George Bacovia este al șaselea din partea stîngă a fotografiei cu toți ceilalți convivi. Al șaptelea este Neculai Anghel, scriitorul și prietenul „de taină” al lui Bacovia. El se află într-un grup de ziariști și scriitori băcăuani, în grădina restaurantului Drăgan (Parcul Trandafirilor). Alți convivi sînt Sandu Russu-Saru, Grigore Grigorovici, Dușa Anghel, (fiica scriitorului Neculai Anghel), Constantin Sturzu, fratele lui Sandu Russu. Al patrulea din stînga (primul, în cealaltă fotografie) este Alexandru Tiron (n. 1909), profesor de muzică în Bacău, publicist, epigramist, întemeietorul și conducătorul ansamblului Balada al pensionarilor din Bacău, care ne-a comunicat și participanții, reținînd și numele lui Vasile Curteanu, chelnerul din stînga și considerînd că al cincilea din stînga (al doilea, în fotografia cu ju-

mătate de convivi) ar putea fi Grigore Tabacaru.

3. Bacovia se simțea bine în preajma lui Neculai Anghel, pe care îl amintește ca prieten într-un interviu din 1927. Despre aceasta aflăm și din amintirile Agathe Grigorescu-Bacovia. Evocînd vizita la Scorțeni, în 1931. Memorialista arată că poetul s-a întors însoțit de Neculai Anghel și informează că Anghel i-a relatat răspunsul lui Bacovia la întrebarea lui N. C. Munteanu-Muntmarg despre pasiunile sale: „Poezia și soția”! Răspunsul a încîntat-o pe Agatha Grigorescu-Bacovia, iar poetul a zîmbit, auzind vorbele sale din gura acestui prieten adevărat. Era firesc ca Agatha Bacovia să simpatizeze pe prietenul său și-al poetului, căci, în 1928, cînd Bacovia și Agatha Grigorescu se hotărîseră să se căsătorească, Anghel a fost singurul care i-a încurajat, în vreme ce familia și toți prietenii, inclusiv Grigore Tabacaru, s-au opus!

4. În încheiere, precizăm că nu numai din recunoștință, Agatha Grigorescu-Bacovia a recenzat, în 1932, volumul *Pustiuri dragi...* al poetului Neculai Anghel pe care-l prețuiește pentru eforturile de a fi original între simbolistii bacovieni ai epocii.

Nicu Enea la Scorțeni-Bacău

Pînă în prezent, legătura dintre pictorul născut la 28 mai 1897, la Valea Arinilor-Lucăcești, județul Bacău, și satul Scorțeni-Bacău este relevantă de pinza de excepție care imortalizează biserica de lemn Merișor, construită în 1799.

Nicu Enea a mai pictat însă și alte pinze, ori a executat și alte desene la Scorțeni. Mărturie stau *trei fotografii* din anul 1931. În ele, pictorul apare în tovărășia a trei prieteni: Dimitrie Mareș (1897—1952), învățător, director, subrevizor școlar (1928—1931) și poet, născut cu nouă decenii în urmă la Sarata-Borzești — comuna Băunășeni-Bacău, Constantin Zugrăvel (n. 1897), învățător în Scorțeni-Bacău, și C. Dumitrescu, inginer silvic în Scorțeni-Bacău.

Ei se află într-o pădure scorțeană de pe dealul Dragomiresei, de unde privirile cuprind lanțul carpatic, subcarpații și valea Tazlului, de la munții Tarcăului, pînă la Nemira-Mare și culmea Berzunțului,

de la Schitu-Frumoasa la Tescani, Românești și mai departe.

În toate aceste fotografii, Nicu Enea se află cu haina pe umeri, pe o creangă sau între trunchii unor copaci dintre cei care apar des în pinzele și desenele sale, ori pe iarba și frunzișul pădurii.

Fotografia care îl arată pe Nicu Enea între cei trei trunchi oferă privitorului și șevaletul pictorului, cu un peisaj scorțean.

Pînă la mutarea în Bacău a soților Constantin și Magdalena Zugrăvel, au existat, în casa de pe șoseaua Bacău—Moinești, dintre Kilometrii 28 și 29, portretul învățătorului C. Zugrăvel și două peisaje scorțene, de felul celui din fotografia prezentată mai sus, toate semnate de pictorul Nicu Enea. Scorțenii le-au văzut adesea, iar învățătorul Constantin Zugrăvel a scris despre portretul său în caietul intitulat **Scorțeni**, caiet aflat la Muzeul Inspectoratului Școlar Județean Bacău.

Menționăm că Nicu Enea a fost coleg cu învățătorul Constantin Zugrăvel la Școala Normală din Piatra Neamț, între 1911 și 1918. Fotografiiile interesându-ne aici se află în arhiva familiei învățătorului Dimitrie Mareș din Scorțeni și Bacău. Pe verso, Mareș menționează anul 1931, și numele pictorului Nicu Enea.

O bibliotecă sătească

Biblioteca școlară și sătească din Scorțeni-Bacău este una dintre cele mai vechi din județul Bacău.

Ea a luat ființă în anul 1897, adică în urmă cu nouă decenii. Intemeietorul ei este **Theodor Demetrescu**, al treilea învățător și „diriginte” (adică director) al școlii scorțene, de la înființarea în Pustiana (1860) și mutarea ei în Scorțeni (1865).

O condică de procese-verbale de inspecție, aflată în Arhivele Statului — Filiala Bacău (fondul Școala Rurală — Scorțeni) este singura sursă de informație pentru **Theodor Demetrescu**.

La 8 februarie, 1894, apoi la 4 noiembrie 1894, revizorul școlar Toma C. Tabul notează mai întâi prezența elevilor: 40 în cl. I., 13 în cl. a II-a, 3 în cl. a III-a, 4 în cl. a IV-a, 2 în cl. a V-a și 1 în cl. a VI-a, total 62, în februarie. În noiembrie sînt prezenți numai 50 de elevi. Revizorul mărturisește impresia excelentă pe care i-a făcut-o școala, ca „ispravă pedagogică” și constată că trebuie un al doilea învățător și un local propriu, deca-

rece localul existent, deși era încăpător, adăpostea și primăria.

Procesul-verbal din 11 martie 1896 afirmă ca directorul și învățătorul **Theodor Demetrescu** „face onoare corpului didactic și nu avea lemne de încălzit suficiente”. De aceea și școlarii frecvenți sînt numai 43.

La 4 octombrie 1896, același revizor școlar apreciază că „**DI. Theodor Demetrescu** are vocațiune și pasiune pentru cariera didactică”. „...Față cu timpul și cu mijloacele de învățămînt de care dispune învățătorul”, se spune în procesul-verbal din 4 iunie 1897, se constată „progrese mari”, căci „învățătorul titular al școlii are vocațiune pentru cariera ce și-a ales”. Procesul-verbal din 23 februarie 1898, încheiat de același revizor școlar, menționează și prezența unui al doilea învățător, suplinitorul **Henrieta Praveț** iar la observații generale afirmă că „școala este bine condusă și cu demnitate în persoana d-lui învățător diriginte **Th. Demetrescu**”.

Biblioteca înființată de **Theodor Demetrescu** avea 344 de volume.

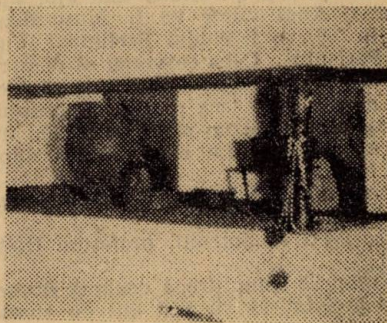
Îmbogățirea și activitatea ei preocupă și pe învățătorii care au urmat întemeietorului său, **I. Ercuță** din Cerdac—Bacău (1902), **Grigore Tabacaru** (1906—1907) și **Constantin Popovici**. **Grigore Tabacaru** a transformat felul de a împrumuta cărți copiilor într-un adevărat cerc de lectură sătească.

În timpul lui **Dimitrie Mareș** (1921—1949), biblioteca școlii avea singură 261 de volume, iar biblioteca pentru săteni avea 430 de volume (în 1933).

În anul 1942, biblioteca pentru săteni avea 500 de volume.

În anii noștri de la 2480 de volume în 1965, în bibliotecile școlare ale comunei, se ajunge la 8042 de volume, în 1984.

Cedric N. MĂGIRESCU

• „Șfara cu motocei” de la Humulești...

De gustibus

Dinamită pentru... Michelangelo!

de Jacques JOSSELIN

Profesorul Holtzer tuși. Luă paharul pe jumătate gol și inghiți puțină apă. Apoi își șterse mustața stufoasă și cărunță cu o batistă în carouri. Tuși din nou. Și-și reluă discursul:

— Doamnelor și domnilor... Scuzați... Spuneam deci că, în ciuda fragmentării noastre lingvistice, în ciuda mozaicului de gusturi, Europa este una. Una singură, într-adevăr. Uităm prea des geografia continentelor, frontierele nu sînt decît niște linii colorate pe hărți.

Cîteva aplauze firave din partea celor nouă sau zece persoane, prezente la această conferință fără pretenții pe care profesorul Holtzer se încapățina să o prezinte în prima miercuri a fiecărei luni, la orele 17, în sala IV a Universității din Upitoa. Profesorul salută și reluă:

— Ministerele Culturii din Europa, doamnelor și domnilor, au hotărît ca în fiecare an, un mare oraș să devină capitala culturală a Europei. În 1985 a fost Atena, unde Melina Mercouri s-a transformat în organizatoarea unei sărbători europene plină de strălucire. Trebuia s-o vezi, sub cerul Aticii, în crepusculul de pe Acropole! Melina Mercouri, ministrul cultural al Greciei, cu coama sa de leoaică, ba de leu chiar, era o adevărată zeiță. Atena în carne și oase, ieșită înarmată din capul lui Zeus și coborîtă din Olimp.

Sperînd s-o scoată din amorțeală pe bătrîna doamnă Brune, care începea să sfîrșie șuierător cu gura deschisă, Holtzer ridică glasul. O detesta pe doamna Brune care venea la conferințe numai pentru a se încălzi pe spezele Universității. Tuși și-și termină paharul cu apă:

— Anul acesta... hm... anul acesta capitala europeană a culturii este Florența, în Italia. Anul viitor va fi Amsterdam. Apoi, în '88, va fi rîndul Berlinului. Înaintea Parisului... Ceea ce vreau să demonstrez, doamnelor și domnilor, este că Florența ne deschide larg porțile. Monumentele sale sînt de-acum ale noastre, ale tuturor europenilor. Le putem folosi după bunul nostru plac.

Bătrîna doamnă Brune își inghiți saliva și clipi din ochiul stîng.

— Ce vreți să spuneți, profesore Holtzer?

— Vreau să spun, dragă doamnă Brune, și sînt încîntat să vă văd atît de atentă la cuvintele mele, vreau să spun că nouă,

europenilor, ne revine să modificăm peisajul Eudopei... Sîntem răspunzători de patrimoniul nostru comun.

— Nu vă place Florența, profesore Holtzer? Vreți să nimiciți orașul? Sau să aruncați în aer digurile de pe Arno și să inundați toată Toscana?

— Nu, dragă doamnă Brune, nu. Florența este superbă. Cu o singură excepție.

— Care? n-am fost niciodată acolo... Numai profesorii își pot permite asemenea călătorii cu vacanțele care le au...

— Asta-i o născocire, dragă doamnă Brune. Vreau să spun că la Florența se află o oroare, o monstruozitate: această statuie nudă și deșălată a lui David, din Piața Signoriei. Iată!

Profesorul proiectă un diapozitiv. Comentariile izbucniră cu violență.

— Priviți această rușine! Fruntea asta îngustă! Brațul ăsta prea lung! Mina asta butucănoasă! Goliciunea asta provocătoare!

Micul Claude Arnac protestă, scărpinîndu-și un coș:

— E David! David! Al lui Michelangelo!

— Acest Michelangelo a fost un nebul care ar fi făcut mai bine să se spînzure decît să sculpteze păcatul!

— Care păcat? În toate muzeele din Florența se află statui ale lui David. De-ai lui Donatello și de-ai altora. Din bronz și din marmură!

Micul Claude Arnac țipa, umflîndu-și bicepsii fleșcăți.

Profesorul Holtzer îl întrerupse cu hotărîre:

— Eu vorbesc despre cel al lui Michelangelo. De cel care se exhibează în piața centrală a Florenței. Fără această statuie orașul ar merita, pe bună dreptate, să fie capitala culturală a Europei.

Complotară. Vorbiră mult. Votară. Deciseră ca profesorul Holtzer să dinamiteze David-ul lui Michelangelo, în piața mare a Florenței, la stînga, în fața Palatului Vecchio. Bătrîna doamnă Brune furniză dinamita (pe care o ascundea în pivniță încă din 1945), iar micuțul domn Arnac fabrică o mașină infernală. Profesorul Holtzer sosi la Florența într-o duminică seara, grație unei colecte care-i procurase banii de călătorie. Luă o cameră într-un hotel modest, în spatele Campanilei. Cină

intr-o „buca“¹ și bău din belșug din vinul roșu și gros ca singele al Toscanei.

În următoarele două zile reperă locurile. Hoinări prin cețurile din oraș. Vizită biserica Santa Croce și urcă pînă la San Salvatore del Monte pe un drum străjuit de măslini. În fiecare seară se oprea în fața statuii lui David și-i insulta pe japonezi, și americanii care o fotografiau:

— Grăbiți-vă, mormăia el. Priviți acest pumn vulgar ca al unui pădurar.

Totuși se simțea oarecum tulburat, poate emoționat?

Joi, spre ziuă, la ora trei, după ce se îndopă cu rachi, instală mașina infernală. Explozia se produse în zori. Se vorbea de un atentat. Un nor de praf alb plu-

tea deasupra Florenței. Dar pumnul lui David era intact.

— L-au distrus pe David, spuse hotelierul profesorului Holtzer. Din fericire nu era decît o copie. Cel adevărat este bine păstrat la Muzeul Academiei. Pe strada Ricasoli. E parcă și mai frumos. Ai zice că se va răzbuna pe Goliat-ul care i-a vrut răul. Mergeți să-l vedeți. Are un pumn teribil.

Tot hotelierul fu cel care, a doua zi, spre prînz, văzînd că profesorul Holtzer nu coboară, forță ușa camerei. Bătrînul dorm zăcea de-a curmezișul patului. Fruntea îi era zdorbită. Parcă fusese lovit cu un pumn. Un pumn tot atît de vulgar ca al unui pădurar.

Traducere de
Livia PETRESCU

1) Restaurant la subsol.

Cu IORGU IORDAN — în memoriam

Elogiul rebusismului

I. D. — Sint peste douăzeci de ani, de cînd ați rostit o afirmație-cadru pentru personalitatea și vigoarea sportului minții: „Problemele rebusiste constituie un exercițiu intelectual foarte recomandat“.

I. I. — Orice activitate intelectuală, fie și foarte modestă în ceea ce privește conținutul și pretențiile este remarcabilă. Pentru că omul se deosebește de celelalte ființe de pe pămînt tocmai prin inteligență, aceasta are nevoie să fie cultivată nu numai pentru ca să se păstreze, ci și ca să se dezvolte. Adică ostenelele noastre, ale oamenilor, trebuie să meargă în sensul acesta: să ne îndepărtăm în măsură maximă de ceea ce mai există în om din punct de vedere animalic, adică tot ce diferă, la om, de celelalte ființe. Și diferențele au la bază totdeauna inteligența, care trebuie încurajată, ajutată să se dezvolte, încît recomandarea făcută de mine atunci când am menționat și în momentul de față. Eu la început am privit cu oarecare neîncredere această problemă, mai ales m-am legat de denumire: „rebus“, „rebusism“. Dar judecînd pe urmă mai atent, am văzut că nu era nimic de criticat în ce privește preocuparea aceasta a multor oameni. Apoi am cedat de mai multe ori la rugămintile celor care au apelat la mine în legătură cu problema aceasta.

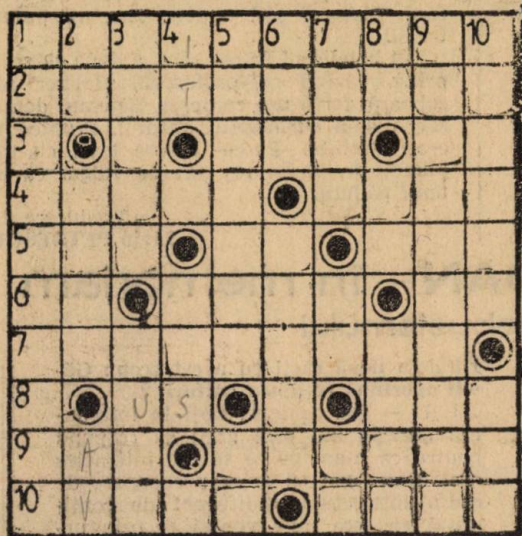
I. D. — Propuneți, în urmă cu mai mulți ani, să se încerce cunoașterea și prin mijlocirea careului de cuvinte încruciate a limbilor străine. Iată, Editura Științifică și Enciclopedică a tră-

rit deja două cărți cu acest scop: Găsiți oportună acțiunea editurii?

I. I. — Da, desigur, deși la întrebarea aceasta îmi este greu să răspund pentru că n-am pe ce să mă întemeiez real. Dar repet că orice preocupare de ordin intelectual, indiferent de conținutul ei, este bine venită și prin urmare trebuie încurajată, mai ales în zilele noastre cînd — impresia mea poate să fie greșită, dar o exprim — preocupările de ordin intelectual sînt lăsat de multe ori pe un plan secundar, mai ales cele ale tinerilor. Mă gîndesc la elevii din școala medie și chiar la studenți; mai ales ei au nevoie de încurajare sub toate formele a preocupărilor acestora. Nevoile de ordin economic în sens larg sînt astăzi foarte numeroase și în general greu de satisfăcut. Prin urmare, preocupări cu conținut intelectual care cer eforturi se întîlnesc destul de rar și sînt destui tineri care își însușesc aceste preocupări, dar nu merg pînă la capăt și renunță destul de repede, destul de ușor la ele. De aceea mi se pare că întreprinderea Editurii Științifice și Enciclopedice merită toată lauda și trebuie încurajate în toate felurile asemenea inițiative. N-avem decît de cîștigat, chiar și cei care n-avem nevoie numaidecît de îndemnurile acestea. În general practicăm ceea ce se recomandă fără un îndemn din afară, dar sînt destui care din diferite motive trebuie îndemnați, sub toate formele, în toate felurile, ca să păstreze și sub forma aceasta contactul cu munca intelectuală. Ioan DĂNILĂ

REBUS

REFERIRI ECONOMICE...

ORIZONTAL: 1) Oficiu de calcul economic. 2) Expus corect și la timpul său. 3) Diferența între parteneri — Prezent în toate cercurile... capitalului! 4) Evaluată în aur la un anumit termen — Situează omul la un înalt nivel. 5) Trecute la primă! — Nu-i zis complet — Nu intră în discuție. 6) Incasează pe nedrept în contul alteia — În curs de dezvoltare — Legătură economică. 7) Disciplină în muncă. 8) Produs finit! — Centru de calcul. 9) Prin acumulare! — „Stringe bani albi pentru zile negre”. 10) Model economic (pl.) — Forță de muncă.

VERTICAL: 1) Economie aplicată. 2) Refacere economică! — Contribuție acordată la timp — Avantaj minim! 3) Mare consumatoare de combustibil — Mijloace de consum (sing.) 4) Scoase din ritm! — Ajuns la un înalt nivel de trai. 5) Cameră de comerț — Standard de viață. 6) Un fost parizian — Baze de materii prime. 7) Minim de trai — Fond alimentară! — Sunt în același timp primii consumatori și beneficiari. 8) Declin economic! — Standard de stat — Inscrși mai întâi la C.A.R. 9) Rezervă bugetară. 10) Et. Co... — Achiziție de stat.

DICȚIONAR: IMA, LAR, ETE

Nelu WEINBERG

≡ DIVERTISMENT ≡

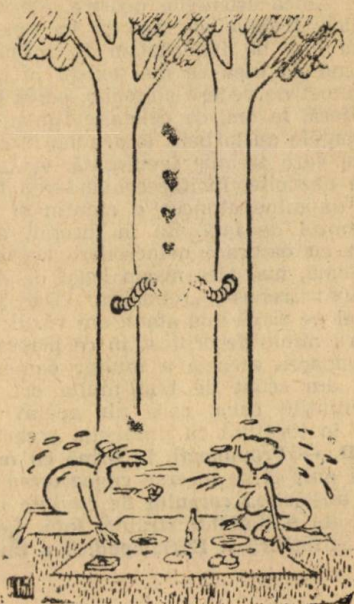
Pledoarie pentru suflet...

Organismul uman este sediul a puzderie de organe interne (dar și externe), funcții (dar și disfuncții), un sistem complicat rău de fenomene și legi (dar și parafenomene și paralegi) care mai de care mai ciudate! Faptul că sistemul în chestiune este reședința celui mai tulburător dintre organe — organul gândirii, îl face deosebit de interesant, suspect de interesant!

Problema care s-a pus, se pune și se va pune mereu, este dacă sufletul (obolul ăla care se dă când dai ortul popii) ține tot de fantastica urzeală a făpturii umane sau e de altă origine, picat din cer, să zicem, că una-i să izvorască din creierul, oasele, carnea, singele ori ghearele purtătorului și alta-i să fie găzduit, ca un fel de chiriaș fără prea multe obligații și sarcini, în măruntaiele trupului nostru al cărui coeficient de apă este dezolant de mare, în jurul a sută la sută (la care, din fericire, se mai adaugă, funcție de nativ, importante procente de alcool și alte băuturi

răcoritoare!).

Se bănuie, după unii, că sălașul sufletului ar fi inima — organ care ar e-

mana substanța sau abstracțiunea numită suflet (de „psihic“

vorbim noi mai târziu !...).

De altfel expresiile „mă doare inima“ și „mă doare sufletul“ au un înalt grad de sinonimie, și, nu-i așa, inima există, lesne de văzut când e scoasă din om ; când îți stă inima a zburat și porumbelul !... Înclin să dau crezare partizanilor ideii materialității sufletului, altfel ce chichirez ar avea zicerea aceea cu intratul cu cizma în sufletul omului, când cu cizma nu se intra decât în ceva clar,

uni-, bi-, sau tridimensional ?!...

Și când te doare sufletul, mai e nevoie să spunem că nu te poate dura decât ceva care are constituție, consistență, realitate ?!... Desigur, sînt și „suflete de nimic“, dar astea au totuși la bază un suport material : „cîrpa“, „paiele“, deci e pe ce pune mîna ; la fel, cînd vezi pe cite unul cu sufletul la gură sau cu sufletul în palmă, e limpede că noțiunea trebuie să fie ceva de capul ei ; sau un ins cu suflet mare, asta se deosebește de unul cu suflet mic, așadar se are în vedere un raport cantitativ, or pe talerele unui cîntar nu s-a pomenit pînă azi să se cîntărească vedenii ; sau ce probă mai concretă a materialității sufletului decât un „copil de suflet“ sau un „om de suflet“, în raport cu un „copil din flori“ sau un „om de zahăr“, în care, mură-n gură, sufletul se află în balanță cu întoemiri și produse dintre cele mai palpabile : florile și zahărul ! Și dacă — iată lovitura de grație dată idealismului ! — și dacă, zic, invocăm incontestabila realitate, aceea a „sufletelor de vinzare“, apoi dilema în jurul acestei pseudo-probleme devine ridicolă : pentru că nu poți vinde stele verzi, caii verzi de pe pereți, răbdările prăjite sau gaura covrigului că te ia lumea de nebun ; cumpărătorul tirguiește valori, mărfuri, bunuri materiale (în cele spirituale păstrăm aici tăcere, de teamă că nu intrăm în vreun cerc vicios, că umanitatea, pura noastră umanitate, are o roare de vicii !); și cînd cumpărătorul e dracul — Mefisto ! — specialist în comerțul cu suflete, să nu-mi spunei mie că asta plătește cu ochii închiși năluci și gogorițe de alungat stafii și strigoaie, că talpa iadului

are un plan de achiziții și contractări cu care nu-i de șagă. Ce mai tura-vura, sufletul există obiectiv — ca obiect deci — independent de voința mai știu eu cui ; cînd ai „ceva pe suflet“,

FLORALA

1	L	2	A	3	M	4	I	5	I	6	O	7	A	8	R	9	●	10	V
2	A	M	A	N	●	A	T	E	N	T	I								
3	C	E	R	C	E	L	U	S	●	R	O								
4	R	N	●	A	P	A	●	T	A	U	R								
5	A	T	A	●	I	●						●	A	C	E				
6	M	●	N	A	R	C	I	S	A	●	L								
7	I	T	A	N	●	R		T	●	D	E								
8	O	I	●	I	M	I	T	A	T	A	●								
9	A	N	E	M	O	N	E	●	E	L	A								
10	R	A	S	A	D	I	●	O	L	A	V								
11	R	A	T	A	●	L	A	L	E	A									

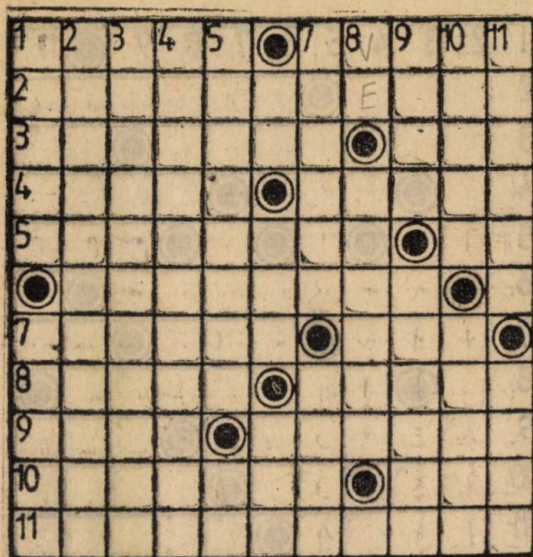
ORIZONTAL : 1) Arbust cu o rezonanță citrică și flori puternic aromate. 2) Ne-a lăsat pe pînă „Trandafiri într-un pahar“ — Oferă flori (fig. pl.). 3) Floare la ureche — Puțin roșu ! 4) 24 de crini ! — Dă viață florilor — Se încinge la roșu. 5) Suport pentru zorele — Apără trandafirul (pl.). 6) Floare albă, fin parfumată. 7) Muntean — Livadă (trans.) — Desigur ! 8) Și la trifoi și la baraboi ! — Nu e naturală. 9) Cunoscutele flori dintr-un tablou de Ștefan Luchian (sing.) — O alintătură de fată. 10) A muta o plantă tină, — Galben-verzii. 11) Scuză pentru tipar — O floare dintr-un cunoscut șlagăr.

VERTICAL : 1) Flori plîngărețe ! 2) Ciucure înflorit — În floarea vîrstei. 3) Pom cu flori albe-trandafirii — Nume de fată — Romancier portughez. 4) Cere mai mult — Plin de viață. 5) Ținut în Grecia — Își ia mereu motive florale, pentru ținuta frumoaselor noastre. 6) Poate ține loc de vază — Floarea purității (pl.). 7) Avantaj — Printre altele, ne oferă și flori. 8) Ce rămîne — A fi oprit — Floare fără petale ! 9) Răsar anemonele ! — Istria ! — „Wilhelm...“, popularul erou elvețian. 10) Farsă — Gherghină. 11) Gingașe flori de primăvară — Centru naval !

DICTIONAR : ESA, AVA.

Vasile VASILACHE

CONCESII

ORIZONTAL: 1) Mesajul trecutului adresat viitorului — Formă evolutivă în dezvoltarea zburătoarelor. 2) Argument aprioric în favoarea dictonului: „crede și nu cercetă”. 3) Figuri de dans în ritm eolian — Prezintă un aspect vulcanic. 4) A activa... stînd pe loc — Stadiu ireversibil în ierarhia profundelor degradări. 5) Reproducere autorizată a unor opere poetice — Un punct de referință. 6) Cadru propice unei desfășurări rapide, într-o cursă de obicei statică (pl.). 7) Licurici stingher printre lumini de candelabru — Policromie sintetizată. 8) Susținătoare înfocată a artei lui Brillat-Savarin — Mariaj reușit între elemente dure de felul lor. 9) Cale de comunicație directă dintre centru și periferie — Suporteră zeloasă a unui grup preferat. 10) Spun cu voce tare ceea ce au de spus — Protecție vestustă pentru unii umeri girboviți. 11) Cădere inevitabilă pe lunecuşul timpului.

VERTICAL: 1) Grădiniță specială pentru adulți — Majordomul ceremoniilor din palatul dreptății. 2) Stare de pasivitate ce te pune pe gânduri. 3) Sacrificat pe altarul ironiei. 4) Nu-și poate găsi niciun rostul. 5) Impediment de ordin nervos în deplasările pe teren — Determinant al nehotărîrilor de moment. 6) Adjuvant stilistic la frumusețile naturale — Se trage din Ileana Cosînzeana! — Mărimi din domeniul culturii. 7) Mișcări grațioase în aer liber (sing.) — Pronunțare definitivă într-un proces de grave neînțelegeri. 8) La început de veac! — Buduarul discret al picăturilor de rouă (pl.). 9) Surplus și de timp și de spațiu — Cerc vicios în relațiile interplanetare. 10) Citeodată cu con-

ca să n-o iei razna, dai acel „ceva” frumușel deoparte, scapi de obsesii, îți deserti sacul și ușurezi sufletul, și-ți vezi în continuare de treabă, de viață, ca și cînd nu s-ar fi întîmplat nimic, și te apuci cu elanuri sporite să depui o activitate utilă concetățenilor tăi (și ție, dacă mai rămîne).

Același suflet ți-l poți încălca cu fel de fel de acareturi, și-un suflet încărcat peste măsură ajunge-n iadul cel neadormit, fără nădeji a mai participa la ceremonia învierii de-apoi, absență care ar însemna că-n trecerea pe pămînt am stricat orzul pe suflete degeaba, și unde-i, mă nene, respectul principiului rentabilității fiicărui sfânt investit și al abnegației noastre constructive, normative, negative, pozitive și tardive, al strădaniilor noastre masive, instructive, predicative și atît de relative ?!..

O, doamne, și cînd ți se rupe sufletul de una, de alta, ca și cum ți s-ar rupe o mină, un picior sau o haină, ce argument mai dur și mai dureros că sufletul nu-i un flecușet, te miri ce acolo „uite-l nu-i”, un „fis” strecurat ca oricare damf prin gaura cheii de la vecinul plecat în concediu ?!

Ce s-o mai dăm din colț în colț, sufletul este el însuși organ ca toate celelalte, entitate certă, mai mult decît materială; cînd nu-l ai pe unul la rînză, nu-l ai, în alți termeni „la suflet”; iată deci ce-i sufletul; o rînză, domnilor, care nu digeră toate rahaturile; în rînză asta specială nu-ncercați să băgați cu ghiotura tot ce-i tună lui „nea cutare” sau „nea cunioale”-n tăr-tăcuță, că nu-i deloc sănătos, știți zicala: organismul uman de la suflet s-astmute !.. Polemizăm vehement cu un „x” autor de dicționare care la litera „s” n-a găsit de cuviință să introducă-ntr-un cuibuleț cît de mic, noțiunea și cuvîntul „suflet”, socotind probabil, dumnealui, că aia de la „p”, noțiunea de „psihic” ține loc de suflet ! Ei bine, dacă dînsul crede că „mă doare-n suflet” e una cu „mă doare-n psihic”, sau că un „copil de suflet” e tot dracul ăla cu „copil de psihic”, se-nșeală amarnic, și-ar fi mai dialectic să nu-și mai încarce „psihicul” cu cercetări din astea, că nu de alta, ni se rupe și nouă „psihicul” de dînsul că nu-i place sufletul omenesc ! Om fi n-om fi noi oameni „fără psihic” dar „fără suflet” nici într-un caz !!

„Voiaj în jurul craniului...”

De la natură oamenii au în dotare și cite un craniu, numit și cap, destinat a găzdui organul gândirii (acesta din urmă putînd să existe sau nu, de unde și cele două mari categorii de posesori de cranii — cu cap și fără cap?). Un cap bine mobilat e ceva de preț dacă din mobilierul respectiv nu lipsește scaunul (un simplu scaun, cu toate că unii se luptă după „fotolii” pe capete). Un cap pătrat prezintă reale inconveniente; unul ar fi că pălării, șepci, căciuli ori coroane pătrate se confecționează mai rar; altul ar fi acela că emisfere cerebrale pătrate nu s-au pomenit încă! Totuși, capul pătrat are o stabilitate mai mare decît capul normal, rotund sau oval. Capul pătrat, fiind și sec, este capul care n-are nevoie de minte, întrucît un cap chiar sec fiind, este apt a îndeplini funcțiile oricărui cap plin. Un cap luminat nu e capul prevăzut cu vreun bec sau lampă pe din lăuntru sau pe dinafară; capul luminat n-are nevoie de lumină ci de întuneric! Un cutare „bătut în cap” n-are cum să-și deie în judecată semenii, oricîți martori ar produce pentru „bătaia” aceasta; cînd, în fine, doi se bat cap în cap, cîștigă cel cu pumnul mai tare. [Am citit odată o „operă fără cap”, recomandată de unii drept „capodoperă”; mai tîrziu am aflat că autorul „operei fără cap” era un capsoman, mare dătător din coate și buzunare pe lingă capetele pătrate!] Oamenii încuiați nu-și pot băga mințile-n cap din cauză că n-au pe unde. Din cap gărgăunii, gîndacii, greierii, sticleții se mai pot scoate, prosția însă niciodată (cu o singură excepție — la pensie!). Cei cu capul gol descoperă că n-au nimic de descoperit. O ciudățenie: băutura se urcă la cap la cei fără cap. Și o realitate: unul greu de cap e adesea om cu greutate. Cînd ești față de cineva cu un cap mai sus, dă-i a-nțelege că asta se datorează tocurelor tale mai înalte, altminteri poți ajunge caput! Cînd scoți cu chiu cu vai capul în lume, ți-ai sculat de fapt lumea în cap. Atenție: capul plecat sabia nu-l taie numai dacă a izbutit să plece departe de eșafod; singurul cap pe care sabia nu-l taie nici-odată este capul tăiat. Cînd se leagă

ținut dar întotdeauna fără formă — Presupune o oarecare concesie. 11) Martoră de rutină la o numire oficială — Depresiune naturală în urma unor calamități neprevăzute.

Alexandru CĂPAȚINA

EVOLUȚIE

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2N									
3L									
4A							●	P	O
5N					●				
6T			●						
7U						●			
8I							●	A	A
9T									
10I									

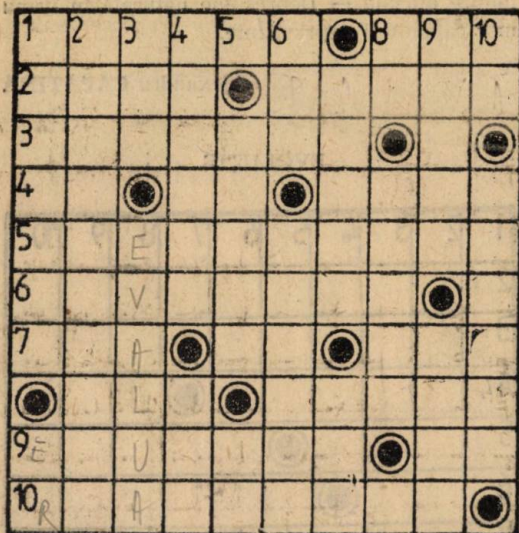
ORIZONTAL: 1) Volume scoase pe măsură ce sînt scrise. 2) Cu spor la înmulțire. 3) Esteri ai unui acid extras din scoarța de salcie. 4) Un tip care nu prezintă interes — La capătul pămîntului! 5) Loc de stat — De o mărime corespunzătoare. 6) Curent... alternativ — Dimpotrivă, nu e încasat!! 7) O mică lacună în cultură — A face o atingere... neplăcută. 8) Provenite dintr-un neam vechi — Abis! 9) Fac o primire călduroasă. 10) Fără nici o scuză.

VERTICAL: 1) Uniți cu ajutorul unor inele. 2) Cu multe însușiri. 3) Centrare de pe extreme. 4) A se face foc și pară — Cîteva grăunțe de dolomiță! 5) Bici! — A trata, superficial, cu foc. 6) Te stringe la piept (dim.) — Formulă de izgonire de la curte. 7) Un capăt de drum — Vase mari de transport. 8) Scoase de la apă — Boante! 9) Adunări generale. 10) Care nu poate avea copii.

DICȚIONAR: PAM, OLOM.

Alexandru IMBREA

PUNCTE DE SUSPENSIE...

ORIZONTAL: 1) Încredere oarbă — Mișcare reversibilă. 2) Curte marțială — Pină la refuz. 3) Se țin ca șcaful. 4) Cuprinse de friguri! — Intră în alertă! — Au cale de acces (sing.). 5) Carul... mare. 6) Înserare. 7) Plus de casă — Absolvenți de liceu! — Face apel la cunoștințe. 8) Stă la îndoaială — Stare de incandescență (fig.). 9) Culegător de stele — Dare în folosință. 10) Cartea de căpății (pl.).

VERTICAL: 1) Liniște... adâncă (masc.) — Intr-un cer restrins! 2) Libertate de gândire. 3) Lovitură de colț! — A pune în valoare. 4) Puse pe drumuri — Fluturi de noapte. 5) Izvor de sănătate — File de atlas! 6) Face față greutateilor — Cameră de luat vederi. 7) Cu acoperire în aur (pl.) — A fost odată... ca nicio dată! 8) Drum în penumbră! — Spațiu vital. 9) Cutie de rezonanță — Încetul cu încetul... (fem. pl.). 10) Cap la cap. 11) Deschizătoare de drumuri (fig.).

Rodica WEINBERG

PREFACERI

ORIZONTAL: 1) Unitate pentru consumul băuturilor (pl.) — Constructor de vase de mică capacitate. 2) Strălucitor la față — Situații fără ieșire. 3) Inveliș de tablă pentru vase — Secerători pe cimpul verde (sg.). 4) Amortizoare de sunete — Limita posibilului. 5) Tratament sever administrat în cazuri maligne. 6) Duse pe încredere — Lan pustiu! 7) Evoluție sportivă la o formă de vîrf — Popas de-o noapte.

la cap fără să-l doară, adevărul umblă cu capul spart, și cum adevărul doare întotdeauna s-a căpățuit, sărmanul!

Am văzut mulți trecători cu genți de diplomat care se deplasează cu capul intraistă, pentru orice eventualitate, că „diplomația“ trece, traistele rămîn, iar în gențile-diplomat nu poți pune decît hirtii și dosare, în vreme ce-ntr-o traistă încap din belșug: ceapă, mămăligă și sare! Cînd un cap ajunge „cap de afiș“ i se observă o tocire accentuată a coatelor și limbii, o curbare evidentă a coloanei vertebrale; se citează, apropo, nu puțini „capi de coloană“ suferinzi incurabili tocmai de coloană, că un cap, oricît ar fi el de greu, pătrat și sec și tare, tot se găsește un altul și mai greu, și mai pătrat, și mai sec și mai tare! Cînd doi oameni nu mai încap unul de celălalt, un cap trebuie să cadă, însă nu de fiecare dată capul care cade este și cel mai căzut în cap! O temă de statistică distractivă: cîți oameni adevărați se nasc, trăiesc și mor pe cap de locuitor! Ei bine, sînt fenomene care n-au nici cap, nici coadă și totuși nu le lipsește nimic, dar absolut nimic, n-au nici pe dracu, dar nici pe Dumnezeu! O treabă dată peste cap nu-i tot una cu un pahar dat peste cap, prima-i un lucru făcut de mintuală, a doua-i de minuire! „Capul“ și „coada de topor“ nu se deosebesc prea mult între ele că unul taie și cealaltă spinzură într-o captivantă solidaritate! Un cap sucit este fie un cap, îndrăgostit, fie unul cam ținut! Un cap încoronat care-i și încornorat se numește cap de acuzare! Cînd capul face și tot el trage ponoasele, vorba vine că-i vai de cap unde nu-i cap; cînd un cap face și oalele se sparg în alt cap, capul buclucaș se consideră cap al răutăților (cum o fi arătînd un cap al bunătăților?!); unde nu-i cap, picioarele, ingenioase, încep a-și face singure de cap. Condiția ca cineva să stea în capul mesei e ca masa să existe. Peștele se-mpute de la cap cînd e mort; oamenii în viață fiind! Se-ntîmplă că celor care dau din cap, le ghiorăie mațele mai abitir decît celor care dau din burtă; oare de ce?! Nu-i bine să-ți aprinzi paiele singur în cap și nici să-ți dai poalele peste cap, că te uzi, răcești la șale, și după aia tot el, capul, urgisitul, pătimește. Mulți s-au înecat în clipa de grație cînd au atins „Capul Bunei Speranțe“, poate pentru că aceasta „sublimă bună spe-

ranță", e tot una cu „capătul răbdării”!

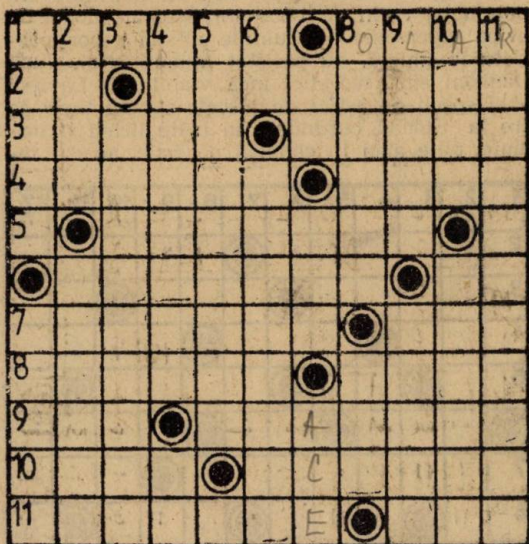
Ooo, dar câte alte surprize nu-i oferă omului un voiaj în jurul craniului său! De pildă, zicala aia că te dai cu capul de toți pereții ca să faci ceva, e inexactă, că pereții sînt mult mai mulți decît ne închipuim noi, și o viață de om e prea puțin pentru ca să te izbești cu scăfiria de chiar toți, toți pereții! Problema capitală, așadar, care se pune e: ne dăm sau nu ne dăm cu capul de ciți pereți sîntem în stare, într-o viață de om?! O, doamne, ce minunat organ e craniul! Eu care nu m-am dat în viața mea cu capul de nici un perete, am cel mai solid pavilion expozițional de cucuie dintre toți căpoșii care vor fi capotînd în sfînta capelă a lumii.

Calistrat COSTIN

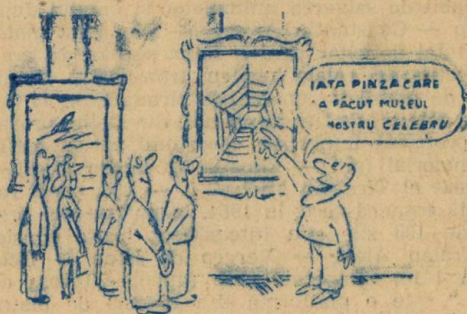
Rebusistică

- Îți place Brahms?
- Neapărat și negreșit!
- Adică?
- Obligatoriu!
- Chiar așa?! De ce?
- De vreme ce întrebarea e la modă — ca și Brahms ăsta, cine o fi el —, n-o să mă arăt tocmai eu ignorant și demodat!
- Dar rebusul?
- Rebusul?! Care rebus? Unde e?
- Rebusul, în general... Îți place?
- E sufletul și viața mea! Acasă, la birou, în autobuzul 331, la coadă, în baie, numai de rebus îmi arde... Numai asta aș vrea să fac! De altfel și aici sînt în nota zilei, deci modern... Fîndcă rebusul cunoaște, în epoca noastră, o vogă nemaipomenită!
- Habar n-ai...!
- Cum îți permiți?! Sînt un specialist în materie... un profesionist — ea să zică așa... Și știu că există milioane... zeci de milioane de microbiști... de pasionați ai rebusului...
- Păi... cînd iubești cu atîta patimă ceva, te documentezi, afli tot despre obiectul pasiunii tale...
- Bineînțeles...
- Dacă ar fi fost „bineînțeles”, ai fi știut că rebusul s-a născut în veacul al XVI-lea, cînd a și cunoscut cea mai mare vogă...

8) Primă... la avansare — În opoziție cu cei prezenți (pl.). 9) Materie de umplutură la cursuri — Modalitate de prezentare. 10) Are legătură cu fata în alb (pl.) — Reprezentant al Turciei la... paralele (sic!). 11) Formă de concentrare a materiei cenușii — Tratată la inimă!

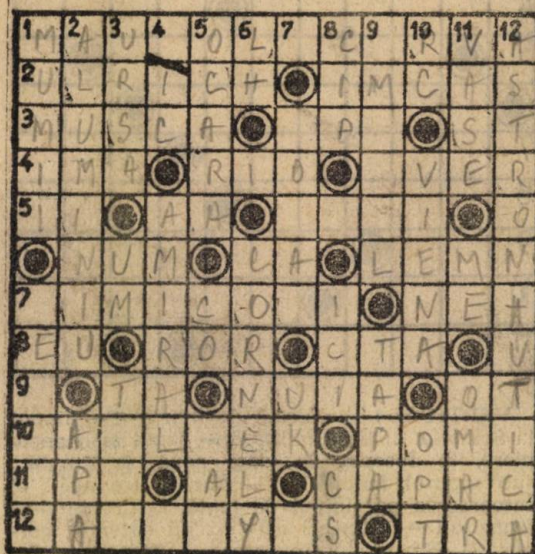
VERTICAL: 1) Călcată de tren — Supliment la Scinteia. 2) Bază militară — Ținut prin apropiere. 3) Început de viață nouă. 4) Ținută... sub semnul îndoielilor — Esență trairnică! 5) Întoarcerea pe cîmpul de luptă. 6) Crengi desfrunzite! — Atingeri care excită sistemul nervos. 7) Pătrunzător în esență — Merg la război — Articole mărunte de croitorie. 8) Tîrguri declarate centre comerciale — Chemare adresată la începutul unor convorbiri. 9) Fișier de date (pl.) — Cursă în apă. 10) Formă de conducere colectivă — Ham... în prelungire. 11) Așteaptă să treacă toamna.

• Constantin CUCOȘ, „Fără cuvinte”

PALEOASTRONAUTICĂ

ORIZONTAL: 1) Tratat brahman, vechi de 5000 ani, în care se descriu, până la identitate, efectele unui bombardament nuclear (2 cuv.). 2) Profesor american de aeronautică ce a demonstrat că, un obiect găsit într-un mormint din Columbia, vechi de 1800 ani, este un model de avion supersonic — Mumiile acestui popor, păstrate în gheață, au rezistat mileniilor și, după Däniken sint, teoretic, încă viabile. 3) Lavrele unei specii de astfel de insecte supuse timp de ore la +100°C, cufundate în heliu lichid și iradiate, puse apoi în condiții normale, au dat in-

divizi perfect sănătoși — Un astfel de obiect din oțel a fost găsit încastrat în roca veche de milioane de ani din minele Kingocle din Anglia — Sorin Titel. 4) Sursa sancrită Britath Sathaka arată că această diviziune a calendarului era egală cu 0,0000018 secunde — Riu în toponimia spaniolă. 5) Cămăși înflorate — Asia! — Fără asperități. 6) Erou al miturilor hawaiene, responsabil de salvarea animalelor și omului după potop — Constantin Arsene — Din acest material total deficitar pentru Egipt se pare că erau confecționate rolele pentru transportul blocurilor de piatră la construcția piramidelor. 7) Celebra coloană de fier inoxidabil din Delhi, probabil protejată împotriva coroziunii cu un astfel de material (pl.) — Zăpada. 8) Eugen Ursu — Afluent al Tirnavei Mici — ... — 202, sursă radiantă cosmică care, în 1964, la un interval precis de 100 zile și-a intensificat brusc emisia. 9) Traian Alexe — Vergea de lemn — Cotă medie! 10) Cunoscută sum numele „Terasa de la ...” este o platformă din blocuri de piatră dintre care unele au circa 2000 tone — Surse

— Cum?! Ai pretenția să susții că nu e o născocire a vremurilor noastre?

— Nu ți-ai dat seama după numele pe care-l poartă?... „Rebus” de unde vine?... Ce înseamnă?...

— De unde vine?... Ce înseamnă?...

— Ei?

— Păi...

— Am priceput!... Află că „rebus” este forma de ablativ a substantivului latin „res” — lucru, obiect... Dacă traducem exact și cazul, ajungem la formula „Prin lucruri”, „prin obiecte”.

— Și de ce, mă rog, denumirea asta latinească?

— Pentru că, în veacul al XVI-lea, deci în Renaștere, oamenii erau pasionați de latinitate... Tinerii francezi, din confreria la Basoche...

— Asta ce mai e?

— Cuvântul Basoche vine tot de la un substantiv latin, „basilica” — biserică...

— Am înțeles... Tinerii ăștia despre care vrei să-mi vorbești constituiau un noi de „biseriță”, o tagmă aparte...

— Da și nu. La Basoche era o confrerie, o corporație, dacă vrei, formată din avocați, grefieri, notari... în sfârșit cei ce-și duceau viața în palatul de justiție...

— A! Acum știu... Aștia din Basoche erau și comedienți, jucau teatru...

— Exact! Specialitatea lor erau misterele...

— Și ce legătură există între ei și problema noastră arzătoare: Rebusul?

— Există. Membrii tineri din confreria Basoche, din Picardie, au născocit și au lansat rebusul...

— Sérios?

— Foarte. În zilele carnavalului, ei răspindeau fițiuci cu fraze poznașe, cu aluzii rătăcioase la adresa unuia sau altuia, cu glume licențioase, toate exprimate criptic, cu ajutorul unor obiecte desenate... așadar prin rebusuri...

— Rebusurile astea, din Picardie, s-au împrăștiat în toată Franța, și chiar mai departe. Din simple, cum le-ai văzut, ele au devenit un soi de reviste, cu informații la zi... Și s-au numit „rebus quae geruntur”...

— Să știi că franțuzii s-au ridicat în ochii mei, de când știu că ei au inventat rebusul...

— Rebusurile, anagramele, acrostihurile, echivocurile sau calambururile... Și dacă vrei să afli mai multe, în această privință, să deslegi un număr impresionant, de... șarade citește, de urgență, cartea procurorului din Dijon, Estienne Tabourot, care s-a autointitulat și Sieur des Accords...

— Uite acum... Chiar acum dau fuga s-o găsească...

— Stai !... Nu ți-am spus ce carte...

— Hai, spune mai repede !...

— E intitulată **Bigarrures et Touches** și a apărut în 1582...

— Am fugit !... Dar nu mi-au spus la ce editură ? La „Univers” sau la „Cartea Românească” ?...

Sanda DIACONESCU

• Un morar — veac XX...

de fructe. 11) Capabile de viață, cum au constatat biologii de la Universitatea din Oklahoma, că sînt celulele mummiei prințesei egiptene Mene (masc. sing.) — Alecu Lăpuș — Pe cel al sarcofagului mayas de la Palenque este sculptat un cosmonaut într-o navă. 12) Experimentul din august 1959 care a dovedit că transmiterea gîndurilor poate fi mai eficientă decît legăturile telefonice — Beteală (inv.).

VERTICAL : 1) Obținute în urma unor procese complicate, avînd la bază deshidratarea, cele egiptene s-au conservat mii de ani — Scriitor român, autorul volumului „Semeni întru rațiune” unde sînt abordate probleme de paleoastronautică. 2) Deși procedeul obținerii acestui metal a fost pus la punct abia în anul 1825, un colier chinezesc vechi de peste 1500 ani îl conține în procent de 85 la sută — Element vital pentru viață pe care fiecare din cele 13 rezervoare ale orașului mayaș Tikod îl conținea în cantitate de 154.310 metri cubi. 3) „...mică”, constelație boreală spre care sînt orientate deschizăturile unor observatoare mayașe ca cel de la Chichen Itza — Marius Udrea — Specie de mamifere din America Centrală. 4) Bun gust — Funcția lui Piri Reis în marina turcă, mort în 1554, ale cărui hărți conțineau contururi și detalii ale Americii de Sud și Antarcticii — 5) Vorbă care mustră — Cobalt — Mine de aur. 6) Lena Haralamb — Colectivul acestei universități americane a transmis în 1974 un mesaj către steaua M 13 aflată la 24.000 ani lumină de Terra. 7) Unul din orașele mayașe construit după prevederile misterioase ale calendarului calculat pentru 5 milioane ani — Ulrich Klein. 8) „Glasul” pîilor de pasăre — Aici (pop.) — Costel Soare. 9) Scheletul unei astfel de ființe total necunoscute a fost găsit în mormîntul regelui egiptean Udimus — Gen de coafare (inf.). 10) Radu Cosașu — Capitală europeană care păstrează „mașinăria de la Anticythera”, ordinator sau planetariu datînd din anul 82 î.e.n. — Numărul planetelor din sistemul nostru solar care se pare că erau cunoscute de astronomii babilonieni. 11) Oale — Marin Enescu — Calif arab din ordinul căruia a fost arsă celebra bibliotecă din Alexandria. 12) Disciplină modernă care studiază mijloacele și posibilitățile de zbor în spațiul cosmic.

DICTIONAR : IMA, RIO, NUM, ROȘ, CTA, TRA, OMAR.

Nicolae CRISTEA

EDUCAȚIE ATEISTĂ

1	R	2	E	3	L	4	G	5	I	6	A	7	●	8	9	10	11	A
2	A	D	E	V	A	R	●	U	M	I	L							
3	C	U	G	E	T	●	T	R	I	S	T							
4	C	E	●	S	T	I	I	N	T	A								
5	L	A	N	T	●	A	N	T	E	U	●							
6	A	T	D	●	U	R	A	●	S	I	B							
7	●	I	A	D	●	T	B	O	C	●	A							
8	E	●	A	B	A	●	C	U	I	B								
9	●	●	●	U	R	S	U	●	L	E								
10	E	T	E	R	N	●	A	L	A	I	S							
11	I	N	C	H	I	Z	I	T	I	E	●							

ORIZONTAL: 1) Formă a conștiinței sociale devenită anacronică azi, în etapa revoluției tehnico-științifice mondiale — Diminutiv feminin. 2) Negarea sa și mistificarea realității constituie permanențe ale oricăror concepții religioase — Lipsit, de demnitate, așa cum este omul rob de misticism. 3) Însușire prin excelență umană, negată de religie prin preceptul „Crede și nu cerceta” — Abătut. 4) Aici (reg.) — Incompatibilă cu orice credință, asigură progresul și civilizația omenirii. 5) Mijloc de înrobire (fig.) — Personaj mitologic. 6) Abreviație lexicală cehă — Sentiment dușmănos condamnat și de religie — Localitate în Iran. 7) „Locul de pedeapsă” al necredincioșilor după moarte, armă psihologică în mina bisericii — Schimb de natură. 8) Vocale — Dimie — Loc de refugiu (fig.). 9) Lac lângă Sovata — Cale! 10) „Viața cea fără de moarte” pe care religia o promite credulilor (masc.) — Îi aparțin schițele umoristice „Dumnezeu” și „Duhul Elenei” (Alphonse). 11) Instituția de tristă amintire a bisericii catolice în Evul Mediu,

VERTICAL: 1) Religia, ca fenomen de o deosebită pericolozitate socială — Inarmați cu o concepție sănătoasă despre lume și viață, luptători neobosiți pentru eradicarea misticismului. 2) Activitate pedagogică, mijloc de însuflare în rândul tinerilor a concepțiilor ateist-științifice — Ten! 3) Ceea ce constituie, de fapt, epul mistic făcând abstracție de caracterul său social — Gol în interior. 4) La nivel! — Afirmație — Radu Horia. 5) Munte în Indonezia — „Candidați” pentru un loc cald în rai. 6) Alifie — Iad, infern. 7) Asupra lor trebuie să se concentreze, îndeosebi, educația ateistă (sing.)

Claymoor,
pur și simplu

sau „smârșit de veac în București” cu
Mihai (Mișu) IANCU VACĂRESCU

Între atâtea și atâtea evenimente grave, complicate, radicale chiar, pentru destinul României în ultimul pătrar al secolului trecut, printre răsturnări și ridicări de guverne, printre campanii conservatoare sau liberale, dezbateri parlamentare, camarile regale, afaceri infernale, defăimări și polemici politico-literare ale căror replici (seismice) se mai simt și astăzi, — protipendada bucuresteană „da cu sic din Isarlik”, high life nastratinesc, atins deopotrivă de cosmopolitism și egolatrie hedonistă. Baluri, societăți de binefacere, patinaj în Cișmigiu, five o'clock-uri mai mult sau mai puțin picante („le thé causant”) înțilniri velocipedice „la Șosea”, bătaii cu flori, Capșa, nunți la Domnița Bălașa, curse de cai, trenuri de plăcere, cadiluri, ș.a.m.d., totul tras în ciocolată, șampanie și caviar, între două alegeri, între două guverne și două vilegiaturi, după o revoluție și înaintea primului mare război. Tot acest „petit Paris”, care era (totuși) Bucureștiul nostru, trebuia adunat în ceva, avea nevoie de o pană — o pană de scris ca o pană la pălărie — trebuia, vorba lui Marin Sorescu, să poarte un nume. Era nevoie de o *Chronique mondaine*, de un *Carnet du High-life*, de o cutie de rezonanță pentru toate acele *Echos mondains*, de un alcătuitor al lui Tout Bucarest, *Almanach du High-Life*, de un *Calepin de voyage* într-o lume al cărei zeu era „chic-ul à la Figaro, jurnal zilnic și public în care toată „lumea bună”, „lumea mare”, de la Palat la Podul Mogoșoaiei, de la Herăstrău pînă la Manuc să se vadă în-tipărită. Evident, s-a găsit și pana cu pricina și astfel, de pe la 1880 și pînă la 1903, defilările acestor Cantacuzini, Ghiculești, Lahovary, Cîmpineni, Filipești, Greceni, Costafiori, Paleologi, Balși, Grădișteni, Catargi, Ferekizi, Sturdza, Manu, Șuțu, Arioni, Cerchezi, etc. — au găsit lornionul, mustața și manșeta reportericească potrivite. Numele eroului (obsesia saloanelor, a cucoanelor, și a dumealor, cei în frac) — Claymoor. Jurnalul său sui generis rivalizează cu faimosul jurnal maioreșcian și cu celălalt mare carnet al epocii, care este opera lui Caragiale tatăl, — trei puncte ce formează „planul

în spațiu" al fermecătorului „picior de Paris" ce cu voioasă vrednicie a pășit pe urmele ciobanului Bucur.

Mort odată cu high-life-ul lui, deși buhul i-a mai mers multă vreme după, Claymoor — adică Mihai (Mișu) Iancu cărescu și al Ecaterinei (n. Cantacuzino-Văcărescu, strănepot al viforosului iubitor de teatru (și de altele) Iancu Văpașcanu), și unchi al Elenei Văcărescu (faimoasa Hélène, al cărei Salon era frecventat de „le tout bon Paris") — a trăit 60 de ani (1843—1903), din care mai bine de jumătate ca „răsfățat al saloanelor", „copil teribil", deschizător de garden parties, conducător de cotillon, turlist și cite și mai cite. Rubricile sale, în special cele din *L'Indépendance Roumaine*, citate mai sus, însumează mai bine de șase mii de note, variind între una și zece pagini dactilografiate. Numai o parte, dar în totul semnificativă pentru acest neobosit „muncitor al plăcerilor", anume cronicile din 1882—1883, au fost adunate în volumul *La vie à Bucarest*, ed. Thiel & Weiss, 1884, iar, din zecile de mii de pagini, o selecție riguroasă, făcută azi, ar fi de-a dreptul încântătoare. Dînd seama de un om devenit blazon al unei vremi, o astfel de carte ar fi jurnalul, figurat-zis, al unei lumi aflate „în latentă, voluptuoasă decadentă" (cum spune Florin Faifer în *Dictionarul literaturii române de la origini pînă la 1900*, p. 194), o societate lizibilă „ca o replică, cu mici retușări, a acelei nobilimi neocupate și plictisite, care se străduia să amuze pe obositul și abulicul Ludovic al XV-lea" (Ion Ianegic, în „Studii și cercetări de istoria artei", XXIII, 1976).

Cum era Claymoor, putem afla fie de la nenea Iancu Caragiale, care-l ipostaziază (semn de veche, nevindecată, ranchiună, reciproc plătită, după cum vom vedea) în *High life*, fie de la Claymoor însuși: Situat în exponent, el rezumă, în *L'Indépendance Roumaine* nr. 6902/11/23 sept., 1899, *Le chic bucarestois*. Iată cîteva trăsături definitorii ale „bontonului" de atunci. Trebuia, care va să zică, să ai pe masă Figaro alături de *L'Indépendance Roumaine* și un buchet de flori, să joci tenis, să pleci din București la 15 iunie, să știi să citești ziarul printre rînduri, să-ți adaptezi ținuta pentru orice ocazii, să știi toate cancanurile, să te interesezi de alegeri și să ai neapărat un prieten ministru, să faci cu ochiul ziariștilor, spre a le putea cere oricînd un serviciu, să ai „jour fixe", model propriu de pălărie și un cîine

— Pronume posesiv. 8) Hid — Cel care crede în superstiții, în forțe supranaturale. 9) Autorul versurilor „Religia — o frază de dinșii inventată / Ca cu a ei putere să vă aplece-n jug" („Împărat și proletar") — Posezi. 10) A arde, a pieri — „Omul care aduce ploaia" în versiune biblică. 11) Nu-i aceasta — Microbiolog, savant român de renume mondial (Victor: 1854—1926), autorul comunicării „Credința și știința".

DICTIONAR: ICE, ATD, SIB, IVE.

Radu STOIANOV

ION BARBU

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

ORIZONTAL: 1) „Joc...", volum apărut în anul 1930 considerat „Arta poetică" a lui Ion Barbu. — Poezie publicată în revista „Sburătorul", în anul 1927. 2) La 11 august 1986 s-au împlinit 25 de ani de la moartea poetului și savantului Ion Barbu (Dan Barbilian) — Poezie publicată în „Sburătorul" din 6 decembrie 1919 (pl.) — „Cumpenind a somn, pe..., cu tot gîndul, sus, la el" („După melci", sing.). 3) „...sfînt" — poezie apărută în „Contemporanul", în perioada 1925—1926 — „Sub verdele lumilor plai, arai o lume..." („Aura", masc.) — Cei din urmă! 4) Altă poezie publicată în „Sburătorul" din 6 decembrie 1919 (neart. pl.) — „Asupra celui mai... comun multiplu al mai multor numere", notă publicată de elevul Dan Barbilian în *Gazeta Matematică* din septembrie 1912. 5) Regiune în Republica Coasta de Fildeş — „Ritmuri pentru nunțile...", altă poezie apărută în „Contemporanul" în perioada 1925—1926. 6) Pinguin — „Iarna coarnele se frîng, melc..., melc..." („După

„meici“, pl.). 7) Semne lăsate de cineva în trecere — Siglă pentru „Republica Coasta de Fildes“. 8) Guri — Denumirea facultății a cărei secție de matematică a frecventat-o studentul Dan Barbilian între anii 1914—1921 (sing.). 9) „Oul...“ — poezie apărută în anul 1926, în al doilea număr al revistei „Cetatea Literară“ — Ultimele bătaii! 10) Raluca Arsene — „Riga Crypto și Iapona...“, poezie apărută în primul număr al „Revistei Române“ (1924) — Nord-vest. 11) Loc de întrecere — „...“, îndoire în slabul vis!“ („Dioptrie“, pl.). 12) Lucrări de doctorat; în cazul lui Dan Barbilian s-a intitulat „Reprezentarea canonică a adunării funcțiilor ipereliptice“ — Poezie apărută în „Contemporanul“ (1925—1926) în care poetul se substituie lui William Wilson, eroul lui E. A. Poe.

VERTICAL: 1) Copacul „sacru“ din curtea casei poetului, care s-a prăbușit a doua zi după moartea acestuia (var.) — „...riul tragic în oglindă“ — versul de început al poeziei „Înfățișare“ (part.). 2) Tub electronic, cu nouă electrozi — Astrul zilei, „simbol al absolutului și purității („Oul dogmatic“ etc.). 3) Oraș din județul Argeș, unde s-a născut, la 19 martie 1895, Dan Barbilian — Elena Zaharia. 4) Natriu — „Vălturi frunte, gemene, ruptură de...“ („Falduri“). 5) Olanda pe autovehicole — Costache Negruzzi — Frîngie de care sînt prinse cîrilele carmacelor pescărești. 6) Localitate din județul Bacău unde a trăit poetul în anii 1904—1905, urmînd pe tatăl său, magistrat integru, mutat aici de ministrul justiției, „deranjat“ de corectitudinea lui Constantin Barbilian — tatăl. 7) Victor Iliu — Costache Antoniu — Placă ceramică pe aco-peris. 8) Natura simbolurilor matematice utilizate de Ion Barbu în exprimarea poetică a unor idei filozofice (pl.). 9) „Văd acum ce sta să zică botul tău — Știi vreun...“ („În memoriam“, pl.) — Oblon la fereastră (reg.). 10) Miez de nucă! — Cu privire la ciini, animale îndrăgite de poetul Ion Barbu, dedicîndu-le versuri de o mare gingășie (fem.) — Dan Ursuleanu. 11) Scriitor american (Edgar Allan), pentru care poetul nutrea o preferință specială — Curge! — „Să port sub raze deget șters înting — un liniștit, un rar și... mugur“ („Steaua înnului“). 12) Mare matematician român, profesor universitar al studentului Dan Barbilian, care l-a sprijinit substanțial pe acesta, recomandîndu-l, printre altele, spre a fi trimis în Germania să-și pregătească teza de doctorat. (Gheorghe) — „Dar oul...“, la virf cu plod, Făcut e să-l privim la soare („Oul dogmatic“ pl.).

DICTIONAR: ADU, ALC, RCI, USNE, ENEODA, ANA, LOD, POE.

Gheorghe GÎNDU

de rasă, inel pe deget, ceas de buzunar fără lanț și opinii despre orice. Să fii ras proaspăt, dar mereu puțin obosit, să nu refuzi pe nimeni și să dai mereu speranțe, să iei viața-n glumă, fără expansiuni sentimentale, să nu vii niciodată la întîlnire chiar la fix, să citești revistele, să-i cunoști pe simbolisti, să te plîngi că n-ai timp, să ai o deviză, o culoare preferată și un amant, să ai opinii despre orice, inclusiv despre ultima carte apărută, chiar dacă n-ai citit-o, etc.

Subiectele lui Claymoor erau, în principal, balurile, „recenzate“ cu scrupulozitate, seratele, dineurile, etc., cronică spectacolelor din seara precedentă, de la Operă la Național, de la Bossel, la Cîrc, apoi: nunți, botezuri, înmormîntări, plecări și reveniri din vacanță, lista cu simandicoasele obrazuri de felițat la un sf. Ion, Vasile sau Gheorghe, ș.a.m.d. Cea mai cumplită risipă de fantezie, dar ferm dirijată și canonizată, ca să zicem așa, teribil de diplomatic așezată-n pagină, spre a nu deranja ierarhiile vremii, le avea ca obiect pe femei, pe „doamnele din înalta societate“. Aici, claviatura lui Claymoor este desăvîrșită și trebuie că audiența enormă de care el se bucura în epocă, presiunile de tot felul la care era supus și omnișcența în privința cancanurilor, a bătațiilor de alcov, a culiselor, îl fereau de gafe exact în măsura în care îl expuneau, veșnic, la acestea. Cîteva mostre de stil vestimentar-narativ, alese la întîmplare: principesa Bibescu „en satin gris argent garni de grêbe, sur la tête toute une constellation de magnifiques brillants, où l'on remarque le fameux solitaire donné à Mme. de Pelaprat par Napoléon I-er“; dna. Grădișteanu, „splendide, dorée comme un missel antique, traîne impériale en drap d'or, vertugadins de satin blanc couverts de feuilles dorées, grande chatelaine moyen âge en or avec feuillage, sa belle tête blonde couronnée comme celle d'une déesse de feuilles de chêne dorées“; dna. Lahovary, „belle comme une nymphe, en grande toilette de satin blanc, traîne royale brodée d'arabesque et de jais à feuillage d'argent, paniers fleuris de grandes roses jaunes, toute une flore de diamants dans les cheveux“, et. Doamne îmbrăcate „en bleu azur“, „en toilette sombre, le crépuscule ou la nuit, satin noir parsemé de perles“, alte în „maux fin, un flot de gaze printannier“ sau în „rose pâle, dentelles noires posées à

l'espagnole"; unele sînt comparate cu cariatidele antice, altele cu faimoase personaje din istoria picturii, unele trimit la regnul vegetal, altele la cel mineral-prețios, totul este „fort joli”, „gracieuse”, „coquette”, „mignon” ca un pastel de Grigorescu, triumf decorativ în redare barocă; „Mme. Catherine Lahovary, en grande toilette de bal, robe impératrice vert Nil, taine éventail en satin garni de duchesse, feuillage de lierre jété à l'improviste; corsage décolleté en as de pique garni de feuilles de lierre; sur la tête des plumes et des brillants”.

Aceeași grijă în enumerarea și descrierea meniurilor, pentru că, în ciuda obsesiei siluetei, opulența gastronomică ținea pasul cu varietatea și somptuozitatea vestimentară. Iată, de pildă, un meniu de la un bal la Palais (4/16 ian., 1900): „Consommé à la Royale. / Caviar frais / Paté de foie gras en belle-vue / Saumon du Rhin see Tartare / Dindes truffées / Hores de sanglier / Pain de la volaille à la Reine / Hommards à la Parisienne / Jambon à la gelée / Galantine, Faisans de Bohême / Salade Russe / Compotes assorties, Ananas, Mandarines, Raisins, Gâteaux, Bavaroise à la Chantilly, etc. / Vins: Rudesheim, Bordeaux Dragashan, Champagne frappé”. Sau meniul de la dineul dat la Mitropolia română în cinstea ministrului Rusiei, Uruzov și a ministrului Belgiei la București, Joorio, în ianuarie 1882: „Potage à la Reine / Bouchées aux huîtres / Petit aspic de homard / Filet de boeuf au madère / Foie gras en belle vue / Asperges en branches sauce hollandaise / Marquises à l'orange et du curaçao / Faisans de Bohême / Perdreaux truffés / Salades vertes et Russie / Camembert, impérial / Gâteaux: Délices aux pistaches / Glaces, corbeilles de fruits / Cigarettes montées / Fruits frais et bombons / Vins / Sherry frappé, Vin du Rhin, Château-Lafite, Veuve Cliquot, Muscat, Frontignon”.

Dacă în materie de modă, zvonuri și cabale de tot felul, arbitrajul claymorișt era nevoit să se autocenzureze, cronicarul de teatru și cel muzical (mai rar de pictură și literatură) se lăsa de bună voie în captivitatea capriciilor. Dacă dincolo „î se dicta”, aici el „dictează”. Sigur, acum, că, dată fiind și apetența sa pentru marile capitale europene, encomionul se înalță cu precădere cînd este vorba de un Ernesto Rossi, în Hamlet, Othello, Kean și Lear (1/13 febr., 1889), de o Mme. Thé-

PRESING

1	R	E	3	4	5	6	7	8	9	10	11
2				G	A				C	H	E
3				A	Z						
4				L	A					P	E
5				E	N						
6					T						
7	C										
8		O							T	T	S
9	E		R					I			T
10		A		A				R		Z	A
11	S	I	R	E	T			E			R

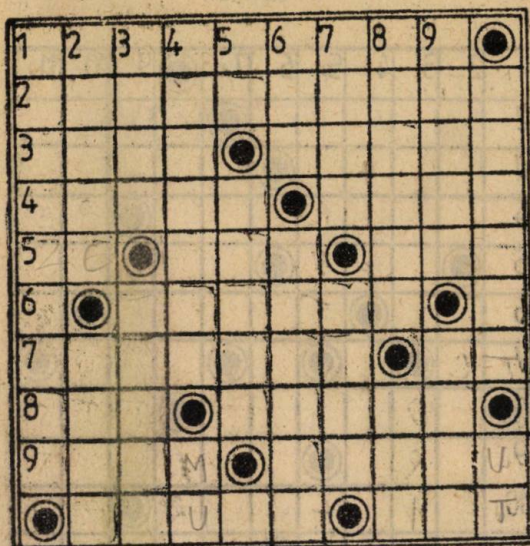
ORIZONTAL: 1) Al 12-lea jucător — E gol! 2) Terenul MINERULUI — Rezervele portarului. 3) Apărare în fața unui atac în valuri — Echipă... bună în deplasare. 4) Portar (pl.) — Cupe! 5) Din formația de pitici — Aranjament de partidă. 6) Echipă... cu aprobare — Șutate. 7) Trec pe extreme! — Ieșire, apoi repunere! 8) Biata minge — Steaua 221! 9) A schimba direcția înaintării — Meciul VIITORULUI. 10) Stîlpul porții — Demarează pe stînga... și cade! 11) Stringe bocancul! — Plasa.

VERTICAL: 1) Terenul nostru — Cupa. 2) Confirmă calculul hîrtiei — Expresia formei bune a STELEI. 3) Loc pentru întinderea plaselor — Privește ceasul. 4) Meciuri... cuplate — Apărare de fier, la propria poartă (pl.). 5) Șterge bara — Atac frontal! 6) Face curse rapide — Eliminat din competiție. 7) Deschidere în adîncime — Antrenor al multor cupluri. 8) MINERUL (pl.) — Întîlnire finală! 9) Vîrf — Solul sportivilor. 10) Se agită pe lîngă tușă (pl.) — Rezultate. 11) Un „cap” bine plasat — Vedetă..

DICȚIONAR: NAN, IRR, EOS.

Ioan CARAIMAN
București

FILIGRAN

ORIZONTAL: 1) Cuvînt înainte. 2) Cadre de conducere. 3) Rețea de scurgere — Servitul cărilor. 4) A prinde în cuie — Semn de apreciere pentru munca învățătorilor. 5) Notă de îndreptat — Element greu la inele — Semnul sonor în caz de înec. 6) Foarte curioși în felul lor. 7) Tratat pe larg în presă — Opt cupe!. 8) Termen de predare — Așchiuță în colectivul său de copii. 9) Invitație la dans — Piesă de rezistență cu priză la public. 10) Linii duble — Ochii unici... care nu se uită.

VERTICAL: 1) Titlu de... duce. 2) Citadela sfărîmată — Intervine... cînd nu mai e nimic de făcut. 3) Toc rezervor — Manuale de nivel superior. 4) Zgomot de fond — Expresie bovină. 5) Răsare din pămînt după ploaie — Frîns de urechi. 6) Sucit din fire... într-o ipostază feminină — Pierderi de vieți omenești. 7) Un negru sculptural — Neplăcute în felul lor. 8) Zicători din bătrîni — Menține statu-quo-ul. 9) Colectiv frunțos — Calificat... Slab. 10) Joacă cu cărțile pe față — Unite cu un nit!

DICTIONAR: RAL.

... Colea HERESCU
București

SUCESIUNI... APROXIMATIVE

ORIZONTAL: 1) Profil de tablă — Ramuri de salcîm! 2) Pinză străvezie — Tip de rezistență (pl.). 3) Canal pentru recepționarea undelor scurte — Călăuză pe drumul spre înălțimi. 4) Încadrare la direcție (pl.). 5) Îndemn la somn prin balansare — Reprezentantă a curții crescute în puf. 6) Acord stabilit la nivel înalt — Subiect de carte. 7) Exponent al vieții raționale

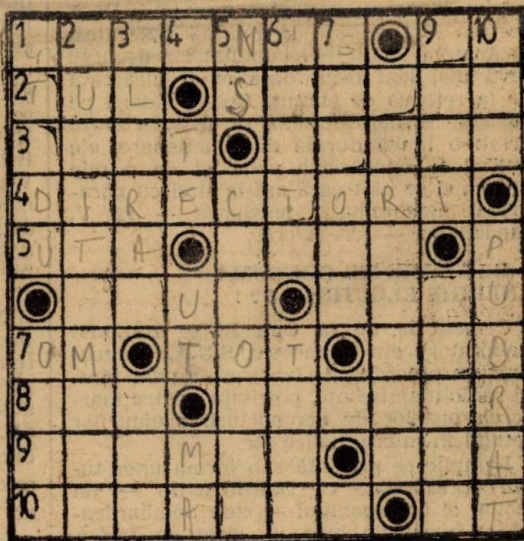
nard de la Comedia Franceză (24 ian., 1889), de trupa de la Carltheater din Viena (oct., 1900) sau de Agnès Sorma", „Duse cea de peste Rin" (7-8 nov., 1900), de japoneza Sedda Yacco în Gheisa și cavalerul (13 febr., 1902) de Jeanne Pierny, care cîntă în Niniche la 15 dec., 1900, unsprezece ani după ce o lăudase pentru același rol pe Anna Judic. El se extaziază înaintea Gemmei Bellincioni (14-20 ian., 1901), dar laudă și Curcanii lui Grigore Ventura, Penes Curcanul de Leonescu și Duțescu sau Les joueurs de cartes de H. Lecca. Scrie cu destulă aplicație la 1883 despre Salonul de pictură deschis în curtea bisericii Stavropoleos, de tablourile lui Andreescu, Grigorescu, Henția, Stănescu, etc., dar vibrează în special la Trubadurul, Traviata, Rigoletto, Bărbierul din Sevilla, Aida sau Lucia di Lamermoor, la Somnambulii de Bellini sau la Lucreția Borgia. Bucureștiul torfotea de trupe de teatru și operă din străinătate, repertoriile, cum se știe, musteau de titluri franțuzești, în mare măsură bulevardiere, iar o săptămîină „de lucru" a protipendadei arăta — la 1882, de pildă — astfel: luni: Divorcees, de Victorien Sardou; marți: bal la prîntul Bibescu și „thé causant" la Alex. Moruzi, urmat de o „séance de magnétisme fort intéressante"; miercuri, ca, de altfel, în toate cele șapte zile, o trupă de italieni juca Hernani; joi: bal în travesti la teatru. În beneficiul săracilor și sub patronajul reginei, iar simlăit, soarea la Constantin Grădîsteanu. Să vezi și să nu crezi!

Era inevitabil ca, de la o atare „înălțime", opera lui Caragiale să-i devină cronicarului o adevărată „bête noire" și lucrul se știe demult, fiind exemplificat și comentat în exegeza caragialiană. Să facem, totuși, cîteva trimiteri, spre elucidarea lectorului și îmbogățirea bibliografiei problemei. În L'Indépendance Roumaine, nr. 6698/6/18 febr., 1899, sub pseudonimul Fénéstrange, Claymoor semnează o dare de seamă cu titlul Lasoirée. „C'est à vous, lectrices, qui avez l'âme plus miséricordieuse, que j'offre mon premier salut", captează el benevolența auditoriului. Aseară, continuă cronicarul, eram „assoiffé de plaisir", în urma săptămîinii de reclusiune, cauzată de una din cele mai șic boli ale Bucureștiului de atunci, pre numele ei influența. La Național avusesse totmai loc, nu demult, premiera revistei lui Caragiale 100 de ani, un semi-eșec artistic, așadar un triumf financiar. În trei ore am trăit

100 de ani, spune el malitios: „J'ai beaucoup ballé et à un moment donné j'ai cru que ma maladie me reprégnait. Après avoir passé le pont du Danube avec le train de Lilliput, j'ai pris un automédon plus grand et me suis rendu au cirque...”, concluzie întru totul grăitoare. O săptămână mai târziu, Claymoor asistă la o reprezentație a **Scrisorii pierdute** la Național. Piesa „a beau être amusante, elle a été tellement rabâchée que le public n'y va plus. La salle était vide, froide et ennuyeuse. L'interprétation n'était guère bonne. Il n'y avait aucun entrain. Jouer devant des loges et des banquettes vœux des spectateurs, cela n'est guère encourageant pour les artistes“. O fi fost sau nu așa, cert este că peste încă două săptămâni (nr. 6747/28 mart./9 apr., 1899) observația este reluată în cazul **Nopții furtunoase**: „L'interprétation se ressentait du vide de la salle“, dar, acum, cu adăugirea că, deși piesa este „une étude remarquable prise sur le vif dans une certaine catégorie de la société“, reprezentarea ei „pe prima scenă a țării“, „me paraît très déplacée“. „Ceux qui aiment le commun et l'épique peuvent prendre plaisir aux aventures de M. Coeur-Noir (e vorba de Titircă Inimă rea, n. n.) et de son épouse Mme. Veta, amoureuse de son premier commis“. La 29 sept., din nou: „Toutes les loges s'ouvraient comme d'immenses derins vides de leurs joyaux. Elles avaient l'air de roudir sous leurs tentures de velours cramoisi du manque d'empressement du public“. Deși amuzantă, piesa lui Caragiale „n'est pas une comédie de salon“ (ceea ce ar fi fost acceptabil) și, deci, „je ne la recommanderai pas aux familles comme école des mœurs“. Aceeași concluzie: „elle n'est pas tout à fait à sa place dans le répertoire d'un théâtre subventionné“.

Nu este, însă, mai puțin adevărat că, de-a lungul anilor, atitudinea lui Claymoor a cunoscut unele oscilații, determinate fie de colportările din culise, fie de evoluția, de scriitor și persoană publică, a marelui dramaturg, fie de relațiile cronicarului monden cu directorii Naționalului (un studiu detaliat al problemei rămâne de făcut). De exemplu, la 3 nov., 1883, Claymoor se plînge: „N'est-il navrant de voir Mme. Romanesco (Ariztizza, n. n.), si bien dans **Supplice d'une femme**, une jeune première de grand talent, jouer le rôle trivial du saute-ruisseau dans **Noaptea**

— Sferă largă de cuprindere — Tratat de estetică. 8) Valența unui element negativ (fem.) — Element de bază în tehnica edilitară. 9) Slăbi-ciuni omenesti — Măsurî ample luate la timp (sg.). 10) Prezentate în premieră — Trec prin spate (sg.).

VERTICAL: 1) Cursă... de cai — Ansamblu de locuințe într-o zonă industrială. 2) Gazdă familiară. 3) Sclav al gândului obsesiv — Generator de curent în mișcare. 4) Putere medie! — Mijloc auto! — Armare interioră! 5) Învins în cele din urmă! — Figuri impuse. 6) Sufărîntă între ciocan și nicovală — Unitate de masă. 7) Etapă de antrenament. 8) Edificiu social construit pe nivele. 9) Specie agățătoare — Strungari la înălțime. 10) Fundul ochiului — Albit la față.

Sile LEIBU

• Constantin CUCOȘ, „Dansul săbiilor“

== CALEIDOSCOP ==

SOARELE FOLOSIT CA STICLĂ DE ALIMENTARE

Bateriile-acumulator avind montate în interior fotoelemente au fost deja realizate și ele nu mai sînt o utopie. Dacă acestea sînt expuse la lumină puternică, încărcarea bateriei-acumulator decurge ceva mai lent decît dacă ar fi încărcată de la rețeaua de curent. Aceste baterii pe bază de nichel-candmiu, se caracterizează printr-o lungă durată de funcționare, ele putînd fi reincărcate chiar și de o mie de ori, și se păstrează ani la rînd cu parametrii neschimbați: tensiunea — 1,2 V, capacitatea — 1,24 A/oră.

BEC CARE NU CONSUMA ENERGIE ELECTRICĂ ! ? !

Cercetările de la Oak Ridge Național Laboratory din Tennessee, S.U.A., au realizat un procedeu de fabricare a unor lămpi radioluminescente, potrivită pentru marcarea pistelor de aeroporturi, drumurilor refugii în munți, balize etc.

Lămpile se prezintă sub forma unor tuburi presurizate ce conțin tritiu — un izotop al hidrogenului — care bombardează cu particule beta un strat de fosfor, făcîndu-l să lumineze. Radiațiile de diferite culori — roșii, albastre, verzi, galbene — rămîn în tuburi, independente de rețeaua de curent electric.

Din antologia căutătorilor de perle

★

„Prefer să nu fiu artist, decît să-mi stric viața tot silindu-mă să devin și pînă la urmă să nu reușesc.”

„Copilăria, adolescența, maturitatea, bătrînețea sînt patru vieți, patru feluri de-a trăi. Le uciți pe toate, dacă vrei să torni pe una în timpul celeilalte.”

Panaît Istrati: „Cum am devenit scriitor”

★

„Oricît de apropiate ar fi două ființe omenești, încă mai e loc între ele pentru o prăpastie adînc căscată, peste care numai dragostea poate să treacă și chiar și aceasta numai din cînd în cînd și doar cu ajutorul unei punți provizorii.”

Herman Hesse: „O amintire despre Knulp”

furtunoasă, et dans quel travesti, bon Dieu !”, pentru ca după numai două zile, calificativul asupra aceluiași spectacol să fie: „très beau spectacle et très belle salle !”. Era salutată prezența în sală a dnei. Grădișteanu, „dans une toilette de grande dame russe, toque polonaise et grand manteau en velours rouge bordé de zibeline”, alături de Elena Niculescu, dna. general Călinescu, dnele. Marian, Lupescu, Filidor, ș.a.m.d. Iar în decembrie același an, se revine aproximativ la fel: Teatrul Național a oferit spectatorilor **Noaptea furtunoasă** și **M. Choufleuri** „devant une salle comble et fort joliment composée. Grand succès pour les deux pièces”. Și tot în decembrie 1883, despre același spectacol: „Salle comble et des plus choisies, M. Julian a été le héros de la soirée”, ca și Nottara și Mateescu: „le succès de ce soir a été immense pour le théâtre roumain”. Înainte, însă, cu două luni, la 25 oct., piesa caragialiană fusese inserată, ce abilitate veninoasă, printre producțiile de „bas étage” prezentate pe scenele bucureștene: „Le soir, reception très selectée chez Mme. Hélène Otetelesha-no. Puis, trois théâtres. Notre comédie nationale donnait **Une nuit orageuse**, la salle Bossel exhibait des fantômes (era vorba de **Théâtre des Fantoches**, de Bergheer, n. n.) et Dacia jouait **Monte Cristo** (...) les benglants qui pululent malheureusement à Bucarest”. Tot astfel, dacă la 29 dec., 1899, Claymoor notează că matineul cu **O scrisoare pierdută**, de la Național, a făcut „sală plină” și „a exaltat publicul”, un an mai tîrziu, la 21 dec., 1900, deplînge schimbarea de la Operă, unde, în locul **Africanei**, s-a programat **Noaptea furtunoasă**, ceea ce a îndepărtat spectatori, afirmă cronicarul.

Dar, să lăsăm amănuntele pentru alte ocazii. Destul este să observăm că o lectură „în oglindă” a **lumii** lui Caragiale și a **lumii** lui Claymoor Văcărescu ar oferi multe surprize. Fie în virful piramidă, fie la baza acesteia, defectele umane și carile sociale sînt aceleași. Ceea ce diferă este numai **altitudinea**, nu și **atitudinea**.

Dan C. MIHĂILESCU

ALMANAHUL „ATENEU“

PUBLICITATE

U

B

L

I

C

I

T

A

T

E

PUBLICITATE

U

B

L

I

C

I

T

A

T

E

PUBLICITATE

U

B

L

I

C

I

T

A

T

E

Cooperativa „METALUL” din Tîrgu Mureş

STR. LIVEZENI NR 6, TEL. 954/3 22 37

LIVREAȚĂ :

1. INSTALAȚIE DE INTRODUS STICLE (BUTELII) ÎN CONTAINERE (Containere metalice)

- Instalația se folosește pentru introducerea sticlelor (buteliilor de 1 litru sau 1/2 l în containere pe trei nivele, cîte 63 bucăți pe nivel.
- Capacitatea orară : 32 containere a 189 sticle.
- Putere instalată : 1,85 kw
- Gabarit : L = 2400 mm
l = 1500 mm
h = 3500 mm
- Folosește containere speciale

2. TEMPORIZATOR DIGITAL PENTRU COMANDĂ DE PROCESE DIFERITE

- Domeniu de reglare : de la 0,1 sec. la 19 minute, reglaj continuu
- Preț informativ : 10 000 lei
- Oscilator cu cristal de quartz

3. INDICĂTOR NUMERIC MECANIC PENTRU MĂSURAT LUNGIMI

FIȘA TEHNICĂ

Cod CUOS : 384 111 000 000 — 1

Beneficiar : Centrala Industrială a Mătăsii, Inului și Cînepii

Data omologării : noiembrie 1985

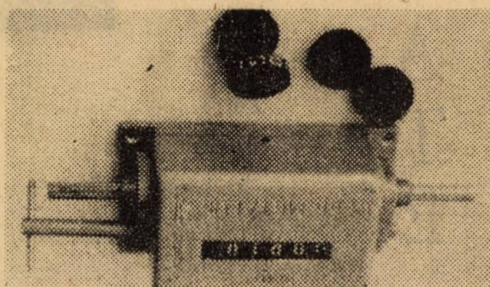
Nr. normei : CS — 075 — 85

Descrierea produsului : Indicatorul numeric este compus din 6 (șase) blocuri de numărare, din care cel cu cifre roșii indică subdiviziuni. Raportul de demultiplificare între axul de antrenare și indicatori 1 : 2 (două rotații la axul de antrenare = o diviziune avans la blocul de numărare, cifre întregi). Indicatorul este montat într-o carcasă din aliaj de aluminiu. Racordarea indicatorului se poate realiza direct prin intermediul unei roți de antrenare sau prin transmisie intermediară. Readucerea la zero se realizează cu o cheie.

Caracteristici tehnice :

- a) domeniul de indicare : 0—99999,9 m
- b) posibilitate de antrenare : bilateral
- c) diametrul axului de antrenare : 7 mm
- d) lungimea liberă a axului : 26,5 mm
- e) gabarit L x l x h : 170 x 63 x 45 mm
- f) greutatea : 0,325 kg

Domeniul de utilizare : Indicator de măsurare, în aparate de măsurat lungimi sau numărător de rotații
Prețul produsului : 3 800 lei

M. I. Et.

INTREPRINDEREA DE FERITE URZICENI

DN. 2 KM. 57,5 COD. 8230 JUDEȚUL IALOMIȚA
TELEFON CENTRALĂ — 5 11 00, 5 11 04 — SECRETARIAT
— 5 14 82 TELEX 8 21 12

Singura întreprindere din țară — producătoare de ferite debutează cu alte repere inedite, interesind o largă categorie de beneficiari. Este vorba de **NOUA SECȚIE PENTRU PRODUCEREA DE PERII COLECTOARE PENTRU MAȘINI ELECTRICE ROTATIVE.**

Emanație a eforturilor depuse de întreg colectivul de oameni ai muncii de aici (în rândurile căruia se cuvine subliniat aportul **ATELIERULUI DE CERCETARE-PROIECTARE**, în frunte cu ing. Constantin Păunescu, șeful atelierului, ing. Radu Rudiev, maistrul Manta Radu — șeful atelierului de prototipuri, sub atenta și pasionata îndrumare a directorului ing. Aurel Ghiu și ing. Virgil Băncilă, director comercial în colaborare cu institutul specializat — I.C.P.E. — București, gama de noi produse anunțate vin să adauge importante dimensiuni procesului complex de modernizare a industriei noastre.

**PERII
COLECTOARE**

*Non
la
Ferite
Urziceni*

**Calitate =
competivitate**

Firmă căutată deopotrivă de parteneri interni și externi (30 la sută din producție este destinată exportului — dintre beneficiari cităm: Ungaria, Polonia, Bulgaria, Coreea, R.F.G., Italia, Turcia ș.a.). Întreprinderea ialomițeană continuă să evolueze cu importante contribuții pe treptele progresului tehnic.

publi_o

M. I. Et.

INTREPRINDEREA DE FERITE URZICENI

DN 2 KM. 57.5 COD. 8230 JUDETUL IALOMITA
TELEFON CENTRALA — 5 11 00, 5 11 04 — SECRETARIAT
— 5 14 82 TELEX 8 21 12

PERII COLECTOARE

„CATALOGUL“ PERII COLECTOARE PENTRU MAȘINI
ELECTRICE ROTATIVE OFERĂ TUTUROR CELOR
INTERESAȚI INFORMAȚII STRICT NECESARE BUNEI
CUNOAȘTERI A NOII SECȚII PRODUCÎND
ÎNCEPÎND CU ANUL 1987.

MATERIALUL DOCUMENTAR AL ACESTUI CATALOG
NU ESTE LIMITATIV. EL POATE FI COMPLETAT
DE ÎNȚEPRINDEREA PRODUCĂTOARE CU ALTE
MARCI CARE VOR ÎNTRA ÎN PROGRAMUL
DE FABRICAȚIE PE MASURA REZULTATELOR
OBTINUTE DIN CERCETARE ȘI PRIN COLOBORAREA
CU INSTITUTUL SPECIALIZAT PE ACEASTA
PROBLEMA — I.C.P.E. BUCUREȘTI.

PRINCIPALELE GRUPE DE MARCI CALITATIVE
DIN CARE SE CONFECTIONEAZĂ PERIILE, SÎNT:

1. SEMIFABRICATE BACHELITGRAFITICE — BGR
2. SEMIFABRICATE CARBONICE DURE — CDR
3. SEMIFABRICATE ELECTROGRAFITICE — EGR
4. SEMIFABRICTE METALGRAFITICE — MGR

ÎNTEPRINDEREA DE APARATAJ ELECTRIC ȘI DE INSTALAȚII TITU

Strada Gării nr. 79, Titu, Jud. Dâmbovița,
Telefon : (90) 14 79 55, 14 79 68

publi, a.

Printre unitățile cu un binemeritat prestigiu din județul Dâmbovița, ÎNTEPRINDEREA DE APARATAJ ELECTRIC DE INSTALAȚII TITU, este cunoscută datorită succeselor obținute în realizarea de aparataje electrice de joasă tensiune. Cele peste 250 de produse cu aplicații industriale și casnice, care fac faima întreprinderii, au o linie de prezentare modernă, fiind fabricate în mai bine de 400 de variante constructive.

Întreprinderea este dotată cu o secție de bachelită și cu o secție de sculărie bine utilitate, ceea ce îi permite să onoreze în bune condiții comenzile beneficiarilor, calitatea produselor fiind recunoscută și apreciată tot mai mult și peste hotare. De asemenea, aici s-au realizat scule de mare randament, ștanțe de mare precizie, instalații de sudat prin puncte, dispozitive de control și de măsurare a parametrilor produselor, iar prin autodotare mașini de executat contacte, obținându-se substanțiale economii de valută.

Printre preocupările constante în activitatea I.A.E.I. TITU se înscriu înnoirea și diversificarea neconținută a producției pentru ridicarea calității, diminuarea consumurilor de metal și energie, creșterea gradului de mecanizare și automatizare a proceselor tehnologice, valorificarea unor resurse materiale și energetice recuperabile etc.

Caracteristicile tehnice ridicate și aspectul plăcut fac ca aceste produse să fie competitive atât pe piața internă, cât și pe cea externă, realizându-se în două variante : albă și maro.

Una dintre principalele caracteristici constă în faptul că pot fi combinate după dorințele beneficiarului și în seturi de 2,3 sau 4 aparate.

**DIN NOMENCLATORUL PRODUSELOR
MARCA I.A.E.I.-TITU**

publi_o

ÎNTRERINDEREA DE APARATAJ ELECTRIC ȘI DE INSTALAȚII TITU

INTRERUPĂTOR SIMPLU STANDARD	COD : 06001
INTRERUPĂTOR SIMPLU SUPER	COD : 06002
INTRERUPĂTOR SIMPLU CU LAMPĂ STANDARD	COD : 06004
INTRERUPĂTOR SIMPLU CU LAMPĂ SUPER	COD : 06005
INTRERUPĂTOR LUMINĂ STANDARD	COD : 06007
INTRERUPĂTOR LUMINĂ SUPER	COD : 06008
INTRERUPĂTOR SONERIE STANDARD	COD : 06010
INTRERUPĂTOR SONERIE SUPER	COD : 06011
INTRERUPĂTOR SCARĂ STANDARD	COD : 06013
INTRERUPĂTOR SCARĂ SUPER	COD : 06014
INTRERUPĂTOR DUBLU STANDARD	COD : 06019
INTRERUPĂTOR DUBLU SUPER	COD : 06020
COMUTATOR CRUCE STANDARD	COD : 06022
COMUTATOR CRUCE SUPER	COD : 06023
COMUTATOR DUBLU SCARĂ STANDARD	COD : 06025
COMUTATOR DUBLU SCARĂ SUPER	COD : 06026
COMUTATOR CUMPAȚĂ STANDARD	COD : 06028
COMUTATOR CUMPAȚĂ SUPER	COD : 06029
INTRERUPĂTOR SONERIE DUBLU STANDARD	COD : 06031
INTRERUPĂTOR SONERIE DUBLU SUPER	COD : 06032
INTRERUPĂTOR BIPOLAR STANDARD	COD : 06071
INTRERUPĂTOR BIPOLAR SUPER	COD : 06072
PRIZA CU C.P. STANDARD	COD : 07002
PRIZA CU C.P. SUPER	COD : 07003
PRIZA FĂRĂ C.P. STANDARD	COD : 07024
PRIZA FĂRĂ C.P. SUPER	COD : 07027

Observație : Standard — nuanțe maro.
Super — nuanțe alb.

SONERIE "TRIL"	COD : 04001
SONERIE "TRIL" CU TRANSFORATOR	COD : 04002
SONERIE "BING-BANG"	COD : 04007
SONERIE "SONG"	COD : 04008
SONERIE "DANTON-TCHINO"	COD : 04009
SONERIE "DING-DONG" CU TRANSFORMATOR	COD : 04010
SONERIE "TICINO"	COD : 04012
SONERIE "SCHARM"	COD : 04013
VARIATOR DE LUMINĂ S.T.	COD : 949
VEIOZĂ CU VARIATOR	COD : 998
VEIOZĂ CU VARIATOR ȘI INTRERUPĂTOR SENZITIV	COD : 965
VARIATOR DE LUMINĂ PE CORDON	COD : 271
VARIATOR DE LUMINĂ CU PRIZA	COD : 942
SONERIE MUZICALĂ	COD : 980
TESTER BATERIE AUTO	COD : 862
VARIATOR DE LUMINĂ DE PUTERE MAX. 500 W	COD : 955
REOSTAT REGLARE ILUMINARE BORD	COD : 824
PRIZA INDUSTRIALĂ FIXĂ 16A/220V-240V	2P+ = COD : 738
PRIZA INDUSTRIALĂ 16A/220V-240V	2P+ = (6h) COD : 737P
FIȘĂ INDUSTRIALĂ 16A/220V-240V	2P+ = COD : 737F
PRIZA INDUSTRIALĂ FIXĂ 16A/380V	3P+ = (6h) COD : 728
PRIZA INDUSTRIALĂ FIXĂ 32A/380V	3P+ = (6h) COD : 730
PRIZA ȘI FIȘĂ INDUSTRIALĂ 16A/380V	3P+ = (6h) COD : 703
PRIZA ȘI FIȘĂ INDUSTRIALĂ 16A/380V	3P+ = (6h) COD : 703A
PRIZA ȘI FIȘĂ INDUSTRIALĂ 32A/380V	3P+ = (6h) COD : 704
PRIZA ȘI FIȘĂ INDUSTRIALĂ 32A/380V	2P+ = (6h) COD : 204A
PRIZA ȘI FIȘĂ INDUSTRIALĂ 16A/380V	3P+N+ = (6h) COD : 715
PRIZA ȘI FIȘĂ INDUSTRIALĂ 32A/380V	3P+N+ = (6h) COD : 707
PRIZA ȘI FIȘĂ INDUSTRIALĂ 63A/500V	3P+N+ = (7h) COD : 705
PRIZA INDUSTRIALĂ 16A/380V	3P+N+ = (6h) COD : 750
PRIZA INDUSTRIALĂ 16A/380V	3P+N+ = (6h) COD : 749P
FIȘĂ INDUSTRIALĂ 16A/380V	3P+N+ = (6h) COD : 749F
PRIZA INDUSTRIALĂ 32A/380V	3P+N+ = (6h) COD : 640
PRIZA INDUSTRIALĂ 32A/380V	3P+N+ = (6h) COD : 639F
FIȘĂ INDUSTRIALĂ 32A/380V	3P+N+ = (6h) COD : 639F
PRIZA INDUSTRIALĂ 63A/500V	3P+N+ = (6h) COD : 08001
FIȘĂ INDUSTRIALĂ 63A/500V	3P+N+ = (6h) COD : 08002
FIȘĂ INDUSTRIALĂ FIXĂ DE PANOU 16A/220V-240V	2P+ = COD : 080090
FIȘĂ INDUSTRIALĂ FIXĂ DE PANOU 16A/380V	3P+ = (6h) COD : 08010
FIȘĂ INDUSTRIALĂ FIXĂ DE PANOU 16A/380V	3P+N+ = (6h) COD : 08011
FIȘĂ INDUSTRIALĂ FIXĂ DE PANOU 32A/380V	3P+ = (6h) COD : 08012
FIȘĂ INDUSTRIALĂ FIXĂ DE PANOU 32A/380V	3P+N+ = (6h) COD : 08013

ÎNTEPRINDEREA DE POSTAV BUHUȘI

STR. LIBERTĂȚII NR. 36

TELEFON 932/6 13 00, TELEX 2 12 41 - BUHUȘI - BAĞAU 5536

publ. a:

Cultivând tradițiile și talentul creator moștenit de oamenii acestor locuri, buhușenii au continuat munca de pionierat, fiind în primele rinduri ale celor ce lansează tehnologii și creații noi. Aici s-au lansat în fabricația textilă primele șarje de relon, de melană, de terom, de poli-propilenă, realizate de industria noastră chimică. Aici a pornit prima linie de filatură pieptănată cu laminoare de mare întindere montate în țară. Aici se testează și primesc girul de calitate utilajele românești pentru industria lînii. De aici au pornit și pornesc cadre de înaltă calificare fapt ce a făcut ca în decursul anilor Întreprinderea de Postav Buhuși să-și cîștige pe drept cuvînt renumele de „a doua facultate a specialiștilor din industria lînii”.

Marca Întreprinderii de Postav Buhuși este apreciată pe toate continentele, de nenumărați clienți din țări cu tradiție: U.R.S.S., S.U.A., R.F.G., Italia, Franța, Anglia, Olanda, Canada, R.D.G., Turcia, Kuweit și multe altele.

● Pe modernele utilaje ale filaturii buhușene se realizează o gamă bogată de fire, inclusiv extrafine, din 100% lînă, lînă în amestec și 100% fibre chimice, normule sau cu efecte, pentru îmbrăcăminte și pentru tricotate.

● În filatura cardată se produc fire destinate țesăturilor pentru îmbrăcăminte, pături, covoare, din orice fel de materie primă.

- costume pentru toate anotimpurile
- rochii
- pardesië într-o paletă largă de desene și culori
- paltoane
- pleduri, pături în desene clasice și jaquard
- covoare
- articole tehnice (filtre industriale, pînă pentru inserții și pentru ambalaje)
- fibre cardate pentru tricotate
- fire pieptănate pentru tricotate
- fibre cardate pentru țesături
- fire pieptănate pentru țesături

● Țesătoare de înaltă calificare realizează pe mașinile de țesut automate, îmbrăcăminte dumeavoastră în peste o mie de desene și poziții coloristice.

● În secția profilată pe produse voluminoase se execută o bogată paletă de pături și covoare în desene clasice și jaquard.

● Înnobilarea țesăturilor, conferirea unor caracteristici și proprietăți care dau tușeul pe care-l preferați se realizează în secția de finisare.

● Laboratorul testează calitatea cu care textiliștii buhușeni se mindresc și tot aici, activitatea de cercetare împreună cu cea de creație pun bazele viitoarei producții.

publi_o-

I.P.E.P. BACĂU

CALEA REPUBLICII NR. 66, TELEFON : 1 45 90,
TELEX 02 12 58**PRODUCE :**

- PANOURI COMPLEXE ELECTRICE, ELECTRONICE ȘI ELECTROPNEUMATICE PENTRU TOATE RAMURILE ECONOMIEI NAȚIONALE
- INSTALAȚII COMPLEXE DE AUTOMATIZARE PENTRU CONDUCEREA ȘI SUPRAVEGHEREA PRODUSELOR TEHNOLOGICE.
- PANOURI ELECTRICE PENTRU DISTRIBUIREA ENERGIEI ELECTRICE.
- TABLOURI DE COMANDĂ ȘI AUTOMATIZARE PENTRU MAȘINI-UNELTE.
- ÎN COLABORARE CU FILIALA IPA BACĂU PRIN PROIECTARE POATE ASIMILA ȘI EXECUTA ÎN CADRUL REVIZIILOR ȘI REPARAȚIILOR INSTALAȚII COMPLEXE DE AUTOMATIZARE PROVENITE DIN IMPORT

LIVREAZĂ :

- PRODUSE DE CALITATE SUPERIOARĂ LA PREȚURI COMPETITIVE.

COLABOREAZĂ :

- CU BENEFICIARII PENTRU PROIECTAREA ȘI REPROIECTAREA DIVERSELOR INSTALAȚII.

ASIGURĂ :

- COLABOREAZĂ CU BENEFICIARII PENTRU PROIECTAREA ȘI REPROIECTAREA DIVERSELOR INSTALAȚII.

POSĂDA :

- PUTERNICE ATELIERE DE PROIECTARE MECANICĂ ȘI ELECTRICĂ.
- SECȚII DE PRODUCȚIE ÎNZESTRATE CU UTILAJE DE ÎNALTĂ TEHNICITATE ȘI PRODUCTIVITATE.

PARTIZANUL BACĂU

STR. ȘTEFAN CEL MARE NR. 90 TELEFON : 41611,
TELEX : 836

publi, a' -

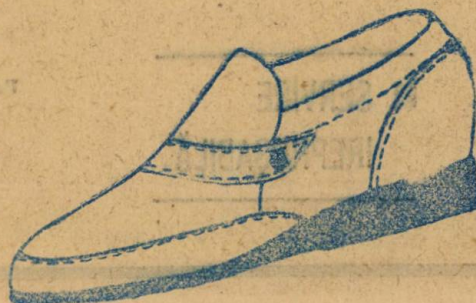

● PRODUCE ÎNCĂLȚĂMINTE ELEGANTĂ, COMODĂ, DURABILĂ, DIN PIELE ȘI ÎNLOCUITORI, PENTRU FEMEI, BĂRBAȚI ȘI COPII. TOT AICI SE CONFEȚIONEAZĂ SETURI COMPLETE (POȘETĂ, ÎNCĂLȚĂMINTE, CORDON) DIN PIELE DE CURCĂ.

● COTIDIAN ●

● MARCA „COTIDIAN” A ÎNTREPRINDERII „PARTIZANUL” SE BUCURĂ DE CELE MAI BUNE APRECIERI PE PIAȚA EXTERNĂ.

○ DOVADA CONVINGĂTOARE O CONSTITUIE, ÎN ACEST SENS, ȘI FAPTUL CĂ EA ÎNTREȚINE RELAȚII COMERCIALE CU FIRME DIN 15 ȚĂRI ALE LUMII, PRINTRE CARE: S.U.A., U.R.S.S., ANGLIA, R.F.G., BULGARIA, SUECIA, OLANDA, FRANȚA, POLONIA.

publi_o

I.C.S.A.P. BACĂU

BD. UNIRII NR. 2 TELEFON : 453 12 7

Unitate fruntașă pe țară atât pentru calitatea produselor, cât și pentru servirea promptă și ireproșabilă a consumatorilor.

Distinsă în anul 1985 cu Ordinul Muncii clasa I.

În anul 1986 s-a situat pe unul din primele locuri în întrecerea socialistă.

Dispune de o rețea completă cu numeroase profile care în anul precedent a fost întregită cu încă trei noi tipuri de unități:

- Pizza Parcul trandafirilor
- Barul „Calipso”
- Cofetăria „Pinguinul” profilată pe desfacerea specialităților de înghețată.

Întreprinderea dispune de personal cu înaltă calificare, dintre care se evidențiază în chip deosebit maeștrii în arta culinară TEODOR STOLERU — triplu medaliat la concursul internațional de gastronomie, Praga 1986.

Calitatea preparatelor, diversitatea lor, alcătuirea echilibrată a meniurilor și toate noutățile care apar în domeniu sînt amplu prezentate în fiecare an în tradiționala „Gală a expozițiilor” ajunsă în 1986 la cea de a XV-a ediție.

Pentru elevi și copii, restaurantele „Pensiune” Scala, Lacto-Aeroport și Pizza — Parcul trandafirilor (nou înființată) pun la dispoziție o gamă variată de meniuri complete la prețuri accesibile.

Vizitați
cu încredere
unitățile
I.C.S.A.P.
Bacău

■ SERVIRE
IREPROȘABILĂ

RESTAURANTE :

- SELECT
- PARC
- POPASUL MOLDOVENILOR
- PASAJ
- GARĂ
- UNION — CASCADA
- PIZZA PARCUL TRANDAFIRILOR

COFETARII :

- PASAJ
- NUFĂRUL
- SELECT
- AMANDINA
- PINGVINUL

PATISERII :

- MOLDOVEANCA
- GARĂ
- TIC-TAC
- PIAȚĂ

ÎNTEPRINDEREA JUDEȚEANĂ DE GOSPODĂRIE COMUNALĂ ȘI LOGATIVĂ-NEAMȚ

5600 PIATRA NEAMȚ, STR. LT. DRĂGHICESCU
NR. 20, TELEFON: 936/1 76 91, TELEX: 2 52 70

publ.a'

Impresionantă „baza” și „raza” de acțiune a ÎNTEPRINDERII JUDEȚENE DE GOSPODĂRIE COMUNALĂ ȘI LOGATIVĂ — NEAMȚ! Într-un anume sens, întreprinderea, a cărei „rețea” se întinde în profunzime, pe orizontală dar și pe verticală, pe întreaga suprafață a Neamțului, este un „centru vital” fără de care existența oamenilor de pe aceste înflori-toare plaiuri moldovene ar fi de necon-ceput! Sint cu atât mai meritorii laurii care au încoronat eforturile „gospodari-lor” acestora de-a lungul anilor.

OFICIUL DE CALCUL

Oficiul de calcul al IJGEL-Neamț a în-trat în funcțiune nu cu mulți ani în urmă (1984), dar a devenit repede „creierul” ace-s-tui mare organism care este întreprinde-rea nemțeană. Este de menționat că așa cum ne iniția în aparent miraculosul do-mentu al informaticii matematicianul Dragoș Drelciuc, pe linie de minisisteme, dotarea Oficiului este unică în țară. Beja, și alți informaticieni din alte centre s-au împărțit din experiența acumulată de aici.

Din JURNAL i-102 (un material docu-entar elaborat de Oficiul de calcul des-tinat informării celor interesați — infor-maticieni și alți specialiști) aflăm — dacă mai era nevoie! — că „în spatele fiecărei aplicații trecute pe calculator stau zeci și sute de ore de muncă asiduă, atât din partea programatorilor, cât și a operato-rilor pe calculator, la găsirea unor solu-

ții tehnice optime, pentru ca efectul eco-nomic să fie maxim”.

Realizatorii Jurnalului i-102 (alături de mat. Dragoș Drelciuc au lucrat ing. Mir-cea Burchi, mat. Ana Drelciuc, mat. Ni-colae Meicu, ing. Cornel Dinu și ing. Do-rina Brabieru) anunță apropiate noutăți în tehnica de calcul electronic cu ajutorul minicalculatoarelor din dotare. Este vorba în primul rând de modul de introducere a datelor în calculator care nu se mai face prin „cartele” ci prin mijloace video (pe Displayuri), ceea ce conduce logic la re-ducerea consumurilor de hirtie. În curind se va pune pe calculator conducerea sta-ției de epurare. Apoi se intenționează ca fiecare compartiment și unitate beneficia-ră să utilizeze în mod direct calculatorul, astfel ca pregătirea, controlul și introduce-rea datelor să se facă „la sursă”! Dacă la acestea și multe altele, adăugăm și faptul că Oficiul de calcul execută 80 la sută din lucrările contabile ale întreprinderii, avem încă o dimensiune a „hărniciei” și perspi-cacității „calculatorilor” și „calculatoare-lor” din ceea ce am sugerat a fi „creierul electronic” al I.J.G.E.L.-ului din Piatra Neamț!

Un lucru cu totul inedit a realizat Ofi-ciul de calcul la Școala nr. 3, patronată de I.J.G.E.L. Concret, s-a configurat aici un veritabil „studio de televiziune” cu șase camere de luat vederi. În curind se va conecta un „terminal” spre a „preda” pri-mele „lecții de teleanformatică”! Această „emisiune” se va difuza aici, la Piatra Neamț, pentru prima oară în Moldova!

publi_o-

I.J.G.C.L. — NEAMȚ

JUD. NEAMȚ, TELEFON : 936/6 10 78

POPAS PENTRU SĂNĂTATEA DUMNEAVOASTRĂ LA BĂLȚĂTEȘTI

În vasta „bază” a I.J.G.C.L. — Neamț se prenumără și Stațiunea Bălățești, unde rare „izvoare de sănătate” au făcut ca faima sanatorului de aici să crească an de an. Stațiunea, prin dotările de care dispune, prin specialiștii de înaltă calificare, vă oferă posibilitatea de a trata următoarele afecțiuni :

● **REUMATISM CRONIC DEGENERATIV** — spondiloze, cōxartroze, gonartroze, tendinite, miozite, celulite.

● **BOLI NEUROLOGICE** — nevr̄ite, poliradiculonevr̄ite, sechele după accidente cerebrale vasculare, hemiplegii, paraplegii, pareze, neuroodistrofii, neuroze, lombosciatică, discopatii lombare.

● **BOLI ALE APARATULUI RESPIRATOR** — rinite infecțioase, rinite alergice, sinuzite, laringotraheite, bronșite, astm bronșic.

● **BOLI CRONICE ALE APARATULUI CARDIO VASCULAR** — hipertensiune arterială, cardiopatie ischemică, arterite obliterante, varice, hemoroizi.

● **BOLI CRONICE ALE APARATULUI DIGESTIV** — gastrite, duodenite, colite, boala ulceroasă.

● **GINECOPATII** — tulburări de ciclu, metroanexite, endometrit̄e, cervicite, vaginism.

● **AFECTIUNI PEDIATRICE** — debilitate fizică, rahitism.

● **Paradontopatia** prin baza de tratament stomatologic complex.

AFECTIUNILE DE MAI SUS SE TRATEAZĂ LA BĂLȚĂTEȘTI PRIN URMĂTOARELE PROCEDURI :

● acupunctură ● ionogalvanizări ● curenți diadinamici ● ultracurte ● băi galvanice ● împachetări cu prafină ● împachetări cu nămol ● solux ● ultraviolete ● magnetodisflux ● băi cu clorură de natriu ● aerosoli cu apă minerală ● chiropractică ● hidromecanoterapie ● duș-masaaj ● gimnastică medicală ș.a.

IMPORTANT DE ȘTIUT : Biletele se pot procura prin UNIUNEA GENERALĂ A SINDICATELOR DIN ROMANIA, I.T.H. R., OFICILE JUDEȚENE DE TURISM DIN ȚARA ȘI DIN STAȚIUNE PE TOATĂ DURATA ANULUI pentru 6, 10, 12, 18 și 21 zile.

ÎNTEPRINDEREA FORESTIERĂ DE EXPLOATARE ȘI TRANSPORT PIATRA NEAMȚ

publi, a' -

METAMORFOZA LEMNULUI

Pe faleza lacului de acumulare din Piatra Neamț, într-un loc numit de localnici — „Peste vale” — se reflectă în oglinda apei I.F.E.T. Piatra Neamț. Între ce știam despre această unitate (că se ocupă de tăierea arborilor, transportul lor și apoi niște gătere care le fac scinduri) și ceea ce ea în realitate diferența e foarte mare. I. F. E. T. Piatra Neamț și-a îmbogățit nu numai catalogul activităților, dar și dicționarul. El înseamnă, pe lângă memoria noastră, un prezent de-a dreptul senzațional. Cu ani în urmă, dacă utilizați noțiuni ca: cercetare, proiectare, emulație, cei 3 R, ochii își alunecau instinctiv peste pădure cu întrebarea: ce se poate cerceta la copaci? I.F.E.T. Piatra Neamț dă răspunsul!

INTELIGENȚA I.F.E.T.

Întrebarea este: cine a dat plenitudine și diversitatea lemnului? Răspuns: oamenii muncii puși unde trebuie să gindească destinul aurului verde. Fiecare om din unitate caută, e marcat de neliniștea de a ieși din tiparele obișnuite. I.F.E.T. Piatra Neamț a participat la „Salonul de Invenții și Inovații Bacău 1986” cu toate ramurile la un loc, unde a obținut mențiune, dar și un premiu special al O.S.I.M. Nu întâmplător Asociația Oamenilor de Știință din județ, cu o largă participare națională, și-a desfășurat lucrările aici. Unde? Într-o sală — sui generis — cum numai la I.F.E.T. — Neamț poți vedea: ilustrată sinoptic și grafic cu propriile creații.

CAUTARE — CERCETARE — VOCĂȚII

Cercetarea de la Piatra Neamț a dat soluții de utilizare a supraproduselor

rezultate, încă din 1978. Coaja, cu peste un milion m.c. resurse pe economia națională, I.F.E.T.-ul nostru o valorifică integral. Ea a devenit o foarte valoroasă materie primă (îngrășământ pentru pepiniere, materie pentru obținerea de energie termică, aceasta având o putere calorică mai mare decât lemnul și plăci izolatoare).

OAMENI — EFECTE — VERTICALE

Din sediul central de filtru și sinteză al I.F.E.T. am luat drumul pădurilor, exploatărilor și fabricilor prelucrătoare. Pe acolo unde arborii își schimbă destinul, forma, unde devin geometrii doar de forestieri înțelese. Am văzut procese de muncă, rosturi, profile umane pure. Nici într-o altă industrie ca în cea forestieră omul nu e mai pur. Pădurea, metafora ei, față de fidelitatea Carpaților noștri, i-a conservat sublim caracterul și candoarea.

publi_o

INTREPRINDEREA AVICOLA DE STAT PIATRA NEAMȚ

Creație a anilor socialismului, Întreprinderea Avicola de Stat — Piatra Neamț conferă peisajului industrial al meleagurilor nemțene deopotrivă consistență și originalitate. Amplasată pe platforma numită „Izvoare”, pe principiul „întreprinderea potrivită la locul potrivit”, acest edificiu modern și eficient poartă întru totul în existența sa pecetea noului, comparația cu trecutul nefiind cu puțință pentru bunul motiv că lipsește tocmai „termenul” în cauză de făcut comparația!

Prestigioasa întreprindere nemțeană — un autentic „fagure” de ferme, secții, ateliere, abatoare, birouri și servicii toate funcționale, a devenit o unitate „etalon” a noului peisaj urbanistic și industrial al municipiului reședință de județ.

PE FAGAȘUE EXIGENȚELOR RITMURILOR VIETII MODERNE

La Întreprinderea Avicolă de Stat din Piatra Neamț se desfășoară o laborioasă muncă de cercetare, devenită notorie prețutindeni. „Avicola” a început să însemne nu numai „păsări”, dar și... iepuri!

TIMP AL CREAȚIEI CONTINUE

Ideea de a grefa pe profilul unei întreprinderi avicole, o crescătorie de iepuri a emanat din inițiativa oamenilor muncii de aici. Există așadar la „Avicola” — Piatra Neamț un capital substanțial de inteligență proprie, un potențial creator în totul remarcabil, o vocație reală a înnoirilor celor mai diverse, subordonate sarcinilor încredințate de economia națională. Crescătorie de iepuri nu constituie o activitate singulară, exterioară profilului întreprinderii. Crearea a fost bine gândită, temeinic motivată. Au apărut noi secții, dotate cu personal calificat și specializat în discipline diferite de cele consacrate până atunci. Fapt este că ponderea crescătoriei, care nu mai poate fi considerată o simplă „grefă”, are un conținut substanțial în valoarea producției marfă, întreprinderea pe ansamblu a devenit mai puternică, mai bogată! Munca de cercetare la „Avicola” este esențialmente aplicativă, bazată pe observația directă, neîncetat, fără răgaz, noțiunea de „timp liber” are aici o valoare relativă, înlocuită fiind cu aceea de timp al creației continue!

— Secția de confecții din blană de iepure —

(spicuum din lunga listă cu modele
ale eleganței și bunului gust...)

- JACHETE DIN BLANĂ — „VERA”
- CAPĂ DIN BLANĂ — „INGRID”
- JACHETE DIN BLANĂ —
„RIN-TIN-TIN”
- PLĂPUMI DE COPII — „IEPURAS”
- VESTĂ CU CODIȚE — „MIRABELA”
- VESTĂ PENTRU COPII —
„VERONICA”
- CĂCIULI DE DAMĂ — „PETRONELA”
- CĂCIULI — „PITIC”
- CĂCIULI — „RUSALCA”
- CĂCIULI — „CODIȚA”
- GULERE ȘAL
- MOCHETE DIN BLANĂ DE IEPURE
- EȘARFE „FANTEZIA”
- PAFUCI DE CASĂ — „INTIM”

CENTRUL DE CERCETARI PENTRU FIBRE CHIMICE SAVINEȘTI

publi, a'

● FORȚA CREATOARE A COLECTIVULUI DE CERCETĂTORI PLENAR ANGAJATĂ ÎN BĂTĂLIA PENTRU PERFORMANȚĂ.

● TEHNOLOGII NOI, DE MAXIMĂ EFICIENȚĂ, COMPETITIVE, ÎN DOMENII DE VIRE ALE FABRICĂRII FIBRELOR SINTETICE.

OFERTĂ DE PRODUSE

- Fibre acrilice (Mélana, P.N. și E) pentru blănuri ;
- Fibre acrilice tip covor ;
- Fire de efect voluminoase din amestec de fibre acrilice și poliamidă trilobală ;
- Amestecuri de fibre sintetice (Mélana + viscoză, Relon + viscoză, Poliester + viscoză ș.a.) ;
- Bandă cardată din fibre acrilice modificate pentru blănuri ;
- Polistiren antișoc ;
- Poliamidă termodezivă ;
- Poliamidă 7,7 ;
- Tehnopolimeri pe bază de poliamidă 6 tip poliamid ;

- Poliamidă 6 colorată ;
- Adézivi ;
- 2 etil antrachinonă ;
- Acid cinamic ;
- Amestec de acizi dicarboxilici ;
- Sulfat de hidroxilaină foto ;
- Persulfat de amoniu și potasiu ;
- Garnituri de etanșare de înaltă presiune din cauciuc poliuretan ;
- Schimbătoare de căldură din materiale nemetalice ;
- Umpluturi de înaltă eficacitate din materiale plastice ;
- Aparat de electrosinteză, electroliză și electrodializă ;
- Membrane schimbătoare de ioni acide și bazice ;
- Profile din materiale stratificate pe bază de fibre de sticlă în amestec.

OPȚIUNI, PROIECTE DE VIITOR

● PUNEREA ÎN FUNCȚIUNE ÎN DEVANS A INSTALAȚIILOR EXPERIMENTALE CU MICROPRODUCȚIE ;

● RACORDAREA LA CIRCUITUL PRODUCTIV A INSTALAȚIEI DE PRODUCERE A GRANULELOR ȘI FIRELOR DIN POLIESTER MODIFICAT ;

● INSTALAȚIA PENTRU PULBERI POLIAMIDICE ș. a.

publi_o

ÎNTEPRINDEREA DE VOLVATIR TÎRGU-NEAMȚ

GRAD ÎNALT DE ÎNNOIRE CONTINUĂ A PRODUCȚIEI

Un loc important în activitatea întreprinderii de volvatir — Tîrgu Neamț îl ocupă specializarea în producerea țesăturilor de volvatir unitatea nemteană fiind singura întreprindere cu acest profil din țară, înlocuirea materiilor prime naturale sau din import cu fibre chimice și alte materii prime indigene, gradul de înnoire al producției fiind extrem de ridicat.

Creația tehnico-științifică a talentatului colectiv de la „Volvatir“ se materializează în numeroase lucrări premiate la concursuri și simpozioane, între care se numără : Realizarea țesăturilor de volvatir utilizînd fir de viscoză polifilamentară rigidizat destinate confecțiilor de export ; Aplicarea analizei tehnico-economice a valorii de întrebuințare la insertii țesute pentru confecții privind utilizarea rațională și înlocuirea materiilor prime naturale ; Înlocuirea firelor de bumbac la articolele cu destinație insertii țesute pentru industria confecțiilor, ș.a.m.d.

Produce și livrează :

I. Țesături pentru insertii în îmbrăcăminte (volvatir) :

- a) Suporturi chimizate pentru termocolare (articole subțiri) ;
- b) Înlocuitor roșar pentru coasere (articole groase).

II. Articole tehnice cu destinația :

- a) fețe încălțăminte
- b) saci ambalaj
- c) suport mocheta
- d) suport piele artificială
- e) suport cauciuc
- f) filtre tehnice

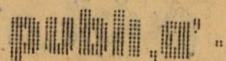
III. Articole decorative cu destinația :

- a) pentru draperii
- b) pentru fețe de masă
- c) pentru pături și cuverturi

IV. Stofe și tergaluri pentru confecții

ÎNTEPRINDEREA DE PRODUCȚIE ȘI PRESTĂRI

TIRGU OCNA

B-dul Republicii nr. 55,
telefon : 933/4 08 68

CARTE DE VIZITĂ :

- 39 de puncte de lucru în 8 ramuri industriale din care :

- prelucrarea lemnului

(25%)

- confecții metalice

(26%)

- industria ușoară

(30%)

- Puncte de lucru în localitățile Valea Oituzului, Comănești, Ghimeș, Municipiul Gheorghe Gheorghiu-Dej, Căiuți, Bîrsănești, Livezi, Tîrgu Ocna ș. a.

- Sectoare de activitate :

Confecții, textile, tricotaje, mase plastice.

- Peste jumătate din producție este destinată exportului.

publi_o

**COMBINATUL DE ÎNGRAȘĂMINTE CHIMICE
TÎRGU MUREȘ „AZOMUREȘ”**

STR. GH. DOJA NR. 300

ADRESA TELEGRAFICA :

AZOMUREȘ

TELEX : 065—264

CONT VIR. 30.14.2.01.01

B.N. TÎRGU MUREȘ

TELEFOANE :

3 30 55, 3 09 04, 3 04 90, 2 37 00, 2 39 00

PRODUCE ȘI LIVREAZA :

- Film negativ A/N „AZOPAN”
PS. 18, PS. 21, PS. 24, PS. 27.
- Plan film negativ A/N
profesional PS-21 S
- Film cinereversibil A/N
RCP. 18, RCP-21, RCP-24.
- Hirtie foto A/N „AZOBROM”
- Hirtie foto color „AZOCOLOR”
- Set prelucrare hirtie color
„AZOPRINT 3”
- Film și hirtie document
- Pelicule cinematografice A/N
și color
- Filme radiografice industriale
și medicale
- Filme fototehnice
- Seturi și chimicale de prelucrare

IN VIITORUL APROPIAT :

- Film negativ color

I. I. C. BACĂU

Continuă modernizarea și creșterea eficienței

La împlinirea jubileului a 30 de ani de la așezarea pe actualele baze a I.I.C. Bacău a fost medaliată cu „aur”: **ORDINUL MUNCII** clasa I (1986) pentru rezultate deosebite în întrecerea socialistă.

Unitate etalon pe ramură, I.I.C. Bacău se distinge, potrivit mărturiilor din cartea de onoare, prin „organizarea excelentă”, prin „igiena”, „disciplina, administrarea științifică, eficiența economică și activitățile sociale” care au stîrnit admirația multor experți. Un oaspete de peste hotare scria admirativ, și nu de circumstanță, despre cele înfățișate la I.I.C. Bacău: „La întreprinderea (băcăuană) noi am văzut hărnicia și înțelepciunea poporului român”.

Programul de modernizare al I.I.C. Bacău cuprinde zeci de măsuri care remarcabilă eficiență antecalculată.

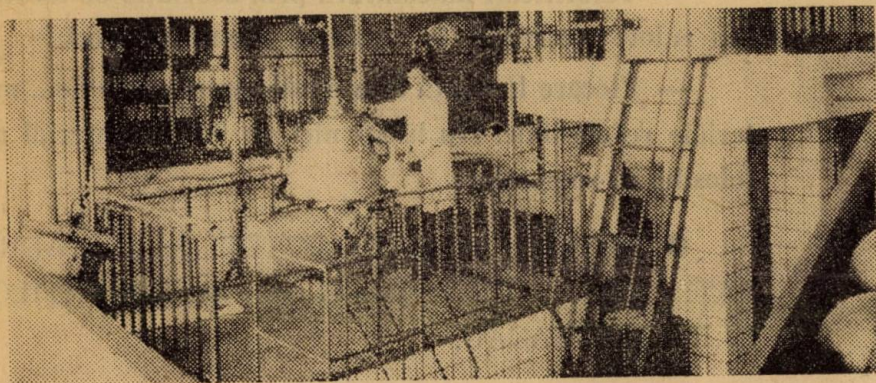
Între ultimii „nou așteptați”: secția mixtă pentru obținerea hidrolizatului proteic de origine animală și vegetală, o fabrică de preparate culinare și o secție de drojdie furajeră.

Este de subliniat faptul că mărirea gradului de mecanizare și igienizare a sectoarelor de producție a permis ca moderna unitate băcăuană să se pre-

zinte la nivelul celor mai înalte exigențe ale partenerilor externi.

Între ultimile inovații, asimilări și raționalizări: dispozitivul de porționare care conduce la eliminarea importului, înlocuirea metalului cu material plastic (în procent de 21 la sută), realizarea de produse competitiv și igienizare perfectă, instalația de umidificare a aerului și instalația de decongelat în apă a produselor congelate în blocuri.

Președintele comisiei inginerilor și tehnicienilor, ing. Mihai Dragomir, directorul tehnic al I.I.C. Bacău, ne-a încredințat că în planul modernizării și creșterii productivității, întreprinderea se află la nivelul anului 1990. Prestigiul cucerit de I.I.C. Bacău, se datorează faptului că — așa cum ne mărturisea ing. CHIREA GHEONEA, directorul întreprinderii — specialiștii, toți oamenii muncii au fost „mereu pe poziții”, doar în „poziția la datorie”, principiu limpede care a propulsat unitatea în vârful piramidei frunțașilor între frunțași. Bătălia pentru nou, pentru mai mult și mai bine este la I.I.C. — Bacău un proces continuu revoluționar în adevăratul, generosul înțeles al cuvîntului.

publi_o

I. J. R. V. M. R. BACĂU

Str. Brîndușei nr. 1

Stimați cetățeni !

- O tonă de maculatură înlocuiește o tonă de celuloză.
- O tonă de celuloză se fabrică din 3—4 mc lemn, folosindu-se 800 KWh energie electrică și 250 kg combustibil convențional.
- Pentru 3—4 mc de lemn se taie 5 arbori maturi, care, în fiecare oră produc oxigen pentru 320 de oameni și purifică 24 000 mc de aer.
- Dintr-o tonă de celuloză se poate fabrica atîta hîrtie cît ajunge pentru 12 500 de ziare, 2 500 caiete, 400 cutii de ambalaj.

Pentru a scuti de tăiere pădurile, pentru a economisi energie electrică și termică :

— Colectați din propriile gospodării hîrțile și cartoanele re folosibile !

— Valorificați maculatura prin asociația de locatari sau rulote amplasate în cartierul dumneavoastră !

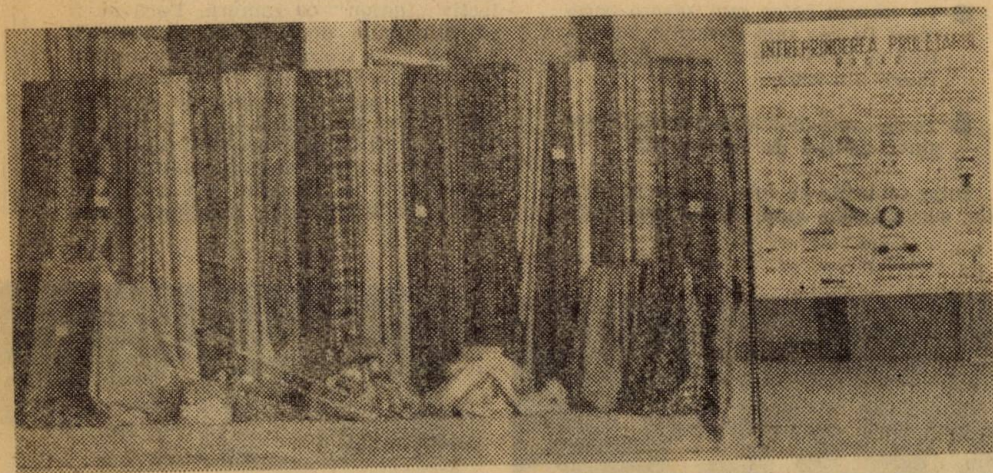
— Fiecare locuință este o adevărată mină de... materiale re folosibile. Nu lăsați nici un fel de material ne folosibil să se piardă !

● PENTRU ACEASTA PUTEȚI SĂ VĂ ADRESAȚI ZILNIC UNITĂȚILOR ȘI SUBUNITĂȚILOR I.J.R.V.M.R. BACĂU:

ÎNTEPRINDEREA DE POSTAV „PROLETARUL” BACAU

● PRODUCE UN BOGAT SORTIMENT DE ȚESĂ-
TURI DIN LÎNĂ ȘI LÎNĂ ÎN AMESTEC CU FIBRE
CHIMICE PENTRU TOATE DESTINAȚIILE, CU GRAD
RIDICAT DE PURTABILITATE.

● COLECȚIA OFERITĂ PE PIAȚA INTERNĂ ȘI
LA EXPORT ASIGURĂ ELEGANȚĂ, FARMEC ȘI
RAFINAMENT.

publi_a

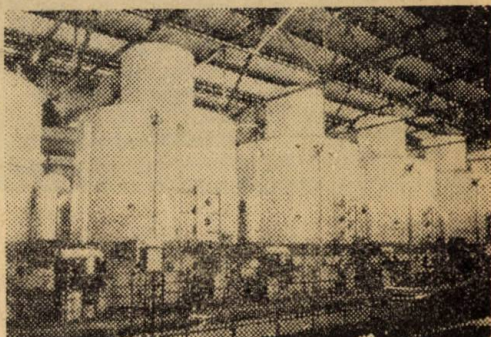
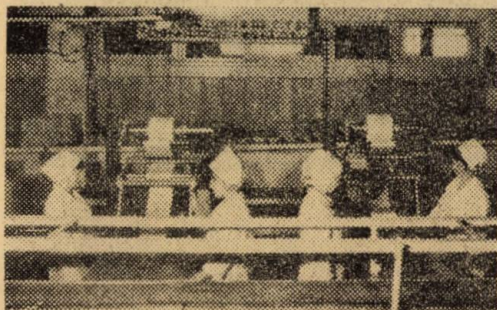
I. I. S. Z. ROMAN

Strada Energiei nr. 6.
Telefon : 936/1 13 01/02/03
Telex : 25 241

- Tinerețea unei întreprinderi aproape centenare...
- Preocuparea statornică de ridicare a competenței profesionale
- Un obiectiv urmărit sistematic: Produse la nivel tehnic ridicat
- Înalt grad de competitivitate pe piața mondială
- „Atelierul central” — elasticitate, suplețe, adaptabilitate
- Situată în miezul mării performanțe
- Angajament total în rezolvarea complexelor probleme ridicate de practică
- Din inițiativa și dorința de a trăi și munci cât mai bine, cât mai frumos...
- Înalt grad de productivitate și competitivitate
- La nivelul celor mai severe baremuri în cea mai exigentă competiție cu producție oricărei firme de faimă din lume
- Toate „piesele” din întreprindere sînt... „Piese de rezistență”

Între unitățile cu cele mai vechi state de servicii din țară, ÎNTEPRINDE-

REA DE INDUSTRIALIZAREA SFE-
CLEI DE ZAHĂR (I.I.S.Z.) — ROMAN
(Jud. Neamț), este poate și cea mai tînără! Aparentul paradox are în vedere media de vîrstă a colectivului care respiră o nestăvilită tinerețe, ca și capacitățile în funcțiune care au substituit „din mers” vechile structuri. Întemeiată la finele veacului trecut, printre primele „industrii” din această parte a țării, cunoscuta întreprindere românească are ceea ce se cheamă o „istorie”, o tradiție ce impune! La Roman a început să se producă zahăr de la 1900 și de atunci fabrica a crescut o dată cu noul secol, traversînd nu puține evenimente și încercări (incendii, războaie ș. a.). În anul 1948 cînd clasa muncitoare și-a intrat firesc în drepturile ei prin actul decisiv al naționalizării, „fabrica” de la origini, care tocmai depășise vitregiile războiului, era între cele opt din țară cu acest profil. A urmat istoria contemporană cu ritmurile ei fără precedent, și întreprinderea a prins „aripi”, înregistrînd o dezvoltare continuă, fiind astăzi un colectiv „fanion” pe ramură. Dacă ar fi să remarcăm doar faptul că maeștrii pentru cele treizeci și trei de unități producătoare de zahăr din țară, se pregătesc numai în sistemul de instruire funcționînd pe lângă I.I.S.Z. — Roman, și încă ar fi un argument suficient pentru aprecia plasarea emblematică a întreprinderii în domeniul reprezentat cu brio. Dar importanța, prestigiul între-

I.I.S.Z. ROMAN

publ. nr. :

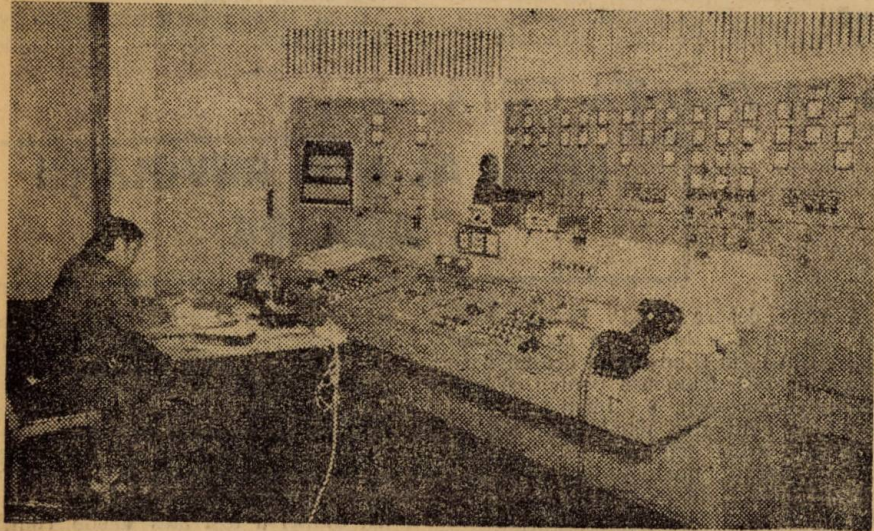
prinderii sint conferite de producția ca atare, de rezultatele obținute, de „randamentul” I.I.S.Z. — Roman, ca sistem industrial constituind un unicat in „genul” său.

Perioada 1972 (cînd s-a lansat investiția unei noi fabrici de zahăr de mare capacitate, care din 1974 produce) — 1986 a reprezentat un intens proces de modernizare, înregistrîndu-se mutații de structură, s-au introdus noi instalații, s-a creat o secție de produse zaharoase cu un cuprinzător nomenclator de produse, o secție de îmbuteliat ulei alimentar, de asemenea s-a construit o secție de piese de schimb și utilaje — Atelierul central — care produce

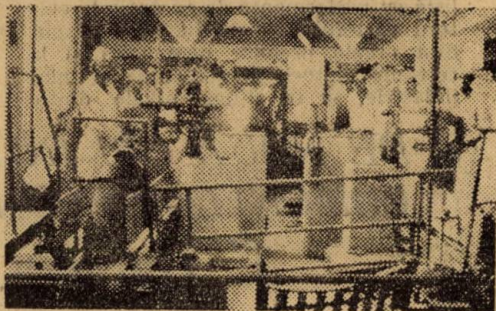
pentru rețeaua industriei de zahăr și produse zaharoase din întreaga țară, dar și pentru alți beneficiari.

Gradul înalt de automatizare al secției de produse zaharoase este o altă frumoasă carte de vizită a întreprinderii. La orizontul anului 1988 se plasează punerea în funcțiune a unui siloz de zahăr și a unei stații de însăcuit și poletizat.

La I.I.S.Z. — Roman, întreprindere care pășește în curînd pe calea centenarului de la întemeiere, există toate premisele și cele mai bune condiții ca tradițiile industriei românești să fie și pe mai departe argumentate și onorate cu toată strălucirea.

Dotări ultramoderne în existența unei întreprinderi curînd centenare.

publino

O.A.P. BODEȘTI**Jud. NEAMȚ**

Despre C.A.P. Bodești, județul Neamț reporterul știa doar atât: bodeștenii, „făcătorii de minuni“, au primit înalțul titlu de EROU AL NOII REVOLUȚII AGRARE pentru producția de cartofi la hectar.

Din anul 1962, așadar un sfert de veac, la C.A.P. Bodești zilele încep de-cu-noaptea, au fost și sînt „zile lumină“ și mai mult decît atît, au fost și sînt zile de intensă încordare, de muncă fără preget. Bodeștenii sînt dintre cei care „au sfințit“ locul în anii de agricultură socialistă. „Eroii noii revoluții agrare“ din Bodești n-au așteptat „daruri de la natură“, ei au știut să fertilizeze pămîntul cu sudoarea frunții și asprimea brațelor, cu o știință moștenită din moși strămoși.

cele mai ridicate. „Secretul“, dacă secret se poate numi, în obținerea mănunchiului de succese amintit, constă în entuziasmul permanent, efortul continuu, zi de zi, ceas de ceas, în autenticul iureș cu care oamenii locului acțiunează pe ogoare, în ferme, în rețeaua micii industrii și în gospodăriile proprii. Graiul prin care se exprimă bodeștenii este seriozitatea, munca neostenită și priceperea, spiritul gospodăresc. Casele realmente impozante, străzile asfaltate, grădinile îngrijite, mereu pe rod și în floare, edificiile social-culturale se constituie într-o carte de vizită care ar face cinste oricărei comunități rurale.

Anul 1962 a declanșat prima revoluție agrară, bodeștenii, inimoiși, și-au

● **LA ÎNALTA COTĂ DE****EROU AL NOII REVOLUȚII
AGRARE**

A scrie despre C.A.P. Bodești este tot una cu a scrie despre comuna ca atare, C.A.P.-ul fiind inima acestei frumoase așezări, frumoasă pentru că oamenii, cooperatorii, au făcut-o să fie astfel. În cultivarea pămîntului bodeștenii au atins parametrii celor mai înalte exigențe, unele chiar pe plan mondial. C.A.P.-ul oBodești a încoronat sfertul de veac de agricultură socialistă cu performanțe de excepție la cultura cartofului și producția de lapte. Sînt create premise pentru ca și la celelalte culturi, în zootehnie și mica industrie, să se atingă nivele dintre

dăruit ființa crezului nou, socialist. Prin sfertul de veac de agricultură socialistă au trecut oameni de mare elan, oameni adevărați. În anul acela de început, „anul adevărului“, cătunele Corni, Oșlobeni, Bodeștii de Jos și Bodeștii de Sus, s-au trezit la o nouă existență. Mugurii de viață nouă vor da curînd în floare. În fruntea comunei atunci a fost ales Vasile Tomescu, președintele de astăzi al C.A.P.-ului. Intuiția oamenilor, înțelepciunea lor, bunul simț al țaranului n-au dat greș. Obștea și omul ales în fruntea ei s-au identificat, au făcut corp comun în as-

● **DE NOUĂ ORI ÎN RÎNDUL
COMUNELOR FRUNTAȘE:****ORDINUL MUNCII CLASA I**

C.A.P. BODEȘTI

Jud. NEAMȚ

pirații, neliști creatoare și împliniri. Într-un interval de 11 ani (1963—1974) comuna Bodești a fost de nu mai puțin de 9 ori în rîndul comunelor fruntașe, mărțurie stînd titlul de onoare ORDINUL MUNCII CLASA I.

Comuna Bodești a fost și este tot mai citată între așezările rurale model, expresie a hărniciei oamenilor. În memoria comunei, în biografia ei contem-

1990. Pentru Vasile Tomescu lucrurile sînt clare, „pronosticurile” sale întemeindu-se pe marile resurse existente și pe destoinicia exemplară a oamenilor locurilor. Vasile Tomescu își vădește buna sa pregătire, gîndirea elarvăzătoare cînd citează idei dintr-o carte de actualitate, „omenirea la răs_pîntie” afirmîndu-se ca un specialist serios în „știința despre viitor”. Președintele

● LA ORIZONT ANUL 1990

porană, sînt pagini de încordare, de luptă cu vechi mentalități, de căutări, pagini scrise la înalta temperatură a bătăliei pentru mai bine, mai mult, mai adevărat, mai frumos. Bodeștenii și nu altcineva din afară au ridicat cele cinci cămine culturale, cele patru biblioteci, baia comunală, centrala termică proprie, brutăria, ei au amenajat popașul turistic, stadionul; muzeul etnografic tot ei l-au îngrijit; numărul caselor noi se ridică la 1400, cifră reprezentînd în sinea ei o veritabilă performanță. În zestrea comunei mica industrie cu multele ei ramuri (tricotaje, croitorie, cizmărie, tăbăcărie ș. a.) este de fapt o „mare industrie”! Consiliul popular a organizat, la rîndul său, ateliere de prelucrarea lemnului, o secție de dărăcit și scărmanat deșeuri industriale, o croitorie, întreținînd cu bune rezultate o crescătorie de animale. Pe raza co-

C.A.P.-ului, ale cărui fapte nu i-au trădat niciodată pînă astăzi, proiectele, întrevide pentru anul 1990 producții de 55 de tone cartofi la hectar, de asemenea 75 de tone de sfeclă, 6000 kg grîu, 5500 litri lapte pe vacă furajată, 100 de viței la 100 de vaci și beneficii pe an în valoare de 30 milioane lei, o re-producție lărgită pe potrive acestor parametri așadar un salt spectaculos, dar realist, pe treptele progresului socialist.

Bodeștii sînt, alături de multe alte Valea Albă, Mihail Sadoveanu evocă localități nemțene, o străveche vatră de suflet și grai românesc. În romanul luptele lui Ștefan cel Mare în fruntea moldovenilor împotriva celor care în istorie ne-au fost musafiri nepoștiți.

Zestrea de istorie a comunei e alcătuită din monumente ale eroilor căzuți pentru îndepărtarea și neatinerea

● LA ÎNĂLȚIMEA ISTORIEI
TRECUTE ȘI PREZENTE

munei funcționează o unitate a I.P.P.S.C. — Piatra Neamț cu branșe de artizanat din lemn, croitorie și tricotaje, Asociația Economică Intercooperativă cumulează pămînturile comunelor Gîrcina, Negrești, Bodești.

Dar cum întotdeauna marii performeri privesc spre viitor, să vedem cum se prezintă la Bodești orizontul anului

din lăcașuri de real interes, documentar, apoi nu trebuie omise elementele de etnografie și folclor (stilul caselor, obiceiurile de nuntă, horele de iarnă și plugușoarele de Anul nou) — toate acestea și altele, alăturate „amintirilor din prezent” alcătuiind o comună cu personalitate distinctă între așezările rurale românești.

publi.o

COOPERATIVA DE PRODUCȚIE PIATRA NEAMȚ

Unitate decorată cu Ordinul Meritul Agricol cl. a II-a și locul II pe țară în întrecerea socialistă pentru indicatorii economico-sociali pe anul trecut.

De la înființare a mai fost distinsă cu două locuri doi și două locuri trei pe plan național.

EVOLUȚIA

Producțiilor medii la principalele culturi
în perioada 1970—1986

Cultura	Perioada				
	1970	1975	1980	1985	1986
Porumb boabe	2 327	3 064	3 406	5 229	6 150
Cartofi	11 568	7 653	17 550	16 300	26 400
Sfeclă de zahăr	—	—	—	40 000	30 000
Fructe	1 712	2 030	840	8 300	31 200

DINAMICA

Mijloacelor fixe în perioada 1975—1986
(în mii lei)

1975 —	2 662
1980 —	6 376
1985 —	33 751
1986 —	34 704

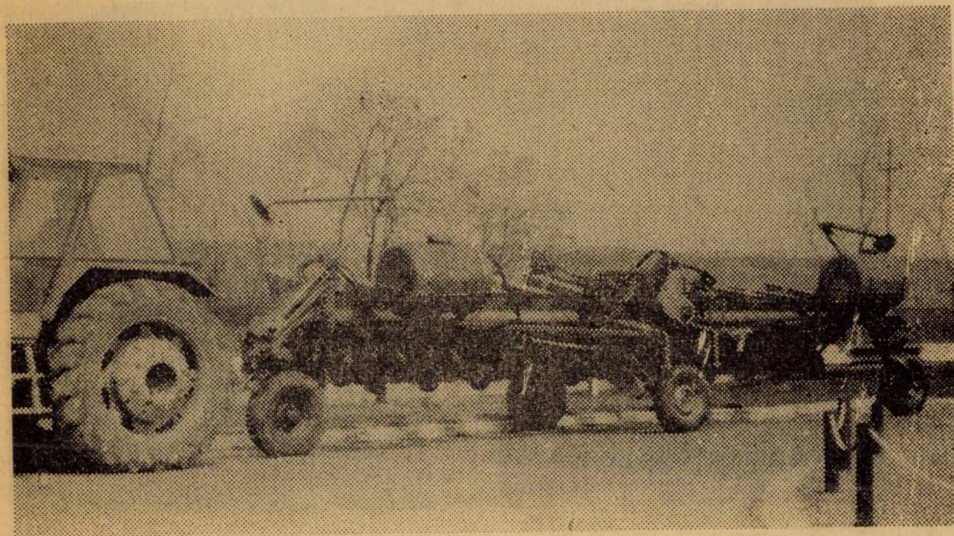
Trustul pentru Mecanizarea Agriculturii
Județul Neamț
STRADA V. I. LENIN NR. 9

publi, a'

OFICIUL DE CALCUL

Etalon pe ramură și în profil teritorial

- Dotare complexă : Micro-minicalculatoare ;
- Se remarcă prin număr de aplicații implementate în unitățile subordonate trustului ;
- Execuția de lucrări pe calculator pentru terți ;
- Asigură dotare și asistență (programe) specifice laturii de învățămînt la Liceele subordonate ;
- Lucru prin sistem teletransmisie în punctele dispersate ;
- Relații pe linie de S.O.F.T. cu oficiile de calcul din ramura agriculturii pe plan național și județean ;
- Oferă conducerii trustului în timp real prin teletransmisie informații operative privind :
 - stadiul lucrărilor agricole ;
 - dotarea existentă în subunități pînă la nivel de secție mecanizare ;
 - existentul și mișcările de personal din subunități ;
 - indicatorii tehnico-economici ai trustului defalcați pe subunități.

publi a

INTREPRINDEREA MECANICĂ „CEAHLĂU” PIATRA NEAMȚ

Nominalizată ca producătoare de Semănători în cadrul C.A.E.R.

PRODUCE:

A — Semănători pentru plante păioase și prășitoare de tip :

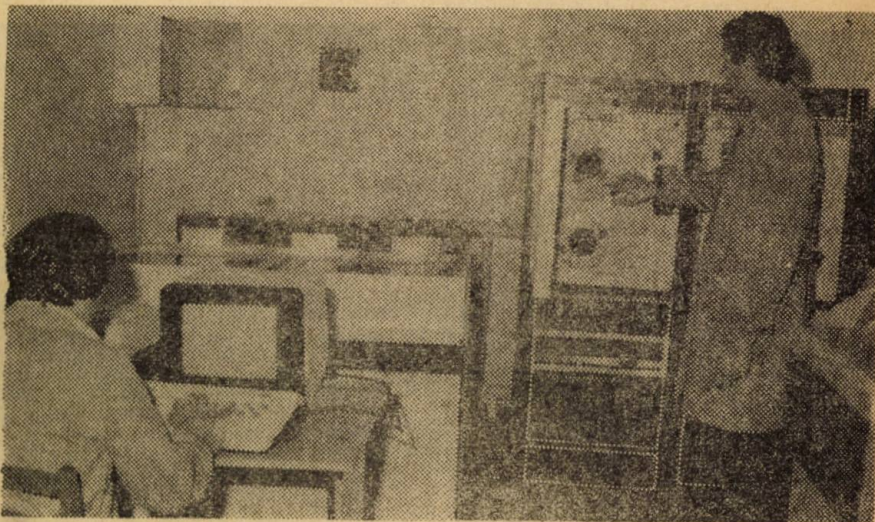
- S.P.C. 6 F.S. ;
- S.P.C. 8 F.S. ;
- S.U.P. 29 ;
- S.P.C. 8 M. ;
- S.E.M.O. 12 ;
- S.O.P. 110 ;
- S.C.U. 3.

B — Grape cu discuri :

- G.D. 7 ;
- D.P.V. 1,8 ;
- G.D.P. 2,5 ;
- G.D. 7 M.S.

C. — Generator acetilenă G.A.T. 009 care folosește toate tipurile de carbid praf.

- Piese turnate din fontă și aluminiu.

INTREPRINDEREA MECANICĂ „CEAHLĂU” PIATRA NEAMȚ

publ. n.

Colectivul Întreprinderii se remarcă printr-o adaptare imediată la exigențele economiei naționale, cu imperativele: Creșterea productivității muncii; Cererile crescînde ale agriculturii; Solicitățile beneficiarilor externi.

Din această angajare și emulație pe linia cercetării și creației, au rezultat în ultima perioadă noutățile:

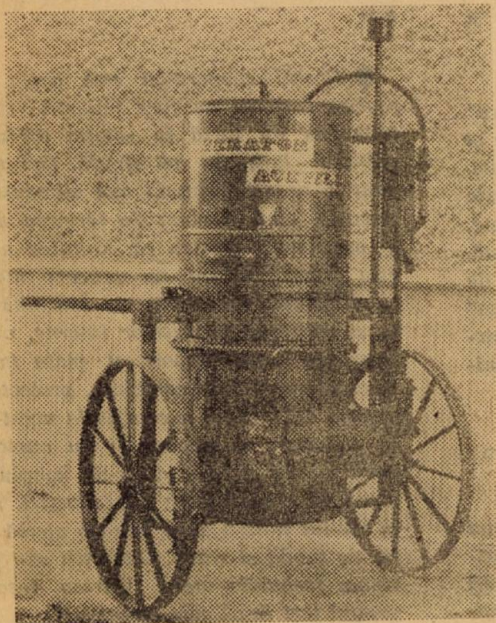
- S.E.M.O. 12, medaliată cu aur la Tîrgul Internațional de la Leipzig 1987;
- Generator de acetilenă;
- Exhaustor pentru crearea de depresiune necesar procesului de însămînțare cu precizie;
- Cilindru hidraulic pentru acționarea mărcatorilor de la semănători.

Alte opțiuni

ale conducerii Întreprinderii Mecanice „Ceahlău”
Piatra Neamț

— Unitatea să capete autonomie din punct de vedere tehnologic pentru a se putea realiza mașini la un nivel tehnic care să facă față concurenței pe plan mondial, atît din punct de vedere al execuției, dar și concepției;

— Dimensiunarea unității și dotarea acesteia pentru menținerea supremației pe plan European

GENERATOR
ACETILENĂ
TRANSPORTABIL
G.A.T.

publi_o

COOPERATIVA MEȘTEȘUGĂREASCĂ „ÎNFRĂȚIREA“ PIATRA NEAMȚ

STR. PIATA ȘTEFAN CEL MARE
TELEFOANE : 936/1 33 37—1 21 76

COMPARTIMENT DE PRODUCȚIE

- Unități prestări servicii;
- Unități de serie;
- Activitate proiectare modele.

PRODUSE ÎN PRINCIPAL :

- Tesături din b.b.c. și tip b.b.c.;
- Confecții;
- Tricotaje.

LA BAZA BUNELOR REZULTATE

- Raționalizarea transportului;
- Modernizarea fluxurilor de fabricație;
- Perfecționarea activității de organizare a muncii și perfecționării cadrelor;
- Raționalizarea debitării și pregătirii materialelor;
- Modernizarea controlului de calitate și a mijloacelor de control.

„Înfrățirea“ din Piatra Neamț „acoperă“ centrul municipiului, străzile, cartierele și anexele cu intrări mai din toate direcțiile. Aici nu-i vorba de spații, ci de o geografie logică a servirii populației. În concluzie, fiecare se îmbracă pe strada unde stă. Acest lucru îl spunem când e vorba de producția internă, pentru că „Înfrățirea“ Piatra Neamț are o largă deschidere la export pe lângă servirea populației municipiului.

DIN „JURNALUL“ SECȚIILOR :

● Am asimilat linia model, dar nu mai seamănă cu ce a fost în amintirile noastre. Aceasta s-a datorat unei conduceri exigente. Am depășit de mult rudimen-

tarismul. Ne înscriem cu metode de prelucrare moderne. Mașinile existente au eliberat omul de migala înădărilor de fire rupte, sau căutării lor. Calitatea este la noi o deviză și se întreprinde concret. Creăm modele după „principiul“ : dacă ne-ar sta nouă bine în primul rînd nouă ! De ce ? Pentru că noi ne confruntăm și cu linia internă și ce-a externă. Catalogele puse la dispoziție vin în ajutorul simțului creator. Ținem seamă și de gustul beneficiarului chiar dacă încercăm să-i sugerăm moda. Clientul este mai întii invitat să consulte gama largă a posibilităților noastre, după care îl orientăm. Croitoria nu mai înseamnă mașină de cusut și niște măsuri luate. Ea are în vedere reguli fiziologice, estetice și de armonie a culorilor. Ține seamă în primul rînd de ce vrea omul, apoi intervin cele care vizează : execuția, calitatea și promptitudinea.

● Rostul cooperației este acela de a realiza ceea ce nu face industria intrucit industria nu intră în relație directă cu publicul larg de pe stradă. Ori tocmai pentru aceasta sintem noi dimensionați. Aceasta cînd vorbim de servirea directă a populației, pentru că unitatea noastră este preocupată într-un procent mare și cu exportul. Prin exigența continuă crește și calitatea produselor interne, nu sint diferențe între export și piața internă. Nucleul nostru de cercetare, proiectare și creație de modele a condus la acest nivel de solicitare la export. Și nu numai din acestea, ele rezultă dintr-un amplu program de modernizare a producției. Există în modul nostru de a lucra o alertă funcție de modă și sezon. Dacă știi să-i prinzi trena, treburile merg. Vitrina înseamnă primul test după care ne lansăm.

INTREPRINDEREA DE CELULOZĂ, HÎRTIE ȘI CARTOANE PIATRA NEAMȚ

STRADA DOBROGEANU GHEREA NR. 16
TELEFON : 1 44 40, 1 80 40

Pe malul stîng al Bistriței la margine de municipiu, funcționează de decenii o fabrică de Celuloză, Hîrtie și Cartoane, cunoscută mai pînă ieri sub denumirea de „Reconstrucția”, azi I.C.H.C.

Profilul ei se întinde din mersul trenurilor privindu-i depozitele cu lemne tăiate la o anume dimensiune.

Fabrica se întinde cu alcătuirile ei între riul Bistrița și o cale ferată care-i preia strădaniile, ducîndu-le departe, în lume... De peste 20 de ani, statornici, oameni de mare entuziasm, lucrează aici dînd strălucire locurilor. Și munca nu e ușoară, dar e frumoasă. Fabrica își are o viață a ei, plină de evenimente. Unii spun că problema materiei prime aici nu se pune, Carpații noștri fiind eterni! Oricum pădurea se cere ocrotită și mereu înverzită!... Aici există o tehnică dificilă de metamorfoză a lemnului pînă la stadiul de hîrtie și cartoane. Există utilaje dinamice cu o automatizare pe fluxul tehnologic care comportă o anume cunoaștere și pricepere. O specializare reclamată nu numai de exigențele exportului, dar și ale unei viziuni raționale în conceperea activității de creare de bunuri materiale. Nu-i deloc ușor. Clauzele contractuale cu beneficiarii externi se cer onorate ritmic. Exigențele prezentului sînt mari și spre lauda acestui harnic colectiv, I.C.H.C. a devenit o unitate simbol pentru municipiul Piatra Neamț.

ICHC — PIATRA NEAMȚ

PRODUCE ȘI LIVREAZĂ :

- celuloză sulfat înălbîtită, neînălbîtită,
- sulfat natural pentru cartoane electrotehnice,
- drojdie furajeră rezultată din fierberea sulfitei prin folosirea zahărului din leșia reziduală.
- hîrtie ambalaj superioară rezistentă,
 - hîrtie pergaminată,
 - hîrtie pergament vegetal,
 - hîrtie de scris tipar,
 - hîrtii sanitare,
 - tehnice speciale,
- cartoane duplex, dure, pentru transformatoare,
- speciale pentru mașini electrice,
- confecții din cartoane.

publ. a-

STAȚIUNEA BALNEOCLIMATERICĂ BORSEC JUD. HARGHITA

PROFILUL STAȚIUNII

În prezent, stațiunea este profilată pentru tratamentul afecțiunilor cardio-vasculare, endocrine, afecțiuni ale tubului digestiv, bolilor hepato-biliare și nevrozei astenice.

FACTORII NATURALI DE CURĂ

Factorii naturali de cură sînt reprezentați de climă, altitudine, ape minerale carbogazoase, plante medicinale etc.

Microclimatul, prin valorile curative ale elementelor sale, este caracterizat ca fiind de tip montan, cu aer ozonizat, încărcat cu ioni negativi.

Bolnavii și turiștii veniți în stațiune atît pentru tratament, cît și pentru odihnă, beneficiază de proprietățile curative ale topoclimatului stațiunii, prin cura de aer, teren, helioterapie etc. Vegetația, compusă în principal din rășinoase, facilitează ozonizarea aerului.

Cura de aer fiind un factor natural de tratament, se poate efectua în tot cursul anului prin expunerea la aer și la razele solare în mod dozat și sub supraveghere medicală.

AȘEZARE ȘI CĂI DE ACCES

Stațiunea balneoclimaterică Borsec este situată în depresiunea cu același nume, pe drumul național Toplița — Piatra Neamț. Sub raport teritorial-administrativ, Borsecul aparține de județul Harghita. Ca poziție geografică stațiunea se află pe coordonatele: latitudinea nordică: $46^{\circ}58'$ și longitudinea estică: $25^{\circ}34'$.

INDICE DE AUTORI

Pag. 5 — CONTEMPORANI CU OMUL ȘI EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU

Pag. 9 — ISTORIE. EVOCĂRI. RESTITUIRI

GABRIEL BĂDĂRAU, ȘT. LEMNY, DUMITRU ZAHARIA, ALEXANDRU ZUB, MARCEL MARCIAN, EUGEN BUDĂU, EMIL NICOLAE, I. SAIZU, VALENTIN BORDA, DAN GH. TEODOR, EUGENIA MARIOARA MIHALCEA, VILICĂ MUNTEANU, CORNELIU POPA, GRI-GORE DAMIRESCU, MIRCEA PETRESCU-DĂMBOVIȚA, MARIN AIFTINĂ, VICTOR BĂRLĂDEANU

Pag. 45 — LA FRONTIERELE CUNOAȘTERII. VIAȚA CEA DE TOATE ZILELE. ȘTIINȚĂ. BIOLOGIE. ASTRONOMIE. MEDICINĂ. O.Z.N. etc.

FLORIN GHEORGHITĂ, PETRU IDRICEANU, ȘTEFAN ANDRONACHE, ARCADIE PERCEK, DUMITRU IGNAT, ALEXANDRU STRUTĂANU, NECULAI BARABAȘ

Pag. 71 — M E R I D I A N E

DUMITRU VITCU, ODETTE KAUFMAN, VALENTIN BORDA, VALENTIN CIUCĂ, FLORIN COLONAȘ, VLAD SORIANU, DOINA CERNICA, PAVEL COROI, MIRCEA DUMITRESCU, MIHAI GANEA, MIRCEA MOTRICI, ELENA BULAI

Pag. 97 — ARTE, TEATRU. PLASTICĂ. MUZICĂ. FILM

ILEANA BERLOGEA, CONSTANTIN DARIE, ANDREI MAGHERU, DINU CERNESCU, OVIDIU GENARU, ȘTEFAN ANDRONACHE, SANDA DIACONESCU, LIANA COJOCARU, ELENA ANDRONACHE, MARIA CRISTEA ȘOIMU, ELENA BULAI

Pag. 133 — LITERATURĂ. ENIGMĂ. AVENTURI. S.F., S.F., UMR. DIVERSE

ȘTEFAN NICOLAE, CONSTANTIN JITEA, IRINA PETRAȘ, EMANOIL MARCU, CONSTANTIN PAVEL, MARIUS MIRCU, LIVIA PETRESCU, ERNEST GAVRILOVICI, RADU VĂLEANU, VALENTIN SILVESTRU, ADRIANA ANGHEL, PAUL B. MARIAN, MARIUS ALEXIANU, IOAN MITREA, ELENA BULAI, DOINA CMECIU

Pag. 179 — VARIETĂȚI. REBUS. DIVERTISMENT. SPORT

C. D. ZELETIN, VIOREL COSMA, DORIN SPERANȚIA, EMIL NICOLAE, MIHAI EUGEN AVĂDANEI, NICOLAE NICOLESCU, V. GHICA, ANDREI CIURUNGA, LUIZA PĂRVU, NAE COSMESCULE, DOINA

CMECIU, CIPRIAN DORU POPOVICI, KOLEA KURELIUC, EUGEN
 SENDREA, CONSTANTIN PAVEL, ELENA BULAI, LAURENȚIU
 TÂRNICERU, IONEL BANDRABUR, IOAN MITREA, PETRE PAPA-
 COSTEA, CORNELIU POPA, NECULAI C. MOCANU, MARIANA
 CODRUȚ, M. C. DELASABAR, VALERIU BUTULESCU, CAROL ISAC,
 GH. I. FLORESCU, NECULAI BARABAȘ, LIANA COJOCARU, D. D.
 ȘOITU, EUGEN BUDAU, MATEI ALEXESCU, ȘTEFAN ANDRO-
 NACHE, PAUL OCHIALBI, MARIUS POP, VASILE CHIRICĂ, LUCIAN
 IONESCU, GRIGORE DAMIRESCU, ALEXANDRU STRUȚEANU,
 GEORGE CORBU, MIHAI PAULIUC, VASILE LICA, DORU BOTEZ,
 SORIN CRISTEA, VICTOR MITOCARU, CONSTANTIN MIHAESCU,
 NELU WEINBERG, VASILE VASILACHE, ALEXANDRU CĂPĂȚÎNA,
 ALEXANDRU IMBREA, RODICA WEINBERG, CALISTRAT COSTIN,
 DUMITRU NADĂ, SANDA DIACONESCU, RADU STOIANOV,
 GHEORGHE GÂNDU, IOAN CARAIMAN, COLEA HERESCU, SILE
 LEIBU, MIHAI CONSTANTIN-GICOVEANU, CEDRIC N. MĂGIRESCU,
 LIVIA PETRESCU, DUMITRU ZAHARIA, DAN C. MIHĂILESCU,
 GH. BULGAR.

CARICATURI, FOTO, ILUSTRAȚII : CONSTANTIN CIOȘU, VASILE CĂRĂȚĂ-MANDRĂ,
 CONSTANTIN CUCOȘ, C. M. PAPUC, CONSTANTIN CHIRILĂ, MARIANA CIBI,
 CONSTANTIN BURSUC, DORIN DODIȚĂ, VALERIU BOGDĂNEȚ, VASILE
 CEPAR, DORIN SPERANȚIA-AFIAP.

COLOFONIU

ALMANAHUL „ATENEU“ 1988

Editat de revista „Ateneu“
 Bacău, strada Eliberării nr. 63
 Telefoane : 931/1 24 97, 3 72 00/167

REDACTOR ȘEF :

GEORGE GENOIU

Redactor coordonator :

Calistrat COSTIN

Secretar de redacție :

Stelian NANIANU

Redactori :

Sergiu ADAM

Constantin CĂLIN

Carmen MIHALACHE-POPA

Victor MITOCARU

Vasile SPORICI

Almanahul „Ateneu“ s-a imprimat pe hîrtie
 fabricată la Combinatul de Celuloză
 și Hîrtie „LETEA“ din Bacău
 Tiparul executat sub cd. nr. 5222/987 la
ÎNȚEPRINDEREA POLIGRAFICĂ BACĂU
 Strada Mioriței nr. 27

Lei 30

ateneu